C. F. W. Walther

Evangeliepostille

Prekener over kirkeårets evangelier

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

C. F. W. Walther: *Evangeliepostille* (Prekener over kirkeårets evangelier).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Utgiverens forord 1
Første søndag i advent 10
Andre søndag i advent 17
Tredje søndag i advent 26
Fjerde søndag i advent 35
Juledag 43
Søndag etter jul 52
Nyttårsdag 58
Søndag etter nyttår I: Jesu flukt til Egypt 66
Søndag etter nyttår II: Barnemordet i Betlehem 73
Kristi åpenbaringsdag 81
Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag 90
Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag 99
Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag 108
Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag 116
Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag 123
Septuagesima 130
Seksagesima 140
Fastelavnssøndag 148
Første søndag i fasten 156
Andre søndag i fasten 166
Tredje søndag i fasten 174
Fjerde søndag i fasten 183
Femte søndag i fasten 191
Palmesøndag 200
Skjærtorsdag 209
Langfredag 218
Påskedag 225
Første søndag etter påske 234
Andre søndag etter påske 243
Tredje søndag etter påske 251
Fjerde søndag etter påske 259
Femte søndag etter påske 266
Kristi himmelfartsdag 274
Søndag etter Kristi himmelfart 282
Pinsedag 290
Treenighetssøndag 299

Første søndag etter treenighetssøndag 307
Andre søndag etter treenighetssøndag 316
Tredje søndag etter treenighetssøndag 324
Fjerde søndag etter treenighetssøndag 332
Femte søndag etter treenighetssøndag 342
Sjette søndag etter treenighetssøndag 350
Sjuende søndag etter treenighetssøndag 359
Åttende søndag etter treenighetssøndag 365
Niende søndag etter treenighetssøndag 373
Tiende søndag etter treenighetssøndag 380
Ellevte søndag etter treenighetssøndag 388
Tolvte søndag etter treenighetssøndag 395
Trettende søndag etter treenighetssøndag 403
Fjortende søndag etter treenighetssøndag 411
Femtende søndag etter treenighetssøndag 419
Sekstende søndag etter treenighetssøndag 427
Syttende søndag etter treenighetssøndag 434
Attende søndag etter treenighetssøndag 441
Nittende søndag etter treenighetssøndag 449
Tjuende søndag etter treenighetssøndag 457
Tjueførste søndag etter treenighetssøndag 465
Tjueandre søndag etter treenighetssøndag 472
Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag 480
Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag 488
Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag 496
Marias renselsesdag 504
Marias budskapsdag 513
Johannes døperens dag 520
Marias besøkelsesdag 528
Mikkelsmesse 536
Reformasjonsfesten 544
Kirkevigselsdag 555
Bots- og bededag 563
Om C. F. W. Walther 572
Ordforklaringer 573

Utgiverens forord

Carl Ferdinand Wilhelm Walther ble født 25. oktober 1811 i Langenchursdorf i Sachsen, der faren var prest. Den første undervisningen fikk han hjemme og i bygdas barneskole. Fra 1819 gikk han på en høyere skole i Hohenstein, nær Chemnitz, og fra 1821 på gymnaset i Schneeberg. I 1829 reiste han til Leipzig for å studere teologi ved universitetet.

Til da hadde han riktignok holdt fast ved troen på at Skriften er Guds ord, selv om lærerne hans på latinskolen – med ett unntak – var utpregede rasjonalister. Men den levende troen, som overvinner kjødet, verden og Satan, kjente han ikke av egen erfaring.

Ved universitetet i Leipzig stod rasjonalismen den gangen i full blomst. Den kristne troen ble nok bekjent av professorene Hahn og Lindner den eldre, men vitnesbyrdet deres var langt svakere enn det burde ha vært.

Kort før Walther kom til Leipzig, hadde det vært en vekkelse blant noen studenter, og hans eldre bror, Otto Herman, hørte allerede til den lille flokken som var kommet til levende tro. Broren førte ham inn i denne kretsen. Der pleide de å samles om Guds ord og be sammen, og også i hans hjerte viste Ordet sin kraft til å skape nytt liv.

Men de som var mest grepet av Guds ord, kom snart inn i en sterkt pietistisk og lovtrellende retning. Også vår Walther måtte i flere år gjennom mange tunge sjelekamper uten å komme til sann fred i hjertet. Forgjeves søkte han råd hos mange troende prester. Han var nær ved å fortvile da et brev fra den bøhmisk-lutherske presten i Dresden, M. Stephan, endelig reiste ham opp og viste ham veien til freden i Kristus.

En farlig brystsykdom tvang ham til å avbryte studiene en tid. Mens han nå var hjemme hos foreldrene, fikk han Luthers verker i hendene, og snart fordypet han seg i dem med stor iver. Nå ble han fast overbevist om at den lutherske læren er den eneste som stemmer med Skriften, og at det er nødvendig å stå fast på bekjennelsens grunn. Legene hadde gitt ham opp, men han ble helbredet ved et enkelt husråd. Så vendte han tilbake til Leipzig og fullførte studiene i 1833.

Etter første eksamen ble han huslærer i Kahla i Altenburg. I 1836 tok han annen eksamen. Greve von Einsiedel kalte ham da til prest i Braunsdorf i Sachsen, og han ble ordinert andre søndag etter treenighetssøndag 1837.

Superintendenten hans var en ugudelig rasjonalist, og han begynte snart å misbruke embetsmyndigheten sin mot Walther. Grunnen var at Walther tro-

fast holdt fast ved den rene læren i Guds ord, ved bekjennelsesskriftene og ved de gamle kirkelige ordningene, og at han uforferdet protesterte mot rasjonalismen i alle dens former, både i kirken og i skolen. Walther ble flere ganger stilt for retten og trukket inn i prosesser. Han skulle tåle rasjonalistiske bøker i menigheten – alterbok, salmebok og skolebøker – og skolemesteren stod dessverre på superintendentens side. Men det kunne han ikke med god samvittighet.

På denne tiden sendte den nevnte pastor Stephan ut en oppfordring til alle lutheranere, særlig i Sachsen, som led under et slikt samvittighetstrykk. Han ba dem utvandre til Amerika og der få nyte den religions- og samvittighetsfriheten som fedrelandet dessverre nektet dem. Begge brødrene Walther – den eldre var kapellan hos faren – sluttet seg til det store utvandringsselskapet, omkring 800 sjeler, som ble dannet etter denne oppfordringen.

Med blødende hjerte og etter tunge indre kamper la Walther ned embetet sitt sekstende søndag etter treenighetssøndag 1838. Den forholdsvis korte tjenesten hans i menigheten hadde ikke vært uten merkbar velsignelse. Forgjengeren hans, en rasjonalist, hadde derimot gjennom 30 år i embetet ført menigheten ut i åndelig ødeleggelse. En del familier fulgte presten sin til Amerika, og mange som ble igjen, gjorde det med bitre tårer og tungt hjerte. Etter en stormfull overfart kom Walther til New Orleans. Foruten hans skip kom også tre andre skip med trosfeller fram, men fra det femte hørte man aldri mer.

Blant de utvandrede sachserne var det åtte prester og kandidater, og snart ble det dannet flere små menigheter i Missouri. De slo seg ned dels i byen St. Louis, dels lenger sør, i Perry County.

Snart kom det for dagen at Stephan var en grov hykler som lenge i hemmelighet hadde levd i kjødelige synder. Særlig denne erfaringen og kampene som fulgte, sammen med den legemlige nøden de fattige utvandrerne led i begynnelsen, ble en veldig luttringsild for manges tro og kristendom. Ved Guds nåde fikk likevel ikke tvilens og vantroens ånd overtaket. Tvert imot ble menighetene og prestene stadig fastere grunnfestet i Guds ord og i vår kirkes gode bekjennelse.

Walther var først prest for en liten landmenighet i Perry County, men etter brorens død i 1841 ble han prest i St. Louis.

I 1844 begynte han å gi ut det kirkelige bladet «Der Lutheraner». I Guds hånd ble bladet et middel til at de få i Amerika som den gangen holdt fast ved den lutherske troen, ble bedre kjent med hverandre, og i 1847 sluttet de seg sammen i en synode, den såkalte Missourisynoden. Walther ble dens første preses, med plikt til å visitere alle menighetene hvert tredje år. I 1849 ble han valgt til professor i teologi ved Concordia-seminaret, som da ble flyttet til St. Louis.

I 1854 begynte det teologiske tidsskriftet «Lehre und Wehre» å komme ut. Samme år ble Missourisynoden, som da var vokst fra 22 til 70 prester, delt i fire distrikter. Nå teller den nærmere 600 prester i seks distrikter. I 1857 gikk også Den norske synode inn i et broderlig forhold til Missourisynoden, og siden har den brukt Concordia-seminaret til å utdanne sine kommende prester.

Walthers virksomhet har altså vært rikt velsignet. Allerede av naturen har han uvanlige evner: klar og sunn tenkning, konsekvens og handlekraft, ubøye-

lig mot og utrettelig arbeidsomhet, og dessuten et svært vinnende vesen i omgang med andre.

Men Guds nåde har gjennomtrengt alt dette og smeltet det sammen til en helstøpt karakter, som selv motstanderne ikke kan la være å akte svært høyt. Walther har gitt kirken et lysende eksempel på hva den kristne dyden «troskap» vil si, og hvordan Herren velsigner den. Han er ikke bare Missourisynodens «far», men også et slags midtpunkt for de fem–seks andre synodene som – til dels etter langvarige kamper – har samlet seg om Missourisynoden.

Det er nok skrevet en god del om Walthers teologiske standpunkt, men det er dessverre ofte misforstått, særlig i Europa. Mange beskylder både ham og Missourisynoden for en død, kald og stiv rettroenhet som av iver for «den rene lære» kveler alt åndelig liv og all åndelig bevegelse. Walthers prekener viser i alle fall at han selv ikke er noen «død ortodoksist», og at han heller ikke som preses og professor har arbeidet i en «død ortodoksismes» tjeneste.

Vi vil her la en mann vitne som selv sier at han for øvrig ikke er helt enig med Walther. Dr. A. Brömel, superintendent i hertugdømmet Lauenburg, skriver i verket sitt «Homiletische Charakterbilder» (Leipzig, J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung):

«Så bestemt ortodoks Walther enn er i prekenene sine, og så sikkert han i dem viser seg som den samme som i de teologiske verkene sine, må man likevel ikke tro at prekenene hans gir inntrykk av bare å gjenta det sekstende og syttende århundrets teologi … Overalt merker man at Walther er en teolog som har måttet tåle mye. For ham står sannheten over alt; han legger alt for dens føtter og er rede til å legge alt der. I en tung livskamp har han erkjent at reformasjonens lære er den eneste sannhet som finnes …

… Den rene lære krever også rene og faste troende hjerter, som er rede til å gi alt fra seg i det ytre fordi de har gitt det fra seg i det indre. Den krever teologer som med urokkelig trosfasthet, uten å la seg forvirre av striden i en tvilesyk teologi, har gjort hele Guds ord til lyset for sitt liv. En slik teolog er Walther. Det han forkynner, er ikke noe annet enn den gamle, velkjente lutherske ortodoksi. Ingen steder har han lagt noe til, ingen steder tatt noe fra. Han står nettopp der de gamle lutherske predikantene og dogmatikerne står. For ham har Luther og de gamle teologene talt det beste ordet, for vår tid som for alle tider. Walther kjenner sin Luther, men slik en jevnbyrdig sønn kjenner sin far. Walther er en lærd teolog, men han lever for det meste bare i den lærdommen som ligger bak ham. I kirkefedrene, særlig i Luther og reformatorene, er han like kyndig som i Bibelen …

Men fordi han er en levende kristen som gjør fullt alvor av hele Guds ord, får den ortodokse mannen et helt tidsmessig, det vil si et helt personlig, preg. Han er en dyp og inderlig predikant som lever helt i Jesus, og teologien hans er praktisk helt igjennom. Han er like ortodoks som Johann Gerhard, men samtidig like inderlig som en pietist; like korrekt i formen som en universitets- eller hoffpredikant, og likevel like folkelig som Luther selv. Vil den lutherske kirke igjen bringe læren sin ut til folket, må den være like tro og sikker i læren og bruke en like tiltalende og tidsmessig form som Walther. Han er en mønster-

predikant i den lutherske kirke. Hvor annerledes ville det ikke stå til med den lutherske kirke i Tyskland om mange prekener ble holdt som hans! Walther er fylt av Kristi kjærlighet og av kjærlighet til brødrene.

Men det som gjør at Walther virker så inntrengende, er naturligvis ikke formen, men innholdet i prekenene. Som en god lutheraner forkynner han hele Guds ord; noen yndlingstanker har han ikke. Med den største troskap mot sin overbevisning forkynner han hele Skriftens innhold … Ikke en tøddel av Skriften gir han opp. Død og treg ortodoksi er en vederstyggelighet for ham … Sannhet, frihet og mandig mot er Walthers grunnelement.»

Kanskje kan det hjelpe en og annen til å forstå Walthers prekener bedre om vi kort gjengir hovedpunktene i det som er særegent for teologien hans – eller den missouriske teologien, som den oftere kalles. Nest etter Guds eget ord har Walther gjort Luthers skrifter til sitt hovedstudium. Neppe noen i dag har levd seg mer inn i Luthers teologi enn Walther, og han ønsker heller ikke å bli sett på som noe annet enn en tro disippel av dr. Martin Luther.

Han setter det syttende århundrets dogmatiske systemer høyt – Johann Gerhard, Dannhauer, Calov, Quenstedt osv. – og han har studert dem med stor iver. Likevel er det først og fremst i de skriftene Luther skrev i sin teologiske modenhet, og i Konkordieboken, at han ser det helt rene vitnesbyrdet til den eneste kirken han vil tilhøre og tjene: reformasjonens kirke, den rettroende lutherske kirke.

Han vil ikke vite av at noen villfarelse skal ha rett til å stå i kirken eller tåles på grunn av «menings-» eller «lærefrihet». Det er ikke fordi han tror at enhver villfarelse mot Guds ord i og for seg fordømmer. Men han ser det som kirkens, og særlig dens tjeneres, hellige plikt «å stride for den troen som én gang for alle er blitt overgitt til de hellige» (Jud 3).

Dessuten mener han at enhver villfarelse, særlig når den får fotfeste i strid med sannheten, både er farlig for den enkelte sjel og skadelig for kirken, fordi den svekker oppfyllelsen av ordet: «Ha som forbilde de sunne ordene» (2 Tim 1,13).

Walther protesterer alvorlig mot det som i vår tid kalles «fremskritt» i teologien, og mot dens såkalte «læreutvikling». Det er ikke fordi han tror at de tidligere århundrenes arbeid har tømt Skriftens rikdom, eller at også formen i den gamle dogmatikken var en del av rettroenheten. Men han ser at vår tids teologi ennå ikke for alvor har vendt tilbake til den gamle grunnvollen. Den prøver bare å skjule at den unektelig har falt fra grunnvollen for den gamle lutherske, ja, den kristne troen overhodet, og den falbyr gamle, utslitte kjetterier som nye, beundringsverdige oppdagelser i teologien.

Walther tror nok at den gamle troen tåler en uendelig utfoldelse. Den hellige Skrift er for ham en uuttømmelig kilde til guddommelig sannhet og et rustkammer som stadig byr oss nye våpen mot nye villfarelser, eller mot gamle villfarelser i ny skikkelse. Likevel avviser han som villfarelse den meningen at vår egen tid eller noen annen tid en gang skulle kunne oppdage eller finne opp en trosartikkel som til da har vært ukjent for den rettroende kirke.

Han holder mye av vitnesbyrdene om sannheten i Luthers skrifter og i de kirkelige bekjennelsene, og dernest også i skriftene til våre anerkjent rettroende lærefedre fra det sekstende og syttende århundre. Likevel holder han med all kraft fast ved det lutherske skriftprinsippet: Bare de kanoniske bøkene er kilden til den guddommelige sannhet og avgjørende dommer i alle lærestridigheter.

Walther avskyr enhver såkalt «vitenskap» som opphøyer seg til herre over den guddommelige åpenbaring og dens hemmeligheter. Men like fullt holder han fast ved at en sunn vitenskap som *ancilla theologiae*, det vil si en tjenerinne for teologien, har uvurderlig verdi for kirken når det gjelder å bevare den rene lære.

Når en rettroende lærer mener noe om en sak som ikke er åpenbart i Guds ord og ikke kan avgjøres ut fra det, godtar ikke Walther meningen som en bindende avgjørelse av saken. En slik meningsytring er for ham i alle fall «problematisk». Men på den andre siden avviser han på det bestemteste det prinsippet at alle læresetninger som kirken ikke har avsluttet eller avgjort i bekjennelsesskriftene sine, skulle være «åpne spørsmål». Der skulle det bare gjelde en menneskelig «mening», og der skulle naturligvis en «berettiget lærefrihet» råde.

Walther er en avgjort fiende av pietistisk lovtrelldom. Både Skriften og hans egen bitre erfaring har lært ham hvor farlig og ødeleggende denne «retningen» er. Men det gjør ham ikke til noen venn av en såkalt «død ortodoksisme».

Han holder fast ved at den sanne «levende kristendom» verken består i en følelsestro som en selv har arbeidet og kjempet seg opp til, eller i en tro som er blitt til ved naturlige evner, som en menneskelig, lærerett overbevisning om kristne sannheter.

Den består bare i den troen som Den Hellige Ånd ved evangeliet har virket i den nye fødsel, i et hjerte som loven har forskrekket, og som frykter Guds dom. Det er en tro som griper Kristus i evangeliets løfter og fører Den Hellige Ånd med seg. Den skaper mennesket om, helliggjør og fornyer det og gjør det rikt på kjærlighet til Gud og nesten og villig til enhver god gjerning.

Hovedlæren for Walther er – slik den alltid bør være for en god luthersk, det vil si bibeltro, kristen og prest – læren om rettferdiggjørelsen ved troen alene, uten noen fortjeneste av vår egen bønn, kamp, arbeid osv.

Tidlig og sent holder han fram Kristus som den troendes eneste trøst og håp, fordi han ble «gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse» (Rom 4,25). Av dette følger det også helt naturlig at Walther regner læren om dåpen, nattverden, evangeliet og absolusjonen som svært viktige læresetninger. For ved disse nådemidlene gir Gud oss sin rettferdiggjørende og frelsende nåde i Jesu fortjeneste.

Men like fullt holder Walther, mot de antinomistiske retningene i tiden, fast ved læren om at helliggjørelsen og de gode gjerningene er nødvendige. Riktignok er de ikke nødvendige som midler til å bli salig, men dels fordi Gud har befalt dem, dels fordi de er vitnesbyrd om troen, troens nødvendige følge og frukt.

I læren om kirken holder Walther fast ved at den lutherske kirke er den sanne synlige, det vil si rettroende, kirke, som alene har Guds ord rent og uforfalsket.

Men for ham er den ikke den kirken som det ikke finnes frelse utenfor, kirken i egentlig forstand. For denne kirken består av de sanne troende og hellige – den usynlige kirke. Den finnes også der læren og bekjennelsen ikke er helt ren, men der de viktigste frelsende læresetningene i Guds ord likevel ikke er fornektet, men anerkjent og holdt fast.

Om prekenembetet mener Walther at det er innstiftet av Gud. Men han understreker også sterkt – særlig mot Grabau og Löhe, Vilmar osv. – det åndelige prestedømmet som alle kristne har, og han vil at det skal komme til skriftmessig og velsignet bruk både i menigheten som helhet og i privatlivet.

Den såkalte læren om tusenårsriket, kiliasmen, avviser han på det bestemteste, særlig mot Löhe og hans fosterbarn, Iowasynoden. For han mener at den måten Kristus selv og de hellige apostler og evangelister har tolket profetenes forutsigelser på, må være den eneste rette. Det er den tolkningsmåten kiliastene kaller «spiritualistisk».

Han tror riktignok ikke at noen kirkelærers tolkning av et enkelt profetisk sted – for eksempel Åp 20 – i og for seg har bindende kraft for oss, selv om den skulle være blitt alminnelig godtatt i kirken. Men på den andre siden avviser han helt bestemt enhver tolkning som strider mot «troens analogi», det vil si summen og regelen av trosartiklene slik den står i klare skriftsteder.

Kort sagt: Walther er fullt og helt gammellutheraner. Han står fra først til sist på grunnvollen i den historiske lutherske teologi. Likevel forstår han bedre enn mange av sine samtidige å sette seg grundig inn i tidens syn og krav, for slik å kunne bli – i ekte paulinsk forstand – «alt for alle, for i alle fall å frelse noen» (1 Kor 9,22).

Professor Walther har, som nevnt, siden 1844 gitt ut bladet «Der Lutheraner» for menighetene hver fjortende dag, og siden 1854 det vitenskapelige, teologiske og pastorale månedsskriftet «Lehre und Wehre».

Kampen mot Grabaus hierarkiske læresetninger fikk ham i 1852 til å gi ut «Die Stimme unserer Kirche in der Frage von Kirche und Amt», som i 1875 kom i tredje opplag. «J. C. Dietrichs Katechismus» og «Die rechte Gestalt einer vom Staate unabhängigen Gemeinde» er oversatt, den første både til engelsk og norsk, den andre til norsk under tittelen «Frikirken». Ellers kan nevnes «Amerikanisch-lutherische Pastoraltheologie» (429 sider), «Warum bekennen wir uns zu den symbolischen Büchern?» og «Die evangelisch-lutherische Kirche – die wahre sichtbare Kirche».

Dessuten har Walther skrevet en stor del av de grundige referatene fra Missourisynodens møter, både de alminnelige hvert tredje år og møtene i de seks distriktene, som kommer sammen hvert år med Walther som generalpreses.

Walthers «Annotationes ad Compendium J. G. Baieri» blir gjort ferdig for utgivelse i høst. Nylig er det også kommet ut en samling prekener og leilighetstaler som Walther har holdt fra tid til annen, under tittelen «Lutherische Brosamen», og et skrift, «Konkordieformelens kjerne», i anledning av 300-årsfesten for denne trosbekjennelsen 29. mai i år. (*Utgiverens merknad: En del skrifter, for ek-*

sempel Chr. Löbers dogmatikk og C. Hoffmanns «Hermeneutica sacra», har Walther gitt ut på nytt eller forsynt med forord.)

Til disse opplysningene om professor Walther, som jeg skylder en teolog i Amerika som står Walther svært nær, vil jeg nå føye noen merknader om denne postillen og den norske utgaven av den.

Walthers «Amerikanisch-Lutherische Evangelien-Postille» kom ut i St. Louis på Missourisynodens forlag i 1871. Walther sier i forordet sitt: «Prekenene er gitt ut etter oppfordring og trykt uforandret, slik de er holdt til svært ulike tider i en snart 30-årig tjeneste som prest i Amerikas lutherske kirke. Samlingen skal være et vitnesbyrd om hvordan Guds ord blir forkynt i forfatterens kirkesamfunn. Derfor kunne det ikke være hans hensikt å velge nettopp de mest skolerette prekenene sine, ja, ikke engang dem som følger teksten tettest, men helst slike som tydelig viser hvordan Guds råd til frelse blir forkynt for våre kjære tilhørere blant oss, og hvordan lov og evangelium, nåde og gode gjerninger, bot, tro og helliggjørelse blir forkynt blant oss. Ingen av prekenene i postillen er trykt før. Grunnen til at postillen ikke har prekener til sjette søndag etter Kristi åpenbaringsdag, tjuesjette og tjuesjuende søndag etter treenighetssøndag og andre dag i de store høytidene, er at forfatteren bare ville levere prekener som virkelig er holdt. Men til disse dagene hadde han ikke noe prekenmanuskript ferdig til trykking.» Til gjengjeld har postillen to prekener til søndag etter nyttår og prekener til ni eldre helligdager.

Det er etter anmodning fra Amerika at jeg har påtatt meg å gi ut Walthers postille på norsk. Bare for Amerika er det trykt et stort, forhåndsbestilt opplag. Men jeg tror at boka også vil få en velsignet utbredelse i de nordiske landene, der den er kommet ut i hefter. Oversettelsen er gjort av kandidat H. C. Knutsen, under mitt tilsyn og med min gjennomgåelse.

Jeg har prøvd å gjengi Walthers prekener, som formmessig ofte er noe tunge, i en så forståelig og likevel så originaltro norsk form som mulig. Det har ikke alltid lyktes, for eksempel med en av prekenene på de store høytidene. Walthers høytidsprekener har jevnt over vært de vanskeligste å mestre når man ikke ville oversette svært fritt.

Bibelordene – også de Walther siterer mer fritt – er gjengitt etter vår vanlige bibeloversettelse, med enkelte unntak der det for anvendelsens skyld var nødvendig å gjengi den tyske teksten ordrett. Jeg våget ikke å bruke den nye prøveoversettelsen av Det gamle testamente til dette arbeidet, hvor fristende det enn kunne være, for eksempel for å oversette «sviktende» bue i Sal 78,57 og Hos 7,16.

Steder fra bekjennelsesskriftene våre er som regel oversatt etter Casparis og Johnsons utgave av Konkordieboken, som også brukes i Amerika. Salmeversene er for det meste hentet fra Den norske synodes salmebok, som i valget av salmer osv. slutter seg til våre beste salmebøker, eller fra disse salmebøkene selv. Bare i enkelte tilfeller ble det nødvendig enten å utelate eller å behandle fritt noen vers av en eller annen «dikter» som Walther siterer.

Leseren bør legge merke til at Walther med «vårt land» mener Amerika og med «vårt gamle fedreland» Tyskland. Jeg gjør også oppmerksom på at han angir avstander i amerikanske mil, og at det går sju av dem på én norsk mil.

For enkelte prekener og uttrykk viser jeg til notene under teksten. Her vil jeg bare si litt om to prekendager som er ukjente hos oss, og ved et mindre kjent uttrykk.

«Am Tage der Kirchweih» er tittelen på postillens nest siste preken. «Kirchweih» er for det første den handlingen der en kirke blir innviet til kirkelig bruk. Dernest betegner ordet den årlige festen der minnet om en kirkeinnvielse blir feiret. I den siste betydningen brukes også «Kirmes» og andre uttrykk som kommer av «Kirchmesse». Det navnet fikk festen fordi den i den katolske tiden ble feiret med en messe.

Evangeliet om Sakkeus ble fastsatt som dagens bibeltekst: Herren innviet tolleren og synderen Sakkeus' hus til et Guds hus ved å gjeste det. Festen ble snart langt mer en folkefest enn en kirkefest, og det en folkefest med mange utskeielser og utsvevelser. Derfor ivrer også Luther mot den og vil ha den avskaffet. Der festen er beholdt, har den vært og blir den ennå for det meste feiret om høsten, men den er ingen takkefest for høsten.

Postillens siste preken er holdt på den dagen som i Amerika kalles «Thanksgiving Day». Hvert år oppfordrer presidenten i De forente nordamerikanske stater, og deretter guvernøren i hver stat, folket til å samles i gudshusene sine for å takke Gud for årets timelige velsignelser. I 1861, under krigen mellom nord- og sørstatene, ble folket oppfordret til å holde Thanksgiving Day som en bots- og fastedag. Prekenen i postillen vår er fra dette året.

På side 61, første spalte, rett etter dagens tekst, står det: «i de siste såkalte tolv netter». I det tyske kirkespråket er dette uttrykket en gammel betegnelse for hele tiden fra jul til Kristi åpenbaringsdag, etter de tolv nettene som ligger imellom. Ikke bare romerne regnet ofte tiden etter antall netter – *ut nox ducere diem videatur* (Tacitus) – men også de gamle tyskerne; se for eksempel Nibelungenlied 1420. «Die Zwölfnacht» er en ærverdig levning av denne måten å regne på.

Uttrykket henger sammen med forestillingen om at hele tiden mellom jul og Kristi åpenbaringsdag er en sammenhengende høytid. Slik sier for eksempel andre kirkemøte i Tours, kapittel 17: «*Inter natalem Domini et Epiphaniam omni die festivitates sunt*» (mellom Herrens fødsel og åpenbaringsdagen er det høytid hver dag).

Rettskrivingen i vår utgave er i det store og hele den eldre, med enkelte unntak: Verbenes flertallsendelser er for eksempel sløyfet, og som regel står k for ch og f for ph osv. I bibelsitatene er likevel rettskrivingen i den aktuelle bibelutgaven fulgt nøye. Leseren vil nok ikke legge stor vekt på at det i et så stort verk har sneket seg inn noen uregelmessigheter, særlig ikke i en postille.

Guds velsignelse følge også denne norske utgaven av Walthers postille! Måtte den bli et nytt bindeledd mellom den lutherske kirke i den gamle verden og dens ekte datter i den nye, som her igjen byr sin mor en skjønn frukt av betrodde nådegaver.

Kristiania, i treenighetstiden 1877.
Th. C. Bernhoft

Første søndag i advent

Matt 21,1–9

Herre Jesus, hver gang vi har begynt et nytt kirkeår, har vi måttet stå skamfulle for deg på grunn av syndene vi gjorde i det gamle året. Å, også i dag kommer vi for ditt ansikt, tynget av stor skyld. Herre, er du ikke trett av å forbarme deg over oss nå? Nei, nei! Du er ikke trett! For du er Gud og ikke et menneske; du er «Jesus Kristus, i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8).

Om vi glemmer deg, glemmer du likevel ikke oss. Om vi forlater deg, forlater du likevel ikke oss. Er vi troløse, så forblir du trofast; du kan ikke fornekte deg selv (2 Tim 2,13). Du sier selv, Herre, du som forbarmer deg over oss: «Fjellene kan vel vike, og haugene rokkes, men min miskunnhet skal ikke vike fra deg, og min fredspakt skal ikke rokkes» (Jes 54,10).

Derfor kommer vi frimodig til deg på denne første dagen i et nytt kirkeår og ber deg: Husk ikke på vår troløshet! Kom igjen ved ditt ord og sakrament med ny nåde, ny velsignelse og nytt vern – til hele din kirke, til denne byen vår, til vår menighet, til våre hjem og inn i hjertene til hver eneste en av oss. Ja, kom, Herre Jesus, så har vi nok. Amen!

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Herrens miskunn er det at det ikke er forbi med oss. Hans barmhjertighet har ennå ikke tatt slutt. Den er ny hver morgen» (Klag 3,22–23). Denne trøsten ga Jeremia en gang de troende i den gamle pakt, da de sukket i et hardt fangenskap, mens Jerusalem og templet lå i ruiner. «Herrens barmhjertighet er ny hver morgen», roper profeten til dem. For en trøst! Det finnes ingen større, rikere og kosteligere trøst for syndere. La oss bare tenke litt over hva disse ordene inneholder.

«Guds barmhjertighet er ny hver morgen.» Den tar altså aldri slutt, så lenge en ny morgen følger på kvelden her på jorden. Gud har allerede i årtusener vist hele den syndige menneskeslekten barmhjertighet på barmhjertighet. Han kan i mange år ha fulgt et enkelt menneske med ren barmhjertighet, ja, liksom øst den ut over ham. Likevel har barmhjertigheten hans ingen ende; den har aldri nådd noen grense.

Når vi mennesker har noen barmhjertighet, har vi bare et visst mål av den. Derfor blir vi altfor fort ferdige med godheten mot våre medsyndere. Har vi allerede vist dem godhet både mange ganger og rikelig, sier vi altfor snart: «Nå er det nok!» Og er den vi har gjort vel mot, utakknemlig – ja, bruker han kanskje

til og med godheten vår mot oss – da kan brønnen av godhet i oss lett tørke ut for ham, og det for alltid.

Men brønnen av Guds barmhjertighet renner uten stans. Ikke engang den svarteste utakknemlighet og det mest formastelige misbruk kan tette den. Nei, den er snarere et evig strømmende, bunnløst hav av kjærlighet som aldri kan tømmes.

Og mer enn det, mine kjære: Når det heter: «Guds barmhjertighet er ny hver morgen», da tar den ikke bare aldri slutt, den avtar heller aldri. Den er alltid den samme, alltid like stor og like brennende som fra først av; den eldes ikke.

Vår barmhjertighet kan nok brenne klart en tid. Men så snart den blir satt litt på prøve, blir den fort svakere og svakere, og til slutt renner den bare dråpevis, som fra et kar som snart er tomt – hvis den da ikke går helt ut og slukner.

Slik er det ikke med Guds barmhjertighet; den er, som sagt, ny hver morgen. Den flommer altså ikke bare rikelig over oss den første dagen i livet vårt. Også hver kveld etter den må vi igjen synge: «Lov da den Herre som gir deg lykke i din stand, han som vil pryde deg med tusen velsignelser.»

For den synlige solen står opp hver ny morgen over hele den våkne verden, også når skyer dekker den, i den samme prakten som den har lyst med i årtusener. Slik går også den usynlige solen, Guds nåde, opp hver ny morgen over hvert menneske, i den samme glansen som den alltid har strålt over ham med.

Men når det heter: «Guds barmhjertighet er ny hver morgen», da tenker Gud heller aldri på hvor mye godhet han allerede har vist et menneske, og hvor lenge. Han fører ikke regnskap med alt dette for å trekke det fra summen av den kjærligheten han har tiltenkt mennesket.

Nei, hver gang det igjen heter «i dag», møter Gud hvert menneske som om han aldri før hadde vist ham sin barmhjertighet. Det er som om Gud i dag for første gang i livet hans tilbød ham den og lot ham smake den, og som om han først i dag begynte å søke ham og vise seg som en Gud som vil at han skal bli frelst.

Et stakkars menneske kan ha millioner av Guds nådebevisninger bak seg, og alle kan til nå ha vært forgjeves for ham. Likevel: Hver gang han igjen får en ny morgen i livet sitt, tar Guds godhet ham som et nyfødt barn i armene og inn til sitt morsfang. For den er jo ny hver morgen!

Mine kjære, i dag går vi inn i et nytt kirkeår. I det året som er gått, har vi nytt så mye av Guds godhet uten å fortjene det – og å, så ofte uten at det virket noe i oss. Finnes det noe trøsteord i Skriften som passer for oss nå, er det sannelig dette. For når Guds barmhjertighet etter hans eget ord er ny hver morgen, hvor mye mer må den da ikke være ny hvert år! Hvor sikre kan vi ikke være på at den også i dag og i hele det kommende kirkeåret vil være ny?

Ja, mine kjære, slik er det. Og denne Guds godhet består framfor alt i at Jesus også i det nye kirkeåret vil komme til oss igjen med all sin nåde, som om han aldri før hadde kommet til oss. Dette vil jeg i dag med Guds hjelp prøve å prege dypt inn i hjertene deres. Måtte han nådig hjelpe oss med det, både meg og dere!

Da de nærmet seg Jerusalem og kom til Betfage ved Oljeberget, sendte Jesus to disipler av sted og sa til dem: Gå inn i landsbyen like foran dere. Der skal dere straks finne en eselhoppe som står bundet, og en fole sammen med den. Løs

> dem og lei dem hit til meg. Hvis noen sier noe til dere, skal dere svare: Herren har bruk for dem! Da skal han straks sende dem.
> Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten: Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, ydmyk, ridende på et esel – på trelldyrets fole.
> Disiplene gikk da av sted og gjorde som Jesus hadde pålagt dem. De hentet eselet og folen, og la kappene sine på dem, og han satte seg på dem. Mange i den store folkemengden bredte kappene sine ut på veien, andre hogg greiner av trærne og strødde på veien. Folkemengden som gikk foran, og de som fulgte etter, ropte og sa: Hosianna, Davids sønn! Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!

Hvorfor er dette evangeliet om Kristi inntog i Jerusalem valgt som tekst for hver første søndag i kirkeåret? Hovedgrunnen er uten tvil denne: Alle kristne menigheter skal hvert år, straks kirkeåret begynner, få høre den trøsten at Jesus også i det nye kirkeåret vil komme igjen. Derfor vil også jeg i dag legge fram for dere:

Den trøstende sannhet at Jesus også i dette nye kirkeåret vil komme igjen.

Jeg retter oppmerksomheten deres særlig mot to ting: For det første hvem det er som vil komme, og for det andre hvem han vil komme til.

I. Hvem det er som vil komme

Mine kjære, Kristus har nå i mer enn atten hundre år uavbrutt kommet til hver eneste en av oss, og han har også tydelig gjort sitt nærvær kjent i mange tusen hjerter. Men hvor få har det ikke alltid vært – også i det siste kirkeåret – som har tatt imot ham! Og hvor mange har ikke heller vendt ham ryggen da han kom til dem, eller er blitt troløse mot ham igjen! Å, de aller fleste!

Hva nå? Er det da også sikkert at Kristus likevel vil komme igjen i det nye kirkeåret som begynner i dag? Skulle han ikke heller være blitt trett av å komme, nå som han så ofte har kommet nesten helt forgjeves? Kan det ikke tenkes at kirkeåret som er gått, var det siste han ville komme i?

Nei, det er umulig; han er ennå ikke trett av å komme. Dagens evangelium vitner om det. For det forteller om Kristi synlige komme til Jerusalem, og det er ikke annet enn et bilde på hvordan han stadig kommer usynlig til det nytestamentlige Jerusalem, sin kjære kirke. Slik lyder løftet: «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham» (Joh 14,23). Og: «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,20)

Men, mine kjære, er det da også så trøstefullt for oss å vite at Jesus vil komme igjen også i dette nye kirkeåret? Er ikke han Guds hellige Sønn, og vi alle sammen syndere som mangler Guds herlighet (Rom 3,23)? Er ikke han den evige dommer over alt kjøtt? Og anklager ikke samvittigheten oss alle for stor skyld når vi ser tilbake på det som er gått – om det så bare er det siste kirkeåret? Har vi da ikke snarere bare én ting å vente: at Kristus vil komme i vrede og straffe oss slik vi har fortjent?

Slik kunne det nok se ut. Men la oss se i dagens evangelium: Hva slags Jesus er det evangeliet beskriver for oss, han som vil komme igjen?

Det heter: «Da de nærmet seg Jerusalem og kom til Betfage ved Oljeberget, sendte Jesus to disipler av sted og sa til dem: Gå inn i landsbyen like foran dere. Der skal dere straks finne en eselhoppe som står bundet, og en fole sammen med den. Løs dem og lei dem hit til meg. Hvis noen sier noe til dere, skal dere svare: Herren har bruk for dem! Da skal han straks sende dem. Disiplene gikk da av sted og gjorde som Jesus hadde pålagt dem. Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten: Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, ydmyk, ridende på et esel – på trelldyrets fole.»

Hva slags Jesus er det da som etter dette vil og skal komme igjen i det nye kirkeåret? Har vi kanskje grunn til å frykte en slik Jesus? Eller har vi ikke snarere grunn til å vente på ham med lengsel og ta imot ham med glede?

Det er sant at evangeliet vårt viser oss Jesus som en stor og opphøyd person. Det sier oss at han vet alt: Selv langt borte kjente han tankene og ordene til mannen i Betfage. Det sier oss at han er allmektig: Selv på avstand kunne han bøye hjertet til eieren av de to trelldyrene etter sin vilje. Men evangeliet vårt sier oss også at han ikke kom som en hellig dommer, væpnet med alle redslene i sin straffende rettferdighet. Han kom som konge – som en ydmyk konge, en konge med nåde og barmhjertighet.

Hvilken sannhet kan da være mer trøsterik for oss i dag enn denne: En slik Jesus vil komme igjen også i kirkeåret som begynte i dag!

Tenk bare godt over det. Jesus vet alt. Derfor kjenner han jo alle syndene vi noen gang har gjort, også dem vi allerede har glemt. Han kjenner alle syndene vi ennå kommer til å gjøre. Han vet nøyaktig hvordan det ser ut i hjertet vårt, bedre enn vi selv; han kjenner hele vår store, syndige fordervelse. Men han vil ikke vite om den som vår dommer, som vil straffe synden vår. Han vil vite om den som vår ydmyke nådekonge, som vil komme for å tilgi den, slette den ut og kaste den i havets dyp (Mika 7,19).

Og fordi han vet alt, kjenner han også all den nød vi er i, og all den sorg som tynger oss. Han kjenner alle sukkene som stiger opp i oss uten at noe menneske hører dem, og alle tårene vi gråter i det skjulte. Han kjenner alt vi trenger, både for sjelen og for legemet, og alle fiendene som står oss etter sjelen, og alt de pønsker ut mot oss. Derfor kjenner han også alle farene og all den nød og sorg vi går i møte.

Han vet nok også at all denne nøden og faren har sin første kilde i vår synd. Likevel vet han det ikke som vår fiende, som vil straffe oss med det og la oss gå til grunne uten trøst og hjelp. Nei, han vet alt dette som vår nådekonge. Derfor vil han komme for å sørge for alt vi trenger for legeme og sjel. Han vil høre våre bønner og sukk, tørke våre tårer, avverge farene, verne oss mot fiendene, vende alt ondt til det beste for oss og til slutt fri oss ut av all nød ved en salig død.

Og han vet ikke bare om all vår nød og vil ikke bare hjelpe oss ut av den; han er også allmektig. Derfor kan han også hjelpe der ingen kan hjelpe, og finne råd der ingen lenger vet råd. Han har alt i sine hender. Han kan til og med lede menneskenes hjerter som bekker (Ordsp 21,1) og derfor føye alt slik at det tjener vårt timelige og evige vel.

Hva nå? Hva skal vi da gjøre når det i dag igjen blir ropt til oss: «Jesus kommer igjen!»? Må vi da la hodet synke i frykt og sorg når vi ser på Jesu guddommelige herlighet og på vår synd? Nei, nei! Hvem blir vel forskrekket når han hører at hans ydmyke konge samtidig er stor, vis, sterk og mektig? Når det i dag lyder: «Jesus kommer igjen!», må vi derfor heller løfte hodet med glede og med jubel stemme i den lovsangen som folket en gang hilste ham med, fullt av fryd, da han, nådekongen, dro inn: «Hosianna, Davids sønn! Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!»

II. Hvem han vil komme til

Men, mine kjære, hva ville det hjelpe oss at Jesus er en så herlig nådekonge, hvis han riktignok kom igjen i det nye kirkeåret, men likevel ikke kom til oss? La oss derfor for det andre prøve å finne ut hvem han vil og skal komme til.

Her trenger vi ikke være i villrede om det rette svaret, mine kjære. For det er allerede gitt oss med klare og utvetydige ord i evangeliet vårt, der det heter: «Men dette skjedde for at det skulle bli oppfylt som var sagt ved profeten: Si til Sions datter: Se, din konge kommer til deg, ydmyk, ridende på et esel – på trelldyrets fole.»

Det er altså Sions datter Jesus kommer til. Sion var navnet på et fjell. På toppen av fjellet lå templet, og på den ene siden lå selve Jerusalem. I ordets egentlige betydning ble derfor innbyggerne i Jerusalem kalt Sions datter, fordi Sions berg hadde tatt dem inn i fanget sitt slik en mor tar barna sine. Men i billedlig eller åndelig forstand er Sions datter kirken i den gamle og den nye pakt. Derfor er det egentlig de troendes kirke som har løftet om at Jesus alltid – og derfor også i kirkeåret som begynte i dag – vil komme til den.

Men hva så? Må ikke mange blant oss da frykte at Jesus ikke vil komme til dem? For må ikke mange blant oss frykte at de ikke hører til Sions datter – at de ennå ikke er sanne lemmer i kirken og ennå ikke sanne troende?

Mine dyrebare tilhørere, jeg frykter nok selv at altfor mange blant oss ennå ikke hører til Sions datter eller til de sanne troende. Men tenk på dette: Da Kristus en gang dro inn i det synlige Jerusalem, gjestet han nok først og fremst sitt åndelige, troende Sion. Men han kom likevel samtidig til alle som den gangen var kommet til Jerusalem, om de så var de elendigste og mest fortapte syndere.

Slik kommer Jesus også nå først og fremst til sin kirke, det vil si til sine sanne troende. Men med det kommer han samtidig til alle som holder seg til hans kirke, om de så hører til de elendigste og mest fortapte syndere.

Og Kristi kirke er overalt der hans ord blir forkynt og hans høyhellige sakramenter blir forvaltet. Der disse nådemidlene ikke finnes, der finnes ganske sikkert ikke Sions datter, og heller ikke Kristi kirke. Og der Kristi kirke ikke er, der er heller ingen Kristus, ingen frelse og ingen salighet.

Den som ikke vil holde seg til Guds ord og sakramenter, håper derfor sannelig forgjeves på at Kristus skal komme. Han blir langt borte fra Kristus, og Kristus fra ham. For det er bare til Sions datter, som har hans ord og sakrament hos seg, det skal ropes: «Rop med fryd, Sions datter! Rop høyt, Jerusalems datter! Se, din konge kommer til deg … ydmyk» (Sak 9,9).

Derfor: Vel dere alle som ikke vil forakte Guds ord! Dere har allerede i dag møtt fram her for å høre det, og dere har bestemt dere – eller bestemmer dere nettopp nå – for å høre Guds ord flittig i det nye kirkeåret. Selv om ikke alle av dere ennå hører til Sions datter, til borgerne i det sanne, åndelige Jerusalem, er dere likevel som de israelittene som den gang gikk inn i det synlige Jerusalem da Jesus holdt sitt inntog der; også de fikk nyte godt av det.

Hvem dere så er, mine tilhørere, og hvor håpløst det enn kan se ut med dere: Finnes dere blant dem som hører Kristi ord, da gjelder også for dere det glade budskapet: Jesus kommer igjen til dere også i dette nye kirkeåret!

Ja, kjære tilhører, du har riktignok ikke helt glemt, forlatt og mistet din Herre Jesus i det gamle kirkeåret. Men du har ofte vært troløs mot ham, du har ikke holdt mang et løfte du ga ham, mang en synd har overvunnet deg, og på mange måter er du gått mer tilbake enn fram.

Mist ikke motet! Med denne dagen begynner jo et nytt kirkeår, og i det kommer Jesus, din konge, igjen til deg med ny nåde. Å, ta imot ham med ny tro og ny, brennende kjærlighet! Da vil ditt aldrende hjerte igjen bli nytt og ungt, åndelig vårluft vil strømme gjennom det, og i det nye året vil du strø takkens palmer for Jesus, de palmene du unnlot å ofre ham i det gamle.

Og du som kanskje i det gamle kirkeåret ble overlistet av ditt kjød, av verden eller Satan, og mistet din Frelser ut av hjertet der han hadde bodd; du som nå har vandret uten fred og ro, uten lys og trøst, uten kraft og håp, tynget av følelsen av at Gud ikke er deg nådig – heller ikke du skal miste motet! Med denne dagen har et nytt nådeår begynt for deg, og i det kommer nå Jesus, din konge, igjen til deg med ny nåde.

Å, fall gråtende ned for hans føtter og bare ta imot ham igjen; han vil jo så gjerne være din på ny. Kast bare bort kledningen av din egen rettferdighet og la Kristus tråkke den under fot. Be ham om den rette kledningen, hans rettferdighet, ja, ta den raskt på deg i troen. Da kan også du igjen synge hosianna i dag.

Og til slutt du, kjære tilhører, som ennå aldri har erfart hvilken salighet det er å ha Jesus til sin nådekonge. Du har til nå vandret i kjødelig sorgløshet uten å tenke på frelsen av din udødelige sjel. Framfor alt har du jaget etter penger og gods, etter rolige dager og et makelig liv, og du har ikke av hjertet brydd deg om Jesus; ja, kanskje har du til og med vært hans bitre fiende. Men nå merker du at du ikke kan bli salig på denne veien, men må gå fortapt, og nå spør du bekymret: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?» (Apg 16,30)

Heller ikke du skal miste motet. Se, i det nye kirkeåret gir Gud deg nå ny nåde til å ta igjen det du har forsømt i alle de foregående årene. Jesus, din konge, kommer igjen også til deg og søker deg på ny.

La deg bare finne av ham, og grip med et angrende hjerte i tro den nådehånden han rekker ut etter deg. Da vil du erfare at hos ham er det hjelp mot alle synder. Og om du så var bundet med tusen bånd av synd og vantro, vil Kristus igjen si som den gangen: «Løs ham og lei ham hit til meg» – og du vil bli fri.

Ja, nå har portene til det nye kirkeåret åpnet seg! Allerede er Jesus, vår konge, kommet til oss igjen – nettopp nå, mens hans ord lyder. Allerede er han her! Opp og møt ham! Vi har jo alle hyllet ham i den hellige dåpen og sverget ham troskap,

men vi har holdt eden vår dårlig. La oss derfor nå, på terskelen til et nytt nådeår, gjenta vår troskapsed og si til ham av hjertet:

Jeg slipper ikke Jesus, i Jesus vil jeg bli;
i begynnelsen ville han gi meg livet,
og livet han ga meg, får sin næring av ham
når verden faller og går helt til grunne.

Jeg slipper ikke Jesus, hans kjærlighet driver meg;
om jeg sover eller våkner, blir Jesus
mitt eneste faste mål, og ingen annen vei
har jeg til saligheten – jeg slipper ikke Jesus.

Amen.

Andre søndag i advent

Luk 21,25–36

Vår Herres og Frelsers, Jesu Kristi, nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Den synlige verden vi mennesker lever i, skal ikke vare evig. En gang skal himmel og jord forgå med alt som er i dem. Det er Den hellige skrifts klare og tydelige lære. Etter Skriften har den store verdensbygningen bare et formål for en tid. Når den har tjent ut, skal derfor den samme hånden som en gang bygde den opp, rive den ned igjen.

Etter Skriften er nemlig verden bare et vandringstelt. Under det tar menneskene nattely mens de vandrer mot evigheten, og når det siste mennesket har fullført sin pilegrimsferd, skal teltet tas ned. Verden er ikke noe blivende sted for oss (Hebr 13,14) – den er ikke vårt rette hjem, der vi skal bli i evighet. Den er bare stillaset rundt den evige bygningen. Og slik stillaset tas bort når selve bygningen står ferdig, skal også det jordiske skaperverket tas bort når det himmelske er fullført. Med ett ord: Etter Den hellige skrift har vi en ytterste dag i vente.

Mange i våre dager som gjerne vil regnes blant de opplyste, tror ikke lenger på en slik ytterste dag, verdens siste dag. Helt fra gammel tid har nemlig ledig-gående svermere forutsagt nøyaktig når den store, forferdelige dagen skulle komme – og se, den er ikke kommet! Alle som med stor sikkerhet forkynte når verdens ende skulle komme, er blitt motbevist av tiden selv. De er blitt til spott og spe for all verden, sammen med alle som trodde på spådommene deres.

Derfor synes verden det er latterlig at det fremdeles finnes mennesker som slike erfaringer ikke har brakt til fornuft, og som likevel påstår at den ytterste dag skal komme en gang.

Men hvor latterlig dette enn kan synes for verden, så finnes det på den andre siden ikke noe dummere enn å nekte for at verdens siste dag helt sikkert skal komme en gang. Det sier ikke bare Den hellige skrift oss; det lærer allerede vår fornuft oss.

For det første er det en grunnsetning som ingen kan motsi: Slik alle de enkelte delene av en ting er, slik er også tingen selv. Er alle delene av en ting av tre – for å bruke et enkelt eksempel – så er naturligvis også hele tingen av tre. Er altså alle delene av en ting forgjengelige, må også tingen selv være forgjengelig.

Nå ser vi at alle de enkelte delene av verden er underlagt forandring og ødeleggelse – de er altså forgjengelige. De fleste ting her på jorden blir fortært av ild; noen fortæres av rust, andre løses opp av vann, og atter andre forvitrer i luften.

Vi ser også hvordan snart den ene, snart den andre delen av verden virkelig blir ødelagt, lagt i ruiner og gjort usynlig av flom, jordskjelv eller vulkanutbrudd. Ja, nettopp de vantro naturforskerne, og særlig de stjernekyndige, påstår at kometene eller vandrestjernene er himmellegemer som er gått i stykker. De har selv stundom fortalt med stor forundring at visse stjerner som er blitt iakttatt i årtusener, er forsvunnet fra himmelhvelvingen, dels plutselig, dels litt etter litt. Står det nå fast at visse deler av verden allerede er ødelagt og gått under, da er det åpenbart dårskap å påstå at hele verden derimot aldri kan og skal gå under.

Tenk videre på dette: Særlig vår jord kan ikke bestå uten andre himmellegemer. Den får lys, varme og fruktbarhet fra sol, måne og stjerner. Fjernet solen seg bare litt lenger bort fra jorden enn den er nå, ville jorden fort bli kald og stivne, og alt liv på den ville ta slutt. Kom den derimot bare litt nærmere, ville vannet på jorden snart koke bort og alt bli svidd og brent opp. Er nå disse himmellegemene som jordens liv avhenger av, foranderlige, ja forgjenge lige, som vi så, da må visselig også vår jord være foranderlig og forgjengelig.

Dessuten er verden synlig blitt gammel og eldes for hver dag. Det kan ikke nektes at menneskeslekten er blitt svakere fra århundre til århundre. Menneskene blir åpenbart ikke lenger så gamle som før, og stadig flere sykdommer får innpass blant dem. Mens menneskene blir flere og flere og mange land blir overbefolket, blir jordsmonnet mer og mer utpint, og midlene til å livnære seg blir færre og færre.

Derfor må ethvert fornuftig menneske innse, selv uten Guds ord, at jordens og menneskehetens utvikling umulig kan fortsette slik den gjør nå, i millioner på millioner av år, i all evighet. Verden må nødvendigvis gå mot et endemål. Da skal også verdensurets siste time slå, og da skal det endelig hete om verden også: «Hit og ikke lenger!» (Job 38,11) Kort sagt: Selv etter den sunne fornufts dom må det komme en ytterste dag. Derfor har også hedninger allerede skrevet om den.

Men, mine kjære, retter vi oss etter Guds ord, ser vi ikke bare at den ytterste dag helt sikkert skal komme. Vi ser også at vi i vår tid ikke en eneste time tør tro oss trygge for den. Det lærer dagens evangelium oss.

> Og det skal vise seg tegn i sol og måne og stjerner. Og på jorden skal folkene bli grepet av angst og fortvilelse når hav og brenninger bruser. Mennesker faller i avmakt av redsel og gru for det som skal komme over jorden. For himlenes krefter skal rokkes. Da skal de se Menneskesønnen komme i skyen med kraft og stor herlighet. Men når dette begynner å skje, da rett dere opp og løft hodet! For deres forløsning stunder til.
>
> Og han sa en lignelse til dem: Se på fikentreet og alle trær. Så snart de springer ut og dere ser det, da vet dere av dere selv at sommeren er nær. Slik skal dere også, når dere ser disse ting skje, vite at Guds rike er nær. Sannelig sier jeg dere: Denne slekt skal slett ikke forgå før det er skjedd alt sammen. Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal slett ikke forgå.

> Men ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer, så den dagen skulle komme uventet over dere som en snare. For den skal komme over alle dem som bor over hele jorden. Men våk hver tid og stund, og be at dere må bli aktet verdige til å unnfly alt dette som skal komme, og til å bli stående for Menneskesønnen.

Med grunnlag i dette søndagsevangeliet vil jeg vise dere hvor dumt det er i vår tid å tro seg trygg for den ytterste dag. Det er dumt, for det første på grunn av de tegnene som allerede har skjedd, for det andre på grunn av den tilstanden verden nå er i, og for det tredje på grunn av den plutselige måten den ytterste dag skal komme på.

Herre Jesus, du som en gang kom til verden for å frelse syndere, og som skal komme igjen for å dømme levende og døde: La oss søke deg med bot og tro og finne deg i krybben og på korset, så vi en gang kan se deg med glede i skyen og på din trone. Velsign også denne betraktningen av ditt hellige ord så det kan skje, for din nådige menneskevordings skyld. Amen.

I. De tegnene som allerede har skjedd

Riktignok har Gud, mine kjære, strengt forbudt menneskene å granske av nysgjerrighet når den ytterste dag skal komme. Ikke bare i sin fornedrelse sier Kristus: «Men den dagen og timen kjenner ingen, ikke engang himmelens engler, men bare min Far» (Matt 24,36). Også etter sin oppstandelse til herlighet sier han til apostlene: «Det er ikke deres sak å vite tider eller timer som Faderen har fastsatt av sin egen makt» (Apg 1,7).

Men jo mindre Gud vil la menneskene vite tiden for den ytterste dag på forhånd, desto mindre vil han at de noen gang skal tro seg trygge for den. Tvert imot: I Guds ord blir den falske kristne framstilt som et menneske som sier i sitt hjerte: «Min herre dryger med å komme!» (Luk 12,45). De sanne kristne derimot blir beskrevet som folk «som venter på sin herre» (Luk 12,36).

Derfor sier allerede apostlene til tilhørerne sine at den ytterste dag er nær, og de formaner dem til å holde seg rede. «Mine barn, det er den siste time», skriver Johannes i sitt første brev (1 Joh 2,18). Peter skriver: «Men alle tings ende er kommet nær» (1 Pet 4,7). Paulus skriver: «Det er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til» (1 Kor 10,11). Jakob skriver: «Se, dommeren står for døren» (Jak 5,9).

Helt i begynnelsen av Det nye testamentes eneste profetiske bok, Johannes' åpenbaring, heter det: «Salig er den som leser og de som hører det profetiske ord og holder fast på det som der står skrevet. For tiden er nær» (Åp 1,3). Og i Hebreerbrevet heter det: «For ennå er det bare en ganske liten stund igjen, så kommer han som komme skal, og han skal ikke dryge» (Hebr 10,37).

Derfor bruker allerede apostlene nærheten av den ytterste dag som en viktig grunn i formaningene sine. I Hebreerbrevet heter det for eksempel: «La oss ikke holde oss borte fra vår egen forsamling, slik noen har for vane, men la oss formane hverandre, og det så mye mer som dere ser at dagen nærmer seg» (Hebr 10,25). Og i Filipperbrevet heter det: «La deres mildhet bli kjent av alle mennesker. Herren er nær!» (Fil 4,5)

Når de kristne ikke skulle tro seg trygge for den ytterste dag allerede i apostlenes tid, tør vi det enda mye mindre i vår tid. Ja, ingenting kan være dummere – og det for det første på grunn av de tegnene som allerede har skjedd.

Det finnes nemlig visse tegn som skal gå foran den ytterste dag og kunngjøre for alle mennesker at den er nær. Om dem sier Kristus i evangeliet vårt: «Og det skal vise seg tegn i sol og måne og stjerner. Og på jorden skal folkene bli grepet av angst og fortvilelse når hav og brenninger bruser. Mennesker faller i avmakt av redsel og gru for det som skal komme over jorden. For himlenes krefter skal rokkes. Da skal de se Menneskesønnen komme i skyen med kraft og stor herlighet.»

Nettopp derfor mener mange at de kan være helt rolige når det gjelder den ytterste dag. Disse tegnene må jo gå foran den store og forferdelige dagen, sier de, og alt dette er ennå i vente. Men de tar feil. Alle disse tegnene har allerede inntruffet i tidens løp, og noen av dem skjer fremdeles for øynene våre.

Er ikke solen og månen allerede ofte blitt formørket? Er ikke de underligste fenomener ofte blitt sett blant stjernene og ellers høyt oppe på himmelen? Er ikke folkene på jorden ofte blitt så redde at de har falt i avmakt av frykt for det som skulle komme, og i fortvilelse selv har gjort en forferdelig ende på sitt elendige liv? Har ikke havet og bølgene ofte bruset forferdelig og slukt mennesker i hele flokker? Har ikke himlenes krefter ofte rørt seg? Er ikke stjerner, som de stjernekyndige etter egen beretning har iakttatt i årtusener, ofte forsvunnet plutselig og for alltid, slik jeg nevnte?

Og har ikke også alle de andre tegnene som etter Guds ord skal gå foran den ytterste dag, inntruffet for lenge siden? Har vi ikke for lenge siden hatt de tidene da folk reiste seg mot folk og rike mot rike, da pest, hungersnød og jordskjelv kom både her og der, da lovløsheten tok overhånd selv blant de døpte kristne og kjærligheten ble kald hos mange, og da mange falske profeter sto fram og forførte mange? (Matt 24,7.11–12) Er ikke evangeliet om riket for lenge siden blitt forkynt over hele jorden – riktignok ikke slik at alle ble omvendt, men, som Kristus nettopp sier, «til et vitnesbyrd for alle folkeslag» (Matt 24,14)?

Har ikke det store frafallet, som etter den guddommelige profetien skal gå foran Herrens dag, for lenge siden funnet sted med det romerske pavedømmet, som har fått herredømme i kristen heten? Er ikke Antikrist, han som setter seg i Guds tempel, det vil si i Kristi kirke, for lenge siden blitt åpenbart i den lange rekken av romerske paver? Og er han ikke på reformasjonens tid blitt drept med det samme ordet, for alle som holder seg til Guds ord? (2 Tess 2,3–8) Og har ikke også spotterne, som etter Peters forutsigelse skulle komme i de siste dager, for lenge siden stått fram, selv innenfor Kristi kirke?

Det er ingen tvil: Alle tegnene som skulle gå foran verdens siste dag, har inntruffet for lenge siden. Riktignok bryr den vantro verden seg ikke om alle disse varslene. Ja, den regner det som barnslig overtro å se det som skjer i naturen, og særlig på himmelen, som tidens tegn. Den tenker at slikt har skjedd til alle tider, og at mye av det lett kan forklares med naturlige årsaker. Noe av det, som sol- og måneformørkelser, kan de stjernekyndige til og med regne ut og varsle

helt nøyaktig på forhånd. Derfor tenker verden at det er tåpelig å legge noen særlig betydning i slike ting.

Men la dere ikke villede av slike tanker, mine kjære! Selv om mange av disse varslene kan forklares med naturlige årsaker, ja, regnes ut på forhånd, er og blir de likevel uimotsigelige tegn på den ytterste dag. Naturforskerne kjenner godt de naturlige årsakene til at regnbuen blir til. Likevel er og blir regnbuen i skyene et tegn på at Gud aldri igjen vil sende en vannflom som ødelegger alt kjød – for Gud har gjort regnbuen til et slikt tegn og gitt den denne betydningen.

Slik er og blir også alle sol- og måneformørkelser og alle andre underlige syn på himmelen, ja, selv havets forferdelige brusing, sikre og uimotsigelige tegn på den ytterste dag, hvor godt man enn kan påvise de naturlige årsakene til dem. For Kristus har gjort nettopp disse tingene til tegn på den ytterste dag og gitt dem denne betydningen.

Alle sykdommer og alle alderdommens skrøpeligheter har riktignok sine naturlige årsaker. Likevel er de hele livet igjennom, fra vuggen til dødsleiet, tegn på at mennesket helt sikkert skal dø, og at døden er nær. Slik har også mange av disse tingene i naturen sine naturlige årsaker. Likevel har Gud bestemt at de gjennom hele den kristne tiden – fra apostlene og helt til det siste mennesket blir født – skal minne hele verden om at den sikkert skal gå i oppløsning, og at dette er nær.

Hver gang et menneske på nytt blir rammet av kroppslig skrøpelighet, roper skrøpeligheten til ham: «Beskikk ditt hus! For du skal dø» (Jes 38,1). Slik har også disse tegnene, som er kommet igjen og igjen gjennom alle århundrer, ropt til hele verden: «Snart skal også din siste time slå, du verden!»

Hva kan da være dummere enn dette: å høre hvordan Gud nå i atten hundre år uavlatelig har forkynt, liksom med basunrøst, ved skapningene over oss, rundt oss og under oss, at alle tings ende er nær – og likevel være rolig, trygg og sorgløs og si: «Min herre dryger med å komme!»?

Herren bevare oss i sin nåde fra en slik trygghet! For riktignok har Gud i sin langmodighet ventet med sin dommedag i atten hundre år – for ham er én dag som tusen år og tusen år som én dag. Han har tålmodighet med oss, for han vil ikke at noen skal gå fortapt, men at alle skal komme til omvendelse (2 Pet 3,8–9). Men når den timen han har fastsatt i sitt råd, endelig er kommet, da skal Herren komme og ikke dryge.

«Himmel og jord skal forgå», sier han, «men mine ord skal slett ikke forgå» – altså heller ikke ordet om at han skal komme igjen. Ennå står det jødiske folket for øynene våre som et vitne om at han har lovt å komme igjen. For Kristus sa: «Sannelig sier jeg dere: Denne slekt skal slett ikke forgå før det er skjedd alt sammen.»

Ingen tid og ingen undertrykkelse, hvor hard den enn har vært, har kunnet utslette det jødiske folket, denne dråpen i folkehavet. Kristus har bevart dette folket til denne dag for å stadfeste at han kommer igjen. Like sikkert som folket ikke er blitt utslettet, skal han også til slutt la alt dette skje. Å, så la oss da stemme i med den sangen som vår kjære kirke allerede har sunget i to hundre år:

Tenk på at tiden snart stunder til
da Herren skal komme tilbake og gjøre ende på verden.
Merk deg derfor og forstå vel
de tegn han lar gå foran,
og som Skriften gir oss å kjenne.

II. Den tilstanden verden nå er i

Men, mine kjære, hvor dumt det er i vår tid å tro seg trygg for den ytterste dag, ser vi også av den tilstanden verden nå er i. Om det vil jeg nå tale til dere for det andre.

Hvilken tilstand verden skal være i før den ytterste dag, antyder Kristus i evangeliet vårt med disse ordene: «Men ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer, så den dagen skulle komme uventet over dere.»

Med disse ordene advarer Kristus de kristne mot å la seg dra inn i den måten verden skal leve på i den siste tiden. Det skal dels være et trygt, sorgløst og overdådig liv i fråtsing, drukkenskap og umåtelighet, dels bekymring, gjerrighet og strev for det timelige. At dette er den rette utleggelsen av Kristi ord, ser vi av andre ord av Kristus og de hellige apostlene som sikter til det samme.

Riktignok sier Kristus også i Matteus 24: «Og dette evangeliet om riket skal bli forkynt over hele jorden … og så skal enden komme» (Matt 24,14). Men han sier ikke at denne forkynnelsen av evangeliet for alle skal føre til at alle blir omvendt. Tvert imot legger Kristus selv uttrykkelig til: «til et vitnesbyrd for alle folkeslag».

I Lukas 17 sier Kristus: «Og slik som det var i Noahs dager, slik skal det også være i Menneskesønnens dager. De åt og drakk, de tok til ekte og ble gitt til ekte – like til den dagen da Noah gikk inn i arken. Så kom vannflommen og ødela dem alle. På samme vis – slik som det var i Lots dager: De åt og drakk, de kjøpte og solgte, plantet og bygde. Men den dagen da Lot gikk ut av Sodoma, lot Gud det regne ild og svovel fra himmelen og ødela dem alle. Slik skal det også være på den dagen Menneskesønnen åpenbares» (Luk 17,26–30). Videre sier Kristus i Lukas 18: «Men når Menneskesønnen kommer, mon han da vil finne troen på jorden?» (Luk 18,8)

Paulus og Peter gir det samme bildet av hvordan verden skal være like før den ytterste dag. Paulus skriver til tessalonikerne at Kristi dag ikke kommer før frafallet: «For først må frafallet komme» (2 Tess 2,3).

Og til Timoteus skriver han: «Men Ånden sier med klare ord at i kommende tider skal noen falle fra troen og holde seg til forførende ånder og demoners lærdommer» (1 Tim 4,1). For «dette skal du vite, at i de siste dager skal det komme farlige tider. For menneskene skal da være egenkjærlige, pengekjære, skrytende, overmodige, spottende, ulydige mot foreldre, utakknemlige, uten aktelse for det hellige … De har skinn av gudsfrykt, men fornekter dens kraft» (2 Tim 3,1–5).

Og Peter skriver: «Dette skal dere først og fremst vite, at i de siste dager skal det komme spottere med spott, som farer fram etter sine egne lyster og sier:

Hvor er det blitt av løftet om hans gjenkomst? For fra den tid fedrene sovnet inn, forblir alt slik det har vært fra skapningens begynnelse» (2 Pet 3,3–4).

Holder vi nå verdens tilstand i våre dager opp mot dette bildet som Den hellige skrift tegner av verden like før den ytterste dag – kan vi da tvile et eneste øyeblikk på at vi lever i den siste tid? Det er ingen tvil: Fikentreet har fått blad og blomster, og den ytterste dags glødende sommerhete nærmer seg. Vi kan ikke nekte for det, enten vi ser på læren eller på livet.

Når det gjelder læren, blir evangeliet om riket riktignok forkynt blant alle folkeslag nå, slik Kristus har sagt. Men samtidig viser det store frafallet seg i selve kristenheten, slik det var varslet: på den ene siden til pavedømmet, på den andre til den mest åpenbare vantro.

For nå har det stått fram hele hærskarer av døpte spottere og hånere – for ikke å snakke om de mange svermeriske sektene og religionsblandingen i våre dager. Under maske av framskritt og opplysning prøver de å velte hele religionen. De forkaster alle Kristi hemmelighetsfulle lærdommer og innstiftelser som overtro. De driver bare gjøn med Bibelen, Gud, Kristus, himmel og helvete, og troen på en ytterste dag har de bare latter og spott til overs for.

Når det på den andre siden gjelder livet, lever de fleste nå etter grunnsetningen: «La oss ete og drikke, for i morgen dør vi!» (1 Kor 15,32) Alle synder går helt åpenlyst i svang, som om det ikke lenger fantes noen Gud som mennesket må frykte, og ingen dom der mennesket en gang må tre fram og gjøre regnskap. Folk legger ikke skjul på syndene sine; de skryter av dem og ergrer seg over at de ikke kan gjøre det enda verre.

Slik det var i tiden før vannflommen, og før Sodoma og Gomorra gikk under, lever alle nå i den dypeste trygghet og sorgløshet og jager bare etter å samle penger, bygge hus og nyte livet. Og når det ennå her og der står fram vitner for sannheten som forkynner Guds trusler, vrede, straff, dom og helvete, synes de fleste bare at det er latterlig, slik innbyggerne i Sodoma syntes.

Det blir dannet stadig flere foreninger som har til formål å oppheve all kristen tukt og orden. De vil sette barna opp mot foreldrene, borgerne mot øvrigheten, tilhørerne mot lærerne og de fattige mot de rike. Ja, nå skammer de seg ikke engang over å spotte ekteskapets orden og erklære hor, ekteskapsbrudd og alle andre synder for tillatt.

Den som ikke ser av alt dette at vi nå er kommet til bunnfallet av verdens tid – sannelig, han må selv allerede ha drukket av det berusende begeret i denne siste, skammelige tiden og blitt full av det.

Hva så? Tør vi altså være trygge? Å nei, sannelig ikke! Himmel og jord roper til oss overalt som med tordenrøst: «Dommeren står for døren!» Og Satan selv ringer med alle klokker til menneskehetens siste opprør mot Skaperen. Å, la oss derfor ikke sove, men ruste oss, så vi kan være rede til å ta imot Jesus Kristus med glede når han kommer for å dømme levende og døde.

III. Den plutselige måten den ytterste dag skal komme på

Men evangeliet vårt gir oss enda en tredje grunn, og det er den plutselige måten den ytterste dag skal komme på. For slik sier Kristus i teksten vår: «… som en snare. For den skal komme over alle dem som bor over hele jorden.»

Mine kjære, om Gud varslet menneskene om den ytterste dag bare én dag i forveien, ja, bare én time, da ville nok mangt et menneske mene at han kunne våge å vente med omvendelsen og forberedelsen til dette varselet kom. Han ville trøste seg med at han likevel kunne omvende seg til Gud i den korte nådefristen som var fastsatt på forhånd, og be og sukke seg til hans nåde – for Gud er jo en barmhjertig Gud.

Men Gud har tatt denne falske trøsten fra oss mennesker. For de fleste mennesker skal den ytterste dag komme mer uventet og plutselig enn døden. Ingen særlig skrøpelighet, ingen sykdom, ingen alderdomssvakhet – kort sagt: ingenting skal varsle om den, utover det som for lenge siden har varslet om den. Den skal komme uventet, som en tyv om natten (1 Tess 5,2), plutselig som et lyn fra klar himmel, og, som det heter i teksten vår, uanet «som en snare» – og det «over alle dem som bor over hele jorden». Altså skal ikke engang de gudfryktige ha fått noe vink om den.

Jegeren legger i hemmelighet snaren til rette for viltet han vil fange, og han unngår engstelig hver lyd som kunne røpe at han er nær. Mens viltet sorgløst og glad søker føde i gresset, bryter han brått og plutselig fram fra krattet og kaster snaren om halsen og føttene på det. Skjelvende og bevende merker dyret at det plutselig er bundet og fanget. Det kan ikke lenger røre seg og blir i all hast slept bort for å få dødsstøtet med det skarpe, blinkende stålet.

Slik forbereder også Gud i hemmelighet sin ytterste dag for den trygge verden. Han lar ingen menneskesjel, ja, ingen engel og ingen skapning, vite øyeblikket da den skal bryte fram. Allerede svever denne store, forferdelige dagen over verden, men ingen i himmelen eller på jorden aner når den skal bryte inn.

Så kommer den avgjørende dagen. Men verden, som sover i synden, vil leve også denne dagen slik den alltid har levd: i fråtsing og drukkenskap, med å ta til ekte og gi til ekte, med kjøp og salg, med bygging og planting, i latter og spøk, i spott og hån. Ennå da vil verden si til de troende: «Hold munn med din ytterste dag, ditt helvete og din dom! Det er bare narrestreker og skremmebilder som prestene har funnet på for å skremme barn og kvinner.»

Men se! Mens de ennå spotter slik, mens de ennå drikker og fråtser, horer og bedriver utukt og med latter og skjemt gjør sine frekke synder – da åpner himmelen seg som et lyn. Jesus Kristus viser seg i himmelens skyer, utrustet med all den redsel som hører en verdensdommer til. Tusen ganger tusen engler omgir ham med flammende sverd, erkeengelen støter i basunen, og som tusen tordenskrall drønner den gjennomtrengende tonen gjennom det skjelvende skaperverket.

De døde står opp, og hele verden skjelver og bever. Kristi fiender kjenner allerede i hjertet den fordømmelsen som venter dem, og hylene deres fyller himmel

og jord. Bare de gudfryktiges skare synger jublende et halleluja fra millioner av stemmer, fullt av salig fryd, når de ser sin Frelser.

Da er det ingen tid for de uomvendte til å omvende seg. For når Dommeren åpenbarer seg, er nådetiden forbi. I samme øyeblikk legger Guds vrede seg som fjell over sjelene til alle som ikke har forberedt seg til vredens dag med sann bot. Da skal alle disse rope ak og ve over seg selv og forbanne den dagen de ble født. De skal prøve å flykte uten å kunne flykte, prøve å skjule seg uten å kunne skjule seg.

Forgjeves skal de rope i sin jammer til fjell og klipper: «Fall over oss og skjul oss for hans åsyn som sitter på tronen, og for Lammets vrede! For deres store vredesdag er kommet, og hvem kan da bli stående?» (Åp 6,16–17) Når dommen er holdt, styrter til slutt verdensbygningen sammen med et brak. Helvete bruser fram, åpner sitt ildsvelg og sluker nå for evig alle sine barn.

Tenk nå på det, dere syndere: Alt dette grufulle kan vi oppleve ennå i dag, ennå i denne time!

Opp da, opp, mine kjære! Fly i hast ved troen inn i Jesu Kristi sår, vårt Soar. Og bli der, å, bli der! Og så: «Våk hver tid og stund, og be at dere må bli aktet verdige til å unnfly alt dette som skal komme, og til å bli stående for Menneskesønnen.»

Ham, Frelseren, alle synderes trøst og sikre tilflukt, være lov og ære fra evighet til evighet. Amen.

Tredje søndag i advent

Matt 11,2–10

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og vår Herre Jesus Kristus. Amen.

Elskede brødre og søstre i vår Frelser!

Hele verden er ikke bare i seg selv et stort og herlig under fra Gud. Det skjer også så mange under i den hver dag at de ikke kan telles. Hvem kan si hvor stort et under det er at solen nå har brent i nesten seks tusen år uten at kraften, glansen og varmen har avtatt eller forandret seg?

For et under er det ikke at de tallløse stjernene helt siden verden ble skapt har gått sin bane rundt jorden dag og natt uten å vike det minste fra den! Derfor kan astronomene nesten ufeilbart regne ut lenge i forveien når solen eller en annen stjerne stiger opp over horisonten vår. For et under er det ikke at den veldige jordkulen, som svever fritt i luften uten noen søyle som støtter den, ikke for lenge siden har falt ned i verdensrommets bunnløse dyp!

For et under er det ikke at vindene og skyene, som flyr fritt omkring, ikke for lenge siden har ødelagt alt på jorden! De ser ut til å fare helt uten regel, men snart har de vannet jorden, snart tørket den, og slik har de alltid holdt den fruktbar. For et under er det ikke at vi hvert år legger såkornet vårt i jordens fang, og at vi ser vakre, fulle aks spire fram av det når det har råtnet!

Hvert tre som vokser opp av et lite korn, med greiner, blader, blomster og frukt, hver vinranke som spirer fram av den tørre jorden med sine søte druer, og hvert lille gresstrå som folder seg ut for øynene våre hver dag – alt dette er under. Vi kan nok se hemmelighetene i dem og undre oss over dem, men ingen av denne verdens vise kan forklare dem.

Slike under i naturen forkynner høyt for oss at verden ikke er en tilfeldig sammenrasket haug av rå stoffer, men et levende kunstverk av en allmektig og allvis Gud som gjør under, og i ham er det vi lever og rører oss og er til.

Likevel, mine kjære, er det bare i overført betydning at alt det uforklarlige vi ser i naturen hver dag, blir kalt et under. Et under i egentlig forstand er en gjerning som ikke kan skje etter naturens gang eller ved de kreftene som ligger i skapningene, men bare ved Gud, naturens Herre, ved hans nye, skapende og uendelige kraft.

At et såkorn vokser opp til et strå med et fullt aks og slik til og med gir hundre fold, er ikke noe egentlig under. Det skjer ved de kreftene som Gud har lagt ned

i naturen, og som allerede finnes der. Men den som gjør tusen brød av ett brød bare ved sitt ord, han gjør et virkelig under. For det går mot naturens gang og overstiger alle kreftene som bor i skapningene.

At en lege helbreder syke med legemidler, er ikke noe under. Men den som med et ord helbreder en sykdom som ikke viker for noe naturlig legemiddel, han gjør et virkelig under. For ord fra en munn er nok et tegn på det som har skjedd eller skal skje, men de har ingen kraft til å utrette noe. At solen litt etter litt modner druen på vinranken, er ikke noe egentlig under. Men den som forvandler vann til vin bare ved sin vilje, han gjør noe som krever mer kraft enn det som finnes i hele skapningen. Altså er også dette et under i egentlig forstand.

Når vi ser at et under blir gjort, ser vi altså virkningen av en kraft som ingen skapning har, ikke engang en engel. Det er en virkning av den allmektige Skaperen alene.

Hver gang Gud har sendt budbærere til verden for å forkynne menneskene noe som ingen av dem kunne vite, har han derfor også gitt dem kraft til å gjøre under. Slik fikk de liksom et stadfestelsesbrev med seg på veien. Med det kunne de bevise til fulle at det de sa om seg selv, var guddommelig sannhet, og at alle derfor måtte tro dem om de ikke ville falle under Guds evige unåde.

Evangeliet vårt i dag viser oss hvordan også Jesus Kristus krevde tro på seg på grunn av de undrene han gjorde. La oss derfor nå se nærmere på hvordan Jesu Kristi under uimotsigelig beviser at han i sannhet er den han sa han var, nemlig Guds Sønn og verdens Frelser.

> Da nå Johannes i fengselet fikk høre om Messias' gjerninger, sendte han bud med disiplene sine og spurte ham: Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen? Og Jesus svarte og sa til dem: Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser og lamme går omkring, spedalske blir renset og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige. Og salig er den som ikke tar anstøt av meg.
>
> Da disse var gått bort, begynte Jesus å tale til folket om Johannes: Hva gikk dere ut i ørkenen for å se? – et siv som svaier i vinden? Eller hva gikk dere ut for å se? – en mann kledd i fine klær? Se, de som bærer fine klær, er i kongenes hus. Men hva gikk dere da ut for å se? – en profet? Ja, jeg sier dere: endog mer enn en profet. Det er om ham dette er skrevet: Se, jeg sender min budbærer foran deg, han skal rydde din vei for deg.

Mine tilhørere, mange påstår i sin villfarelse at Johannes døperen tvilte på at Jesus var den sanne Messias. Men det gjorde han slett ikke. Hele talen som Kristus holder til slutt i teksten vår, har jo framfor alt ett mål: å ta fra folket den tanken at også Johannes døperen var blitt et siv «som svaier i vinden», etter at han var kastet i fengsel for sin bekjennelse til Kristus.

Nei, Johannes hadde gang på gang vist disiplene sine til Jesus som Guds lam, som bærer verdens synd. Likevel tok de anstøt av at Jesus Kristus kom i så ringe skikkelse. Derfor sendte Johannes dem til Kristus med spørsmålet: «Er du den som skal komme, eller skal vi vente en annen?» Johannes ville nemlig at disiplene hans skulle høre beviset fra Kristi egen munn og slik bli ført til tro på ham.

Men hva svarte så Kristus? Han sa: «Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser og lamme går omkring, spedalske blir renset og døve hører, døde står opp, og evangeliet forkynnes for fattige. Og salig er den som ikke tar anstøt av meg.»

Herren viser altså tydelig dem som tvilte, framfor alt til undrene sine. La oss derfor nå tenke over at Jesu Kristi undergjerninger ugjendrivelig beviser at han er Guds Sønn og verdens Frelser. La oss for det første undersøke hvor sterkt dette beviset er, og for det andre se at ingen derfor har noen unnskyldning når de ikke har trodd på Kristus.

Herre Gud, himmelske Far! Du har ikke bare vitnet om din kjære Sønn ved din tjener Moses: «Hver den som ikke hører på mine ord, som han skal tale i mitt navn, ham vil jeg kreve til regnskap.» Du har heller ikke bare én gang ropt fra himmelen til hele verden: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag: Hør ham!» Du har også gitt din enbårne Sønn store tegn og under, og med dem har han ugjendrivelig bevist at du har sendt ham. Å, forbarm deg over oss, og la oss se herligheten i din Sønns gjerninger, så også vi alle kan tro på ham og bli frelst ved ham. Bønnhør oss for din Sønns, vår Frelsers, skyld. Amen.

I. Hvor sterkt beviset er

Et under er altså, som dere har hørt, en gjerning som skjer mot naturens gang. Det har ikke sin grunn i naturlovene og overstiger derfor uendelig den begrensede kraften som alle skapte vesener har. For å skape noe av intet eller forandre de skapte tingenes vesen, det kan ingen skapning, intet menneske og heller ingen engel, men bare Gud. Derfor heter det i Salme 72: «Lovet være Gud Herren, Israels Gud. Han er den eneste som gjør undergjerninger.»

Når vi ser noen gjøre under, må vi derfor tro uten tvil at han har fått denne makten særlig fra Gud. Det et slikt menneske sier og stadfester med slike under, har med dette fått et guddommelig stempel på at det er uimotsigelig sannhet. For ved virkelige under er ikke noe bedrag mulig.

En kan nok stjele seglet fra en jordisk konge, og mennesker kan etterligne håndskriften hans. Slik kan de lage seg falske dokumenter og falske fullmakter og gi seg ut for å være kongens utsendinger og fullmektiger. Men intet menneske kan stige inn i Guds lønnkammer og stjele seglet til den guddommelige Majestet der. Den som har dette seglet, må ha fått det av Gud, som ga det av fri vilje.

Derfor krever heller ikke Gud at vi skal tro en lære som ingen kan vite uten at han åpenbarer den direkte, hvis ikke læren er stadfestet ved undergjerninger. Kristus sier tydelig: «Dersom jeg ikke gjør min Fars gjerninger, så tro meg ikke!» Hvor ille ville det ikke være for oss om vi skulle ta imot mennesker som Guds budbærere og ordet deres som Guds ord, også om de ikke gjorde under! Hvem kunne da vokte seg for falske profeter?

Hver gang Gud har sendt profeter til verden med nye åpenbaringer, har han derfor også stadfestet dem med det guddommelige stempelet at de gjorde under. For noen forbløffende gjerninger Moses gjorde i Egypt for øynene på et helt folk!

Til slutt klarte ikke engang de egyptiske trollmennene lenger å etterligne dem med blendverket sitt, men måtte rope ut: «Dette er Guds finger!»

Og hvordan ble ikke Arons guddommelige sendelse stadfestet ved at den tørre staven hans på én natt fikk grønne skudd, blomstret og bar mandler! Hvordan beviste ikke Josva sitt guddommelige kall da sol og måne sto stille på hans ord!

Og tenk på profeten Elia: på hans bønn falt det ild ned fra himmelen, og enkens sønn i Sarepta ble vakt opp fra døden. Og tenk på Elisja, som fikk jernet til å flyte, og på Jesaja, som fikk skyggen på Akas' solur til å gå ti trinn tilbake (2 Kong 20,11)! Men hvem kan nevne alle de undrene profetene gjorde i Det gamle testamente?

Av dette ser dere at det er et ugudelig knep når mange nå sier at det kommer lite eller ingenting an på undrene Skriften forteller om, men bare på hvor fortreffelig læren i den er. Slik vil de ta fra Den hellige skrift den anseelsen som Gud selv har satt sitt segl på. Men nettopp undrene, som intet menneske kan gjøre uten Gud, viser oss at vi ikke tar feil når vi regner Skriftens lære for så fortreffelig.

Med Kristus er det dessuten noe særlig. Han erklærte to ting om seg selv: for det første at han var mer enn en profet, nemlig Guds Sønn, og for det andre at han var Messias, den verdens Frelser som profetene hadde lovt.

Han sier om seg selv: «Her er mer enn Salomo.» «Jeg og Faderen er ett.» «Den som har sett meg, har sett Faderen.» «Min Far arbeider inntil nå, også jeg arbeider.» «For det han gjør, det gjør Sønnen likeså.» «For likesom Faderen reiser opp de døde og gjør levende, slik gjør også Sønnen levende dem han vil. For heller ikke dømmer Faderen noen, men har overgitt hele dommen til Sønnen, for at alle skal ære Sønnen slik som de ærer Faderen.» «Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg.» «Dere gransker Skriftene, fordi dere mener at dere har evig liv i dem – og disse er det som vitner om meg.»

En gang spurte han en blindfødt som var blitt helbredet: «Tror du på Guds Sønn?» Mannen svarte: «Hvem er han, Herre, så jeg kan tro på ham?» Da sa Kristus: «Du har sett ham. Han som taler med deg, han er det.»

Slik vitner Kristus om seg selv. Men ville noe menneske tro dette hvis ikke Kristus hadde bevist det med gjerninger? Slett ikke! Allerede i Det gamle testamente var det klart forkynt at den sanne Messias skulle stadfeste sitt embete og sin person med store under. Moses sier om ham: «En profet av din midte, av dine brødre, likesom meg, skal Herren din Gud reise opp for deg. På ham skal dere høre.» «Likesom meg», sier Moses. Altså måtte også han, profetenes profet, gjøre under slik Moses gjorde. For nettopp Moses raget over alle andre Guds budbærere fordi undrene hans var så store og mange.

Videre sier Jesaja om Frelserbarnet at det skal bære navnet «Under», og det med full rett. På et annet sted vitner han enda tydeligere: «Si til de urolige hjerter: Vær frimodige, frykt ikke! Se, der er deres Gud! Hevnen kommer» – nemlig over forføreren, djevelen – «Guds gjengjeldelse. Han kommer selv og frelser dere. Da skal de blindes øyne åpnes, og de døves ører lukkes opp. Da skal den lamme springe som en hjort, og den stummes tunge juble.»

Av dette er det klart at Jesus ikke kunne ha vært den Frelseren profetene hadde lovt, hvis han ikke hadde gjort noen under. Men han har ikke bare nå og da latt sin underkraft komme til syne. Med undergjerningene sine har han også stått uendelig høyt over alle andre Guds budbærere.

For det første var undrene hans så forbløffende mange. Så snart Kristus hadde begynt sin gjerning som lærer, gjorde han ofte hele skarer av elendige friske på én dag med et ord. Vi leser at under fulgte nesten hvert skritt han tok. Og likevel er undrene som evangeliene forteller om, bare en del av dem Kristus har gjort. Johannes sier uttrykkelig i slutten av evangeliet sitt: «Men det er også mye annet som Jesus har gjort. Skulle det skrives ned, hver ting for seg, da mener jeg at ikke hele verden ville romme de bøkene som da måtte skrives.»

Jødene regner med at Det gamle testamente forteller om 150 under. Men Kristus alene har gjort flere under enn alle profetene til sammen. Derfor ropte folket allerede helt i begynnelsen: «Når Messias kommer, mon han da vil gjøre flere tegn enn denne har gjort?»

Men Kristi under skiller seg ikke bare ut ved at de er så mange. De er også særlig herlige. En gang måtte folk blant annet erkjenne, fulle av undring: «Aldri fra verden ble til, har en hørt at noen har åpnet øynene på en blindfødt.»

Men det var et enda større under at Kristus kunne si: «Bryt dette templet ned, så skal jeg gjenreise det på tre dager.» Med det mente han templet som var hans legeme. Han erklærte altså at han skulle stå opp igjen av egen kraft. Slik sier han også på et annet sted: «Ingen tar det fra meg, men jeg setter det til av meg selv. Jeg har makt til å sette det til, og jeg har makt til å ta det igjen.»

For en guddommelig makt og herlighet som lyser ut av disse ordene! Slik har ingen profet talt eller kunnet tale. Men Kristus har ikke bare sagt dette; han har også oppfylt det. Han har virkelig gjort seg selv levende på den tredje dagen, slik han hadde sagt på forhånd.

Kristi under har videre det fortrinn at de er så overordentlig mangfoldige. Han har gjort dem på alle slags skapninger. Han har gjort dem på de onde åndene, som han drev ut av de besatte.

Han har gjort dem på menneskene på alle måter: Han har åpenbart deres innerste tanker. Han har helbredet syke som lå i feber, og vattersottige, lamme og blødende. Han har gjort døve hørende, stumme talende, blinde seende, lamme gående og spedalske rene, ja, døde levende. Og dette har han ikke bare gjort når de elendige han hjalp, var til stede. Ofte gjorde han det også når de var langt unna, uten å tale til dem eller ha sett dem.

Også på andre skapninger har Kristus vist sin underkraft. På hans befaling måtte fiskene i havet samle seg, og én fisk måtte bringe ham en stater så han kunne betale skatten. Ved hans velsignelse måtte brød og fisk bli tusenfold flere. På hans ord måtte fikentreet, som ikke bar frukt, straks visne. Vannet måtte forvandles til vin, og sjøen måtte bli fast grunn under føttene hans. Stormen og de opprørte bølgene måtte legge seg når han truet dem. Da ropte disiplene forferdet: «Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?»

Men det som framfor alt løfter Kristus over profetene og apostlene, er at han har gjort undrene i sitt eget navn, altså av egen kraft. Med dette har han bevist at han er Guds Sønn selv.

En spedalsk ba ham: «Om du vil, så kan du gjøre meg ren.» Kristus sa bare: «Jeg vil, bli ren!» – og underet hadde skjedd. Til Jairus' døde lille datter ropte han: «Pike, jeg sier deg: Stå opp!» Til enkens sønn i Nain, som alt lå på båren, sa han: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!» Og til Lasarus, som alt råtnet i graven: «Lasarus, kom ut!» Og se, for Kristi kraftord måtte død og forråtnelse flykte!

Slik kunne ikke Moses tale. Han sa alltid: «Så sier Herren: … Se, nå slår jeg på vannet», og så videre. Apostlene måtte også tale annerledes. De hadde først fått underkraften sin fra Kristus, og det med befaling om å bruke den i Kristi navn. Derfor ropte blant andre Peter til den lamme i templet: «I Jesu Kristi, nasareerens navn – stå opp og gå!» Men om Kristus gjaldt det samme som om Faderen: «Han talte, og det skjedde. Han bød, og det sto der.»

Endelig viste Kristus enda én ting med undrene sine: at han ikke bare var en profet, men var kommet som Frelser og Forløser. Kristi under var nemlig ikke ødeleggende og skremmende, slik mange av de andre profetenes var. De var alle sammen til velsignelse og glede. Kristus kunne nok med et ord ha knust fiendene som spottet ham, og latt de ugudelige byene som forkastet ham, synke i jorden på et øyeblikk. Han kunne ha gjort seende blinde og talende målløse – det motsatte av det han gjorde.

Men han hadde ikke det embetet som forkynner fordømmelse, slik Moses hadde det; han hadde nådens embete. Moses forvandlet vannet til blod, men Kristus forvandlet det til vin. Elisja slo en utro tjener med spedalskhet, mens Kristus tvert imot renset dem som var rammet av den.

Elia lot ild falle fra himmelen over Guds fiender. Men da apostlene ba Kristus om det samme, sa han: «Dere vet ikke hva ånd dere er av. For Menneskesønnen er ikke kommet for å ødelegge menneskeliv, men for å frelse.» Derfor helbredet Kristus straks Malkus' øre igjen da Peter hadde hogd det av i Getsemane, enda Malkus var kommet for å ta ham til fange.

Dette er Kristi herlige undergjerninger. Med dem har han uimotsigelig bevist at vi må tro ham når han erklærer at han er Guds Sønn og verdens Frelser. Da har vi ikke engang nevnt undrene som har skjedd for Kristi skyld, for eksempel ved hans fødsel, dåp, korsfestelse, død, oppstandelse og himmelfart.

Derfor har han også alltid vist til gjerningene sine. Blant annet sa han: «Men jeg har det vitnesbyrd som er større enn det Johannes ga. For de gjerningene som Faderen ga meg å fullføre – selve gjerningene som jeg gjør, vitner om meg.» «Tro meg at jeg er i Faderen, og Faderen i meg. Om ikke for annet, så tro det for selve gjerningenes skyld.» Kristus vil altså si: Selv om ingenting annet kan overbevise dere, burde i hvert fall gjerningene mine gjøre det.

Kristi under har heller ikke vært uten stor frukt. Tusener ble ført til tro på evangeliet ved dem. Til slutt kalte yppersteprestene og fariseerne av den grunn Rådet sammen og sa til hverandre: «Hva skal vi gjøre? For denne mannen gjør mange tegn. Lar vi ham holde på slik, vil alle tro på ham.» Og det var ikke bare ulærde mennesker som ble overbevist av Kristi under. Selv en Nikodemus, en

leder blant fariseerne, innrømmer overfor Kristus: «Rabbi, vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham.»

II. Ingen har noen unnskyldning

Fordi Kristus har gjort store undergjerninger, vil altså ingen noen gang ha noen unnskyldning når de ikke har trodd på ham. Etter at han i teksten vår har vist til gjerningene sine, legger han til: «Salig er den som ikke tar anstøt av meg.» Med dette uttaler han samtidig en trussel: Usalig og evig fortapt er den som fortsatt tar anstøt av ham. La meg derfor for det andre legge til noe om dette.

At Kristus virkelig har gjort de undergjerningene som evangelistene beretter om, kan det ikke være den minste tvil om. De som forteller om dem, er vitner det ikke er noe å utsette på. De taler om sine egne feil med den største åpenhet og upartiskhet. Ville de ha gjort det hvis de ikke hadde elsket sannheten? Hvem skulle vi noen gang kunne tro hvis vi ikke ville tro slike vitner?

Og hvorfor skulle de heller ikke ville si sannheten? Har apostlene vunnet noen som helst jordisk fordel ved å forkynne om Kristi gjerninger? Har de ikke snarere måttet finne seg i fattigdom, skam og forfølgelse for det, ja, den grusomste død? Men vil noe menneske si en usannhet for å styrte seg selv i ulykke? Ingenting er urimeligere enn å tro noe slikt.

Kristi under har heller ikke skjedd i det skjulte, ikke i en krok, ikke bare for øynene til vennene, slik som bedragernes påståtte under. De skjedde for mange tusen vitner og mens Jesu Kristi bitreste fiender så på. Derfor våget ingen å si apostlene imot da de etter Kristi oppstandelse viste til undrene hans i prekenene sine. Hvis det apostlene priste hos Kristus, ikke virkelig hadde skjedd for øynene på alle, ville ikke folk da ha svart dem: «Dere lyver!»?

Selv de vantro jødene kan derfor ikke nekte for Kristi under; selv i Talmud blir de innrømmet. Men for likevel å kunne forkaste Kristus har rabbinerne funnet på den latterlige fabelen at Kristus kunne uttale Jehovas hemmelige navn, og at han fikk kraft til undrene ved det.

Allerede i de første hundreårene etter Kristus skrev også hedninger hele bøker mot kristendommen. Noen av dem har vi ennå i sin helhet, andre i bruddstykker. Men det er bemerkelsesverdig at ingen av dem prøver å motbevise kristendommen ved å nekte for at alle disse beretningene om under er sanne. Tvert imot innrømmer de at undrene har skjedd slik. I sin hedenske blindhet tilskriver de dem bare trolldomskrefter. Hvordan kunne en vel nekte for det et helt folk hadde sett og vitnet om? Derfor har til og med Muhammed anerkjent Kristi under i Koranen, så ikke engang muslimene nekter for dem.

Hva skal da et menneske som har forkastet Kristus, en gang unnskylde seg med? Hva mer kunne Kristus ha gjort for å bevise ugjendrivelig at han virkelig er Guds Sønn og verdens Frelser? Ikke nok med at han den gangen kunne si: «Hadde jeg ikke gjort slike gjerninger blant dem som ingen annen har gjort, da hadde de ikke synd. Men nå har de sett dem og hater likevel både meg og min Far.» Han har også styrt det slik at tusen vitner den dag i dag overbeviser oss om at undrene hans er visse.

Hadde Kristus bare talt guddommelige ord og ikke også gjort guddommelige gjerninger, kunne kanskje noen unnskylde seg med at de av naturen var åndelig blinde og derfor ikke kunne prøve og forstå hvor fortreffelig læren hans er. Men at gjerningene hans er guddommelige, kan og må alle forstå, selv et uforstandig barn.

Selv den enfoldigste kan og må forstå at et menneske ikke med et ord kan gjøre blindfødte seende, på et øyeblikk gi krøplinger friske lemmer, ja, vekke opp døde. Selv den enfoldigste kan forstå dette: Den som gjør slikt, må stå i pakt med Gud, og det han stadfester på denne måten, må være sannhet. Den sannferdige Gud gir ham jo selv det vitnesbyrd at vi kan tro ham. Ja, vi skal og må tro ham om vi ikke vil falle under hans evige unåde og miste den evige salighet.

Men nå har Jesus Kristus tydelig erklært: «Den som har sett meg, har sett Faderen.» «Faderen er i meg, og jeg i Faderen.» «Jeg er døren.» «Jeg er den gode hyrde.» «Jeg er livets brød.» «Jeg er verdens lys!» «Jeg er oppstandelsen og livet. Den som tror på meg, skal leve om han enn dør.» Hva skal de som ikke har trodd dette, unnskylde seg med på den dagen? Kristi herlige undergjerninger skal stå fram mot dem, anklage dem og fordømme dem. Og de skal ikke ha noe, ingenting, å unnskylde seg med.

Å, var Kristus bare en av profetene eller bare en lærer i sannheten, da kunne det jo ennå være håp om frelse også for dem som hadde tatt feil av hvem han er, og som forkastet ham av uvitenhet.

Men Kristus er Guds Sønn selv, dommer over levende og døde, den eneste Frelser, den eneste mellommann mellom Gud og mennesker. Det er ikke frelse i noen annen, og det finnes ikke noe annet navn gitt blant mennesker som vi kan bli frelst ved, enn ham alene, Jesus Kristus, den høylovede Guds Sønn og Menneskesønn. Den som forkaster ham, forkaster derfor sin frelse, sin salighet og det evige liv, og ingen skapning kan redde et slikt stakkars menneske.

Allerede gjennom Moses taler Gud om Kristus: «En profet vil jeg reise opp for dem av deres brødre, likesom deg» – det vil si en profet som i likhet med Moses skal bringe en ny ordning for Guds rike til jorden – «Jeg vil legge mine ord i hans munn … Og hver den som ikke hører på mine ord, som han skal tale i mitt navn, ham vil jeg kreve til regnskap.»

Med dette sier Gud: Den som ikke holder Moses' ord, for ham finnes det ennå hjelp. Men den som ikke tar imot ordet til Kristus, den største av alle profetene, for ham finnes det ingen hjelp. Derfor sier også Kristus selv: «For dersom dere ikke tror at JEG ER den jeg er, skal dere dø i deres synder.»

Å, for en evig ynkelig skjebne for alle vantro! Hvem av oss vil våge å forkaste de guddommelige tegnene som Kristus har vist fram som bevis på at hans ord er sannhet, og at han altså er Guds Sønn og verdens Frelser? Å, gid ikke én eneste av oss lar seg dra inn i den forheksende kretsen av vantro i våre dager! Den som gjør det, skal en gang angre det – forgjeves og evig.

Nei, la oss se på Kristi store tegn og under med troens åpne øyne og si med Peter: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord. Og vi har trodd og» – av dine gjerninger og ord – «erkjent at du er Kristus, den levende Guds Sønn.»[1]

[1] NB: «og vi tror og vet at du er Guds Hellige!»

«Hosianna, Davids sønn! Velsignet være han som kommer i Herrens navn! Hosianna i det høyeste!» Amen.

Fjerde søndag i advent

Joh 1,19–28

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud Fader og fra Herren Jesus Kristus, Faderens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Jeg tror, derfor taler jeg», sier David i Salme 116. Med det vitner han om at han må tale med munnen om troen fordi han bærer den i hjertet.[1]

Noe lignende sier profeten Jeremia om seg selv i kapittel 20 i boken sin. Han hadde måttet forutsi ulykke for Israels frafalne folk, og for det hadde han ikke høstet annet enn den bitreste hån og spott. Derfor hadde han en gang satt seg fore at han fra nå av ville tie helt. «Men», legger han til, «da ble det i mitt hjerte som en brennende ild, innestengt i mine ben. Jeg trettet meg ut med å tåle det, men jeg maktet det ikke» (Jer 20,9).

Av begge disse eksemplene ser vi at den sanne troen er en flamme som Gud selv har tent i menneskets hjerte. Men der den virkelig brenner, baner den seg vei med makt, som en innestengt ild, og slår ut i en glødende bekjennelse med munnen.

At det virkelig er slik, har erfaringen tydelig vist til alle tider. For hver gang troen har flammet sterkere opp i kristenheten enn ellers, finner vi også at de kristne har lagt særlig vinn på å bekjenne frimodig og klart. Med hvilken iver ser vi ikke apostlene i den aller første tiden gripe hver anledning til å si fram det som levde i hjertet deres! Med hvilken glede hører vi ikke den hellige Paulus bekjenne Kristus, den korsfestede, selv i lenker og bånd – ja, for landshøvdingene Feliks og Festus og for kong Agrippa og hans dronning Berenike!

Med hvilken uforferdethet ser vi ikke apostlene Peter og Johannes stå for Rådet i Jerusalem og rope til rådsherrene: «Folkets rådsherrer og Israels eldste! La det være kunngjort for dere alle og for hele Israels folk at ved Jesu Kristi, nasareerens navn, han som dere korsfestet, står denne mannen helbredet for øynene deres. Han er den steinen som ble forkastet av dere bygningsmenn, men som er blitt hjørnestein» (Apg 4,8.10–11).

Og da de blir strengt truet til ikke lenger å tale til noe menneske om dette navnet, svarer de med øyne som stråler av glede: «Vi kan ikke la være å tale om det som vi har sett og hørt» (Apg 4,20).

[1] NB: «Jeg trodde, for jeg talte» (Sal 116,10); jf. 2 Kor 4,13: «Jeg trodde, derfor talte jeg!»

En slik iver etter å bekjenne finner vi blant de kristne gjennom hele de tre første hundreårene. Ikke noe bål og ikke noe sverd, om det så var rødt av bekjennernes blod, ikke noe truende løvegap, ja, ingen pine og marter, hvor forferdelig den enn var – ingenting kunne i den tiden holde de kristne som var sterke i troen, tilbake fra å bekjenne: «Vi er kristne!» Det sa de også for de grusomste makthavere. Selv svake kvinner og unge jomfruer, ja, barn, stod fryktløse og faste som fjell i trosbekjennelsen sin mot alle truslene fra jordens mektige.

Og hva skjedde da evangeliet for tre hundre år siden igjen øste troens Ånd ut over tusen på tusen hjerter? Se, da lød bekjennelsen snart også igjen fra tusen på tusen lepper. Den romerske biskopen slynget i forbitrelse bannstrålene sine mot hodene på de evangeliske kristne, og keiseren erklærte dem fredløse i riket. Bekjennelsen «Jeg er en luthersk kristen» kunne koste både liv og lemmer. Likevel kunne de ikke tie med munnen når hjertet var fullt. Også den gangen het det: «Jeg tror, derfor taler jeg.»

Sammenligner vi nå vår tid med dette, må vi da ikke rope: «Å, hvor er dere blitt av, dere skjønne, gylne tider med trofaste bekjennere?» Blir ikke Kristus nå snarere spottet enn bekjent – og det nettopp av de fleste av dem som kaller seg kristne? Benekter ikke de fleste såkalte kristne predikanter nå at Kristus er sann Gud og den som har forsonet alle syndere? Riktignok har det de siste årene kommet store og herlige vekkelser til tro, også blant oss tyskere. Men hvor er den frimodige bekjennelsen av hele sannheten, slik vi finner den hos de første kristne og hos fedrene våre?

Krever ikke folk nå av en kristen at han skal anerkjenne og erklære at enhver tro er like god? Og blir ikke den som vil bekjenne: «Gud har latt meg finne sannheten, og mot den er alt annet villfarelse», gang på gang kalt et stolt og hovmodig menneske? «Ja», sier de, «Kristus skal du ikke fornekte, men hvorfor skal du forkaste andre som ikke tror nøyaktig som du?»

Mine kjære, hvis de visste hva det vil si å fornekte Kristus, ville de ikke tale slik. Å, Kristus blir sannelig fornektet oftere enn folk innbiller seg! Derfor vil jeg nå tale til dere om hva det egentlig vil si å fornekte Kristus.

> Dette er Johannes' vitnesbyrd, da judeerne sendte prester og levitter fra Jerusalem for å spørre ham: Hvem er du? Da bekjente han og nektet ikke, han bekjente: Jeg er ikke Messias.
> Og de spurte ham: Hvem er du da? Er du Elia? Og han sier: Det er jeg ikke. Er du profeten? Og han svarte: Nei. Da sa de til ham: Hvem er du? – så vi kan gi dem svar som har sendt oss. Hva sier du om deg selv? Han sa: Jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Gjør Herrens vei jevn, som profeten Jesaja har sagt.
> De som var utsendt, var fariseere. Og de spurte ham og sa til ham: Hvorfor døper du da, når du ikke er Messias og heller ikke Elia eller profeten? Johannes svarte dem: Jeg døper med vann, men midt iblant dere står den dere ikke kjenner, han som kommer etter meg, han som jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for. Dette hendte i Betania på den andre siden av Jordan, der Johannes døpte.

I evangeliet som er lest, blir det fortalt hvordan Johannes døperen en gang ble sterkt fristet til å fornekte Kristus. Men om ham står det også: «Da bekjente

han og nektet ikke.» Det gir meg grunn til å tale til dere nå om fornektelsen av Kristus. Jeg vil vise dere for det første hvordan en kan fornekte Kristus, og for det andre hvorfor en ikke for noen pris skal la seg bevege til det.

Herre Jesus Kristus, du som for vår skyld avla den gode bekjennelsen for Pontius Pilatus: Tilgi oss om vi til nå har fornektet deg, kanskje uten å vite det. Hjelp oss i denne siste, sørgelige tiden å holde ut til vår ende i den rette troen og i den glade bekjennelsen av ditt rene evangelium. Vekk oss til dette også nå ved forkynnelsen av ditt hellige ord, for ditt frelsende navns skyld. Amen! Amen!

I. Hvordan en kan fornekte Kristus

Mine kjære, når vi vet hvordan en må bekjenne Kristus, vet vi også hvordan en kan fornekte ham. For fornektelsen er det motsatte av bekjennelsen. Her er det umulig å gå en middelvei og ikke ta parti. Her gjelder Kristi ord: «Den som ikke er med meg, er mot meg, og den som ikke samler med meg, han sprer» (Matt 12,30). I dagens evangelium blir Johannes døperen stilt fram for oss som et eksempel på et trofast vitne og en tro bekjenner av Kristus.

Johannes hadde tilbrakt ungdommen i en ørken i Judea. Han gikk kledd i en grov kappe av kamelhår og levde kummerlig av bare gresshopper og vill honning – en selvfornektelse en må undre seg over. Han gjorde det ikke for å vinne en særlig hellighet, enn si en fortjeneste, ved en slik ytre avholdenhet. Han gjorde det for at folket som Gud hadde kalt ham til å preke for, skulle legge merke til ham. Og slik gikk det også. Med alt det uvanlige ved framferden sin fikk Johannes snart hele folket til å se på seg.

Til slutt, da han var blitt voksen mann, begynte han å forkynne omvendelse. Han kunngjorde at det lenge ventede messiasriket var nær, og døpte dem som trodde forkynnelsen hans. Da kom folk snart overalt på den tanken at Johannes måtte være den lovede Messias selv. Eller kanskje var han Elia, som de ventet skulle vende tilbake til livet i Messias' dager, eller den store profeten som mange på den tiden feilaktig mente skulle stå fram ved siden av Messias.

Johannes' anseelse blant folket vokste for hver dag, så selv den høyeste øvrigheten for folkets skyld så seg nødt til å vise ham den ære å sende fornemme utsendinger, prester og levitter, til ham med spørsmålet: «Hvem er du?» Hadde Johannes svart: «Jeg er Kristus, jeg er den lovede Messias», ville det oppildnede folket uten tvil straks ha hyllet ham i full begeistring som den frelseren og kongen det hadde ventet så lengselsfullt på. Hadde Johannes så stilt seg i spissen for folket, ville ingen øvrighet ha kunnet stanse opprøret som da ville ha brutt løs som en flom.

Etter det vi kan se, ventet heller ikke utsendingene noe annet svar. Men hva sier Johannes? Det står: «Da bekjente han og nektet ikke, han bekjente: Jeg er ikke Messias.» Med dette hadde Johannes stått imot den første fristelsen – fristelsen til den groveste og mest åpenbare fornektelsen av Kristus.

Men utsendingene spør ham videre: «Hvem er du da? Er du Elia? Og han sier: Det er jeg ikke.» Så spør de: «Er du profeten? Og han svarte: Nei.» Mange kunne nok undre seg over at Johannes svarte nei på disse spørsmålene. Var ikke Johannes etter Kristi egne ord virkelig Elia, han som skulle gå foran Messias?

Og var han ikke etter Kristi eget vitnesbyrd like virkelig en profet, ja, større enn alle profeter? Jo, i en viss forstand. Og likevel benekter han begge deler!

Av det Johannes gjør her, ser vi hvor nøye en må være når en bekjenner sin tro. Jødene mente nemlig at Johannes virkelig var den Elia som alt en gang hadde levd. Men Johannes ble kalt Elia bare fordi han var en mann «i Elias ånd og kraft» (Luk 1,17). Derfor svarte han ut fra det de som spurte, mente med spørsmålet. Han svarte ikke uærlig ut fra den meningen han selv hadde i hjertet, og som ordlyden ville ha latt ham legge inn i det de sa.

Det samme gjelder svaret på spørsmålet om han er «profeten». Slik de mente det, var Johannes så visst ikke den profeten. Derfor svarer han uten å nøle med et bestemt nei! Han ville altså unngå selv den minste tvetydighet i bekjennelsen sin.

Men utsendingene fortsetter og sier: «Hvem er du? – så vi kan gi dem svar som har sendt oss. Hva sier du om deg selv? Han sa: Jeg er en røst av en som roper i ørkenen: Gjør Herrens vei jevn, som profeten Jesaja har sagt.»

Også av dette svaret ser vi hvor alvorlig Johannes tok det å svare slik at han ikke fornektet det minste – heller ikke de sannhetene som utsendingene måtte ta anstøt av. Derfor sa han ikke bare at han var Messias' herold og forløper. Han sa også at han var satt til å gjøre hjertene i stand for Messias først, ved å forkynne omvendelse.

Prestene og levittene må ha hørt dette med vrede. For de mente slett ikke at Messias' rike var et usynlig rike som en bare kunne komme inn i gjennom omvendelse – og enda mindre at de selv først trengte omvendelse for å ta imot Messias.

Nå ble utsendingenes vennlighet forvandlet til truende alvor – de var jo hellige i egne øyne. Til slutt sier de nemlig: «Hvorfor døper du da, når du ikke er Messias og heller ikke Elia eller profeten?»

Men Johannes griper med glede anledningen han her får, til å avlegge et virkelig tydelig vitnesbyrd om den foraktede Jesus fra Nasaret: at han var Kristus, eller Messias, og at Johannes selv også hørte til undersåttene i hans rike. Han svarer nemlig: «Jeg døper med vann, men midt iblant dere står den dere ikke kjenner, han som kommer etter meg, han som jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for.»

Mine kjære, av dette herlige eksemplet på en usedvanlig trofast bekjenner av Kristus kan vi nå lære godt å kjenne hvordan en på den andre siden kan fornekte ham. Tenk nemlig over dette: For det første – hadde Johannes svart på jødenes spørsmål «Hvem er du?» med «Jeg er Kristus, som folket holder meg for», da hadde han fornektet Kristus grovt og åpenbart.

Altså gjør de seg skyldige i en grov fornektelse, de som anser og erklærer Jesus for et menneske og ikke noe mer – om enn et fremragende og visdomsrikt menneske. De benekter at han er den frelseren for alle mennesker som profetene forutsa, sann Gud og sant menneske i én person, og at han døde på korset til forsoning for menneskenes synder. Derfor benekter de også at en blir rettferdig for Gud og salig ved troen på ham. Tallet på slike som fornekter Kristus i våre dager – i kirker og skoler og selv blant folket – er Legion.

Men til dem som fornekter Kristus grovt, hører også de som riktignok bekjenner ham med munnen, men som med et liv i åpenbare synder viser at de ikke vil ha noe fellesskap med ham i hjertet. Deres bekjennelse uten tro er ingen bekjennelse, men en lydende malm og en klingende bjelle (1 Kor 13,1).

Men Johannes' eksempel viser oss enda mer. Da han ble spurt: «Er du Elia?» eller «Er du profeten?», mente Johannes at han var forpliktet til å svare nei, for ikke å få del i den villfarelsen jødene la inn i spørsmålet og gav uttrykk for med det. Av dette ser vi altså: Også den fornekter Kristus som fornekter en hvilken som helst sannhet i evangeliet, hvor uviktig den enn kan synes, og som hjelper til å bekrefte en hvilken som helst villfarelse, hvor uskadelig den enn kan synes.

Hvor viktig er ikke dette for vår tid! For ikke så få mener nå at de alt er trofaste bekjennere av Kristus fordi de ikke kan nekte for at Kristus er Guds Sønn og verdens frelser. Men av Johannes' eksempel ser vi at dette slett ikke er nok til en rett bekjennelse. Til den hører det snarere nødvendigvis også at en bekjenner som sant alt det Kristus har talt.

Ta for eksempel en som vil bekjenne Kristus som Guds Sønn, men som av stolthet over fornuften eller av frykt for verden benekter at det finnes en djevel. Eller han benekter at hele Bibelen, Det gamle og Det nye testamente, er Guds ord fra begynnelse til slutt. Eller han benekter at mennesket blir født på ny ved den hellige dåpen, eller at Kristi legeme og blod virkelig er til stede i den hellige nattverden og blir mottatt av alle som går til alters, og annet slikt.

Den som fornekter én av disse sannhetene som Kristus har lært offentlig, hvor liten den enn kan se ut, han fornekter med dette, sier jeg, hele Kristus selv og hans ord og gjør ham i virkeligheten til en løgner.

Ja, og mer enn det! Johannes unngår, som vi har sett, selv den minste tvetydighet i bekjennelsen sin. Tenk på den som riktignok bekjenner sannheten, men tvetydig, for å slippe fiendenes spott – det vil si slik at han selv kan legge den rette meningen inn i den, mens fiendene også kan tyde den til sin fordel. Med vilje gjør han ikke bekjennelsen så tydelig at også fiendene kan vite nøyaktig hva han egentlig tror. En slik tvetydig bekjenner er for Gud ikke noe annet enn en åpenbar fornekter.

Videre ser vi at Johannes heller ikke tidde om den sannheten han visste at de som spurte, særlig ville ta anstøt av og bli vrede over. Det var den sannheten at han var kommet for å rope til alle: «Gjør Herrens vei jevn.» Han skulle altså vise alle at de av naturen ikke var skikket til å ta imot Messias. Han skulle holde alle syndene deres fram for dem, forkynne for alle at de ingen rettferdighet har, og derfor kalle alle til omvendelse.

Av dette ser vi at en også kan fornekte Kristus bare ved å tie om en sannhet. Det gjelder den som riktignok bekjenner mangt og mye, men som tier om nettopp de sannhetene han vet at verden hater, for ikke å miste vennskapet med den. Og det gjelder den som holder tilbake bekjennelsen av en sannhet fordi han vet at den vil forstyrre freden mellom mennesker og den timelige enigheten med dem som farer vill. Han setter vennskapet med verden og freden med mennesker høyere enn Kristus og hans sannhet, og derfor hører han også til blant dem som fornekter sin Herre.

Han tilhører samme ulykkelige flokk som de jødiske rådsherrene vi leser om: «Likevel var det mange som trodde på ham, også av rådsherrene. Men for fariseernes skyld bekjente de det ikke, for at de ikke skulle bli utstøtt av synagogen. For de ville heller ha ære av mennesker enn ære av Gud» (Joh 12,42–43).

Til slutt har vi hørt at Johannes ble spurt hvorfor han døpte, og med hvilken fullmakt. Da sa han ikke bare at Herren hadde kalt ham til den. Han brukte også anledningen til å vitne om at han hørte sammen med Kristus og hans rike og hadde inderlig fellesskap med dem. Av dette ser vi også at alle de fornekter Kristus som fornekter hans rike på jorden, det vil si hans sanne kirke.

Å, hvor mange er det ikke, særlig i vår tid, som fornekter Kristus på denne måten uten å tro det selv! For er det ikke slik nå at selv de som vil være riktig ivrige kristne, ikke bryr seg det minste om at de bekjenner seg til en sekt i stedet for til Jesu Kristi sanne, rettroende kirke?

Er det ikke mange som kalles troende – og som også virkelig er det – som bekjenner seg til partier som de selv ser lærer villfarelser? De ser at det rene evangeliet der blir forvrengt på mange punkter, eller i hvert fall at sannhet og villfarelse blir tålt side om side som likeverdige.

Er det ikke mange som vil være riktig omvendt, som nå skammer seg over å bekjenne seg til den lille flokken av rettroende som har vært til alle tider? Det er de som har holdt seg enfoldig til Kristi ord, og som Kristus derfor alene har erklært for sine rette disipler. Å, så langt har det til slutt måttet komme i denne siste tiden: Selv Kristi legeme er revet i stykker i det ytre, og selv de som i fullt alvor vil være hans, fornekter ham likevel uten å vite det!

II. Hvorfor en ikke for noen pris skal la seg bevege til å fornekte Kristus

Så la oss da for det andre tenke over hvorfor en ikke for noe i verden skal la seg bevege til å fornekte Kristus med vitende og vilje.

Mine kjære, hvis et menneske noen gang kunne ha grunn til å fornekte troen sin, måtte det ha vært Johannes døperen. For det første var det de fornemste i hele landet som stilte ham spørsmålet. Dessuten hadde han ikke mindre i utsikt enn å bli satt på den jødiske kongetronen om han ville fornekte. Ville han derimot ikke fornekte, hadde han ikke annet foran seg enn hat, forfølgelse, lenker og til slutt en voldsom død.

Ja, siden han hadde så stor tillit hos alle jødene, kunne han ha tenkt slik: Om han bare skjulte sannheten en smule, ville han kunne redde flere sjeler enn om han holdt den altfor hensynsløst fram og med det støtte dem bort fra seg og fra hele Kristi hellige sak.

Men hva gjorde Johannes? Verken lokking eller trusler, verken kjærlighet eller smerte, verken ære eller skam, verken liv eller død, verken håp eller frykt, verken godt eller ondt kunne bevege ham til å fornekte sin Herre og Mester – ikke engang ved den minste tvetydighet eller ved å tie om noe som helst.

Og hvorfor? Han holdt seg til Guds bud om å være Kristi herold, røsten i ørkenen: «Gjør Herrens vei jevn!» Kjærligheten til Frelseren hans og til de stakkars forførte brødrene hans drev ham til det. Og til slutt skremte Guds alvorlige

trussel ham tilbake: at en ikke skal ta noe fra hans ord og ikke legge noe til hans ord. For den som forkaster Herrens ord, hans sjel skal selv bli forkastet.

Se, her er grunnene til at heller ikke vi for noe i verden skal la oss bevege til å fornekte Kristus med vitende og vilje! For det første: Vil vi være kristne, har også vi kall til å være Kristi herolder og å forherlige hans navn med ord og gjerning, ja, med hele livet. Allerede det andre budet forplikter hvert menneske til aldri å misbruke Kristi navn, og det er nettopp det som skjer når en fornekter Kristus slik.

Hver gang vi ber den andre bønnen, ber vi Gud om hjelp til å holde Kristi navn hellig, det vil si å bekjenne hans navn for all verden. Og da vi en gang ble døpt, lot vi oss verve til Kristi hær, under hans fane, til kamp for hans ære. Hver gang vi fornekter Kristus, overtrer vi altså et hellig Guds bud og spotter vårt eget daglige Fadervår. Da bryter vi vår dåpspakt og forlater flokken av troende bekjennere som står under Kristi kors, og går som troløse overløpere over til leiren til hans fiender, verden og Satan.

Derfor må vi alltid akte Guds bud og vårt hellige løfte høyere, selv om fornuften eller hjertet vårt under aldri så godt skinn råder oss til å fornekte en eller annen sannhet – så sant Guds nåde og vår frelse er oss kjær.

Men selv om vi ikke alt hadde lovet Kristus det, og selv om Gud ikke alt hadde befalt oss det, skulle likevel den kjærligheten og takknemligheten vi skylder Kristus, bevege oss til aldri å fornekte ham, under noen omstendighet eller på noen betingelse. Holder vi det ikke allerede for svært skammelig når noen skammer seg over sin trofaste jordiske venn og fornekter ham bak ryggen hans? Hvor mye mer skammelig må vi ikke da holde det å fornekte vår beste venn i himmelen og på jorden!

Han har for vår skyld forlatt himmelen og dens herlighet, ja, gitt sitt liv. Med så stor møye har han løst oss ut fra døden og helvete – ved et helt liv fullt av forsmedelse og lidelse, og til slutt ved å utøse sitt blod til siste dråpe. Og han har elsket oss fra evighet. Da det gjaldt vår frelse, «avla han den gode bekjennelsen for Pontius Pilatus» (1 Tim 6,13), enda han visste at han ville bli hudstrøket for det, spottet, spyttet på, tornekronet og til slutt naglet til korset. Hvor ringe er ikke bekjennelsen vår som takk for denne kjærligheten, selv om den fører litt skam med seg!

Og skylder vi ikke også våre medbrødre og medforløste aldri å fornekte Kristus og hans sannhet for dem? Sier ikke Kristus: «Sannheten skal frigjøre dere» (Joh 8,32)? Skylder vi da ikke vår neste å bekjenne hele sannheten for ham? Er det ikke et grufullt bedrag fra vårt eget hjerte når vi mener vi kan gjøre vår neste en kjærlighetstjeneste ved å fornekte sannheten? Det er jo bare sannheten som virkelig frigjør ham og altså gjør ham salig.

Til slutt har Kristus ikke bare gitt det herlige løftet: «Hver den som bekjenner meg for menneskene, ham skal også jeg kjennes ved for min Far i himmelen.» Han har også lagt til den forferdelige trusselen: «Men den som fornekter meg for menneskene, ham skal også jeg fornekte for min Far i himmelen» (Matt 10,32–33). Og: «Den som skammer seg over meg og mine ord, ham

skal også Menneskesønnen skamme seg ved når han kommer i sin Fars herlighet med de hellige engler» (Mark 8,38).

Se, mine dyrebare, hva ville det da hjelpe oss om vi ved å fornekte Kristus vant alle menneskers gunst, alle jordens goder, ja, hele verden? Til sist ville vi likevel miste alt dette igjen når vi døde. Og etter døden ville vi få erfare at vi også hadde satt sjel og salighet over styr og måtte gå evig fortapt. Ve, evig ve hadde det vært også for en Peter om han ikke av hjertet hadde grått angerens bitre tårer over at han fornektet Kristus! Da ville også han ha gått evig fortapt.

Hva skader det oss derimot om vi, som Johannes døperen, til og med måtte utøse blodet vårt fordi vi ikke ville fornekte Kristus med et eneste ord? For da ville vi arve et evig liv i stedet for det timelige livet vi mistet, en evig ære i stedet for den timelige skammen, en evig glede og salighet i stedet for den timelige pinen.

Ja, så la da Jesus framfor alt eie hjertet vårt ved troen – men ikke bare hjertet, også munnen vår, ja, alt vi er og har. For ved troen er han jo allerede her helt vår. Men bekjenner vi ham også i en slik tro, vil vi samtidig nå troens mål, den evige salighet. For da vil Kristus også kjennes ved oss i det hinsidige og være helt vår – da også ved at vi får se ham og nyte ham.

For slik vitner den hellige apostelen for oss ved Den Hellige Ånd: «Med hjertet tror en til rettferdighet, og med munnen bekjenner en til frelse» (Rom 10,10). Til det hjelpe han oss selv, Jesus Kristus, troens opphavsmann og fullender, for sin gode bekjennelses skyld. Amen! Amen!

Juledag

Luk 2,1–14

Herre Jesus! Da du en gang på denne dag ble født inn i verden, kom du til ditt eget, men dine egne tok ikke imot deg. Verden du var kommet for å frelse, forble stum. Ikke et velkommen, ikke en gledeslyd var på leppene dens. Himmelens hærskarer måtte komme ned for at din salige fødsel kunne bli feiret på jorden med hellig jubelsang.

Men se, du vendte ikke om av den grunn. Du var jo ikke kommet fordi menneskene lengtet etter deg, men fordi du lengtet etter dem. Du kom ikke for å oppsøke og frelse hellige, men syndere, ikke de som var funnet, men de fortapte.

Og budskapet «I dag er det født dere en frelser» skulle jo ikke bare lyde den gangen; fra da av skulle det forkynnes igjen og igjen for alle slekter som kommer, helt til dagenes ende. Du visste at dette budskapet ikke alltid ville lyde forgjeves. Du visste at millioner fremdeles ville stille seg i ånden foran krybben din, tilbe deg og juble og triumfere over din fødsel.

Og nå, Herre Jesus, har budskapet «I dag er det født dere en frelser» endelig, etter atten hundre år, nådd fram også til dette siste og fjerneste vesterland, helt fram til oss. I dag lyder den søte klangen i ørene til oss alle. Om ingen vil ta imot deg i dag heller, så vil i hvert fall vi ta imot deg. Derfor roper vi med høy røst og av hjerter fulle av glede: Vær velkommen til oss, vær velkommen, du kjæreste, vennligste og søteste Frelser!

Herberget vi har for deg, er riktignok et svært dårlig hus – det er vårt mørke, tomme hjerte. Og gaven vi kan gi deg, er riktignok en svært dårlig gave – den er ikke noe annet enn vår store syndeskyld. Men det var jo nettopp for å dra inn i synderhjerter og ta bort synder at du ble født inn i verden. Så roper vi da med inderlig og glad tillit:

O hjertenskjære Jesus Krist,
gjør deg en seng i mitt bryst,
kom og hvil i mitt hjertes skrin,
så jeg får all din velgjerning.

Dere som er høyt elsket, høyt æret og høyt gledet av Gud!

Nå er den kommet igjen, den høytiden som for alle kristne er den vakreste, herligste og mest dyrebare: den hellige, glade julehøytiden. Den kaster et klart gledesskinn over den kristnes vei gjennom hele året. Hver gang den kristne

begynner et nytt år, ser han den hellige julen stå ved enden av det som en klart opplyst sal. Der gir Gud ham, etter et år med strevsomt arbeid, endelig en forsmak på den evige høytiden i himmelen.

Derfor strømmer millioner i dag til Herrens hus i alle land på jorden, og på alle verdens språk løfter de stemmen høyt i glødende lovsanger. Overalt der det bare henger en liten kirkeklokke, må den i dag kalle de kristne skarene til høytid med sin klingende malmtunge.

Barnet løper i dag fra gavene det har fått, til stedet der det bare blir forkynt og sunget om himmelens usynlige gaver. Den trette gamle går dit også, riktignok med vaklende føtter, men med et hjerte som gleden har gjort ungt igjen. Mange tusen fattige glemmer i dag fattigdommen sin og føler seg rike, og mange tusen rike glemmer i dag sin jordiske rikdom og kan ikke få høre nok om de himmelske skattene Gud har lagt fram for hele verden, også for dem.

Den syke som er bundet til sengen, ser med lengsel de friske gå til Guds hus. Han glemmer smerten sin, og en het tåre ruller over de bleke kinnene hans bare fordi han i år ikke kan være med blant dem som holder høytid der. Ja, selv den som ellers er likegyldig, blir i dag dratt med i den store kristne jubelen. Som en mektig strøm river den ham uimotståelig med seg og lokker også lov- og gledessanger fram fra hans hjerte og munn.

Å, si meg: Hva er det, hva er det som i dag setter hele jorden i slik glad bevegelse? Hører vi ikke de kristne i dag, i festdrakt, bryte ut i lovsanger som engler har laget og brakt fra himmelen til jorden? Å, hva er det, hva er det som gjør at alle fjell og daler i dag gjenlyder av det store, felles himmelske koret overalt der kristne hjerter banker, i nord og sør, i øst og vest: «Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag»?

Grunnen til denne jubelen som lyder gjennom hele verden, er – dere vet det jo – at et lite barn ble født på denne dag for mer enn atten hundre år siden, i den lille byen Betlehem i jødenes land, nakent og bart som alle nyfødte. En tømmermann som het Josef, ble kalt barnets far, og moren var en fattig ung pike som het Maria.

Huset der barnet ble født, var en mørk og dyster stall. Den første sengen det fikk, var en krybbe, og all stasen var noen usle filler som det ble svøpt i. Og så lite som Betlehem var, spurte ingen etter barnet der heller. Bare noen enfoldige gjetere, som hadde fått vite om fødselen ved en underlig åpenbaring, kommer inn og ønsker moren til lykke. Barnet ser ut til å være det ringeste av alle som noen gang er født på jorden.

Hva? Skulle det være denne fødselen hele kristenheten i dag feirer så høytidelig? Er det mulig? Har ikke kristendommens fiender da god grunn til å le av de kristnes dårskap, når de jubler og triumferer dag og natt over noe så hverdagslig som at et barn blir født – ja, at et barn blir født i en mørk stall?

Den stolte verden synes nok det, mine kjære. Den synes at vi kristne burde skamme oss over gleden vår og rødme når den spør oss: Hva er det dere gleder dere over i dag? – og vi da må fortelle den om stallen og krybben og fillene.

Å, den arme, blinde verden! Den har bare øyne for det jordiske, forgjengelige og tomme blendverket, men for sann, himmelsk, evig og guddommelig herlig-

het er den blind. Kunne den bare se den, ville den i dag sammen med oss erklære at stallen i Betlehem er herligere enn alle palassene til denne verdens store. Den ville regne krybben for mer verdifull enn hele jordens fang med alt sitt glitrende gull og sølv. Ja, sammen med oss ville den holde fillene for en mer kostbar pryd enn all den prakt himmel og jord er kledd og smykket med.

Vel, la verden le av oss i dag! Vi vil imens fordype oss i hemmelighetene i Guds evige kjærlighet, som i dag åpner seg for oss i Betlehem. Og la oss særlig tenke over hvor usigelig og uforlignelig viktig det er at dette barnet ble født i dag i Betlehem, så fattig og lavt i det ytre. Måtte Gud selv gi oss klare øyne til det – barneøyne, troens øyne. Vi ber ham om det i stille bønn.

> Og det skjedde i de dager at det gikk ut et bud fra keiser Augustus at all verden skulle skrives inn i manntall. Dette var den første innskrivning, i den tid Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle gikk for å la seg innskrive, hver til sin by. Også Josef dro opp fra Galilea, fra byen Nasaret, til Judea, til Davids by, som heter Betlehem, fordi han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, sin forlovede, som var med barn.
> Men det skjedde mens de var der, da kom tiden da hun skulle føde. Og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, fordi det ikke var rom for dem i herberget.
> Det var noen gjetere der på stedet som var ute på marken og holdt nattevakt over flokken sin. Og se, en Herrens engel sto hos dem, og Herrens herlighet lyste om dem. Og de ble meget forferdet. Men engelen sa til dem: Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede – en glede for alt folket. I dag er det født dere en frelser, som er Messias, Herren – i Davids by. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe. Og med ett var det sammen med engelen en himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sa: Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.

Ut fra denne festberetningen vi har lest, vil jeg nå stamme litt om hvor usigelig viktig det er at barnet ble født i Betlehem, så fattig i det ytre. Hvor viktig denne fødselen er, ser vi for det første av de bemerkelsesverdige bevegelsene som skjedde og fremdeles skjer i himmelen og på jorden for dens skyld. For det andre ser vi det av den underfulle foreningen av guddom og menneskenatur som ble fullbyrdet ved den. For det tredje og siste ser vi det av det store målet den har hatt og har nådd.

I. Bevegelsene i himmelen og på jorden

Det er med vilje, mine kjære, at jeg i dag ikke har lovet å tale til dere, men bare å stamme. For når jeg bare tenker litt over hvor viktig det er at barnet ble født i Betlehem, ser jeg at jeg står på en høyde som gjør enhver skapt ånd svimmel, og foran et bunnløst dyp. Da må jeg straks bekjenne at det ikke kan sies med ord.

Selv engler og erkeengler kan ikke uttrykke med ord hvor viktig denne hendelsen er. Når de har talt om den, må de til slutt gripe harpene sine for i det minste å prise det usigelige med himmelske lovsanger. Hva kan da vi stakkars mennesker gjøre annet enn å lalle og stamme om det?

Fødselsdagen til det lille barnet i Betlehem er den viktigste dagen så lenge skapningen har vært til, og selve fødselen er den viktigste hendelse som noen

gang har skjedd og noen gang vil skje. For det er fødselen til Jesus Kristus, Guds Sønn og verdens Frelser.

Om vi ikke visste noe annet om denne fødselen enn hvilke store bevegelser som har skjedd og fremdeles skjer i himmelen og på jorden for dens skyld, måtte vi allerede av det slutte at den er uforlignelig og usigelig viktig.

Jesu Kristi fødsel skjedde ikke etter naturens vanlige lov, slik andre menneskers fødsel gjør. Den skjedde etter et særskilt, skjult råd som ble fattet i evigheten i den treenige Guds rådsforsamling. Dette rådet kalles, sammen med verket som sprang ut av det, i Den hellige skrift noe Gud har uttenkt fra evighet – som for å vise det fram som verket av Guds evige, dype grubling og ettertanke. Det kalles også et «mysterium» som «har vært skjult fra evige tider i Gud», og som er blitt åpenbart ved evangeliet. Derfor heter det også et annet sted: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt.»

Se, ennå fantes det ingen tid, ingen verden, ingen skapt himmel og ingen skapt jord. Ennå var verken noe menneske eller noen engel kalt til å være til – da hadde Gud allerede besluttet at barnet skulle fødes i Betlehem. Fra evighet av var hele Guds hjerte fylt og beveget av tanken på å la det skje. Så evig som Gud selv er, så evig er også hans beslutning om å gjøre det som en gang skjedde på denne dag i Betlehem.

Men slik det allerede fra evighet skjedde store bevegelser i Guds hjerte for denne fødselens skyld, satte den også hele verden i bevegelse i all den tid som gikk før den inntraff. Knapt var verden skapt og mennesket falt, før Gud selv åpenbarte det lille barnets fødsel i Betlehem for den falne menneskeslekten som hemmeligheten i sin evige vilje – enda fødselen først skulle skje fire tusen år senere. Han sa: «Kvinnens ætt skal knuse slangens hode.»

Alle Guds sendebud som fra nå av ble sendt til verden, hadde framfor alt i oppdrag å forkynne at Gud hadde besluttet at dette lille barnet skulle fødes i Betlehem. Derfor viste alle patriarker og profeter til den fødselen som verdens frelse hang på.

Alle de særlige ordningene Gud nå gjorde blant menneskene, hadde som mål å rette alles blikk mot denne fødselen og forberede dem på den. Gud opprettet en pakt med et særskilt folk, utvalgte det til sin eiendom, betrodde det sin åpenbaring for at det skulle ta vare på den, og førte det som en gjeter fører flokken sin. Alt dette skjedde bare for å legge til rette for denne fødselen.

Alle de hemmelighetsfulle handlingene, skikkene, bevegelsene og seremoniene Gud påbød i gudstjenesten, var bare bilder. Med dem ville Gud ikke annet enn å male ham som skulle komme i Betlehem, fram for øynene på hele verden.

Alt Gud gjorde, stort og smått, når han styrte verden, alle førelsene folkeslagene fikk erfare, og alt som formet statene og nasjonene – seier og nederlag, erobring og undertvingelse, når jordens store ble innsatt og avsatt, og når verdensriker og republikker kom opp og gikk under – alt dette hadde det lille barnets fødsel i Betlehem som sitt siste mål. Den var utgangspunktet og endepunktet for hele den gamle verdenshistorien. Den var den klare stjernen Gud pekte ut for hele den lengtende menneskeslekten som dens eneste håpsstjerne.

Om det derfor i verdens fire første årtusener fantes et menneskehjerte der lys, trøst, fred og håp levde, så var alt dette bare øst av løftet om fødselen i Betlehem. Med ett ord: Den var oppfyllelsen av alle folkeslags lengsel og håp gjennom fire tusen år.

Like store bevegelser som det hadde skjedd for dens skyld i himmelen og på jorden før den inntraff, satte den selv i gang da den nå kom. Uten at den mektige keiser Augustus visste eller ville det, måtte han stå i tjeneste for Jesu Kristi fødsel.

Etter det profetene hadde forutsagt, skulle Kristus på den tid fødes i Betlehem i Juda. Derfor måtte keiseren, styrt av Gud, gi befaling om at all verden skulle skrives inn i manntall for skatten. Slik ble Maria, moren, ført til Betlehem, for at den fødselen Gud hadde utvalgt, kunne skje her – på det stedet profetene på forhånd hadde bestemt, og på den tiden de på forhånd hadde forkynt.

Hele verden var i bevegelse: bølgende skarer dro på denne dag fra sted til sted. Uten at folkehavet selv ante det, var det fødselen til dette lille barnet – som stille og i det skjulte var trådt inn i verden – som nå satte det i vandring.

Men profeten Haggai hadde forutsagt: «For så sier Herren, hærskarenes Gud: Enda en gang, om en liten stund, vil jeg ryste himmelen og jorden, havet og det tørre land. Jeg vil ryste alle folkene, slik at alle folkenes lengsel skal komme.»

Også himmelen skulle altså settes i bevegelse i dag. Og se, også det har skjedd. Så snart barnet var født, åpnet himmelen seg plutselig i nattens mørke. Natten ble til dag, og stråler av himmelsk lysglans strømmet ned mot jorden derfra. En erkeengel viste seg, omstrålt av Herrens herlighet, og forkynte at fødselen hadde skjedd – for gjeterne på marken, og i dem for hele den sovende verden.

Men se, enda mer: Straks fulgte hele mengden av himmelske hærskarer etter herolden fra den aller høyeste Guds trone. De lovpriste Gud, og mens de ønsket synderverdenen til lykke, sang de i et vekselkor med millioner av stemmer: «Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.»

Den gangen vekket riktignok ikke engang himmelens julesang den sovende verden på jorden. Den fortsatte å sove og brydde seg ikke om det nyfødte barnet. Men hva har skjedd? Hva har skjedd i de mer enn atten hundre år som er gått siden? Kunnskapen om fødselen som skjedde i den aller dypeste ringhet i Betlehem, er gått ut til alle land, helt til verdens ende – og denne kunnskapen har forvandlet verden.

Hele folkeslag har kastet seg ned for krybben sammen med herskerne sine. Fra århundre til århundre og fra slekt til slekt har millioner på millioner med én stemme bekjent, og de bekjenner det fremdeles i dag under alle himmelstrøk: Var ikke barnet født for oss, var vi alle sammen fortapt. Og alle forskende ånder erklærer at fødselen til barnet i Betlehem er det mest uutgrunnelige av alt menneskelig forskning kan gi seg i kast med.

Hvem kan da si med ord hvor viktig denne fødselen er, når det for dens skyld har skjedd slike bevegelser i himmelen og på jorden, i Guds eget hjerte, blant engler og mennesker, i evigheten og til alle tider? Den må være uforlignelig, den må være usigelig stor.

II. Foreningen av guddom og menneskenatur

Men, mine kjære, så langt har vi bare, så å si, lyttet ved himmelens dør og deretter gått omkring i verden og spurt hva det betyr at barnet ble født i Betlehem. Opp da! La oss nå også gå inn i selve hytten der barnet ligger, og se på barnet selv med Ordets lys i hendene våre.

Hva ser da troens øye? Hvem er han som ligger som et barn i fanget på en fattig pike? Han ser riktignok ut som et vanlig menneskebarn. Ingen synlig glans stråler om det vennlige ansiktet hans. Men hva roper Herrens engel der ute til de forbausede gjeterne? «Han er Messias, Herren» – Jehova, Gud over alle ting, velsignet i evighet. Det roper engelen høyt ut i verden.

Å, underfulle budskap! Ved denne fødselen er altså guddommen blitt forent med menneskenaturen. Gud er blitt et menneske og et menneske Gud!

Den evige forener seg med en dødelig skapning, den allmektige knytter seg til et avmektig støv. Den evige kjærlighet gifter seg med ham som hater den, og den aller helligste forener seg med synderen. Han som har skapt alle ting, knytter seg til en skapning – til sin aller ulykkeligste skapning – og blir lik den. Alle herrers Herre forener seg med syndens og Satans trell.

Ved hans føtter ligger alle engler og erkeengler som hans tjenere, fulle av tilbedelse, med tildekket ansikt, og venter på et vink fra ham. Han som bærer alt i sine hender og har strødd myriader av stjerner som såkorn over himmelhvelvingens mark, blir svak med de svake og hjelpeløs med de hjelpeløse og lar seg løfte og bære av synderhender.

Han som den himmelske Far har født fra evighet av som avbildet av sitt vesen og avglansen av sin herlighet, lik ham i guddommelig majestet, den levende Guds sanne Sønn, Evig Far – han blir et menneskes barn. Han blir syndernes slektning og bror og, sammen med dødens barn, etterkommer av deres falne stamfar. Han blir et lem i den elendige menneskefamilien, som har mistet til og med sin menneskelige adel og vekker gru hos englene og alle skapninger.

Han, det evige lyset, som selv himmelens lys er mørke mot, og som bor i et lys dit ingen kan komme, kommer ned til vår mørke verden for å bo i hus med dem som sitter i mørke og dødsskygge. Han som himlenes himler ikke kan romme, og som har himmelen bare til trone og jorden bare til skammel for føttene, kommer hit ned for å dele hyttene av jord og leire med dem som bor i støvet. Han som alene skriver inn i livets bok og sletter ut av den, lar i dag navnet sitt skrive inn i menneskenes manntall som den ringeste og fattigste av dem.

Å, sannelig, stort og guddommelig er dette mysteriet: «Gud åpenbart i kjød»! Hvilken forstand – jeg vil ikke si menneskers, men de høyeste englenes – kan se ned i dypet av dette guddommelige rådet som i dag er åpenbart, og finne bunnen? De hellige englene lengter riktignok etter å skue ned i det med bøyd ansikt. Men fordi de ikke finner noen bunn i dette dypet i Guds hjerte, kan de bare rope i tilbedelse: «Ære være Gud i det høyeste!»

Hva er alle undere Gud noen gang har gjort, mot dette underet: «Ordet ble kjød»? Tenk på det underfulle at verden ble skapt av intet, og på den veldige bygningen som himmelhvelvingen er – hvilende på usynlige søyler, med talløse stjerner som i evig orden går sine anviste baner. Tenk på det underfulle at

verden og alle levende og virkende vesener i den blir holdt oppe. Alle disse er undere av den Allmektiges makt, den Allvises visdom og den Allkjærliges kjærlighet, og for dem lovpriser morgenstjernene Gud i evighet, og alle Guds barn jubler.

Men hva er de mot det underet at den store Gud kler av seg sin guddommelige herlighet og stiger ned fra sin trone over alle himler? Han tar ikke bare på seg skikkelsen, men også naturen til en skapning, ja, til en skapning som har falt fra ham. Han blir et menneske, et menneske i tjenerskikkelse, et barn, en bror av syndere!

Å, si meg: Hvor er det språket som har ord til å si hvor viktig en slik fødsel er? Da englene en gang hadde priset den med noen ord på et jordisk språk, skyndte de seg tilbake til himmelen. Der begynte de sangen på himmelens språk for å kunne lovsynge denne Guds gjerning for hans trone fra evighet til evighet.

Hva skal, hva kan vi da gjøre? Vi kan ikke gjøre annet enn å kaste oss i støvet, tilbe og stamme halleluja for ham som en gang i dag i Betlehem, til forbauselse for alle skapninger, ikke tok på seg naturen til en hellig engel, men – å, mysterium, å, under! – ble et menneske!

III. Det store målet

Men, mine kjære, det lille barnets fødsel i Betlehem, så fattig i det ytre, er ikke bare usigelig viktig i seg selv. Den er det også ved sitt store mål og sine aller saligste følger. Dette er det tredje og siste jeg vil legge fram for dere.

Når en vis mann bruker store midler og bringer store ofre, har han også noe stort som mål. Men hvem er visere enn Gud? Og hvilket middel og hvilket offer kan være større enn at han sender sin egen enbårne Sønn i vårt kjød?

Hva er det så Gud har hatt som mål med dette? For det første er det Guds ære i himmelen, og for det andre fred på jorden for alle mennesker og Guds evige velbehag i dem – det vil si alle menneskers frelse og evige salighet. For slik synger hele mengden av himmelske hærskarer over krybben: «Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag.»

Og, mine kjære, var det ikke sannhet i denne hymnen fra tjenerne ved den guddommelige tronen? Å, jo, sannelig! Ved å la sin enbårne Sønn bli menneske har Gud lukket opp det innerste dypet i sitt guddommelige farshjerte for alle skapninger. Han har åpenbart at han er en Gud som ingen skapning før kunne ane: kjærligheten selv. Som en umåtelig ild gjennomgløder denne kjærligheten alt, og som et grenseløst hav bruser den gjennom himmel og jord, omfavner alt, dekker over alt og tar alt opp i sitt fang.

Riktignok roper også verden, med et hult og kaldt hjerte: Gud er kjærlighet! – når den ser gnistene av guddommelig kjærlighet som glimter i den synlige skapningen. Men den vet ikke hva den sier. For den tror ikke på underet der Gud alene har åpenbart hvor stor hans kjærlighet virkelig er. Den tror ikke at Gud tok på seg kjød – og det er nettopp der ikke bare gnister og stråler, men hele solen av guddommelig kjærlighet brenner.

Men himlene så en gang med henrykkelse ned på denne Guds åpenbaring på jorden, og alle troende menneskesjeler ser på den med beveget hjerte. Og se:

Alle engler og erkeengler, alle kjeruber og serafer, alle himmelske troner, herredømmer og makter må stemme i den store lovsangen for den evige kjærlighet som er blitt menneske: «Ære være Gud i det høyeste!» Alle troende her og alle salige der oppe stemmer i, og en gang skal de i ett kor synge barmhjertighetens jubelsang fra evighet til evighet.

Men, mine kjære, hvorfor skal og kan også vi mennesker stemme i denne sangen allerede her, vi som har så uklare øyne til å se Guds herlighet i at han tok på seg kjød? Grunnen er at dette kjærlighetens under angår nettopp oss mer enn noen annen skapning. For det har ikke noe annet mål enn alle menneskers fred på jorden og Guds evige velbehag – det vil si frelse og evig salighet.

Se, den ringhet og elendighet Guds Sønn kommer inn i vår verden med, er ikke annet enn skylden og elendigheten for våre synder, som han tok på seg. Nå hviler den på ham. Fra oss er den tatt bort, og den skal være og bli tatt bort fra oss i all evighet.

At Guds Sønn blir født i stallen, har så stor og kostbar verdi at det vinner oss boligene i hans Fars hus. At Guds Sønn legger seg i en krybbe, vinner oss evig hvile i Guds fang. At Guds Sønn lar seg svøpe i usle filler, vinner oss den guddommelige rettferdighetens strålende kledning. At Guds Sønn blir et menneskebarn, gjør oss til hans brødre og derfor også til hans himmelske Fars barn.

At Guds Sønn, den himmelske Konges Sønn, blir et lem i menneskefamilien, gir den en adel som ikke engang englenes familie har: Nå er menneskene av guddommelig kongeslekt.

At Guds Sønn kommer fra himmelen og viser seg på jorden som en jordboer, gjør nå menneskenes lille bosted til det lysende midtpunktet i hele den synlige skapningen. Jorden er blitt Guds yndlingssted, som han ser ned på med usigelig kjærlighet og velbehag. Ja, dette gjør jorden til et rom innenfor selve himmelens ringmurer. Jorden er ikke lenger skilt fra himmelen ved noen skillevegg, så nå stiger englene opp og ned. Kort sagt: At Guds Sønn har bøyd seg så dypt ned til oss, løfter oss opp fra støvet og opphøyer oss helt opp til tronen i Guds herlighet.

Og dette gjelder ikke bare én og annen blant menneskene. Nei, hadde alle mennesker vært med hos gjeterne på marken den gangen, ville engelen ha sagt til dem alle – også til oss, også til meg og til deg, min kjære tilhører, hvem du så er: «Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede.» For han la jo til: «En glede for alt folket.»

Nettopp derfor skulle ikke Kristus fødes i noe menneskes bolig, men i en mørk stall. Da skulle ikke noe menneske kunne si at han var født bare for ham; tvert imot skulle hvert menneske kunne se at alle har like stor rett til ham.

Hadde Gud bare sagt at alle mennesker skulle bli salige, kunne mange fremdeles mene at de hadde grunn til å tvile på om han også mente dem. Men nå, etter at Guds Sønn er blitt menneske, må hver den som bare er et menneske, si: Ja, Guds Sønn er også min bror. Gud er blitt vennlig stemt også mot meg. Gud må ha lagt bort all sin vrede også mot meg, og Gud må være blitt nådig også mot meg. Gud må ha villet at også jeg skal tro at han er min Far og jeg hans kjære barn.

Å, aller saligste fødsel! Den synlige solen går hver dag opp og ned over alle mennesker – over de onde som over de gode, over barnet som over den gamle, over den fattige som over den rike, over tiggeren som over kongen. Slik er også frelsens, nådens og salighetens evige sol i dag gått opp over alle mennesker med fødselen i Betlehem – men for aldri, aldri å gå ned.

Før het det: Her er det ingen forskjell, alle sammen er syndere, og ingen kunne unnta seg. Slik heter det nå: Her er det ingen forskjell, alle sammen er forløst, alle sammen er benådet, alle sammen er frelst, og ingen kan unnta seg fra det. Dette lille barnets fødsel har brakt frelse til alle – til alle de millioner på millioner som har levd i seks tusen år, helt til det siste mennesket som blir født ved verdens ende.

Å, mine aller kjæreste tilhørere, er ikke det glede? Glede for stakkars syndere som oss? Glede over glede, fryd over fryd?

Å, kjære medforløste bror, kjære medforløste søster, si da ikke lenger: Hvordan skal jeg komme til Gud? Se, Gud er jo kommet til deg, og derfor er du nå allerede hos ham. Bare tro det, så skal du erfare det. Si ikke: Hvordan skal jeg bli kvitt syndene mine? Se, de er jo allerede tatt fra deg. Det lille barnet i Betlehem har tatt dem på seg og båret dem bort fra Guds åsyn. Bare tro det, så skal du erfare det.

Si ikke: Hvordan er Gud til sinns mot meg? Se, i Betlehem har Gud allerede gitt deg svar på det spørsmålet. Der har han gitt deg et bevis på at han elsker deg, et bevis som englene jubler over og helvete skjelver for. For der har han allerede gitt deg det beste og kjæreste han selv har – jeg vil ikke si himmelens, men sitt eget hjertes mest dyrebare skatt: sin enbårne, kjæreste Sønn.

Å, om også de som til nå har sett på alt dette med likegyldighet eller forakt, endelig ville tro det i dag – hvor salige ville de ikke være! For om så tusener, ja, millioner har foraktet den evige kjærlighetens høyeste under i seks tusen år, så velter kilden til den frie nåde og salighet likevel fram i de samme mektige strømmene. Og fremdeles roper Gud ned fra himmelen med øyet festet på Betlehem: «Den som tørster, han får komme! Og den som vil, han får ta livets vann for intet!» Å, så kom da, kom alle, og sukk med meg:

O min Immanuel,
opplys mitt sinn og sjel!
Jeg kan gå til krybben,
ta imot deg i ånden
og med lyst synge din pris
for denne julegleden.
Amen!

Søndag etter jul

Luk 2,33–40

Nåden, vennligheten og kjærligheten fra det nyfødte barnet, vår kjære Herre og Frelser Jesus Kristus, være med dere og fylle dere alle med lys, trøst, kraft, liv og glede nå og alltid. Amen.

Dyrebare tilhørere, høyt elsket av Gud!

Gjennom hele den høytiden som nå er over, er dere alle blitt inntrengende oppmuntret og innbudt til å ha behag i at Frelseren deres er født. Var ikke dette egentlig mindre nødvendig? Var det ikke mer nødvendig at vi late og syndige mennesker ble formant til gudsfrykt, til å følge Kristus i ydmykhet og generelt til å ta hans hellige forbilde etter? Trøster ikke det lettsindige mennesket seg heller for tidlig enn for sent? Stoler man ikke altfor lett på Kristi nåde? Var det ikke da overflødig å oppfordre igjen og igjen til julegleden?

Slik kan det nok synes for mange. Vi mennesker søker jo alle gleden og flykter fra sorgen. Hvem skulle da ikke ha behag i Kristusbarnet, som tar bort all grunn til bedrøvelse og bringer oss glede for tid og evighet? Vi mennesker ønsker jo alle å ha Gud til venn, han som vi må få alt fra. Hvem skulle da ikke ha behag i at Guds Sønn ble menneske? For i ham blir Gud vår bror, og forsonet og vennlig rekker han oss hånden.

Vi mennesker ønsker jo alle å ha trøst i denne verdens nød og håp om det evige liv i dødens time. Hvem skulle da ikke ha behag i at Frelseren kom til verden? For med det er det gått opp for alle mennesker en fullkommen trøst og et sikkert håp som ikke svikter – et håp vi ikke kan finne noe annet sted.

Og endelig vil vi mennesker uten tvil alle gjerne bli salige og ha en så lett og behagelig vei til himmelen som det på noen måte er mulig. Hvem skulle da ikke ha behag i at Frelseren kom til jorden? For han har vist oss mennesker og banet for oss en så lett og behagelig himmelvei at Gud selv ikke kunne finne en skjønnere, herligere og makeligere vei for oss arme, syndige og maktesløse mennesker.

Hva da? Ville det ikke være mer underlig om et menneske ikke hadde behag i at Gud ble menneske, enn at Gud faktisk ble menneske?

Er det ikke lettere å tro at Gud har så stor kjærlighet til menneskene, enn at det skulle finnes et menneske som ringeaktet, ja, foraktet denne kjærligheten? Skulle en ikke tro at selv helvete ville omvende seg, og at den evige klagen der ville bli forvandlet til et stort, felles fryderop, hvis budskapet plutselig lød midt

i det evige nattemørket der: «Frykt ikke! For se, jeg forkynner dere en stor glede» – hør det, alle sammen! Dere helvetes ånder, også for dere – «i dag er det født dere en frelser», en forløser, en redningsmann?

Men hvor utrolig og uforklarlig det enn kan synes, så er det likevel slik: Av naturen er alle våre hjerter så dypt fordervet og så harde at ikke engang solgløden fra Guds aller mest brennende kjærlighet kan varme eller tenne dem. Guds kjærlighet gjennomgløder himmel og jord – men forgjeves; vårt hjerte forblir stål og stein og smelter ikke – med mindre Gud selv kommer oss til hjelp igjen, tar bort vårt naturlige mishag og ved sin nåde virker det rette behaget i oss.

Med Guds hjelp vil jeg nå tale videre til dere om hvordan dette skjer.

> Og Josef og hans mor undret seg over det som ble sagt om ham. Og Simeon velsignet dem og sa til hans mor, Maria: Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt, men også din egen sjel skal et sverd gjennombore, for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart.
> Og det var en profetinne der, Anna, Fanuels datter, av Asjers stamme. Hun var kommet høyt opp i årene. Etter sin jomfrutid hadde hun levd sju år med sin mann. Deretter hadde hun levd som enke til en alder av åttifire år. Hun forlot aldri templet, men tjente Gud i faste og bønn dag og natt. I samme stund sto også hun fram og lovpriste Gud, og hun talte om ham til alle dem som ventet på forløsning for Jerusalem.
> Da de hadde fullført alt etter Herrens lov, vendte de tilbake til Galilea, til sin by Nasaret. Men barnet vokste og ble sterkt, han ble fylt av visdom, og Guds velbehag var over ham.

I evangeliet som er lest, finner vi Jesusbarnet i templet. Da de seks ukene var gått, var Maria nemlig kommet dit for å bære fram sin førstefødte for Herren, slik loven krevde. Da hun hadde gjort det, kom den gamle Simeon. Han tok barnet i armene og bekjente offentlig at Gud hadde åpenbart for ham at dette barnet var alle folks Frelser. Derfor heter det i begynnelsen av teksten vår: «Og Josef og hans mor undret seg over det som ble sagt om ham.»

Men det viktigste vi hører her, er det den troende gamle mannen med profetisk klarsyn sier på forhånd: hvordan Kristus ville bli tatt imot blant menneskene. Han sier til Maria: «Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt, men også din egen sjel skal et sverd gjennombore, for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart.»

Tenk derfor nå sammen med meg over

menneskenes mishag ved Kristus:

1. at alle mennesker av naturen har mishag ved Kristus, men

2. at man likevel kan bli befridd fra det ved Guds nåde.

I.

«Se, denne er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt.» Slik forutsier den gamle far Simeon hvordan Kristus skulle bli mottatt. Han sier: «for mange i Israel». Det sier han ikke for å antyde at et slikt sinnelag bare skulle komme til syne i Israel. Han vil heller si: Selv blant sitt eget utvalgte folk skal Kristus få denne skjebnen – hvor mye mer da andre steder!

Og slik er det. Kristus var ikke bare et anstøt for de fleste mennesker den gangen han lå i krybben som et fattig, nakent barn. Også nå, etter at hele verden har sett hans herlighet, er han «satt til et tegn som blir motsagt».

Så lenge Kristus ennå ikke er forkynt for menneskene, synes mange av dem å ha det edleste sinnelag. Men så snart han blir forkynt for dem, går det Simeon sa, i oppfyllelse hos mange: Nettopp ved Kristus skal «mange hjerters tanker bli åpenbart». Jo renere og klarere Kristus blir forkynt, desto mer blir han for de fleste mennesker en snublestein og en klippe til fall.

Å forkynne Kristus for verden og å sette hele verden i opprør mot seg er ett og det samme. Så snart forkynnelsen om den sanne Kristus lyder, reiser det seg motsigelse fra alle kanter. Den stolte, kloke menneskelige fornuften hører dette budskapet med forferdelse, og alle hjerter blir opprørt over denne utrolige læren.

Alle denne verdens vise og kloke blir enige om å motbevise og fortrenge dette evangeliet, som er så dåraktig i deres øyne. Jordens konger rådslår om å forvise denne religionen, som de mener er farlig, fra landene sine. Og nettopp de helligste, rettferdigste og mest gudfryktige blant menneskene erklærer at Kristuslæren er den mest skadelige og fordervelige læren som noen gang er forkynt.

Men vi må ikke tro at Kristus bare møter slik motsigelse blant grove vantro og spottere. Å nei, la oss stige ned i vårt eget hjerte! Selv vi som med glede hører budskapet om det nyfødte Kristusbarnet, vil dypt i hjertet høre en stemme som tydelig nok og uten opphold sier Kristus imot.

Si det selv: I de siste festdagene ble det forkynt for dere at det lille barnet i Betlehem var den sanne Gud og himmelens og jordens Skaper. Det ble vist dere hvor umåtelig og ubegripelig Guds kjærlighet til syndere er – så stor at ikke engang englene kan fatte den, men må tie av forundring når de betrakter den.

Har dere ikke ofte, mens dette ble forkynt, merket at det lød slik i sjelen: Kan dette virkelig være sant? Kan det virkelig være mulig at Gud fornedret seg så dypt? At han ofret det kostbareste han har, selve sin enbårne Sønn, for usle syndere? At han var så inderlig opptatt av at falne skapninger skulle bli frelst – og det fra all evighet av?

Når mange hørte englenes preken og sangen fra hele den himmelske hærskaren, lød det ikke da ofte inni dem slik det lød hos Nikodemus: «Hvordan kan dette skje?» (Joh 3,9). Har ikke den tanken kanskje steget opp i mangt et hjerte: Kunne ikke dette bare være en drøm som menneskene har? Den gir oss nok litt trøst nå og river oss med til å beundre en Gud som elsker uendelig, men det er likevel ingen sannhet i den, og den flyter bort som tåke sammen med vårt arme liv.

Hvem er det blant oss som ikke har merket noe som helst til slike bølgeslag av tvil i hjertet mens julebudskapet ble forkynt? Sikkert bare svært få, kanskje knapt en eneste sjel. Og hos hvor mange har ikke denne tvilen tatt helt makten over hjertet og holdt det tilbake, så de ikke kunne få noe glad og tillitsfullt behag i det guddommelige barnet som er deres frelse og salighet! Se, her viser

erfaringen i vårt eget hjerte at Simeon sa sant: Kristus er «satt til et tegn som blir motsagt».

Men hvordan kan det ha seg at Gud har gitt menneskene nettopp en slik Frelser og foreskrevet dem en slik vei til salighet – en vei som vår fornuft og vårt hjerte tar så stort anstøt av? Hvorfor har ikke Gud latt oss få forkynt et evangelium som hvert menneske straks måtte si ja og amen til med glede – og særlig alle denne verdens vise og kloke? Hvorfor har Gud selv latt sin kjære Sønn tre fram i en skikkelse og med en lære som hvert menneskes naturlige sinn tar anstøt av? Hvorfor har Gud selv satt Kristus til et tegn som blir motsagt av alle?

Grunnen er sikkert ikke at Gud i et hemmelig rådslag ikke vil at alle mennesker skal bli salige, men tvert imot vil at mange skal bli fordømt. Gud har heller ikke handlet slik for å gjøre veien tilbake til himmelen vanskelig for oss, eller for å holde sin nådes hemmelighet skjult særlig for denne verdens vise og kloke. Nei, han har gjort det fordi dette er den eneste veien der vi mennesker kan bli fornyet i Guds bilde igjen og bli frelst og salige.

Hadde Gud villet gi verden en Frelser og et evangelium slik verden ønsker det og har smak for, da måtte han ha sendt den en jordisk Messias, slik det jødiske folket ventet før og venter ennå. Da måtte han ha sendt denne verdens vise en stor filosof og ikke et fattig barn i krybben. Med denne Frelseren måtte Gud ha skjenket den gjerrige gull og sølv, den vellystige helse, langt liv, god mat og drikke, og den stolte ære og verdslig herlighet.

Kort sagt: Gud måtte ha åpenbart et evangelium for verden som smigret dens kjødelige sinn, dens stolthet og dens hovmod. Ja, det ville ha vært en Frelser og et evangelium etter verdens ønske – og som ikke noe naturlig hjerte ville ha sagt imot!

Men hvilken hjelp ville vi syndere ha hatt av det? Vi ville bare ha kommet enda lenger bort fra Gud, falt enda dypere i synd og blitt enda mer uskikket for en evig, himmelsk salighet.

Skulle vi bli hjulpet, måtte Gud sende oss en Frelser som vårt naturlige hjerte ikke kan ha behag i. Med ett ord: Han måtte være nettopp slik han er, og ikke annerledes.

For tenk etter: Vår naturlige stolthet over fornuften og dyden, vår medfødte tillit til vår innbilte visdom og rettferdighet og vårt jordiske, kjødelige sinn – det er nettopp vårt frafall fra Gud. Det er den fordervelsen som stenger oss ute fra Gud og fra det salige samfunnet med ham så lenge vi blir i den. En sann Frelser som virkelig skulle gjøre oss salige, måtte derfor være slik at all vår falske visdom, all vår falske rettferdighet og vårt jordiske, kjødelige sinn blir tilintetgjort og går til grunne når vi tar imot ham.

Kjære tilhører, la det derfor ikke undre deg om også du merker at fornuften, hjertet og sinnet ditt sier imot når juleevangeliet blir forkynt. Tenk heller på dette: Hvis evangeliet var slik ditt fordervede hjerte vil ha det, kunne det ikke frelse deg. Nettopp det som er bittert for kjødet ditt, gjør det til en legende medisin for sjelen din.

At hjertet ditt sier imot, viser nettopp at evangeliet ikke er menneskelig, men guddommelig – at det ikke er sprunget ut av et syndig menneskes hjerte, men

av Guds hjerte. Derfor gjelder også om Kristi evangelium dette ordet: «Var det av verden, ville verden elske sitt eget. Men nå, da det ikke er av verden, hater verden det» (jf. Joh 15,19).[1]

II.

Men la oss nå gå videre og for det andre høre hvordan en ved Guds nåde kan bli befridd fra det naturlige mishaget ved Kristus.

Skal dette skje, mine kjære, må særlig to ting bli virket i oss: Først må vi levende erkjenne vårt sørgelige mishag ved Kristus, og deretter bli fylt av mishag ved oss selv.

Hovedgrunnen til at Kristus er kommet til verden forgjeves for så mange, også midt i kristenheten, er at de tror de allerede er fylt av det rette behaget i Kristus. Å, hvor mange er det ikke som leser flittig i Guds ord og hører evangeliske prekener både ofte og gjerne! Særlig hører de godt etter når den gledelige historien om Jesu Kristi fødsel blir fortalt i den hellige julehøytiden. Kort sagt: De priser Kristi lære. Når de så blir oppmuntret til å ha behag i ham, tror de at de ikke trenger det. De tenker: Hvem skulle vel ikke ha behag i Kristus?

Men likevel er ikke hjertet deres som Simeons og Annas hjerte i templet. Det henger fortsatt ved det jordiske. Deres største sorg gjelder fortsatt det timelige, og deres største lyst er bare det de kan nyte på jorden. Ennå har de synder som de elsker og pleier og ikke kan rive seg løs fra. Jesus er ennå ikke blitt deres ett og alt. Hans nåde er ennå ikke den skatten de bærer med glede i hjertet. Hans rettferdighet er ennå ikke det ene de roser seg av, og som de er glade og salige i.

Å, hvor dere bedrar dere selv i en slik tilstand! Tro meg: Hvis Jesus ikke bor alene i hjertet deres, hvis han ikke er sjelens eneste rikdom, den eneste solen som skinner for dere, det eneste gode der ånden deres finner ro og fred, hvis dere ikke gjerne vil miste alt bare dere har Jesus, og hvis han ennå ikke kan gjøre dere lykkelige i ulykken, glade i sorgen, tilfredse i fattigdommen, ja, villige til å dø og forlate denne verden med dens goder og gleder, jo før jo heller – da har dere ennå ikke det rette behaget i Kristus – ja, da mishager han dere ennå.

Og dette mishaget ved Kristus må dere fremfor alt erkjenne hvis det rette behaget i ham skal ta bolig hos dere.

Men til dette hører også at vi blir fylt av mishag ved oss selv.

Tenk på et menneske som ennå ikke er misfornøyd med seg selv. Han erkjenner ennå ikke hvilken stor og dypt falt synder han er. Han kjenner ennå ikke sin sjels nød og er derfor ikke inderlig opptatt av å bli salig. Det er ennå ingen gnagende hunger og tørst i ham etter nåde og etter en rettferdighet han kan bestå med for Gud. Han venter ikke dag og natt på Israels trøst slik den gamle Anna gjorde. Han frykter ennå ikke Guds dom; han har snarere behag i seg selv og tenker at han er rettferdig og derfor sikkert til behag for Gud.

For et slikt menneske er det forgjeves om Kristi nåde og vennlighet blir prist aldri så mye. Det er forgjeves om Guds kjærlighet blir malt for øynene hans i all sin overveldende storhet, og forgjeves om Frelserens barmhjertighet blir lagt

[1] NB: «Var dere av verden, da ville verden elske sitt eget. Men fordi dere ikke er av verden, men jeg har utvalgt dere av verden, derfor hater verden dere.»

ham på hjertet aldri så inntrengende. På slike sinn er det søte evangeliet bare bortkastet. De får likevel ikke noe sant behag i Kristus.

Like lite som et rikt dekket bord gleder den som er mett, de herligste malerier den blinde og de skjønneste harmonier den døve, like lite gleder Kristus dem som ennå ikke kjenner hvor elendig sjelen deres er uten Kristus.

Men for en synder som sørger over seg selv, er evangeliet som dugg fra himmelen over et uttørket land og en plante som vansmekter. For ham er det som budskapet om frihet for den som sukker i fengsel, som en båt til redning for den som henger på en klippe midt ute i havet, og som synet av himmelens åpne porter for den som ligger i dødskamp.

Dere som ennå ikke har hatt et slikt mishag ved dere selv, skal derfor ikke undre dere over at høytiden som nå er over, gikk sporløst forbi dere. Hjertet deres var lukket; derfor kunne ikke Kristus gå inn der. Si meg: Vil dere fortsatt stenge dere selv ute? Vil dere avslutte dette gamle året uten Jesus? Å, hør mitt råd: Tro ikke at dere selv kan åpne hjertet deres; det kan Gud alene gjøre ved sitt hellige ord.

Se derfor fremfor alt i lovens speil. Tenk over dens krav og trusler, og sammenlign hjertet og livet deres med dem. Men vend dere samtidig til Gud med inderlig rop og sukk, og be ham om selv å åpne lovens dype, åndelige mening for dere og stille deres syndighet og sjelenød levende fram for øynene på dere. Be ham om selv å tømme dere for all falsk trøst og slik vekke en sann hunger og tørst etter nåde i dere.

Å, hvor gjerne vil ikke Gud bønnhøre dere! Snart vil sinnet deres være fullt av sorg, så dere vil skjelle ut og forkaste dere selv fordi dere så lenge har gått uten å kjenne Jesus sant og levende.

Men bli da heller ikke hengende i loven, for den er bare bokstaven, som slår dere i hjel. Skal dere bli levende og fylt av behag i Kristus, må dere straks ta også evangeliets nådespeil i hånden når dere har sett i lovens vredesspeil og er blitt forferdet av hjertet over det dere så. Se i nådespeilet, og betrakt i troen det trøsterike bildet av alle synderes Frelser – og derfor også deres Frelser.

Da vil dere også få et helt annet sinnelag mot ham. Det rette behaget i ham vil dra inn i hjertet deres. Slik Simeon tok Frelseren i sine legemlige armer, slik vil dere da ta ham i troens armer. Før var Frelseren en snublestein dere falt over, og et tegn dere sa imot dypt i hjertet, selv om munnen bekjente ham. Nå vil han bli en klippe for dere, en klippe dere reiser dere opp på etter fallet.

Som den gamle profetinnen Anna vil også dere få lyst til å tjene Kristus dag og natt. Men dere vil da også finne en ro, en fred og en glede i Frelseren som hele verden med sine skatter aldri kunne ha gitt dere. Og når døden kommer til slutt, vil dere sovne inn i søt fred og våkne glade og salige der hjemme i Guds fang. Til det hjelpe Gud oss alle ved Jesus Kristus. Amen.

Nyttårsdag

Luk 2,21

Evige, levende, uforanderlige Gud! Du blir som du er, og dine år tar aldri slutt. Men vi begynner og slutter, kommer og går, og vandrer fra det ene året til det andre.

Derfor kommer vi denne morgenen ved årsskiftet til deg, den evige og uforanderlige. Du styrer livet vårt, og vi bringer deg takk og lov, pris og tilbedelse for all den godhet du har vist oss til denne stund.

Det er jo din godhet som har holdt oss oppe i det gamle året. Det er din kjærlighet som har sørget for alt vi trengte, din trofasthet som har vernet oss mot all fare, og din hjelp som har reddet oss ut av all angst og sorg. Og det er din tålmodighet og langmodighet som har båret over med oss tross alle våre mange, ja, utallige synder. Store, ja, store ting har du gjort mot oss, og over det er vi glade. Herre, forsmå ikke den fattige lovsangen fra våre syndige hjerter og lepper, men ta imot den takken vi bringer deg i Kristus.

Men se, Far i himmelen, vi kommer allerede i dag også med bønn og sukk for ditt hellige ansikt. Dette ber vi deg om framfor alt: Å, husk ikke vår gamle skyld i det året som nå har begynt! Utslett den som en sky, og la den forsvinne som en tåke, så du aldri, aldri mer husker den. Vend ikke farshjertet ditt bort fra oss; gi oss ny nåde også i det nye året, og styr oss med ny miskunn.

Du har jo bare latt oss oppleve dette nye året for at vi skal ære deg i det og jage etter det evige liv. Å, la oss da også alle nå dette salige målet!

Særlig ber vi deg, du rike Gud: Velsign denne menigheten som du i din nåde har plantet her, og velsign den i det timelige og det evige. La hver og en finne sitt ærlige levebrød i det nye året. Legg ikke større sorg på noen enn han kan bære, og enn det som tjener til hans sjels frelse.

Gi alle ektefolk kjærlighet og troskap, så de får et velsignet og fredelig ekteskap. Gi alle foreldre visdom og iver, så de oppdrar barna i gudsfrykt. Gi alle barn og unge et gudfryktig, kyskt og lydig hjerte som søker det himmelske. Gi alle enker og farløse trøst. Og forbarm deg over alle som er syke, elendige og anfektet.

Den av oss som etter din vilje skal dø i det nye året, må du ikke rive bort i hans synder. Bered ham i din nåde til døden, og la ham til sist sovne inn mens han i troen bekjenner ditt navn.

Bevar skolene våre og lærerne der som din øyesten, og gjør dem til planteskoler for ditt himmelrike. Vær i din nåde til stede i våre menighetsmøter og prestemøter, og gi selv råd og hjelp. Å Herre, frels! Å Herre, la det lykkes! Så skal også vi en gang i den verden som kommer, der det ikke lenger finnes noe årsskifte, synge den nye sangen for deg med nye tunger fra evighet til evighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

De fleste mennesker som ikke lever åpenlyst ugudelig, tror at de ikke kan begynne det nye året bedre enn med gode forsetter.

Og det er sant nok: Hvem skulle ikke få et hellig forsett når han på en nyttårsdag tenker over hvor mange ganger han har syndet i året som gikk, og hvor mange tusen velgjerninger Gud likevel har latt ham nyte? Guds godhet har jo vært ny over ham hver morgen; tross hans utroskap har Gud ledet ham med sin farshånd og nå igjen gitt ham et nytt nådeår.

Da våkner forsettet: «Med det nye året vil jeg begynne et nytt liv! De syndene jeg så ofte falt i det gamle året, skal ikke herske over meg i det nye. Den gamle latskapen skal ikke snike seg inn på meg igjen. Jeg vil tjene Herren med iver og elske brødrene mine inderlig!»

Det er naturlig at hvert menneske som ennå ikke er helt forherdet, begynner det nye året med slike gode forsetter. Likevel må vi ikke tro at det er dette som er å gå rett inn i et nytt år. Med gode forsetter kan vi jo ikke utslette og sone de syndene vi har krenket Gud med i tiden som er gått – ikke engang om vi virkelig fikk utført alle forsettene.

Hva hjelper det oss da å sette oss fore at vi ikke skal dynge opp nye synder mot Gud i det nye året, når de gamle fremdeles blir tilregnet oss? Hva skulle det hjelpe oss om vi ble så hellige og rene i det nye året at det ikke kunne fordømme oss, når det gamle årets synder fremdeles anklager oss for Gud?

Og til dette kommer noe mer: Hvor er det mennesket som virkelig har utført alle sine gode forsetter? Var ikke hjertet vårt for et år siden fullt av de samme gode forsettene som i dag? Men har vi holdt løftet vårt? Har vi gjort det vi i dag for et år siden lovte Gud? Er ikke det meste blitt ugjort? Har ikke mange tatt opp igjen sitt gamle liv og vesen allerede dagen etter nyttår i fjor, og holdt fram med det helt til i dag?

Hvordan skulle Gud da være tjent med at vi i dag igjen kommer fram for ham med slike gode forsetter og legger dem for hans føtter som våre nyttårsgaver – for så å fortsette på samme vis som i det gamle året?

Luther sier det svært treffende: «Veien til helvete er brolagt med gode forsetter.» Det vil si: Livet til de fleste som er gått fortapt, har bestått i at de fra tid til annen har fattet gode forsetter, men aldri utført dem. Det finnes sannelig få mennesker som ikke nå og da, kanskje til og med under tårer, har lovt Gud å vandre i et nytt liv – selv om de lever i aldri så åpenlyse synder og til slutt dør i dem!

Derfor legger Kristus i Matteus 21 fram denne lignelsen for fariseerne:

> En mann hadde to sønner, og han gikk til den ene og sa: Sønn, gå i dag og arbeid i vingården! Han svarte: Jeg vil ikke! Men senere angret han det og gikk. Faren

> gikk til den andre og sa det samme. Denne svarte: Ja, herre! – men han gikk ikke. Hvem av disse to gjorde nå farens vilje? De svarer: Den første.

Med denne lignelsen vil Kristus riktignok ikke si at det er galt å ha gode forsetter, men han vil advare oss mot å bygge på dem.

Mang en begynner det nye året helt uten Gud og sier det rett ut: «Heller ikke i det nye året vil jeg tjene Herren!» Og se, snart er han overvunnet av Guds barmhjertighet; han vender om med tårer, søker nåde og blir en sann kristen. Andre derimot lever de første timene av det nye året med stor andakt, men snart har de glemt Herren, og så går de videre uten Gud. Hvem av de to gjør nå Herrens vilje?

«Hva?» vil kanskje mange si her. «Gode forsetter får vi gjerne ha i dag, men de gjelder ingenting for Gud – hva skal vi da gjøre? Hva høyere og større kan Gud vel kreve av oss? Hvordan kan vi behage ham bedre?» Gud har selv åpenbart hva vi i dag kan behage ham med – ikke bare bedre, men som det eneste. Det gjorde han da han ropte ned over Kristus fra den åpne himmelen: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17).

Her hører dere det, mine kjære: Det er bare i Kristus at Faderen har sitt velbehag. Derfor er det også bare ved ham at vi kan få Guds velbehag og være ham til glede alle dager i livet vårt, og altså også i dag. Det gjelder ikke bare den hellige julefesten, men også alle andre høytider, ja, også nyttårsdagen: Vi holder dem rett bare når vi feirer dem i troen på Kristus. «Søk Kristus og hans lys, alt annet hjelper deg ikke» – det gjelder også for denne dagen.

La meg derfor legge dere dette på hjertet nå. Kanskje er det mange blant oss som forble uten glede i Kristus ved den siste store høytiden i året som gikk. Å, om jeg i dag kunne få overtalt også dem til å glede seg i ham!

> Da åtte dager var gått, og han skulle omskjæres, fikk han navnet Jesus, som han var kalt av engelen før han ble unnfanget i mors liv.

Det er et bemerkelsesverdig sammentreff at det borgerlige nyttår faller nettopp åtte dager etter at vi har feiret Jesu Kristi fødselsfest. Det er altså den dagen da Kristus fikk omskjærelsens tegn og det søte navnet Jesus. Allerede dette sammentreffet minner oss om at Kristus også må være midtpunktet når vi tenker over det nye året. La meg derfor nå vise dere:

Vi går rett inn i det nye året når vi begynner det i troen på Kristus. Det gjør vi for det første fordi vi da ikke tar det gamle årets synder med inn i det nye, og for det andre fordi vi da også er rett rustet til å møte en avgjørende framtid.

I. Vi tar ikke det gamle årets synder med inn i det nye

Mine kjære, de som ennå er denne verdens barn, har ingen lengsel etter det evige liv og bekymrer seg ikke for sin sjels frelse og salighet; de er bare opptatt av dette livet. De mener at de har gått godt inn i det nye året når de og deres egne er friske og raske, når de har utsikt til å samle flere jordiske goder i det nye året enn de har nå, og når de kan håpe at året også vil bringe dem nye fornøyelser og gledesdager.

Derfor begynner slike verdens barn som oftest det nye nådeåret Gud har gitt dem, med verdslig forfengelighet, med dans og spill, latter og spøk.

Mennesker som ikke kjenner bedre gleder, er sannelig å beklage. For ak, de vandrer ennå i mørket; lyset fra Guds nåde har ennå ikke gått opp for dem. De vet ennå ikke hvilken helt annen glede og salighet Gud har bestemt dem til. De vet ennå ikke at rikdommen deres i virkeligheten bare er en sorgens byrde for sjelen, at gleden deres bare er en tom skygge, og at håpet deres bare er en forfengelig drøm. De vet ennå ikke hvor lykkelige og salige de kunne være, om de bare ville erkjenne det som tjener til deres fred.

Det aller nødvendigste for å gå rett, glad og salig inn i et nytt år er – hvem kan nekte for det? – at vi ikke tar det gamle årets synder med inn i det nye.

For si selv: Må ikke den som ennå mangler det nødvendigste av alle goder, nemlig Guds nåde, være svært fattig med all sin rikdom? Og hvordan kan den som ennå mangler den søteste av alle gleder – gleden over at syndene er tilgitt – være virkelig glad? Og til sist: Hvordan kan den som ennå står i den mest urovekkende tvil, være virkelig rolig i dag? Han må jo frykte at Gud er vred på ham og ennå ikke er hans forsonte Far i himmelen.

Å, sannelig, bare den som fast kan tro at ikke bare den jordiske solen, men også – og langt mildere – Guds nådesol har gått opp over ham, kan gå glad og salig inn i det nye året i dag. Bare den som bærer denne trøsten i hjertet, kan begynne det nye året rett: «Alt du har syndet i tiden som er gått, er tilgitt, er begravet og senket i havets dyp. I dag kan du frimodig nærme deg Gud som et barn sin kjære far, for all din syndeskyld er utslettet for evig!»

Men hva skal til for at vi kan si dette i dag? Det kan vi ikke vinne hos Gud ved noen fortjeneste av vår egen, mine kjære. Om vi ville og kunne gråte strømmer av blodige tårer i dag, kunne vi ikke med det vaske en eneste synd fra det gamle året av sjelen vår. Om vi i dag påla oss de tyngste botsøvelser, kunne vi likevel ikke gjøre opp for oss overfor Guds krenkede rettferdighet.

Om vi kunne senke oss ned i den dypeste anger og sønderknuselse, ja, kjenne helvetes pine for syndene våre allerede her, kunne vi likevel ikke få tilgivelse hos Gud med det – ikke engang for en eneste ond tanke. Det som er skjedd, er skjedd, og ingen menneskelig gjerning eller lidelse kan gjøre det ugjort.

Bare én, bare én har gjort bot for oss alle, en bot som soner alt. Bare én har et blod der en eneste dråpe kan utslette den blodrøde skylden for alle synder. Denne ene er Jesus Kristus, det aller helligste Gudmennesket. Dette lærer vi også av dagens evangelium.

Der blir det nemlig fortalt om ham at han ble omskåret etter Guds lov da han var åtte dager gammel. Det hellige barnet lot denne handlingen bli utført på seg, enda den var så skammelig i fornuftens øyne. Med dette var han lydig mot Guds lov og oppfylte dens mest ydmykende krav, som om han var en synder som vi.

Men dette trengte ikke Jesus Kristus for sin egen skyld. Han var jo den levende Guds aller helligste Sønn, altså ikke en tjener og undersått, men Herre over alle menneskelige og guddommelige lover. For menneskenes skyld, for vår skyld, gav han seg frivillig inn under det som bare var påbudt oss mennesker. Og med dette utslettet han de syndene vi gjør når vi overtrer Guds lov. De blod-dråpene Kristus utøste ved omskjærelsen, var de første løsepengene han betalte for hele den syndige verdens umåtelige skyld.

La nå bare den blinde verden spotte Kristi omskjærelse fordi den synes det var en så skammelig handling. Den vet ikke hva den gjør. Den vet ikke at den med dette spotter Guds mest beundringsverdige kjærlighet og sin egen salighet. La derfor ikke verdens spott hindre dere i å glede dere over Kristus, også i hans omskjærelse.

Englene i himmelen undrer seg over at Guds Sønn, som de tilber, stiger ned i et slikt dyp av skam og forakt for å forløse menneskene. Og vi skulle ikke juble over at han gjorde det for vår skyld? Vi skulle ta anstøt av hans dype fornedrelse? Å, langt derifra! Nettopp denne dype fornedrelsen er vår høyeste trøst.

Kanskje har du, menneske, syndet med stolthet og hovmod i året som gikk, og nå trykker det deg ned i dag, og du vil ikke ta denne synden med inn i det nye året. Å, tro da på Kristusbarnet og gled deg over ham! For ved sin dype og frivillige selvfornedrelse har han sonet og utslettet din skammelige selvopphøyelse.

Eller kanskje har du syndet med et jordisk sinn i året som gikk. Du har bare jaget etter penger og gods, bare søkt gode dager for kjøttet ditt og fulgt denne verdens forfengelige gleder. Og nå gjør det deg vondt at du har sløst bort den dyrebare nådetiden, og at du har satt jorden og dens goder høyere enn himmelen og dens skatter. Endelig ligger dette tungt på hjertet ditt i dag, og du ønsker ikke å ta disse syndene med inn i det nye året.

Å, tro da på Kristusbarnet og gled deg over ham! For med sine uskyldige smerter har han sonet dine syndige gleder, og ved å gi avkall på alle jordiske goder har han sonet ditt syndige begjær etter dem.

Søk derfor tilgivelse, nåde og hvile hos ham. Du søker det ikke forgjeves, for alt dette finnes virkelig og sannelig hos ham.

Hvem kan vel nevne alle de forskjellige syndene vi har overtrådt Guds hellige bud med i året som gikk? Men hva de enn heter, enten de er få eller mange, enten de bare er skrøpelighetssynder eller aldri så tunge, store og uforsvarlige: Vil vi ikke ta dem med inn i det nye året? Trykker byrden av dem oss ned i dag, så vi lengter etter å bli kvitt dem og gå inn i det nye året som benådede, forsonte Guds barn? Å, la oss da i troen og med glede ta imot det hellige Kristusbarnet, som i dag så villig gav seg inn under Guds aller mest ydmykende lov for oss!

Da kan ingen lov som vi har overtrådt, fordømme oss. Da kan ikke Gud selv, som vi har krenket, lenger være vred på oss. Da er alle syndene vi gjorde i det gamle året, borte for evig, slik året selv er borte.

Å, hvor lett kunne ikke hver enkelt få skyldboken sin strøket over i dag! Hvor lett kunne ikke hver og en i dag finne nåde for sine synder – ikke bare i året som gikk, men i alle årene han har levd! For et salig, fredfylt og gledesrikt nyttår kunne ikke hver og en feire i dag!

Hva? Skulle det være en eneste blant oss som heller ikke i dag vil vende seg til Kristus? Skulle det være en eneste blant oss som sier: «I dette nye året vil jeg først glede meg over verden, men når jeg en gang blir lei av den gleden, skal Kristus også bli min glede»? En skulle knapt tro at det var mulig.

Men skulle likevel noen tenke slik, vil jeg spørre ham: Hvem garanterer deg at dette nye året ikke blir ditt siste? Tenk over det: Når du dør, begynner du riktignok også et nytt år, nemlig evighetens år som aldri tar slutt. Men det er

ikke noe nådeår. Når du går inn i det, kan du ikke lenger rette opp det som er gått, slik du kan i dag. Da er det for sent for deg å vende deg til Kristus i troen, slik du kan i dag.

Har ikke Kristus allerede da vært trøsten for troen din, blir han for evig din straffende dommer. Da er det ingenting som utsletter syndene fra livet som ligger bak deg; de følger etter deg, de går med deg fram for Guds trone og blir hos deg i all evighet. Derfor: I dag, i dag, når Faderen drar deg til sin Sønn – stå ham ikke lettsindig imot!

«Ak,» sier kanskje en annen her, «jeg ville gjerne tro, men jeg kan ikke. I stedet for visshet bor det tvil i hjertet mitt, i stedet for tillit frykt, i stedet for glede angst og redsel.»

Min kjære tilhører! Lengter du etter Kristus og hans nåde, men kjenner samtidig at du ikke har kraft til å gripe ham fast i troen? Da er ikke dette et tegn på at du er uten tro. Det er snarere et tegn på at troen din bare er svak, og at du ikke vil bedra deg selv med en falsk tro. Er det ikke slik: Du vil ikke ha en falsk trøst, du vil ha Kristus selv? Er det ikke nettopp derfor du klager over at du mangler tro?

Vel deg! Lengselen din etter troen er også tro. For Guds ord sier: «Herre, du hører de elendes lengsel.»[1] Bli derfor bare i denne lengselen, og si bare til Kristus med den bedrøvede faren: «Jeg tror! Hjelp min vantro!» (Mark 9,24). Så vil han i sin tid i det nye året også gi deg en sterkere og gladere tro, slik at også du til slutt kan rope ut som Maria: «Min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud, min Frelser» (Luk 1,46–47).

II. Vi går rustet mot framtiden

Men la oss gå videre.

For det andre går vi rett inn i det nye året når vi begynner det i troen på Kristus, fordi vi da også er rett rustet til å gå en avgjørende framtid i møte.

Vi går nok ikke inn i et nytt år slik vi går inn i et nytt hus, mine kjære. Et hus kan vi se over med alt det inneholder, så snart dørene går opp. Men et år har like mange porter som det har dager og timer, og de åpner seg for oss litt etter litt, hver dag og hver time. Derfor ligger det kommende året mørkt foran oss, som et land vi kjenner av navn, men som er innhyllet i tett tåke.

Selv om framtiden er skjult for oss, vet vi likevel at den blir avgjørende for oss. Vi vet på forhånd at det nye året vil bringe oss nye fristelser til synd, ja, også nye gleder, men også nye sorger.

Hva som enn møter oss, står dette fast: Vi lever her i prøvelsens og såtidens tid, og alt som kommer til å ramme oss, vil ha stor betydning for oss. Det vil nemlig i høyeste grad virke inn på om vi en gang blir salige eller ikke.

Skulle det da ikke være helt nødvendig å ruste seg godt mot det som kommer? Kan et menneske handle tåpeligere enn å gå uforberedt mot det framtiden fører med seg – som med bind for øynene?

Selv en vandringsmann forbereder seg på en liten reise i denne verden. Han tar sine forholdsregler i tilfelle han møter regn og uvær, eller nattemørket faller på mens han ennå er langt fra målet. Og forbereder ikke sjømannen seg når han

[1] NB: «Herre, du har hørt de nedbøydes begjæring» (Sal 10,17).

går til sjøs? Han finner fram anker, kompass og redningsbåt og gjør seg klar i tilfelle brusende stormer bryter løs, skipet går på skjær og sandbanker, ja, til og med forliser. Hvem vil da være så dristig at han i dag begynner den nye seilasen på tidens farefulle hav uten å være rustet?

Men hva er du rustet med, du som ikke tror på Jesus Kristus? Du vil bli fristet av synden – og falle. For uten troen har mennesket ingen kraft til å stå imot synden; uten troen må han gå i lenker under Satan, verden og synden. Du vil oppleve nye gleder, og uten tro vil de få deg til å glemme himmelens gleder, frelse og salighet.

Du vil møte kors og sorg. Kanskje Gud hjemsøker deg med sykdom, kanskje med fattigdom, kanskje med vanære, kanskje ved at dine kjære dør. Uten tro på Kristus vil du da være uten trøst; du vil trette med din Skaper og knurre mot herrenes Herre. Og om Gud skulle ta fra deg alt som var deg dyrebart og kjært i denne verden, vil du i fortvilelse ønske at du aldri var skapt.

Men hvor stor vil ikke elendigheten din først være, du som ikke tror på Kristus, om Gud skulle kreve din sjel av deg i dette året og stille deg for sin domstol! Hvor forferdelig vil ikke døden din bli, hvor forferdelig ditt møte med Gud, hvor forferdelig din evighet! Da vil du ønske – men ak, forgjeves: «Å, om også jeg hadde en Jesus!»

Men vel dere som har gått inn i det nye året i troen på Kristus! Dere trøster dere med at Underbarnet som ble født i Betlehem, i dag – på verdens nyttårsdag – fikk navnet «Jesus» etter Guds eget bud. Det betyr Frelser, han som gjør salig. Med dette søte navnet har Gud selv stadfestet og beseglet Jomfruens Sønn som den det er frelse og salighet hos. Og dette navnet har dere valgt som løsen for det nye året.

Vel dere! La synden friste dere, la den legge nye snarer for dere og tenke ut nye renker mot dere: Så lenge dere tror, har dere kraft til å seire over den. Dere har nok ennå kjøtt og blod, men dere har også Ånden, som begjærer imot kjødet. Dere kan si med Paulus: «Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk» (Fil 4,13).

Vel dere! La dere også få mange gledesdager, la verden bare stille seg vennlig mot dere, la stor ære og store rikdommer falle dere i lodd, ja, om dere så fikk hele verden i gave: Alt dette ville likevel ikke rive dere løs fra Kristus, så lenge dere holder Kristus fast i troen. Dere vil bekjenne at Kristus er og blir deres høyeste gode, at dere heller vil unnvære alt annet enn ham, og at alt i denne verden smaker bittert for dere sammenlignet med den søte nåden hans.

Å, vel dere derfor! La Gud prøve dere aldri så hardt også i det nye året. Er dere fattige på jordiske goder, finner dere rikdom nok i nådegavene fra deres Frelser. I vanære beholder dere den æren at dere er Guds barn. I sykdom har dere evangeliets trøstende oppmuntring. Og skulle døden komme, og livsskipet deres strande: Vel dere også da! Klippen som troens hånd klamrer seg til, faller ikke, for denne klippen er Jesus Kristus. Med ham blir døden deres ikke annet enn at dere løftes opp fra kampplassen til den evige hvilens boliger.

Så la da hver og en i dag framfor alt sukke til troens opphavsmann og fullender og be ham ikke bare tenne troen, men også la den øke og vokse til en klar

flamme. Så kan dere glade lette anker. Reisen deres vil gå godt, og til sist skal dere med glede og jubel gå i land på de saliges kyst.

Skal jeg derfor til slutt samle nyttårsønskene mine i noen få ord i dag, blir det dette: Gud gi dere alle tro i hjertet – tro for liv og ferd, tro for de lidelsene som venter dere, og til sist tro til en salig død.

Ja, det gjøre Gud mot oss alle! Måtte han høre min fattige bønn for sin Sønn Jesu Kristi skyld, vår eneste Frelser. Amen! Amen!

Søndag etter nyttår I: Jesu flukt til Egypt

Matt 2,13–15

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Jesu Kristi liv er så viktig for hvert menneske, også i de minste hendelsene, at vi aldri kan granske det ivrig nok. Andre menneskers liv vekker bare vår særlige oppmerksomhet og fortjener bare vår beundring når det skiller seg ut med sjeldne og bemerkelsesverdige hendelser. Slik er det ikke med Kristus. Alt som har hendt med ham, fra han ble født til han trakk sitt siste åndedrag på korset, har uendelig og uforlignelig verdi for oss mennesker.

Kristus har nemlig ikke levd på jorden for seg selv, slik vi mennesker gjør, men for hele verden. Ved de lidelsene han tålte, har han båret alle menneskers synder. Ved det fullkomment hellige livet han levde, har han oppfylt Guds lov for alle mennesker. Derfor ser Gud nå på oss, når vi tror på Kristus, som om vi selv allerede hadde sonet alle våre synder, og som om vi var like rettferdige og fromme som Kristus – så ikke engang Gud kan finne feil hos oss.

Det er altså allerede noe herlig når et menneske i det hele tatt kommer til en levende erkjennelse av at Kristus er kommet for å forløse også ham, og at Kristus ved hele sitt liv og sin lidelse er blitt hans frelser. Men velsignelsen av Kristi liv blir likevel usigelig større for oss når vi også ser den opphøyde betydningen av hver enkelt hendelse i det, tar den til hjertet og bruker den på oss selv.

Kristi liv er som en vakker hage. Den fryder oss allerede når vi bare kaster et blikk inn i den og lar øyet glede seg over helheten. Men gleden blir uendelig mye større når vi ser på hver blomst for seg og smaker litt på hver enkelt frukt. Kristi liv er som en gruve. Straks man stiger ned i den, stråler gull- og sølvklumper mot en fra alle kanter. Men jo mer vi slår løs med den oppmerksomme betraktningens hammer, desto flere strålende årer av det edle metallet finner vi.

Å, hvor mange har ikke i atten hundre år gravd i denne sjakten etter det evige livs skatter! Ingen har noen gang steget tomhendt opp igjen; hver og en har funnet nytt utbytte der nede. Og om så alle mennesker, ja, alle engler i all evighet gransket Kristi liv, ville de likevel uten ende finne stadig nye rikdommer og nye grunner til å undre seg og tilbe.

Har dere, mine kjære tilhørere, allerede merket og erfart noe av den skatten av visdom, trøst og kraft som ligger i Kristi liv? Den av oss som ennå ikke vet noe om det, er ikke en sann kristen ennå og derfor heller ikke på veien til saligheten. Han er fremdeles blind og død, og nådens sol har ikke gått opp for ham.

For dette er nettopp kjennetegnet på en kristen: Alt i verden blir lite og ringe for ham sammenlignet med Kristi liv. Alt som hendte i Kristi liv, blir derimot viktigere for ham enn noe annet – hans høyeste visdom og hans eneste trøst i liv og død.

Den som ennå ikke kan si med Paulus: «Jeg ville ikke vite av noe … uten Jesus Kristus, og ham korsfestet» og: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg» (1 Kor 2,2; Gal 2,20), er ennå ikke vekket av sin naturlige syndesøvn, og han går heller ikke på veien til det evige liv. Kjenner en slik person aldri så godt til Kristi livshistorie og lære, er han likevel et dypt usalig, ja, et fortapt menneske.

For den sanne, frelsende troen har ikke sitt sete i hodet, men i hjertet – merk dere det: i hjertet! Den setter hjertet i bevegelse, så det ikke søker og finner hvile, fred eller glede noe annet sted enn i Kristus. Men alt hjertet hører om Kristus, er kostelig og dyrebart for det. Å, om vi alle var kommet dit, og om alles hjerter var blitt varme av Kristi kjærlighet!

La oss da, med dette målet for øye, se på en av de mange viktige hendelsene i vår Frelsers liv, slik dagens evangelium oppfordrer oss til – en hendelse fra barndommen hans.

> Da de var dratt bort, se, da viser en Herrens engel seg for Josef i en drøm og sier: Stå opp, ta barnet og dets mor med deg og flykt til Egypt! Bli der til jeg sier fra til deg. For Herodes kommer til å lete etter barnet for å drepe det.
> Han sto da opp, tok barnet og dets mor om natten, og dro av sted til Egypt. Der ble han til Herodes var død, for at det skulle bli oppfylt som Herren hadde talt ved profeten: Fra Egypt kalte jeg min sønn.

I evangeliet som er lest, møter vi i dag vårt søte Kristusbarn som en stakkars flyktning. Derfor vil jeg nå tale til dere om Kristi flukt til Egypt. Hør for det første hvor dypt Kristus har fornedret seg ved den, for det andre hvor viktig denne flukten var for alle menneskers frelse, og for det tredje hvor lærerik og trøsterik den er for det kristne livet.

I. Hvor dypt Kristus fornedret seg

Det som blir fortalt oss i dagens evangelium, mine tilhørere, hendte etter at vismennene fra Østen hadde funnet Jesusbarnet og gitt det gaver. Det hendte også etter at Maria, da de seks ukene hennes var omme, hadde båret fram renselsesofferet og stilt barnet sitt for Herren i templet.

Vismennene kom først til Jerusalem og spurte: «Hvor er den jødenes konge som er født nå? For vi så hans stjerne i Østen, og er kommet for å tilbe ham.» Da ble Herodes forferdet, og hele det fornemme Jerusalem med ham. Byens stormenn tenkte: «Er jødenes ventede konge kommet, står krigen med romerne for døren.» Og Herodes mente at hans kongelige herredømme da hadde sett sine beste dager.

Hva skjedde så? Uten at noen ante det, besluttet kongen i sitt hjerte å drepe det nyfødte barnet. Med livet til dette barnet og alle de små guttene i Betlehem ville han kjøpe seg en trone i fred. Ikke et menneske – minst av alle Maria og Josef – visste om den blodige beslutningen som hang over det hellige barnet. Bare Gud visste om den, han som også ser inn i hjertet, det hemmeligste verkstedet for menneskenes tanker.

En natt hadde de utvalgte foreldrene lagt seg til å sove, glade over barnet sitt og uten bekymring. Det var sannsynligvis natten etter at vismennene fra Østen hadde hyllet barnet. Allerede da var kongens leide mordere på vei ut av Jerusalem. Neste morgen skulle de drepe alle guttebarn på to år og under innenfor Betlehems grenser. Å, for et hjerteskjærende syn som nå ventet innbyggerne i Betlehem!

Men selv om Gud i sitt uransakelige råd tillot at ondskapen drepte de andre barna, våket hans hellige forsyn likevel over det ene barnet, det lille Jesusbarnet. Livet hans var nå enda viktigere enn døden hans.

For slik står det i vårt evangelium: «Da de [vismennene] var dratt bort, se, da viser en Herrens engel seg for Josef i en drøm og sier: Stå opp, ta barnet og dets mor med deg og flykt til Egypt! Bli der til jeg sier fra til deg. For Herodes kommer til å lete etter barnet for å drepe det.»

Se her hvor ufattelig dypt Guds Sønn er fornedret! Om ham leser vi i Johannes' åpenbaring, kapittel 20: «For hans åsyn flyktet jorden og himmelen» (Åp 20,11). Og her hører vi at denne Allmektige, som jord og himmel må flykte for, selv flykter for et maktesløst, dødelig menneske.[1]

Om ham vet vi at han er verdens lys, rettferdighetens sol og avglansen av Guds herlighet. Og her hører vi at han søker nattens vern for å være trygg for en elendig synders lumske planer. Om ham vet vi at himmelen er hans trone og jorden en skammel for hans føtter. Og her hører vi at han i all hast må forlate jødenes land, hvis han ikke skal dø en ynkelig død, revet ut av fanget til sin stakkars menneskelige mor.

Vi vet om ham at han kom for å frelse alle mennesker fra synden, døden og helvete. Og her hører vi at Gud selv gir et stakkars, maktesløst menneske i oppdrag å skynde seg og rive ham ut av dødsfaren som truer, og bringe ham i sikkerhet og redde ham – ham som er hele verdens Frelser!

Med den største forundring hørte vi allerede i julen at Guds Sønn ble født i en stall og lagt i en krybbe. Men i dag ser vi hele juleunderet bli enda større. For vi hører at Kristus ikke en gang blir tålt i stallen og krybben. Også derfra blir han drevet bort. Han blir tvunget til å bryte opp med en gang og forlate sin elendige bolig. Svøpt i sine fattige filler må han la seg bære bort av sin forskremte mor. Han må skynde seg gjennom ørkenen, nær ved å segne om, og dra helt til Egypt, i en annen verdensdel.

Hadde ikke Herrens engel forkynt over krybben hans at han var Frelseren, «som er Messias, Herren – i Davids by»? Hadde ikke de himmelske hærskarene jublet høyt og sunget da han kom til verden: «Ære være Gud i det høyeste, og

[1] NB: «For hans åsyn vek jorden og himmelen bort».

fred på jorden, og i menneskene et velbehag»?[2]

Hvor er Guds ære og forherligelse her? Er det ikke skammelig selv for et vanlig menneske å måtte flykte? Hvor er freden som skulle grunnlegges på jorden? Ser det ikke heller ut til at den første frukten av at Kristus kom til denne verden, var det stikk motsatte? Hvor er menneskenes velbehag i ham? Viser ikke menneskene her sitt dypeste mishag med Kristus, ja, et dødelig hat som tørster etter blodet hans?

Hvem kan da fatte hvor dypt fornedret vi i dag ser den Høyestes Sønn? Hva så? Kan vi likevel tro – og har vi lov til det – at han virkelig var den opphøyde person som evangelisten forkynte at han var?

Kan han være vår hjelper i all nød, han som selv tok imot vern og hjelp av mennesker i sin nød? Kan han være vår sjels tilflukt, han som selv var en fordrevet flyktning? Kan han berede oss et sted i himmelen, han som ikke lenger fant rom, ikke engang i den laveste hytte eller i dyrenes huler – og det selv der han skulle være konge?

Ja, ja, mine kjære! Hvor mye det enn kan se ut til å stride mot vår forstand: Nettopp denne dypt fornedrende flukten, som det hellige Kristusbarnet måtte ut på, er for oss et herlig pant. Ja, den er en del av den fortjenesten som gjør at det er en sann og evig redning å finne hos ham.

Hør derfor nå for det andre hvor viktig denne flukten hans var for alle menneskers frelse.

II. Hvor viktig flukten var for alle menneskers frelse

Allerede i den tidligste tiden har folk tatt anstøt av Kristi skammelige flukt og snublet over den. Derfor har man diktet opp undere som skal ha skjedd på reisen til Egypt for å hedre det høye, høyhellige barnet.

Blant annet forteller man at den hellige familien ble overfalt av røvere underveis. Men en av dem skal ha blitt så grepet av den himmelske glansen omkring barnet at han rev det ut av hendene på sine skjendige kumpaner og ga det tilbake til moren. Da skal han ha sagt: «Å, barn, nå har jeg reddet deg. Kan du en gang gjøre noe for meg, så tenk på hva jeg har gjort for deg.» Og denne mannen skal ha vært den røveren som Kristus trøstet på korset med løftet om paradiset. Videre forteller man at alle avgudsbildene i landet styrtet i grus straks barnet kom til Egypt.

Men hvor vakkert alt dette enn lyder, viser slike oppdiktede undere at de som fant dem på, ikke hadde forstått hva Kristi fattige flukt betyr. For like dypt som den fornedret Frelseren, like viktig er den for menneskenes frelse.

Kristus flyktet ikke fordi han var for svak til å forsvare seg. Gud Fader kunne ha reddet ham ved et under, og alle de hellige englene sto rede til å omgi ham med sitt vern. Men ikke bare det: Det lille barnet kunne selv ha vernet seg med allmakt, hvis det hadde villet bruke den herligheten som var meddelt dets menneskelige natur ved foreningen med den guddommelige. Men det ville ikke Kristus. Frivillig underkastet han seg den store skammen det var å flykte for et menneske, for å bli en fullkommen Frelser for oss.

[2] NB: «og fred på jorden, i mennesker Guds velbehag».

Også denne flukten hørte med til hele det forløsningsverket som han var kommet til jorden for å fullføre. Derfor hadde Hosea allerede forutsagt, slik det står i vår tekst, at Gud skulle kalle sin Sønn ut av Egypt. Derfor hadde allerede Abraham, Isak og Jakob og Jakobs sønner måttet dra ned til Egypt som forbilder på Kristus. Og derfor måtte også et guddommelig sendebud fra himmelen vise seg for Josef i en drøm og på Guds befaling be ham flykte til det fremmede landet.

Ser vi altså rett på flukten, kan den ikke få vår tro til å vakle. Den må tvert imot grunnfeste, styrke og befeste den.

Men hvorfor underkastet Kristus seg denne flukten? For det første har han ved den vunnet oss en ny adgang til paradiset. For syndens skyld flyktet menneskene for Gud i paradiset og ble til slutt drevet ut derfra.

Men Kristus har uskyldig latt seg drive ut av Judea, det lovede landet og hans rettmessige kongerike. Derfor har vi ikke lenger grunn til å flykte for Gud, selv om vi er syndere. Alle, både jøder og hedninger, har vi nå adgang til Faderen i én Ånd (Ef 2,18). Nå står døren til det himmelske paradis åpen for oss igjen, og inngangen til den nye jorden som er lovet.

Ved sin æreløse og skammelige flukt har Kristus sonet vår stolthet, vår framfusenhet og vår syndige dristighet, som gjør oss så forkastelige for Gud. Under denne flukten måtte Kristus flakke fra sted til sted, utsatt for fiendenes lumske planer. Ved den har han kjøpt oss syndere trygghet mot alle vår sjels fiender.

På denne flukten vandret Jesusbarnet forbi Sinai-fjellet, der Gud hadde gitt sin strenge lov, den loven Kristus var kommet for å oppfylle. På denne flukten ble Kristusbarnet også båret over de stedene der kobberslangen en gang var reist opp i ørkenen, og der det første påskelammet var slaktet. Begge deler var forbilder på Kristus, og nå oppfylte han dem ved sitt komme.

Ja, ved å flykte for sine forfølgere har Kristus også fortjent tilgivelse hos Gud for alle sine fiender, selv for de mest ryggesløse syndere. La et menneske selv ha hatet og forfulgt Kristus og prøvd å drepe ham. Vender et slikt elendig menneske seg likevel i troen til den Kristus som flyktet, i erkjennelse av sine synder, så finner også han nåde og fullkommen tilgivelse ved det.

Kort sagt: Kristus roper til oss her, slik Josef til slutt ropte vennlig til sine egne brødre som hadde solgt ham til Egypt: «Vær ikke redde! … Dere tenkte ondt mot meg, men Gud tenkte det til det gode, for å gjøre dette som vi ser i dag, og berge livet for mange mennesker» (1 Mos 50,19–20).

For også Kristi flukt til Egypt har fått et slikt herlig utfall. Det sanne, himmelske fedrelandet står nå åpent for alle mennesker. Også ved den vanæren Kristus led, er ære vunnet og gitt oss. Ved denne elendigheten hans er kjærlighet gitt oss, ved denne fattigdommen hans rikdom, ved denne forfølgelsen hans trygghet, og ved denne omflakkingen hans en varig bolig i vår himmelske Fars hus.

Hadde ikke denne flukten skjedd, og hadde ikke Kristus med det oppfylt all rettferdighet, da ve oss! Da måtte vi flykte for Gud uten hvile og ville aldri finne fred.

La oss derfor nå til slutt for det tredje høre hvor lærerik og trøsterik denne flukten er for det kristne livet.

III. Hvor lærerik og trøsterik flukten er for det kristne livet

Kristus flykter for å redde sitt liv, for at verden skal bli frelst. Av det ser vi for det første at heller ikke vi skal gå inn i fare uten at det er nødvendig. Også vi skal gripe anledningen til å flykte så ofte det kan skje uten skade for Guds ære og vår nestes beste, og når Gud selv gir oss en mulighet til å berge livet.

Riktignok fantes det i de første århundrene kristne som av seg selv angav seg for forfølgerne, nettopp for å vinne martyrkronen. Men dette var en falsk iver. I slike tilfeller er lidelsen frivillig og selvvalgt. Den har ikke noe nådeløfte; Gud kan ikke lønne den, men må tvert imot tilgi den.

Av dette ser vi også mer generelt: Når et menneske har midler til å holde seg i live, men ikke vil bruke dem og i stedet stoler på Guds vern og omsorg, da har han en falsk tillit til Gud og frister ham bare med det. Guds Sønn kunne jo godt ha hjulpet seg selv på underfullt vis uten de midlene Gud har gitt menneskene. Når selv han ikke foraktet dem, hvor mye mindre har da vi lov til å gjøre det!

Da det hellige barnet ble forfulgt av fiendene og flyktet, måtte også de som Gud hadde betrodd det, flykte med det. Av dette skal vi videre lære: Den som tar imot Jesusbarnet i troen, må slett ikke love seg selv fred og gode dager hos ham. Han kommer tvert imot helt sikkert altfor snart i stor nød, slik som Maria, barnets mor.

Verden vil snart spore ham opp som en troende kristen. Men ikke bare det: Den vil også hate og forfølge ham og prøve alt som står i dens makt for liksom å drepe barnet i ham og røve det ut av hjertet hans – det vil si: ta fra ham troen på det.

Men da skal vi trøste oss med den forfulgte Frelseren og hans hellige mor. Vi skal gjerne gå korsets vei, som Kristus har gått før oss og banet for oss. Da skal vi stå opp og skynde oss å flykte fra verden sammen med Jesus. Det vil si: Vi skal vokte oss for å inngå et fortrolig vennskap med den vantro verden og bli lik den i dens synder og forfengelighet. Vi skal heller skille oss enda tydeligere fra den ved et gudfryktig liv i Kristus, og heller miste alt enn ham.

Videre hører vi: Knapt var Kristus blitt åpenbart for menneskene ved englene og vismennene, før han skjulte seg igjen. Ikke bare den vantro verden, men selv de troende gjeterne mistet ham snart av syne. Det skjer fremdeles. Gir Kristus seg merkbart til kjenne i hjertet vårt i dag, skjuler han seg ofte for oss igjen allerede i morgen, og det ser ut som han har forlatt oss.

Hva skal vi da gjøre? Hvor skal vi da søke ham? Teksten vår sier oss det: Den viser til profeten Hoseas spådom. Den som den gang holdt fast ved denne spådommen, ble snart reddet ut av sin anfektelse. Slik må også vi fremdeles søke Kristus i hans ord når vi ikke lenger føler ham i vårt hjerte.

Til slutt hører vi også at alle Herodes' planer, hvor kloke de enn var, ikke utrettet noe mot Kristus. Denne ynkelige fienden fikk en elendig ende, men Kristus ble i live til tross for ham. Det samme skjer fremdeles med Kristi fiender,

og det vil skje med dem helt til verdens ende. La dem derfor bare fortsatt legge aldri så listige planer for å utrydde Kristus og hans hellige ord fra jorden. All deres klokskap mot ham vil bli til skamme, men selv skal de få en forferdelig ende.

Mennesker kan nok drive Kristus bort fra seg selv, for han tvinger seg ikke inn på noen. Men ut av verden skal de aldri fortrenge ham. Tar man ikke imot Kristus her, så søker han husly et annet sted. Ja, han vendte selv en gang tilbake til det fiendtlige Judea, som hadde støtt ham fra seg. Slik oppsøker han også fremdeles igjen og igjen dem som har vist ham bort. Med utrettelig kjærlighet og vennlighet tilbyr han dem på nytt sin nådes skatter.

La oss da fatte mot også i denne elendige tiden, da frafallet er nesten allment. Riktignok har Kristus nok en gang flyktet til Egypt, mens fiendene hans allerede jubler over å ha utryddet ham. Men vær bare frimodige! Han lever ennå, og hans kirke skal bli stående, om så hele verden sammensverget seg mot ham. La oss derfor bare følge ham trofast og slutte oss til den hellige familie. La veien med Kristus bare gå gjennom ørkener og øde steder – til slutt kommer vi likevel med ham til det rette fedrelandet. Amen.

Søndag etter nyttår II: Barnemordet i Betlehem

Matt 2,13–23

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Mine hjertelig elskede tilhørere i ham, vår Frelser!

Spør vi hvorfor så mange hører det dyrebare evangeliet om Kristus uten å ta imot det av hele sitt hjerte, uten å holde seg helt til Kristus, og heller blir i syndene sine, finner vi en svært viktig grunn: Man tror at den som holder seg helt til Kristus, må miste altfor mye.

Når en mann som er fornem i verdens øyne, skal holde seg til den Kristus som verden forakter, tenker han: «Skulle jeg, for å vinne Kristus, gi opp den anseelsen og den høye æren som jeg til nå har hatt hos alle, og fra nå av la meg forakte som en dåre, et hengehode og en svermer? Nei, det kan jeg aldri! Det tapet ville bli for stort for meg!»

Eller ta den som dag og natt har grublet på hvordan han kunne tjene mye og bli rik, og som allerede har merket at det jordiske godset hans vokser på denne måten.

Når han nå etter evangeliet skal gi opp all trakt etter rikdom og først søke Guds rike og hans rettferdighet, tenker han: «Skulle jeg for Kristi skyld gi slipp på alle de fine mulighetene til å bli rik på ærlig vis, og til slutt ikke ha mer enn klær og mat? Langt derifra! Det tapet ville bli for hardt for meg. Det blir jo nok alltid tid senere til å rive meg løs fra alle jordiske bekymringer!»

Og til sist den som får høre av samvittigheten at han fortsatt henger fast i en bestemt synd som han har kjær. Når han skal bryte helt igjennom, rive over også de siste båndene som ennå binder ham, bli løs og fri av hele sitt hjerte og overgi seg til Kristus, tenker han: «Å, det er altfor tungt! Dette offeret kan du umulig bære fram; det er for mye forlangt av deg.»

Ja, sannelig, slik lyder det i de fleste hjerter som ikke vil overgi seg helt til Kristus. Dette er det fremste bolverket Satan har bygd opp, og med det holder han tusen på tusen sjeler fanget.

Men å, for en skammelig løgn Satan og menneskets eget hjerte bilder mennesket inn – at det skal miste noe ved Kristus! For en fryktelig forblindelse! Ved Kristus mister man ingenting, men vinner bare – og ikke først i himmelen, men

allerede her på jorden. Salomo sier, og erfaringen bekrefter det: «Et godt mot er et daglig gjestebud» (Ordsp 15,15).[1]

Men et godt mot, et frimodig hjerte og en ren og glad samvittighet finner man bare når man vender seg helt til Kristus. Da gir man opp alle andre ønsker, tømmer hjertet helt og gir ikke rom for noen annen kjærlighet der enn kjærligheten til den nåden Kristus bringer.

Å, salig er det mennesket som endelig overvinner seg selv på den måten! Da ser han at hans ære var en røyk, hans rikdom en gyllen slavelenke og hans glede i synden en søt sjelegift. Og han ser at man hos Kristus får tusenfold igjen alt det man fornekter for hans skyld.

Har noen blant oss til nå trodd at det ville koste ham for mye å bli helt Kristi eiendom, å, måtte han ikke bli værende i den innbilningen! Til en slik roper jeg med den gamle salmen:

Jesu fotspor er den eneste
veien til himmelens herlighet,
og den som ikke vil tro det,
vet ingenting om gudsfrykt.
All hans visdom, all hans kunst,
all hans gjerning er forgjeves;
vil man vite veien til himmelen,
må verden først settes til side.

I dagens evangelium finner vi et advarende eksempel på dette i Herodes. Han fryktet at Kristus ville støte ham fra tronen og ta fra ham all hans herlighet og glede hvis han tok imot ham. Derfor forfølger han ham og slakter en hel stor barneflokk bare for å drepe Kristus. Men å, det var ikke Kristus han myrdet, men seg selv, sin sjel, sin frelse og sin salighet! La oss da nå se nærmere på hans fryktelige gjerning, til advarsel og formaning for oss.

> Da de var dratt bort, se, da viser en Herrens engel seg for Josef i en drøm og sier: Stå opp, ta barnet og dets mor med deg og flykt til Egypt! Bli der til jeg sier fra til deg. For Herodes kommer til å lete etter barnet for å drepe det. Han sto da opp, tok barnet og dets mor om natten, og dro av sted til Egypt. Der ble han til Herodes var død, for at det skulle bli oppfylt som Herren hadde talt ved profeten: Fra Egypt kalte jeg min sønn.
>
> Da Herodes så at han var blitt narret av vismennene, ble han meget vred. Han sendte folk og lot drepe alle guttebarn i Betlehem og alle bygdene i omegnen, de som var to år eller yngre, i samsvar med det han hadde fått vite av vismennene om tiden. Da ble det oppfylt som er talt ved profeten Jeremia, som sier: En røst ble hørt i Rama, gråt og stor klage. Rakel gråt over sine barn og ville ikke la seg trøste, for de er ikke mer.
>
> Men da Herodes var død, se, da viste en Herrens engel seg i en drøm for Josef i Egypt, og sa: Stå opp, ta med deg barnet og dets mor og dra til Israels land. For de som ville barnet til livs, er døde. Og han sto opp, tok med seg barnet og dets mor, og kom til Israels land. Men da han fikk høre at Arkelaus var blitt konge i Judea etter sin far Herodes, var han redd for å dra dit. Varslet av Gud i

[1] NB: «Et glad hjerte er et stadig gjestebud».

> en drøm, dro han til områdene i Galilea. Da han kom dit, bosatte han seg i en by som heter Nasaret, for at det skulle bli oppfylt som var talt ved profetene, at han skulle kalles en nasareer.

Mine kjære, teksten som er lest, forteller om tre viktige hendelser som er vel verdt å betrakte: først Kristusbarnets flukt til Egypt, så barnemordet i Betlehem og til sist det hellige barnets hjemkomst til sitt fedreland. For et år siden rettet vi andakten mest mot flukten til Egypt. La oss derfor i år ta dette som emne for betraktningen vår:

Barnemordet i Betlehem. Vi ser på

1. det ulykksalige redskapet som utførte det,
1. de hellige grunnene til at Gud lot det skje, og til sist
1. den viktige betydningen det fortsatt har for oss.

I. Det ulykksalige redskapet

Mine kjære, det har vært, og det finnes fortsatt, fiender av den kristne tro som vil påstå at barnemordet i Betlehem, som evangeliet vårt forteller om, bare er en fabel. Grunnen de gir, er at den jødiske historieskriveren Josefus riktignok forteller mye om hva Herodes gjorde og hvordan det gikk ham, men ikke nevner med ett ord at denne kongen også lot myrde et antall barn i og omkring Betlehem.

Det sier seg selv at dette ikke kan villede kristne. For det de finner i Den hellige skrift, er sikrere for dem enn om de hadde sett og hørt det selv. Men argumentet fiendene bruker mot denne fortellingen, må selv en vantro synes er tomt og latterlig.

For det første: Er det ikke allerede en tåpelig slutning å si: «Én skribent nevner en hendelse som en annen tier om; altså er hendelsen ikke sann»? Dessuten forteller ikke bare Matteus, men også en hedensk historieskriver ved navn Makrobius om mordet på disse barna.

Og til sist: Kjenner man bare litt til Herodes' karakter og gjerninger og tenker nærmere over dem, blir det også helt forståelig at Josefus nevner mye annet fra livet hans, men tier nettopp om barnemordet i Betlehem. Sammenlignet med de mange andre grusomhetene hans kunne nemlig en mann som Josefus knapt synes at denne skjendige gjerningen var verdt å nevne.

Da Kristus ble født i Betlehem, var det jødiske folket, som kjent, kommet under romersk herredømme. Blant annet hadde romerne satt Herodes, med tilnavnet den store, som konge over jødenes land. Av fødsel var han riktignok ingen jøde, men en idumeer, det vil si en etterkommer av Edom eller Esau, Jakobs bror. Likevel bekjente han seg utvortes til den jødiske tro, og med forstanden var han også til en viss grad overbevist om den.

Ifølge teksten vår var det denne kongen som var det ulykksalige redskapet for mordet på barna i Betlehem. Som allerede nevnt kalles han i historien Herodes den store, til forskjell fra andre konger med samme navn. Men storheten hans besto ikke i annet enn store, uhørte synder, ja, rent djevelske ugjerninger.

Da Kristus ble født, hadde Herodes allerede regjert i nesten trettiseks år. Han hadde riktignok fullført templet i Jerusalem med overordentlig prakt. Men for

å behage romerne hadde han også vanhelliget de hellige stedene med hedenske bilder og statuer, og hele tiden han regjerte, viste han seg som en mistenksom, grusom og blodtørstig tyrann.

Hvis Herodes så mye som ante at noen på en eller annen måte kunne skade ham eller bli en fare for ham, måtte vedkommende straks dø en voldsom død etter kongelig befaling.

Med blodige befalinger ryddet han én etter én av veien nesten alle slektningene som kunne komme til makten etter hans død. Og da hustruen og søsteren hans sørget over det, måtte også de falle som offer for hans blodtørstige vrede. Ja, den samvittighetsløse kongen lot til og med tre av sine egne sønner henrette offentlig da han fikk mistanke om at de ikke var ham hengivne. Selv keiser Augustus sa derfor at det var bedre å være Herodes' svin enn hans sønn.

Alt dette forteller også Josefus. Han legger til at Herodes i sitt siste regjeringsår lot drepe mange andre og også sin eldste sønn Antipater, etter at han hadde fått vite at mange ventet en underfull jødenes konge som profetene hadde forutsagt.

Når vi tenker over hvilket umenneskelig hjerte Herodes etter dette må ha hatt, kan det sannelig ikke undre oss å høre det dagens evangelium forteller om ham.

Vismennene fra Østen hadde fortalt ham at en underfull stjerne hadde vist seg, og at den etter Guds ordning skulle vise dem til den nyfødte jødenes konge. Da ba han dem riktignok gå til Betlehem og lete grundig etter barnet, og når de hadde funnet det, gi ham beskjed, så han også kunne komme og tilbe det. Men så snart han fikk mistanke om at han hadde fått en medbeiler, steg mørke mordtanker uimotståelig opp i det forvorpne hjertet hans.

Da vismennene, advart av Gud, ikke vendte tilbake til Herodes, erklærte han dem for bedragere og sa at kanskje også folket i Betlehem hadde inngått et hemmelig forbund med dem mot ham. Derfor lot han straks drepe alle barn i og omkring Betlehem som var to år og yngre, for å ta livet av det gåtefulle barnet han fryktet så sterkt, og være sikker på å ramme det.

Han som kaldblodig hadde kunnet slakte hundre andre, ja, til og med en søster, en hustru og sine egne sønner, lot seg sannelig enda mindre røre av de stakkars småbarnas jammer og mødrenes hjerteskjærende klagerop.

Men like grufullt som denne første kristenforfølgeren levde, like grufullt døde han. Barnemordet i Betlehem var knapt utført før Gud sendte ham en forferdelig sykdom. I den skulle han få et advarende forspill til den skjebnen som ventet ham i evigheten.

Allerede mens han var i live, begynte alle lemmene hans å råtne, og han hovnet forferdelig opp. Hele kroppen dryppet av verk, og vemmelige ormer krøp fram i mengder. Ennå levde han, og man kunne knapt se i ansiktet hans hvor øynene, som før lynte av vrede, hadde vært. Dessuten sto det en uutholdelig pestlukt fra hele det skjendige syndelegemet hans.

I denne tilstanden lot den elendige seg riktignok bære i bærestol til Jeriko for å bruke de varme badene i nærheten. Men til slutt så han selv at han nok ikke ville komme seg. Likevel våknet ikke samvittigheten hans, ikke engang nå.

Tvert imot viste det seg tydelig på ham at han etter Guds rettferdige dom var overgitt til den mest fryktelige forherdelse. For hva gjorde han nå, da han sto foran porten til den mest forferdelige evighet?

Han kalte sine mest trofaste soldater til seg og overøste dem med gaver. Samtidig påla han dem å fullbyrde hans siste vilje, som han nå ville åpenbare for dem. Han fryktet nemlig at ingen i Judea ville gråte over hans død. Derfor hadde han funnet en måte å få hele landet til å holde stor dødsklage likevel.

De trofaste skulle straks samle de fornemste i riket og sette dem fast, og så snart han hadde oppgitt ånden, skulle de begrave fangene levende som landsforrædere. Kort etter stakk den elendige seg selv med en kniv. Slik gikk han i stum fortvilelse fra den timelige kvalen over i den evige pinen.

Se, slik forlot han denne verdens skueplass – han som i djevelsk grusomhet og med kaldt blod hadde utøst blodet til en hel barneflokk for å drepe Kristus.

II. De hellige grunnene til at Gud lot det skje

For det andre vil jeg nå vise dere hvilke hellige grunner Gud kan ha hatt til å la barnemordet i Betlehem skje.

Mine kjære, Guds visdom er så stor at intet menneske kan gjette alle de hellige hensiktene Gud har, enten han lar noe ondt eller godt, lite eller stort skje. Det ville derfor være en forkastelig anmasselse å ville nevne alle grunnene til at Gud lot den høyst forferdelige hendelsen i teksten vår skje. Men for at vi også her skal kunne beundre Guds visdom, har han selv i sitt ord gitt oss tydelige fingerpek om hvor vi skal lete etter de skjulte grunnene til at han tillot den.

Den første grunnen finner vi i ordene til Matteus: «Da ble det oppfylt som er talt ved profeten Jeremia, som sier: En røst ble hørt i Rama, gråt og stor klage. Rakel gråt over sine barn og ville ikke la seg trøste, for de er ikke mer» (Matt 2,17–18).

Av dette ser vi at barnas martyrdød i Betlehem allerede var tydelig forutsagt av profeten Jeremia. Derfor måtte den inntreffe som et viktig og tydelig tegn på at barnet jomfru Maria fødte i Betlehem, var den lovede Messias, verdens Frelser. Da Rakel gråt, som Jeremia sier – det vil si da de israelittiske mødrene i Betlehem løftet en høy klage over sine elskede barns blodige død i fjellene der omkring – da var tårene deres ikke annet enn en hørbar preken om at den ventede nådekongen var kommet.

Men noen kunne kanskje innvende: «Hvordan? Hvorfor lot da Gud et så forferdelig tegn på Kristi komme bli forutsagt?»

Til det svarer jeg: Gud kunne riktignok ha valgt et annet tegn og latt noe annet bli forutsagt. Men han visste også på forhånd at fedrene og mødrene i Betlehem ikke ville ta imot det hellige Kristusbarnet og hans hellige mor. De ville støte ham ut i en stall og ikke spørre etter ham. Fordi skikkelsen hans var ringe og foraktet i verdens øyne, ville de ikke anerkjenne ham, men forkaste ham.

Derfor besluttet Gud også å tillate at den kongelige tyrannen myrdet barna deres grusomt. Han visste på forhånd at hans Sønn snart ville bli forkastet; derfor ville han straks åpenbare hvor stor synd dette er. Når betlehemittene

ikke hadde villet glede seg over det nåderike Kristusbarnet, skulle de nå som rettferdig straff gråte og jamre over likene av sine egne barn.

Men en annen innvender: «Hvordan? Hva skyld hadde de kjære barna? Hvorfor måtte de bli offer for foreldrenes ondskap?»

Til det svarer jeg: Av naturen kan vi riktignok ikke finne oss i slike uutgrunnelige veier og ubegripelige dommer fra Gud. For fornuften vår synes det nok høyst urettferdig at Gud hjemsøker fedrenes synder på barna inntil tredje og fjerde ledd (2 Mos 20,5). Men vi må huske at når Gud hjemsøker foreldrenes synder på barna, er det nok en straff og noe forferdelig for foreldrene, men på ingen måte for barna. Tvert imot er det for barna – særlig hvis de dør tidlig for foreldrenes skyld – ikke annet enn en usigelig velgjerning av nåde.

Si selv: Hva har barna i Betlehem mistet ved at de måtte dø en voldsom død allerede i vuggen? Hva ville det ha hjulpet dem om de hadde levd like lenge som foreldrene? Til slutt hadde de jo likevel måttet dø.

Og må vi ikke frykte at også de stakkars drepte barna ville ha blitt forført til foreldrenes synder? Må vi ikke frykte at også disse barna hadde blitt fiender og fornektere av Kristus, sin Frelser, hvis ikke Gud hadde tatt dem bort så tidlig? Ville de ikke da nå rope ak og ve sammen med foreldrene i evighet? Men hva vil de nå gjøre?

Å, en gang skal vi sannelig selv høre disse barna prise Gud med forklarte tunger i all evighet fordi han har verdiget dem til å bli Jesu Kristi første martyrer eller blodvitner! En gang skal vi høre dem prise Gud fordi han, mens det ennå var tid, så nådig flyttet dem fra forførelsens land til den evige trygghet: fra et liv fullt av synd til livet i fullkommenhet, fra denne verden full av elendighet til fullendt herlighet og salighet.

De har ikke mistet noe, men vunnet uendelig mye. De var de første store, fulle kornbåndene som ble ført inn i himmelens lader ved nåden fra den Frelseren som nå var kommet. For Kristi skyld mistet de sitt jordiske liv; derfor har de der fått igjen det evige, himmelske livet. Etter deres korte jammer og sukk har det fulgt evig latter og jubel, etter deres korte kamp og strid evig ro og evig seier. En evig strålende, uvisnelig martyrkrone er satt på hodet deres, til evig triumf for alle engler og utvalgte.

Men vi kan tro at Gud hadde flere grunner til å tillate barnemordet i Betlehem. Blant dem er også denne: Gud ville med det vise menneskene at det er noe annet med Jesusbarnet enn med andre menneskebarn. Det hellige barnet skulle riktignok tidlig komme i stor fare sammen med andre barn.

Men om så hundrevis og tusenvis av andre barn ikke kunne unnslippe faren, skulle det likevel bli helt tydelig at Guds farsøye våket over Kristusbarnet, og at hans hånd underfullt vernet og beskyttet det. Den mest blodtørstige av alle tyranner forfulgte barnet med all tenkelig list, så det syntes umulig at det blodige anslaget hans kunne slå feil. Likevel måtte all klokskapen hans bli til skamme på dette barnet.

Og til sist ville Gud sannelig også vise hele verden hva slags rike Frelseren ville grunnlegge på jorden. Det gjorde han ved den døden de uskyldige småbarna så tidlig måtte lide for Kristi skyld. Det skulle ikke være et rike med synlig

herlighet, der undersåttene hans skulle bli lykkelige på jorden. Det skulle være et usynlig rike, et korsets rike, der undersåttene skulle lide og stride, men finne evige, himmelske goder: nåde, syndenes forlatelse, rettferdighet, liv og salighet.

III. Den viktige betydningen det fortsatt har for oss

Dette fører meg til slutt til det tredje: den viktige betydningen barnemordet i Betlehem fortsatt har for oss.

For det første gir det oss, som allerede antydet, denne viktige lærdommen: Vil vi holde oss til Kristus, må vi ikke vente noe annet hos ham i denne verden enn det kjære korset – forfølgelse, nød og død. Så snart vi lar det bli kjent i verden at vårt hjerte og sinn bor i og omkring Betlehem, må vi også være forberedt på at det fortsatt finnes en Herodes som står oss etter livet. Da gjelder det å være villig til å besegle bekjennelsen vår med tålmodig lidelse, ja, med vårt blod.

Men av denne historien skal vi samtidig lære dette: Vil vi derimot forkaste Kristus sammen med betlehemittene fordi vi frykter korset, vil det ikke fri oss fra lidelse. Og sett at vi lo her – da vil latteren vår der borte bli forvandlet til evig jammer. Vi har altså valget: Enten lider vi straks her med Kristus, som barna i Betlehem, og går en gang inn til herligheten med ham. Eller vi gleder oss først her uten Kristus, som fedrene og mødrene i Betlehem, og gråter så med dem – ja, går uten Kristus inn i de evige tårers land.

Og enda mer! Da Herodes satte i gang blodbadet i Betlehem, ville han på ingen måte bli sett på som en som forfulgte de fromme. Han erklærte vismennene fra Østen for bedragere og folket i Betlehem for deres forræderske medskyldige.

La oss lære av dette hvordan Kristi fiender farer fram! Er du en kristen, så vent ikke at verden vil innrømme at den er fiendtlig mot deg og forfølger deg for Kristi og sannhetens skyld. Nei! Selv mens den forfølger deg urettferdig, vil den påstå at den med full rett gjør deg ondt, og at du bare lider som en misdeder for dine synders skyld.

Men, mine kjære, barnemordet i Betlehem gir oss til slutt ikke bare disse alvorlige lærdommene, men også en svært rik trøst. For det første gir det oss trøst når Gud fortsatt lar våre kjære barn lide mye. For det viser oss at Gud også vil herliggjøre seg ved lidelsene deres. Også de skal bli Kristi martyrer, også de skal bære korset etter sin Frelser, også de skal gå inn til herligheten gjennom lidelse.

Står du derfor ved sykeleiet til dine kjære små, og holder ditt svake hjerte ofte på å briste over lidelsen deres, å, så knurr ikke mot din Gud! Han, den ømmeste himmelske Far, har barna dine kjærere enn du selv kan ha dem. Og nettopp fordi han har dem kjær, lar han dem ofte lide så tungt og bittert her.

En gang skal de høste mye med glede; derfor lar han dem så med mange tårer her. En gang skal de bli svært herlige; derfor senker Gud dem ofte ned i så stor elendighet her. Bare vent! Det du nå gråter over, skal du og de med deg en gang juble over i evighet. Å, si derfor også ved dine kjære småbarns smerteleie: «Herre, som du vil; din vilje skje!»

Men hvor trøsterik er ikke barnas lidelse i Betlehem for oss når vi selv må lide mye her, og derfor ofte blir anfektet av tanken på at Gud er vred på oss! På disse barna kan vi jo tydelig se at Gud legger store lidelser ikke bare på den vantro verden i vrede, som straff for dens synder, men også på sine kjære barn i kjærlighet, for å herliggjøre seg i dem.

Så sant som disse barnas død ikke var noen straff for dem, men den herligste redning og den største nåde Gud kunne vise dem, så sant tør ikke vi som tror på Kristus, tvile på Guds far skjærlighet, om han så legger aldri så mange og aldri så tunge lidelser på oss i dette livet.

For nettopp dem Gud har kjær, refser og tukter han (Hebr 12,6). Dem han en gang vil herliggjøre, kaster han her i elendighetens ovn. Dem han en gang vil føre til evig seiersfest, lar han kjempe her. Dem han en gang vil trøste evig, lar han sørge her.

La meg bare være foraktet her
og leve i en ringe stand;
i himmelen skal jeg bære kronen
og herske med min Frelser.

Amen.

Kristi åpenbaringsdag

Matt 2,1–12

Herre Jesus Kristus, vi lover deg, vi priser deg og tilber deg for at du gikk opp som en klar morgenstjerne over våre fedre da de levde uten Gud og uten håp, utestengt fra Israels borgerrett og fremmede for paktene med løftet, og satt i dødens mørke og skygge. Den stjernen lyser ennå i dag for oss, deres barnebarn. Men se, ennå dekker mørket en stor del av jorden, og belgmørket ligger over mange folkeslag. Å, bryt snart fram over dem også som nådens og sannhetens sol, så også de kan vandre i ditt lys, og deres konger i den glans som er gått opp over oss.

Velsign arbeidet til dine tjenere i alle land, og vekk stadig flere som sier til deg: «Herre, her er jeg, send meg!» La også i dag mange hjerter bli vakt til å ta del i arbeidet for å omvende dem som ennå er langt borte. Hør oss for ditt herlige navns skyld. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Ser man bare overfladisk på hvordan Gud styrer utdelingen av sine nådemidler blant folkeslagene, kan man lett komme på den tanken at han fra evighet bare har villet la enkelte folkeslag få del i sin nåde. Denne tanken var en gang rådende i det jødiske folket, og med svært få unntak er den det fremdeles. Jødene trodde at de alene var bestemt av Gud til salighet, mens de så på hele hedningeverdenen som forkastet av Gud for alltid. Men dette var en grov villfarelse som strider helt mot Guds ære.

Guds åpenbaring i Det gamle og Det nye testamente forsikrer oss om det motsatte. For det første sier den oss at Guds nåde er allmenn, slik at den omfatter alle mennesker. I Andre krønikebok, kapittel 19, vitner Skriften om at Herren vår Gud «ikke gjør forskjell på folk» (2 Krøn 19,7). Og Peter og Paulus gjentar dette utsagnet i Det nye testamente med de samme ordene (Apg 10,34; Rom 2,11).

Men enda tydeligere heter det blant annet i Esekiel, kapittel 33: «Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever» (Esek 33,11). Det samme sier Paulus med disse ordene: Gud «vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,4). Og Peter sier: Gud «vil ikke at noen skal gå fortapt, men at alle skal komme til omvendelse» (2 Pet 3,9).

Av dette er det åpenbart at Gud heller ikke vil at noen hedning skal dø. Han vil ikke at en eneste hedning skal gå fortapt; han vil at hver og en også blant dem skal bli hjulpet og komme til den sannhets erkjennelse som gjør salig.

Men Gud har ikke latt det bli med slike vitnesbyrd om at hans nåde er allmenn. Helt fra verdens begynnelse har han også sagt med klare, uttrykkelige ord at den forløseren han lovte i paradiset, gjelder alle folk, altså også alle hedninger. Ja, nettopp til Abraham, Isak og Jakob, som det jødiske folket stammet fra, sa Herren at ved én av deres etterkommere skulle ikke bare deres eget folk og slekt, men alle jordens folk og slekter velsignes (1 Mos 22,18).

Derfor er det ikke bare Jakob som på dødsleiet kaller den ventede forløseren den helten som folkene skal holde seg til (1 Mos 49,10).[1] Hele det lange følget av hellige profeter, fra Moses og helt til den siste profeten, Malaki, oppfordrer som med én munn også hedningene til å vente på Messias som trøsten for alle hedninger, til å håpe på ham og trøste og glede seg i ham.

Og så snart Frelserens forløper var født, åpnet Gud Sakarjas munn, og han jublet høyt: Soloppgangen fra det høye hadde gjestet det jødiske folket, «for å lyse for dem som sitter i mørke og dødsskygge» (Luk 1,78–79).

Gud har ikke bare lovt forløseren og sendt ham til verden for det jødiske folket, men for alle mennesker, altså også for alle hedninger. På samme måte har han tre ganger, til ulike tider, latt dette nådige rådslaget sitt bli forkynt for alle mennesker uten unntak og kalt dem alle til sitt nåderike.

Den første gangen ble evangeliet forkynt for alle mennesker i paradiset, gjennom Adam, som er roten og hodet for hele menneskeslekten. Den andre gangen skjedde det gjennom Noah, den andre stamfaren for hele menneskeheten som levde etter ham.

Den tredje gangen skjedde det gjennom de hellige apostlene. De hadde fått befaling om å gå ut i all verden, lære alle hedninger og forkynne evangeliet for all skapningen. Denne befalingen har de også virkelig utført, så Paulus kan forsikre: «Jo visst! Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender» (Rom 10,18). Et annet sted sier han om evangeliet at «det er blitt forkynt for hver skapning under himmelen» (Kol 1,23). Dette er de tre ulike tidspunktene da evangeliet er blitt forkynt for alle folk og alle slekter på jorden.

Riktignok har Gud utvalgt det jødiske folket framfor alle andre folk til å være hans eiendomsfolk. Han har opprettet en nådepakt med det og har framfor alle andre gitt det sitt åpenbaringsord. Derfor svarer Paulus på spørsmålet «Hva fortrinn har da jøden?»: «Mye på alle vis! Først og fremst at Guds ord ble betrodd dem» (Rom 3,1–2).

Men med dette ville ikke Gud gi sin nåde til jødene alene og ta den fra hedningefolkene og nekte dem den. Solen har ikke lyset sitt for seg selv, men for hele verden. På samme måte skulle også lyset fra Guds åpenbaring, som Gud hadde tent for Israels folk, ikke bare lyse for dem, men for alle folkeslag.

Derfor ga Gud nettopp det jødiske folket et hjem i Kanaan, midt i den verden som da var befolket. Derfor har han både før og siden latt det dra omkring fra land til land og fra folk til folk og bli spredt over hele verden. Derfor har han til

[1] NB: «inntil fredsfyrsten kommer og folkene blir ham lydige».

slutt også gjort så store og uvanlige under og tegn blant det at ryktet om disse undrene nådde helt til de fjerneste land.

Hensikten var at det jødiske folket skulle være for verden som en by som ligger på et høyt fjell, og som et lys som er satt på den høyeste lysestaken og skinner langt ut. Slik skulle hedningeverdenen, som var sunket ned i avgudsdyrkelse, få anledning til å komme tilbake til erkjennelsen av den sanne Gud.

Nå er det riktignok sant at utallige millioner er blitt fratatt Guds ord på grunn av forfedrenes skyld og er sunket tilbake i hedensk uvitenhet og overtroens natt – tross alt det Gud har gjort for å gi sitt saliggjørende ord også til alle hedninger.

Derfor melder spørsmålet seg: Hvorfor har Gud da ikke sørget for at etterkommerne av dem som hadde sveket og forkastet ordet hans, stadig fikk det brakt til seg på ny? Én grunn ser vi av hvordan han ofte går fram: Han lar ikke sitt ord forkynne for dem som han på forhånd vet ikke vil ta imot det i tro, men forkaste det.

Et eksempel finner vi i Apostlenes gjerninger, kapittel 22. Da Paulus en gang ville bli i Jerusalem, sa Herren til ham: «Skynd deg og dra i hast ut av Jerusalem! For de kommer ikke til å ta imot ditt vitnesbyrd om meg» (Apg 22,18).

Derfor er det hevet over tvil at Gud også ville ha latt ordet sitt forkynne for dem som levde i hedenskapets mørke, om han hadde visst at de ville la seg føre til å ta imot det. Det ville han ha gjort selv om det hadde måttet skje ved engler fra himmelen, slik det skjedde med Kornelius og makedonerne (Apg 10,3 ff.; 16,9–10).

Men, mine kjære, vi kan riktignok ikke anklage Gud for at så mange millioner allerede er døde, og stadig dør, uten noen gang å ha hørt om sin Frelser. Vi må nemlig se på dette som en rettferdig dom over disse hedningene, for Gud visste om dem at de likevel ikke ville ha tatt imot ordet hans.

Men likevel står alle de forlatte hedningene, som tæres bort uten Guds ord, uten trøst og uten håp, som anklagere mot de kristne som av likegyldighet og mangel på kjærlighet ikke bryr seg om hedningenes salighet. For å omvende hedningene er og blir en plikt, og hver den som kaller seg kristen, har sin del i den. Selv om de forsømte hedningene går fortapt på grunn av sine egne synder, krever Gud likevel deres blod av de kristnes hender. Hedningemisjonen er en gjeld som de kristne skylder.

Tekst: Matt 2,1–12

> Da Jesus var født i Betlehem i Judea, i kong Herodes' dager, se, da kom noen vismenn fra Østerland til Jerusalem. De sa: Hvor er den jødenes konge som er født nå? For vi så hans stjerne i Østen, og er kommet for å tilbe ham.
> Da kong Herodes hørte det, ble han forferdet, og hele Jerusalem med ham. Han samlet alle yppersteprestene og folkets skriftlærde og spurte dem ut om hvor Messias skulle bli født. De sa til ham: I Betlehem i Judea, for så er skrevet ved profeten: Du Betlehem i Juda land er slett ikke den ringeste blant fyrstene i Juda. For fra deg skal gå ut en høvding som skal være hyrde for mitt folk Israel.
> Da kalte Herodes hemmelig vismennene til seg, og spurte dem nøye ut om tiden da stjernen hadde vist seg. Så sendte han dem til Betlehem og sa: Gå av sted og spør nøye ut om barnet. Og når dere har funnet det, da meld fra til meg, for at også jeg kan komme og tilbe det.

> Da de hadde hørt hva kongen sa, dro de av sted. Og se, stjernen som de hadde sett i Østen, gikk foran dem inntil den kom og ble stående over stedet der barnet var. Og da de så stjernen, ble de over all måte glade. De gikk inn i huset, og fikk se barnet med Maria, dets mor, og de falt ned og tilba det. Så åpnet de skrinene sine og bar fram gaver til barnet: gull, røkelse og myrra. Men da de i en drøm ble varslet at de ikke skulle vende tilbake til Herodes, dro de en annen vei hjem til landet sitt.

Julens tekst har fortalt oss hvordan den nyfødte Frelseren ble åpenbart blant Israels folk. Dagens festtekst, som nettopp er lest, forteller oss hvordan den nyfødte Frelseren for første gang ble åpenbart blant hedningene. For tolv dager siden feiret vi altså på en måte særlig jødenes jul; i dag feirer vi særlig hedningenes jul. Den angår framfor alle oss, som jo stammer fra hedenske forfedre. Derfor er det rett at vi i dag minnes det verket som skal føre stadig flere hedninger til å kjenne sin Frelser – jeg mener det hellige misjonsverket. La derfor dette være emnet mitt i dag:

Hedningemisjonen – en gjeld som de kristne skylder.

Jeg vil først vise dere i hvilken forstand hedningemisjonen er en gjeld for alle kristne, og deretter i hvilken forstand dette verket er en gjeld særlig for oss.

I. En gjeld for alle kristne

Det var, mine kjære, på en underfull måte at førstegrøden av hedningene en gang ble ført til Kristus. I et land langt øst for Judea, sannsynligvis i Persia, hadde en forunderlig stjerne vist seg for flere av vismennene i det landet. Og Gud hadde åpenbart for dem at denne stjernen betydde at nådekongen var født, han som det jødiske folket hadde ventet på så lenge.

Straks legger vismennene i vei til Jerusalem, hovedstaden i jødenes land. Da de kommer dit, sier de: «Hvor er den jødenes konge som er født nå? For vi så hans stjerne i Østen, og er kommet for å tilbe ham.»

Hva skjer? Kong Herodes lar straks alle yppersteprestene og folkets skriftlærde samle. Han spør dem hvor Messias skulle bli født etter Den hellige skrift. Ut fra profeten Mika svarer de at han skal bli født i Betlehem, og så viser kongen vismennene til denne lille byen. De følger anvisningen, og se: Endelig finner de ham som de har lett etter. De faller ned for ham, tilber ham og åpner skattene sine for ham. Så vender de hjem til landet sitt igjen, med den saliggjørende erkjennelsen som en evig skatt i hjertet.

Det er forunderlig i denne historien at vismennene blir ført til Judea ved en underfull stjerne. Men det synes å være enda merkeligere at Gud ikke også brukte stjernen til å føre vismennene på en omvei helt til Betlehem. I stedet måtte først den jødiske kongen, med sine yppersteprester og skriftlærde, vise dem ut fra Guds ord at Betlehem var stedet der Kristus var å finne.

Vi kan ikke tenke oss annet enn at den allvise Gud gjorde dette i den aller viseste hensikt og av de viktigste grunner. Men hvorfor gikk han fram på denne måten? Med dette ville han vise for alle kommende tider at han ikke vil føre hedningene til sin kjære Sønn ved under, ikke ved stjerner, ikke ved engler eller andre uvanlige åpenbaringer fra himmelen, men ved mennesker – og det ved sin

kirke, som allerede er til. Kort sagt: Hedningemisjonen er en gjeld som kirken og de kristne skylder.

I våre dager mener dessverre altfor mange, også slike som en ikke kan nekte å kalle kristne, at hedningemisjonen riktignok er et prisverdig verk, men at en like gjerne kan gjøre det som la det være, og like gjerne kan delta i det som holde seg utenfor.

Og fordi det finnes så mye nød og trang i kristenheten, ja, mer enn en kan hjelpe, er det ikke få som ser på misjonen som en byrde en ikke bør legge på de kristne i slike nødens tider. De mener den er et verk det er bedre å la være nå, for ikke å hindre andre nødvendige ting.

Men, mine kjære, slike kristne farer vill. Den kristne kirke står i gjeld til hele den verden som ennå lever utenfor Kristus. Det er kirkens oppgave å tenne Ordets himmelske stjerne for de stakkars hedningene og føre dem til Betlehem. Kirken skal være den fruktbare moren som av sitt skjød skal føde Gud stadig flere barn, også av hedningene, som dugg ut av morgenrødens skjød (Sal 110,3). Dette maler ikke bare dagens festtekst for øynene våre som et levende bilde; hele Den hellige skrift vitner også om det med uttrykkelige ord.

Da Kristus tok avskjed med verden, ropte han til disiplene: «Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn, og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,19–20)

Med disse ordene sender Kristus nok i første rekke apostlene ut til alle land og gjør hele menneskeheten til deres arbeidsmark. Men ordene gjaldt slett ikke dem alene. Ja, apostlene stod der den gang snarere bare som røttene til treet som Kristus plantet. Det skulle til slutt skygge over hele verden, og himmelens fugler skulle bo i greinene. De stod der som representanter for hele kirken. Det var derfor egentlig kirken til alle tider Kristus ga denne befalingen; det var kirken han la denne store gjelden på. For det er jo kirken Kristus har betrodd sitt ord som himmelrikets rette nøkler.

Derfor fulgte Kristus også befalingen sin med dette løftet: «Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» De hellige apostlene er jo for lengst døde. Og selv om de har fylt hele jorden med lyden av evangeliet, er det ennå i dag millioner igjen som fremdeles sitter i dødens mørke og skygge.

Ordet «Gå ut i all verden og gjør alle folkeslag til disipler» lyder derfor fortsatt over apostlenes graver, høyt og formanende i ørene på Kristi kirke. Og det skal fortsette å lyde til hedningenes fylde er kommet inn i Kristi rike (Rom 11,25), det vil si til den ytterste dag.

Men hva er kirken? Det er ikke bare de såkalte geistlige, prester og biskoper – det er alle de troende kristne. Til dere altså, ja, til dere som ved en levende tro er gått inn i kirkens fellesskap, gjelder Herrens ord: «Gå ut i all verden og gjør alle folkeslag til disipler.» Da dere gikk inn i kirken, tok også dere på dere en del av kirkens felles gjeld. Dere lovte å arbeide med på det hellige misjonsverket så mye som dere makter.

Men, mine kjære, dette verket er ikke bare en gjeld for de kristne fordi Kristus, deres Herre, uttrykkelig har pålagt dem det. Selv om Kristus ikke hadde talt dette ordet, måtte de kristne likevel erkjenne at det er en gjeld de har.

For det første: Si selv, har ikke enhver kristen en evig kjærlighetsgjeld til Gud? Men kunne en kristen si at han elsket Gud, om han rolig kunne se på at Guds fiende Satan holder millioner som er skapt for Gud, fanget i garnet sitt?

Kunne en kristen si at han elsket Gud, om han rolig kunne se på at Gud forgjeves har gjort sin kjærlighets største under for millioner? At han forgjeves er blitt menneske for dem, forgjeves har lidt for dem, forgjeves har svettet den blodige svetten for dem og forgjeves er død for dem på korset? At han forgjeves har forløst dem, sonet for dem og vunnet dem den evige salighet?

Kunne en kristen si at han elsket Gud, om han rolig kunne se på at millioner ikke kjenner Gud? At de tjener Satan og synden i stedet for å tjene Gud, spotter ham i stedet for å love ham og vanhelliger hans navn i stedet for å holde det hellig?

Nei! Så sant kjærligheten til Gud er en gjeld den kristne må betale av på uten opphør i all evighet, like visst er en kristen alltid skyldig til å ta del i hedningemisjonens verk. Slik skal riket til Satan, Guds fiende, bli brutt ned, og byttet han har røvet fra Gud, skal bli tatt fra ham. Guds rike derimot – lysets, nådens, rettferdighetens og salighetens rike – kan da vokse, og hele jorden kan stadig mer bli full av hans lov og hans ære.

Du altså, som er likegyldig for Guds rike og ikke er noen venn av misjonen, du som ikke vil gi ditt til å fremme dette verket som forherliger Gud – du elsker ennå ikke Gud. Men der det ikke er kjærlighet, er det ingen tro; der det ikke er tro, er det ingen nåde; og der det ikke er nåde, er det ingen salighet.

Men en kristen er ikke bare skyldig til å elske Gud. For det andre er han også skyldig til å elske sine brødre. Paulus skriver jo uttrykkelig: «Bli ingen noe skyldig, annet enn det å elske hverandre!» (Rom 13,8) Men er ikke også alle de stakkars, elendige hedningene våre brødre og søstre etter kjødet? Har ikke én Gud skapt oss? Har vi ikke én stamfar og én stammor? Er de ikke alle kjøtt av vårt kjøtt, blod av vårt blod og ben av våre ben? Hva da?

Kan kristne si at de elsker sine brødre, når de rolig kan se på at millioner av deres brødre og søstre vandrer uten Gud, uten lys, uten nåde, uten trøst i lidelser og uten håp i døden? At de lever i synder og blindhet, under Guds vrede og unåde og i usigelig ytre og indre nød, og til slutt farer herfra i fortvilelse og så går fortapt for alltid og evig, både på sjel og legeme? Aldri!

Ser en mann sin neste falle i vannet og ikke skynder seg å rekke ham hånden, sier vi at han mangler menneskekjærlighet. Og så skulle den som ser millioner av sine brødre synke i den evige dødens hav, bære kjærlighet i hjertet når han ikke vil skynde seg å hjelpe dem, ikke engang med en liten skjerv?

Ser en mann flammene ta tak i sin brors jordiske eiendom og ikke skynder seg å redde den om han kan, sier vi at han mangler broderkjærlighet. Og så skulle den som ser en evig ild slå sammen over sjelene til millioner av sine brødre, bære kjærlighet i hjertet når han ikke vil gjøre noe for å slokke denne ilden?

Fordi tiden er kort, har jeg bare kunnet legge lite fram for dere. Men jeg tviler ikke på at dere alle er overbevist om at hedningemisjonen er en gjeld som de kristne skylder. Og det er en gjeld som Kristus ikke bare har pålagt sine kristne, men som allerede ligger i kjærlighetsgjelden til Gud og brødrene. På den gjelden skal en kristen betale av, ikke bare så lenge tiden varer, men så lenge evigheten varer.

II. En gjeld særlig for oss

Jeg går derfor videre. La meg nå for det andre vise dere at hedningemisjonen nettopp er en gjeld særlig for oss, og at Gud nå mer alvorlig enn noen gang krever at vi betaler av på den.

Det har vært tider da de kristne forgjeves bar på ønsket i hjertet om å bidra med noe til at hedningeverdenen ble omvendt. Det var tider da nesten alle hedningeland var stengt for de kristne, og da Satan hadde hele folkeslag og verdensdeler i uforstyrret eie, bak bolverk som ingen kunne komme over. Da kunne ikke de kristne gjøre annet enn å sukke til Gud om at han måtte forbarme seg over deres fortapte brødre etter kjødet og åpne den stengte inngangen til dem.

Disse tidene er forbi. Det finnes nå nesten ikke noe land eller rike på jorden som de kristne ikke kan få adgang til. En stadig større verdenshandel med jordiske varer har åpnet portene til alle verdens riker og alle havets øyer for de kristne. Skipsfarten blir stadig bedre og har ført landene tettere sammen, og skillemurene mellom språkene har mer og mer falt bort.

Verden aner riktignok ikke at alle disse store forandringene har et høyere mål enn det den selv tar sikte på – nemlig å bryte vei for Kristi rike. Men når det nå i våre dager på denne måten er blitt stadig lettere å sende evangeliets budbærere til alle kanter av jorden, vokser også de kristnes gjeld for hver dag – gjelden å drive arbeidet for hedningenes omvendelse med all iver.

I våre dager vil Gud tydeligvis la hedningenes fylde – det vil si alle de utvalgte blant hedningene – gå inn i sitt nåderike, og, som Johannes sier, «samle til ett de Guds barn som er spredt omkring» (Joh 11,52). Derfor skal de kristne også stadig mer trofast og omhyggelig bruke denne herlige nådetiden som er brutt fram. De skal bruke den til å føre de mange sauene som ennå flakker omkring i denne verdens ørken, inn i Kristi saueflokk.

Riktignok kan og skal vi ikke alle selv dra ut som misjonærer dit hvor mørke ennå dekker jorden og belgmørke folkene (Jes 60,2). Men den som Gud på annen måte har ført til et sted der det stadig byr seg anledning for ham, er skyldig til å oppfylle pliktene i sitt åndelige prestedømme overfor hedningene rundt seg.

Men for å forlate sitt tidligere kall og vie seg bare til tjenesten i den hellige misjon, trengs det ikke bare særlige gaver, men også særlige og tydelige tegn på at det er Herrens vilje. (*Walthers note: Etter at Luther har vist hvor nødvendig det ordentlige kallet er for den offentlige forvaltningen av prekeembetet blant de kristne, skriver han derfor: «Kom man blant de flokkene som ikke var kristne (hedninger), kunne man gjøre som apostlene og ikke vente på kallet, for der hadde man ikke prekeembetet. Og en kunne si: Her er det ikke kristne; jeg vil forkynne for dem og*

undervise dem om kristendommen. Og» (etter at noen var blitt kristne) «kunne en flokk slå seg sammen og velge og kalle meg til sin biskop – da hadde jeg et kall.» (Til 2 Mos 3,1. *Walch III, 1079.*))

Martin Bucer hadde en gang villet gjøre det til en samvittighetssak for Luther å ta seg mer av England. Da skrev Luther – det var i året 1538 – til kurfyrsten: «Når doktor Bucer viser til ordet ‹Gå ut i all verden og lær›, så gjør vi det med skriftene våre. Å forlate vårt nåværende kall utover det, er ikke befalt oss.» (Luthers verker, Walch-utgaven XVII, 349.)

Men selv om vi ikke alle kan og skal bli misjonærer, kan og skal vi oppmuntre de av våre brødre som vi ser har de gavene som trengs, og som er frie og villige til det, til å gjøre denne kjærlighetstjenesten. Og vi kan og skal bidra etter evne til å skaffe de jordiske midlene som trengs til det.

Å, mine kjære, nå arbeider det misjonærer midt i det landet vi bor i, og de kan bare fortsette arbeidet hvis vi åpner vår milde hånd. Hvordan skulle vi da en gang unnskylde oss for Gud, om vi ikke hadde gjort noe for å fremme og fullføre det helligste og saligste verket som er betrodd oss som kristne? Å, hvor mange tusen kristne ville ikke for tre hundre år siden ha takket Gud med gledestårer om de hadde fått tilbud om en så herlig anledning som vi har, til å bidra med noe til at de stakkars blinde hedningene ble omvendt!

Men, mine kjære, det har ikke bare vært tider da de kristne ikke hadde noen anledning til å ta del i dette verket. I dag finnes det også mange kristne som selv er tynget av bitter fattigdom og ikke kan avse engang et lite bidrag til det.

Særlig i vårt gamle tyske fedreland, som tunge hjemsøkelser stadig utarmer mer, spiser kanskje mange fedre og mødre i dag sitt fattige brød under tårer. De vet ikke hvor de i morgen skal få mat og klær fra, til seg selv og til de sultne og nakne små i den harde vinteren. Hvor gjerne ville kanskje mange av disse som er fattigst på legemet, ofre noe for sine brødre og søstre som er fattige på sjelen! Men de har ikke annet enn et hjerte som sukker for dem.

Med oss her er det annerledes. Vi lever her i et land med stor jordisk velsignelse. De fleste her har noe mer enn de trenger, og mange er overøst med timelige goder.

Å, la oss ikke glemme at vi ikke har fått denne velsignelsen for å la den ligge død, innestengt i kister, eller for å låne den ut mot ågerrente og trekke renters rente av den. Vi har ikke fått den for å skaffe oss et bortskjemt og overdådig liv, for å smykke legemet vårt med stas og rommene våre med prektig innbo, for å bygge oss prangende palasser, for å utvide forretningene våre uten ende eller for å kjøpe den ene landstrekningen etter den andre. Nei, det vi har, er ikke vårt; det er Guds kasse, og vi skal bare være husholdere over den.

Framfor alt vil Jesusbarnet, som ennå ligger fattig i krybben sin, at vi sammen med vismennene fra Østerland skal åpne skattene våre og legge ned for ham noe av vårt gull, vår røkelse og vår myrra som reisepenger på veien til de fjerne hedningelandene. Jesusbarnet kommer til oss i sine fattige lemmer, i sin fattige kirke og i sine fattige, fortapte sauer blant hedenskapets flokk. Å, la oss ikke vente til dødsstunden med å gjøre opp gjelden vår! Da kan det lett være for sent.

Men jeg må nevne enda en grunn til at vi må erkjenne misjonsverket som en gjeld nettopp for oss i særdeleshet. Vi bor her på steder som de hedenske urinnbyggerne er blitt jaget fra. De som ennå er igjen, er dels allerede blitt drevet bort, dels blir de stadig drevet videre.

Vi bor her blant hedninger hvis fedre ble utsatt for de mest opprørende grusomheter solen noen gang har skint på. Det skjedde like etter at dette landet ble oppdaget, for mer enn tre hundre og femti år siden, og det ble gjort av mennesker som kalte seg kristne. Blant annet ble nesten 15 millioner indianere på mindre enn ti år slått i hjel som ville dyr i skogen av de romersk-katolske spanjolene.

Har ikke da alle de kristne innbyggerne i dette landet en umåtelig gjeld å betale av på til disse ulykkelige? Vi bor på deres fjell og på deres jord, vi hugger tømmeret i deres skoger, vi farer på deres elver, og vi lar buskapen vår beite på deres enger.

Å, ve alle borgere i disse statene som ikke vil gjøre noe for at evangeliets trøst og dets evige goder kan bli brakt til de ulykkelige hedenske innfødte! Hvor forferdet skal de ikke bli når disse, som vi har drevet bort fra hjemmet sitt, en gang anklager dem for Gud og sier: «Her står de, våre fiender! Fra det jordiske fedrelandet vi eide, har de drevet oss bort, og veien til ditt fedreland, Gud, har de ikke vist oss. Hevn, Herre, det de har gjort mot oss!»

Å, mine dyrebare, la oss da ikke være hardere enn Herodes selv, som viste de hedenske vismennene veien til Kristusbarnet i Betlehem. La oss sørge for at den klare stjernen i Guds ord, som nå lyser for oss, blir tent for våre stakkars indianske brødre.

La oss tenke på at én eneste sjel er mer verd enn hele verden. For verden skal forgå, men en omvendt sjel lever evig og er evig salig og ser Gud. Om da bare noen få sjeler skulle bli vunnet fordi vi hjalp til, å, hvor rikt ville vi ikke alle bli lønnet for de ofrene vi har gitt til det!

Vel da! Gud blir ikke trett av å gjøre godt mot oss, så vil heller ikke vi bli trette av å gjøre godt mot våre brødre (Gal 6,9). Gud lar framfor alle de fattige få høre evangeliet forkynt (Matt 11,5).

Så la da også oss, selv om de fleste av oss ikke hører til de rike, men til de fattige i denne verden, gi en liten skjerv av vår fattigdom. For Gud er det det samme om han hjelper ved lite eller ved mye (1 Sam 14,6). La oss derfor til vår lille jordiske gave legge desto flere og desto mer inderlige bønner til himmelen, så skal Guds velsignelse bli overmåte stor.

Lovet være hans herlige navn av alle folkeslags tunger, alltid og i evighet. Amen.

Første søndag etter Kristi åpenbaringsdag

Luk 2,41–52

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud Fader og fra Herren Jesus Kristus, Faderens Sønn, i sannhet og kjærlighet være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Bare få av dem som har innvandret hit, har gjort det i rett hensikt, ledet av Gud. De aller fleste har forlatt hjemmet sitt for å finne frihet for kjødet, jordisk rikdom eller i det minste et bekvemt liv her. Bare få har gjort det for å kunne leve et stille og rolig liv i all gudsfrykt og ærbarhet her, bedre enn i det gamle fedrelandet.

Og selv blant dem som byttet fødelandet sitt med dette fjerne Vesterlandet bare for de himmelske godenes skyld, har mange i noen grad handlet ut fra en slem villfarelse. Mange mente nemlig at de måtte reise for at den sanne kirke skulle bestå gjennom dem. Dette er, som sagt, en stor villfarelse.

Den sanne kirke er slik at den kan bestå i ethvert land og under enhver styreform. Det er riktignok sant at øvrigheten her og der i vårt gamle tyske fedreland – både den verdslige og den såkalte geistlige – ikke ville tillate at den sanne kirkes rene lære ble forkynt. Der fikk menighetene falske lærere og falske bøker i skole og kirke tvunget på seg, mens de kristne her får utøve troen sin helt fritt på alle måter.

Men erfaringen fra alle tider har likevel bekreftet at kirken alltid ble mest styrket innvendig nettopp når den var under størst press utenfra. Det var alltid forfølgelsen som oppdro de beste kristne. Men så snart kirken var fri og uten trengsel, sank den litt etter litt ned i lunkenhet, sorgløshet, treghet og åndelig metthet.

Men særlig dette er påfallende og beskjemmende: Mange som ikke ble drevet hit av noe jordisk, har ment at de måtte utvandre nettopp for at barna skulle bli frelst. Og likevel kan ingen nekte for at de kjære unge nettopp her er i særlig stor fare for sjelen.

Med religionsfrihet og samvittighetsfrihet som skjold blir det her ropt ut forferdelige bespottelser mot Gud, hans ord og alt som er hellig, på alle gater og offentlige steder. De blir til og med spredt i aviser som kommer ut hver dag og blir ivrig lest. Slik er det visst ikke i noe annet land i verden.

Under kappen av republikansk frihet blir alle synder og skjendigheter drevet her så skamløst ved høylys dag, og øvrigheten og lovene, all tukt og orden blir hånet så frekt, at det knapt har sin like i noe annet land – heller ikke i vårt gamle fedreland.

I tillegg står så mange veier åpne her for at selv barn kan tjene penger og bli uavhengige av foreldrene sine. Derfor må det nesten regnes som et under når et barn her ennå forblir barnlig av sinn og lydig mot foreldrene. Men faren for forførelse er aller størst fordi landet er fylt av en nesten utallig mengde vranglærende sekter, som ingen andre steder. Ofte har de et så villedende og hellig ytre at selv de som virkelig er opptatt av sjelens frelse, lett kan bli fanget og ført inn på farlige villspor.

Hvem blant oss som er far eller mor, og som av hjertet ønsker at barna ikke bare skal komme seg gjennom verden, men fremfor alt bli salige – hvem må ikke tenke på framtiden med beven når han ser tilstanden i vårt nye fedreland i lyset fra Guds ord? Hvem må ikke da rope ut med sorg og bekymring: Å, hva skal det bli av mine stakkars barn når jeg er død? Vil de ikke til slutt bli revet med av fordervelsens veldige strøm og – akk! – miste sine dyrekjøpte sjeler?

Men hvor velgrunnet en slik bekymring enn er, mine kjære, ville vi likevel synde om vi fortvilte over det. Da ville vi falle i den samme villfarelsen som før har drevet mange hit fra det kjære gamle fedrelandet, nemlig at en ikke kan bli salig hvor som helst på jorden. Slike tanker skal være langt fra oss!

Nei, nå som vi engang er her med Guds tillatelse, skal vi tenke på dette til trøst: Gud, hvis nåde rekker så langt som himmelen, er også her. Jesus Kristus, som har fått hedningene til arv og jordens ender til eie, har sitt nåderike også her. Guds Ånd, som man ikke kan flykte fra, ikke engang på morgenrødens vinger, blåser og virker også her.

Også her gjelder ordet: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst» (Rom 10,13). Også her står himmelen åpen. Også her står kirkens tre, som brer grenene sine ut over alle deler av jorden. Også her rekker Gud hendene ut etter syndere. Derfor kan vi og våre barn også her bli bevart fra forførelse og bli salige.

Men hva må foreldre og barn her gjøre for at dette skal skje? Om det vil jeg tale mer til dere nå, ut fra dagens evangelium.

> Hvert år dro foreldrene hans til Jerusalem til påskefesten. Og da han var tolv år gammel, dro de dit opp, som skikken var ved høytiden. Og da de hadde vært der disse dagene til ende og de dro hjem igjen, ble barnet Jesus tilbake i Jerusalem, og foreldrene hans visste det ikke. Men da de trodde at han var i reisefølget, gikk de en dagsreise fram og lette etter ham blant slektninger og kjente. Da de ikke fant ham, vendte de tilbake til Jerusalem og lette etter ham. Og det skjedde etter tre dager at de fant ham i templet. Der satt han midt blant lærerne og hørte på dem og spurte dem. Og alle som hørte ham, var forundret over hans forstand og over de svarene han ga. Da de så ham, ble de forundret, og hans mor sa: Barn, hvorfor gjorde du dette mot oss? Se, din far og jeg har engstet oss og lett etter deg. Og han sa til dem: Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus? Men de forsto ikke det ordet han talte til dem.

> Så gikk han med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem. Men hans mor gjemte alle disse ordene i sitt hjerte. Og Jesus gikk fram i visdom og alder og i velvilje hos Gud og mennesker.

I de såkalte tolv nettene som nettopp er over, har vi sett Kristus som et diebarn i morens fang og armer. I søndagens evangelium, som vi har lest, ser vi ham i sin hellige ungdom sammen med sine menneskelige foreldre. Se derfor nå sammen med meg på dette:

Den hellige familie, et lærerikt eksempel for kristne foreldre og barn. Vi spør da: For det første, hva lærer den foreldrene? Og for det andre, hva lærer den barna?

Men du, Jesus, velsign selv forkynnelsen av ditt ord, så det med kraft kan trenge inn i hjertene til foreldrene og barna. Gi at vi alle heretter trofast kan vise barna våre til deg, og at barna villig og gjerne lar seg føre til deg. Gi at barna våre fortsatt kan tjene deg her sammen når vi foreldre sover i gravene våre, og at de kan velsigne oss som sine fromme fedre og mødre – inntil du til slutt har ført oss alle sammen til den seirende menigheten av dine fullendte rettferdige. Der skal vi stemme i din lovsang alltid og evig. Amen.

I. Hva lærer den hellige familie foreldrene?

Dagens evangelium er den eneste beretningen de hellige evangelistene har tatt vare på om den hellige familie fra vår Frelsers ungdomstid. Bare denne ene hendelsen er løftet fram blant alle de andre, men den er nok til å gi oss et levende bilde av hele Kristi ungdomsliv, helt til han tiltrådte sitt offentlige lærerembete.

Det første vi får vite av beretningen i evangeliet vårt, er hvordan Maria og Josef utførte sin oppgave som Kristi menneskelige foreldre. Vi får nemlig vite at de lot det hellige barnet bli omskåret etter Herrens lov og så oppdro det med den største omsorg. Derfor oppfordret de det fra tolvårsalderen av til å følge med når de reiste til Jerusalem, slik loven bød. Der var Guds folks eneste tempel, og der ville de tjene Herren også offentlig og feire påskefesten sammen med hele Israels menighet.

Hvor lærerikt er ikke dette for oss foreldre, som Gud også har betrodd barn som pant på sin kjærlighet! Maria og Josef måtte oppdra det hellige barnet med omsorg, enda det var herlighetens Herre som hadde ikledd seg dette barnet. Ikke engang de kunne tillate seg å tenke at det ville utvikle seg av seg selv uten deres hjelp, og at Gud ville våke over det og verne det uten dem.

Hvor mye mer burde ikke vi da forstå vårt kall: å være Guds redskaper når våre hjelpeløse små skal oppdras! Foreldrene til det allerhelligste Gudmennesket så det som sin plikt å føre ham til Herrens hus. Hvor mye mer må ikke vi da forstå at vi har plikt til å føre barna våre tidlig til Herren – de som er syndere og trenger nåde!

Riktignok står det ikke i vår makt, mine kjære, å omvende barna våre, rense og forvandle deres syndige hjerte og holde dem fast i Guds nåde. Men vi kan virkelig bli skyld i at de blir forsømt og at sjelene deres går fortapt. Derfor skal vi sannelig være Guds medhjelpere til å redde dem, om de lar seg redde.

De er ikke gitt oss til lek og spøk, og enda mindre for at de skal være våre tjenere. Gud har snarere betrodd dem til oss for at vi skal vise dem til deres himmelske Far allerede før de vet noe om ham. Derfor skal Gud en gang kreve barnas sjeler og blod av våre hender og si til oss: Hvor er de, mine barn, som jeg ga dere?

Riktignok er det svært viktig, og vår første plikt som kristne foreldre, at vi bærer barna våre til Jesus i den hellige dåp straks etter fødselen. For han har sagt: «La de små barna komme til meg, hindre dem ikke! For Guds rike hører slike til» (Mark 10,14). Men med det har vi slett ikke gjort opp vår gjeld som foreldre overfor dem.

Nei, når barna våre er døpt, bærer de selv Jesus i hjertet. Da har vi, som Maria og Josef, i vårt eget barn et Kristusbarn i huset og i armene våre. Nettopp da skal vi ha dobbelt så stor omsorg for å bevare dem. Da skal vi hver dag bære det dyrebare barnets frelse på hjertet, med omsorg, sukk og bønner. Hver dag og hver time skal vi legge det i Jesu armer og så å si gi det Jesu kjærlighet og Guds frykt inn med morsmelken.

Så snart barnet er i stand til å fatte det, skal vi fortelle det at det er døpt, og hvilken stor nåde det har fått i dåpen. Vi skal lære det å si med glede: Jeg er døpt! Min Jesus er min! Mine synder er tilgitt!

Med dette skal vi ikke vente til barna begynner på skolen. Nei, før vi kan sende barna på skolen, skal vi allerede hver dag ha vært deres lærere og ført dem til Gud. Det er i sannhet troløse foreldre som lar barnet vokse opp som det er, og slår seg til ro med at det jo skal begynne på skolen når det er seks år. For jo mindre barnet er, desto viktigere er det som blir sådd i det spede hjertet nettopp i disse årene.

Forsømmer vi sjelene til de minste barna våre, legger vi grunnen til en fordervelse som senere kanskje aldri kan rykkes opp. Planter vi ikke Guds ord i hjertet deres, blir hjertet altfor snart, også etter dåpen, som en vanskjøttet åker. Der skyter syndens ugress frodig opp, ja, torner, tistler og kratt av laster, frekkhet og skamløshet.

Å, skam over de foreldrene som kommer til skolen med et barn som allerede har kommet på avveier! For som sagt: Nettopp i disse første årene utretter foreldrenes trofaste tukt utrolig mye, mens forsømmelse i denne tiden gjør skade som ikke kan bøtes.

Men hva skal en si om foreldre som senere kunne sende barna sine til en kristen skole for en liten betaling – ja, gratis om de er helt fattige – men som selv ikke benytter seg av denne anledningen til å gjøre noe for barnas sjeler? De ser på barna som slaver som skal tjene penger for dem, og derfor holder de dem borte fra skolen.

Å, hvor blinde er ikke slike foreldre! De forstår jo slett ikke hvorfor Gud har betrodd dem udødelige, dyrekjøpte sjeler! Hvilket tungt og forferdelig ansvar lesser de ikke på samvittigheten sin med slik forsømmelse? Hvor skal ikke slike samvittighetsløse foreldre en gang ønske at de aldri hadde hatt barn, når de må tre fram for Gud sammen med dem!

Men, mine kjære, det er heller ikke nok at vi bare sender barna våre på skolen når de vokser opp – kanskje bare for å bli kvitt dem og slippe all egen møye med å undervise og oppdra dem. Nei, det er slett ikke gjort med det. Hva kan noen få skoletimer utrette når vi ikke samtidig våker omhyggelig over barna våre?

Vi må passe på at den gode sæden som er sådd i hjertene deres, ikke blir kvalt igjen av dårlige eksempler, dårlig selskap og all slags annen forførelse. Og hvordan kan det læreren planter i sjelene deres, vokse og bære frukt, når foreldrene ikke vanner og steller det hjemme? Det må skje ved at de spør barna ut, formaner, advarer og legger det fram for dem med kjærlighet.

Men sett nå, mine kjære, at foreldrene har gjort alt de kunne for barna i skolealderen. Foreldreplikten deres slutter likevel slett ikke når denne tiden er over.

Men hva skjer som oftest, særlig i vårt nye fedreland? Foreldrene unner knapt barna sine de siste ukene til å forberede seg til den viktige dagen i livet deres – dagen da de bekjenner troen sin for mange vitner, offentlig fornyer dåpsløftet sitt og sverger den treenige Gud evig troskap. Eller hvis de lar det skje, støter de dem likevel ubarmhjertig ut i verden straks etterpå. De spør ikke om barna kommer i sjelefare eller ikke, bare de finner et sted der barna kan tjene mer penger enn andre steder.

Å, forbannede gjerrighet, når foreldre for en ussel vinnings skyld setter barna sine et sted der de vet at fristelsene er så store at barna knapt kan unngå fordervelsen! Å, samvittighetsløse foreldre, som setter sitt stakkars barn – som ennå ikke er grunnfestet og erfarent i troen og kunnskapen – midt blant vranglærende! De vranglærende stormer straks inn på barnet for å vinne det for falsk tro og svermeri, og barnet blir lett blendet av listige spissfindigheter og falsk, menneskelig hellighet.

Eller de setter det midt blant folk som holder like mye på den ene religionen som på den andre, og derfor egentlig ikke på noen, og som kaller iver for den ene, sanne religion for trangsynt fanatisme. Eller de setter det midt blant ryggesløse spottere, der de ulykkelige barna fra morgen til kveld ikke hører annet enn spott, bespottelse og uanstendig spøk!

Å, samvittighetsløse foreldre, som med viten og vilje lar sitt stakkars barn, som ennå ikke er forført, tjene i slike hus, der en mengde forførere spinner det inn og legger nesten uunngåelige snarer for uskylden dets! Å, samvittighetsløse foreldre, som uten nød setter barnet sitt midt blant sjelemordere og så i uker, måneder, ja, år ikke ser etter om barnet fremdeles bærer Herren Jesus i hjertet og bekjenner ham for verden med munnen!

Eller når de først må la barnet ta en farlig plass, bærer de aldri nøden dets fram for Gud i inderlig forbønn, og aldri ber og formaner de det med tårer om å være tro mot sin Frelser!

Å, samvittighetsløse foreldre, som setter barnet sitt i tjeneste slik at det ikke engang på Herrens dag kan tjene Herren offentlig! Da kan det ikke høre Guds ord og styrke sin svake tro, ikke vekke opp igjen sitt dorske hjerte og rette opp sine trege knær. Det kan ikke få sin vaklende fot til å stå fast og føre den tilbake til den smale vei som det allerede har forlatt.

«Ja,» sier man, «vi har hatt strev nok til vi fikk barna våre ut av skolen. Nå får de prøve å hjelpe seg selv videre så godt de kan. Vi måtte også ut i verden da vi var unge.»

Akk, de som kan tenke så likegyldig om barnas sjelefare, viser med det at de selv ble overvunnet av verdens fordervelse da de kom ut i verden. De bryr seg ikke om sin egen sjel, og derfor går barnas sjelenød dem nok enda mindre til hjertet. I stedet for å lyse for barna med et gudfryktig eksempel, med iver og alvor i kristenlivet, forfører de dem snarere til et like ugudelig liv ved sitt dårlige eksempel og sin lunkne, dorske kristendom.

Akk, dere ulykkelige som handler slik! Om dere tenkte over hva dere gjør, og om dere kunne høre det ve som Gud roper ut over slike samvittighetsløse foreldre, ville dere bli forferdet over dere selv.

Gud sier i sitt ord: «Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!» (Matt 6,33). Men dere gjør det motsatte og søker først denne verdens rike. Videre sier Gud i sitt ord: «For hva gagner det et menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel? Eller hva kan et menneske gi til vederlag for sin sjel?» (Matt 16,26). Men dere setter barnas sjeler tusen ganger lavere enn hele verden.

Ja, hva skal jeg si? Dere selger barna deres med kropp og sjel midt inn blant djevelens tjenere for at de skal tjene et par usle dalere. Kristus sier: «Men den som forfører én av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp» (Matt 18,6). Men dere forfører de barna som Gud fremfor andre har lagt dere på hjertet. Ve dere derfor alltid og evig!

Å, Herre Gud, hva vil dere svare i all evighet for at dere har forsømt barna deres? Se på Maria og Josef! De var svært fattige. Likevel gjør de hvert år den lange, kostbare reisen til fots – atten tyske mil – til Herrens tempel i Jerusalem sammen med gutten sin, som ingen verken kunne forføre eller lære noe. Og da de i svakhet hadde mistet det dyrebare barnet, bare legemlig, hvor engstelige var de ikke! Hvordan jamret de ikke, gråt og sukket og lette uten rast og ro, dag og natt, til de hadde funnet igjen barnet de var blitt betrodd!

Derfor, tro meg: Akk og ve skal komme over hodene deres hvis dere i skammelig gjerrighet styrter barnas dyrekjøpte sjeler i den minste fare. Ja, som kristne foreldre vil dere få en hardere straff enn de hedenske foreldrene som en gang kastet barna sine i den glødende buken på jernguden Molok.

Du far, tenk over dette: Gud har lagt dette barnet i armene dine! Du mor, tenk over det: Gud har gitt deg spedbarnet ditt i fanget! Av deres hender og av deres fang skal Gud kreve sitt barn tilbake. Ve dere hvis dere da må tie når han spør: Hvor er mine barn? Tenk på Eli! Han falt i Guds forferdelige dom først og fremst fordi han ikke hadde oppdratt sønnene sine i Herrens tukt og formaning; han hadde ikke engang sett surt på skurkestrekene deres (1 Sam 3,13).

Si ikke: Ja, barnet mitt vil ikke lenger lyde meg! Kanskje lot dere det vokse opp uten tuktens ris da det var lite. Da høster dere nå allerede de bitre fruktene av deres blinde kjærlighet. Å, skynd dere da å ta igjen så mye som mulig av det dere forsømte før!

Men selv om dere ga barna den tukten de trengte i de første leveårene, skal dere ikke tro at de nå har vokst fra tukten deres. Dere skal snarere fortsatt bruke den foreldremakten Gud har gitt dere, og holde barna til lydighet. Dere skal ikke pynte på barnas synder og unnskylde dem, men refse dem med alvor og ikke holde opp med å formane og advare. Ja, la til og med tårene deres som far og mor tale, for å bløtgjøre barnas harde hjerte, om Gud vil.

Men fremfor alt skal dere rope til Gud dag og natt at han vil røre hjertene til deres bortkomne sønner og døtre, så de går i seg selv og omvender seg. Ja, om ikke noe annet hjelper, skal dere vise at dere elsker Kristus mer enn barna deres. Da skal dere til og med holde foreldrenes velsignelse tilbake fra dem og ikke lenger vedkjenne dere dem som barna deres, så lenge de med all makt vil fortsette å forakte formaningene fra far og mor.

Men dere dyrebare foreldre, som bærer barna deres på hjertet dag og natt og likevel ikke ser noen frukt – fortvil ikke for det! Gud ser tårene deres i det skjulte, Gud hører sukkene deres, Gud merker den inderlige lengselen i hjertene deres. Vent bare på hans hjelp; møyen og sorgen deres er ikke forgjeves.

Enten vil Gud ennå dra til seg barna deres, som til nå har vært ugudelige, slik han en gang dro til seg Augustin, som var sunket dypt ned i syndens tjeneste. Hans trofaste, gudfryktige mor Monika hadde bedt og grått for ham hver dag i mer enn tjue år. Derfor sa Ambrosius til henne: «Det er ikke mulig at et slikt tårebarn kan gå fortapt.» Eller om barna deres, dere gudfryktige foreldre, slett ikke står til å redde, er likevel ikke sorgen og bønnen deres for dem forgjeves. Velsignelsen av den troskapen dere har vist som foreldre, skal komme tilbake til dere tusen ganger.

II. Hva lærer den hellige familie barna?

Men dette får være nok om det dagens evangelium forkynner for foreldrene. La oss nå for det andre se på det yndige Jesusbarnet i evangeliet vårt som et lærerikt eksempel for dere, kjære barn.

Fremfor alt er det to ting Jesu eksempel lærer dere, mine kjære barn: for det første hvordan dere allerede i ungdommen skal tjene Gud, og for det andre hvordan dere skal være lydige mot foreldrene deres.

Se, Guds Sønn kunne ha kommet til verden som et fullt utvokst menneske. Men det ville han ikke. Han ville også være barn og ung gutt. Det gjorde han for å forløse oss fra synden i vår barndom og ungdom ved sin hellige barndom og ungdom, og for å gi alle barn, gutter og unge piker et eksempel og forbilde på en virkelig from ungdom – et forbilde de skal følge.

Tenk nemlig på dette, kjære barn: Det hellige Jesusbarnet var samtidig Guds Sønn, i én person. Derfor hadde han ikke plikt etter loven til å tre fram i templet i Jerusalem og være med og feire påskefesten. Og likevel fulgte han foreldrene sine dit, mens han ennå var ung og spe. Med glede tok han på seg den lange, møysommelige og besværlige reisen, der de fattige foreldrene hans nok ofte ikke en gang kunne gi ham den forfriskningen han trengte.

Tenk på dette: I det hellige Jesusbarnet lå alle visdommens og kunnskapens skatter skjult. Derfor måtte selv lærerne undre seg over hans høye, underfulle forstand, både når han spurte, og når han svarte.

Og likevel gikk dette barnet, fullt av guddommelig visdom, til templet så snart han kom til Jerusalem, og satte seg midt blant lærerne. Han ble ikke tiltrukket av den vakre byen med det prektige kongeslottet, heller ikke av de rikes glitrende palasser. Han gikk forbi alt dette uten å beundre det og skyndte seg til templet for å høre Guds ord og selv samtale om det. Er dere lik dette hellige barnet? Er Guds ord allerede deres hjertes glede?

Ja, vil kanskje mange si, Jesus var Guds Sønn, og derfor var han nok så from allerede som barn. Men kan en kreve det samme av oss?

Til dem svarer jeg: Ja, kjære barn, mange andre barn har allerede fulgt Herren Jesus etter og vært lik ham. Den hellige apostelen Paulus sier om Timoteus at han helt fra barndommen av hadde kjent De hellige skrifter (2 Tim 3,15). Ja, om den lille, gudfryktige Samuel heter det nesten det samme som om Herren Jesus: «Men gutten Samuel gikk fram i alder og i yndest både hos Herren og hos mennesker» (1 Sam 2,26). Og om den åtte år gamle Josjia heter det: «Josjia gjorde det som var rett i Herrens øyne … Han vek ikke av verken til høyre eller til venstre» (2 Kong 22,2).

Av dette ser dere, kjære barn, at en godt kan være from allerede i ungdommen. Ja, nettopp da er det aller lettest å være from. For da har en ennå ikke så mange hindringer, ingen store sorger, ikke så høye ønsker og ikke så mye arbeid. Heller ikke blir en da så lett hatet og forfulgt for å være from. For et fromt barn er godt likt, ikke bare hos Gud, men også hos alle mennesker – alle setter pris på det og elsker det.

Fromme barn er derfor virkelig lykkelige barn. Et ugudelig barn er derimot svært ulykkelig. For det er en vederstyggelighet for Gud, de hellige englene elsker det ikke, og menneskene vil heller ikke vite av det.

Riktignok kan dere barn ikke være fromme av egen kraft, like lite som andre mennesker. For bare Jesus var hellig, uskyldig og skilt fra syndere allerede fra fødselen av. Alle andre mennesker bringer et ondt hjerte med seg inn i verden.

Men se: I den hellige dåp har Gud allerede gitt også dere sin Hellige Ånd i hjertet, og han har renset det ved troen. Tror dere da fortsatt på deres kjære Frelser – tror dere at han har forløst dere og allerede vasket dere fra alle syndene deres – da gir han dere også kraft til å vandre etter hans hellige forbilde.

Å, følg ham da etter! Gå også dere, som det hellige Jesusbarnet, inderlig gjerne og flittig i Herrens hus. La også for dere Guds dyrebare ord være det dere helst holder på med. La det være deres største lyst å tale om det, spørre om det og la dere spørre om det. Hver gang slemme kamerater vil lokke dere bort fra stedet der dere blir undervist i Guds ord, så følg dem ikke! Si heller med Jesusbarnet: «Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?»

Men om dette hellige barnet blir det ikke bare fortalt at han hadde så stor glede i Guds ord. Det blir også fortalt at han, da foreldrene hans hadde funnet ham i templet og ville vende hjem igjen, «gikk med dem og kom til Nasaret, og han var lydig mot dem».

Å, om jeg kunne skrive dette ordet med uutslettelig skrift i hjertene til dere alle som ennå har foreldre eller pleieforeldre: «Og han var lydig mot dem»! Tenk på hvilken tilbedelsesverdig ydmykhet det var at han som alle skapninger må være underlagt, og som alle engler og mennesker må bøye kne for, var lydig mot foreldrene sine! Tenk hvor underfullt og ubegripelig dypt han bøyde seg ned: Han som har reist himmelhvelvingen, og som var byggmesteren bak hele verden, gikk sin pleiefar Josef til hånde når Josef skulle bygge en liten hytte for et stakkars menneske!

Men forstå også av dette hvor ugudelige de barna må være som ikke vil ta etter dette herlige eksemplet og ikke vil være lydige mot sine kjære foreldre! Hva vil Kristus en gang si til dere som forakter foreldrene, avfeier formaningene deres, bedrøver dem hver dag og ikke engang bryr dere om tårene og sukkene dere presser ut av dem med ulydigheten deres?

Frelseren skal en gang rope til dere: Dere skammelige barn! Jeg trodde at dere i det minste ville la dere bevege til å lyde foreldrene deres når dere hørte at jeg, deres Gud, Herre og Frelser, har vært lydig mot mine fattige foreldre. Men se: Ikke engang mitt eksempel har kunnet smelte deres ulydige, harde hjerte og bevege det til barnlig lydighet. Å, ve dere derfor alltid og evig! Ja, «gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans» (Matt 25,41).

Akk, hvor skal ikke de som har vært ugudelige og ulydige barn på jorden, da ønske at de kunne bli barn en gang til! Da skal de tenke: Å, hvor gjerne ville vi ikke nå lyde foreldrene våre! Men da er det for sent.

Be derfor nå Gud i hjertelig anger og fast tro om å tilgi dere ulydigheten deres til nå, for det hellige, lydige Jesusbarnets skyld. Så vil han være dere nådig og hjelpe dere til å bedre dere mens det ennå er tid. Hør ikke på stemmen til dem som innbiller dere at lydighet mot foreldrene er et tungt åk. Det er Satans stemme. Hør heller på den trofaste stemmen til far og mor! Deres stemme er Guds stemme, deres vrede er Guds vrede, deres velsignelse er Guds velsignelse, deres forbannelse er Guds forbannelse.

Akk ja, tenk alle over det Sirak sier, kjære barn: «Mitt barn, glem ikke din mors smerter. For den som forlater sin far, er som en gudsbespotter, og den som gjør sin mor vred, er forbannet av Herren. Farens velsignelse bygger barnas hus, men morens forbannelse river ned grunnvollene» (Sir 7,27; 3,16.9).

Tenk på hva Salomo sier: «Et øye som spotter far og forakter lydighet mot mor, det skal ravnene ved bekken hakke ut, og ørneunger skal ete det» (Ordsp 30,17). Og tenk til slutt på hva Gud selv sier i sin hellige lov: «Hedre din far og din mor, for at det må gå deg godt, og du må leve lenge i landet. Det er det første av budene som det er knyttet løfte til» (Ef 6,2–3).

Gud gi at dette dyrebare løftet må bli oppfylt på oss alle, her i tiden og hisset i evigheten. Amen.

Andre søndag etter Kristi åpenbaringsdag

Joh 2,1–11

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham, vår dyrebare Frelser!

Gud har innstiftet ekteskapet til gagn for menneskene, både for legemet og for sjelen. Det første mennesket var ennå i paradiset og i uskyldstilstanden da Gud ville knytte det første familiebåndet, og da sa han selv: «Det er ikke godt for mennesket å være alene. Jeg vil gjøre ham en medhjelp som er hans like» (1 Mos 2,18).

Da Gud hadde fullført dette verket, førte han også selv den første bruden til den første brudgommen, og deretter viet han selv dette første brudeparet. Derfor roper David til hvert gudfryktig ektepar: «Salig er du, og det går deg vel» (Sal 128,2).

Men ser vi på hvordan det står til med dem som har giftet seg, finner vi dessverre ikke så få ektemenn som sukker når de tenker på stunden da de så glade ga hverandre troskapsløftet ved Herrens alter – inntil døden skiller. De skyndte seg å slutte pakten. Den syntes dem så skjønn og så lykkelig – en kjærlighetspakt som ikke kunne oppløses.

Men knapt var den sluttet før – se! – sorg, anger og motløshet fylte hjertene deres. Knapt var hvetebrødsdagene over før det var som om de hadde ligget i en søt drøm; nå var de våknet og så med bitter smerte at de var blitt skuffet. De tenker: «Den vakre morgenrøden i mine første ekteskapsdager tok jeg som begynnelsen på en skjønn og klar livsdag. Men akk, den varslet bare en mørk og trist middag og kveld.»

Derfor tenker utallige ektefolk, selv om de ikke sier det: «Å, om du aldri hadde tatt dette skrittet! Å, om du kunne vende om! Å, om du kunne bli fri igjen! Nå er livslykken din solgt for alltid.»

Si meg: Hvor kan dette komme fra? For det første er nok Satan ofte med i spillet uten at mennesket aner det. Mangen en føler seg ulykkelig i ekteskapet, enda han kunne være så lykkelig.

Ekteskapet er Guds ordning, og derfor går Satan, denne fienden av menneskenes lykke, også løs på denne velsignede innstiftelsen. Ofte anfekter han selv

kristne med en motløshet som skjuler for dem den godhet og velsignelse de nyter fra Gud – eller i alle fall kunne nyte. Derfor må en kristen våke godt over seg selv og daglig ruste seg med Guds ord og bønn. Ellers blir han utakknemlig og overser Guds faderlige ledelse, som han fikk merke også da han giftet seg.

En annen grunn til at så mange ekteskap er ulykkelige, er uten tvil at så mange ennå ikke har funnet sjelefreden i Kristus. Derfor søker de lykke og ro for sitt tomme hjerte i ekteskapet. Men den som søker dette der, søker forgjeves. Heller ikke ekteskapet kan noen gang mette menneskets lengtende hjerte.

Først må mennesket bli salig i Kristus og hans nåde. Har et menneske fått denne skatten, da blir også ekteskapet hans fredelig, tilfreds og lykkelig. Ja, jo mindre en kristen søker lykken i ekteskapet og jo mer han søker den i Kristus alene, desto lykkeligere blir han med Kristus i ekteskapet.

Endelig, mine dyrebare, er det også mange som ikke har lært av Guds ord hvordan de skal begynne ekteskapet, leve i det og se på det. Mange begynner ekteskapet uten Gud og lever videre i det uten Gud – da kan det jo ikke bli annet enn uten lykke og uten velsignelse. Andre har kanskje ikke giftet seg uten Gud, men regner bare det ekteskapet for lykkelig som er uten sorg. De krever at hustruen eller mannen skal være uten noen svakheter og skrøpeligheter, og at samlivet skal være uten kors og trengsel.

De tenker ikke på at ingenting, ingenting i dette livet er fullkomment, unntatt Guds ord og nåde. De tenker ikke på at ingen ektemann ennå har funnet en fullkommen ektefelle. De tenker ikke på at de i et hvilket som helst annet ekteskap også måtte ha båret over med ektefellens skrøpeligheter – om ikke de samme, så andre. De tenker ikke på at den andre må bære deres skrøpeligheter, og at de på sin side skylder å bære over med den andres svakheter.

De tenker slett ikke på at Gud her leder oss gjennom det ufullkomne til den evige fullendelse: gjennom det skrøpelige fellesskapet på jorden til det fullkomne fellesskapet i himmelen, gjennom sorg til glede, gjennom nød til himmelen, gjennom tårer til den evige fryd.

Ekteskapet, mine kjære, er så viktig at vi en gang må se på det sammen i lyset fra Guds ord. Dagens evangelium om bryllupet i Kana innbyr oss til det, så la oss nå følge innbydelsen.

> Den tredje dagen var det bryllup i Kana i Galilea, og Jesu mor var der. Også Jesus og disiplene hans var innbudt til bryllupet. Da det ble mangel på vin, sa Jesu mor til ham: De har ikke vin. Jesus sa til henne: Kvinne, hva vil du meg? Min time er ennå ikke kommet. Hans mor sa til tjenerne: Hva han sier til dere, det skal dere gjøre.
>
> Nå sto der, etter jødenes renselsesskikk, seks vannkar av stein, hvert på to eller tre anker. Jesus sa til dem: Fyll karene med vann! Og de fylte dem til randen. Så sa han til dem: Øs nå opp og bær det til kjøkemesteren! Og de bar det til ham. Kjøkemesteren smakte på vannet som var blitt til vin. Han visste ikke hvor den kom fra. Men tjenerne visste det, de som hadde øst opp vannet. Kjøkemesteren kalte da på brudgommen og sa til ham: Hver mann setter først den gode vinen fram, og når de er blitt drukne, da den ringere. Men du har gjemt den gode vinen til nå!

Dette sitt første tegn gjorde Jesus i Kana i Galilea og åpenbarte sin herlighet.
Og disiplene hans trodde på ham.

Evangeliet vi har lest om bryllupet i Kana, mine kjære, gir oss anledning til denne gangen å se nærmere på den hellige ektestand. Ekteskapet kan nok se ut til å høre mer hjemme i denne verden, og dette hellige stedet er jo ikke viet til å drøfte slikt. Men vi må huske at for en kristen har også alle jordiske forhold en høyere betydning. For ham henger de sammen med Guds rike og sjelens frelse, og først ved Guds ord kommer de i rett lys.

Derfor trenger en kristen så sårt undervisning fra Guds ord også om ekteskapet. Den kristne skal riktignok være i verden, men ikke av verden. Han skal riktignok gjøre jordiske ting, men med et himmelsk sinn, ikke et jordisk.

Kanskje mener mange at undervisning om ekteskapet bare er nødvendig og nyttig for en del av den kristne menighet. Men den som ennå ikke er gått inn i denne stand, kan bare få den rette veiledningen gjennom Guds ord, så han en gang kan gå inn i den og leve i den til Guds behag. Og den som aldri går inn i den, skal se at alt i Guds ord henger så underfullt sammen at alt der er til gagn for alle, bare de gir rett akt på det.

La meg derfor nå vise dere:

Ekteskapets ære i lyset fra Guds ord.

Guds ord gir oss nemlig en dobbelt opplysning: for det første hvor høyt Gud har æret ekteskapet, og for det andre hvordan mennesket derfor på sin side skal holde det i ære.

Men du, Herre Gud, himmelske Far, som også ved å innstifte og opprettholde den hellige ektestand søker menneskenes vel, og som også for dette jordiske forholdet har åpenbart din nådige vilje i ditt hellige ord: Gi nåde til at hver og en av oss nå lærer å se og forstå denne viktige saken i rett lys. Vis alle unge menn og kvinner som er her, hvordan denne pakten blir sluttet i ditt navn. Og vis alle fedre og mødre som er her, hvordan de skal leve i denne stand, deg til ære og seg selv til gagn.

Ja, hjelp oss ved ditt hellige ord, så det stadig vokser fram flere gudfryktige familier og hellige husmenigheter blant oss. Gi at alle sår i hjemmene våre må leges, at alle kilder til selvforskyldt nød må tettes, og at selv ekteskap som til nå har vært ulykkelige, må bli forvandlet til virkelig lykkelige. Herre, du som skaper lys av mørke, godt av ondt og velsignelse av forbannelse, la godhet og troskap møte hverandre blant oss, og rettferd og fred kysse hverandre. Bønnhør oss for Jesu Kristi, vår blodbrudgoms, skyld. Amen.

I. Hvor høyt Gud har æret ekteskapet

Selv fornuften, mine kjære, kan i noen grad se ekteskapets ære. Den sier oss at uten ekteskapet ville hele menneskeverdenen synke ned til en dyreverden. Den sier oss også at utallige velsignelser strømmer ut over alle mennesker fordi far og mor er bundet sammen i et forbund som ikke kan oppløses. Uten ekteskapets orden ville hele menneskeslekten, som er falt i kjødets lyster, være overgitt til all urenhet. Men ingenting planter ærbarhet, tukt og kyskhet blant menneskene slik ekteskapet gjør.

Dessuten trenger ingen skapning på jorden så mangfoldig og så langvarig hjelp fra andre etter fødselen som mennesket. Uten ekteskapet ville derfor millioner av barn vandre omkring i verden som forlatte foreldreløse, og de fleste ville snart gå til grunne i sin hjelpeløshet. Men ekteskapet knytter far og mor sammen med kjærlighetens bånd, og de rekker hverandre hendene i omsorgen for de elskede barna.

Ekteskapet er grunnlaget for alle andre nødvendige og nyttige ordninger blant mennesker. Uten ekteskapet ville ikke menneskene bli knyttet sammen til folk; uten det kunne ingen stater bestå, og ingen ville ha et fast sted å bo. Men ekteskapet binder menneskene sammen i familier, skaper ærbare slektskapsbånd og gjør hjemmet dyrebart. Slik holder det hele slekter og stammer samlet på ett sted, og til slutt vokser de fram til folk i ordnede stater.

Hva ville endelig verden være uten ekteskapet – verden med sin tusenfoldige elendighet, sin egennytte og selviskhet og sine troløse vennskap og forbindelser? Hva ville den være uten ekteskapets inderlige kjærlighet mellom mann og hustru, uten den trofaste kjærligheten fra far og mor, og uten barnas ømme kjærlighet? Uten ekteskapet ville elendigheten på jorden være usigelig mye større. Men ekteskapet bringer en naturlig kjærlighetens ild inn i den avkjølte verden. Mellom mennesker som ofte var helt fremmede for hverandre, skaper det et underfullt inderlig vennskap, der den ene deler den andres nød og glede som sin egen.

Det er altså klart: Selv fornuften må se og innrømme at ekteskapets orden er usigelig og umåtelig velsignet for menneskenes samfunn, både i det store og for den enkelte. Derfor opphøyer og priser også ærbare hedninger i skriftene sine ekteskapet som den mest velsignede av alle ordninger.

Men først i lyset fra Guds ord ser vi ekteskapets ære rett. La oss nå høre hva dagens evangelium sier om dette.

Jesus Kristus var den levende Guds Sønn, kommet for å søke og frelse det som var fortapt (Luk 19,10). I tretti år levde han først i stillhet, uten at noen la merke til ham – med bare ett avbrudd vi kjenner til, i hans tolvte leveår. Til slutt trådte han fram fra det skjulte, tok offentlig fatt på sin gjerning og begynte å samle en krets av disipler rundt seg.

På den tiden var det bryllup i Kana i Galilea, sannsynligvis blant slektningene til Maria, Herrens mor. Jesus var nettopp kommet fram i Galilea, og derfor ble også han og disiplene hans innbudt.

Og hva gjør Kristus? En kunne ha tenkt at han, som var kommet for å grunnlegge Guds rike, et himmelrike på jorden, ville ha sagt nei til innbydelsen. Men han tar imot den. Han hedrer ikke bare bryllupet med sitt høye nærvær sammen med alle sine apostler, men gjør også sitt første under her og åpenbarer sin herlighet.

Og hvilket under er det? Helbreder han kanskje en syk? Vekker han opp en død? Nei, da vinen slipper opp, åpenbarer han sin herlighet ved å forvandle vann til kostelig vin – underfullt, med guddommelig skapermakt. Sannelig, mine kjære, herligere enn her kunne ikke ekteskapets ære bli åpenbart.

Av dette ser vi tydelig fire ting som fornuften ikke vet, og som derfor er skjult for alle vantro. For det første må ekteskapet være en hellig ordning som Gud selv har innstiftet. For det andre er det en ordning som Gud opprettholder ved sin allmakt. For det tredje er det en orden der Gud selv vil sørge for det som trengs. Og for det fjerde er det en orden der Gud vil åpenbare seg for menneskene.

En vantro ser på ekteskapet enten som et brysomt bånd på sine utsvevende, urene lyster, eller – når det går høyt – som de ærbare hedningene så på det: som en nyttig borgerlig ordning som mennesker har innført. Derfor ser han ikke noe hellig og ikke noe guddommelig i ekteskapet. For ham er ekteskapet noe å spøke med. Når noen taler om den hellige ektestand, trekker han i det minste på smilebåndet – om han da er beskjeden.

Men i Guds ord er det åpenbart for de kristne at ekteskapet ikke er blitt til ved en avtale mellom mennesker. Derfor avhenger det ikke av lovene i de forskjellige statene; det er ingen menneskelig oppfinnelse og ingen tilfeldig skikk som bare er gått i arv.

Av Guds ord ser vi snarere at den allvise, hellige Gud ordnet det slik straks han hadde skapt himmelen og jorden og det første menneskeparet: Menneskeslekten skal føres videre inntil dagenes ende, alltid parvis, ved én mann og én kvinne, i et hellig forbund som ikke kan oppløses før døden.

Etter Guds klare ord er ekteskapet en guddommelig innstiftelse. Derfor sier den høyeste lovgiveren selv: «Du skal ikke bryte ekteskapet» (2 Mos 20,14), og: «Det som Gud har sammenføyd, det skal et menneske ikke skille» (Matt 19,6).

Derfor er all kjødelig omgang mellom ugifte menn og kvinner hor for Gud og en styggedom for ham. Han har truet med å straffe både denne synden og ekteskapsbrudd med intet mindre enn evig fordømmelse. Med tydelige ord heter det i Hebreerbrevet: «Gud skal dømme dem som driver hor og bryter ekteskapet» (Hebr 13,4). Og i Paulus' brev til efeserne: «For dette vet og skjønner dere at ingen som driver hor eller lever i urenhet … har arv i Kristi og Guds rike» (Ef 5,5). Å, for en hellig og ukrenkelig ordning er ikke ekteskapet etter Guds ord!

At det er slik, har Gud også åpenbart ved at han til denne dag har opprettholdt ekteskapet i hele verden. Hvor mange nyttige ordninger er ikke blitt innført, for så å forfalle med tiden og bli avløst av andre! Men ekteskapets ordning har holdt seg blant alle jordens folk i snart seks tusen år.

Mange ryggesløse mennesker som har villet leve etter sine lyster, har riktignok ofte brukt all sin makt, list og overtalelseskunst for å få ekteskapets orden opphevet. Blant hedningene har det til og med vært lovgivere som har prøvd å innføre et dyrisk samliv uten ekteskap ved lov. Men enten gikk slike stater snart i oppløsning og splittelse, eller de forførte måtte se så stort forderv bryte inn at selv de råeste hedningene alltid har vendt tilbake til denne ordningen.

Det finnes ikke et folk under solen der en ikke har funnet spor av tro på Gud. Slik finnes det heller ikke et folk, hvor uopplyst det enn er, der det ikke finnes spor av at de kjente ekteskapets hellighet – tross all den styggedom og urenhet de levde i.

Si nå, mine kjære: Vi ser hvor dypt mennesket er falt. Vi ser hvordan menneskene overalt har prøvd å bryte ned de grensene som er satt, og har søkt en helt tøylesløs frihet for sine lyster og begjær.

Hvilken makt har da rådet over verden, selv over det mørke hedenskapet, slik at nettopp ekteskapets orden aldri helt har kunnet rives i stykker og oppheves? Hvorfor har ingen menneskelig lovgiver i lengden klart å gjøre det til lov og rett at ekteskapet skal avskaffes? Hvorfor er denne ordningen blitt holdt oppe gjennom alle tider og blant alle folk, tross alt den urene ånd og hans apostler har rast og brølt? Skulle noen være blind nok til å se dette som et blindt tilfelle? Nei, det er altfor åpenbart at den høyeste stifteren av denne ordningen selv må ha sørget for å holde den oppe med sin allmakt.

Gud har selv skrevet lovene om å holde ekteskapet hellig dypt inn i sjelene og samvittighetene, med en skrift som ikke kan viskes ut. På jorden blir ekteskapene riktignok fullbyrdet, men i himmelen blir de sluttet. Selv i de ugudeliges ekteskap har Gud sin styrende hånd. For den ene blir ektefellen han valgte uten Gud, et ris som Gud tukter og straffer med; for den andre et redskap som driver ham til Gud. Derfor sier Salomo: «En forstandig hustru er en gave fra Herren» (Ordsp 19,14).

Men Gud viser også på en annen måte at ekteskapet er hans innstiftelse, mine kjære: Han sørger trofast og faderlig for det det trenger. Det Kristus gjorde i bryllupet i Kana etter vårt evangelium, er nemlig et bilde på det Gud gjør i alle ekteskap. Der manglet det bare vin. Det manglet altså ikke det nødvendige, bare noe til forfriskning og oppmuntring. Og se, da kunne ikke Herren lenge se på at brudefolket var i forlegenhet. Han brukte anledningen til å åpenbare sin herlighet og avhjalp raskt mangelen ved et under.

Men slik gjør Herren alltid. Tusener og millioner av enda fattigere brudepar går inn i ektestanden med så tomme hender at de ofte allerede dagen etter bryllupet ikke vet hvor de skal ta brød til huset og ved til ovnen fra.

Men finner de ikke alle hver dag det de trenger? Ja, blomstrer ikke ofte den fattigste dagarbeiderens store barneflokk som fulle roser på sin knappe og grove kost, mens kanskje den rike fråtserens eneste barn visner sykt og blekt bort, tross all den kraftige og lekre maten?

Må ikke ofte fattige foreldre som har oppdratt mange barn, til slutt forundret innrømme at det ikke var barna som spiste med dem, men de som spiste med barna, slik det gamle ordtaket sier? Må de ikke stemme i med David: «Som piler i en veldig krigers hånd er sønner en får i sin ungdom. Lykkelig er den mann som har sitt kogger fullt av dem!» (Sal 127,4–5)? Når Gud så trofast sørger for det hjemmet trenger, viser han ikke da tydelig for hele verden at han ærer ektestanden som sin innstiftelse?

Men Gud gjør enda mer. Kristus gikk en gang til bryllupet i Kana og åpenbarte der sin herlighet ved et under. Slik bruker han fortsatt ekteskapet til å åpenbare seg selv for alle som ikke lettsindig lukker øyne og hjerte for det.

Gud har satt foreldrene til å være barnas naturlige lærere og sjelesørgere og pålagt dem å gjøre hvert hjem til en huskirke. Og langt fra sjelden har mannen ført hustruen til Kristus, eller hustruen mannen, ja, selv barna foreldrene.

Men nok om det. Hvor skulle jeg få tid nok til å vise dere hvilken herlig skole ekteskapet er med sitt vel og ve for alle som ikke lettsindig står Gud imot? Det er en skole for de mest mangfoldige erfaringer, og derfor en herlig skole i tro, kjærlighet, ydmykhet, tålmodighet, saktmodighet og alle kristne dyder.

Det antikristelige pavedømmet lærer at ekteskapet skal være til hinder for gudstjenesten og gudsfrykten. Men det er langt fra slik. Med sine lidelser og gleder er ekteskapet snarere allerede blitt en vei der utallige er kommet til kunnskap om Kristus, eller er blitt bevart og ført videre i den. Det er blitt en kilde til timelige og evige velsignelser.

Se, dette er altså den firedobbelte æren Gud har vist og fortsatt viser ektestanden: Han har selv innstiftet den. Han har opprettholdt den. Han sørger for dem som går inn i den. Og endelig gjør han den til en skole i tro og kjærlighet.

II. Hvordan mennesket skal holde ekteskapet i ære

Nå melder det andre spørsmålet seg: Hvordan skal mennesket derfor på sin side holde denne stand i ære?

Det kunne være mye å svare på dette spørsmålet, mine kjære. Men i dag vil jeg bare gjøre dere oppmerksomme på tre viktige punkter. Nettopp i våre dager blir de dessverre ofte oversett, selv av dem som vil være kristne – og det vanærer ekteskapet som Gud har innstiftet.

Det første jeg vil gjøre dere oppmerksomme på, er dette: Etter Guds ord har foreldrene stor rett over barna sine. Etter Moseloven hadde foreldrene en gang rett til å sette barna sine i tjeneste hos fremmede herrer helt til de giftet seg, og bruke inntekten til sitt eget gagn, slik vi leser i 2 Mos 21,7.

Etter Moseloven hadde foreldrene også rett til å erklære ugyldige selv løfter som døtrene deres hadde gitt Gud med ed, når det skjedde mot foreldrenes vilje og uten at de visste om det, slik vi leser i 4 Mos 30,4–6. Og i den gamle pakts tid, fra verdens begynnelse av, hadde foreldrene plikt og makt til å gi barna sine menn eller hustruer. Det leser vi i 5 Mos 7,3, og det ser vi av eksemplet til de gamle hellige fedre, blant andre Abraham, som ga sin sønn Isak Rebekka til hustru.

Men ikke bare det. Også i Det nye testamente sier de hellige apostlene at barna skal være «lydige» mot foreldrene sine «i alle ting» og ære dem som Guds stedfortredere (Kol 3,20). Og Paulus skriver uttrykkelig i 1. Korinterbrev, kapittel 7, at det ikke er barna som skal gifte bort seg selv, men foreldrene som skal gifte bort barna (1 Kor 7,36–38).

Hva gjør da barn som i hemmelighet forlover seg, uten å spørre foreldrene sine, ja kanskje til og med gifter seg offentlig? De støter foreldrene ned fra tronen Gud har satt dem på. De stjeler seg selv fra foreldrene sine. De tar fra foreldrene den ære Gud har gitt dem. De gjør opprør mot styret i hjemmet og familien, som Gud har innsatt. Mot foreldrenes vilje tvinger de fremmede inn på dem som barn, arvinger og slektninger. Og slik vanærer de ekteskapets hellige ordning.

Slike hemmelige forlovelser er døde og maktesløse, om de så var beseglet med tusen eder. Og når slike barn til slutt blir viet mot foreldrenes vilje, selv offentlig i kirken eller borgerlig, da er de gått inn i ekteskapet mot Guds gode vilje.

Gangen deres til alteret – eller til fredsdommeren, som ofte skjer her, selv blant kristne – var en forbudt vei, en syndens vei. Og har de gjort det med vilje og full viten, var det en vei til fordervelse, forbannelse og fordømmelse. For hvis de som har giftet seg mot foreldrenes vilje, ikke gjør bot, går de fortapt allerede på grunn av dette, og ekteskapet deres må bli uten lykke og velsignelse.

Men jeg minner dere om enda et punkt som gjelder den ære mennesket skylder ekteskapet som Gud har innstiftet. Gud har nemlig åpenbart i sitt hellige ord at det finnes visse personer som det er en styggedom i hans øyne å gifte seg med, nemlig alle som hører til våre nærmeste blodslektninger. Det ville føre for langt om jeg her skulle nevne alle de personene Guds ord forbyr oss å gifte oss med. Hver og en kan selv finne listen over dem i 3. Mosebok, kapittel 18.

Nå mener nok mange at lovene om de forbudne slektskapsleddene hører til Det gamle testamentes lov, som ikke lenger angår oss kristne. Men det er en grov villfarelse. Disse budene og forbudene hører åpenbart ikke til seremoniloven, men til moralloven eller naturloven.

For Gud sier ikke bare i 3. Mosebok, kapittel 18, at hedningene har gjort landet urent ved å bryte disse budene – han kaller det en styggedom – og at de derfor skal bli drevet ut og utryddet av landet. Også i Det nye testamente sier døperen Johannes til Herodes: «Det er ikke tillatt for deg å ha din brors kone» (Mark 6,18). Og da en mann hadde tatt sin stemor til hustru, sier apostelen Paulus at dette var en styggedom som ikke engang hedningene visste om (1 Kor 5,1).

Dere som ikke vil vanære Guds hellige ektestand, men ære den slik det sømmer seg: Se derfor godt til at dere ikke misbruker friheten her i landet til å gifte dere med blodslektninger, mot Guds ord. Er dere i tvil om et bestemt slektskapsledd er tillatt eller forbudt, så slå opp i 3. Mosebok, kapittel 18, og rådfør dere med dem som er kyndige i Skriften og gudfryktige.

For ve dem som med viten og vilje går inn i et «skinnekteskap» ved blodskam, eller med viten blir værende i det! Hvis en slik ikke gjør bot og river i stykker det båndet Gud hater, da var det bedre for ham om han ikke var født.

Men det er enda én ting jeg må gjøre dere oppmerksomme på. Mange mener nemlig at ekteskapet først er sluttet når de har sagt sitt ja ved alteret eller for den borgerlige øvrighet. Derfor skjer det ikke sjelden at de som allerede har forlovet seg på rettmessig vis, bryter forlovelsen igjen når det passer dem.

Slike skal vite at den som har forlovet seg med en person med foreldrenes viten og vilje, har med dette allerede sluttet ekteskapet og er uoppløselig forent med sin forlovede. Slik kaller også engelen uttrykkelig Maria, Josefs forlovede brud, for hans hustru, selv om han ennå ikke hadde hentet henne hjem, og advarer ham mot å forlate henne (Matt 1,20).

Det er ikke først vielsen i kirken eller den borgerlige vielsen som stifter ekteskapet for Gud. Vielsen bekrefter det bare som et rettmessig ekteskap for kirke og stat.

Hva gjør da de som har forlovet seg på ordentlig vis med foreldrenes tillatelse – eller, hvis foreldrene alt er døde, med vitner til stede – og som så troløst forlater hverandre og lettsindig skilles? For Gud er de ekteskapsbrytere like mye som det ekteparet som lettferdig lar seg skille etter mange års offentlig samliv. Også den som med viten gifter seg med en kvinne som var ordentlig forlovet, men har brutt forlovelsen, bryter ekteskapet sammen med henne. For det Gud har sammenføyd ved det hellige ja-ordet de har gitt hverandre, det skal et menneske ikke skille.

Dåpen er skjedd når den er fullbyrdet etter Kristi innstiftelse, og ingen skapning i himmelen eller på jorden kan oppheve den igjen. På samme måte er ekteskapet kommet i stand når det er sluttet etter Guds innstiftelse, ved det gjensidige løftet om ekteskapelig troskap inntil døden. Og intet menneske og ingen engel kan skille det Gud slik har sammenføyd, uten stor og forferdelig synd.

Vel, mine kjære, tenk så over hjemme det dere nå har hørt av Guds ord. Måtte Gud selv vekke dere opp til å ta imot det i et vakkert og godt hjerte. Da skal dere bære frukt i utholdenhet (Luk 8,15). Da blir den hellige ektestand holdt hellig også blant oss, og våre ekteskap blir velsignet, Gud til ære og oss og våre barn til gagn. Og til slutt skal vi komme dit hvor Guds barn verken tar til ekte eller blir gitt til ekte, men er som Guds engler i himmelen (Matt 22,30).

Til det hjelpe oss Gud for Jesu Kristi, vår Herres og Frelsers, skyld, han som er lovet og elsket i evighet. Amen.

Tredje søndag etter Kristi åpenbaringsdag

Matt 8,1–13

Nåde, miskunn og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, i sannhet og kjærlighet være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Lutheranerne får i dag svært ofte høre en hard beskyldning: De fordømmer alt som ikke kalles luthersk. Men så ofte denne beskyldningen blir rettet mot vår kirke, er den grunnløs og urettferdig. Riktignok kan ingen nekte for at noen få som kaller seg lutherske, virkelig lærer at det ikke finnes frelse utenfor den synlige lutherske kirke.

Alle som holder fast på slike grunnsetninger, kan nok se ut som riktig strenge lutheranere. I virkeligheten er de alt annet enn det; med slike grunnsetninger har de snarere meldt seg ut av den lutherske kirke. For så langt som himmelen er fra jorden, så langt er vår kirke fra den læren at bare de som her på jorden har hett lutheranere, kan bli salige i himmelen.

I den romerske kirke blir det riktignok lært at det ikke er frelse utenfor den. Men nettopp denne farlige villfarelsen var en av dem Luther protesterte mot helt til sin død. Han vitnet høyt at Jesu Kristi sanne kirke ikke er bundet til Roma og den romerske biskopen, og heller ikke til noe annet sted i verden eller til noen person. Den er bundet til Guds ord alene, og derfor finnes den overalt, blant alle folkeslag og språk.

Riktignok lærer vår kirke klart at det bare finnes én sann religion som gjør salig, og at det er den kristne. Derfor kan verken den sanne Gud eller saligheten finnes utenfor kristenheten. Om dette heter det blant annet i Luthers store katekisme, i forklaringen til tredje trosartikkel: «Utenfor kristenheten, der evangeliet ikke er, er det heller ingen tilgivelse, og det kan heller ikke være noen hellighet.»

Videre heter det i vår siste felles bekjennelse, Konkordieformelen: «Faderen har i sitt evige, guddommelige råd besluttet at han ikke vil gjøre noen salig uten dem som kjenner hans Sønn Kristus og i sannhet tror på ham.»

Dette stemmer nøye med Den hellige skrift. For Kristus sier: «Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh 14,6). Og Peter sier: «Det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn

under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12). Til slutt sier Johannes: «Hver den som fornekter Sønnen, har heller ikke Faderen» (1 Joh 2,23).

Alle rettroende lutheranere tror og bekjenner altså helt bestemt at det ikke er noen salighet å finne utenfor kristenheten eller uten troen på Kristus. Likevel heter det ikke i noen luthersk bekjennelse at alle som står utenfor det ytre fellesskapet i den rettroende lutherske kirke, ikke kan være kristne og Guds barn og derfor ikke kan bli salige. Nei, slike sekteriske grunnsetninger har vår kirke aldri satt fram.

Tvert imot skriver de lutherske bekjennerne åpent i fortalen til våre offentlige bekjennelsesskrifter: «Når det gjelder condemnationes (det vil si fordømmelsene) av falsk og uren lære, mener vi ikke med dette de personer som farer vill i enfoldighet og ikke spotter sannheten i Guds ord, og enda mindre hele kirkesamfunn. Vi mener at bare de falske og forførende lærdommene blir forkastet, og de hardnakkede lærerne og spotterne som sprer dem. For vi regner det som helt sikkert at det også i de kirkesamfunnene som hittil ikke har kunnet bli enige med oss i alt, finnes mange fromme og troskyldige folk. De vandrer i sitt hjertes enfoldighet, forstår ikke saken rett og har ingen glede av spottordene.»

Se altså, mine kjære: Våre lutherske fedre fordømte og forkastet med all bestemthet alle falske lærdommer, alle forfalskninger av sannheten og alle avvik fra Guds ord. Men like bestemt bekjente de at det også blant de vrangtroende finnes mange fromme folk, mange oppriktige Guds barn og Kristi disipler. Dette er en viktig sannhet, og det er vel verdt at vi en gang for alvor holder den fram for hverandre. Dagens evangelium oppfordrer oss nå til det. La oss derfor rette oppmerksomheten mot denne sannheten.

> Da han gikk ned fra fjellet, fulgte mye folk ham. Og se, en spedalsk kom og falt ned for ham og sa: Herre! om du vil, så kan du gjøre meg ren. Jesus rakte ut hånden, rørte ved ham og sa: Jeg vil, bli ren! Og straks ble mannen renset for sin spedalskhet. Og Jesus sa til ham: Se til at du ikke forteller det til noen, men gå og vis deg for presten, og bær fram det offeret som Moses har påbudt, til et vitnesbyrd for dem.
>
> Da han gikk inn i Kapernaum, kom en høvedsmann til ham, ba ham og sa: Herre, tjeneren min ligger verkbrudden hjemme og har store smerter. Jesus sier til ham: Jeg skal komme og helbrede ham. Men høvedsmannen svarte og sa: Herre, jeg er ikke verdig til at du går inn under mitt tak. Men si bare et ord, så blir gutten frisk. For jeg er selv en mann som står under overordnede, og jeg har soldater under meg. Sier jeg til en av dem: Gå! så går han, og til en annen: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gjør dette! så gjør han det.
>
> Da Jesus hørte dette, undret han seg og sa til dem som fulgte ham: Sannelig sier jeg dere: Ikke hos noen i Israel har jeg funnet så stor tro! Men det sier jeg dere: Mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob i himlenes rike, men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor. Der skal de gråte og skjære tenner. Og Jesus sa til høvedsmannen: Gå hjem, det skal skje deg som du har trodd! Og tjeneren ble helbredet i samme stund.

I dette evangeliet ser vi i høvedsmannen fra Kapernaum et eksempel på en sann troende som ikke stod i det ytre fellesskapet med de rettroende. Dette er svært

viktig. Kristus selv gjør oss oppmerksom på det når han sier: «Sannelig sier jeg dere: Ikke hos noen i Israel har jeg funnet så stor tro!» Derfor skal vi i denne stunden betrakte dette: At det også blant de vrangtroende finnes oppriktige disipler av Jesus. Vi vil for det første tenke over hvorfor vi ikke må tvile på dette, og for det andre hva denne kjensgjerningen skal tjene til for oss.

Herre Jesus Kristus, du har vist oss den nåde å føre oss inn i fellesskapet i din rettroende kirke. La oss forstå hvor stor denne nåden er. Men vokt oss, så vi ikke i kjødelig sorgløshet setter vår lit til dette ytre fortrinnet. La oss tenke på at du har dine oppriktige disipler også midt blant dine fiender og kan bevare dem også der.

Men la oss også tenke på at mange som her på jorden er ditt rikes barn, likevel ikke skal være ditt rikes arvinger i himmelen; du skal kaste dem ut som utro. Å, hjelp oss derfor, så vi hører til dine tjenere, ikke bare i det ytre og av utseende, men av hjertet og i sannhet. Hjelp oss å bli i den sanne tro til enden, og slik nå troens mål, sjelenes frelse. Amen.

I. Hvorfor vi ikke må tvile på dette

At det også blant de vrangtroende finnes oppriktige Kristi disipler, det må vi ikke tvile det minste på, mine kjære. Den første grunnen er at Den hellige skrift viser oss mange tydelige og bemerkelsesverdige eksempler på det, eksempler som ingen kan motsi.

Et særlig klart eksempel er høvedsmannen fra Kapernaum, som dagens evangelium forteller om. Han var en hedning. Trolig hadde han lest profetene og var blitt vakt til en viss kjærlighet til det jødiske folket. For Lukas forteller at de jødiske eldste i Kapernaum gav denne høvedsmannen dette vitnesbyrdet: «Han elsker vårt folk, og det er han som har bygd synagogen for oss» (Luk 7,5). Likevel hadde han ennå ikke latt seg omskjære og bli tatt opp i den jødiske kirke.

Kapernaum var nemlig en svært ugudelig by. Som Matteus skriver, hørte den til de byene der de fleste av Kristi undergjerninger var skjedd, og som likevel ikke hadde omvendt seg. Derfor sier Kristus at Sodomas land en gang skal få det tåleligere på dommens dag enn denne byen (Matt 11,23–24). Trolig hadde denne hedenske høvedsmannen derfor tatt ikke så lite anstøt av ugudeligheten og vantroen hos mange av de jødiske innbyggerne i Kapernaum. Av den grunn, og fordi innsikten hans var svak, hadde han ennå ikke sluttet seg til deres kirkelige fellesskap i det ytre.

Men hvilken herlig tro ser vi likevel hos ham! Han hadde en tjener som var verkbrudden og led store smerter. Lukas forteller at han satte stor pris på denne tjeneren. Da han hørte om Jesus, bestemte han seg derfor straks for å be ham om hjelp.

Men samtidig kjente han så levende sin uverdighet at han ikke engang våget å komme til Kristus selv. Han sendte de jødiske eldste og lot dem be for seg.

Og da Kristus straks lovte å komme og gjøre tjeneren frisk, lot han si til ham: «Herre, jeg er ikke verdig til at du går inn under mitt tak. Men si bare et ord, så blir gutten frisk. For jeg er selv en mann som står under overordnede, og jeg har

soldater under meg. Sier jeg til en av dem: Gå! så går han, og til en annen: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gjør dette! så gjør han det.»

For en ydmykhet, og samtidig for en tro, som speiler seg i disse ordene! Det var tydelig en tro som hadde alle kjennetegnene på en sann og levende tro. Tenk for det første på dette: Høvedsmannen kjenner sin uverdighet på det inderligste, men likevel tviler han ikke på at Kristi godhet er større enn hans synd.

Tenk videre på dette: Høvedsmannen var også viss på at Kristus kunne hjelpe på avstand, uten å se og tale med den syke tjeneren, selv om han ennå ikke hadde sett noe eksempel på det.

Ja, mer enn det: Som vi hører, ber han ikke om noe annet enn et ord fra Kristi munn; det er helt nok for ham. Hans eget ord utrettet allerede så mye når han talte til sine tjenere. Derfor tror han med urokkelig visshet at Kristi ord uten tvil vil utrette enda mye mer. Ja, for Kristi ord måtte sikkert selv sykdom, død og helvete flykte på et øyeblikk. Kort sagt: For det ordet skulle ingenting være umulig.

Hvor i hele evangeliehistorien finner vi en slik tro en gang til? Ingen steder. Den var så stor at Kristus selv undret seg over den og ropte ut: «Sannelig sier jeg dere: Ikke hos noen i Israel har jeg funnet så stor tro!»

Men hvorfor nevner Kristus Israel her? Han vil tydeligvis si: Israel er riktignok Guds folk, og den jødiske kirke er Guds eneste sanne og rettroende kirke. Likevel har jeg aldri funnet en så ydmyk og renset tro der som hos denne fattige hedningen – en tro som bygger på Ordet alene.

I denne hedenske høvedsmannens eksempel har vi altså et slående bevis på at det finnes oppriktige Kristi disipler også blant de vrangtroende. Ja, nettopp blant dem kan det ofte være de mest ydmyke, rene og trofaste sjeler, som langt overgår medlemmene av den rettroende kirke og gjør dem til skamme.

Denne høvedsmannen er for øvrig ikke det eneste eksemplet av dette slaget som vi finner i Den hellige skrift. Skriften forteller også om en kanaaneisk kvinne som viste seg som en sann troens heltinne, selv om hun i det ytre ennå var en hedning. Derfor ropte Kristus også til henne med undring: «Kvinne, din tro er stor!» (Matt 15,28).

Det er også bemerkelsesverdig at Den hellige skrift flere ganger forteller hvordan samaritaner, som jo var et vrangtroende folk, i høy grad gjorde de rettroende jødene til skamme. Av de ti spedalske som ble helbredet ved et under, brydde ni seg i sin utakknemlighet ikke om Kristus, og det var jøder. Bare én kom tilbake for å takke ham – og det var, heter det, en samaritan (Luk 17,15–18). Og en jødisk prest og levitt, altså lærere i den rettroende kirke, gikk med kjærlighetsløse steinhjerter forbi jøden som var falt blant røvere. Men en samaritan tok seg barmhjertig og vennlig av den ulykkelige (Luk 10,30–37).

Hadde tiden tillatt det, kunne jeg ha føyd til mange andre lignende eksempler. Jeg vil bare minne om vismennene fra Østen, hedninger som tilbad Jesusbarnet som jødene foraktet, og om den hedenske offiseren Kornelius i Cæsarea. Men hvorfor forteller Den hellige skrift oss alt dette? Sikkert blant annet for at vi skal forstå at det ofte også blant de vrangtroende finnes sanne Guds barn, ja, virkelig oppriktige Kristi disipler.

Men, mine kjære, dette må vi ikke tvile på – ikke bare på grunn av disse eksemplene i Den hellige skrift, men også på grunn av den kraften som Guds ord og de hellige sakramentene alltid har.

La hvem som helst forkynne Guds ord, en from eller en ugudelig, en oppriktig eller en hykler: Ordets kraft blir verken større i det første tilfellet eller mindre i det siste. Alltid er Guds ord levende og virksomt og skarpere enn noe tveegget sverd (Hebr 4,12). Alltid er det ånd og liv (Joh 6,63) og en Guds kraft til frelse for hver den som tror (Rom 1,16).

For Guds Ånd er alltid forbundet med Ordet. Ved Ordet trenger han inn i menneskenes hjerte og samvittighet. Han viser dem tydelig ikke bare hvor uverdige de er for Gud, men også hvor overstrømmende Guds nåde i Kristus er. Derfor tenner han i dem ikke bare anger over syndene, men også en levende tillit til Kristus og håp om det evige liv. Ja, Guds ord er så kraftig at selv en liten del av det, nemlig de aller mest nødvendige grunnsannhetene, kan virke alt det i et menneske som trengs til frelse.

Kornet spirer selv om det er kastet aldri så mye agner sammen med det på åkeren. Slik spirer også Guds ord opp, selv om det er sådd aldri så mye menneskelære og villfarelse sammen med det i tilhørernes hjerter.

Og hvert enkelt frøkorn har hele treet i seg, med røtter, stamme, greiner, kvister, blader og frukter. Slik har også hver eneste del av den bibelske sannheten i seg hele treet av den erkjennelsen som gjør salig. Derfor sier Kristus selv om fariseerne, som jo lærte mange villfarelser ved siden av Guds ord: «På Mose stol sitter de skriftlærde og fariseerne. Alt som de sier til dere, skal dere derfor gjøre og holde» (Matt 23,2–3).

Om det altså blir forkynt mye villfarelse også blant de vrangtroende, og Guds ord bare kommer delvis fram, så beholder likevel det som er igjen av Ordet, sin guddommelige kraft også der. Den opplyser, vekker, omvender og trøster.

Blir det blant de vrangtroende bare forkynt hovedsummen av loven, sammen med mange slags villfarelser også om loven, så er den likevel en torden som vekker de sovende sjelene, og en hammer som knuser de steinharde hjertene. Og blir det blant dem bare forkynt hovedsummen av det søte evangeliet ved siden av mange slags vrange lærdommer som fordreier det, så er det likevel den himmelske duggen som styrker de forskrekkede synderne og gir dem tillit til Guds barmhjertighet.

Slik er det også med de hellige sakramentene. Den hellige dåp kan bli forvaltet selv blant dem som holder den for en kraftløs seremoni. Men når den bare blir utført etter Kristi innstiftelse, er dåpen likevel et bad til gjenfødelse og fornyelse ved Den Hellige Ånd (Tit 3,5). Den som blir døpt blant de vrangtroende, blir også der tatt opp i Guds nådepakt og født på ny til et Guds barn og en arving til det evige liv, når han bare tror det.

Og nattverdens hellige sakrament kan bli rakt fram etter Kristi innstiftelse selv blant dem som, i likhet med katolikkene, holder det for en gjerning som gir nåde bare ved at den blir gjort, også uten tro. Men også der gir Kristus gjestene ved sitt måltid sitt legeme å ete og sitt blod å drikke. Og ved det gir han alle dem

som tror, styrket tro, nåde, syndenes forlatelse og alle fruktene av hans lidelse og død.

Guds ord beholder altså sin kraft også blant de vrangtroende, så langt det blir forkynt der. Det samme gjør de hellige sakramentene, så sant de blir forvaltet etter Kristi innstiftelse. Like sikkert finnes det oppriktige Kristi disipler også blant dem.

Ja, jo større fristelsene er der til å la seg smitte av vranglærens sjeleforder-vende gift og rive seg løs fra frelsens klippe, desto edlere må de sjelene være som ikke lar seg bevege til å oppgi grunnen for saligheten midt blant de vrang-troende sektene. Derfor kaller vår Luther også nettopp de troende som sukker under den romerske Antikrists tyranni, «fromme, store hellige og et mønster for kristenheten».

Til slutt kan vi heller ikke tvile på at det finnes oppriktige Kristi disipler også blant de vrangtroende, fordi Guds ord lover at Kristi rike og kirke skal strekke seg over hele verden. For det første sier Jesus selv i dagens evangelium: «Men det sier jeg dere: Mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abra-ham, Isak og Jakob i himlenes rike.» Fra alle verdenshjørner skal altså salige mennesker en gang gå inn i himmelen som Kristus har låst opp. Derfor må det også bo kristne under alle himmelstrøk.

Ja, allerede i de aller eldste profetiene om Kristus, gitt til Abraham og Jakob, heter det: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,18), og: «Folkene blir ham lydige» (1 Mos 49,10).

Videre sier Gud Fader til Kristus i den andre salmen: «Begjær av meg, så vil jeg gi deg hedningene til arv og jordens ender til eie» (Sal 2,8). Og hos profeten Sakarja heter det: «Rop med fryd, Sions datter! Rop høyt, Jerusalems datter! Se, din konge kommer til deg. Rettferdig er han og full av frelse … Han skal tale fred til hedningene. Hans herredømme skal nå fra hav til hav og fra elven til jordens ender» (Sak 9,9–10). Ja, i Salme 110 sier Gud Fader til den opphøyde Menneske-sønnen: «Hersk midt iblant dine fiender!» (Sal 110,2).

Hvor ble det da av oppfyllelsen av alle disse og lignende herlige løftene, om det ikke også blant de vrangtroende fantes oppriktige Kristi disipler og sanne Guds barn? Har ikke flokken av rettroende alltid vært svært liten? Er ikke de fleste kristne alltid blitt lokket til å følge falske profeter, som av egennytte prøvde å skaffe seg et parti? Hvor lite ville ikke Kristi rike da ha vært om det bare hadde hatt sine oppriktige disipler i de rettroendes kirke! Langt være det derfor fra oss å tenke en slik sekterisk tanke!

Nei, overalt der evangeliets røst har nådd fram, har det himmelske ordet sikkert ikke vendt tomt tilbake, slik det er lovt (Jes 55,11). Overalt har det vunnet sjeler for Kristus. Og overalt der den hellige dåp er forvaltet etter evangeliet, har porten til nåderiket åpnet seg, og tusener, ja millioner har gått inn.

Kristus har ikke sitt åndelige tempel bare i en eller annen krok av jorden. Åkeren der han sår sitt ord som en sæd som bærer fram til himmelen, er hele verden (Matt 13,38). Derfor hvelver hans åndelige tempel seg over alle land. Overalt har han sine sanne troende.

Selv midt blant de åndelig hovmodige svermerne har Kristus sine ydmyke disipler. Selv midt blant de selvrettferdige munkene har Kristus sjeler som hungrer etter nåde. Selv midt i et ryggesløst Sodoma har Kristus sin troende, rettferdige Lot. Selv midt blant sine fiender har Kristus sine venner. Kort sagt – jeg gjentar det: Selv midt blant de vrangtroende har Kristus sine oppriktige disipler.

II. Hva denne kjensgjerningen skal tjene til for oss

Dette er nå sikkert klart for dere alle. Vel, la oss da for det andre tenke over hva vi skal la denne kjensgjerningen tjene til for oss.

Skal den kanskje tjene til, mine kjære, at vi holder sannhet og villfarelse for like gode og regner det for helt likegyldig hvilken kirke eller hvilken bekjennelse man hører til? Skal vi derfor kanskje godta den grunnsetningen at hver og en skal bli i den religionen han er født og oppdratt i, enten den er vrangtroende eller rettroende – for man kan jo bli salig i hvilken som helst religion, bare den bærer navnet «kristen»?

Eller skal vi kanskje slutte av dette at man ikke skal kjempe for ren lære og ikke stride mot de vrange lærdommene? At alle kristne i alle partier skal kalle hverandre brødre, og at alle uten videre skal slutte seg sammen i en allmenn union eller kirkelig forening? – Langt derifra!

Kristus roser ofte samaritanerne, men likevel sier han til dem: «Dere tilber det dere ikke kjenner … for frelsen kommer fra jødene» (Joh 4,22).

At mange midt blant de vrangtroende likevel kommer til en sann hjertetro på Kristus og derfor også blir salige, skyldes ikke at man kan nå fram til den sanne tro og saligheten ved villfarelser. Det kommer av at mange farer vill bare av enfoldighet og uvitenhet. Samtidig tar de trofast imot sannheten og bruker den, så langt de kjenner den. Og ved sin nåde bevarer Gud dem, så villfarelsene de ennå er fanget i, ikke får makt over dem og fører dem i fortapelse.

Slike mennesker er lik de to hundre mennene som sluttet seg til Absalom og hans opprørsflokk, men som likevel i hjertet forble tro mot sin rettmessige konge, David. Om dem sier Guds ord: «De fulgte med i all troskyldighet og visste ikke om noe» (2 Sam 15,11). Slik følger disse ofte i det ytre falske lærere og deres sekter, og likevel forblir de i fast tro hengitt til sin rette konge, Kristus.

Men den som ikke ville søke sannheten fordi enfoldige blir salige også i sektene – ja, som lettsindig ville bli i villfarelsen og i en falsk religion, eller til og med forlate den sanne religion og slå seg sammen med de vrangtroende – han ville med dette ta imot Guds nåde forgjeves. Derfor ville Gud ikke bevare ham, men forkaste ham som en utro tjener.

For det er med villfarelsen som med synden. Man kan stå i nåden med skrøpelighetssynder, men bevisste og forsettlige synder styrter en ut av nåden. Slik kan man riktignok også stå i nåden med villfarelser av skrøpelighet. Men bevisste villfarelser og forsettlige avvik fra Guds ord fører til at man ugjenkallelig taper Guds nåde.

Vi har altså hørt at Gud har en herlig grøde av sine barn i alle sekter. La oss derfor prise Guds barmhjertighet, som bevarer så mange sjeler i sektene, slik

han en gang bevarte Daniel i løvehulen, og som kan gjøre selv den falske lærens gift uskadelig for oppriktige sjeler. Men la oss ikke av den grunn selv hoppe ned i sektenes løvehuler, og ikke selv i overmot drikke de falske lærdommenes gift. La oss heller be Gud at han alltid vil la sannhetens rene kilde flyte for oss og bevare oss i sin sannhet til vi dør.

Kristus har altså sine oppriktige disipler også blant de vrangtroende. Den rette anvendelsen av dette viser han oss med disse ordene: «Mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob i himlenes rike, men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor. Der skal de gråte og skjære tenner.» Hvorfor legger Kristus dette til? Uten tvil vil han advare alle som hører til de rettroendes fellesskap, mot sorgløshet.

Jødene satte nemlig en gang i kjødelig sorgløshet sin lit til at de var Abrahams barn, som Gud hadde gitt så store løfter. De satte sin lit til at de var Guds utvalgte folk, at de hadde Guds åpenbarte ord iblant seg, klart og rent, og templet med den rette gudstjenesten. Når profetene truet dem med Guds straffedommer, ropte de derfor: Her er Herrens tempel! Her er Herrens tempel! (Jer 7,4). Dette hellige stedet vil ikke Herren ødelegge, ja, han kan ikke.

Og da Kristus refset det jødiske folket, særlig yppersteprestene, de skriftlærde og fariseerne, og forkynte dem undergang i tiden og evig fortapelse, trøstet de seg med at de var den rettroende kirke og derfor ikke var i noen fare. Derfor roper Kristus også til dem i vårt evangelium: Fra alle verdenshjørner vil Gud kalle gjester til sitt himmelske bord. Men dere som utvortes hører til den rette kirke, dere «rikets barn», skal bli kastet ut i mørket utenfor.

La dette også være sagt til oss, mine kjære! La oss tenke på at vi som har den rene evangeliske lære og de uforfalskede sakramentene, riktignok har et stort fortrinn framfor dem som kanskje har fått vranglæren forkynt og innprentet fra ungdommen av. Men la oss ikke tro at det er nok bare å holde oss utvortes til den rettroende kirke, og bare å ha den sanne lære, høre den flittig, gi den medhold og rose den. Å nei, la oss tenke på dette: Hver den som mye er gitt, av ham skal mye kreves (Luk 12,48).

Jo renere vår lære er, desto høyere skal vi akte den, desto ivrigere holde fast ved den og desto nøyere vokte oss mot at falsk lære trenger inn. Jo rikere den trøsten er som vi får i evangeliet, desto fastere bør vi være i troen. Jo flere åndelige velgjerninger Gud gir oss, desto inderligere bør vår kjærlighet være, og desto flere gode gjerninger bør vi vise Gud vår takknemlighet med.

Ja, er vi rikets barn her, da er det godt for oss om vi ikke vandrer som denne verdens barn, men som rikets barn. Da skal vi også en gang ikke bli kastet ut, men tatt opp i den evige herlighets rike.

Til det hjelpe oss Jesus Kristus, høylovet i evighet! Amen.

Fjerde søndag etter Kristi åpenbaringsdag

Matt 8,23–27

Nåde, miskunn og fred fra Gud Fader og fra Herren Jesus Kristus, Faderens Sønn, i sannhet og kjærlighet være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Når vi leser den kristne kirkes historie, ser vi at den for menneskelige øyne alltid har vært i stor fare for å gå til grunne. Men den har alltid reist seg igjen.

Hvor liten var ikke Kristi kirke da han hadde fullført sitt forløsningsverk og forlot verden igjen! Den besto ikke av mer enn noen hundre sjeler, for det meste fattige, enkle folk. Heller ikke de tolv apostlene var lærde menn – og de hadde alt mistet en av sine egne, forræderen Judas. De var dessuten engstelige. Og nå skulle de spre den kristne kirke over hele verden ved å forkynne den korsfestede Kristus! Det så helt umulig ut.

Men hva skjedde? På den første kristne pinsefesten ble de underfullt utrustet med Den Hellige Ånds gaver, og de gikk ut i all verden for å forkynne evangeliet for all skapningen. Og se: Etter ikke mer enn rundt tretti år kunne Paulus – han som selv var gått fra å forfølge de kristne til å bli apostel – skrive til kolosserne at evangeliet nå var «forkynt for hver skapning under himmelen» (Kol 1,23).

Få år senere skrev han til Timoteus at den sannelig store, guddommelige hemmeligheten – «Gud åpenbart i kjød» – var «forkynt blant folkeslag, trodd i verden» (1 Tim 3,16). Da alle apostlene var døde, hadde den kristne kirke altså alt bredt seg over hele jorden. Allerede da fantes det kristne menigheter i alle land.

Kirken var blitt grunnlagt under blodige forfølgelser fra jøder og hedninger. Men det var først nå, da den sto ferdig, at forfølgelsene for alvor tok til. Jo raskere de kristne vokste i tall overalt, desto mer fryktet verdens herskere at de kristnes rike kunne bli farlig for dem. Derfor bestemte de seg for å utrydde den kristne kirke fra jorden med blodig makt, som en farlig sekt. Særlig gjaldt det keiserne i det store romerske verdensriket.

Det finnes ingen pine et menneske kan tenke ut, som de hedenske romerske keiserne og embetsmennene deres ikke brukte mot de kristne. På den måten ville de få dem til å falle fra Kristus og slik utslette den kristne kirke. De halshugget, druknet, kvalte og brente dem.

Men de fant også på de mest ulike midler for å gjøre døden ekstra forferdelig og pinefull. De kastet dem for ville dyr. De stekte dem over sakte ild. De kvalte dem i kloakker. De korsfestet dem med hodet ned og lot dem bli bitt av rovdyr og tæres hen. De rev kjøttet av knoklene deres, stykke for stykke, med muslingskall eller glødende tenger. De helte kokende olje og bek i munnen på dem. De bandt de nakne kroppene deres til lik, kastet dem sammen med likene ned i mørke, stinkende groper og lot dem dø av sult og råtne der, bundet til de døde.

Slik ble mange hundre tusen kristne drept under uhørte pinsler i de tre første århundrene. Da for eksempel forfølgelsen under keiser Diokletian og medregentene hans var over i år 310, ga disse keiserne ut forordninger til minne om sin seier over de kristne. Overskriften lød: «Etter at de kristnes navn, som ville styrte riket, er utryddet» eller: «Etter at den kristne overtroen er utryddet overalt.»

Men hadde det virkelig skjedd, det som disse stolte overskriftene kunngjorde? Nei! Allerede tidligere hadde en kirkelærer skrevet: «Jo flere av oss dere meier ned, desto flere blir vi. De kristnes blod er en sæd.» Ja, kirkehistorikeren Eusebius skriver: «Selv mordersverdene ble til slutt sløve og brakk, utslitt som de var. Bøddlene ble trette og måtte avløses. Men de kristne sang lov- og takkesanger til den allmektige Guds ære til sitt siste åndedrag.»

Alle forfølgerne fikk en forferdelig ende. Den siste av dem, keiser Galerius, råtnet levende under usigelige smerter. Han kjente Guds vredes ild i knoklene sine, og derfor ga han selv ut en ny forordning, alt i år 311. Der erklærte han at han ikke hadde nådd målet sitt, å føre de kristne tilbake til fedrenes religion. Det eneste han hadde oppnådd, var at de ble hindret i å dyrke sin egen Gud. Nå skulle de derfor tåles og få lov til å be til sin Gud for rikets og keiserens vel.

Så hadde også denne tyrannen rast fra seg, og i år 323 ble keiser Konstantin endelig selv kristen. Fra da av fikk de kristne, med korte avbrudd, stort sett full ro for ytre forfølgelser. Men nå sto det fram desto flere fiender, og enda farligere: falske lærere i deres egen midte. De ville ikke ta kirkens legemlige liv, men sannheten den er grunnlagt på. Slik ville de myrde den åndelig.

Men se: Hvor mange vranglærere det enn sto fram til alle tider, vakte Gud også alltid opp menn som avslørte deres vranglære og forsvarte sannheten. Likevel kom kirken i enda større fare da pavedømmet kom. Nå så det ut som om kirken var blitt helt forvandlet til et verdslig presterike, som om Kristus var styrtet fra tronen i den og evangeliet som gjør salig, var avskaffet. Kirken syntes altså likevel til slutt å være gått til grunne. Selv de blodige kristenforfølgelsene fra før gjentok seg nå midt inne i kirken selv.

Men se: Nettopp da alt håp om hjelp syntes ute, sto hjelpen for døren. Gud vakte opp doktor Martin Luther, og ved ham gjennomførte Gud på noen få år en fullstendig reformasjon av kirken, på en like underfull som herlig måte.

Men akk, mine kjære, nå ligger den kristne kirke igjen i støvet. Riktignok bærer fremdeles hundrevis av millioner mennesker det kristne navn. Men enten er de vantro og ler av den kristne troens hemmeligheter som tomme eventyr, eller de er vranglærige og henger fast ved trøstesløse menneskelærdommer. De sanne kristne, som står i den rette tro, er bare en svært liten flokk. Derfor

triumferer kirkens fiender igjen. I tusen skrifter spår de at den kristne kirke snart skal bæres til graven og helt utslettes fra jorden.

Hva nå? Har vi kanskje virkelig grunn til å frykte at kirken likevel skal gå til grunne til slutt? Nei, nei, mine kjære! Etter Guds ord er det helt umulig. Og nettopp dagens evangelium er vår garanti for at Kristi lille båt ikke skal lide skipbrudd og ikke gå til grunne, hvor mye stormene enn bruser. La oss derfor høre og betrakte dette evangeliet, så vi kan bli styrket i denne troen.

> Så gikk han i båten, og disiplene fulgte ham. Og se, det blåste opp en kraftig storm på sjøen, så båten ble skjult av bølgene. Men han sov.
> Da gikk disiplene bort til ham og vekket ham og sa: Herre, frels oss! Vi går under! Han svarte: Hvorfor er dere så redde, dere lite troende? Så reiste han seg og truet vindene og sjøen, og det ble blikkstille.
> Mennene undret seg og sa: Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?

På grunnlag av denne teksten vil vi i dag betrakte Kristi båt på Galileasjøen som et bilde på kirken i vår tid. Den er for det første et bilde på farene den svever i, for det andre et bilde på lemmene den har, og til slutt et bilde på vernet den står under.

I. Et bilde på farene kirken svever i

Mine kjære, det som blir fortalt i evangeliet vårt, skjedde samme dag som Kristus ved et under hadde helbredet den spedalske og høvedsmannens tjener fra Kapernaum. Om det hørte vi i evangeliet sist søndag. Dette hadde vært en særlig slitsom dag for Kristus. Matteus forteller nemlig at han den dagen også helbredet Peters svigermor, og dessuten hele skarer av besatte og syke som folk kom med til ham.

Da kvelden endelig kom, trengte fremdeles mange nysgjerrige seg om ham, sannsynligvis bare for å få se enda flere undere. Derfor ba han disiplene gjøre en båt klar til å reise over til den andre, østlige bredden av Galileasjøen. Og så heter det i teksten vår: «Så gikk han i båten, og disiplene fulgte ham.»

Båten var i alle fall ikke noe stort, prektig handelsskip. Det var en av de små, enkle fiskebåtene, og den tilhørte Peter, som bodde ved sjøen i Kapernaum. Derfor kalles den i teksten vår ikke bare en båt, men en liten båt.

Men aldri har et fartøy båret en dyrere last enn denne lille båten. Den bar noe mer kostbart enn alt jordens gull, perler og edelsteiner. Den bar verdens Frelser og hele flokken av de tolv hellige apostlene, som en gang skulle bære frelsens budskap ut til all verden. Den bar selve kirkens Herre og kirkens tolv støtter. Derfor kan en godt si: Hadde denne båten gått under den gangen, ville kirken ha gått under, og da ville hele verden ha vært fortapt.

Nå skulle en jo tro at hvis noen båt skulle få den aller lykkeligste ferd, voktet av Gud og alle engler, måtte det sannelig være denne. For han var jo selv i båten, han «som kan binde stormen og bryte den blå bølgen».

Men hva hører vi? Teksten vår fortsetter: «Og se, det blåste opp en kraftig storm på sjøen, så båten ble skjult av bølgene.» «Og se», skriver evangelisten. Med dette lille ordet viser han at noe helt uventet plutselig hadde skjedd. Da

båten la fra land, hadde kveldshimmelen nemlig vært klar og lys, og luft og sjø helt rolige.

Men se: Knapt er båten kommet ut på åpen sjø før det lynsnart blåser opp «en kraftig storm på sjøen», som det heter i teksten. Grunnteksten viser at denne «stormen» var en bevegelse nedenfra, slik den oppstår ved et jordskjelv. Sjøen hvelvet seg altså plutselig og ble til fjell. Fjellene hevet og senket seg i rivende fart, så de snart løftet båten som en ball opp i svimlende høyde og snart rev den med seg ned i dypet.

Evangelisten Markus legger til at det i tillegg til «stormen» fra dypet også kom en kastevind, en orkan ovenfra. Den grep båten og virvlet den rundt som en snurrebass, så himmel, luft og sjø syntes å være i opprør. Følgen var at bølgene ikke bare slo inn i båten, men at «båten ble skjult av bølgene», som teksten vår sier. Den var alt dekket av sjøvannet, og det så ut som om den uten stans gikk sin undergang i møte.

All menneskelig hjelp, kraft og klokskap var uttømt. Fiskerne i båten var fortrolige med sjøen. Mange ganger hadde de sikkert stått i farlige stormer nettopp her uten å skjelve. Likevel mistet de nå troen på alle de vanlige redningsmidlene sine.

Og det mest forferdelige var dette: Om Herren Kristus, han som gjorde at disiplene ellers ikke fryktet noe når de var nær ham, heter det: «Han sov.» Han så altså ut til verken å vite om eller bry seg om faren disiplene hans var i.

Ja, Markus forteller at Kristus lå på en pute ved roret. Derfor så det ut som om nettopp Kristus var årsaken til at båten nå var kommet i denne faren. Båten var jo så vanskelig å styre, og for menneskelige øyne var faren ikke til å avverge. Ett støt til, så ville båt og mannskap synke uten redning i havets avgrunn.

Hva er det nå, mine kjære, som her blir malt for øynene våre som i et levende bilde? Det er ikke noe annet enn den store faren som den kristne kirkes skip alltid er i, og særlig nettopp i vår tid.

Kirken seiler som et skip over verdens og tidens hav fra land til land. Kristus er skipets herre, evangeliets forkynnere er styrmennene, troen med dåpen er landgangen, håpet er ankeret og korset er masten. Seilene er Ordet, vinden som fyller seilene, er Den Hellige Ånd, og flagget er bekjennelsen. Mannskapet er de troende kristne, og havnen skipet seiler mot, er himmelen.

Men hva har skjedd med dette kirkeskipet? Så snart det i apostlenes tid i stillhet og ro hadde lettet anker og seilt ut på verdens åpne hav, se, da reiste det seg plutselig en storm nedenfra og en kastevind ovenfra. Helvete, verden og selv himmelen syntes å ha sammensverget seg mot kirkens skip og bestemt at det skulle gå under. Snart raste de blodige forfølgelsenes storm, snart de falske lærdommenes kastevind.

Kirkens skip har altså alltid vært i synlig fare for å lide skipbrudd, slås i stykker og synke i dypet. Men det gjelder fremfor alt nå. Riktignok sukker ikke vi kristne nå under grusomme forfølgelsers blodige ris. Ja – Gud være evig lovet for det! – nettopp vi her i Amerika har en kirkelig frihet og en religionsfrihet som Gud for tiden knapt har gitt innbyggerne i noe annet land på jorden.

Men likevel er kirkens skip her i desto større fare. Vårt Amerika er ikke bare sektenes land, der de overalt og med stor glans forkynner sin falske tro for de kristne og priser den som den eneste sanne, den som gjør salig. Her har også Kristi og kirkens fiender stor makt.

Har en først sluppet disse fiendene til makten, kan de når som helst ta friheten fra oss, om ikke Gud hindrer det. I mye leste aviser og andre skrifter spotter de alt som er hellig. De danner vidt forgreinede, hemmelige selskaper og trekker godtroende mennesker inn i dem, men skjuler sine ødeleggende planer for dem. Og med søte taler om lys, opplysning, framskritt og frihet dårer de stadig flere uskyldige hjerter.

Sannelig, mine kjære, også nå er kirkens skip igjen i stor nød. Som en orkan løfter tidsånden det snart opp i svimlende høyder og river det snart ned i det dypeste dyp. Utallige døpte kristne har alt falt fra, og stadig flere følger etter dem hver dag. Og det mest forferdelige er dette: Også nå ser det ut som om Kristus sover igjen. Han ser rolig på at fiendenes storm river Ordets seil og bekjennelsens flagg i stykker, knekker korsets mast og dekker hele kirkeskipet med syndens og vantroens bølger.

II. Et bilde på lemmene kirken har

Men, mine kjære, Kristi båt i stormen på Galileasjøen gir oss ikke bare et bilde på farene kirken nå svever i. For det andre er den også et bilde på lemmene den har.

For slik fortsetter teksten vår: «Da gikk disiplene bort til ham og vekket ham og sa: Herre, frels oss! Vi går under!» Her blir det fortalt to ting om disiplene i båten: for det første at de virkelig trodde, men for det andre at troen deres likevel var svært svak.

De hadde forlatt hele verden og dens lokkende herlighet og fulgt Kristus, også i båten ut på sjøen. Og da stor nød og fare kom over dem og all menneskelig hjelp var oppbrukt, fortvilte de ikke. De vendte seg til Kristus, vekket ham og ba inderlig: «Herre, frels oss!» Hadde de ikke i sannhet trodd på Kristus som Guds allmektige Sønn, ville de ikke ha vendt seg til ham nå, da det så ut til at bare en erfaren sjømann kunne vite råd og hjelp.

Men så sann som troen deres etter dette utvilsomt var, like svak viste den seg på samme tid.

Hadde de vært sterke i troen, ville de nå ha tenkt på de mange underne de alt hadde sett Kristus gjøre. De ville vært visse på å bli bønnhørt, og midt i stormen ville de straks etter bønnen om hjelp ha stemt i en lov- og takkesang. Den minste tanke om at båten kunne gå under, ville de ikke ha gitt rom i hjertet. Med David ville de ha tenkt: Om vi enn skal vandre i de fjellhøye bølgenes mørke dal, frykter vi ikke for ondt, for Herren er med oss (jf. Sal 23,4).

Men hva gjør de? Riktignok ber de i tro: «Herre, frels oss!» Men fulle av angst og beven legger de straks til: «Vi går under!» Ja, evangelisten Markus forteller til og med at noen av dem ropte: «Mester, bryr du deg ikke om at vi går under?» Av dette ser vi at troen deres var svært svak og alt grenset til vantro. Den var ikke mer enn et knekket siv og en rykende veke. Derfor støtte Kristus dem riktignok

ikke fra seg, men han refset dem og ropte: «Hvorfor er dere så redde, dere lite troende?»

Se, her er et bilde på lemmene kirkens skip har også nå. For det første finnes det – Gud være lovet! – også nå fremdeles sjeler som har forlatt verden og dens lokkende herlighet. De holder seg til Kristus, bekjenner ham som Guds Sønn og roper til ham i sann tro når de er i nød, selv når all menneskelig råd og hjelp er oppbrukt: «Herre, frels oss!»

Men akk! Tiden er forbi for de troskjempene og troesheltene vi så ofte møter, særlig i de tre første århundrene og i reformasjonstiden. Nesten uten unntak er de troende i vår tid svake og lite troende. Nå skal det langt mindre stormer enn stormen på Galileasjøen, langt mindre anfektelser og fristelser, til før de kristne viker og vakler. Om det nå skulle bryte ut en blodig kristenforfølgelse, og de kristne ikke ble sterkere i troen enn de er nå, ville de aller fleste fornekte og falle fra.

Åpner ikke dette en sørgelig og håpløs utsikt for oss, mine kjære? Må vi ikke etter dette frykte at kirken likevel skal gå til grunne til slutt? For må vi ikke vente at stadig større trengsler, anfektelser og fristelser ligger foran i disse kirkens siste tider?

Jo, mine kjære, det må vi nok vente. Men at kirken derfor skal gå til grunne, behøver vi ikke frykte. Kristus forkaster jo heller ikke de svake i troen. Han slokker ikke den rykende veken og knuser ikke det knekkede sivet (Matt 12,20). For Kristi båt på Galileasjøen er ikke bare et bilde på farene kirken svever i og på hvor svake lemmene dens er. Den er også et bilde på vernet kirken står under. Og om det vil jeg nå for det tredje tale til dere.

III. Et bilde på vernet kirken står under

Det er sant at Kristus sov da disiplene i båten var i den største nød. Derfor så det riktignok ut som om han verken visste om eller brydde seg om nøden deres. Men det bare så slik ut.

Kristus sov virkelig, men bare etter sin menneskelige natur. Likevel var og ble han også da Israels vokter, han som ikke slumrer og ikke sover (Sal 121,4). For etter sin guddommelige natur våkte han. Etter den så han alt som skjedde, og sørget for at båten ikke led skipbrudd, tross storm og bølger, mens han sov etter sin menneskelige natur.

Han sov for disiplenes øyne bare for å sette dem på prøve, for å styrke troen deres ved anfektelser og vekke dem til bønn. Da disiplene også vekket Kristus legemlig med nødropet sitt, lot han riktignok, uten selv å frykte, sjøstormen rase videre en stund. Først stilnet han stormen i hjertene til de skjelvende, lite troende disiplene. Men så heter det: «Så reiste han seg og truet vindene og sjøen, og det ble blikkstille.»

Dette var et helt ufattelig under. Med det viste Kristus seg også som naturens Herre. Riktignok hender det at en storm på sjøen plutselig legger seg på naturlig vis. Men da tårner de opprørte, skummende bølgene seg fremdeles opp en god stund etterpå. De faller alltid bare litt etter litt til ro, lenge etter at vinden har

lagt seg. Men så snart Kristus hadde ropt til vinden og sjøen: «Ti, vær stille!» – som Markus forteller – ble begge straks helt stille.

Stormen, som før hadde hylt, tidde. Sjøen, som før hadde brust, ble taus og lå som et klart speil. I det blanke vannet speilet nå bare den klarnede, smilende kveldshimmelen seg med sine blinkende stjerner. Båten gled igjen rolig som en svane gjennom vannet. Derfor ropte også alle i båten, fulle av undring: «Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?»

Her har vi da det siste bildet på kirken, også i vår tid – et usigelig trøstefullt bilde. Kirken kan nå ligne Kristi båt på Galileasjøen. Hele verden med alle sine mektige og lærde kan kaste seg over kirkens skip som et hav pisket av stormen, så det ser ut som om undergangen ikke er til å avverge. Det kan se ut som om Kristus også nå sover ved roret igjen, så det er nettopp han med sitt ord som står i veien for kirkens eneste mulige redning.

Kirkens egne lemmer kan nå være aldri så lite troende og allerede rope i fortvilelse: «Herre, frels oss! Vi går under!» Ja, mange kan nå, fulle av fortvilelse, hoppe ut av kirkeskipet og kaste seg ut i verdens hav igjen. Likevel har vi ingen grunn til å frykte og miste motet.

Kristus er i vårt skip, og etter sin guddommelige allvitenhet, allmakt og omsorg sover han ikke. Når hans time er kommet, vil han reise seg, refse de lite troende blant oss og si til verdens vind og hav: «Ti, vær stille!» Da skal det bli blikkstille, og kirkens skip skal seile i triumf inn i himmelens havn.

For Kristus har lovet: «På denne klippen» – han mener nemlig seg selv – «vil jeg bygge min menighet, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den» (Matt 16,18). Og: «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,20).

Å, mine kjære, så mist da heller ikke motet i denne siste, mørke tiden! Forlat ikke kirkens skip fordi dere mener at det snart vil gå under likevel. Da ville dere angre det evig. For utenfor dette skipet er det ingen frelse, slik det i gammel tid ikke var noen redning utenfor Noahs ark.

Noahs ark kom lykkelig gjennom vannflommens bølger og landet til slutt i god behold på Ararats fjell. Slik skal også kirkens skip seile lykkelig over verdens stormfulle hav og til slutt lande på den guddommelige nådes evige fjell. Da skal også dere, om dere har stått fast i troen, rope fulle av undring: «Hva er dette for en, siden både vinden og sjøen adlyder ham?» Og dere skal glede dere evig. For:

Ordet skal de la stå,
og ikke få takk for det;
for Gud vil selv gå fram med oss
med sin Ånd og sine gaver.
Og tar de vårt liv,
gods, ære, barn og hustru,
så la det fare i Guds navn!
Det gir dem ingen vinning –
Guds rike blir vårt.

Amen.

Femte søndag etter Kristi åpenbaringsdag

Matt 13,24–30

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Her i Amerika har som kjent hver og en full frihet i samvittighet, tro og gudsdyrkelse. Her blir øvrighetens makt aldri brukt til å tvinge en menighet til å ta imot en predikant den ikke vil ha, slik det så ofte skjer i andre land. Staten foretrekker ikke ett kirkesamfunn framfor et annet, og ingen legger hindringer i veien for at et samfunn kan bestå og bre seg ut. Hver enkelt borger og hver menighet kan her leve helt uhindret etter sin overbevisning.

Nå skulle man tro at denne friheten ble brukt til å holde seg til Den hellige skrift alene – til å tro, lære og ordne gudstjenesten etter den alene. Men her blir denne herlige friheten for det meste brukt til å vike av fra Guds ord uten å skamme seg, til å stifte den ene nye sekten etter den andre og slik splitte Kristi kirke og rive den stadig mer i stykker.

Ingen vil ydmykt bøye fornuften og hjertet sitt under Guds ord. Hver og en følger sitt eget hode og prøver å skaffe seg tilhengere for sin særlige lære. Slik har det kommet dit at nesten utallige partier står mot hverandre her. Når noen vandrer inn hit, blir han derfor bestormet fra alle kanter med ropet: «Kom til oss! Her er Kristus! Her finner du den rette veien til himmelen! Her er den rette kirken!»

Finnes det altså noe land i verden der det er helt nødvendig for en kristen å vite hva som egentlig kjennetegner Kristi rette kirke, så er det sannelig vårt nye fedreland.

Det er heller ikke nok med at det finnes så mange sekter eller partier her, som alle vil være den sanne eller i det minste den beste kirken. Nettopp fordi de er så mange, prøver de også stadig å overgå hverandre: én med ytre glans, en annen med allmennyttige tiltak som måteholdsforeninger og søndagsskoler, en tredje med store og mange gjerninger for å utbre Guds rike, som misjons-, bibel- og traktatselskaper, en fjerde med uavbrutte felles andaktsøvelser, som nesten daglige bønnemøter og såkalte «forlengede møter» og lignende.

Ve derfor den som ikke har den rette prøvesteinen i dette landet! Han vil snart bli blendet av en sekts glitrende skinn og bli dens bytte. Og stod han før i den sanne troen, vil han miste enfoldigheten i Kristus og gli inn i et falskt vesen, i uren iver, svermeri og åndelig hovmod.

Bare én ting kan redde en kristen i vårt nye fedreland og bevare ham fra å bli dratt inn i den store, brusende strømmen av svermeri og sekterisme og revet uimotståelig med. Det er at han bare ser etter hvor Guds ord blir forkynt rent og de hellige sakramentene blir forvaltet uforfalsket etter Kristi innstiftelse. Den som ikke ser etter dette alene, er fortapt; han må bli forført. For Den hellige skrift sier selv at de falske kirkene ofte har et langt herligere skinn av gudfryktig iver enn den rette kirken.

Vi leser at israelittene alltid var ivrigere når de innførte avgudsdyrkelse eller annen falsk gudstjeneste, enn når Guds tro tjenere holdt den rette gudstjenesten blant dem. Da Aron for eksempel skulle lage gullkalven til folket, var alle villige til å ofre sine gullsmykker til denne avgudsdyrkelsen, og siden tilbad de avgudsbildet med glede. Men når Moses ville ha dem til å tilbe den ene sanne Gud, var alle late og trege.

Slik har det gått til alle tider. Hvert menneske har allerede av naturen en tilbøyelighet til falsk andakt. Men til de gjerningene som hører den sanne gudstjenesten til, er det udugelig, ja, fylt av motvilje og avsky mot dem – og bare nåden kan ta bort denne motviljen og forvandle den til lyst og kjærlighet.

Søker et menneske den sanne kirken, må han derfor bare se etter hvor man blir i Kristi ord, hvor man bare bygger på apostlenes og profetenes grunnvoll, med Jesus Kristus som hjørnestein, og hvor man verken legger noe til eller trekker noe fra Guds ord. Men han må verken la seg blende av de vranglærende kirkenes gode skinn eller ta anstøt av den rettroende kirkens skrøpeligheter. Mot dette siste blir vi særlig advart i dagens evangelium. La oss derfor nå høre oppmerksomt på denne advarselen.

> En annen lignelse fremsatte han for dem og sa: Himlenes rike kan lignes med en mann som hadde sådd godt korn i åkeren sin. Mens folkene sov, kom fienden hans og sådde ugress blant hveten, og gikk så bort. Men da stråret skjøt opp og satte aks, da kom også ugresset til syne.
> Tjenerne gikk da til husbonden og sa: Herre, var det ikke godt korn du sådde i åkeren din? Hvor har den da ugresset fra? Han sa til dem: Dette har en fiende gjort. Da spurte tjenerne ham: Vil du at vi skal gå og sanke det sammen? Han sa: Nei, for da ville dere også komme til å rive opp hveten når dere sanker ugresset sammen. La dem begge vokse sammen til høsten. Når det så er tid for innhøsting, vil jeg si til høstfolkene: Sank først ugresset sammen og bind det i bunter for å brenne det. Men hveten skal dere samle i låven min.

Det er en svært lærerik og viktig lignelse Kristus bruker i dette evangeliet for å framstille himmelriket på jorden, det vil si kirken sin. La oss derfor nå tenke over dette:

Hva skal Kristi lignelse om ugresset blant hveten tjene til for oss?

Den skal for det første tjene til åpen skam for dem som tar anstøt av de onde i kirken. For det andre skal den tjene til trøstende lærdom for dem som er

bekymret over de onde i kirken. Og endelig skal den tjene til alvorlig advarsel for dem som selv hører til de onde i kirken.

Herre Jesus Kristus, du som en gang i din nåde steg ned og lærte folket med yndige lignelser, og som fremdeles i denne stund vil lære oss med dem: Åpne du selv våre hjerters øre for denne undervisningen din, så de som er døde i synder blant oss, kan bli vakt, de vakte kan reise seg, og de som vandrer i din nåde, kan bli styrket og trøstet. Bønnhør og velsign oss! Amen.

I.

Så lenge det har vært en Guds kirke på jorden, har det også vært mennesker som så mer på livet i den enn på læren. Alltid har man påstått at en kirke som virkelig vil være Guds kirke på jorden, også må være helt ren. I en sann kirke skulle man verken se eller høre noe til synd, ugudelighet og anstøt. Der måtte hvert lem være virkelig troende, rettskaffent og hellig, og blant dem måtte det råde uforstyrret enighet og den aller saligste fred.

I det fjerde århundre oppstod det i Afrika en hel sekt som ble kalt donatistene. De skilte seg fra den allmenne kirken fordi de holdt fast på at kirken måtte være hellig og ren, og at Ord og sakrament ikke hadde noen kraft når et ugjenfødt menneske forvaltet dem.

Slike folk, som ville ha en fullkommen, ren og hellig kirke, stod også fram på Luthers tid. Det var de såkalte himmelske profetene og gjendøperne. De erklærte at Luthers reformasjon ikke dugde; saken måtte gripes helt annerledes an, og kirken måtte renses grundig for alle syndere.

Men det tok en sørgelig ende med donatistene: I sin falske iver for en fullkomment ren kirke falt de til sist selv i de største avskyeligheter. Like fryktelig gikk det for tre hundre år siden med de såkalte himmelske profetene og gjendøperne. De begynte verket sitt så høyåndelig at mange lot seg narre, men de endte like kjødelig: i synder, skjendigheter og all ulykke.

Selv om det altså allerede finnes slike advarende eksempler, er det likevel alltid nok av mennesker som bare vil regne en kirke for den sanne når den er helt ubesmittet i livet. Mange blir nå værende i vranglærende menigheter fordi de ser at det fremdeles forekommer mange synder og mye anstøt også i den rettroende kirken. Ja, selv lemmer av den rettroende kirken tar ofte så mye anstøt av det at de forkaster den som et Babel, skiller seg fra den og heller holder seg til en sekt som har et helligere skinn.

Det er framfor alt for slike at Kristus har fortalt lignelsen om ugresset blant hveten i teksten vår. Den skal nemlig tjene til åpen skam for alle dem som tar anstøt av de onde i kirken.

Her på jorden skal Kristi kirke aldri bli renset for alle onde. Tvert imot sammenligner Kristus den med «en mann som hadde sådd godt korn i åkeren sin. Mens folkene sov, kom fienden hans og sådde ugress blant hveten, og gikk så bort. Men da strået skjøt opp og satte aks, da kom også ugresset til syne.»

Hva Kristus vil si med dette, har han selv forklart. Matteus forteller oss nemlig at da disiplene spurte ham hva lignelsen betydde, svarte han: «Den som sår det gode kornet, er Menneskesønnen. Åkeren er verden. Det gode

kornet er rikets barn. Ugresset er den ondes barn. Fienden som sådde det, er djevelen» (Matt 13,37–39).

Her hører vi det fra Kristi egen munn. Riktignok sår Kristus bare godt korn i sin sanne kirke. Det vil si: Ved den læren som blir forkynt i den sanne kirken, blir ingen forført til synd eller villfarelse; den gjør menneskene til virkelig troende, rettskafne kristne.

Men hva skjer? Satan går ikke ledig, men sår sitt ugress blant hveten. Det vil si: Han gjør alt han kan for å få ondskapens barn inn i Kristi kirke.

Dels forblinder, forherder og ødelegger han menneskene, så de ikke vender om til Gud tross den rene læren de hører. Dels får han dem som allerede har vendt om, til å falle fra igjen. Og han frister, egger og lokker dem til ikke å ta hensyn til formaningene og refselsene de får. Han får dem til å tjene verden og synden midt i den rettroende kirken, til å vekke all slags anstøt med et ukristelig liv i oppførsel, ord og gjerninger, og til å bringe skam og vanære over den sanne kirken og dens rene lære med syndene sine.

Dette bekrefter kirkens historie til alle tider. Var ikke den gammeltestamentlige kirken Guds sanne kirke på jorden? Men hvilke forferdelige anstøt har det ikke alltid vært i den? Var det ikke allerede i Adams kirke en brodermorder, Kain? I Noahs kirke en som spottet sin far, Kam? I Abrahams kirke en som spottet troen, Ismael? I Isaks kirke en som foraktet nåden, Esau? I Jakobs kirke ti ugudelige sønner som solgte sin egen bror? I Moses' og Arons kirke mange tusen som falt i avgudsdyrkelse?

Og hvem kan telle alle de anstøtene Guds folk vakte gjennom hele dommernes, kongenes og profetenes tid helt fram til Kristus, så Herrens navn ble spottet blant hedningene for deres skyld? Og var det ikke nettopp Guds folk som korsfestet Guds Sønn?

Fantes det ikke en forræder blant de tolv apostlene, Judas? Og var det ikke nok av folk som var skamflekker også i de menighetene apostlene selv hadde grunnlagt? Fantes det ikke blant korinterne en som levde i blodskam, og var det ikke krangel, splittelser og partier der? Fantes det ikke blant dem noen som før hadde syndet, slik Paulus skriver, og ikke hadde omvendt seg «fra den urenhet, utukt og skamløshet de har drevet på med» (2 Kor 12,21)?

Fantes det ikke blant tessalonikerne noen som ikke skikket seg vel, som ikke arbeidet, men var opptatt med unyttige ting (2 Tess 3,11)? Lot ikke hele menigheten i Galatia seg føre inn på fryktelige villspor? Var ikke laodikeerne verken kalde eller varme (Åp 3,15)?

Men har de hellige apostlene oppfordret de troende til å forlate disse kirkene og menighetene fordi de var forfalt? Har de sagt at kirken derfor ikke var den sanne, at læren var falsk og at de hellige sakramentene var kraftløse eller ugyldige? Nei! Tvert imot har de kalt til omvendelse og dessuten inderlig formant de troende til å stå fast og holde sammen.

En kirke som har den rene læren, blir altså ikke en falsk kirke fordi det forekommer synder og anstøt i den. Tvert imot: Er en kirke virkelig Kristi kirke, kan det ikke være annerledes: Nettopp i den vil det forekomme mange synder og mye anstøt.

Jo renere læren er i en kirke, desto mer hater Satan den, og desto mer anstrenger han seg for å dekke den med skam og vanære. Der sjelene virkelig blir reddet fra synden og ført til fred med Gud ved Kristi rene forkynnelse, der stormer Satan rasende inn og prøver å få det til å se ut som om nettopp synd og all ulykke rår i en slik kirke. Der den sanne enigheten i troen er, setter Satan alt i bevegelse for at det skal virke som om det ikke finnes annet enn ufred, krangel og strid.

Der djevelen hersker, er han stille og rolig. Men der han blir fratatt herredømmet ved Ord og sakrament, raser og herjer han med all den makt en mørkets fyrste har. Kort sagt: Der Kristus sår sitt gode korn, der vil Satan også så sitt ugress – det kan vi være visse på.

De som tar anstøt av hele kirken for de ondes skyld, som forakter og forkaster den og skiller seg fra den, burde derfor skamme seg. De tar anstøt av Gud selv og forakter og forkaster ham. For Gud skammer seg ikke over sin besmittede kirke, men vedkjenner seg den likevel når hans rene ord og uforfalskede sakramenter finnes der.

II.

Nå melder det andre spørsmålet seg: Hva skal Kristi lignelse om ugresset blant hveten tjene til for dem som riktignok ikke tar anstøt av de onde i kirken, men likevel er bedrøvet og bekymret over dem? For dem skal Kristi lignelse tjene til trøstende lærdom. Hør nå om dette for det andre.

Jo mer oppriktig en kristen mener det med sin Frelser og med sine brødres frelse, desto dypere vil det sikkert ryste, bedrøve og bekymre ham når han ser så mye anstøt nettopp der hvor Guds ord blir forkynt klart og rent og de hellige sakramentene blir forvaltet etter Kristi innstiftelse. Han vil spørre: «Hva må gjøres for at anstøtene kan stanses, syndene hindres og kirken prydes med bare mønsterkristne?»

Hvilket svar gir Kristus på slike spørsmål i evangeliet vårt? Han fortsetter i lignelsen: «Tjenerne gikk da til husbonden og sa: Herre, var det ikke godt korn du sådde i åkeren din? Hvor har den da ugresset fra? Han sa til dem: Dette har en fiende gjort. Da spurte tjenerne ham: Vil du at vi skal gå og sanke det sammen? Han sa: Nei, for da ville dere også komme til å rive opp hveten når dere sanker ugresset sammen. La dem begge vokse sammen til høsten.»

Hva er det så Jesus vil lære oss med dette? Vil han kanskje si at de som har fått ansvaret for å styre kirken, skal være helt rolige og ikke gjøre noe for å hindre ugresset? Langt derifra! Kristus hadde jo like før sagt: «Mens folkene sov, kom fienden hans og sådde ugress blant hveten.» Kirkens rettskafne lemmer, og særlig de vokterne som er kalt og innsatt i den, skal altså ikke sove. De skal våke og sørge for at Satan ikke får sitt ugress inn i kirken: dårlige kristne, hyklere og falske brødre.

Folk som vil holde fast på villfarelser eller leve i synder, folk som ikke vil vandre som sanne kristne, ikke vil bøye seg under Guds ord, ikke vil si farvel til verden og synden og ikke leve rettskaffent og gudfryktig – slike folk skal en kristen menighet verken ta opp eller tåle. Når lemmer av en menighet vekker

anstøt med en eller annen synd, skal de refses. Var anstøtet skjult, skal refselsen skje i det skjulte; men var anstøtet offentlig, skal også refselsen skje offentlig. Gjør ikke en menighet dette, gjør den seg selv medskyldig i lemmenes synder og steller ugresset.

Ja, finnes det lemmer i en kristen menighet som ikke bare synder åpenlyst, men heller ikke vil bekjenne syndene sine og hardnakket vil bli i dem, da har menigheten plikt til å utelukke slike forherdede syndere fra sin midte. Den skal skjære dem av fra sitt legeme som råtne og døde lemmer, «fastholde» syndene deres, forkynne dem Guds vrede og den evige fordømmelse, regne og erklære dem for hedninger og tollere og helt holde seg unna dem – kort sagt, sette dem i bann.

For det står skrevet i Matteus 18 at den som ikke hører på menighetens formaning, han «skal være for deg som en hedning og en toller» (Matt 18,17). Og et annet sted heter det: «Ha ikke samkvem med noen som kaller seg en bror, men er en horkar eller pengegrisk eller avgudsdyrker eller baktaler eller dranker eller røver. Et slikt menneske skal dere ikke engang spise sammen med. Støt da den onde ut fra dere!» (1 Kor 5,11.13).

Og ve den, mine kjære, som lar det komme dit at en kristen menighet må «fastholde» hans synder og utelukke ham fra sin midte! For da er syndene hans også fastholdt hos Gud i himmelen, og han er også utelukket fra de saliges samfunn, til han omvender seg og forsoner seg med menigheten eller kirken igjen. For om hver kristen menighet heter det: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt» (Joh 20,23). Og: «Alt dere binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt dere løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 18,18).

Men hva mener Kristus da når han sier: «La dem begge vokse sammen til høsten»? Med dette vil Kristus ikke bare si at kirken hans aldri, så lenge verden står, vil bli et synlig, herlig rike, fullkomment rent for synder, skrøpeligheter og anstøt, men at han likevel vil holde den oppe til den ytterste dag.

Han vil også si to ting til. For det første at kirken ikke skal straffe noen med døden, ikke engang den mest ugudelige kjetter, og slik rive ham opp av verdens åker. Og for det andre at kirken heller ikke for alltid skal nekte noen synder sitt samfunn. Tvert imot skal den, når han omvender seg, trøste ham igjen med syndenes forlatelse og ta ham opp i sitt fang på ny som et barn som var tapt og er funnet igjen.

For en kostelig rettledning! Tenk etter, mine kjære: Hadde det ikke for eksempel vært fryktelig om kirken hadde tatt livet av en Paulus eller en Augustin mens de ennå var kjettere? Da kunne jo ingen av dem ha omvendt seg, og de var aldri blitt de store, herlige redskapene som Gud gjorde dem til etter omvendelsen, til redning for så mange tusen sjeler.

Derfor har den sanne kirken heller aldri brukt det legemlige sverdet mot ugresset, verken innenfor eller utenfor seg selv. Bare pavens antikristelige skinnkirke har prøvd på det. Men under påskudd av å luke bort ugresset har den revet opp hveten, og under påskudd av å kjempe mot kjetterne har den kjempet mot dem som bekjente sannheten.

Ja, da den tok seg til rette med det legemlige sverdet, ble den til sist «drukken av de helliges blod og av Jesu vitners blod», slik det var forutsagt i Johannes' åpenbaring (Åp 17,6). Den gav seg ut for å sørge for at kirkens åker skulle være ren, men i virkeligheten ivret den bare etter å legge åkeren øde.

Helt annerledes går Jesu Kristi sanne kirke fram. Riktignok sørger også den med lære og tukt for at ugresset ikke skal ta overhånd i åkeren og kvele hveten. Men den luker det ikke bort med legemlig makt eller forhastet dom. Den lar det vokse til høsten, i visshet om at Kristus likevel vil holde oppe kirken sin og en gang i det hinsidige framstille den som den hellige menighet, selv om den her er vanæret og flekket av synder.

III.

Men vi skynder oss mot slutten og spør nå også for det tredje: Hva skal Kristi lignelse tjene til for dem som selv hører til de onde i kirken? Jeg svarer: til alvorlig advarsel.

For hvordan slutter Jesus lignelsen sin? Han sier: «Når det så er tid for innhøsting, vil jeg si til høstfolkene: Sank først ugresset sammen og bind det i bunter for å brenne det. Men hveten skal dere samle i låven min.» Ifølge Matteus har Kristus selv forklart dette slik: Ved verdens ende «skal Menneskesønnen sende ut sine engler, og de skal sanke ut av hans rike alt som volder anstøt, og de som lever i lovløshet. Og de skal kaste dem i ildovnen. Der skal de gråte og skjære tenner. Da skal de rettferdige skinne som solen i sin Fars rike» (Matt 13,41–43).

Her ser dere: Den som hører til ugresset eller til de onde i den rette kirken, til ham har Kristus ikke gitt lignelsen sin til trøst. Nei, den er bare til trøst for dem som sørger over syndene og anstøtene i menigheten, som sukker til Gud over dem og for sin del gjør hva de kan for at alle synder kan bli refset og hindret.

Bare for disse rettskafne, gudfryktige kristne er lignelsen til trøst. For deres falske brødres synder skal ikke bli tilregnet dem, selv om de levde som Lot i Sodoma og som Simeon i Jerusalem. Har de her måttet bære mye vanære for hyklernes skyld, og har de måttet høre av verden når en falsk kristen falt i synd og last: «Han hører også til dem!» – så skal de likevel en gang «skinne som solen i sin Fars rike».

Men de som her med syndene sine og sitt ukristelige liv bringer skam over Kristus og hans ord, som de bekjenner, og over kirken de holder seg til, og som ikke vender om av hjertet – ja, alle som holder seg til den rette kirken og riktignok oppfører seg som kristne i det ytre, men likevel aldri vender om til Gud av hjertet – de blir nok tålt og båret over med blant de kristne her.

Men en gang, på den store høstdagen, skal de hellige englene skille dem fra hveten som ugress og kaste dem i helvetes ildovn. Da skal hedningene få det tåleligere enn dem. Da vil de ønske at de aldri hadde hørt en ren forkynnelse om omvendelse og tro. For evig skal de være støtt bort fra Gud og hans triumferende kirke, evig skal deres kval og pine vare.

Derfor slutter Kristus forklaringen av lignelsen sin med disse ordene: «Den som har ører, han høre!» (Matt 13,43). Til det hjelpe han oss alle ved sin Ånd. Amen.

Septuagesima

Matt 20,1–16

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

I Guds ord er alt som er nødvendig og nyttig å vite til vår frelse, åpenbart for oss alle. Det åpner til og med hemmelighetene i Guds hjerte for oss. Det avslører det Gud har tenkt og besluttet i evigheten før verdens grunnvoll ble lagt, og hva han vil gjøre med oss mennesker i den evigheten som ennå ligger foran oss.

Men hva gjør så de fleste mennesker? Utallige forkaster fullstendig dette dyrebare åpenbaringsordet fra Gud som eventyr og dårskap. Men ikke bare det: Også mange av dem som erkjenner og tar imot Ordet som Guds ord, vil likevel ikke nøye seg med det som er åpenbart for oss der. Mange av dem vil til og med trenge inn i og utforske det som Gud i sin store visdom og nåde har latt være skjult for menneskeøyne og dekket med et slør ingen kan se gjennom.

Slik har for eksempel mange alt prøvd å utgrunne hvordan synden, og med den død og elendighet, kunne komme inn i verden mot Guds hellige vilje. Andre har prøvd å forstå hvordan Gud kan vite alle menneskers tanker, veier og gjerninger på forhånd, uten at mennesket likevel er tvunget til dem.

Atter andre har grublet over hvorfor Gud ofte gir det ene mennesket så mange anledninger til omvendelse og det andre så få – hvorfor han så lenge møter den ene med langmodighet og tålmodighet og til slutt, i aller siste stund, lar ham finne nåde, mens han brått og plutselig river en annen bort i syndene hans og lar ham gå fortapt.

Noen har spurt hvorfor Gud også skapte dem som han på forhånd visste skulle gå evig fortapt, og som altså ble skapt forgjeves. Andre igjen har villet vite hvorfor den barmhjertige Gud, som ikke gjør forskjell på folk, gir mang et folkeslag sitt ord så rikelig og så lenge, mens han lar andre folk, ja, millioner av hedninger, sitte i dødens mørke og skygge i årtusener og slik går forbi dem med sine beste nådegaver.

Å, dårskap over dårskap! Er det da noe under at det i Guds vesen, gjerninger, veier og dommer ennå finnes tusen ting som vi svake, kortsynte mennesker ikke kan løse eller utgrunne? Vi måtte jo være Gud lik i visdom og kunnskap om vi skulle kunne se ham helt igjennom!

Her gjelder det derfor å rope ut med Paulus: «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor usporlige hans veier. For hvem kjente vel Herrens sinn? Eller hvem var hans rådgiver? Eller hvem ga ham noe først så han skulle få vederlag? For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham tilhører æren i all evighet» (Rom 11,33–36).

Ulykkelig er den som ikke vil tale slik med Paulus, men vil utgrunne Guds hemmelighetsfulle råd. Den som stirrer ufravendt på den jordiske solen, blir uunngåelig blendet på sine legemlige øyne. Hvor mye mer må da sjelens øye bli blindt hos den som vil se inn i den evige sol – inn i avgrunnen i Guds flammende hjerte! Enten tar han helt feil av Gud og hans ord, eller så faller han i alle slags villfarelser som er farlige for sjelen, og går til grunne i dem.

Også i dagens evangelium støter vi på en lære som rommer hemmeligheter ingen kan trenge igjennom. Mange har alt villet utgrunne dem, men er bare blitt ført ut i store villfarelser, snart til høyre, snart til venstre, til stor skade for sjelen sin. Det er nemlig læren om nådevalget eller forutbestemmelsen. La meg derfor nå vise dere den rette veien som alene kan bevare oss fra enhver villfarelse i denne trøsterike læren. Vi ber Gud om hjelp i et stille og troende Fadervår, for bare i hans lys ser vi lys.

> For himlenes rike er likt en husbond som gikk ut tidlig om morgenen for å leie arbeidere til vingården sin. Da han var blitt enig med arbeiderne om en denar for dagen, sendte han dem av sted til vingården. Da han gikk ut ved den tredje time, så han andre stå ledige på torget. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården, og det som rett er, vil jeg gi dere. Og de gikk av sted. På ny gikk han ut ved den sjette og niende time, og gjorde likedan. Og da han gikk ut ved den ellevte time, fant han noen stående der, og han sa til dem: Hvorfor står dere her ledige hele dagen? De svarte ham: Fordi ingen har leid oss. Han sa til dem: Gå også dere bort til vingården.
>
> Da det var blitt kveld, sa eieren av vingården til forvalteren: Kall arbeiderne fram og gi dem lønnen. Begynn med de siste og fortsett til de første. De som var leid ved den ellevte time, kom da fram og fikk en denar hver. Og da de første kom, trodde de at de skulle få mer, men også de fikk en denar hver. Men da de hadde fått den, knurret de mot husbonden og sa: Disse siste har bare arbeidet én time, og du stiller dem likt med oss, vi som har båret dagens byrde og hete! Men han svarte en av dem og sa: Venn, jeg gjør deg ingen urett! Ble du ikke enig med meg om en denar? Ta det som ditt er, og gå! Men jeg vil gi denne siste det samme som deg. Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil? Eller er ditt øye ondt fordi jeg er god? Slik skal de siste bli de første, og de første de siste. For mange er kalt, men få utvalgt.

«Mange er kalt, men få utvalgt.» Med disse ordene i slutten av evangeliet gir Herren selv oss en nøkkel til lignelsen. De viser at lignelsen blant annet også skal kaste lys over hvordan det egentlig står til med utvelgelsen til frelse. La meg derfor nå svare dere på dette spørsmålet:

Hva må vi fremfor alt holde fast ved hvis vi verken skal gå oss vill til høyre eller til venstre i læren om nådevalget?

Jeg svarer: Vi må holde fast ved to ting. For det første: Etter Den hellige skrift er den som går fortapt, ikke bestemt til det av Gud, men går fortapt ved egen

skyld. For det andre: Etter Den hellige skrift blir den som blir frelst, ikke frelst ved noen egen fortjeneste, men ene og alene av bare nåde.

I. Den som går fortapt, går fortapt ved egen skyld

Alt det Gud gjør i tiden, mine tilhørere, setter han i verk etter et råd han alt har tatt i evigheten. For Gud gjør ingenting i tiden som han ikke alt har besluttet i evigheten. Menneskets evige skjebne blir derfor ikke avgjort først i tiden; den ble avgjort alt i evigheten, før mennesket ble skapt, ja, før verdens grunnvoll ble lagt.

Gud vet nemlig ikke bare nøyaktig på forhånd hvor mange som skal bli frelst, og hvor mange som skal gå fortapt. Gud har også selv fra evighet av utvalgt en del av menneskene til frelse og en annen del ikke; og de utvalgte er bare få sammenlignet med de ikke-utvalgte.

Alt dette er sannheter som Den hellige skrift lærer så tydelig at ingen som ennå tror på Bibelen, kan nekte dem. Blant annet sier jo Herren med klare ord i teksten vår: «Mange er kalt, men få utvalgt.» Og i Apostlenes gjerninger, kapittel 13, heter det derfor uttrykkelig: «Da hedningene hørte dette, gledet de seg og priste Herrens ord. Og de kom til tro, alle de som var bestemt til evig liv» (Apg 13,48).

Alle som ennå holder Guds ord for sannhet, er altså helt enige om at det finnes et evig nådevalg. De er også enige om at Gud ikke fra evighet av har bestemt og utvalgt alle mennesker til frelse og evig liv, men bare få sammenlignet med dem som går fortapt. Likevel er det mange som lar seg forlede av fornuftens spissfindige slutninger og farer vill i dette høye og hemmelighetsfulle leddet i den kristne tro, læren om nådevalget – snart til høyre, snart til venstre.

For det første finnes det dessverre et stort kirkesamfunn der lærerne slutter slik: Siden Gud ikke har utvalgt alle mennesker til frelse, må han nødvendigvis fra evighet av ha bestemt de andre til fordømmelse; altså kan ikke Gud selv ville at alle mennesker skal bli frelst. For hvis Gud hadde villet det, hvem kunne da ha hindret ham? Hvem kan stå hans vilje imot?

Videre slutter de slik: Av naturen er alle mennesker like fordervet, døde i synder og fulle av motstand mot Guds Hellige Ånd. Gud må derfor virke alt godt i dem: boten, troen og helliggjørelsen, begynnelsen og fortsettelsen, viljen og fullbyrdelsen, omvendelsen og utholdenheten til enden. Når et menneske derfor ikke blir omvendt eller ikke blir i troen, må Gud ikke ha villet ta motstanden fra ham og ikke ha villet gi ham troen – eller i alle fall ikke ha villet holde ham fast i den. Altså må Gud ikke ha villet frelse et slikt menneske, men alt fra evighet ha bestemt ham til den evige fordømmelse.

Til sist trekker de også denne slutningen: I Den hellige skrift står det at Gud forherder hvem han vil (Rom 9,18), og at han blant andre virkelig forherdet farao. Altså kan ikke Gud selv ha villet at slike mennesker skulle omvende seg og bli frelst.

Men hva da? Skulle dette virkelig være den rette læren om nådevalget? Langt derifra! Her ser vi riktignok hvilke fryktelige, trøstesløse og gudsbespottelige slutninger selv en kristen kan komme til når han ikke vil nøye seg med det Den

hellige skrift sier – når han begynner å trekke slutninger med fornuften utenfor Guds ord og vil bygge seg broer av menneskelige fornuftslutninger over de uransakelige avgrunnene i Guds råd. Men Gud være lovet: Guds klare ord viser oss at alle disse fornuftslutningene er falske, villfarne og tomme.

Riktignok kan ikke fornuften vår tenke annerledes enn slik: Ville Gud virkelig at alle mennesker skulle bli frelst, så ble de sikkert også alle frelst; men siden det ikke skjer, må det ligge i Guds vilje. Fornuften vår kan ikke slutte annerledes, sier jeg. Men hva sier Guds ord? Det slår disse fornuftslutningene ned som med rene tordenslag. For på hvert blad vitner Bibelen om at Gud ikke har bestemt noe menneske til fordømmelse, men har elsket alle fra evighet og villet at alle skal bli frelst.

Slik heter det blant annet i Paulus' første brev til Timoteus, kapittel 2: «[Gud] vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse. For det er én Gud, og én mellommann mellom Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus, han som ga seg selv til en løsepenge for alle» (1 Tim 2,4–6).

Slik skriver også Peter i sitt andre brev, kapittel 3: «[Herren] har tålmodighet med dere, for han vil ikke at noen skal gå fortapt, men at alle skal komme til omvendelse» (2 Pet 3,9). Og Herren Kristus sier selv: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv» (Joh 3,16).

Ja, for at ikke den minste tvil skulle bli igjen på dette punktet, har Gud alt i Det gamle testamente sverget ved seg selv og stadfestet for all verden med en høytidelig, ubrytelig ed at ikke noe menneske er utelukket fra hans evige kjærlighet.

For slik heter det i profeten Esekiels 33. kapittel: «Og du, menneskesønn! Si til Israels hus: Slik sier dere: Våre overtredelser og synder tynger på oss, og for deres skyld visner vi bort. Hvordan kan vi da leve? Si til dem: Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever. Vend om, vend om fra deres onde veier! Hvorfor vil dere dø, Israels hus?» (Esek 33,10–11). Hva kan være tydeligere?

Videre kan ikke fornuften vår slutte annerledes enn slik: Siden alle mennesker av naturen er like fordervet, og Gud må begynne, fortsette og fullføre alt godt i dem, må det ligge hos Gud når et menneske ikke blir omvendt eller ikke holder ut til enden – Gud må ikke ville det.

Men hva sier Guds ord? For det første taler Herren selv slik til innbyggerne i Jerusalem da de ikke ville omvende seg: «Jerusalem, Jerusalem! Du som slår i hjel profetene og steiner dem som er sendt til deg! Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke» (Matt 23,37). Se, når innbyggerne i Jerusalem ikke ble omvendt, var det ikke fordi Kristus ikke hadde villet det, men fordi de ikke hadde villet.

Alle mennesker er riktignok like syndige av naturen, og Gud må først ta motstanden fra dem. Men ingen går fortapt av den grunn. For når Gud kommer med sitt ord, kommer han også med sin Hellige Ånd og vil ta bort den naturlige motstanden. Men den som da ikke bare setter sin naturlige motstand mot Den Hellige Ånds virkning, men også stritter stivnakket og hardnakket imot – ham

kan ikke engang Gud hjelpe. For Gud vil ikke tvinge noen til omvendelse; en tvungen omvendelse er jo ingen omvendelse.

Derfor sier Gud, som det heter hos profeten Jesaja: «Hvorfor vil dere bli slått enda mer? Hvorfor vil dere øke deres frafall?» (Jes 1,5).

Eller som det heter i første kapittel av Salomos ordspråk: «Fordi jeg ropte, og dere ikke ville høre, fordi jeg rakte ut min hånd, og ingen ga akt, fordi dere foraktet alle mine råd og ikke ville vite av min tilrettevisning, så vil også jeg le når ulykken rammer dere, jeg vil spotte når det kommer som dere gruer for … Da skal de kalle på meg, men jeg svarer ikke. De skal søke meg, men ikke finne meg. Fordi de hatet kunnskap og ikke ville frykte Herren, fordi de ikke ville vite av mitt råd og foraktet all min tilrettevisning, derfor skal de ete frukten av sine gjerninger, og av sine onde planer skal de mettes» (Ordsp 1,24–31).

Derfor sier ikke Stefanus til Rådet i Jerusalem at de var fortapt fordi de, som alle mennesker, var døde i synder og av naturen ikke kunne ville det gode av egen kraft. Nei, han sier: «Dere stivnakker og uomskårne på hjerter og ører! Dere står alltid Den Hellige Ånd imot – som deres fedre, så også dere!» (Apg 7,51).

Derfor sier Herren alt hos profeten Hosea, kapittel 13, med klare ord: «Din fordervelse er av deg selv, Israel, men i meg er din hjelp.» Eller som det heter etter grunnteksten: «Israel, at du blir fordervet, er din egen skyld; men at du blir hjulpet, er bare min nåde.»[1] Hva kan være tydeligere?

Til slutt kan ikke fornuften vår slutte annerledes enn slik: Siden Skriften sier at Gud forherder mange mennesker, må altså Gud selv være den som gjør at menneskene ikke blir omvendt og frelst.

Men hva sier Guds ord? Det vitner for oss at Gud riktignok etter sin rettferdige dom straffer visse mennesker med fryktelig forherdelse. Men det gjelder bare slike som han før forgjeves har vist all nåde, som først selv har forherdet seg mot nåden hans, og som derfor er fortapt uten redning.

Slik blir det for eksempel sagt uttrykkelig om farao i Første Samuelsbok, kapittel 6: «Hvorfor vil dere forherde deres hjerte, slik som egypterne og farao forherdet sitt hjerte?» (1 Sam 6,6). Derfor advarer Guds ord oss trofast mot dette, for eksempel når det heter: «I dag, om dere hører hans røst, da forherd ikke deres hjerter» (Hebr 3,7–8). Jeg spør derfor også på dette punktet: Hva kan være tydeligere?

Derfor, mine kjære: Hver gang noen framstiller læren om nådevalget eller utvelgelsen for dere som om Gud ikke vil at alle mennesker skal bli kalt med kraft, bli ført til tro og bli frelst, og som om det derfor også er mange mennesker som Kristus ikke har ofret seg for og sonet for – ja, hver gang slike tanker stiger opp i deres egne hjerter – så bare forkast dem frimodig som bedragerske, løgnaktige og gudsbespottelige fornuftslutninger.

Hold dere fast ved Guds ord! Det sier riktignok at Gud bare har utvalgt få. Men det vitner også klart og tydelig at Gud ikke vil at noen skal gå fortapt, og at han ikke ved et ubetinget råd har bestemt noen til fordømmelse. Tvert imot: At Gud ikke har kunnet utvelge mange, kommer bare av at han så på forhånd at mange hardnakket ville stå hans Hellige Ånd imot, forkaste nådemidlene og

[1] NB: «Israel, det er blitt til din ødeleggelse at du har satt deg opp mot meg, jeg som er din hjelp» (Hos 13,9).

la dem være uten frukt hos seg, at de ikke ville tro eller ikke bli i troen, og at de selv ville forherde seg og bli som stein.

Det er altså riktignok sant at Gud alt fra evighet av har besluttet ikke å frelse visse mennesker. Men det er ikke fordi han fra evighet skulle ha hatet dem og ikke elsket dem, og ikke fordi han ikke skulle ha villet frelse dem.

Nei, Gud har her handlet som en kjøpmann som i fare for skipbrudd kaster varene sine ut av skipet i havet. Han gjør det jo ikke med glede og lyst, og ikke fordi han holder de kostbare varene for verdiløse, men med smerte, fordi stormen tvinger ham til det. Slik har Gud måttet beslutte å la mange mennesker gå fortapt – ikke av lyst til deres død, men så å si med smerte og vemod, fordi disse menneskenes hardnakkede ubotferdighet tvang ham til det.

Vær derfor ikke så dåraktig og nysgjerrig, kjære medkristen, at du vil prøve å utforske om du er utvalgt eller ikke etter Guds skjulte råd. Tenk heller over dette: Om du er utvalgt, har Gud åpenbart for deg i sitt ord og i sin kjære Sønn, som er død for deg.

Der skal du nemlig lære dette: Gud elsker alle mennesker – altså elsker Gud også deg. Guds Sønn har forløst alle mennesker – altså har han også forløst deg. Den Hellige Ånd kaller ved evangeliet alle mennesker med alvor til nådens rike – altså kaller han også deg. Kort sagt: Den treenige Gud vil frelse alle mennesker – altså vil han også frelse deg.

Du skal nå ikke gjøre noe annet enn dette: ta imot Guds ord, som forkynner deg Guds råd til din frelse; tro det og ikke lettsindig stå det imot; og be Gud om å holde deg fast i troen. Gjør du dette, er du utvalgt.

For Kristus er livets bok. Den som tror på Kristus til enden, står derfor i livets bok; hans navn er skrevet opp i himmelen. Den som ikke selv lettsindig river seg løs fra Kristus – hans navn kan ingenting, ingenting slette ut av livets bok. For slik taler Kristus: «Mine får hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv … og ingen skal rive dem ut av min hånd» (Joh 10,27–28). Den som går fortapt, er derfor ikke bestemt til det av Gud, men går fortapt ved sin egen skyld.

II. Den som blir frelst, blir frelst av bare nåde

Men, mine kjære, hvis vi ikke vil fare vill i læren om nådevalget, verken til høyre eller til venstre, må vi for det andre også holde fast ved dette: Etter Den hellige skrift blir den som blir frelst, ikke frelst ved noen som helst egen fortjeneste, men ene og alene av bare nåde.

For like viktig som det er å holde fast ved at Gud ikke bidrar med noe til at vi går fortapt, like viktig er det å holde fast ved at vi ikke bidrar med noe til at vi blir frelst. Og like viktig som det er at vi ikke gir Gud noen skyld for at så mange mennesker går fortapt, like viktig er det at vi heller ikke tar fra Gud æren for at han alene frelser oss – uten noen fortjeneste eller verdighet hos oss, av rent og bare nåde.

Det finnes nemlig dessverre ikke så få som riktignok innrømmer at alle som går fortapt, ikke går fortapt fordi Gud har bestemt det, men ved egen skyld. Men de mener at når Gud på den andre siden fra evighet har utvalgt noen til frelse,

er det fordi han så på forhånd hvor botferdige, troende, hellige og utholdende de ville være.

Mens de første tillegger den hellige Gud noe ondt, tillegger disse det vanhellige mennesket noe godt. Mens de første legger en skyld på Gud, tilkjenner disse mennesket en fortjeneste. Mens de første altså viker av til høyre i læren om nådevalget, viker disse av til venstre.

Lignelsen i dagens evangelium skal fremfor alt stenge denne andre avveien. Peter hadde nemlig spurt Kristus: «Se, vi har forlatt alt og fulgt deg. Hva [lønn] skal da vi få?» (Matt 19,27).

Kristus hadde ikke bare forsikret Peter om at disiplene skulle bli lønnet for alt dette. Nå forteller han dem også lignelsen om arbeiderne i vingården i teksten vår. Der sier Kristus at de som ikke kom til arbeidet før i den siste timen, fikk samme lønn som de som hadde båret hele dagens byrde og hete – ja, at de første til og med forspilte husbondens nåde ved knurringen sin. Og så legger han til: «Slik skal de siste bli de første, og de første de siste. For mange er kalt, men få utvalgt.»

Hva var det så Kristus fremfor alt ville legge Peter på hjertet som en advarsel med denne lignelsen? Ikke noe annet enn dette: Et menneske kan riktignok ved egen skyld bli den siste i stedet for den første og gå fortapt. Men når den siste blir den første, når en synder blir frelst og den kalte blir utvalgt, er det ikke noe annet enn godhet, nåde og barmhjertighet. Et menneske kan nok forspille nåden, men han kan aldri fortjene den og aldri bli verdig til den. Derfor er heller ikke lønnen for arbeidet i Guds vingård noen fortjent lønn, men en nådelønn, en gave av Guds frie nåde.

Ja, mine kjære, veien som fører gjennom villfarelsene i læren om nådevalget, er overmåte smal. Har man unngått avveien til høyre, kan man lett komme inn på en avvei til venstre.

Vi har nå erkjent at Gud ikke kunne utvelge mange til frelse fordi han så på forhånd at de ikke ville tro og ikke omvende seg. Da må vi slett ikke tenke: Altså har Gud på den andre siden utvalgt de andre fordi han så på forhånd at de ville være bedre enn resten, nemlig at de ville omvende seg og tro.

Det er riktignok sant at Gud bare har utvalgt slike som han på forhånd så dette om. Men det kunne ikke være årsaken til at de ble utvalgt. For hadde ikke Gud besluttet å utvelge dem, ville de jo aldri ha kommet til en tro som holdt ut til døden.

Merk dere derfor vel: Når Gud har besluttet å la et stort antall mennesker gå fortapt, er det ingenting annet som har beveget ham til det enn at han så på forhånd at de hardnakket ville stritte imot. Men når Gud har besluttet å frelse et stort antall mennesker, er det ingenting annet som har beveget ham til det enn hans kjærlighet i Kristus og disse menneskenes elendighet og nød.

Gud har ikke utvalgt de utvalgte fordi han visste at de ville holde ut i troen. Nei, at de er utvalgt, er årsaken til at de holder ut i troen. Gud har ikke utvalgt dem fordi han visste at de ville bli frelst; men fordi de er utvalgt, derfor blir de frelst. I evigheten så Gud bare synd, nød og død hos alle mennesker. Gud har altså ikke utvalgt sine utvalgte fordi han skulle ha sett noe godt hos dem på

forhånd. Nei, fordi han har utvalgt dem, derfor blir de hellige kristne og frelste mennesker.

Guds frie nådevalg går derfor ikke bare forut for de utvalgtes frelse, men er også årsaken og den evige, urokkelige grunnen til den.

Slik heter det også klart og tydelig i vår siste bekjennelse, i Konkordieformelens 11. artikkel: «Guds evige utvelgelse ser og vet ikke bare på forhånd de utvalgtes frelse, men er også, etter Guds nådige vilje og velbehag i Kristus Jesus, en årsak som skaper, virker, hjelper til og fremmer vår frelse og det som hører til den. På den er altså også vår frelse grunnet, så dødsrikets porter ikke skal få makt over den. Derfor er det falskt og galt når det blir lært at ikke bare Guds barmhjertighet og Kristi aller helligste fortjeneste, men også noe hos oss skal være årsak til Guds valg, slik at Gud for dets skyld skulle ha utvalgt oss til evig liv.» Så langt Konkordieformelen.

Dere som ennå blir værende i syndene og ikke vil omvende dere til Kristus: Dere må derfor ikke tro at dere kan unnskylde dere med at Gud ikke har unt dere omvendelsens og frelsens nåde. Nei, Gud vil gjerne frelse dere, hvis dere bare ville la dere frelse. Kristus sier: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37). Dette ordet gjelder også dere. Erkjenn bare elendigheten deres og gå til Kristus, så vil han heller ikke støte dere bort. Da kan dere med glede og jubel bekjenne: Også meg har Gud utvalgt til frelse fra evighet av!

Men vil dere ikke dette – vel, så anklag ikke Gud, men rop ve over dere selv. For Kristus sier også til dere: «Hvor ofte jeg ville samle [dere], som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke.»

For den Gud har utvalgt, har han utvalgt ikke bare til frelsen, men også til bot og helliggjørelse. Slik holder også Paulus fram for oss den gylne, ubrytelige kjeden i frelsen: «For dem som han forut kjente, dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde … Og dem som han forut bestemte til dette, dem har han også kalt. Og dem som han har kalt, dem har han også rettferdiggjort. Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort» (Rom 8,29–30).

Den som ikke vil la seg gjøre lik Guds Sønns bilde, må derfor ikke undre seg over at heller ikke nådevalget og de andre leddene i frelsens kjede angår ham.

Men dere som alt står i troen, som har kraft til å hate synden, som alt har flyktet som kyllinger inn under den himmelske hønes vinger, og som alt av hjertet kan si: «Farvel, verden, med din herlighet! Jeg holder meg til Jesus; han er min skatt, min rikdom, mitt håp og min frelse» – gled dere!

Kanskje har dere mye nød med troen, både innvortes og utvortes. Kanskje kjenner dere dere ennå stadig svake og skrøpelige og må fortsatt kjempe mye med synden i deres fordervede hjerte. Kanskje kjenner dere ikke annet enn elendighet i hjertet. Men fordi dere holder dere til Kristus og er i ham, er nettopp det et vitnesbyrd for dere om at dere hører til de utvalgte. For det Gud har utført med dere i tiden, er et speilbilde av det rådet han tok om dere i evigheten. Vær derfor glade og ved godt mot, og fryd dere over rettferdighetens krans, som alt ligger rede for dere i himmelen.

Men vokt dere nå også først og fremst for å tilskrive dere selv den frelsen som venter dere, og for å tro at Gud utvalgte dere fordi han så noe godt hos dere. Nei, dere har ikke utvalgt Gud, men han har utvalgt dere. Dere har ikke søkt ham; han har søkt dere. Han så ikke annet hos dere enn synd, nød og død. Men da han så dere ligge i blodet av deres synd og nød, ynket han seg over dere og sa: Dere skal leve!

Dere har ikke kunnet bidra med noe til omvendelsen deres. Den var ikke noe verk av deres frie vilje, for den hadde dere ikke – dere var jo døde i synder. Den var ene og alene Guds verk. Dere har ikke kunnet berede dere selv for nåden, for før den kom over dere, kunne dere bare synde. Dere har ikke engang kunnet ta imot den nåden som ble tilbudt; Gud selv måtte først gi dere troens hånd til det. Gud måtte virke både begynnelsen og fortsettelsen; han alene kan også fullføre det salige verket.

Hvor er nå deres ros? Den er borte. All ros og all ære tilhører ham alene, han som av uransakelig barmhjertighet har tatt seg av dere her. Ja:

Det er Guds nådes lys og varme,
som overgår all forstand.
Det er hans nådes åpne armer,
som vil og kan hjelpe alle.
Hans lengsel står etter alle,
selv om mange aldri går til ham.

Lær derfor også å si av hjertet:

Min Jesus er min ære,
min tilflukt og min trøst.
Var jeg ikke forløst
ved Jesu blod,
da torde og kunne jeg ikke
bestå for himmelen;
jeg sank med én gang til grunne
i verdens dype strøm.

Men, mine dyre venner, tenk også her på Herrens advarsel: «Slik skal de siste bli de første, og de første de siste.» Står dere fast i troen, vel dere! Da hører dere nå til de første. Men vær ikke stolte og selvsikre, så dere ikke blir de siste i stedet for de første. For selv om dere ikke har kunnet fortjene frelsen ved gode gjerninger, kan dere likevel forspille og miste den igjen ved onde gjerninger.

Se inn i evangeliet vårt! Der finner dere: Arbeid, arbeid er det alle blir kalt til i vingården i Guds rike. Vil dere derfor ikke miste det dere har fått, og det dere siden har arbeidet fram, så bruk all flid: flid i bruken av nådemidlene, flid i bønnen, flid i kampen mot synden og verden, flid i alle gode gjerninger, flid i å øve troen, flid i å øve håpet, flid i å øve kjærligheten, flid i tålmodighet under korset.

Blir det dere ofte tungt at dere som kristne stadig og alltid skal bære dagens byrde og hete, mens andre lever etter sitt hjertes lyst? Gjør det dere ofte vondt at dere skal arbeide og kjempe mens andre hviler, at dere skal bære korset mens

andre har gode dager, at dere skal bli spottet, foraktet og hånet mens andre ferdes i herlighet og ære?

Å, knurr da ikke som de første, som ble de siste! Tenk heller på den salige kveldstimen når arbeidet er slutt, og herren i den himmelske vingården skal si til forvalteren sin: «Kall arbeiderne fram og gi dem lønnen.» Å, hvor skal dere ikke da glede dere over den gode husbondens herlige nådelønn!

Da skal dere av nåde få en umåtelig lønn for hver times arbeid, en uvurderlig, herlig pris for hver kjærlighetsgjerning i troen, om den er aldri så beskjeden, en evig, ærerik seier for hver kamp, om den er aldri så liten, en usigelig herlig krone for hvert lite kors, en uendelig salig vederkvegelse for hver liten hete i anfektelsen, og en overmåte stor ære og herlighet for hver liten forsmedelse.

Velan, la oss da alle skrive den hellige apostelen Peters formaning dypt i hjertet: «Vær derfor desto mer ivrige, brødre, etter å gjøre deres kall og utvelgelse fast! For når dere gjør dette, skal dere aldri noen gang snuble, for på denne måten skal det rikelig bli gitt dere inngang i vår Herre og frelser Jesu Kristi evige rike» (2 Pet 1,10–11). Ham være lov og pris fra evighet til evighet. Amen.

Seksagesima

Luk 8,4–15

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Det har vært tider da de kristne ikke hadde den velgjerning at de kunne samles i offentlige hus og der høre Guds ord i fred og sammen love Gud og påkalle ham. Allerede i Den hellige skrift leser vi at de troende i apostlenes tid ikke bare måtte samles i private hus. Selv der våget de som regel bare å holde gudstjenesten sin bak lukkede dører, av frykt for fiendene.

Og kirkehistorien forteller at de kristne gjennom hele de tre første århundrene av vår tidsregning som oftest måtte søke til steder der ingen mennesker ferdes – skoger, huler og ensomme gravhvelv – hver gang de ville samles for å høre livets ord eller øse ut hjertets nød for Herren. Mildere hedenske keisere lot dem riktignok iblant bygge seg vakre, romslige forsamlingshus. Men ofte lot den samme keiseren kirkene rive ned igjen.

Ja, flere ganger har det skjedd at de kristnes kirker ble satt i brann mens de var samlet der. Alle som tilba Kristus der inne, ble brent til aske.

Slik gikk det i begynnelsen av det fjerde århundre, etter det kirkehistorikeren Nikeforos forteller. På keiser Maximians befaling ble hele den kristne menigheten i Nikomedia i Lilleasia overfalt i kirken sin, nettopp mens den feiret den glade julefesten. Under trussel om å dø i ilden ble de oppfordret til å ofre til avgudene. Men ingen av tilhørerne lot seg bevege til det. Da ble kirken raskt omringet og satt i brann, og slik ble over tusen kristne brent opp på én gang, uten barmhjertighet.

Dette var sannelig tunge og mørke tider. Men, mine kjære, så sørgelig det enn er for en kristen ikke å kunne samles i fred med brødrene sine i kirken, uten fare for forfølgelse, er det likevel langt mer sørgelig og farlig når kristne har et vakkert kirkehus der de kan samles i ro og uhindret, men der Guds ord enten blir spottet eller i alle fall forfalsket.

En kirke der det forkynnes menneskefunn og menneskevisdom i stedet for Guds ord, er ikke annet enn en åpen port til helvete, Satans slaktebenk, et pesthus for sjelene. Den som går i en slik kirke, de vantros og Kristi fienders kirke – for ham var det bedre å havne i en røver- og morderhule. For der blir

bare det dødelige legemet hans drept, men i de vantros kirke blir den udødelige sjelen hans drept.

Men så er det kirker der Guds ord riktignok delvis blir forkynt, eller i det minste fremdeles blir lest opp fra Den hellige skrift som Guds ord, men der det likevel blir falskt utlagt og forvrengt. En slik kirke er et sted der mange av livets og trøstens kilder alltid blir tilstoppet og sjelene ført på farlige omveier. Ja, der sår Satan også med fulle hender falsk lære som giftig klinte inn i tilhørernes hjerter, ved siden av den gode sæden fra Guds ord, for å forføre dem.

Også slike kirker er så farlige at Kristus sier om dem: «Mitt hus skal være et bønnens hus. Men dere har gjort det til en røverhule» (Luk 19,46). For den som bare har en slik kirke å gå i, var det derfor bedre å lese Guds ord hjemme, i apostlenes og profetenes skrifter – om så i ensomhet og med tårer.

Men for en velgjerning er det ikke når kristne har begge deler! De kan ikke bare gå uforstyrret i kirken, men har også midt iblant seg en kirke der Guds ord blir forkynt klart og rent for dem, og der de hellige sakramentene blir rakt fram uforfalsket etter Kristi innstiftelse. En slik kirke, om den er aldri så liten og uanselig, er mer verd enn alle de glitrende palassene til verdens stormenn.

En slik kirke er et sted der den stakkars synderen ikke bare kan tale med Gud sammen med brødrene sine, men der Gud også taler med ham gjennom et menneskes munn. Der viser Gud ham ikke bare med sitt ord veien til himmelen, uten villspor; der åpner selve nådens og frelsens himmel seg vidt for ham. Den som går inn i en slik kirke, har grunn til å rope ut med Jakob: «Hvor hellig er dette stedet! Her er sannelig Guds hus, her er himmelens port» (1 Mos 28,17).[1]

Men, mine kjære, de som uforstyrret kan samles i en slik kirke, har et stort fortrinn framfor millioner. Likevel må vi ikke tro at slike høyt benådede mennesker derfor er sikre på ikke å gå fortapt. Å nei, også deres frelse er i stor fare. Og det er dette jeg i dag vil vise nærmere, til vekkelse og oppmuntring for oss alle.

> Da det nå strømmet mye folk sammen, og de dro ut til ham fra landsbyene, sa han i en lignelse: En såmann gikk ut for å så sitt såkorn. Og da han sådde, falt noe ved veien. Det ble tråkket ned, og himmelens fugler åt det opp. Noe falt på steingrunn. Og da det vokste opp, visnet det, fordi det ikke hadde væte. Noe falt midt iblant torner, og tornene vokste opp sammen med det og kvalte det. Men noe falt i god jord. Det vokste opp og bar frukt, hundre foll. – Da han hadde sagt dette, ropte han ut: Den som har ører å høre med, han høre!
> Men disiplene hans spurte ham hva denne lignelsen skulle bety. Han sa da: Dere er det gitt å kjenne Guds rikes mysterier. Men til de andre gis det i lignelser, for at de skal se og ikke skjelne, og høre og ikke forstå.
> Men dette er lignelsen: Såkornet er Guds ord. De ved veien er de som hører, men så kommer djevelen og tar ordet bort fra deres hjerte, for at de ikke skal tro og bli frelst. De på steingrunn er de som tar imot ordet med glede når de hører det. Men de har ingen rot. De tror til en tid, men i prøvelsens stund faller de fra. Det som falt blant torner, er de som hører, og mens de vandrer fram, kveles de av bekymringer og rikdom og livets lyst, så de ikke bærer fullmoden

[1] NB: «Hvor forferdelig er ikke dette stedet!»

frukt. Men det i den gode jord, det er de som hører ordet og tar vare på det i et vakkert og godt hjerte, og bærer frukt i utholdenhet.

Evangeliet vi nettopp har hørt, forteller at en stor mengde folk en gang samlet seg om Kristus for å høre ham. Lengselen etter å høre ham var så stor at folk, som teksten vår sier, skyndte seg ut til ham fra byene – slik mennesker ellers bare jager etter jordiske goder. Ja, etter det Matteus og Markus forteller, strømmet tilhørerne så til at Kristus måtte sette opp prekestolen sin i en båt for å få plass, mens mengden lyttet til talen hans på stranden i dyp stillhet.

Hvem skulle ikke tro at Kristus ville prise alle disse tilhørerne salige for denne store iveren deres? Men hva gjør han? I en lignelse viser han at selv blant dem som flittig hører Guds rene ord, er det bare en liten del som når fram til frelsen. Og til sist roper han ut med advarende røst: «Den som har ører å høre med, han høre!»

La meg derfor nå svare på dette spørsmålet, til advarsel også for oss:

Hvorfor er det så mange som ikke blir frelst, også blant dem som flittig hører Guds rene ord?

Ut fra evangeliet vårt svarer jeg: For det første fordi mange riktignok flittig hører Guds ord, men ikke streber etter å forstå det, og derfor slett ikke kommer til tro. For det andre fordi andre riktignok kommer til tro ved Guds ord, men ikke lar det slå rot i seg, og derfor ikke blir i troen. Og endelig for det tredje fordi atter andre riktignok lar Guds ord slå rot i seg, men samtidig også lar verdenssinnet vokse opp i seg, og derfor ikke bærer frukt i utholdenhet.

I. Mange hører Ordet, men søker ikke å forstå det

Det første dagens evangelium lærer oss, mine kjære, er at alle mennesker er som en åker. En slik åker bærer av seg selv bare ugress når den ikke blir tilsådd med god sæd. Slik vokser det heller ikke annet enn syndens ugress fram av et menneskes hjerteåker, hvis ikke sæden fra Guds ord blir sådd i den. Derfor blir nok de fleste mennesker fordømt fordi de verken vil lese eller høre Guds ord flittig, men forakter det og forkaster det som dårskap.

Om da i det minste alle som flittig leser og hører Guds ord, ble frelst! Men hva skjer? Mange får vite hvor nødvendig det er for frelsen å høre Guds ord, og derfor hører de det flittig og ivrig. De forsømmer ingen gudstjeneste, og de leser vel også Guds ord hjemme. Men de mener også at de med dette har gjort alt som trengs for å nå frelsen. De regner det å høre Ordet som en god gjerning. Med den mener de at de alt oppfyller sin plikt som kristne og beviser at de er kristne, og at de derfor også blir frelst ved den.

Men hvor ille tar ikke slike stakkars mennesker feil! De når slett ikke frelsen fordi de flittig hører Guds ord. Nei, nettopp det at de hører, blir et hinder for frelsen deres. Det som var gitt dem til liv og frelse, blir for dem en duft av død til død (2 Kor 2,16).

Hvorfor? Det viser Kristus oss i begynnelsen av teksten vår. Der sier han først: «En såmann gikk ut for å så sitt såkorn. Og da han sådde, falt noe ved veien. Det ble tråkket ned, og himmelens fugler åt det opp.» Denne billedtalen legger Kristus ut slik: «Såkornet er Guds ord. De ved veien er de som hører, men

så kommer djevelen og tar ordet bort fra deres hjerte, for at de ikke skal tro og bli frelst.» Ifølge Matteus la Kristus til i forklaringen at dette er de som hører ordet om riket «og ikke forstår det» (Matt 13,19).

Her ser vi at det er med Guds ord som med sæden. Skal sæden være til nytte, er det ikke nok at den bare blir strødd ut. Hovedsaken er at den faller i jorden og spirer og skyter opp der. Faller såkornene på en nedtråkket vei, så de ikke kan blande seg med jorden, kommer fuglene under himmelen raskt og spiser dem opp, og hele sæden er spilt.

Slik er det også med Ordet. Heller ikke her er det på noen måte nok at et menneske bare lar Ordet bli forkynt for seg og hører det med de legemlige ørene. Hovedsaken er at det faller i hjertet hans. Tilhøreren må altså også lære å forstå det, så det kan vise sin himmelske, guddommelige kraft i hjertet hans og virke den sanne troen i ham.

Blir Ordet liggende så å si på overflaten av hjertet og trenger ikke inn i det, kommer Satan og tar det bort fra hjertet igjen, for at mennesket ikke skal tro og bli frelst. Slik står det også uttrykkelig i grunnteksten i Hebreerbrevet: «Men ordet som de hørte, ble til ingen nytte for dem, fordi det ikke ved troen var smeltet sammen med dem som hørte det» (Hebr 4,2).

Lær av dette, dere som mener at dere må være rette kristne og bli frelst fordi dere flittig hører Guds rene ord: Å, dere er i en farlig og sørgelig villfarelse! Det hjelper dere ikke det minste bare å høre. Når dere hører Ordet med tankene et annet sted, ikke gir alvorlig akt på det og ikke søker å forstå det, da kommer Satan som en ekte rovfugl fra helvete og tar det fra hjertet deres, for at dere ikke skal tro og bli frelst. Gud har jo gitt oss sitt himmelske ord for at det skal skape en stor, guddommelig forandring i hjertene våre.

Ved Guds ord skal vi mennesker nemlig for det første bli opplyst fra himmelen. Da lærer vi å kjenne oss selv, det vil si vår store syndenød, og blir bedrøvet over den. Og så lærer vi i Den Hellige Ånds lys også å kjenne Jesus Kristus som vår Frelser og den som gjør oss salige, og vi tror på ham av hjertet.

Går det aldri opp et nytt lys for et menneske når han hører Ordet – et lys både over ham selv og over Jesus Kristus? Blander Ordets himmelske ild seg aldri med hjertet hans, så hjertet blir glødende av lengsel etter Kristus, slik ilden blander seg med jernet og gjør det glødende? Da er Guds ord ennå forgjeves forkynt for ham. I stedet for at det å høre Guds ord skulle gjøre et slikt menneske salig, vil det en gang snarere anklage ham for Gud fordi han har latt dette nådemiddelet være uten frukt hos seg.

Den som vil bli frelst, må derfor ikke bare høre Guds ord med stor oppmerksomhet. Han må også strebe etter å forstå Guds tanker i det rett, så disse guddommelige tankene kan fylle hele hjertet hans, føde det på ny og skape en levende tro på Kristus og et nytt liv i ham. Vil du ikke det, kjære tilhører, må du også oppgi håpet om å bli frelst. For Kristus sier: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3).

II. Andre kommer til tro, men lar ikke Ordet slå rot

Men, mine kjære, om da bare alle som en gang har latt Guds ord trenge inn i hjertet, ble frelst! Da ville tross alt de fleste tilhørerne bli frelst. For Guds ord er så levende og kraftig at det hos de fleste som flittig hører det, iblant trenger raskt så dypt inn i hjertet at det brått skaper den første spiren til en levende tro og et nytt, himmelsk lys og liv der. Slik leser vi om Lydia: Herren åpnet hjertet hennes, så hun ga akt på det som ble talt av Paulus (Apg 16,14).

Men hva sier Kristus videre i lignelsen vår om sæden, Ordet? Han sier: «Noe falt på steingrunn. Og da det vokste opp, visnet det, fordi det ikke hadde væte.» Og dette legger Kristus selv ut slik: «De på steingrunn er de som tar imot ordet med glede når de hører det. Men de har ingen rot. De tror til en tid, men i prøvelsens stund faller de fra.»

Se, her er den andre grunnen til at så mange ikke blir frelst, også blant dem som flittig hører Guds rene ord: De kommer riktignok til tro ved Guds ord, men lar det ikke slå rot i seg, og derfor blir de ikke i troen.

Det er som om Herren vil si: Også her er det med Ordet som med sæden. Det finnes berggrunn der det bare ligger et tynt lag god jord. Sår en god sæd i slik jord, skyter den riktignok raskt opp. En skulle tro at her var den rikeste jordbunnen og at en kunne vente den vakreste høsten. Men hva skjer? Kommer det tider med lite regn, og solen begynner å skinne litt varmere – se, da tørker de grønne, lovende plantene inn igjen like fort som de skjøt opp. Hvorfor? Plantene hadde ikke kunnet slå nok rot i den grunne jorden på berget, og derfor fikk de for lite væte.

Slik går det også med mange som flittig hører Guds rene ord. Riktignok blir de vakt ved det. Ved Den Hellige Ånds virkning lærer de å se at de er stakkars syndere som må være bekymret for sin frelse. Derfor tar de farvel med verden. De blir fylt av glede over Kristus og hans nåde, de begynner å tro på ham, og de blir andre mennesker.

En tid viser de vel også stor iver i sin kristendom: De begynner å be hver dag på knærne, de oppsøker ivrige kristne og taler med dem om det som hører frelsen til, og de bekjenner også troen sin for verden. Hva så? Skulle ikke alle slike bli frelst? Å nei, også av dem går det alltid mange fortapt! For hva skjer?

Hos mange varer den første iveren dessverre bare en kort tid. Enten blir de anfektet av sine gamle synder og lar seg overvinne av dem igjen. Eller de blir dratt inn i fornuftsgrublerier av vantro mennesker, står ikke alvorlig imot dem og faller så til sist tilbake i åpenbar vantro. Eller verdens barn lokker dem til å være med på ett og annet som de før regnet som syndig og forfengelig, og de begynner igjen å finne smak på verdens lyst.

Eller verdensmennesker spotter og ler av dem for troens skyld, og så begynner de litt etter litt å skamme seg over sin Frelser igjen. Eller de blir fristet av treghet og gir etter for den: De slutter å be, slutter å lese og høre Guds ord flittig, slutter å våke over seg selv – og slik havner de til sist igjen i åndelig død og åndelig avmakt. Eller de ser hvor ukristelig andre lever som også vil være kristne. Det tar de anstøt av, og til slutt blir de selv navnkristne. Hvem kan nevne alle de veiene der så mange mister troen igjen?

Og hva er årsaken? Årsaken er at de fleste ikke først lar Guds ord slå dyp nok rot i seg når de begynner å bli kristne. De skynder seg så fort som mulig forbi det å se på sin syndige fordervelse. De lar ikke sitt harde steinhjerte bli knust ordentlig. De får aldri rett innsikt i hvor fordervet og falskt hjertet deres er, hvor maktesløse de er uten Kristus, og hvor lett de derfor kan falle fra igjen. De lærer heller aldri å forferdes rett av hjertet over synden, over Guds vrede og over helvete. De lærer aldri å se dypt og levende hvilke stakkars syndere de er.

De vil begynne å bli kristne, men de beregner ikke hva det koster. De lover raskt Gud at de fra nå av skal bli andre mennesker, men de vet ennå ikke at de ikke makter noe hvis ikke Guds nåde gir dem kraft til det. De er ikke blitt rett fri fra tilliten til sine egne krefter, og derfor har de begynt sin kristendom i selvtillit.

Så faller de fra igjen ved den første anfektelsen. Enten går de også i det ytre over til verden igjen og forlater de kristnes fellesskap. Eller de holder seg i det ytre til de kristne, men forlater Kristus i sitt indre. Og å – de gjør ikke bot igjen! Enten regner de sin tidligere bot og det de har erfart, som et selvbedrag, eller de trøster seg med at de jo en gang har gjort bot. Og så går de til sist fortapt.

Å, mine dyrebare tilhørere, la oss derfor ikke glemme dette: Det er ikke det at vi en gang er kommet til tro, som gjør oss salige, men at vi blir i troen. Vi når ikke det himmelske målet ved at vi en gang ble ivrige etter å flykte fra verdens og syndens vei og vandre veien til himmelen, men ved at vi blir på denne veien inntil enden. Det er ikke det at vi en gang er blitt Guds barn og forent med Kristus, som gjør oss til arvinger av det evige liv, men at vi holder ut i fellesskapet med Kristus til vi dør.

Mang en har før flittig kommet med oss til denne kirken og hørt Guds ord med glede. Hjertet hans ble grepet når veien til det evige liv ble lagt ut for ham. Og se – nå kommer han ikke lenger, eller bare sjelden. Han er falt og går nå med raske skritt mot fortapelsen!

Mang en har en gang gått sammen med oss på veien til himmelen og ble raskt en ivrig kristen. Men se – nå lever han igjen med verden og fryder seg med den, slik det står skrevet: «Demas forlot meg, fordi han fikk kjærlighet til den nåværende verden» (2 Tim 4,10). Han har vendt sin Frelser ryggen, han er falt fra, og målet hans er den evige død.

Men er det ikke også mang en her blant oss i dag som må bekjenne at hjertet hans en gang brant, slik som hjertet til Emmaus-disiplene, hver gang Skriften ble åpnet for ham – og nå er han likegyldig, kald og død?

Å, kjære venner, tenk på det: Det som en gang skal avgjøre om dere blir frelst, er ikke hvordan dere var i begynnelsen av kristenlivet, men hvordan det står til med dere ved slutten av livet. Dere som en tid har trodd, men falt fra igjen i anfektelsens tid – vend da om igjen! Det gjelder jo å vinne en salig evighet og slippe unna en evig elendighet!

Tenk på at Gud har imot dere at dere har forlatt den første kjærligheten. Omvend dere og gjør de første gjerninger (Åp 2,4–5)! Men grav dypere denne gangen; legg grunnen dypere denne gangen; la Guds ord slå dypere rot i dere denne gangen. Kort sagt: Bli en gang for alle helt fattige syndere som henger

ved nåden alene, søker nåden alene og gleder seg ved nåden alene. Da skal ingen anfektelsens stormvind og ingen fristelsens flom rive ned huset for deres frelse.

III. Andre lar Ordet slå rot, men lar også verdenssinnet vokse opp

Men, mine kjære, én ting til! Dagens alvorlige evangelium går enda lenger. Det sier oss at det også finnes kristne som ikke blir frelst, men går fortapt, selv om de først lar Guds ord slå dyp rot i seg. For til sist heter det i evangeliet: «Noe falt midt iblant torner, og tornene vokste opp sammen med det og kvalte det.» Og etter Kristi egen utleggelse er dette «de som hører, og mens de vandrer fram, kveles de av bekymringer og rikdom og livets lyst, så de ikke bærer fullmoden frukt».

Det er klart hva Herren vil si med dette. Han vil si: Sæden går ikke bare til spille når den faller på en nedtråkket vei, ikke blander seg med jorden og derfor blir spist opp av fuglene. Sæden går heller ikke bare tapt når den riktignok spirer raskt, men ikke slår dyp rot, så de unge spirene visner og tørker inn i den første solsteken. Endelig går sæden også tapt når den riktignok slår dyp rot, men faller midt blant torner som kveler den.

Slik er det også, vil Herren si, med det å høre det rene ord. Det er forgjeves ikke bare for dem som ikke engang hører det med oppmerksomhet, og som derfor aldri lærer å forstå det rett og så aldri kommer til tro. Det er heller ikke bare forgjeves for dem som riktignok tar imot det med glede, men ikke legger en dyp grunn for boten og derfor faller fra i anfektelsens tid. Nei, til sist kan det også skje at selv de som har lagt en dyp grunn for sin kristendom og er kommet til en fast tro, mister kronen.

Hvordan? Skulle dette virkelig være mulig? Uten tvil! For Sannhetens munn sier oss det, og den som dyrker jorden, kan lett se det. En bonde vet nemlig at selv om sæden på åkeren har slått aldri så dyp rot og er kommet aldri så herlig opp, kan han likevel ikke vente frukt av det meste av den hvis han ikke luker bort ugresset som spirer samtidig – tornene og tistlene som skyter opp ved siden av.

Og nettopp slik er det også med en kristen. La hjerteåkeren til en kristen være aldri så godt beredt ved Guds ord – hjertet hans er likevel ikke helt nytt ennå, ikke bare ånd. Det har fremdeles noe, ja, mye igjen av den gamle, onde arten.

Men denne gamle, onde arten i hjertet er ikke død og ufruktbar; den er levende og kraftig og driver uopphørlig fram syndens ugress. Hvis ikke selv den beste og mest erfarne kristne derfor går alvorlig til verks, varer det ikke lenge før ugresset vokser over sæden fra Ordet og kveler den. Særlig er det to slags ugress som fremdeles truer selv en rettskaffen kristen med død og fortapelse: enten ugresset av denne verdens sorg, eller ugresset av rikdom og lyst i dette livet.

En grunnfestet kristen faller ikke lett fra av frykt for verdens spott og forfølgelse. Han faller heller ikke fra fordi han stolte på verdens lokking og smiger, eller fordi han tok anstøt av det onde livet til mange som ville gjelde for kristne. Ved alt dette er det nesten alltid bare nybegynnere i kristendommen som faller.

Men hvor mang en sterk troshelt som har trosset stormene fra den lokkende eller truende verden, fra de vantro og de vranglærende, har ikke likevel til sist falt! Han falt ved bekymring over langvarig nød – over trang, skam, sykdom og annen elendighet – eller ved rikdom, gode dager, ære og lignende.

Hvor lett sniker ikke vantro bekymring seg inn – misnøye med egen skjebne, verdslig bedrøvelse over jordiske tap og nød – og kveler Ordet og troen! Hvor lett får ikke kjærlighet til det jordiske og tillit til det timelige litt etter litt feste seg, også hos den beste kristne, når det går ham godt i det ytre, så Den Hellige Ånd blir drevet ut igjen! Hvor lett havner ikke særlig her selv en sann kristen i begjær etter rikdom! Og slik faller han, etter apostelens ord, «i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse» (1 Tim 6,9).

Derfor gjelder det å stå på vakt og å ransake seg selv grundig hver dag. Det gjelder å luke ut ugresset med Guds ord, bønn og sukk. Og fordi en likevel ikke kan rydde ut alt, gjelder det å hate seg selv, skamme seg over seg selv og hver dag søke nåde over nåde fra nådens kilde som en fattig, elendig synder, sulten og tørst.

Så spør jeg dere nå alle, mine tilhørere: Har den som uforstyrret kan gå i en kirke der Guds ord blir forkynt klart og rent, derfor grunn til å føle seg trygg og mene at han ikke er i noen nød eller fare? Med dagens evangelium for øye vil dere nok alle svare: Å nei! I slike kirker står riktignok himmelen åpen ved Ordet. Men smal er den veien en må vandre dit, og trang er den porten en må gå gjennom for å komme inn (Matt 7,14).

Å, la oss da ikke være trygge og sorgløse! Forferdes framfor alt, dere som ikke engang flittig hører Guds ord! For gjør de slik med det grønne treet, hva skal så skje med det tørre (Luk 23,31)? Og er det med nød og neppe den rettferdige blir frelst, hvordan skal det da gå med den ugudelige og synderen (1 Pet 4,18)?

Men dere flittige tilhørere: La oss ikke bare strebe etter å høre Guds ord, men også etter å forstå det og la det trenge inn i hjertet. Men ikke bare det: La oss også legge en dyp grunn i sann, alvorlig og daglig bot, så troen vår ikke tørker inn og visner i anfektelsens hete. Men heller ikke bare det: La oss også våke og be, så vi kan luke ut ugresset som stadig skyter opp igjen i hjertet vårt, og bære frukt – frukt i utholdenhet.

Da skal kirken vår en gang ikke være et vitne mot oss. Nei, ennå i himmelen skal vi rope ut med Jakob: «Sannelig, Herren er på dette stedet, og jeg visste det ikke. Hvor hellig er dette stedet! Her er sannelig Guds hus, her er himmelens port» (1 Mos 28,16–17). Amen.

Fastelavnssøndag

Luk 18,31–43. Quinquagesima eller Estomihi.

(Utgiverens merknad: Dette er vår fastelavnssøndag, som i den tysk-lutherske kirke har et annet evangelium enn hos oss. Søndagen kalles Quinquagesima, men også Estomihi. I oldkirken og en tid etter reformasjonen sang man nemlig Sal 71,3 som inngang til gudstjenesten (introitus), og på latin begynner verset med disse ordene: «Vær meg» osv.)

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Gud lot alle folkeslag av ett blod bo over hele jorderike, og han satte faste tider for dem og bestemte grensene mellom deres bosteder. Dette gjorde han for at de skulle søke Gud, om de kanskje kunne føle ham og finne ham» (Apg 17,26–27). Slik forkynte Paulus en gang på det åpne torget i den verdensberømte byen Aten i Hellas. Det er store og viktige sannheter apostelen har uttalt med disse ordene. Vi ser av dem at Gud ikke har forlatt verden etter at han skapte den, slik en menneskelig byggmester forlater sitt verk. Han holder det også oppe og styrer det.

Ser vi på verden og det som skjer i den bare med fornuftens øyne, synes det som om menneskene bestemmer over seg selv, og som om Gud bare er en tilskuer som ser på det menneskene gjør. Men ser vi på menneskenes ferd i lyset fra Guds ord, med troens øye, ser vi noe ganske annet. Da ser vi at Gud fra evighet av har bestemt alt som skjer i tiden, slik apostelen sier. Han har satt et mål for alt, og for hvert menneske har han bestemt hvor lenge og hvor langt det skal bo.

Menneskene mener at de begynner, fortsetter og fullfører alt etter sin egen frie vilje. Men i det skjulte holder Gud dem hele tiden i sin hånd og styrer dem slik at de ikke kan utføre noe annet enn hans evige rådslutninger.

Gud, som styrer alt, har ikke bare det gode, men også det onde i sin hånd. Enten hindrer han det, eller han setter grenser for det, eller han lar det skje og fullbyrder sine nådesdommer og vredesdommer ved det. Et herlig eksempel på dette har vi i Josef, som ble solgt til Egypt av brødrene sine. De tenkte å gjøre Josef ondt, men Gud tenkte å gjøre godt med det. Gjennom dette satte han ikke annet enn sine evige fredstanker i verk – ikke bare med Josef, men også med hele sitt utvalgte folk Israel (1 Mos 50,20).

Verden og helvete kjemper og raser mot Gud. De prøver å røve hans ære, støte ham fra tronen og ødelegge hans rike. Men disse gudsfiendtlige maktene må – uten å vite det og uten å ville det – likevel bare kjempe for Gud, fremme hans ære og styrke og øke hans rike.

Det ser vi blant annet av de blodige forfølgelsene i de tre første århundrene etter Kristus. Gjennom dem skulle den kristne kirke utryddes, men nettopp gjennom dem slo den bare desto dypere røtter i verden, lik et tre som stormen rister. Når menneskeslektens skuespill på jorden en gang er spilt ferdig på den ytterste dag, skal alle se det klart – Guds fiender med skrekk, men de utvalgte med jubel: Ingenting har skjedd uten Guds vilje, alt, både godt og ondt, har måttet tjene ham, og han har ført alt fram til et herlig og salig mål.

Hvor trøstig kan derfor ikke en troende kristen være! Om noe skjer med eller mot hans vilje, vet han at det har skjedd etter Guds gode og nådige vilje. Om det går ham vel eller ille, vet han at det som rammer ham, er det Guds råd har besluttet om ham. Om han har mange, listige og mektige fiender, vet han at ingen av dem kan krumme et hår på hans hode uten at Gud tillater det.

Om menneskene har røvet alt fra ham – gods, ære og glede – vet han at det er hans Gud som har tatt alt dette fra ham – han som ikke kan mene ham noe ondt – og at menneskene bare har vært redskaper. Om framtiden ligger dunkel, mørk, truende og farefull foran ham, vet han at det ikke skal komme noe annet over ham enn det Gud i nåde har tiltenkt ham.

Mine kjære, det er lett å forstå at Gud allerede fra evighet av har bestemt alt det som møter oss, både gledene og sorgene, til vårt beste. Vi er jo alle syndere, og derfor må vi prise Gud selv om han fører oss gjennom trengsler til sitt salige rike.

Men hva skal vi da si om dette: Den uskyldige, den rettferdige, den rene blant dem der ingen er ren, han som det aldri ble funnet svik i munnen på (1 Pet 2,22) – ja, han som var Guds aller helligste Sønn selv, Jesus Kristus – også han gikk gjennom lidelser inn til sin herlighet. Er ikke det en gåte som ingen noen gang kan løse? – Dagens evangelium gir oss svar på dette spørsmålet. La oss nå høre det.

> Han tok de tolv til side og sa til dem: Se, vi går opp til Jerusalem, og alt som er skrevet av profetene om Menneskesønnen, skal oppfylles. For han skal overgis til hedningene og bli hånet og mishandlet og spyttet på. De skal hudstryke ham og slå ham i hjel. Og på den tredje dagen skal han stå opp. Men de forsto ikke noe av dette, og dette ordet var skjult for dem, og de skjønte ikke det han sa.
>
> Og det skjedde da han kom nær til Jeriko, at en blind mann satt ved veien og tigget. Da han hørte at mye folk gikk forbi, spurte han hva dette var. De fortalte ham da at Jesus fra Nasaret gikk forbi. Og han ropte og sa: Jesus, du Davids sønn, miskunn deg over meg! De som gikk foran, truet ham at han skulle tie. Men han ropte enda mye mer: Du Davids sønn, miskunn deg over meg! Da stanset Jesus og bød at de skulle føre den blinde til ham. Og da han var kommet nær, spurte han ham: Hva vil du jeg skal gjøre for deg? Han sa: Herre, at jeg må få synet igjen! Og Jesus sa til ham: Bli seende! Din tro har frelst deg. Og straks

fikk han synet igjen. Han fulgte ham og lovet Gud. Og hele folkemengden som så dette, priste Gud.

I dette evangeliet ser vi, mine kjære, at Kristus har med to slags blinde å gjøre. Til den ene sorten hørte en som var blind på legemet. Ifølge Markus het han Bartimeus (Mark 10,46). Han satt ved veien og tigget, og med de to ordene «Bli seende!» åpnet Herren underfullt, raskt og brått hans lukkede legemlige øye.

Til den andre sorten hørte de kjære disiplene, som på den tiden ennå var åndelig blinde for Kristi lidelse og død. Hva gjorde nå Kristus for å åpne også deres lukkede åndelige øye? Han gjorde to ting. Først sa han også til dem: «Se!» Deretter gjorde han dem oppmerksom på at han jo måtte lide og dø, slik profetene hadde sagt.

Riktignok ble ikke de kjære disiplene straks åndelig seende av dette, slik Bartimeus fikk synet igjen. For det koster selv Gud mer å opplyse, omvende og hellige et menneske enn å skape det og helbrede det på legemet. Men vi vet at dette andre legemiddelet fra Kristus heller ikke var forgjeves for disiplene i lengden.

Etter sin oppstandelse brukte Kristus det samme middelet igjen: Han minnet dem om det profetene hadde sagt på forhånd. Da virket det så herlig at det var som om skjell falt fra øynene på de kjære disiplene. Fra da av var ikke Kristi lidelse og død lenger en gåte og en dårskap for dem. De så den i det klareste lys, som den aller saligste sannhet, og nå forkynte de den for hele verden med inderlig glød.

Så la meg da også i dag, nå som den hellige fastetiden står for døren, vise dere hvor viktig det er at Kristi lidelse og død alt var forkynt på forhånd av profetene i Det gamle testamente. Det er det særlig av tre grunner. For av dette ser vi at Kristi lidelse og død for det første var forutbestemt av Gud selv, for det andre var helt nødvendig for vår frelse, og for det tredje gjelder for alle tider.

Herre Gud, himmelske Far! Allerede ved dine hellige profeter har du forkynt din kjære Sønns lidelse og død på forhånd. La også oss se den høye hemmeligheten som ligger i dette, så vi blir salige. Åpne også vårt sjelsøye ved det, så vi kan se at din Sønns lidelse var forutbestemt av deg alt fra evighet av, at den var helt nødvendig for vår frelse, og at den gjelder og frelser til alle tider. La ikke ordet om korset være en dårskap og et anstøt for oss, slik det er for den blinde verden, men la det bli guddommelig kraft og guddommelig visdom for oss (1 Kor 1,23–24). Velsign også ordet som nå blir talt i svakhet, for din nådes og sannhets skyld! Amen.

I.

I våre dager, mine kjære, står det stadig flere fram – også lærde menn – som påstår at Jesu liv aldri hittil er blitt framstilt riktig. Til nå har man nemlig ment å se bare guddommelige hemmeligheter i det, og det skal visstnok være helt feil. Kristus var jo et sant menneske, sier de, og derfor er det bare én riktig måte å forstå livet hans på: Man må tenke seg det som et ekte menneskeliv og framstille det slik. Og det gjelder også Kristi lidelse og død, sier de.

At Kristus måtte lide så mye og så forferdelig, sier de, gikk helt naturlig til. Det var en tilfeldig omstendighet som er lett å forklare. Kristus hadde jo offentlig forkynt en lære som de lastefulle herskerne i stat og kirke på den tiden fant svært ubehagelig og anstøtelig. Derfor vakte læren den bitreste hevnlyst hos dem. Den naturlige følgen var at Kristus til slutt ble et offer for motstandernes list, makt og grusomhet. Da de naglet ham til korset, måtte han betale naturens gjeld med døden, slik alle mennesker må.

Men alt dette, mine kjære, er ikke annet enn tomme påfunn, grepet rett ut av luften av den aller blindeste og mest lettsindige vantro. For hva sier Kristus selv om sin lidelse og død i vår tekst? Der heter det: «Han tok de tolv til side og sa til dem: Se, vi går opp til Jerusalem, og alt som er skrevet ved profetene … skal oppfylles.»[1]

Se, Kristi lidelse og død var alt for lenge siden forkynt på forhånd av profetene i Det gamle testamente. Altså var den for lenge siden – ja, fra evighet av – bestemt og besluttet av Gud selv, og i tiden åpenbart ved hans tjenere.

Kristus sier uttrykkelig at den var forutsagt ikke *av* profetene, men bare *ved* dem. Den var forutsagt av Gud, og profetene var bare hans redskaper i dette. Kristi lidelse har altså ikke skjedd slik andre menneskelige ting skjer, som i en viss forstand er tilfeldige – det vil si at de kunne ha skjedd annerledes eller slett ikke under andre omstendigheter. Kristus led og døde ikke fordi fiendene hans ville det og overlistet og overmannet ham. Han led og døde fordi Gud ville det, og altså fordi han selv, Kristus, også ville det.

Det ser vi blant annet også av dette: Første gang Kristus stod fram som offentlig forkynner i Nasaret, ble noen av tilhørerne så rasende at de støtte ham ut av byen. Med vold førte de ham til den bratte skrenten på fjellet byen lå på, for å styrte ham ned i avgrunnen og drepe ham. Men den timen Gud hadde bestemt for hans død, var ennå ikke kommet. Derfor heter det: «Han gikk midt gjennom flokken og dro bort» (Luk 4,30).

Senere vitnet Kristus i templet for en stor forsamling: «JEG ER før Abraham ble til» – altså at han var evig Gud. Da tok mengden opp steiner for å drepe ham. Men heller ikke da var den timen kommet som Gud hadde bestemt for hans lidelse og død. Derfor gjorde han seg plutselig usynlig også den gangen. Det heter: «Men Jesus skjulte seg og gikk ut av templet, og han gikk midt gjennom dem» (Joh 8,58–59).[2]

Ja, da de til slutt kom for å ta Kristus til fange, slo han hele den væpnede flokken til jorden bare med de små ordene «Det er jeg!» (Joh 18,5–6). Med det har Kristus vist hvor lett det ville ha vært for ham å flykte også da, om han hadde villet.

Ja, han har vist dette: Hadde det ikke vært hans Fars vilje – og derfor også hans egen – at han skulle lide og dø, da ville ingen bånd ha kunnet binde ham. Da ville ingen hær, hvor stor den var, ha kunnet ta ham til fange, og ingen makt på jorden ha kunnet feste ham til korset. Bare med et ord, ja, bare ved å ville det, kunne han ha knust og tilintetgjort alle sine fiender.

[1] NB: «skrevet av profetene».
[2] NB: «Men Jesus skjulte seg og gikk ut av templet.»

Derfor sier også Peter i sin første pinsepreken: «Israelittiske menn, hør disse ord! Jesus fra Nasaret var en mann utpekt for dere av Gud ved kraftige gjerninger, under og tegn som Gud gjorde ved ham midt iblant dere, som dere selv vet. Han ble forrådt etter Guds fastsatte råd og forutviten, og dere slo ham i hjel idet dere naglet ham til korset ved lovløse menns hender» (Apg 2,22–23). Og kort etter sa hele den hellige apostelflokken i bønn til Gud at Herodes og Pilatus hadde gjort «det som din hånd og ditt råd forut hadde besluttet skulle skje» (Apg 4,27–28).

Så er det da ingen tvil: Når Kristus i vår tekst sier til disiplene at alt som er skrevet ved profetene, skal oppfylles ved hans lidelse og død, vil han lære både dem og oss at hans lidelse og død ikke var tilfeldig og ikke tvunget på ham ved menneskers råd. Den var forutbestemt, besluttet og avgjort av Gud selv.

Men tro nå ikke, mine kjære, at den grufulle gjerningen som Kristi bødler og mordere utførte, med dette blir veltet bort fra dem og over på Gud selv. Nei, riktignok har Gud besluttet Kristi lidelse og død. Men det var ikke han som virket ondskapen i Kristi fiender. Han så den på forhånd og brukte den bare til å fullføre sin evige rådslutning.

Den som kaster et lam i gapet på et glupsk dyr, gjør ikke dyret glupsk ved det; han lar det bare rive lammet i stykker. Slik har også den himmelske Far etter sin vel gjennomtenkte rådslutning overgitt Kristus, Guds Lam, til fariseerne og de skriftlærde, til yppersteprestene og folkets eldste, til Herodes og Pilatus, som til glupske dyr. Men blodtørsten deres var det ikke han som virket. Han lot det bare skje at de i sin ondskap rev og slet dette Lammet i stykker og drepte det.

II.

Men, mine kjære, av at Kristi lidelse og død alt var forutsagt av profetene i Det gamle testamente, ser vi også at den var helt nødvendig for vår frelse. La meg nå for det andre tale til dere om det.

At Kristus måtte lide og dø, går allerede klart fram av at Gud hadde sagt det på forhånd gjennom profetene. For det Gud sier på forhånd – han som ikke kan ta feil, og langt mindre lyve – det kan ikke utebli; det må skje. Men Kristus gir også tydelig å forstå at han måtte dø etter profetenes spådommer fordi det var ubetinget nødvendig for at verden skulle bli forløst. «Alt som er skrevet av profetene om Menneskesønnen, skal oppfylles», sier Kristus i vår tekst. Hvorfor sier han nå ikke bare «om meg», men «om Menneskesønnen»?

Med dette viser Kristus åpenbart disiplene til den eneste Menneskesønnen som var lovet. Han er kvinnens ætt, som alt i paradiset ble lovet det falne menneskets: Han skulle knuse slangens hode, men slangen skulle drepe ham med et giftig stikk i hælen. Videre viser han dem til det alle profetene hadde sagt på forhånd: For oss falne mennesker skulle dette barnet fødes og denne sønnen gis. Han skulle, som for eksempel Jesaja skriver, bli «såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger» (Jes 53,5), ja, gi sitt liv som skyldoffer (Jes 53,10).

Men hvorfor viser Kristus disiplene til dette? Grunnen kan ikke være noen annen enn at de skulle forstå at hans lidelse og død også var helt nødvendig for at verden skulle bli frelst. Det Kristus vil si, er dette: Så sant han var den lovede

Menneskesønnen – det vil si menneskenes lovede Frelser – så uunngåelig, så absolutt nødvendig var det også at han skulle lide og dø for å forløse verden, slik profetene hadde sagt.

At vi ikke tar feil i dette, ser vi av flere trekk ved selve Herrens lidelseshistorie. Da Kristus gikk inn i sin åndelige lidelse i Getsemane, sa han: «Far! Er det mulig, så la dette begeret gå meg forbi!» (Matt 26,39). Men hva skjedde? Dette begeret med usigelige lidelser gikk ham ikke forbi; Kristus måtte tømme det. Guds svar på Kristi inderlige bønn var altså: «Nei, min kjære Sønn, som jeg har velbehag i, det er ikke mulig hvis verden skal bli forløst.»

Kort etter hogg Peter til med sverdet for i det minste å fri Kristus fra den legemlige lidelsen som stod for døren. Da sa Kristus selv til Peter: «Eller tror du ikke jeg kunne be min Far, og så ville han nå sende meg mer enn tolv legioner engler? Men hvordan skulle da Skriftene bli oppfylt, at så må skje?» (Matt 26,53–54).

Og da Kristus til slutt var stått opp fra de døde, ropte han også til disiplene på vei til Emmaus, som ennå slett ikke kunne forsone seg med Kristi lidelse: «Så uforstandige dere er, og så trege i hjertet til å tro alt det som profetene har talt! Måtte ikke Messias lide dette og så gå inn til sin herlighet?» (Luk 24,25–26).

At det her rådde en guddommelig nødvendighet, har selv Kristi fiender måttet bekrefte. Markus forteller at de selv først slett ikke ville at Kristus skulle bli drept i påskehøytiden, mens så mye folk strømmet sammen. Da de holdt råd om dette, sa de til hverandre: «Ikke på høytiden, for at det ikke skal bli oppstyr blant folket» (Mark 14,2). Men se! Guds time, timen for verdens forløsning, hadde slått, og helvete var alt sluppet løs mot Kristus. Derfor måtte Satans redskaper og treller fullføre sitt djevelske verk nettopp da, selv mot sin vilje.

Å, mine kjære, for en viktig sannhet er det ikke at Kristi lidelse og død var helt nødvendig for vår frelse!

For det første ser vi av dette at Gud slett ikke bare er en kjærlig og overbærende Far, slik de fleste mennesker mener. Nei, han er i sannhet hellig og rettferdig. Han hater virkelig synden, og hans vrede over den brenner helt ned til det dypeste helvete. I Guds øyne er synden sannelig ingen spøk, ingen småting han bare ser bort fra. For hvis Kristus, Guds Sønn, ikke hadde vært villig til å ta alle menneskers synder på seg, sone for hver enkelt synd og la seg straffe for den med usigelig lidelse og den mest kvalfulle død, da hadde Gud verken kunnet eller villet gjøre noe menneske salig.

Hver enkelt synd strider altså så sterkt mot Guds hellighet, og hans rettferdighet er så streng, at han heller ville og kunne la hele den syndige verden gå fortapt enn la én eneste synd bli ustraffet. Det Den hellige skrift sier om Guds vrede og hat mot synden, er derfor ikke bare tomme talemåter, men grufull og forferdelig sannhet.

La bare menneskene innbille seg den søte drømmen at Gud er et godslig vesen som ingen behøver å være redd for! Deres gud er et tomt hjernespinn, en usel tankegud. For hvordan Gud er, ser vi av det blodige sørgespillet på Golgata. Der må den enbårne Sønn sone for menneskenes synder, hvis synderen skal finne nåde hos Gud.

Videre ser vi av dette hvor uforstandig de handler som vil bli værende i en eller annen synd, åpenbar eller skjult, og likevel håper på Guds nåde. Slike mennesker gjør Gud til en djevel. For det er ikke den hellige Gud, men djevelen, som ikke bryr seg om synden.

Den som vet at noe er synd, eller som i hvert fall har fått det klart og overbevisende påvist, men likevel ikke vil slippe synden og trøster seg med Guds store nåde – han synder på nåden. Han tramper Guds Sønn under føtter, han som måtte blø for synden hans. Han forakter paktens blod og spotter nådens Ånd. Da er det ikke annet igjen for ham enn «en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,26–29).

Å, dere som vet at Kristus måtte lide og dø for våre synder: Lek ikke med noen synd, hvor liten den enn kan synes! Ellers skal dere en gang i dødsstunden, eller i hvert fall på dommens dag, få erfare at troen deres var innbilning, trøsten et hjernespinn og håpet en drøm.

III.

Men, mine kjære, det er sant: Det er til slutt også av en tredje grunn så viktig at Kristi lidelse og død alt var forutsagt for oss ved profetene i Det gamle testamente. Av det ser vi nemlig at den gjelder og gir trøst til alle tider. La meg nå for det tredje tale til dere om det.

Mange mener at hvis troen på Kristi sonende lidelse og død virkelig var det eneste middelet som hvert menneske kunne bli salig ved, da måtte Kristus ha kommet til verden straks etter syndefallet. Hvordan skulle troen på noe som først skjedde fire tusen år etter fallet, kunne være den eneste forløsningen for alle falne mennesker? Men, mine kjære, denne innvendingen ville bare holde hvis menneskene i de fire tusen årene ikke hadde visst noe om Kristi forløsende lidelse og død. Men slik er det ikke.

Alt i paradiset ble de første menneskene lovet hjelp ved et menneske som skulle lide og dø. Og siden har alle profetene pekt på denne Messias, som skulle forløse verden ved sin lidelse og død. De har ikke bare gjort det i store trekk, men skildret hans sonende lidelse helt nøyaktig: at han, som Kristus sier i vår tekst, skulle «overgis til hedningene og bli hånet og mishandlet og spyttet på. De skal hudstryke ham og slå ham i hjel. Og på den tredje dagen skal han stå opp.»

Går vi nemlig til profetenes skrifter og de profetiske salmene, finner vi alle disse og enda mange flere omstendigheter ved Kristi lidelse og død skildret i det minste detalj. Det er som om de hellige profetene alt hadde fulgt Kristus fra Getsemane til Golgata.

Men hvorfor har Gud latt dette bli forkynt så nøyaktig på forhånd ved profetene? For det første for at også menneskene som levde før Kristus, skulle kunne få den faste tillit at de hadde syndenes forlatelse, Guds nåde og den evige salighet. Det skulle skje ved håpets tro på den saliggjørende, stedfortredende og sonende lidelsen til ham som skulle komme. Og ved denne håpets tro er virkelig også alle patriarkene, alle profetene og alle de hellige før Kristus blitt salige.

Men alle som gikk fortapt før Kristus kom, ble fordømt bare av den grunn at de ikke ville vite eller høre noe om det trøsterike budskapet profetene hadde forkynt på forhånd. De foraktet det og regnet det for tom spott og eventyr.

Men etter at Kristus er kommet, har ikke profetenes forutsigelser om Kristi lidelse og død mistet sin betydning og kraft. Tvert imot er det først nå de har fått sin rette betydning og kraft. For nå er alle disse forutsigelsene oppfylt for øynene på hele verden, så å si til siste bokstav. Og nå er den som ble korsfestet i svakhet, virkelig stått opp fra de døde i herlighet på den tredje dagen.

Derfor roper den oppfylte spådommen nå med enda større kraft til alle mennesker: «Kristus døde for våre synder etter Skriftene» (1 Kor 15,3). «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv … La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,19–20).

Gjennom profetenes spådommer ble altså Kristi lidelse og død en kilde. Allerede i Det gamle testamentes tid gikk det ut fra denne kilden en bred og full strøm av nåde og salighet, som bød alle folkeslag å slukke tørsten der, fritt og uten betaling, med glede. Men i Det nye testamentes tid flyter spådommen og den apostoliske forkynnelsen som en dobbelt strøm overalt der det finnes syndige sjeler som trenger å bli salige av nåde.

Den korsfestede står liksom midt i verdenshistorien som et banner for alle folkeslag. Profetene peker fram mot ham, og alle apostler og evangeliske forkynnere peker tilbake på ham. De viser til ham som Guds Lam, som bærer bort verdens synd (Joh 1,29). Han er Lammet som Johannes skriver om i Åpenbaringen, som er slaktet fra verdens grunnvoll ble lagt (Åp 13,8) – det vil si: når vi ser på virkningen.

Måtte alt dette, mine tilhørere, bevege dere til å granske profetenes skrifter hver dag i fastetiden som står foran oss. Søk der i hellig stillhet den lidende og døende Kristus. Men se også der, som i et speil, først hvor avskyelige syndene deres er og hvor stor Guds vrede over dem er, og deretter at syndene deres er fullt ut sonet, og hvor rik Guds kjærlighet og nåde er.

Riktignok er vi alle av naturen helt blinde for dette. Men la oss bare, som den blinde i evangeliet vårt, rope til Kristus i tro og be ham åpne øynene våre. Da skal også vi til slutt få erfare kraften i dette salige ordet: «Bli seende! Din tro har frelst deg.» Amen.

Første søndag i fasten

Matt 4,1–11. *Invocavit* («*Han skal påkalle meg*», *etter Sal* 91,15).

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Blant de kristne lærdommene som i våre dager blir bestridt midt i kristenheten, er det vel ingen som blir bekjempet oftere og hardere enn læren om at det finnes en djevel som uten stans og full av hat anfekter menneskene. Ja, det er kommet så langt at mange sier at de tror hele Den hellige skrift – men at det finnes en djevel, det kan de umulig tro. Iallfall kan de ikke tro at han fortsatt kan virke blant menneskene.

Med den som forkaster Guds ord, er det ikke lett å strides om dette. Læren om Satan hører til den usynlige åndeverdenen. Den kan ikke åpnes for oss gjennom fornuften vår, men bare gjennom Guds åpenbarte ord. Den som forkaster hele Guds åpenbaring, må naturligvis også regne læren om mørkets hemmelighetsfulle makt for dårskap. Hva skulle det også hjelpe ateistene, naturalistene og moralistene om de trodde at det finnes en ond ånd – menneskenes usynlige sjelefiende, frister og forfører – når de ikke tror på Frelserens nåde og forløsning?

Luther sier i forklaringen av Peters ord «Vær alltid beredt til å forsvare dere» (1 Pet 3,15): «Når du hører slike folk som nekter at Bibelen er Guds ord, eller tviler på det, så bare ti stille. Si bare som så: Jeg vil gi deg grunn nok fra Skriften. Vil du tro det, så er det godt; vil du ikke, så vil jeg ikke gi deg mer. Da vil du si: Ja, men da må jo Guds ord stå til skamme. Det får du overlate til Gud.» Så langt Luther.

Men vantroens og tvilesykens gift har nå fått slik overhånd i kristenheten og smittet så utallig mange at selv slike som ikke rent ut vil forkaste Den hellige skrift, tviler på at Satan er til, eller iallfall på at han fremdeles virker på menneskene. Men, mine kjære, så visst som det finnes en Gud som har åpenbart seg i Den hellige skrift, like visst finnes det også en Satan.

I Den hellige skrift blir ikke Satans navn bare nevnt her og der, slik at en kanskje kunne tolke det som onde tanker og lyster. Nei, Bibelen beskriver utførlig hele historien hans: hans opphav, hans vesen og egenskaper, hans gjerninger, hans innflytelse på hele menneskeslekten, hans rike, hans bosted og hans nåværende og kommende skjebne. Læren om Satan finner vi i alle bøkene i

Det nye og Det gamle testamente, både i Første Mosebok og i Skriftens siste bok, Johannes' åpenbaring.

Skriften omtaler ikke Satan bare i forbifarten. Læren om ham er så vevd inn i hele Guds åpenbarte lære at hele byggverket av kristen lære faller sammen så snart en vil se bort fra denne onde ånden og nekte for at den finnes. Fornekter du at djevelen er til, så må du også benekte syndefallet og arvesynden – altså også forløsningen, Kristus, dåpen din, ja, hele evangeliet. Da må du gjøre de hellige profetene, de hellige apostlene og Kristus selv til løgnere.

For kort sagt sier Skriften oss dette: En gang skapte Gud ikke bare menneskene, men også et umåtelig antall høyere ånder, nemlig englene. Han ga dem stor herlighet, for at de skulle samles om hans trone, tjene ham og utføre det han befalte. Men en av de herligste og høyeste av disse englene falt fra Gud, og med ham en stor skare himmelske ånder. Derfor kunne ikke denne falne engelen beholde sitt himmelske fyrstedømme. Han hadde forlatt sin bolig, og nå ble han støtt ut fra himmelen til helvete og holdt i mørkets lenker.

Men nå bestemte denne Guds svorne fiende seg for å opprette et annet rike i stedet for det han hadde mistet, og i dette riket forstyrre og ødelegge Guds verk overalt. På den tiden hadde Gud skapt de første menneskene hellige og herlige, i sitt bilde, til legeme og sjel. Nå prøvde Satan å få også dem til å falle fra Gud og styrte dem i synd.

Moses forteller i tredje kapittel av sin første bok hvordan Satan lyktes med dette. Mennesket lot seg forføre, sluttet å lyde Gud og falt i synd. Slik ble mennesket, som hadde vært et Guds barn, en undersått i mørkets rike.

Syndige foreldre føder nå stadig syndige barn. Alt som heter menneske, er av naturen ikke i Guds rike, men i Guds fiendes rike. Med synden er Guds rike forsvunnet fra jorden. Skriften sier at Satan er denne verdens fyrste og gud (Joh 12,31; 2 Kor 4,4). Uten stans prøver han nå å spre stadig mer synd, villfarelse, blindhet, mørke, jammer og ulykke på jorden.

Han hersker nå i luften (Ef 2,2) og «går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke» (1 Pet 5,8). Han er virksom i vantroens barn og forblinder sinnet deres, så de ikke ser det klare lyset fra evangeliet om Kristi herlighet (2 Kor 4,4). Derfor «har vi ikke kamp mot kjøtt og blod, men mot maktene, mot myndighetene, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet» (Ef 6,12).

Men Guds ord åpenbarer oss ikke bare Satans dybder, men også Guddommens dybder – den evige kjærlighetens dybder. Det åpenbarer ikke bare denne onde åndens makt og list, men også at det finnes en langt mektigere Herre over himmel og jord. Det åpenbarer ikke bare vår elendighet, hvordan vi alle ved synden er kommet i Satans rike. Det åpenbarer også hvordan Jesus Kristus, Guds Sønn og Menneskesønnen, har overvunnet Satan, forløst oss fra hans rike og fridd oss ut av mørkets makt. Ved sitt blod har han grunnlagt et nytt Guds rike, nådens rike, der alle som tror på ham, finner frihet og salighet.

Dagens evangelium stiller fram for sjelen vår en stor og bemerkelsesverdig kamp: den kampen vår Forløser en gang kjempet for oss mot mørkets fyrste. La oss se på den i denne stunden, så troen vår kan bli styrket.

> Da ble Jesus av Ånden ført ut i ørkenen for å fristes av djevelen. Og da han hadde fastet i førti dager og førti netter, ble han til sist sulten. Og fristeren kom til ham og sa: Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød! Men han svarte og sa: Det står skrevet: Mennesket lever ikke av brød alene, men av hvert ord som går ut av Guds munn.
> Da tok djevelen ham med seg til den hellige by og stilte ham på templets øverste hjørne. Og han sier til ham: Er du Guds Sønn, så kast deg ned! For det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg, og de skal bære deg på hendene, for at du ikke skal støte din fot mot noen stein. Jesus sa til ham: Det står også skrevet: Du skal ikke friste Herren din Gud.
> Igjen tok djevelen ham med opp på et meget høyt fjell, og viste ham alle verdens riker og deres herlighet. Og han sa til ham: Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg. Da sa Jesus til ham: Bort fra meg, Satan! For det står skrevet: Herren din Gud skal du tilbe, og ham alene skal du tjene.
> Da forlot djevelen ham, og se, engler kom og tjente ham.

Med tanke på evangeliet som er lest, retter vi i dag oppmerksomheten mot Kristi kamp med mørkets fyrste og hans herlige seier. Vi ser for det første hvordan Kristus her har kjempet for alle mennesker og vunnet en herlig seier, og for det andre hvordan en troende kristen nå skal følge sin frelses fyrste og på samme måte kjempe mot Satan og overvinne ham ved Kristi kraft.

O Jesus, du trofaste Frelser, som en gang kjempet en tung og hard strid for oss alle! Se, vi er samlet for å betrakte denne striden etter ditt dyrebare ord. Å, la det skje til frelse for sjelene våre! La dine troende blant oss bli mektig styrket i troen ved det. Men la ingen, ingen blant oss gå herfra uten at han er blitt kraftig vekket til å favne deg i troen. Å, kjæreste Herre Jesus, du alene vet hvor mange blant oss som ennå ligger i mørkets vold. Å, stå opp og kjemp også nå for disse sjelene! Gjør levende det som ennå er dødt. Reis opp igjen dem som har falt, gjør de motløse frimodige og de trege ivrige, og seir også i dag blant oss ved ditt ord. Deg, deg skal æren være, o Jesus, alltid og evig. Amen.

I. Hvordan Kristus har kjempet for alle mennesker og vunnet en herlig seier

Mine tilhørere, det er en overmåte underfull kamp vi hører om i dagens evangelium. Kort tid før var Kristus blitt døpt. Da hadde himmelen åpnet seg over ham, som om den ville senke seg ned på jorden. Og nå ser vi helvete åpne seg under ham og storme løs på Kristus med all sin makt.

Hvor underfullt! En gang hadde Guds Sønn med sin allmakt støtt Satan ut av himmelen. Og her på jorden lar han Satan angripe seg, føre ham omkring, håne og spotte ham. Han overvinner ham ikke med et allmektig ord, slik han nok kunne ha gjort, men med Guds ord slik det står skrevet. Han som er det evige lys, kjemper med mørkets ånd, den evige sannhet med løgnens ånd, den aller helligste med urenhetens ånd, himmelens konge med helvetes maktesløse fange. Guds Sønn lar Satan stille ham på templets tinde, og han tåler at Satan krever å bli tilbedt av ham. For en underfull kamp!

I begynnelsen av evangeliet heter det: «Da ble Jesus av Ånden ført ut i ørkenen for å fristes av djevelen.» Av det ser vi at Kristi kamp ikke var noe tilfeldig.

Det var Gud, den himmelske Far selv, som hadde ordnet den. Den skjedde etter Guds evige, nådige rådslutning, og Kristus påtok seg nå selv frivillig å fullføre den. Hadde ikke Kristus villet det, hadde ikke Satan våget å vise seg for ham, enn si friste og anfekte ham.

Men her kjempet ikke Kristus for seg selv. Han kjempet som borgen, som mellommann og som stedfortreder for hele menneskeslekten, for alle mennesker, også for oss som er samlet her. Ved synden har alle mennesker solgt seg til Satan. Ved den er alle blitt hans treller og undersåtter i hans rike. Da Kristus ville forløse menneskene og gjøre dem salige, sto han derfor fram som den rette eieren av alle menneskesjeler. Han ville overvinne Satan, ødelegge hans rike, ta byttet fra ham igjen, fri oss ut av mørkets makt og gjennom nådens rike føre alle mennesker inn i den evige herlighets rike.

Slik sier Johannes: «Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,8). Ja, etter at Satan hadde forført det første menneskeparet, ga Gud dem i paradiset det første løftet om Kristus, og det lød slik: Kvinnens ætt – det er Kristus, Jomfruens sønn – skal knuse slangens hode, det vil si djevelens (1 Mos 3,15).

Dette har Kristus riktignok først og fremst gjort ved sin blodige forsoningsdød på korset for hele verdens synder. Ved den er slangens hode fullstendig knust, og alle mennesker er fullkomment forløst. Men kampen med Satan som dagens evangelium forteller om, var begynnelsen. Den var så å si den første stormen mot helvetes røverborg. Den var det første slaget vår frelses fyrste måtte slå for å tråkke Satan under føttene og gi ham de første dødelige sårene. Det var det første nederlaget helvetes hær måtte lide, for at Kristus kunne vise dem at nå var det kommet en som var sterkere.

Knapt hadde Kristus tiltrådt sitt læreembete før han gikk offentlig fram på kampplassen mot Satan i ørkenen. Og han vek ikke før han på korset hadde vunnet også det siste slaget for oss og kunne rope ut: «Det er fullbrakt!» (Joh 19,30). Oppstandelsen som fulgte, var seiersropet fra ham som forsonte verden, det store «Te Deum laudamus» – «O store Gud, vi lover deg». Nedfarten til helvete og himmelfarten var den himmelske seierherrens strålende triumftog.

Men alt dette kunne ikke ha skjedd om ikke Kristus i sin første strid i ørkenen hadde vunnet en så herlig seier. Derfor var også denne seieren et nødvendig ledd i vår forløsning.

Et herlig forbilde på denne kampen finner vi i Det gamle testamente. Mens Saul var konge, sto israelittenes hær en gang overfor en hær av filistere. Slaget skulle nettopp begynne. Se, da trådte en kjempe fram fra fiendens hær, fryktelig stor og sterk. Han hånte Guds folk og la fram et forslag: Han var nå rede til å gå i tvekamp med en israelittisk kriger. Falt han, skulle filisterne være israelittenes treller; falt israelitten, skulle israelittene være filisternes treller.

Alle ble forferdet over kjempens uvanlige skikkelse og trakk seg redde tilbake og ventet engstelig på utfallet som skulle avgjøre alt. I førti dager gjentok kjempen sin truende utfordring, og ingen ville våge seg ut i den farlige tvekampen. Se, da trer endelig en gjetergutt fram fra Betlehem Efrata, David, Isais sønn, og sier: «Hvem er han vel, denne uomskårne filisteren, som våger seg til å

håne den levende Guds hær? Ingen må miste motet! Jeg vil gå og kjempe med ham» (1 Sam 17,26.32).

Og David går ut mot filisteren og sier: «Du kommer mot meg med sverd og lanse og kastespyd. Men jeg kommer mot deg i Herrens, hærskarenes Guds navn, han som du har hånet. I dag skal Herren gi deg i min hånd, og all jorden skal få se at Israel har en Gud» (1 Sam 17,45–46). Så slynger gutten en stein mot kjempens panne, og blødende synker han til jorden. Ved denne ene seieren er hele Israel med ett reddet, og attpå til slår de den flyktende fienden.

Se, mine kjære, så viktig som Davids kamp en gang var for hele Israels jordiske frihet, like viktig og avgjørende var også Kristi kamp med Satan for alle menneskers evige frelse. Vil vi forstå denne kampen rett, må vi tenke oss at hele menneskeslekten er samlet i ørkenen på den ene siden. På den andre siden står hele hæren av onde ånder med Satan, helvetes kjempe, i spissen.

Vi må tenke oss at Satan utfordret menneskene til tvekamp, men at ingen kunne våge seg inn i det fryktelige slaget for oss. Alle syndere måtte skjelve og flykte i redsel for hans styrke. Nå kunne de ikke vente annet enn snart å bli Satans slaver og livegne for evig. Men se! Da trådte Guds Sønn fram, den rette David fra Betlehem. Han var nok ringe å se til, som en gjetergutt, men full av usynlig guddomskraft, slik det heter i Luthers vakre salme «Nå fryde seg hver kristen mann»:

Så lønnlig førte han her sin makt
og vandret om i min fattige drakt,
for djevelen ville han fange.

Det gjaldt ikke noe mindre enn alle menneskers evige frihet. Denne kampen ville avgjøre om vi fortsatt skulle være Satans undersåtter, eller igjen bli himmelrikets borgere og Guds barn og husfolk. Var Kristus blitt overvunnet i ørkenen – ve oss! Men vel oss! Kristus har seiret, herlig seiret, ikke for seg selv, men for oss. Lenken er brutt, og vi er fri. Alt vi mistet ved fallet i paradiset, har Kristus vunnet tilbake for oss i ørkenen.

Mennesket spiste av det forbudte treet; derfor sultet Jesus i førti dager og førti netter. Mennesket ville være lik Gud; derfor tålte Guds Sønn at Satan tvilende og spottende ropte til ham: «Er du Guds Sønn? Er du Guds Sønn?» Slangen sa til mennesket: «Har Gud virkelig sagt …?» (1 Mos 3,1), og forførte det til å vri på Guds ord. Her prøvde Satan det samme med Kristus. Men Kristus ble stående fast og sa uten å vakle: «Det står skrevet, det står skrevet.»

Slangen forførte mennesket til stolthet og hovmod da den lokket: «Den dagen dere eter av det, vil øynene deres åpnes, dere vil bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt» (1 Mos 3,5). Her fristet Satan også Kristus til stolthet og sa: «Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg.» Men Kristus triumferte, Satan måtte vike, og «engler kom og tjente ham».

Mine kjære, vil dere nå ha evig velsignelse av den kampen deres Frelser har kjempet – han som er deres himmelske feltherre og hærfører – så kreves det ikke mer av dere og av alle mennesker enn at dere ser på den med tro. Hovedsaken er ikke at dere av Kristi eksempel lærer å stride mot synden og Satan. Det første,

det mest nødvendige og det viktigste er at dere lærer å tro at Kristus har kjempet for dere, i deres sted, for å fri dere ut og gjøre dere salige.

Kjenner og føler du din synd? Ser du at du hittil har tjent djevelen, at du har vært full av forakt for Guds ord, full av stolthet, forfengelighet, vellyst og kjærlighet til verden? Eller ser du iallfall at du ikke har stridd rett mot verden, kjødet og Satan? Da skal du bare se hit på din Frelser. Denne helten av Davids ætt har holdt stand på slagmarken for oss; denne løven av Judas stamme har seiret for oss (Åp 5,5).

Kjære tilhører, om du så var falt aldri så dypt, ja, om du allerede hadde bedt djevelen om nåde – riv deg bare frimodig løs igjen fra hans skammelige tyranni over sjelen din, og begynn å holde deg til Kristus. Da er du sammen med Kristus en seierherre over synd og helvete. Da deler Kristus også ut sitt krigsbytte til deg, nemlig syndenes forlatelse, rettferdighet, liv og salighet.

Å, dere som ennå tjener synden med lyst og kjærlighet: Dere forakter den seieren deres himmelske konge har vunnet, og holder lettsindig med de fiendene som er skammelig slått. Forlat da en gang filisternes hær og gå over til det troende Israel! Under den rette Davids gjeterstav er det seier, liv og velferd.

Men dere som ikke vil gjøre felles sak med synden, men blir motløse og rådville fordi dere kjemper så dårlig: Ser dere ikke helvetes kjempe ligge på valplassen i sitt blod, felt ved den allmektige steinen fra deres evige feltherre? Hvorfor skjelver dere? Gi dere bare i troen inn under korsets fane, så står dere på seierherrenes side, om dere er aldri så svake!

Hele den troende kristenhet jubler med Paulus: «Døden er oppslukt til seier. Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier? Dødens brodd er synden, og syndens kraft er loven. Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (1 Kor 15,54–57). Slik jubler kristenheten – og dere vil klage?

Men dere, elskede Guds barn, som allerede gleder dere over den seieren livets fyrste har vunnet, og som allerede øver dere i troen på ham: La meg, den svakeste av deres medstridere i Herren, nå for det andre tale litt med dere om hvordan en troende kristen skal følge sin frelses fyrste og på samme måte kjempe mot Satan og overvinne ham ved Kristi kraft.

II. Hvordan en troende kristen skal følge sin frelses fyrste og overvinne Satan ved Kristi kraft

Jeg gjentar det enda en gang: Det første vi skal bruke Kristi kamp med mørkets fyrste til, er at vi skal bli troende tilskuere, ikke medstridere. Vi skal lære å tro at Kristus har kjempet for oss, i vårt sted. Først når en har lært å fatte dette i hjertet, kan en også følge Kristus frimodig og glad i Herrens krig, væpnet med troen og Ordet.

Men det er like sikkert at den som har seiret med Kristus, også skal stride med ham. Har Satan våget seg mot hodet, kan ikke lemmene være trygge. Kristus er en feltherre; derfor er alle som tror på ham, kalt til åndelig krigstjeneste. Det åndelige Israels Gud heter Herren Sebaot, det vil si hærskarenes Herre. Hvert lite bibelord er en krigstrompet som kaller de kristne til kamp.

I dåpen har vi alle lovet å «forsake djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen», altså også å stride mot ham. Straks etter sin dåp ble Kristus ført ut i ørkenen for å fristes. Slik skal heller ingen som er døpt til Jesus Kristus, vente noe annet.

Kjære kristen, har du derfor begynt å holde deg til Kristus og hans ord i troen og trøste deg ved hans seier, så vel deg, vel deg! Da har du valgt den beste delen.

Men vit: Du er nok salig, men i håpet. Du er fremdeles i verden, du har ennå synden i deg, du har ennå kjøtt og blod. Ja, og det viktigste: Du er ennå i dødens land som en fremmed. Der bor Satan. Han er alltid rundt deg med sine hjelpere og redskaper og er i ferd med å styrte deg igjen. Han vil gjøre deg trett og matt, så du forlater Kristus, overgir deg til ham på nytt og lar deg legge under hans herskerstav.

Tro ikke at Satan er langt borte fra deg. I sine lemmer, mørkets talløse ånder, er han overalt der det er mennesker, og han raser grusomst der det er kristne. Han er hos deg i lønnkammeret ditt når du ber og leser Guds ord. Han er rundt deg når du passer kallet ditt. Han er ved siden av deg når du går i kirken, hører prekenen og tar imot sakramentet. Overalt hvor du går og står, er han ute etter å friste og felle deg.

Derfor trengs to ting: For det første at vi kjenner Satans list, og for det andre at vi vet hvordan vi kan overvinne ham. Begge deler lærer vi når vi ser på hvordan vår Frelser ble fristet i ørkenen.

På tre måter prøvde Satan å overvinne Kristus. Først holdt han fram for ham den elendige og kummerlige tilstanden han var i, for å lokke ham til å tvile på om han virkelig var Guds Sønn. «Er du Guds Sønn», sier han, «så si at disse steinene skal bli til brød!» Han vil si: Hvordan kan du tro at du er Guds Sønn, når du må leve i sult og nød?

Da denne fristelsen ikke hjalp, stilte Satan Kristus på templets tinde og sa: «Er du Guds Sønn, så kast deg ned! For det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg, og de skal bære deg på hendene, for at du ikke skal støte din fot mot noen stein.»

Her prøvde Satan å forføre Kristus til å forfalske Guds ord. For han siterte nok et skriftord, men utelot noe viktig. I Salme 91 er det nemlig tydelig føyd til: «at de skal bevare deg på alle dine veier» (Sal 91,11). Disse ordene skulle Kristus overse. Han skulle ikke bli på sine veier, men friste Gud ved å kaste seg ut i luften.

Men da heller ikke denne fristelsen lyktes for Satan, ble han enda mer frekk. Han stilte Kristus «på et meget høyt fjell, og viste ham alle verdens riker og deres herlighet. Og han sa til ham: Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg.» Satan ville altså til slutt vinne og blende Kristus med rikdom, ære og denne verdens lyst.

Se her, mine kjære, de tre hovedfristelsene som også hver troende kristen går i møte. Enten prøver Satan å gjøre den kristne motløs ved fattigdom, mangel, nød, elendighet, skam, spott og alle slags ulykker. Eller han prøver å få ham til å forfalske Guds ord, å lokke ham inn i alle slags farlige villfarelser og kjetterier og å få ham til å tvile på Guds ord. Eller han prøver å fange hans arme hjerte

igjen i sine helvetes garn ved å lokke med gode dager, rikdom, ære og verdens lyst.

Lær derfor å kjenne den onde fiendens list, kjære kristne! Satan er rundt dere og prøver alle mulige nøkler for å låse opp hjertet deres igjen. Kan han ikke låse det opp med nødens og vanærens nøkkel, så prøver han med den falske lærens nøkkel. Åpner ikke den, så prøver han vellystens og de gode dagenes nøkkel. Riktignok viser Satan seg fremdeles ofte i en synlig skikkelse han har tatt på seg, slik eksempler fra gammel og ny tid ugjendrivelig vitner om. Men enda oftere viser han seg for de kristne i skikkelse av penger, falsk lære, ære og jordisk lyst.

Merk dere derfor vel dette, kjære kristne: Blir dere anfektet av jordisk nød, så dere kunne fortvile over Guds godhet og hjelp? Begynner dere å tynge hjertet med jordiske sorger? Da kan dere være sikre på at djevelen allerede står foran dere og roper til dere: «Er du Guds barn, så si at disse steinene skal bli til brød! Så be deg da frisk! Så suk deg da ut av vanæren din! Ja, bare slipp troen din, alt er forgjeves.»

Eller blir dere anfektet til å tvile på den dyrebare læren i deres kristne tro, og blir Guds ord til og med brukt mot dere for å få dere til det? Da skal dere ikke tvile på at Satan står foran dere og sier: «Det står skrevet: Han skal gi sine engler befaling om deg.» Merk dere altså vel: Gjennom de falske lærerne tar Satan også Guds ord i sin munn. Men han lemlester det og river det ut av sammenhengen for å fange dere. Det er Satans måte: Han gir oss én sannhet for å føre ti villfarelser inn hos oss med den. La dere derfor advare!

Snart prøver Satan å vri Guds ord slik at det gir falsk trøst for synder mot samvittigheten. Men når synden er gjort, prøver han å vri Guds ord som om det ikke fantes nåde for synden. Slik forstår han å sette lås og slå for alle de kamrene der samvittigheten kunne finne trøst. Eller Satan prøver å vri Guds ord så det ser selvmotsigende ut for det arme mennesket. Slik vil han føre hjertet til tvilesyke og til fullstendig frafall fra sannheten.

Men merk dere til slutt også dette: Står dere i troen, vil dere også bli fristet til å gjøre vold på samvittigheten for en jordisk fordels skyld, til å fornekte Kristus og vike fra Guds ord. Tenk da bare at Satan står foran dere og roper: «Alt dette vil jeg gi deg, dersom du vil falle ned og tilbe meg.» Ja, hver hovmodig tanke som stiger opp i dere, skal dere se på som om Satan stilte dere på templets tinde for å styrte dere ned.

Av dette ser dere, mine kjære, at Job har rett når han sier: «Er ikke et menneskes liv på jorden en krigstjeneste, og hans dager som en dagarbeiders dager?» (Job 7,1). Sann kristendom er sannelig ingen lediggang, ingen spøk og lek. Den er en stadig strid med kjødet, verden og Satan. Den som drømmer om ro, fred og gode dager i sin kristendom, bedrar seg selv. Satan er fiendtlig mot alle mennesker, men mest mot den troende. Han ligger på lur etter ham dag og natt, bare for å lokke ham ut av festningen sin igjen og styrte ham i mørke, blindhet, synd, død og fortapelse.

Hvordan skal en kristen så verge seg mot dette? Slik Kristus, feltherren, går foran, slik skal hans menn følge ham. Men hvordan kjempet og seiret Kristus? Satan fristet ham til vantro, og han svarte: «Det står skrevet.» Satan fristet

ham til falsk lære, og han svarte: «Det står også skrevet.» Satan fristet ham til hovmod, og han svarte: «Det står skrevet.»

O store, viktige, gylne, himmelske, evige ord fra Guds Sønn! Å, om disse ordene kunne skrives med solstråler på himmelhvelvingen, så alle mennesker – alle kjettere, alle tvilere, alle vantro, alle motløse, alle syndere – måtte lese dem hver dag! Å, om disse ordene kunne skrives inn i hjertene til oss alle med jerngriffel og med bokstaver som ikke kan viskes ut!

Å, hør det da, dere som ennå tviler på om Guds ord i Det gamle og Det nye testamente er den levende Guds evige ord! Hør det da: Da Guds Sønn ble anfektet av Satans makt, sa han bare: «Det står skrevet.» Og med disse få ordene fra Det gamle testamentes skrifter ødela han alle skansene og bolverkene til helvetes ånd. Hvordan kunne Kristus tydeligere og mer ugjendrivelig ha bevist for all verden at Bibelen er det uforgjengelige ordet til ham som har skapt himmel og jord, og at dette ordet står fast når alt annet går under?

Se altså, kjære kristen, la dette være ditt våpen i alle anfektelser. Lær av din Frelser bare å svare på alle Satans angrep: «Det står skrevet.» Guds ord er Åndens sverd. Griper du det i troen, så kan du kjempe, og djevelens brennende piler skal slokkes og brytes mot troens skjold (Ef 6,16–17).

Anfektes du av nød, så ta et bibelord og hold det fram for hjertet ditt: «Det står skrevet: Jeg skal ikke slippe deg og ikke forlate deg» (Hebr 13,5). Anfektes du av falsk lære, så hold deg bare til Ordet og vik ikke fra den enkle bokstaven, ellers har du tapt. Og holder falske lærere til og med Guds ord fram for deg, så hold skrift mot skrift, de klare stedene mot de dunkle, og si som din Frelser: «Ja, det står nok her, men igjen, igjen står det også skrevet.»

Anfekter synden deg, lokker den deg søtt og forførende, så kall bare fram for hjertet ditt: «Det står skrevet: Den som gjør synd, er av djevelen. For djevelen synder fra begynnelsen» (1 Joh 3,8). Fristes du til å vike fra Guds veier, så si: «Det står skrevet: Dersom han unndrar seg, har min sjel ikke behag i ham» (Hebr 10,38).

Blir du anfektet over din nådestand, så si til hjertet ditt: «Det står skrevet: Den som tror og blir døpt, skal bli frelst (Mark 16,16). Det er et troverdig ord, fullt verdt å motta, at Kristus kom til verden for å frelse syndere, syndere (1 Tim 1,15). Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile! Så skal dere finne hvile for deres sjeler» (Matt 11,28–29).

Av dette skal dere se at det altså ikke var stahet da Luther en gang ikke ville forene seg med dem som vek fra Guds ord i noe som helst. I året 1529 ble det holdt en samtale i Marburg mellom lutheranerne og de reformerte. På den ene siden var Luther, Melanchthon og andre til stede, på den andre Zwingli og andre. Striden gjaldt nå om Kristi sanne legeme og sanne blod var til stede i nattverden.

Luther sa først ingenting, men under samtalen skrev han bare med kritt på bordet foran seg: «Dette er mitt legeme, dette er mitt blod.» Hver gang han nå tok del i samtalen, pekte han på disse ordene og sa: Les her! «Det står skrevet: Dette er mitt legeme, dette er mitt blod.» Her er det ikke tale om å vike, her gjelder det ikke å gi etter.

Da Zwingli så disse oppriktige mennene, ble han selv rørt til tårer og sa: «Det fantes ingen folk på jorden han heller ville være enig med enn wittenbergerne.» Men likevel ble han i sin villfarelse, og Luther – i sannheten. Velsignet være Luthers minne blant oss i evighet for denne trofastheten; her fulgte han sin Frelser. Derfor har også den øverste grunnsetningen i den lutherske kirke fra gammel tid vært denne: «Det står skrevet.» Og dette er grunnen Kristus har bygd sin menighet på, så selv dødsrikets porter ikke skal få makt over den (Matt 16,18).

Så hør da min siste formaning, elskede tilhørere: Bli ved Ordet, så blir dere ved Kristus, så blir dere i nåden. Og nåden vil føre dere til den evige seier.

O Jesus, du som er kommet
for å ødelegge Satans rike,
hjelp oss så vi aldri,
verken dag eller natt,
viker fra Ordets veier!

Å, gjør oss alle fri
fra Satans tyranni!
Vær hos oss hvor vi går,
stå med oss når vi slåss,
og la oss vinne seier!

Andre søndag i fasten

Matt 15,21–28. *Reminiscere*. (*Utgiverens merknad: Navnet kommer fra den gamle introitus, Sal 25,6, som på latin begynner med «Reminiscere», det vil si «kom i hu».*)

Gud gi dere alle nåde og fred i rikt mål gjennom kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Høyt elskede tilhørere i ham, vår dyrebare Frelser!

Allerede Job sier: «Er ikke et menneskes liv på jorden en krigstjeneste, og hans dager som en dagarbeiders dager?» (Job 7,1). Men Kristus roper til disiplene sine: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!» (Luk 13,24). Og Paulus legger til slutt til: «Om noen også kjemper, blir han likevel ikke kronet uten at han kjemper rett» (2 Tim 2,5).[1]

Av dette ser vi at det ikke finnes noen sann kristendom uten at en strider, streber og kjemper – og kjemper rett, det vil si kjemper og vinner.

Mange mener riktignok at et menneske kan hvile ut når han først har omvendt seg og er ferdig med det tunge botsverket. Da er han lik en som etter en stormfull sjøreise endelig er kommet i trygg havn. Faren for å gå fortapt er da lykkelig over, sjelen hans er for alltid brakt i sikkerhet, og han har ikke lenger noe skipbrudd å frykte.

Men dette er et svært farlig selvbedrag. Nettopp når et menneske har omvendt seg, begynner den rette kampen for ham. Når Kristus sier: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren!», mener han med den trange døren ikke bare den første boten, men hele kristenlivet like til dødskampen. Alt dette tatt sammen er den trange døren og den smale veien som fører til livet.

Når et menneske har omvendt seg, er han ikke med det bare ånd; han har fortsatt en god del kjød. Han er da riktignok ikke lenger av verden, men han er likevel i verden. Han står da riktignok ikke lenger under mørkets herredømme, men han lever likevel der mørkets fyrste, Satan, hersker og går omkring som en brølende løve og søker noen han kan oppsluke.

Derfor blir en omvendt kristen stadig angrepet av disse tre fiendene: kjødet, verden og djevelen. Hvis ikke også han kjemper uavlatelig mot dem, kommer han under deres herredømme igjen før han merker det – og da er det ute med troen og saligheten hans. Der det ikke er kamp i kristendommen, er det et stadig nederlag.

[1] NB: «Og den som kjemper på idrettsbanen, får ikke seierskransen uten at han følger reglene.»

Også etter omvendelsen ligger spiren igjen i menneskehjertet – ikke bare til den ene eller andre synden, men til alle synder. Den som ikke tror dette fordi han ikke merker det, viser nettopp med dette at han ennå ikke er blitt åndelig levende, eller at han er sunket tilbake i den åndelige død.

Men så er det den som nok kjenner hvordan han daglig blir lokket til alle slags synder i tanker, åtferd, ord og gjerninger, og likevel ikke står imot, men regner fristelsene for ubetydelige småting. Han er like fullt uten den levende troen som gjør salig.

Også en kristen gjør av og til sin neste urett i et overilt øyeblikk. Han sårer ham, krenker ham og dømmer ham ukjærlig, kanskje til og med bak ryggen hans. Også en kristen lar seg av og til forlede til å spekulere for å bli rik, ja, kanskje også til å fare med urett i handel og vandel og vike fra den strenge sannhet. Også i hjertet til en kristen rører det seg av og til vrede, nag, nid, misunnelse og skadefryd mot fiendene hans. For «vi snubler alle i så mangt», sier Skriften (Jak 3,2).

Men når en sann kristen har feilet slik, er det for ham som om han bar en torn i kjødet som alltid verker. Derfor får han ikke ro før han ved sann bot har fått denne tornen ut av samvittigheten. Hver gang han snubler, blir han enten selv vekket til kamp og strid i sitt indre, eller medkristne gjør ham oppmerksom på synden. Da gjør han seg ikke hard, men blir snart sønderknust, bekjenner synden sin og blir nå desto mer ydmyk og årvåken.

Men så er det den som faller i de synder jeg har nevnt, uten at det uroer ham og fører ham inn i en indre kamp. Han vil heller ikke la seg irettesette for det, blir kanskje til og med bitter når han blir minnet om det, og påstår at han ikke har gjort noe galt. Han er ganske sikkert ennå ingen kristen. Den troen han mener å ha, er en død tro, som ikke er virksom ved kjærlighet (Gal 5,6) og ikke renser hjertet hans fra de døde gjerningene – altså ingen tro.

Å, mine kjære, la oss derfor ikke bedra oss selv med en kristendom uten stadig kamp. For som det heter i salmeboken vår:

Til kronen kommer ingen
i makelig ro.

Men, mine kjære, kampen med kjødet, verden og djevelen er tung. Det blir for eksempel tungt for den unge mannen å dempe kjødets lyst som rører seg i ham, tungt for den unge kvinnen å gi avkall på denne verdens forfengelighet og tungt for mannen å undertrykke lysten til rikdom og lignende.

Likevel finnes det en kamp som de kristne riktignok ikke alltid står i, men som alle kristne, mer eller mindre, blir ført inn i av og til. Det er kampen med Gud selv. Om denne underfulle kampen handler dagens evangelium. La oss derfor nå søke å lære den å kjenne ut fra det.

> Så brøt Jesus opp derfra, og dro bort til bygdene ved Tyrus og Sidon. Og se, en kana'aneisk kvinne fra disse traktene kom og ropte til ham og sa: Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd. Men han svarte henne ikke et ord.

> Disiplene hans kom da og ba ham og sa: Vis henne bort, for hun går og roper etter oss! Men han svarte og sa: Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!
> Da kom hun og falt ned for ham og sa: Herre, hjelp meg! Han svarte og sa: Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene! Men hun sa: Det er sant, Herre! Men de små hundene eter jo av smulene som faller fra bordet hos deres herrer.
> Da sa Jesus til henne: Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil. Og datteren hennes ble helbredet fra samme stund.

For åtte dager siden, mine kjære, i evangeliet på søndag Invocavit, ble Kristus stilt fram for øynene våre som vårt forbilde i kampen med Satan. I dagens evangelium står den kana'aneiske kvinnen nå fram for oss som et annet forbilde, nemlig i den seierrike kampen med Kristus, altså med Gud selv. La derfor dette være emnet for vår betraktning i dag:

De kristnes seierrike kamp med Gud. Vi skal se for det første hvordan Gud kjemper med dem, og for det andre hvordan de kjemper med Gud og overvinner ham.

Gud, hvor underlig du farer fram med dine! Du kjemper med dem, ikke for å seire over dem, men for at de skal seire over deg. Det er også du alene som gir dem kraft til å seire i en slik kamp, og du selv er den som vil krone dem. Å, lær oss da i dag av ditt ord å kjempe med deg og seire over deg, så du en gang også kan krone oss med herlighet og føre oss inn i ditt evige rike. Bønnhør oss for Jesu Kristi skyld, han som er din kjære Sønn og vår frelses fyrste. Amen.

I. Hvordan Gud kjemper med de kristne

Riktignok hadde Gud, mine kjære, utvalgt det jødiske folket framfor alle andre folkeslag og betrodd bare dette folket sitt ord, som gjør salig. Men vi må ikke tro at Gud gjorde dette fordi han ikke ville forbarme seg over hedningene. Langt derifra! Tvert imot: Gud utvalgte seg det jødiske folket nettopp for at hans ord kunne bli bevart for hele verden gjennom dette folket.

Derfor lot Gud også dette folket bo midt i den bebodde verden slik den var den gang, og derfor lot han det på underfulle veier komme i berøring med så mange folkeslag. Det jødiske folket skulle bare være lysestaken som bar lyset for alle folk.

Slik fantes det sanne troende ikke bare blant jødene, men også blant hedningene. Det var slike som riktignok ikke lot seg omskjære og ta opp i det jødiske folket, men som likevel holdt seg til profetenes løfter i fast tro, og som derfor også ble salige ved denne troen.

En slik hedning var også den kana'aneiske kvinnen som vi hører om i dagens evangelium. Hun var ingen jøde, men hun var likevel kommet til troen på profetenes lære og med det også til troen på verdens lovte Frelser. Og mer enn det: Denne troen var blitt så levende i henne at da hun hørte om Jesu taler og gjerninger i jødenes land, slik Markus forteller oss (Mark 7,25), trodde hun straks fast at han måtte være Messias, han som profetene hadde lovt.

Hun bodde midt blant avgudsdyrkende og ryggesløse hedninger. Likevel tok hun vare på troen sin som en dyrebar skatt, tross all den spott og hån hun uten tvil måtte høre for den fra sine hedenske landsmenn.

Skulle en ikke da tro at Gud ville behandle denne kvinnen særlig mildt, hun som var en ekte perle midt i den hedenske skitten? Det skulle en nok tro. Men hva hører vi? Nettopp nå, da hun var kommet til troen, kom et usigelig tungt kors inn i huset hennes: Datteren hennes ble legemlig besatt og ille plaget av djevelen. Bare de som har erfart noe av det, kan forestille seg hva slags nød dette er. Sammenlignet med et slikt kors i huset er alle andre kors små.

Når foreldre ser et kjært barn bli skremt og plaget av Satan dag og natt, river synet i sannhet hjertet deres sønder. Da blir huset tomt for all glede. Det blir et hus der sorg, redsel, gråt og sukk aldri tar slutt. I tillegg er det som regel ikke bare den ugudelige, blinde verden som ser på en slik familie med skadefryd. Også uerfarne kristne feller ofte harde og sårende dommer over dem som er så fryktelig hjemsøkt. Å, hvor tungt må ikke den stakkars kana'aneiske kvinnen ha lidd!

Men vi hører mer. Da nøden var steget til det høyeste, kom Kristus nettopp i nærheten av stedet der den hardt prøvde kvinnen bodde. Da hun hører det, er det for henne som om en klar stjerne med håp og forløsning endelig var gått opp i korsets natt.

Hun hadde hørt at Jesus til nå hadde hjulpet alle elendige som ba ham om hjelp. Hun stoler fast på at han vil hjelpe henne også, og søker ham opp. Så snart hun får øye på ham, roper hun høyt etter ham alt på lang avstand: «Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd.»

Men hva gjør Kristus? Uten så mye som å snu seg etter kvinnen som ber, går han videre, og «svarte henne», heter det, «ikke et ord». Dette var noe helt uvanlig. For ved andre anledninger hadde Kristus ikke bare blitt stående når et nødrop nådde øret hans; han hadde til og med selv spurt de elendige hva de ville han skulle gjøre for dem. Men her tier han, som om han ikke hørte noe, selv om kvinnen ikke holdt opp med de hjerteskjærende ropene sine.

Dette er så påfallende at til og med disiplene går bort til Kristus, ber ham og sier: «Vis henne bort, for hun går og roper etter oss!» De vil si: «Herre, hører du ikke hvor inderlig den stakkars kvinnen ber deg? Hjertet vårt holder jo nesten på å briste, og så skulle du bli stående kald? Å, si da bare et ord om at hun er bønnhørt, og la henne gå trøstet fra deg!»

Men hva gjør Kristus nå? Riktignok åpner han endelig munnen, men med de harde ordene: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!» Da blir også disiplene forbløffet og tier. Kvinnen gir likevel ikke opp. Tvert imot kaster hun seg ned for Kristi føtter og stammer fram bare disse ordene, uten tvil under en strøm av tårer: «Herre, hjelp meg!»

Nå vender Kristus seg endelig også til henne, men med disse nedslående ordene: «Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene!» Han avslår altså ikke bare kvinnens bønn rett ut, men gjør det med ord som ikke uttrykker nåde, men bare vrede – ikke anerkjennelse, men bare den dypeste forakt.

Her har dere da, mine kjære, et bemerkelsesverdig eksempel på hvordan også Gud selv av og til kjemper med sine kjære kristne. Og av dette ser vi hva denne kampen vanligvis består i. Han farer fram med dem som om de ikke var hans kjære barn, men mennesker han ikke brydde seg om – ja, som om han heller var deres fiende enn deres venn.

Den første kampen Gud kjemper mot sine kristne, består gjerne i jordisk trengsel, slik vi ser hos den kana'aneiske kvinnen. Det er ikke alltid nettopp legemlig plage fra Satan, men annen ytre nød: egen sykdom, eller sykdom og død hos de nærmeste, fattigdom, tap av et godt navn ved giftige tunger, troløshet og falskhet hos venner de stolte på, og alle slags andre lidelser og ulykker.

Gud pleier slett ikke å la dem som omvender seg til ham, få det bedre enn andre. Det skjer tvert imot ofte at nettopp når et menneske forlater verden og blir en sann kristen, lykkes ingenting lenger for ham; alt går ham imot. Det ser da ut som om Gud er blitt hans motstander og fiende i alle ting fra den dagen han ble en kristen. Slik sier også Guds ord uttrykkelig: «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler» (Apg 14,22). Og videre: «Alle som vil leve gudfryktig i Kristus Jesus, skal bli forfulgt» (2 Tim 3,12).

Men, mine kjære, slike legemlige trengsler er ennå den letteste kampen Gud kjemper med sine kristne. Av den kana'aneiske kvinnen ser vi at det finnes en annen og tyngre kamp. Ofte svarer Gud heller ikke når de kristne ber i nøden, men tier. Derfor varer nøden ikke bare ved; den blir gjerne desto større jo inderligere de ber.

Verdens barn blir svært ofte fort kvitt nøden sin, selv om de murrer, raser og banner mot Gud i den i stedet for å be. Men de kristne, som i ulykken tar sin tilflukt til Gud i bønn, synker ofte bare dypere og dypere.

Og Gud lar det ikke alltid bli med dette. Kristus tidde først da den kana'aneiske kvinnen ropte i nøden, og da han endelig talte, sa han bare vrede ord. Da disiplene ba for henne, erklærte han at han slett ikke var sendt til hedningene, ja, han sammenlignet kvinnen med en hund som ikke hadde krav på barnas brød.

Slik erfarer de kristne det ofte i sitt indre. Til det ytre korset kommer en tung indre anfektelse. Gud tar nemlig all trøst bort fra hjertet deres. Hjertet fordømmer dem og sier at de er syndere som Gud ikke vil vite av. De er ikke utvalgte, men forkastede; de hører ikke til rikets barn, men til hundene, som etter Skriften er utenfor (Åp 22,15).

Slik har Gud for eksempel ofte kjempet med Job og David. Derfor klager Job: «Jeg skriker til deg, men du svarer meg ikke. Jeg står der, og du bare ser på meg. Du er blitt grusom mot meg, med din sterke hånd forfølger du meg (i hat)» (Job 30,20–21).

Og slik klager David: «Men til deg har jeg ropt, Herre, om morgenen kommer min bønn deg i møte. Hvorfor, Herre, har du forkastet min sjel? Hvorfor skjuler du ditt ansikt for meg? Elendig er jeg og døende fra ungdommen av. Jeg bærer dine redsler, jeg må fortvile» (Sal 88,14–16).

Ugudelige verdens barn tror de sitter i Guds fang som hans kjære barn. De står fast som en borg og blir knapt et øyeblikk skremt av helvete. Men med sine

virkelige barn farer Gud ofte fram akkurat som om han hadde forkastet dem. Se, slik kjemper Gud med de kristne.

II. Hvordan de kristne kjemper med Gud og overvinner ham

La oss nå for det andre se hvordan kristne kan vinne seier over Gud når han kjemper slik med dem.

Et uforlignelig forbilde på dette er den kana'aneiske kvinnen i teksten vår. Det første vi hører at hun gjorde i sin store nød, er at hun søkte opp Kristus da han var kommet i nærheten, og ba ham med disse ordene: «Herre, du Davids sønn, miskunn deg over meg! Min datter plages ille av en ond ånd.»

Vi får ikke høre at hun hadde gjort noe før dette for å bli fri fra nøden sin. Av det kan vi slutte at hun hadde båret den i ydmykhet og tålmodighet som et kors hun hadde fortjent, og som var til gagn for henne, og at hun uten å murre hadde ventet på Herrens hjelp. Men da Kristus kom til traktene hennes og en stjerne med håp gikk opp for henne, ber hun nå endelig om å bli fri fra korset, som nesten ikke var til å bære.

Men hva bygger hun bønnen sin på? Hun sier: «Miskunn deg over meg!» Hun bygger altså ikke bønnen på noen som helst rett. Hun bygger den ikke på at hun med sin trofasthet midt blant hedningene hadde fortjent å bli bønnhørt, men alene på Kristi frie barmhjertighet. Når hun samtidig kaller Kristus «Herre», vil hun si: «Jeg vet jo at du kan hjelpe meg.» Og når hun kaller ham «Davids sønn», vil hun med det si: «Jeg vet jo også at du vil hjelpe meg. For du er den Frelser og Forløser som profetene har lovt.»

Men Kristus tidde ikke bare til dette; med mørk mine svarte han også disiplenes forbønn slik: «Jeg er ikke utsendt til andre enn de fortapte får av Israels hus!» Med det så det ut til at han ville gi henne å forstå at hun ikke hørte med blant de utvalgte. Hva gjorde hun nå?

Dette lar den kana'aneiske kvinnen seg slett ikke inn på. Hun bare faller ned for Kristus og sier: «Herre, hjelp meg!» Hun vil si: «Guds hemmelige, evige rådslutning – om jeg er utvalgt eller ikke – vil jeg ikke granske eller diskutere. Riktignok ser det ut som om jeg ikke hører til de utvalgte. Men hva bryr jeg meg om dette skinnet? Jeg holder meg til Ordet, som tilbyr nåde til alle syndere uten forskjell.»

Men hva gjør hun til slutt, da Kristus angriper henne enda hardere og roper til henne i vrede: «Det er ikke pent å ta brødet fra barna og kaste det til de små hundene!»? Hun gjør to ting: For det første gir hun Kristus rett, og for det andre griper hun ham i hans egne ord. Hun sier: «Det er sant, Herre!» Hun vil si: «Du har rett. Av naturen er jeg en hedning; derfor er jeg som en hund som ikke kan gjøre krav på barnas rett.»

Men samtidig fanger hun ham i hans egne ord og legger til: «Men de små hundene eter jo av smulene som faller fra bordet hos deres herrer.» Hun vil si: «Du har ikke kalt meg et djevelens barn, men en hund. Godt, da vil du i det minste unne meg det en unner en hund: en smule av din nåde som faller fra barnas bord.»

Og se! Slik er Kristus fanget i sine egne ord. Han er overvunnet og roper derfor ut: «Kvinne, din tro er stor! Det skal skje deg som du vil.» Og datteren hennes ble helbredet fra samme stund.

Se her, mine kjære, i dette herlige eksemplet hvordan kristne vinner seier til og med over Gud når han kjemper mot dem. Krigskunsten deres er helt enkel. De bruker hovedsakelig tre midler til det: for det første tålmodighet og ydmykhet, for det andre inderlig og uopphørlig bønn, og for det tredje – og det er hovedvåpenet deres – en tro som klamrer seg fast til Guds ord, tross det de erfarer og føler i hjertet.

Når Gud kjemper med de kristne gjennom legemlig trengsel, fattigdom, sykdom, ved at deres kjære dør, ved vanære eller andre ulykker, sier de ikke i hjertet sitt slik verdens barn og de falske kristne gjør: «Hva har jeg gjort for å fortjene dette? Hvorfor skal det gå nettopp meg så ille, mens andre som er verre enn meg, sitter i lykke?» Enda mindre prøver de å hjelpe seg selv med urette midler.

Nei, for det første bærer de korset sitt i tålmodighet og tenker at de har fortjent noe enda mye verre, ja, selve helvete. Dernest ber de uopphørlig. Men framfor alt tar de sin tilflukt til Guds ord og holder seg til det som står skrevet: «Alle dem jeg elsker, dem refser og tukter jeg» (Åp 3,19), og: «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud» (Rom 8,28).

Men kanskje angriper Gud de kristne med tunge indre anfektelser. Han lar dem ikke finne noen trøst, men lar dem tvert imot ikke kjenne noe annet enn mørke, synd, vrede, død og helvete. Det er for dem som om de var støtt bort fra Guds ansikt og allerede fra evighet forkastet av ham. Heller ikke da holder de opp med å be. Og selv om det etter at de har bedt, heller ser ut til å bli verre enn bedre, gir de likevel ikke opp bønnen.

Men framfor alt griper de også her Åndens sverd, som er Guds ord, og troens skjold (Ef 6,16–17). De gir Gud rett og sier: «Jeg hadde nok fortjent at du støtte meg helt bort fra deg og forkastet meg.» Men samtidig klynger de seg fast til Guds løfter som gjelder alle, for eksempel til slike ord som: «Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37), eller: «Jeg har ikke behag i den ugudeliges død» (Esek 33,11), eller: «Der synden ble stor, ble nåden enda større!» (Rom 5,20).

Og se, hos den ene varer anfektelsen kortere, hos den andre lengre, men til slutt seirer de likevel over Gud. Anfektelsen viker langt bort fra dem, og nådens og gledens lys går klart opp for dem igjen. For Gud lar seg, å, så gjerne overvinne! Han kjemper jo ikke mot de kristne for å overvinne dem, men for å bli overvunnet av dem.

Så spør jeg dere da, mine kjære: Har dere allerede erfart noe av denne kampen med Gud? Har dere noen gang i stillheten i lønnkammeret kjempet med Gud som den kana'aneiske kvinnen, med bønn, sukk og gråt? Vet dere ikke noe om dette, er det et ille tegn. For noe av dette lar Gud hver sann kristen smake. En tro som aldri er blitt anfektet, er helt sikkert en død og tom tro.

Men kan dere fortelle noe om denne kampen med Gud, da spør jeg dere: Har dere også bestått den med seier? Å, mange blir nok kristne, men så snart

anfektelsen og fristelsen kommer, faller de av som markspist frukt. Sender Gud dem for eksempel fattigdom, bærer de den ikke i tålmodighet, med bønn og tro. Da blir de bare enda ivrigere etter å prøve alt for å bli rike – så å si på trass mot Gud. I stedet for å bli øvd i troen gjennom anfektelsen lider de slik skipbrudd på troen.

Fra andre tar Gud bort den søte følelsen av nåden. I stedet for å lære å holde seg desto fastere til Guds ord, kommer de da på villspor i hele kristendommen og går tilbake til verden igjen, enten også i det ytre eller i hvert fall i det indre.

Å, mine kjære, bedra da ikke dere selv når det gjelder saligheten deres! Tro ikke at kristendommen er ro og makelig liv fordi den forkynner bare nåde. Erkjenn heller at kristendommen er en stadig kamp – og ikke bare en kamp med kjødet, verden og djevelen, men med Gud selv. Den som ikke kjemper denne kampen daglig, men vil gjøre nådens evangelium til en hvilepute og en dyne å sove trygt på, har en kristendom som bare er tomt skinn – tross alle kristelige tegn og fakter.

Det er et fryktelig ord Kristus taler: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren! For mange, sier jeg dere, skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,24). Men når mange som tross alt søker å komme inn i Guds rike, ikke kommer dit, hva skal da skje med dem som ikke engang søker det?!

Men dere «israelitter», dere som kjemper med Gud, som hver dag ligger på kne for ham lik Jakob og sier: «Jeg slipper deg ikke uten at du velsigner meg!» (1 Mos 32,26) – å, nøy dere ikke med å bli i denne åndelige ridderstanden deres, men tenk på at tidene blir stadig verre, anfektelsene stadig mer fryktelige og fristelsene stadig mer listige og farlige.

Bli derfor også dere stadig mer tapre og dristige. La ikke denne verdens Dalila, som lokker stadig søtere, til slutt lulle dere også i søvn, men kjemp med enda større alvor. Det skal dere ikke angre på. Der det er mye seierrik kamp, er det også mye salig fred! Og en gang, når dere som seierherrer har forlatt dette livets slagmark, skal dere høre den salige røsten: «Du har kjempet med Gud og med mennesker og vunnet» (1 Mos 32,28). «Gå inn til din herres glede!» (Matt 25,21). Amen.

Tredje søndag i fasten

Luk 11,14–28. Oculi. (Utgiverens merknad: Introitus – etter Sal 25,15: «Mine øyne er alltid vendt til Herren» – begynner på latin med «Oculi», det vil si «øyne».)

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede tilhørere i vår dyrebare Frelser!

Med legemet kan et menneske befinne seg i mange riker, men med sjelen kan han bare være i ett av to: Guds rike eller djevelens rike. Hvert menneske er i ett av disse to rikene, enten han etter sin bekjennelse er hedning eller kristen, gammel eller ung, lærd eller ulærd, fattig eller rik, av høy eller lav stand, tigger eller konge.

Etter Guds ord finnes det i denne verden bare to veier et menneske kan vandre på mot evigheten: den smale veien som fører til livet, og den brede veien som fører ned til fortapelsen. Og etter Guds ord finnes det i den andre verden bare to steder: salighetens sted, himmelen, og pinens sted, helvete. Til ett av dem skal hvert menneske en gang komme og bli der for evig.

På samme måte finnes det også bare to riker som hvert menneske hører til allerede her: lysets eller mørkets rike, troens eller vantroens rike, syndens eller rettferdighetens rike, nådens eller vredens rike, livets eller dødens rike – kort sagt Guds eller djevelens rike.

Noe tredje rike finnes ikke. Det finnes ikke noe mellomrike mellom dem, og det er heller ikke mulig å være i begge rikene samtidig. Et menneske er enten helt i det ene eller helt i det andre. Herren sier dette tydelig i de kjente ordene: «Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon» (Matt 6,24).

Nå finnes det riktignok sanne kristne som uten tvil er i Guds rike, men som i tung åndelig anfektelse likevel mener at de ennå hører til Satans rike. Men de er alltid bare få. Derimot er det et utall som ennå står under mørkets herredømme, og som likevel mener at de hører til Guds rike.

Slik forteller for eksempel den botferdige David om seg selv i Salme 31, etter at han var blitt reddet ut av store anfektelser: «Og jeg, jeg sa i min angst: Jeg er støtt bort fra dine øyne! Men du hørte mine inderlige bønners røst da jeg ropte til deg» (Sal 31,23). De ubotferdige jødene derimot sa frekt og sorgløst: «Vi har

én far, Gud» (Joh 8,41) – enda Jesus vitnet om dem: «Dere har djevelen til far, og dere vil gjøre etter deres fars lyster» (Joh 8,44).

Det er forferdelig å se inn i mørkets rike. Likevel er det svært viktig og nødvendig at vi en gang iblant også kaster et blikk på det. I evangeliet vårt i dag åpenbarer Kristus for oss at det ikke bare finnes en Satan, men at han også har et virkelig rike på jorden. Og evangeliet beskriver tydelig dem som hører til det. La meg derfor i dag tale til dere om dette riket.

> Han drev ut en ond ånd, og den var stum. Men det skjedde da den onde ånden var fart ut, da talte den stumme. Og folket undret seg. Men noen av dem sa: Det er ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, han driver de onde åndene ut. Andre igjen fristet ham og krevde et tegn fra himmelen av ham.
> Men han visste hva de tenkte, og sa til dem: Hvert rike som kommer i strid med seg selv, blir lagt øde, og hus faller på hus. Men om nå Satan er kommet i strid med seg selv, hvordan kan da hans rike bli stående? Dere sier jo at det er ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut! Men er det ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut, ved hvem er det da deres egne sønner driver dem ut? Derfor skal de være deres dommere! Men er det ved Guds finger jeg driver de onde åndene ut, da er jo Guds rike kommet til dere.
> Når den sterke med våpen vokter sin egen gård, får eiendommen hans være i fred. Men når en som er sterkere enn han, kommer over ham og overvinner ham, da tar han fra ham våpnene hans, som han hadde satt sin lit til, og byttet hans deler han ut. Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer.
> Når den urene ånden er fart ut av et menneske, går den gjennom tørre trakter og søker hvile. Når den ikke finner det, sier den: Jeg vil vende tilbake til huset mitt som jeg for ut av. Og når den kommer dit, finner den det feid og pyntet. Da går den bort og tar med seg sju andre ånder, verre enn den selv. De går inn og bor der. Og for det mennesket blir det siste verre enn det første.
> Som han sa dette, skjedde det at en kvinne i mengden ropte til ham: Salig er det morsliv som har båret deg, og det bryst som du har diet! Men han sa: Ja, salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!

Det evangeliet vårt egentlig handler om, er uten tvil ikke noe annet enn Jesu Kristi seierrike forsvar mot fariseernes spott. De påstod at Kristus kunne gjøre undergjerninger som overgikk alle andre, fordi han ikke stod i forbund med lavere onde ånder, slik andre trollmenn gjorde, men med Be'elsebul, de onde ånders fyrste. Derfor, sa de, kunne han drive ut selv de mektigste onde åndene av de besatte og samtidig gjøre dem friske.

Men ved denne anledningen åpenbarer Kristus også for oss at Satan har et virkelig rike, og hva slags rike det er: dets undersåtter, forbundsfeller, våpen og knep. Samtidig beskriver han grundig hvordan et menneske kan bli frelst fra det. La meg derfor ut fra denne teksten tale til dere i dag om djevelens rike. Jeg vil vise dere for det første hva slags rike det er, og for det andre hvordan et menneske kan bli frelst fra det.

Herre Jesus Kristus, du Guds Sønn! Du er kommet til denne verden for å gjøre ende på djevelens gjerninger og hans rike på jorden. Du har også virkelig avvæpnet helvetes makter og myndigheter, stilt dem åpenlyst til skue og vist

deg som seierherre over dem ved deg selv. Men akk, likevel lever tusener ennå lettsindig videre som lydige undersåtter av den sjelefienden du for lenge siden har overvunnet.

Å, forbarm deg over alle disse usigelig ulykkelige sjelene! Vis dem hvilken skjendig herre de tjener med skam, og hvilken forferdelig lønn som venter dem hvis de blir hos ham. Riv sønder villfarelsens og syndens bånd som de er bundet med. Hent dem med din Hellige Ånds finger ut fra helvetes usynlige og lystige forgård, der de blir holdt fanget, og før også dem inn i ditt salige nåderike. Herre Jesus, du som har nøklene til helvete og døden, til himmelen og livet, bønnhør oss for din seierrike kamps og strids skyld. Amen.

I. Hva slags rike djevelens rike er

Mine tilhørere, til sitt forsvar sier Kristus i evangeliet vårt: «Men om nå Satan er kommet i strid med seg selv, hvordan kan da hans rike bli stående? Dere sier jo at det er ved Be'elsebul jeg driver de onde åndene ut!» Med dette åpenbarer Kristus oss først og fremst helt generelt at det virkelig finnes et djevelens rike, og at djevelen er den øverste i det, dets hersker.

Hvordan dette riket ble til, sier Kristus riktignok ikke noe om i evangeliet vårt. Men den hellige Skrift, både Det gamle og Det nye testamente, gir oss nok opplysning andre steder. Den sier nemlig at Satan ikke ble stående i sannheten (Joh 8,44), og at han sammen med de englene som ikke holdt fast ved sin høye stilling, forlot sin egen bolig (Jud 6).

Djevelens rike har altså ikke bestått fra begynnelsen av, slik Guds rike har. Tvert imot: Også Satan ble en gang skapt god og hellig av Gud, i den store skapelsesuken. Først senere falt han fra Gud sammen med en umåtelig skare engler som var skapt gode like som han. Med dem har han nå grunnlagt et stort rike som er fiendtlig mot Gud. Der er Satan anfører, hode, fyrste og konge. Opprinnelig var hans undersåtter bare de englene som hadde falt fra sammen med ham.

Men slik Satan og hans medborgere var blitt Guds fiender, var de også blitt fiender av alle Guds gjerninger og råd. Så snart de første menneskene var skapt i Guds bilde til det evige liv, la derfor Satan en plan: Han ville få også menneskene til å falle fra Gud og dra dem med inn i sitt mørke rike og sin evige fortapelse.

Hvor raskt denne planen ble satt ut i livet, og hvor fort han lyktes, vet vi fra beretningen om våre første foreldres syndefall. I det øyeblikket Satan hadde fått syndens gift og fiendskapet mot Guds hellighet inn i hjertet til menneskehetens stamforeldre, hadde han også innlemmet hele menneskeslekten i sitt eget gudfiendtlige rike.

Nå blir hvert menneske født som en synder og som et vredens barn. Derfor står enhver under mørkets herredømme fra den stund han ser dagens lys. Og derfor kaller den hellige Skrift Satan ikke bare noen menneskers fyrste og gud, men denne verdens fyrste og gud (Joh 12,31; 2 Kor 4,4), den gamle slangen, han som forfører hele verden (Åp 12,9).

Av naturen er det ingen forskjell mellom menneskene; de er alle sammen syndere. På samme måte er de alle av naturen undersåtter under mørkets fyrste

– kongens nyfødte barn like mye som tiggerens, og den sanne kristnes barn like mye som den ukristeliges. Slik sier også apostelen til de kristne i Efesus: «Dere var døde ved deres overtredelser og synder. I disse vandret dere før på denne verdens vis, etter høvdingen over luftens makter … Også vi vandret alle blant dem i vårt kjøds lyster, og vi gjorde kjødets og tankenes vilje. Vi var av naturen vredens barn likesom de andre» (Ef 2,1–3).

Satans rike var allerede stort før menneskeslekten ble innlemmet i det. Men da menneskene kom inn i det, ble det uendelig mye større, og det vokser fremdeles uten stans for hvert år, ja, for hver dag.

Det er sant: Så snart Satan hadde fått menneskeslekten i sin makt, lovte Gud straks de første menneskene en forløser som skulle knuse slangens hode. Til slutt sendte han også virkelig sin enbårne Sønn, og ved ham vant han friheten fra Satans makt for alle mennesker. Det er også sant at millioner av menneskesjeler allerede ved Kristus er revet ut av mørkets fyrstes hånd og ført tilbake til Guds nåderike og æresrike. Og hver dag blir fremdeles flere og flere omvendt, så de vender seg «fra mørke til lys og fra Satans makt til Gud» (Apg 26,18).

Men selv om Satan er overvunnet ved Kristus, er det ennå umåtelig mange mennesker som står under mørkets herredømme. Fremdeles finnes det mer enn seks hundre millioner hedninger. Blant dem vokter Satan «sin egen gård» som «den sterke med våpen» – slik Kristus sier i evangeliet vårt – og eiendommen hans får «være i fred». For disse hedningene har stengt den eneste Frelseren ute fra seg.

Men ikke bare det: selv blant dem som kaller seg kristne etter Kristus og regner seg som Guds medborgere, hører likevel de fleste – det er forferdelig å si – fremdeles til Satans rike.

Da reiser det viktige spørsmålet seg: Hvem er disse? Svaret finner vi i evangeliet vårt. Der blir det fortalt at Kristus hadde drevet en ond ånd ut av en besatt som også var stum og blind, og at han på et øyeblikk hadde gitt ham synet, hørselen og talen. Folket undret seg over dette store og åpenbare underet. Da brøt noen av dem – trolig fariseere – ut i denne forferdelige spotten: «Det er ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, han driver de onde åndene ut.»

Forgjeves viste Kristus dem at denne påstanden ikke bare var ondskapsfull, men også helt ufornuftig. For hvis Satan kjempet slik mot seg selv, kunne ikke riket hans bestå; da ville han selv for lenge siden ha ødelagt det. Forgjeves minnet Kristus dem om at deres egne sønner på den tiden brukte Kristi navn hver gang de ville drive en ond ånd ut av en besatt, så de bare dømte seg selv med denne påstanden. Forstanden deres var overbevist, og samvittigheten slo dem, men likevel holdt de fast ved sin grufulle spott.

I disse fariseerne ser vi altså den første gruppen av dem som hører til djevelens rike, enda de lever midt blant de kristne og under forkynnelsen av evangeliet. Det er alle som lever i åpenbar vantro eller i åpenbare synder mot sin egen samvittighet.

Hit hører for det første de som slett ikke kjenner kristendommen og Bibelen, men likevel håner begge deler på en ondskapsfull og dum måte. Hit hører også de som kjenner begge deler, men forkaster grunnene for dem – grunner de

godtar i andre saker – og som mot all fornuft ikke har annet å sette opp mot dem enn spott og hån. Dette er åpenbart en ondskap som er mer enn menneskelig. Den viser at de må gjøre slik fordi de er undersåtter og fanger av djevelen og hører til hans rike.

Andre spotter riktignok ikke Guds ords lære med munnen. Ja, kanskje bekjenner de seg til og med til den, men de lever i åpenbare synder.

Den ene lever i åpenbart avguderi og avgudsdyrkelse; den andre i banning og sverging, åpenbar mened og trolldom; den tredje i forakt for bønnen, Guds ord og prekenembetet; en fjerde i forakt for foreldrene sine og opprør mot øvrigheten; en femte i fiendskap, grusomhet, hevngjerrighet, uforsonlighet, trette og misunnelse; en sjette i vellyst, utukt, fråtsing og drukkenskap; en sjuende i bedrageri, i å snyte andre, i skammelige lån som aldri blir betalt tilbake, i åger, ja, i åpenbart tyveri; en åttende i løgn og baktalelse; en niende i all slags falskhet og knep under rettens skinn.

De vet alle at dette er dødssynder. Den som lever i dem, kan ikke stå i nåde hos Gud og ikke arve Guds rike. Forgjeves hører eller leser de Guds ord, forgjeves blir de ofte advart, inntrengende formant og refset. De ser at de er på vei rett til fortapelsen – men se, alt er forgjeves!

De blir i syndene sine og håper likevel stadig på nåde. Dette røper tydelig en fordervelse som er mer enn naturlig. Det er klart en satanisk forblindelse. Den viser at også alle disse åpenbare syndens tjenere står under mørkets fyrstes hemmelige befaling og er lydige undersåtter i hans rike.

Men teksten vår viser oss også dem som ikke er med på spotten, men som heller ikke tar Kristi parti helt og fullt. Det står bare om dem at de «fristet ham og krevde et tegn fra himmelen av ham». De lot altså som om de var rede til å stille seg på Kristi side. Det manglet bare én ting: at Kristus skulle gjøre et tegn på himmelen, omtrent slik Moses lot brød regne ned fra himmelen, eller slik Josva bød sol og måne stå stille.

Men hva sier Kristus om dem? Han sier: «Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer.»

Av dette ser vi at også alle disse hører til djevelens rike og ikke til Kristi rike: de som så å si holder seg nøytrale i krigen mellom Kristus og verden; de som verken vil legge seg ut med Kristus eller med verden; de som verken vil bryte helt med sin gamle Adam eller med Gud – kort sagt de som halter til begge sider.

De vil også være kristne, men de sier at ett eller annet ennå hindrer dem i å oppfylle alle sine kristne plikter. De vil også at de kristne skal regne dem som brødre.

Men når de ser at de kristne er langt ivrigere og mer virksomme for Guds rike og mot Satans rike enn de selv, sier de at det er overdrivelse, fanatisme og sværmeri.

Man må også kunne tilpasse seg verden og tidene, sier de; man må også være klok og forsiktig. Det er ofte bedre å tie og gi litt etter enn å storme fram, lettsindig skaffe seg Kristi fiender på halsen og kaste seg ut i en kamp som ikke fører til noe. Det beste er å slå inn på en middelvei: gå i kirken og til alters nå og da, men ellers holde seg for seg selv så mye som mulig.

Men hva er egentlig den sanne årsaken til all denne halvheten? Den kommer av at også alle disse som halter, hører til djevelens rike uten å ane det – et rike som ikke lar dem se at de innerst inne ennå er fiender av Kristi kors – fiender av hans vanære, hans ord, hans rike, hans kirke og hans troende. Djevelen holder dem fanget i sine garn, så de må gjøre hans vilje. Han bedrar dem skammelig. Hos Gud heter det:

ikke halvt og delt,
men alt og helt.

Djevelen derimot lar gjerne undersåttene sine også holde halvt med Kristus, være litt fromme og gjøre et og annet godt. For da har han dem desto sikrere.

Slike halvkristne er derfor de mest ulykksalige av alle djevelens undersåtter. For de er sorgløse og sikre på at de går den rette middelveien. Derfor går de stadig og innbiller seg at de er Kristi medborgere. Men til slutt farer de til helvete med sin innbilte tro – ofte mens til og med kristne mener at de har sovnet inn til et salig liv i den andre verden, og trofaste sjelesørgere har trøstet dem på dødsleiet.

Av dette ser dere hvor stort djevelens rike er, selv midt i kristenheten. For som sagt hører ikke bare alle åpenbart vantro og åpenbare syndens tjenere til det riket.

Alle hyklere hører også til det, alle som ikke mener alvor med gudsfrykten sin, alle som ennå ikke har et hjerte som er født på ny ved Den Hellige Ånd, alle som ikke vil være dårer for Kristi skyld – kort sagt alle som ikke vil holde med Kristus i alle ting. For Kristus sier klart: «Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer.»

Selv midt i kristenheten er derfor Kristi rike en liten, foraktet håndfull som knapt vekker oppsikt. Men djevelens rike er den store, anselige skaren av alle dem som har herredømmet i verden. For alt som er stort, høyt, vist, edelt, bravt og rettskaffent i verdens øyne, hører til dette riket som er Guds fiende.

Men Kristus kaller også Satan «den sterke» som «med våpen vokter sin egen gård». Hans rike er derfor også et sterkt og befestet rike. Det er godt utstyrt og rustet med alle slags våpen og styrket ved mektige forbundsfeller.

Til disse mektige forbundsfellene og våpnene hører framfor alt det syndige kjødet som alle mennesker bærer på, også de kristne: menneskenes fordervede hjerte, som heller mot synden, med sine onde tanker og lyster. Til dem hører også alle de ugudeliges onde eksempler og alt det de gir anstøt med, alle menneskenes villfarelser og fordommer og all verdens lokkende forfengelighet og herlighet: dens lyst, dens fornøyelser, dens rikdommer og skatter, dens ære og ros, dens opptog med prakt og stas og dens falske visdom. Alt sammen står i dette rikets tjeneste.

Alle disse er trofaste apostler for djevelen: alle som har stiftet og spredt falske religioner, alle som har opprettet og forsvarer falske kirkesamfunn, alle filosofer eller verdensvise, alle forfattere av ukristelige bøker og utgivere av ugudelige tidsskrifter – og disse bøkene og tidsskriftene selv, som er utallige som sanden ved havet. Ja, alle uomvendte mennesker til sammen er hans talløse stående hærer, som skal spre og opprettholde hans helvetes rike på jorden.

Og til sist: Så stort og sterkt dette riket er, så enig er det også. Riktignok ser det ut som om ikke noe rike er mer uenig enn dette. For der finnes jo ikke annet enn hat, vrede, kiv, splid, løgn, baktalelse, bedrag, tyveri, forførelse og forfølgelse av uskyldige, krig, mord og blodsutgytelse.

Men nettopp denne stadige innbyrdes kampen i verden, denne evige krigen, er i djevelens rike ikke noe annet enn den høyeste og mest gylne fred. For det er et rike av mørke, kjærløshet, hat, synd, ondskap og fiendskap mot Gud. Derfor eier Satan sitt rike i desto tryggere fred jo mer undersåttene hans kjemper mot hverandre og river hverandre i stykker.

II. Hvordan et menneske kan bli frelst fra det

Nå har jeg beskrevet dette riket noe grundigere for dere. Da er det på tide at jeg for det andre viser dere, i det minste med noen få ord, hvordan et menneske blir frelst fra det.

Skal det skje, mine kjære, trengs det tre ting hos hvert menneske. For det første at han virkelig blir overbevist om at han til nå har stått under mørkets herredømme. For det andre at han av hjertet blir forskrekket over det og fylt av en inderlig lengsel etter å bli frelst fra dette forferdelige og skjendige volds-herredømmet. Og for det tredje at Satan mister retten til å anklage ham for Gud og makten til å herske over ham.

Men like lite som en død kan vekke seg selv opp fra døden, kan heller ikke et menneske på denne måten frelse seg selv fra djevelens rike.

Den første hindringen er at mennesket ikke kan erkjenne sin sanne tilstand ved sin egen fornuft. For hvert menneske er ikke bare født helt blindt i alle åndelige ting og erkjenner ikke at hjertet hans av naturen er fiendtlig mot Gud. Satan forblinder ham dessuten i den grad at han enten slett ikke tror at det finnes noe djevelens rike, eller i det minste mener at han selv ikke hører til det.

Mest forblindet her er de som ikke lever i grov vantro og åpenbare synder, men hører til de nøytrale. De forkaster riktignok ikke Kristus åpenlyst, men de gir ham heller ikke hjertet sitt helt.

Den andre hindringen er at mennesket slett ikke ønsker å bli helt reddet ut av sitt skjendige slaveri, fordi hjertet hans av naturen elsker synden og denne verdens ting. Ja, han elsker de lenkene han er bundet med.

Den tredje hindringen er endelig at mennesket ikke selv kan tilgi seg syndene sine og derfor ikke kan verge seg mot djevelens anklage. Han kan heller ikke rive sønder de båndene Satan binder ham til synden med. Han kan ikke selv forandre hjertet sitt og gjøre det gudfryktig, og derfor kan han ikke befri seg selv fra Satans herredømme.

Hvor er da, mine kjære, redningen å finne? Ikke hos noen skapning, men bare hos Jesus Kristus, Guds Sønn og verdens Frelser. Han sier selv: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri» (Joh 8,36). Satan kan være aldri så sterk, en væpnet mann som vokter sin egen gård med stor makt og mye list. Likevel er Kristus, som han selv sier i teksten vår, den som er «sterkere». Når han «kommer over ham og overvinner ham, da tar han fra ham våpnene hans, som han hadde satt sin lit til, og byttet hans deler han ut».

Men, mine kjære, Kristus tvinger ingen ved en uimotståelig nåde, og han henter ingen ut av Satans rike med ytre makt. Tvert imot sier han ved slutten av evangeliet vårt: «Salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!» Med det viser han at det middelet han bruker for å redde sjelene ut av Satans rike, er Guds ord. For med det alene er Guds finger, det vil si Den Hellige Ånd, uatskillelig forbundet.

Derfor må mennesket høre Guds ord og ta vare på det. Gjør et menneske det, da drar Guds finger, Den Hellige Ånd, ham ut av djevelens lenker med allmektig, guddommelig makt.

Den Hellige Ånd overbeviser nemlig først mennesket om at han til nå har stått under mørkets herredømme. Deretter virker han i ham en sunn forferdelse og en dyp lengsel etter å bli frelst fra det. Så lokker han ham til troen på Jesus Kristus og fører ham slik til syndenes forlatelse.

Og ved dette gir han ham til slutt kraft: til å hate alle djevelens gjerninger, det vil si alle synder, også de fineste; til å si opp lydigheten mot djevelen helt og for alltid; til å kjempe seierrikt mot ham; og til å vandre i et nytt liv med et nytt hjerte.

Riktignok blir Guds ord forkynt for mange tusen, men de blir likevel værende under mørkets herredømme, fordi de lettsindig står imot Guds finger, Den Hellige Ånd.

Andre lar seg riktignok redde for en tid, men blir sorgløse igjen. Da er hjertet deres som et hus som er «feid og pyntet», slik Herren sier – godt gjort i stand til å ta imot den gamle gjesten på nytt. Så vender den urene ånden tilbake fra hedenskapets tørre trakter, dit den var gått. Den lengter etter å sitte der Kristus tronte for kort tid siden. «Da går den bort og tar med seg sju andre ånder, verre enn den selv. De går inn og bor der. Og for det mennesket blir det siste verre enn det første.»

Men det finnes alltid noen som lar seg redde ved Ordet, slik som kvinnen i evangeliet vårt. Hun hadde hørt Kristus si alt dette. Da ropte hun høyt, drevet av Den Hellige Ånd og fylt av guddommelig mot, midt i skaren av Kristi forbitrede og blodtørstige fiender: «Salig er det morsliv som har båret deg, og det bryst som du har diet!»

Riktignok viser disse ordene hvor svak hun ennå var i sin erkjennelse. Derfor rettet Kristus på henne og sa: «Ja, salige er de som hører Guds ord og tar vare på det!» Men med dette gir han henne samtidig det vitnesbyrdet at hun var salig fordi hun hadde hørt Guds ord og tatt vare på det, enda hun ikke var hans mor etter kjødet.

Gå derfor bort, mine tilhørere, og gjør det samme! Også dere har nå hørt Guds ord. Ved det er mørkets rike blitt åpnet for dere, og dere har fått se middelet til å bli reddet fra det. Å, ta da også imot dette ordet i et vakkert og godt hjerte, og ta vare på det!

Ganske sikkert har Guds finger nå banket også på hjertet deres – for å opplyse dere, for å jage en sunn skrekk inn i dere, for å fylle dere med lengsel etter frihet, for å dra dere til Kristus og for å ruste dere ut med seierskraft mot Satan. Å, stå da ikke Ånden imot!

I den hellige dåp har dere jo allerede sagt dere løs fra djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen, og lovet Gud, Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd troskap. Forny også i dag dette høyhellige dåpsløftet!

Men si dere ikke bare løs fra kjødets grove gjerninger. For hva hjelper det dere om mørkets fyrste ikke har bundet dere med tunge lenker, men med fine silkebånd? «Den som ikke er med meg, han er imot meg. Og den som ikke samler med meg, han sprer.» Si dere derfor helt og fullt løs fra verden og dens ugudelige vesen, og hold dere til Kristus i ett og alt! Ellers vil hele deres halve kristendom likevel være tapt, og Kristus skal en gang si til dere: «Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!» (Matt 7,23).

Men dere som Gud allerede har fridd ut av mørkets makt og satt over i sin elskede Sønns rike (Kol 1,13): Gled dere, for dere er salige mennesker! «Han som er i dere, er større enn han som er i verden» (1 Joh 4,4). Dere har en god og sterk Herre, og han vil også fullføre den gode gjerningen han har begynt i dere, inntil den dagen (Fil 1,6).

Bli derfor bare hos ham! En gang skal Satan og hele hans rike med alle hans undersåtter bli kastet i ildsjøen, men dere skal skinne som solen i deres Fars rike (Matt 13,43) for alltid og i all evighet. Amen.

Fjerde søndag i fasten

Joh 6,1–15. Lætare. (Utgiverens merknad: Det vil si «Gled deg», etter søndagens introitus, Jes 54,1.)

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår dyrebare Frelser!

Jødene trodde en gang at deres Messias skulle være en stor konge. Han skulle opprette et herlig rike som var utbredt i hele verden og omfattet alle jordens folkeslag. Og i det tok de ikke feil. Dette var jo forutsagt så klart og tydelig i de profetiske skriftene i Det gamle testamente at en troende israelitt ikke kunne ha noen annen forestilling om Messias og hans verk.

Allerede til Abraham hadde Gud jo sagt: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,18). Senere gjentok Gud det samme løftet høytidelig for Isak og Jakob. Derfor trøstet Jakob seg ennå da han lå for døden, med at kongespiret ikke skulle vike fra Juda «inntil fredsfyrsten kommer og folkene blir ham lydige» (1 Mos 49,10).

Siden fikk også David dette løftet. Herren sa nemlig til ham: «Når dine dagers tall blir fullt, og du hviler hos dine fedre, da vil jeg etter deg oppreise din sønn som skal utgå av ditt liv, og jeg vil grunnfeste hans kongedømme. Han skal bygge et hus for mitt navn, og jeg vil trygge hans kongetrone til evig tid» (2 Sam 7,12–13).

På grunn av dette løftet er ikke bare Salmene, men også alle de senere profetenes skrifter fulle av de mest utvetydige forutsigelser om Messias. Han skal være en konge og opprette et rike som skal nå fra jordens ene ende til den andre – et rike der solen derfor aldri skal gå ned.

I Salme 89 heter det for eksempel: «Jeg har nedlagt hjelp hos en helt, jeg har opphøyet en utvalgt mann av folket … Jeg vil la ham legge sin hånd på havet og sin høyre hånd på elvene … Ja, jeg vil gjøre ham til den førstefødte, den høyeste for kongene på jorden … Ett har jeg sverget ved min hellighet, sannelig, for David vil jeg ikke lyve: Hans ætt skal bli til evig tid, hans trone som solen for mitt åsyn» (Sal 89,20.26.28.36–37).

Videre heter det hos profeten Jeremia, i kapittel 33: «Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil oppfylle det gode ord jeg har talt om Israels hus og Judas hus. I de dager og på den tid vil jeg la spire fram for David en rettferdig spire, og han skal gjøre rett og rettferdighet i landet» (Jer 33,14–15).

Profetene forkynte dette ikke bare mens det jødiske folket ennå stod i sin blomstring. Også da folket vansmektet i det assyriske og babylonske fangenskapet, og all herligheten og alt håpet var ute for menneskelige øyne, vitnet profetene fremdeles om at Messias-kongen skulle komme med sitt herlige rike, og at dette riket skulle overvinne alle andre herredømmer.

Slik skriver blant andre Daniel, som selv satt i fangenskap. Etter at han har beskrevet de fire verdensrikene, sier han: «Og i disse kongenes dager vil himmelens Gud opprette et rike som i all evighet ikke skal ødelegges. Dette riket skal ikke bli overgitt til noe annet folk. Det skal knuse og gjøre ende på alle de andre rikene, men selv skal det stå fast i evighet» (Dan 2,44).

Og se: Da Jesus så skulle fødes som den lovede Messias, sa sendebudet fra himmelen det samme: «Han skal være stor og kalles Den Høyestes Sønn. Gud Herren skal gi ham hans far Davids trone, og han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og det skal ikke være ende på hans kongedømme» (Luk 1,32–33).

Ja, det første Kristus forkynte da han stod fram offentlig, var virkelig at det store riket som var lovet, var kommet nær. «Omvend dere», ropte han, «for himlenes rike er kommet nær!» (Matt 4,17). Derfor kaller Kristus også hele sin lære «evangeliet om riket» (Matt 4,23).

Heller ikke da lidelsen hans begynte, tidde Kristus om at han som Messias var en konge og hadde et rike – langt derifra. Tvert imot: Da han for siste gang drog inn i Jerusalem for å lide, lot han seg hylle som Israels konge, åpent for all verden. Fariseerne tok anstøt av at folket strødde palmegreiner for ham og ropte til ham: «Hosianna! Velsignet være han som kommer i Herrens navn, Israels konge!» (Joh 12,13). Men Jesus forsvarte også dette.

Ja, Kristus stod for Pilatus, anklaget nettopp for opprør. Da han der ble spurt: «Men konge er du altså?», svarte han åpent og høytidelig: «Du sier det, jeg er konge» (Joh 18,37).

Det kan altså ikke være noen tvil, mine kjære: Når jødene på Kristi tid fast trodde at deres Messias måtte være en stor konge og få herredømmet over hele verden, tok de slett ikke feil. Men så godt begrunnet denne troen var, så gale var de forestillingene som de fleste – ja, de beste – hadde den gangen om hvordan Kristi rike er. Å, om disse forestillingene bare var forsvunnet med den tiden! Men ennå i dag har selv de fleste kristne ingen andre forestillinger om Kristi rike enn jødene hadde.

Dagens evangelium oppfordrer oss til å tenke over dette for å prøve oss selv, for å bli advart og for å bli oppmuntret. La oss nå med Guds nåde følge denne oppfordringen. Men først ber vi i et troende Fadervår om Herrens hjelp og velsignelse.

> Etter dette dro Jesus over til den andre siden av Galilea-sjøen, også kalt Tiberias-sjøen. En stor folkemengde fulgte ham, fordi de så de tegnene som han gjorde på de syke. Jesus gikk opp i fjellet, og der satte han seg sammen med disiplene sine. Og påsken, jødenes høytid, var nær.
> Da nå Jesus løftet sine øyne og så at en stor folkemengde kom til ham, sa han til Filip: Hvor skal vi kjøpe brød, så disse kan få noe å ete? Men dette sa han for å prøve ham, for han visste selv hva han ville gjøre. Filip svarte ham: Brød

> for to hundre denarer er ikke nok til at hver av dem kan få et lite stykke! En av disiplene hans, Andreas, Simon Peters bror, sier til ham: Her er en liten gutt som har fem byggbrød og to småfisker. Men hva er det til så mange?
> Jesus sa: La folket sette seg ned! Det var mye gress på stedet, og mennene satte seg da ned. Tallet på dem var omkring fem tusen. Jesus tok brødene og takket, og han delte ut til dem som satt der. Likeså delte han ut av småfiskene, så mye de ville ha. Da de var blitt mette, sier han til disiplene sine: Sank sammen stykkene som er blitt til overs, slik at ingenting går til spille! De sanket da sammen, og de fylte tolv kurver med stykker av de fem byggbrødene, som var blitt til overs etter dem som hadde spist.
> Da nå folket så det tegnet han hadde gjort, sa de: Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden. Da nå Jesus skjønte at de ville komme og ta ham med makt for å gjøre ham til konge, trakk han seg igjen tilbake og gikk opp i fjellet, han selv alene.

Den hellige skrift forteller oss flere ganger at Kristus på underfullt vis mettet mange tusen med litt brød og fisk. Men det særegne ved fortellingen i vår tekst er dette: Da folket så tegnet Jesus gjorde, sa de ikke bare: «Dette er i sannhet profeten som skal komme til verden» – det vil si den lovede Messias. De bestemte seg nå også for å «ta ham med makt for å gjøre ham til konge».

Det kan se ut som om dette bare kunne skje den gangen, men slik er det ikke. I en viss forstand kan det samme fremdeles skje. Ja, det skjer virkelig ennå i dag, altfor ofte og hos altfor mange såkalte kristne. Det er dette jeg nå vil vise dere:

At mange ennå i dag vil ta Kristus med makt og gjøre ham til konge, slik jødene ville den gangen. Det gjelder alle som for det første vil bli og være borgere i Kristi rike uten at hjertet blir forandret, og for det andre søker makelighet og gode dager i riket.

Herre Jesus, du opphøyde Gud og menneske, du konge i tre riker: i maktens, nådens og ærens rike! Vi er alle i ditt maktrike, der selv alle hedninger, ja, alle skapninger er underlagt deg og må tjene deg. Men om vi hører til dine egne i ditt nåderike, ditt himmelrike, det vet bare du.

Å, åpenbar oss det nå ved ditt hellige ord! Vekk opp dem blant oss som ennå er langt borte fra det, så de skynder seg inn i det ved en sann omvendelse. Og la dem som allerede tjener deg der, love deg ny, større og mer inderlig troskap. Så kan vi til slutt gå fra forgården i ditt nåderike inn i den innerste helligdommen i ditt ærerike, og der love og prise deg sammen med alle engler og salige, alltid og i evighet. Amen.

I. Borgere uten et forandret hjerte

Før Kristus så underfullt mettet folket, mine kjære, hadde han ifølge Markus holdt en lang preken for dem – «han begynte å lære dem meget» (Mark 6,34). Og evangelisten Lukas føyer til at han i denne prekenen hadde talt «om Guds rike» (Luk 9,11).

Riktignok kan vi ikke lese hva Kristus sa om sitt rike nettopp i denne prekenen. Men fra andre steder i evangeliene vet vi hvordan han pleide å beskrive det. Vanligvis framstilte han det som noe overmåte herlig. Han sammenlignet det for eksempel med en skatt som var skjult i en åker, med en kostbar perle, med et

bryllup, med et stort gjestebud og lignende. Derfor talte han uten tvil på samme måte om sitt messianske rike også denne gangen.

Denne prekenen om Kristi herlige rike ser da også ut til å ha gjort et dypt inntrykk på folket og fylt dem med stor lengsel etter å høre til riket. For hva gjør de? De hadde vel ventet, eller i hvert fall ønsket, at Kristus ved slutten av prekenen høytidelig skulle ta dem opp i sitt rike og erklære dem som borgere der. Men det gjorde han ikke.

Trolig trodde de at Kristus bare ventet med å opprette riket fordi han var redd for ikke å få noen undersåtter. Derfor vil de bruke makt: De vil ta Kristus, erklære seg som hans undersåtter og gjøre ham til sin konge.

At dette var dårskap, trenger vi ikke bevise. For Kristus lot seg ikke ta av dem, men trakk seg straks opp i fjellet for å komme unna pågåenheten deres. Altså er det klart at hele planen var kjødets verk og påfunn, helt mot Kristi sinn.

Dette erkjenner vel alle kristne. Likevel gjør de aller fleste seg skyldige i nøyaktig den samme dårskapen som Kristi tilhørere i vår tekst. For hva var egentlig det dåraktige ved planen deres? For det første var det dette: De ville ta Kristus og selv gjøre ham til sin konge, og de tenkte å være og bli hans undersåtter slik de var – uten bot og omvendelse og uten at hjertet ble forandret. De ville bare bekjenne seg til Kristus og holde seg til ham i det ytre.

Men hva annet tenker og gjør de aller fleste såkalte kristne i dag? De er døpt. De har innsett at Kristus virkelig må være verdens Frelser. Dette bekjenner de også offentlig: De går i kirken og til alters og holder seg til de kristne. Så mener de at de med dette har gjort Kristus til sin konge og er blitt hans undersåtter.

Men med dette bedrar utallige såkalte kristne i dag bare seg selv skammelig, slik Kristi tilhørere gjorde den gangen. Og slik Kristus den gangen ikke lot seg ta og gjøre til konge av mennesker, slik lar han seg heller ikke ta nå.

Det er nemlig helt annerledes å komme inn i Kristi rike enn å komme inn i et rike av denne verden. Et jordisk kongerike kommer en inn i ved å reise dit riket ligger. Der blir en så godkjent som borger når en sverger borgereden, hyller kongen i det ytre – om det er en konge der –, føyer seg utvortes etter landets lover, betaler skattene sine og kanskje også går inn i hæren og er med og forsvarer landet når det trengs. Verken rikets embetsmenn eller kongen spør etter hvilket sinnelag og hvilket hjerte en gjør dette med.

Helt annerledes er det med Kristi rike. Det er et usynlig, åndelig, himmelsk rike, et rike av hjerter og sjeler. Det er overalt. Derfor kan en være både i dette riket og utenfor det. Hvor et menneske enn er, kan han gå inn i Kristi rike der han står. Og hvor han enn reiser, kommer han ikke inn i riket av den grunn – ja, ikke engang nærmere det.

Inn i dette riket kommer en ikke ved noe utvortes, men bare ved å få et nytt hjerte. Alt utvortes hører enten ikke hjemme i dette riket, eller det er bare et middel: Ved det skal hjertet forandres innerst inne, og ved det skal mennesket bli innlemmet i riket.

Heller ikke ved noen gjerning kommer en inn i dette riket. La et menneske gi aldri så mange gaver for det, kjempe aldri så mye for det, ja, lide og tåle aldri så mye for det. Ja, om han så lot seg brenne for det: Hadde han ikke samtidig

det nye, forandrede hjertet, var han nok et redskap, en arbeider, en leid tjener – men ikke et lem, ikke en undersått og ikke en borger av dette riket.

Overalt der det finnes hjerter der synden ikke lenger hersker, men selv blir behersket; hjerter der Kristus virkelig og i sannhet har reist sin trone, og som han derfor beveger, driver og styrer ved sin Ånd – der, og bare der, er Kristi rike.

Den som ennå ikke har erfart denne forandringen av hjertet, er derfor ingen borger av Kristi rike – heller ikke den som har mistet det forandrede hjertet igjen. Og vil han likevel være det, er han nettopp en som i sin dårskap vil ta Kristus og selv gjøre ham til konge. Men det er spilt møye! Slik Kristus den gangen ikke lot seg ta på den måten, slik lar han seg heller ikke ta nå.

Derfor, alle dere som nok gjør og lider mye for Kristi rike, som arbeider og ofrer mye for det og for dets skyld for alvor skiller dere fra verden og nekter dere mye, men som likevel ikke har noe nytt hjerte der Kristus hersker! Ja, dere som kanskje ikke engang har noe annet bevis for at dere har rett til Kristi rike, enn at dere er døpt, går i kirken og til den hellige nattverd, men ellers lever som andre av denne verdens barn – å, vær ikke lenger så store dårer at dere innbiller dere at dere er blitt borgere av Kristi rike!

Dere er ennå utenfor! Kristus vil aldri la seg ta av dere. Og blir dere værende uten et forandret hjerte, skal dere en gang i evigheten se med redsel at Kristus viker fra dere, slik han ifølge vår tekst vek fra jødene den gangen, og lar dere være alene – men da for evig.

Nå spør kanskje en stakkars synder som ikke lenger tar frelsen sin lett: Hva skal jeg da gjøre for å få et slikt forandret hjerte og slik bli en borger av Kristi rike?

Svaret på dette spørsmålet er enkelt. Kristus har gitt det for lenge siden, for han begynte alle sine prekener med disse ordene: «Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær!» Men til omvendelsen hører for det første at en lærer av Guds ord å erkjenne hvilket ondt, fordervet og syndig hjerte en har av naturen, og at en blir hjertelig bedrøvet og forferdet over det.

Men vil et menneske nå dit, må han ikke bare lese Guds ord med stor oppmerksomhet med dette for øye. Han må også inderlig og flittig be Gud om hans Hellige Ånd, så Ånden for alvor kan åpenbare for ham hvor ondt hjertet hans er. Og dette må han ta virkelig alvorlig. Forsettet hans om å lære seg selv å kjenne må ikke være som rimfrosten, som smelter så snart lykkens sol sender sin første stråle. Som det heter i verset:

Gråt, mine øyne, sårt,
gråt blod, om dere kan.
La smertens bitre tåre
senke meg ned i bønn og bot.

Men det er slett ikke nok at et menneske på denne måten lærer seg selv å kjenne – det vil si hvor syndig hjertet hans er – og at han så kommer til å føle skam, anger, sorg og hat mot seg selv. Han må også samtidig lære å kjenne Herren Jesus i troen. Jesus er den rette legen for slike syke, og den rette hjelperen og frelseren for slike arme syndere. Med Jesu nåde og fortjeneste må synderen da trøste seg i troen.

Men heller ikke her er saken avgjort med et kaldt sukk på leppene: «Gud, vær meg synder nådig!» Nei, en må da bli godt kjent, ja, virkelig fortrolig med Jesus som sin sanne og eneste sjelevenn. Det skjer dels ved at det søte evangeliet stadig får bevege hjertet, dels ved uavlatelig bønn om nåde, der en som Jakob kjemper med Jesus og sier: «Jeg slipper deg ikke uten at du velsigner meg» (1 Mos 32,26).

Den som gjør det, skal snart erfare at Jesus ikke bare banker på hos ham. Han åpner også selv hjertets dør og går inn. Han forandrer hjertet fra grunnen av, bygger seg en trone der og hersker og regjerer nå som konge og brer slik ut sitt nåderike i hjertet. For vi kommer ikke til Guds rike, men Guds rike kommer til oss. Vi ber jo heller ikke: «La oss komme til ditt rike», men: «La ditt rike komme til oss!»

II. De som søker makelighet og gode dager

Men la oss gå videre, mine kjære. For mange vil fremdeles ta Kristus og gjøre ham til konge, slik jødene ville den gangen. Som vi har hørt, vil de bli og være borgere i Kristi rike uten at hjertet blir forandret. Men de søker heller ikke noe annet i Kristi rike enn makelighet og gode dager. Det er dette vi nå for det andre vil tenke over.

Kristus hadde allerede tidligere gjort de største undere og tegn. Han hadde gjort blinde seende, lamme gående, døve hørende og stumme talende, spedalske rene, ja, døde levende.

Hvordan kunne det da ha seg at folket ikke ville gjøre Kristus til konge allerede da, men gikk til verks straks han for andre gang hadde mettet tusener med litt brød og noen fisker? Det kom uten tvil av at de trakk denne slutningen av det gjentatte underet: Kristus var en konge av det slaget at en i hans rike alltid fant et dekket bord uten å arbeide, og slapp all mangel, kamp, kors og nød – kort sagt: at en der fant makelighet og gode dager. Dette, ja, dette var åpenbart grunnen til at de i all hast ville utrope Kristus til konge, krone, salve og hylle ham, slik de en gang gjorde med David.

Men her har vi et nøyaktig bilde av de fleste såkalte kristne. Dette kan riktignok virke som en svært hard dom. Men døm selv, mine kjære!

Hvor mange døpte kristne finnes det som tar frelsen sin virkelig alvorlig? Guds ord sier: «Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg!» (Matt 6,33). «Har vi mat og klær, skal vi la oss nøye med det. Men de som vil bli rike, faller i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse. For pengekjærhet er en rot til alt ondt. I sin lyst etter penger har noen fart vill i troen og har gjennomboret seg selv med mange piner» (1 Tim 6,8–10).

Men la oss bare holde dem som bærer navnet kristne, opp mot speilet i Guds ord: Hva finner vi da? Hva gjør de fleste såkalte kristne? Søker de virkelig først Guds rike og hans rettferdighet? Lar de seg nøye med mat og klær? Slett ikke! Rike, rike vil de bli. Og nettopp kristendommen må for mange tjene til det.

Fordi de vil være kristne, deltar de ikke i de kostbare verdslige fornøyelsene. Men ingen må tro at de gir det de sparer på dette, til Gud – det vil si til de fattige og nødlidende, som gave eller lån – eller til Guds rikes sak. Nei, de legger det

i all stillhet til side, så haugen kan bli større og større, og så de alltid kan se fremtiden rolig i møte og si til gullklumpen: «Du er min tillit!» (Job 31,24).

Ja, i hemmelighet driver de vel til og med det skjendigste åger med pengene, og overfor sine trengende brødre later de som om de var fattige. De sier: «Ja, kjære bror, jeg ville gjerne hjelpe deg, men tro meg, jeg har ingenting selv.» Men de nevner ikke at de straks har lånt ut alt de har lagt seg opp, mot renter.

Andre er riktignok fornøyd når de bare har brød og fisk nok, som jødene i vår tekst. Men et trygt, sorgfritt og bekvemt liv – det er den himmelen de søker. Guds ord sier: «La derfor ikke synden herske i deres dødelige legeme, så dere lyder dets lyster» (Rom 6,12). «Korsfest kjødet med lystene og begjærene.»[1] «Den som kjemper på idrettsbanen, får ikke seierskransen uten at han følger reglene» (2 Tim 2,5).

Men hva gjør de fleste såkalte kristne? Er de bekymret for syndene sine? Prøver de å lære dem å kjenne stadig mer levende og dypt? Kjemper de mot dem? Er de, trass i kjødet sitt, ivrige og flittige til å våke og be, til å høre og lese Guds ord, så de kan feie alle synder ut av hjertet og livet og slik vokse i hellighet? Slett ikke!

De aller fleste tenker: Å plage seg slik for syndenes skyld, det er svermeri; det er pietisme og metodisme; det er et falskt lovvesen. Mange tenker vel også: De har allerede en gang gjort bot og erfart smerten over synden, og det er de nå kommet over, Gud være lovet!

Hva søker så alle disse egentlig i Kristi rike? Ikke noe annet enn makelighet og gode dager, akkurat som jødene som en gang ville gjøre Kristus til konge da han ved et under hadde mettet dem. Men da de senere søkte ham igjen, sa Kristus til dem, slik Johannes forteller: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere søker meg, ikke fordi dere så tegn, men fordi dere spiste av brødene og ble mette!» (Joh 6,26).

Slik må Kristus ennå i dag si til mange tusen kristne: «Dere vil ikke være kristne fordi dere har erfart min nåde og kraft mot synden. Det er ikke derfor dere hører mitt ord, bruker mine hellige sakramenter, holder dere borte fra verden, min fiende, og holder dere til min kirke. Nei, dere gjør det fordi dere søker makelighet og gode dager for dette livet i mitt rike.»

Hva da? Kan vi nå tro at slike kristne er borgere av Kristi rike? Aldri! Hele kristendommen deres er bare skinn, og med det bedrar de ingen andre enn seg selv. De mener nok at de jo likevel har troen og derfor må være borgere av Kristi rike. Men de tar feil: Deres tro er et tomt skinn og selvbedrag. Som det heter i den salmen:

Var det tro å si med munnen
bare: «Jeg tror!»,
når hjertet ikke i grunnen
er renset ved Guds ord,
da var det fromme nok
og troende i tiden,
da var den ikke så liten,

[1] NB: «De som hører Kristus Jesus til, har korsfestet kjødet med dets lidenskaper og lyster» (Gal 5,24).

den sanne troens flokk.
Nei, vil du vite det,
er dette troens rette tegn:
å stride mot verdens lyst
i denne jammerdalen,
å ha sin Jesus kjær
og ikke kunne miste ham;
heller skulle hjertet briste –
det viser troen her.

Ja, ja, mine kjære, for slik står det skrevet: «Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon» (Matt 6,24). «Slik kan ingen av dere være min disippel uten at han oppgir alt han eier» (Luk 14,33). «Om noen kommer til meg, og ikke hater sin far og mor og kone og sine barn og brødre og søstre, ja, også sitt eget liv, da kan han ikke være min disippel» (Luk 14,26). Derfor heter det også med full rett i en annen salme:

Den som våger å følge blindt
og elske verdens ville lyster,
trøster seg forgjeves ved Jesus
og ber sin bønn forgjeves.
Kjære hjerte, ett av to:
enten i bønn og tro
flykte og hate syndens vei,
eller lide skade på sjelen.

Gud, som lot lyset stråle fram
i nådens milde vår,
vil slett ikke spare
dem som forakter dette lyset.
For dette er en avsagt dom,
siden Jesus kom til oss:
En må vende seg fra synden
eller brenne evig.

Så forbarme Gud seg da over oss alle, så ingen av oss halter til begge sider, vil holde halvt med Gud og halvt med mammon og dele hjertet sitt mellom Kristus og verden. Måtte vi alle trakte bare etter det ene nødvendige, og ikke spare oss selv i det. Måtte vi heller ikke i vårt jordiske kall leve for oss selv, men bare for vår Konge og Herre, Jesus Kristus. Så skal vi også ha frimodighet når han blir åpenbart, og ikke bli til skamme for ham når han kommer. Amen.

Femte søndag i fasten

Joh 8,46–59. Judica. (Utgiverens merknad: Judica betyr «Døm meg, Gud» (Sal 43,1); det var inngangsordet, introitus, denne søndagen. Hos oss ble Marias budskapsdag lagt til denne søndagen for omkring hundre år siden; Walthers postille har prekenen til den dagen i siste del.)

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i vår dyrebare Frelser!

Slik sier Herren i Markus 3: «Sannelig sier jeg dere: Alle synder og all spott skal menneskenes barn få forlatelse for, hvor meget de så spotter. Men den som spotter Den Hellige Ånd, han får i all evighet ikke forlatelse, men han er skyldig i en evig synd» (Mark 3,28–29). Etter Matteus' beretning har Herren også lagt til: «Den som taler mot Den Hellige Ånd, skal ikke få forlatelse, verken i denne tidsalder eller i den som kommer» (Matt 12,32).

Om den samme synden taler forfatteren av Hebreerbrevet slik i kapittel 6: «For de som en gang er blitt opplyst, som har smakt den himmelske gave og har fått del i Den Hellige Ånd, og har smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter, og så faller fra, de kan umulig igjen fornyes til omvendelse, siden de på nytt korsfester Guds Sønn for seg og gjør ham offentlig til spott» (Hebr 6,4–6).

Til sist taler også Johannes om denne synden. I siste kapittel av sitt første brev skriver han: «Det finnes synd som er til døden, det er ikke om den jeg sier at han skal be» (1 Joh 5,16).

Etter dette finnes det altså én synd som ikke kan tilgis, enda alle andre synder kan bli forlatt. Den kan ikke tilgis verken i denne verden eller i den kommende, verken i tiden eller i evigheten. Ingen skapning i himmelen eller på jorden kan tilgi den – verken Gud eller mennesker. Det er synden mot Den Hellige Ånd.

For den som har begått denne synden, er bot og omvendelse ikke bare vanskelig, men helt umulig. Et slikt menneske har slått inn på en vei til helvete og den evige død, og på den veien kan han ikke lenger vende om. Den fører ugjenkallelig fram til sitt forferdelige mål, den evige fordømmelse. Selv om han ennå lever på jorden, er nådetiden hans allerede løpt ut, og hver nådens dør er stengt for ham.

Synden mot Den Hellige Ånd er som en uhelbredelig kreftskade på sjelen. Det finnes intet legemiddel mot den, og ikke engang den himmelske lege kan

helbrede noen for den. For den som har begått denne synden, skal ingen kristen lenger be til Gud. De hellige engler viker unna et slikt menneske og flykter fra ham; Gud selv har oppgitt ham.

Over andre syndere skal Gud felle dommen til fordømmelse først på den ytterste dag. Over et slikt menneske er den felt allerede her. Hjertet hans er som en forbannet åker som ingen sol lenger skinner på og varmer, og som ingen dugg eller regn fra himmelen lenger svaler.

Gud gjør ikke lenger noe for å frelse et slikt menneske. Han kaller ham ikke lenger, han opplyser ham ikke lenger, han refser ham ikke lenger, han vekker ham ikke lenger, og han trøster ham ikke lenger med frelsen for øye – kort sagt: Han forbarmer seg ikke lenger over ham. Gud har overgitt ham til hans forvendte sinn, så han gjør det som ikke duger. Han er allerede her evig fordømt av Gud, fortapt uten redning.

Men jo lenger Gud har trukket seg bort fra et slikt menneske, desto nærmere har Satan kommet ham. Mens alle helvetes ånder håner og ler, fører Satan ham fanget i sine lenker etter sin vilje, som et sikkert bytte for helvete.

Intet menneskelig språk er rikt nok til å beskrive fullt ut den grufulle elendigheten et slikt menneske er i; den overgår alt man kan tenke seg. Denne jorden er ikke annet for ham enn et stort fengsel. Der sitter han som en forbryder, som en opprører mot den evige Guds aller helligste majestet, og venter på den evige død – for selv det siste håpet om å bli benådet er tatt fra ham. For en forferdelig tilstand!

Men, mine dyrebare tilhørere, de som ligger i synd mot Den Hellige Ånd, blir sjelden selv forferdet over det. Desto oftere skjer det at slike som er langt fra å ha begått denne synden, frykter at de har gjort det, og derfor engster og plager seg. Derfor er det svært viktig og nødvendig at hver kristen vet nøyaktig hva synden mot Den Hellige Ånd egentlig er, og hvorfor nettopp denne synden ikke kan tilgis, verken i denne verden eller i den kommende.

Dagens evangelium gir oss anledning til det. La oss derfor nå søke å bli kjent med den rette læren om dette. Innholdet er hjerterystende, men det er også fullt av trøst for alle anfektede, troende hjerter. Måtte dette tjene oss alle til nyttig undervisning, til vekkelse og til bevarelse i troen!

> Hvem av dere kan overbevise meg om synd? Men sier jeg sannheten, hvorfor tror dere meg da ikke? Den som er av Gud, hører Guds ord. Dere hører ikke, fordi dere ikke er av Gud.
> Judeerne svarte og sa til ham: Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt? Jesus svarte: Jeg er ikke besatt. Men jeg ærer min Far, og dere vanærer meg. Jeg søker ikke min egen ære. Det er en som søker den, og han dømmer. Sannelig, sannelig sier jeg dere: Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.
> Da sa judeerne til ham: Nå skjønner vi at du er besatt. Abraham døde, og profetene likeså, men du sier: Den som holder fast på mitt ord, skal aldri i evighet smake døden! Du er da vel ikke større enn vår far Abraham som døde? Også profetene døde. Hvem gjør du deg selv til?
> Jesus svarte: Dersom jeg ærer meg selv, da er min ære ingenting. Det er min Far som ærer meg, han som dere sier er deres Gud. Dere kjenner ham ikke,

> men jeg kjenner ham. Dersom jeg sier at jeg ikke kjenner ham, da blir jeg en løgner som dere. Men jeg kjenner ham og holder fast på hans ord. Abraham, deres far, frydet seg til å se min dag. Og han så den og gledet seg.
> Judeerne sa da til ham: Du er ennå ikke femti år og har sett Abraham? Jesus sa til dem: Sannelig, sannelig sier jeg dere: JEG ER før Abraham ble til. De tok da opp steiner for å kaste på ham. Men Jesus skjulte seg og gikk ut av templet.

Mine kjære! Omtrent et år før det som blir fortalt i evangeliet vi har lest, sa fariseerne at Jesus var besatt og drev ut de onde åndene ved deres fyrste (Matt 12,24). Allerede da viste Kristus dem at de med denne spotten gjorde synd mot Den Hellige Ånd, en synd som ikke kunne tilgis. I evangeliet vårt hører vi noen jøder komme med den samme spotten igjen.

Ut fra denne beretningen vil jeg derfor nå tale til dere om den synden mot Den Hellige Ånd som ikke kan tilgis. Jeg vil vise dere for det første hva denne synden egentlig består i, og for det andre hvorfor denne synden ikke kan tilgis.

Herre Jesus, den som kommer til deg, vil du slett ikke støte ut. Du er jo kommet til verden nettopp for dette: ikke for å dømme verden, men for at verden, den fortapte verden, skal bli frelst ved deg. Men du er den eneste døren til frelse; du alene er veien, sannheten og livet, og ingen kommer til Faderen uten ved deg.

Den som ikke vil komme til deg, men kjenner nåden din og likevel forakter den, ja, spotter og håner den, han synder mot Den Hellige Ånd. Han sletter seg selv ut av livets bok og skriver seg selv inn i de fortaptes bok. Ham kan ikke engang du frelse. Han har ingen forlatelse, verken i denne verden eller i den kommende, for han har ikke deg, du eneste frelser for alle syndere.

Å, Herre Jesus, bevar oss for denne forferdeligste av alle synder! La oss ikke bli forherdet ved syndens svik. Gjør heller hjertet vårt bløtt, ydmykt og lydig mot deg, et verksted for din Hellige Ånd. Og før oss en gang inn i ditt evige, fullkomne, salige og søte fellesskap i himmelen. Amen! Amen!

I. Hva synden mot Den Hellige Ånd egentlig er

Mine kjære! Det synes ikke å være noen synd som de kristne har så mange slags falske forestillinger om som synden mot Den Hellige Ånd. Det får to sørgelige følger. For det første synder man ofte mot andre ved å tillegge dem denne forferdeligste av alle synder med urette, og derfor oppgir man alle forsøk på å omvende dem og alt håp for dem. For det andre påfører man ofte seg selv unødig og skadelig angst og uro. Man er kanskje ikke fast overbevist om at man selv har begått denne synden, men man er bekymret og redd for det.

Å, mang en stakkars fallen kristen som ellers kunne vært hjulpet, har på grunn av denne tanken falt i fortvilelse. Til slutt har han dødd i elendighet, uten trøst og uten å kunne gripe nåden. Et fryktelig eksempel på det er den italienske rettslærde Francesco Spiera. Av frykt for døden hadde han to ganger fornektet den lutherske lære. Siden trodde han at han hadde begått synden mot Den Hellige Ånd. Han fortvilte, tok ikke imot noen trøst og døde under sukk og klage i 1548.

Hva er det da man vanligvis regner for synd mot Den Hellige Ånd? Noen mener at det ikke er annet enn hardnakket ubotferdighet helt til døden. Andre

mener at det er hver bevisst fornektelse av den sannheten man har erkjent, og hvert bevisst frafall fra den sanne tro.

Andre igjen mener at til og med hver forsettlig synd etter omvendelsen er synd mot Den Hellige Ånd. Atter andre sier at den som har sverget falskt – eller i alle fall den som har forskrevet seg til djevelen og sluttet pakt med ham – har begått synden mot Den Hellige Ånd.

Dessuten hender det at frafalne kristne, eller kristne som bare er anfektet av djevelen, nesten uavlatelig kjenner alle slags forferdelige, gudsbespottelige tanker i hjertet, mot sin vilje. Selv om de sukker, ber og kjemper mot dem, blir de ikke kvitt dem. Tankene følger dem og forfølger dem overalt, helt fram til Herrens alter. Slike mener da gjerne at de sikkert har begått synden mot Den Hellige Ånd.

Ja, like etter omvendelsen kjente mange kristne Den Hellige Ånds aller søteste påvirkning. Siden opphørte disse tilskyndelsene brått og sluknet som et lys. Når de så ikke lenger kjenner noe lys, noen trøst, noen kraft eller noe liv i seg, mener de at de er falt i den synden som ikke kan tilgis.

Men, mine kjære, alt dette er helt falske forestillinger om denne fryktelige synden. For det første framstiller Kristus og de hellige apostler den tydelig som en synd som ikke kan legges alle ubotferdige til last, men bare en bestemt gruppe av dem. Videre har tusener etter omvendelsen igjen falt i bevisste og forsettlige synder og likevel kommet tilbake til nåden. Det ser vi blant annet hos David, som falt så dypt.

Også Paulus var, mens han ennå var Saulus, en som spottet Kristus og forfulgte de kristne til blods, og likevel fikk han barmhjertighet. Også Peter hadde vært Herrens apostel i tre år da han fornektet ham og falt fra. Ja, han sverget falskt på at han ikke kjente Kristus, og nedkalte med det forbannelse over seg selv. Likevel kom han til bot igjen og fant nåde på ny.

Under Satans tunge anfektelser kjente Job mot sin vilje alle slags gudsbespottelige tanker i seg, og mot sin vilje brøt han til og med ut i spottende ord. Men Gud tilregnet ham dem ikke.

Og endelig har nesten alle kristne etter omvendelsen tider da de ikke lenger merker Den Hellige Ånds nådige nærvær og søte virkninger. Da kjenner de ikke annet enn mørke, syndelyst, kraftløshet og åndelig død, og de føler at hjertet og samvittigheten fordømmer dem, og at Gud er vred. Men om dem alle heter det i Salme 97: «Lys er utsådd for den rettferdige» – det vil si for den som er rettferdig i Kristus ved troen – «og glede for de oppriktige av hjertet» (Sal 97,11).

Av dette ser dere, mine kjære, at synden mot Den Hellige Ånd må være noe helt annet enn det man ofte holder den for. La oss derfor gå til teksten vår. Der blir vi stilt overfor mennesker som en gang virkelig gjorde denne synden. Men hvordan blir de beskrevet for oss?

Herren hadde sagt til de fariseiske jødene: «Hvem av dere kan overbevise meg om synd? Men sier jeg sannheten, hvorfor tror dere meg da ikke? Den som er av Gud, hører Guds ord. Dere hører ikke, fordi dere ikke er av Gud.»

Og hva gjør de så, disse fariseiske jødene? Beviser de kanskje at de virkelig kunne anklage Kristus for en synd? Viser de kanskje til noe Kristus har gjort

som stred mot Guds ære eller mot kjærligheten til nesten, så han altså hadde syndet? – Slett ikke! De prøver ikke engang å føre det beviset han ba om. Med satanisk frekkhet sier de bare: «Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt?»

Herren tilbakeviser denne spotten med den største saktmodighet. Han viser til at den som holder fast på hans ord, ikke skal se døden – og med det beviser han ugjendrivelig at ordet hans er guddommelig.

Men da bryter de på ny ut i den samme spotten og sier: «Nå skjønner vi at du er besatt. Abraham døde, og profetene likeså, men du sier: Den som holder fast på mitt ord, skal aldri i evighet smake døden! Du er da vel ikke større enn vår far Abraham som døde? Også profetene døde. Hvem gjør du deg selv til?»

I sitt sataniske raseri glemmer disse gudløse menneskene seg selv, og slik røper de det innerste i hjertet sitt. De hadde jo allerede sagt at Kristus var besatt. Men nå, da han forsvarer seg mot det, roper de ut: «Nå, nå skjønner vi at du er besatt!» Men skjønner de dette først «nå», slik de selv løgnaktig sier her – hvordan kunne de da ha sagt det før? Med det beviser de tvert imot at de godt visste at Kristus var fra Gud.

To år før hadde jo også Nikodemus innrømmet dette for Kristus, ikke bare for sin egen del, men også på vegne av de andre fariseerne. Han sa: «Vi» – det vil si vi fariseere – «vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham» (Joh 3,2). Kristus hadde gjort utallige og uhørte under som ugjendrivelig var Guds verk, og han hadde holdt mektige taler som gikk gjennom marg og bein. Slik var de altså på guddommelig vis blitt overbevist om at Kristus var fra Gud.

Det var ikke frykt for Kristus som var årsaken til at de kjempet mot ham og spottet ham så fryktelig – han sto jo fram i en så ringe skikkelse. Det var heller ikke lokkende utsikter til stor jordisk vinning, for noe slikt kunne de ikke vente seg av ham. Det var heller ikke villfarelse og uvitenhet. Årsaken var ikke annet enn et bittert, blodtørstig, djevelsk hat mot den guddommelige sannheten som de hadde erkjent.

De så klart – om ikke at Jesus var sann Gud, så i alle fall at han virkelig var den Messias som Gud hadde lovt dem ved profetene. Likevel var det avgjort hos dem: En slik Messias vil vi på ingen måte ha!

Til slutt vitnet Kristus for dem om at han var Gud, og sa: «JEG ER før Abraham ble til.» Da ble nok hjertet og samvittigheten deres forferdet over majesteten i hans person og hans ord. Da steg nok en anelse hemmelig opp i dypet av sjelen deres: Dette er sannhet! Men de var forherdet av Satan.

Og fordi de ikke hadde noe å svare, grep de steiner for å steine Kristus. Slik trodde de at de for alltid kunne lukke munnen på denne brysomme sannhetsforkynneren, som hadde gjennomskuet de innerste tankene i hjertet deres og dratt dem fram i lyset. De ville få ham av veien ved blodig mord og utrydde ham fra jorden.

Se her, mine kjære, hvem de er som etter Guds eget ords beskrivelse har begått den fryktelige synden mot Den Hellige Ånd. Det er ikke de som spotter den guddommelige læren av uvitenhet og blindhet, som Saulus. Det er ikke de

som i sjelenød fornekter troen i hjertet sitt av frykt for døden, som Peter. Det er ikke de som blir overvunnet av kjødets lyst og faller i synd og skam også etter omvendelsen, som David. Og det er ikke de som i hjertets blindhet havner i alle slags styggedom, som Manasse. Alle disse kom jo til nåde og fikk syndene sine tilgitt.

Enda mye mindre er det de dyrebare sjelene som Satan skyter sine gudsbespottelser inn i hjertet på, så de kjenner dem smertelig som glødende piler. Det er heller ikke de som av hjertet lengter ut av den åndelige elendigheten de vansmekter i. Nei, kort sagt er det slike som Den Hellige Ånd på guddommelig vis har overbevist i hjertet om Guds sannhet.

Likevel nekter de ikke bare å ta imot den sannheten de har erkjent – de spotter den med vilje og kaller den djevelsk løgn, av rent hat mot sannheten og mot Gud og av forherdet, satanisk ondskap. Ja, de raser og fnyser kanskje til og med blodtørstig mot den.

Med slike mennesker er Gud trett av å forbarme seg allerede her. Det er om dem Hebreerbrevet sier at de på nytt korsfester Guds Sønn og gjør ham til spott, at de har trådt Guds Sønn under føtter og foraktet paktens blod som de ble helliget ved, og har spottet nådens Ånd (Hebr 6,6; 10,29). Derfor overgir Gud slike mennesker til forherdelsens dom. For dem er det ikke lenger noe offer tilbake for synder, «men bare en forferdelig gru for dom, og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,26–27).

Selv Kristus, alle synderes yppersteprest og forbeder, ber ikke lenger for dem. Den Hellige Ånd arbeider ikke lenger i dem. De er strøket av listen over dem som ennå kan finne nåde. Denne synden kan ikke tilgis dem, verken i denne verden eller i den kommende; de er skyldige til den evige dom.

II. Hvorfor denne synden ikke kan tilgis

Så melder spørsmålet seg: Hvorfor kan denne synden ikke tilgis? Det vil jeg nå for det andre svare på.

Mine kjære, når synden mot Den Hellige Ånd ikke kan tilgis, er det ikke fordi Gud ikke har utvalgt disse menneskene, men fra evighet har bestemt dem til denne synden og til fordømmelsen som følger av den. Å nei, Gud har ikke fra evighet bestemt noe menneske til fortapelse og til den evige død.

Tvert imot skriver den hellige apostelen Paulus til romerne i kapittel 11: «For Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle» (Rom 11,32). Det vil si: Slik Gud finner alle mennesker i den samme skylden, vantroen, slik vil han heller ikke gjøre forskjell, men benåde alle.

Årsaken til at synden mot Den Hellige Ånd ikke kan tilgis, ligger heller ikke i at synden skulle være for stor og forferdelig for Guds nåde. For intet menneske kan falle så dypt, synde så grovt eller drive det så langt i ondskap at Gud, som fra evighet har elsket hele verden, ikke skulle være rede til virkelig å benåde ham når han til slutt av hjertet ber om nåde.

For den samme apostelen skriver i kapittel 5 i Romerbrevet: «Der synden ble stor, ble nåden enda større!» (Rom 5,20). Og allerede ved Jesaja har Gud sagt:

«Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull» (Jes 1,18).

Årsaken til at synden mot Den Hellige Ånd ikke kan tilgis, ligger videre heller ikke i at den skulle være større enn Kristi fortjeneste – som om Kristus ikke skulle ha tatt denne synden på seg og båret den, ikke gjort fyldest for den og ikke forsonet Gud for den. Å nei! For slik skriver Johannes i kapittel 2 i sitt første brev: «Og hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige. Og han er en soning for våre synder, og det ikke bare for våre, men også for hele verdens» (1 Joh 2,1–2).

Videre skriver Paulus: «… idet dette er avgjort: Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14). Og Peter skriver i kapittel 2 i sitt andre brev at de som fornekter Kristus og «fører over seg selv en brå fortapelse», «fornekter den Herre som kjøpte dem» (2 Pet 2,1).

Og endelig ligger årsaken til at synden mot Den Hellige Ånd ikke kan tilgis, heller ikke i at denne synden er rettet mot Den Hellige Ånds person. For Den Hellige Ånds person er ikke helligere, ikke høyere og ikke mer ukrenkelig enn Faderens og Sønnens person. De tre er én, like store, like herlige og majestetiske – den tre ganger hellige Gud.

Den sanne årsaken til at synden mot Den Hellige Ånd ikke kan tilgis, ser vi klart som dagen åpenbart i dagens evangelium. Herren spør fariseerne: «Men sier jeg sannheten, hvorfor tror dere meg da ikke?» Og hva svarer de? De går ikke inn på noen grunner, men svarer bare med rasende fakter: «Sier vi ikke med rette at du er en samaritan og en besatt?»

Men Herren holder likevel ikke opp med å banke på hos dem. Han holder fram for dem hele rikdommen i sin nåde, som om han rister den ut foran dem, og sier: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Om noen holder fast på mitt ord, skal han aldri i evighet se døden.» Men å, forgjeves åpner Kristus med dette på ny alle nådens porter for dem! Forgjeves slår han himmelens porter opp på vid vegg for dem!

Nettopp nådeforkynnelsen gjør dem bare enda mer rasende. Svaret deres er ikke annet enn nye gudsbespottelser, og de skjærer tenner. De vil ikke bli fri fra døden ved Kristi ord.

Så bruker Herren enda et middel, det siste, for å ryste de harde hjertene deres: Han stiller fram for dem at han er den evige Gud selv, og sier: «JEG ER før Abraham ble til.» De viker ikke tilbake i redsel for dette store ordet, eller for avgrunnen i en synd som består i bevisst kamp mot Gud selv. Tvert imot blir de bare enda mer rasende. I vanviddet i sin ondskap løfter de steiner for å drepe ham, herlighetens Herre og deres frelses fyrste.

Se, derfor kan synden mot Den Hellige Ånd ikke tilgis: Den er en synd, ikke mot Den Hellige Ånds person, men mot hans embete. Den er en synd mot hans gjerning når han opplyser og vekker, mot hans embete når han refser og trøster, mot hans verk når han omvender – kort sagt mot alt han virker.

Vil Den Hellige Ånd vise slike mennesker til Kristus, frelsens grunnvoll og hjørnestein, så forkaster de ham. Vil Den Hellige Ånd føre dem til frelsens mid-

ler, til Guds ord og de hellige sakramenter, så spotter de dem. Vil Den Hellige Ånd føre dem inn i frelsens orden, til bot og tro, så håner de det.

Et menneske kan avvise alt dette eller spotte det fordi han i sin naturlige blindhet ennå ikke erkjenner det, eller fordi frykt for forfølgelse og pinsler eller utsikten til stor lykke forfører ham til det. Så lenge det er slik, er det ennå mulig at et slikt menneske kan vende om igjen, søke den nåden han spottet, og finne den med angerens tårer i sann tro.

Men det kan være at et menneske ved Den Hellige Ånds virkning nok erkjenner Guds råd til hans frelse, men forkaster, fordømmer og spotter det med vilje, lettsindig og hardnakket, av giftig hat mot sannheten og av ren ondskap. Kanskje forfølger han til og med dem som bekjenner det, til blods – ja, Kristus selv, om han kunne. Da kommer et slikt menneske allerede her i en tilstand der det ikke lenger finnes noen redning. I dette blir han lik Satan, Guds personlige fiende.

Fordi han slett ikke står til å redde, overgir Gud ham etter sin rettferdige dom til hans forherdede sinn. Han oppbevarer ham som en levende helvetesbrann til dagen for sin forferdelige dom, og sparer ham til den evige ild. Gud ville nok gjerne frelse også ham, men kan ikke, fordi et slikt menneske ikke vil være og bli frelst i Gud. Derfor sier Kristus til slike, likesom til de forherdede i Jerusalem: «Hvor ofte jeg ville samle dine barn, som en høne samler kyllingene sine under vingene. Men dere ville ikke» (Matt 23,37).

Hvordan skal vi så til slutt, mine kjære, bruke denne grufulle læren?

For det første til lærdom og advarsel. La oss ta det nøye med hver lære som er åpenbart i Guds ord. Når vi blir overbevist om at den er sann, la oss da ikke stritte imot, for Guds skyld og for vår egen frelses skyld. Selv om læren er aldri så bitter og utålelig for vårt kjøtt og blod, la oss ta imot den villig og ydmykt.

For den som bevisst og lettsindig forkaster én sannhet han har erkjent ved Den Hellige Ånd, kan med det komme inn på den veien at han forkaster hver guddommelig sannhet som er ham imot. Så kan han spotte den mot bedre vitende, ja, til sist forfølge dem som bekjenner den, til blods. Slik kan han falle under forherdelsens dom, og fra den finnes det ingen redning.

Men la oss også bruke denne læren til trøst for oss. For så forferdelig den er på den ene siden, like rik på trøst er den på den andre. Den sier oss: La et menneske ha begått aldri så store synder – selv om han hadde spottet Gud, Kristus og alt som er hellig, ja, Den Hellige Ånds person – så er det likevel alltid nåde å finne, bare han ikke også bevisst og frekt spotter Den Hellige Ånds embete og virkninger.

Kort sagt: Den som ennå vil gjøre bot, ennå vil tro og ennå vil ha nåde, han har ikke begått synden mot Den Hellige Ånd – så visst som Guds ord er klart og sant, og Jesus er en frelser for alle syndere. La et slikt menneske bare komme, hvor elendig og skyldtynget han enn er, ja, om han så hadde fortjent forbannelse: Gud gjør ham i Jesus til en som er velsignet i evighet. Ja:

Si ikke: Min synd er altfor tung,
for hans nåde og hans gaver
har jeg foraktet så lang en tid,

forgjeves har han kalt på meg.
Er det nå bare alvor for deg,
og bærer du sann sorg over synden,
da skal intet binde hans hender.
Bare tro, så skal du finne nåde!
Han skal visselig gi deg hjelp,
for han tar imot syndere! Amen.

Palmesøndag

Joh 6,67–69. Konfirmasjonsdag.

«La de små barna komme til meg, hindre dem ikke! For Guds rike hører slike til.» Slik talte du en gang i ditt kjøds dager, Herre Jesus! På dette ditt bud ble også disse barna en gang båret til deg i din hellige dåp, og på dette ditt ord kommer de nå i dag selv til deg. Skulle du i dag støte dem bort fra deg? Nei, det vil du ikke, det kan du ikke!

Du tok jo en gang imot dem da de ble båret til deg som fremmede, fortapte barn. Hvordan skulle du da i dag kunne støte dem bort, nå som de kommer til deg som din dyre eiendom, som er betrodd deg – som din pakts barn, din kirkes barn, lam av din hjord? Du tok jo en gang imot dem da de ble båret til deg fordervet, blinde, syke og døde, fulle av synd og urenhet. Hvordan skulle du da i dag kunne støte dem bort, nå som de kommer til deg renset og bestenkt med ditt forsoningsblod?

Du tok jo en gang imot dem da de ble båret til deg som målløse diebarn. De kunne ikke be deg om din nåde, men lå for deg i stum elendighet uten å kjenne sin nød. Hvordan skulle du da i dag kunne støte dem bort, nå som de kommer til deg og kjenner sin elendighet, og ber og gråter etter din nåde?

Du tok jo en gang imot dem da de ble båret til deg uten å kjenne deg. Hvordan skulle du da i dag kunne støte dem bort, nå som de kommer til deg fordi ditt evangelium har lært dem å kjenne og elske deg som sin Frelser og trofaste hyrde?

Å, gjør da ikke vår tro til skamme! Gjør langt mer enn vi ber eller forstår. Åpne i dag din himmel over disse barna, kom ned til dem, legg dine hender på dem, trykk dem til ditt hjerte og velsign dem! Velsign dem med dine gavers fylde, velsign dem med din nåde! Velsign dem med troens kraft, med kjærlighetens glød og med håpets glede! Velsign dem med fred og glede i Den Hellige Ånd!

Velsign dem med rettferds våpen på høyre og venstre side, så de kan kjempe og seire! Velsign dem med vern og ly mot alt ondt, med tålmodighet og trøst i trengsel, med en salig dødsstund, og til sist med den arven som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig, og som er gjemt i himmelen. Amen! Amen! Det er: Ja, ja, slik skal det skje! Amen.

I Kristus elskede, dyrebare menighet!

Og særlig dere, hjertelig elskede konfirmanter!

Som en øm mor gjør med sitt kjære barn i det legemlige, slik gjør den himmelske Far med oss mennesker i det åndelige. En mor bærer barnet sitt på armene så lenge det ennå er lite og svakt. Siden leder hun det omhyggelig ved hånden så det ikke skal falle og skade seg. Men når barnet har vokst opp, når det har fått styrke til sjel og legeme og selv kjenner farene som truer det, lar hun det til sist gå fritt og velge sin egen vei.

Slik gjør også Gud med oss mennesker. Så snart vi er født, tar han oss usynlig i sine nådesarmer, og han leder oss ved hånden i sin bevarende kjærlighet uten at vi vet om det.

Men når vi endelig har lært veien til himmelen å kjenne, da forlater Gud oss riktignok ikke, men han spør oss: «Nå, mitt barn, hva vil du gjøre? Skal jeg fortsatt bli hos deg? Hvilken vei vil du nå gå – den brede eller den smale, livets vei eller dødens vei? Og hvem vil du holde deg til – til meg eller til verden? Bestem deg nå! Velg, velg, mitt barn!»

Dette har Gud gjort også med dere, mine elskede barn! Dere var knapt født før Gud tok dere i sine nådesarmer i den hellige dåp. Han vasket sjelene deres rene i forsoningens blod og kledde dere i deres Frelsers rettferdighet som pryd og festdrakt. Han fylte dere med sin Hellige Ånd, gjorde dere til sine barn og lovte å være deres paktsgud, deres Far, Forløser og Trøster. Kort sagt: Han gjorde dere salige og herlige.

Alt dette skjedde med dere straks etter at dere var født. Dere visste det ikke og ville det ikke; dere ba ikke Gud om det med et eneste ord, og dere bidro ikke det minste til det. Ja, dere ble båret inn i himmelriket som i søvne.

Men slik skulle det ikke fortsette. Da dere vokste opp og ble i stand til å forstå Guds ord, måtte dere bli undervist i det og lære deres Frelser og veien til himmelen å kjenne. Slik skulle dere, når tiden kom, selv kunne si offentlig hva dere ville gjøre.

Og nå er denne tiden kommet for dere. Ja, mine dyrebare barn, nå har avgjørelsens viktige time slått også for dere. Dere kjenner veien som fører til livet, og den som fører til døden; derfor skal dere nå også avgjøre hvilken vei dere vil gå. Dere kjenner forskjellen mellom Gud og verden, mellom Kristus og synden; derfor skal dere nå også si hva dere vil velge.

Derfor er dere i dag samlet her foran dette alteret. Derfor har foreldrene og lærerne deres, fadderne og slektningene deres, brødrene og søstrene deres, vennene og venninnene deres og en stor skare av andre kristne samlet seg her i Herrens hus i dag. Derfor er Gud selv nå til stede her med mange av sine hellige engler.

Alle ser på dere i dag. Alle lytter i dag med spent forventning for å høre fra deres egen munn hva dere vil bestemme dere for, og hva dere nå vil velge for hele livet som ligger foran dere: livet eller døden, Gud eller verden, Kristus eller synden.

Å, barn, for en salig nådestund dette er i livet deres! Hvor lykkelige er dere ikke! Mange tusen som allerede har levd lenge, skulle ønske at de i dag sto i deres sted. Mange tusen som er tretti, førti, femti, seksti år gamle, ser i dag med tårer tilbake på livet som har rent bort. Fulle av skam minnes de dagen da også de

lovte Gud troskap. For de gjorde det lettsindig; derfor holdt de ikke løftet sitt, men gikk en falsk vei. I stedet for Gud valgte de verden, i stedet for Kristus synden.

Derfor ligger hele livet deres bak dem svart som natten, som et forspilt liv. Samvittigheten deres er såret og tynget, hjertet deres er uten fred og ro, og framtiden ligger foran dem som en gapende avgrunn. Derfor sukker og roper de: «Å, om den bare kunne komme igjen, min barndoms og ungdoms vakre, gylne, salige tid! Å, om jeg enda en gang som barn kunne kaste meg ned foran Herrens alter og med gråt og bønn legge løftet om evig troskap i min Guds hender! Men akk, borte er borte, tapt er tapt!»

Derfor sier jeg det enda en gang: Hvor lykkelige, hvor lykkelige er dere ikke, barn! Bak dere ligger ennå ikke et forspilt liv og en lang, mørk dødsvei som dere har gått. Bak dere ligger barndommens salige vårdager og en yndig vei som dere gikk glade på, ledet av morshendene til den evige kjærlighet. Og foran dere åpner det seg nå for første gang livets lyse vei og dødens grufulle vei. Nå skal dere selv bestemme hvilken dere vil gå.

Verden har ennå ikke vunnet dere, og Gud har ennå ikke mistet dere. Men i dag spør Gud og verden for første gang hvem dere vil tjene. Synden har ennå ikke fått gjort dere til sine slaver, og Kristus, deres gode hyrde, har ennå ikke sluppet taket i dere. Men i dag spør Kristus og synden for første gang hvem dere vil overgi dere til og holde fast ved.

Men, mine dyrebare barn, før dere selv avlegger den gode bekjennelsen, skal dere først svare friskt og glad på noen spørsmål som jeg vil stille dere. Slik skal dere vise at dere virkelig kjenner den rette og den falske veien, og at dere derfor ved Guds nåde er godt i stand til å bestemme dere og velge.

Overhøring.

Tale.

I Jesu navn! Amen!

«Vil også dere gå bort?» Slik spurte Jesus en gang sine tolv apostler med sorg i blikket, som vi leser i det sjette kapitlet i Johannesevangeliet. Like før hadde mange av hans andre disipler forlatt ham. Og nettopp dette spørsmålet føler jeg meg nå drevet til å stille også dere, mine dyrebare, elskede barn!

Dere har nok allerede sagt at dere er rede til å sverge deres Frelser evig troskap i dag. Men akk, mang et barn har knelt ved dette alteret, vætt det med sine tårer og sagt med skjelvende stemme og gråtende øyne: «Ja, jeg vil bli hos Jesus, hos hans ord, hos hans nåde, hos hans kirke. Ingenting – verken glede eller sorg, verken ære eller vanære, verken fattigdom eller rikdom, verken liv eller død – skal skille meg fra ham!» Og før neste palmesøndag var kommet, hadde barnet allerede forlatt sin Frelser.

Akk, med dyp vemod tenker jeg nå på så mange dyrebare konfirmanter som jeg har lagt hånden på og velsignet her på dette hellige stedet. De var mitt hjertes glede. De hadde vokst opp i Guds hage som grønne trær som nå sto i full blomst. Full av glade forhåpninger tok jeg avskjed med dem, og jeg tenkte: «Om ingen andre blir trofaste, så blir i hvert fall disse det.» Jeg hadde jo ofte sett tårene skjelve i øynene deres og trille nedover kinnene når de ble grepet.

Men hva har skjedd? Hvor er de nå? Troens og kjærlighetens ild som var tent i dem, er slukket. Nå er de kalde og døde. Som Demas en gang har de forlatt Jesus og fått kjærlighet til verden (2 Tim 4,10).

Jeg må innrømme for dere at tanken på disse ulykkelige har tynget hjertet mitt i dag og var nær ved å gjøre denne gledesdagen til en dag med sorg og bekymring. Men da jeg ville gi meg over til sorgen, fant jeg i Johannesevangeliet at også Frelseren en gang måtte oppleve at mange av hans mest lovende disipler forlot ham.

Og hva gjorde Frelseren? Han så nok sorgfullt etter dem som gikk fra ham. Men han ga ikke opp de andre av den grunn, de som fremdeles var hos ham. Nei, full av tillit vendte han seg til sine kjære tolv apostler, som til nå hadde vært ham tro, og spurte: «Vil også dere gå bort?»

Og hva svarte de ham? Peter tok straks ordet, dypt grepet og i brennende iver, og ropte: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn!»[1]

Hvis Kristus nå sto synlig midt iblant oss, hvilket spørsmål tror dere han ville stille dere? Han ville sikkert spørre også dere: «Barn, vil også dere forlate meg?» Og hva ville dere svare ham? Ville dere kanskje si: «Ja, kjære Frelser, vi kan ikke lenger bli hos deg. Se, verden er altfor tillokkende og synden altfor søt, men ditt åk er altfor hardt og din byrde altfor tung»?

Å nei, nei! Jeg tviler ikke på at dere alle som med én munn og av fullt hjerte ville gjenta Peters svar høyt. Så bli nå stående her med meg noen øyeblikk mens jeg legger fram for dere deres svar på Kristi spørsmål: «Vil også dere forlate meg?» Svaret er for det første: «Herre, hvem skal vi gå til?» Og for det andre: «Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn.»

I. «Herre, hvem skal vi gå til?»

Med dette nye spørsmålet svarte Peter først på Kristi spørsmål: «Vil også dere forlate meg?» Peter ville si: «Herre, kan du spørre oss om det? Kunne det være mulig at vi var så utakknemlige at vi glemte din kjærlighet, slettet ut av hjerte og sinn alle velgjerningene vi har fått hos deg, og forlot deg? Hvor skulle vi da gå? Hvor skulle vi vende oss? Hvor skulle vi søke det sannhetens lys vi trenger? Hvor skulle vi stille sjelens sult og tørst etter Guds nåde og fred? Hvor skulle vi få vår lengsel etter sann lykke oppfylt? Hvor skulle vi søke trøst i trengselen og i syndenøden, redning fra døden og evig liv? Forgjeves ser vi oss om i hele skapningen. Vi vet ikke om noe menneske i verden eller noen skapning i himmelen eller på jorden som vi kunne gå til og finne det vi søker.»

Peter og alle apostlene visste altså ikke hvor de skulle gå hvis de forlot Kristus. Vet kanskje dere det?

Det er sant at alle som har forlatt Kristus, har ment at de skulle finne lykken et annet sted. Den ene forlot Kristus og søkte lykken i livet ved å trakte etter penger og andre jordiske goder. En annen forlot Kristus og søkte lykken i livet i alle slags lyster og fornøyelser. En annen forlot Kristus og søkte lykken i verdens

[1] NB: «og vi tror og vet at du er Guds Hellige!» (Joh 6,69). Walther bygger andre del av prekenen på ordlyden i Luthers bibel.

gunst og vennskap. En annen forlot Kristus og søkte lykken i ære og anseelse blant mennesker. Og en annen forlot Kristus og søkte lykken ved å granske denne verdens visdom.

Men har de funnet det de søkte? Akk nei! Enten forsto de snart at de var blitt skuffet, og vendte tilbake til Kristus. Eller de måtte i det minste innrømme i dødsstunden at de hadde søkt forgjeves, og at hjertet deres hadde bedratt dem.

Judas forlot Kristus for å vinne jordiske skatter; ja, han forrådte ham for tretti sølvpenger. Men pengene han hadde solgt Kristus for, ble snart som ild i hendene og i hjertet hans. Til sist falt han i fortvilelse og fikk en forferdelig ende. Og den som forlater Kristus og søker jordiske goder, får like lite glede av dem som Judas.

Også David forlot en gang sin Gud og Frelser og kastet seg ut i syndens lyst. Men akk, så søt den var for ham først, så bitter ble den snart! Hør bare hvordan han klager og jamrer i sine botssalmer!

Syndens lyst var til sist blitt til piler som gjennomboret hjertet og samvittigheten hans, og til en tung byrde som trykket ham ned mot jorden som et fjell. Ved denne lysten hadde han ikke kjøpt seg lykke, men solgt den. Om natten vætte han sengen sin med tårer, og om dagen gikk han med innfalt ansikt, kroket, nedbøyd og sorgfull (Sal 6,7; 38,3–7). Borte var den salige freden han hadde hatt før, borte den søte roen i sjelen hans.

Slik forlot også Salomo sin Gud og Frelser, fikk kjærlighet til verden og smakte alle gledene dens. Men knapt hadde han nytt dem før han ropte: «Jeg sa til mitt hjerte: Vel, jeg vil prøve deg med glede! Nyt det som godt er! – Men se, også det var tomhet. Til latteren sa jeg: Du er gal! Og til gleden: Hva gagn gjør du? … Bedre er det å gå til sørgehus enn til gjestebud» (Fork 2,1–2; 7,2).

Ja, selv Peter forlot en gang sin Frelser for en kort tid, tross løftet sitt, for å vinne verdens gunst og vennskap og slik redde livet sitt. Men akk, snart fikk han erfare at han bare hadde gjort seg selv usigelig ulykkelig. Han skyndte seg ut fra verdens selskap og gråt bittert.

På reformasjonens tid forlot en berømt tysk keiser Kristus for å være og forbli den mektigste og høyeste blant mennesker. Men etter at han hadde nytt all denne verdens ære og herlighet, bekjente han at kronen med dens jordiske ære bare hadde vært en byrde for ham. Han la ned krone og septer og søkte nå i stillhet hos Jesus den freden og lykken som han ikke hadde kunnet finne i hele verden.

Til sist forlot Paulus, mens han ennå het Saulus, den Frelseren som profetene alt hadde forkynt for ham. Han forkastet hans evangelium og søkte ro i denne verdens visdom, men fant den ikke. Endelig vendte han om til Kristus. Og nå bekjente han ikke bare: «I Kristus er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult» (Kol 2,3). Han vitnet nå også: «Å elske Kristus er langt bedre enn all kunnskap.»[2]

Å, mine dyrebare barn, her ser dere at alle som har forlatt Kristus og søkt lykken et annet sted, uten unntak til sist har måttet innrømme at de har bedratt

[2] NB: «og at dere må kjenne Kristi kjærlighet, som overgår all kunnskap» (Ef 3,19).

seg selv. Så si da: Hva vil dere nå gjøre? Hva vil dere svare Frelseren, som i dag i kjærlighet spør også dere: «Barn, vil også dere gå bort?»

Er det ikke sant at dere alle i dag svarer ham: «Herre Jesus, hvordan skulle vi kunne forlate deg, du som har elsket oss fra evighet, som i tiden har gjenløst oss, kjøpt oss med ditt blod og døpt oss? Hvordan skulle vi forlate deg, du som har båret oss på dine armer fra vi ble født, og ledet oss ved din nådehånd? Vi kan jo ikke si hvor mye du har gjort for oss. Men om vi så var så utakknemlige at vi glemte din evige troskap og barmhjertighet mot oss – Herre Jesus, om vi nå ville forlate deg, ‹hvem skal vi gå til?›

Hvis ikke du kan gjøre oss lykkelige her og salige hisset, hvem skal da gjøre det? Hvis vi ikke finner hos deg det sjelen vår tørster etter, hvor skal vi da finne det? Om vi så ville gå og grave etter gull og skatter – hva skulle det hjelpe oss? Hva hjelper det oss om vi vinner hele verden, men tar skade på vår sjel? (Matt 16,26) Da ville vi likevel være fattige for evig.

Eller om vi ville gå og kaste oss ut i syndens lyst og verdens gleder – hva skulle det hjelpe oss? Hjertet vårt ville være uten fred, og hisset måtte vi forsmekte for evig. Eller om vi ville gå og søke verdens gunst og vennskap – hva skulle det hjelpe oss om hele verden var vår venn, men den allmektige Gud vår fiende? Eller om vi ville gå og søke ære og anseelse blant mennesker – hva skulle det hjelpe oss om vi her prunket i de høyeste verdigheter, men til sist ble styrtet ned fra høyden og måtte stå til skamme for Gud og hans engler i evigheten?

Eller om vi til sist ville forlate deg og bare granske denne verdens visdom – hva skulle det hjelpe oss? Hva skulle alt lys for dette livet hjelpe oss uten det lyset som viser oss veien til livet hisset, veien til himmelen? Se, Herre, hvor skulle vi gå hvis vi ville forlate deg? Vi vet det ikke.»

II. «Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn»

Men, elskede barn, Peter svarte ikke bare på Kristi spørsmål «Vil også dere gå bort?» med ordene: «Herre, hvem skal vi gå til?» Han la også for det andre til: «Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn.»

Med dette vil Peter si: «Vi kan ikke gå bort fra deg. For du har ord som har trengt gjennom marg og bein på oss slik ingen menneskers ord har gjort, og som har blåst nytt liv inn i våre døde hjerter. Du har ord som ikke bare har rørt og rystet hjertene våre, men også har gitt oss himmelsk vederkvegelse, glede og trøst. Du har ord som ikke bare har vist oss veien til det evige liv, men også har opplyst oss med selve det evige livs lys og fylt sjelene våre med den kommende verdens smak og kraft.

Du har ord som ikke bare har vist oss fra jorden til himmelen. De har lukket opp himmelen og selve Guds hjerte, og de har gitt oss guddommelig visshet om at vi har syndenes forlatelse og en nådig Gud, at vi er rettferdige for Gud og er hans barn, at vi har del i himmelens herlighet og er arvinger til den evige salighet. Slik har vi i hjertet vårt erfart at du i sannhet er Kristus, verdens eneste Frelser og den levende Guds Sønn. Skulle vi nå forlate deg, ville vi forlate livet

og velge døden, forlate saligheten og velge fordømmelsen, forlate himmelen og velge helvete.»

Se, mine barn, slik svarte Peter en gang med flammende øyne og brennende hjerte på Frelserens spørsmål: «Vil også dere gå bort?» Si meg: Kan dere svare annerledes? Må ikke også dere vitne og bekjenne for denne menigheten at dere allerede ofte har kjent at Kristi ord ikke er kraftløse menneskeord, men det evige livs ord?

Har ikke noe ofte rørt seg i sjelen deres når dere hørte Kristi ord – noe dere aldri kjente når dere hørte menneskers ord? Har dere ikke ofte erfart hvordan Gud selv har banket mektig på hjertene deres når dere hørte Kristi ord?

Har dere ikke ofte erfart hvordan Guds Hellige Ånd har rørt sjelen deres i dypet når dere hørte Kristi ord? Hvordan det da begynte å sukke etter nåde i dere? Hvordan dere ble kraftig dratt til Gud, fikk lys over hvordan det sto til med sjelen deres, og ble refset for syndene deres – men også ofte ble overøst med trøst, håp, fred og glede?

Har dere altså ikke allerede erfart i hjertet at Kristi ord er Guds ord, fullt av liv og kraft, og at han selv er synderes eneste, rette Frelser og den levende Guds Sønn? Har dere ikke allerede ofte kjent det i hjertet som om dere kunne rope ut til hele verden: «Å, dere vantro, forkast da ikke Kristus og hans ord! Jeg kan vitne om at han i sannhet er Guds Sønn og verdens Frelser. Jeg har erfart det!»

Trenger dere da å tenke dere lenge om hva dere skal svare når Frelseren i dag spør dere: «Vil også dere gå bort?» Nei, nei!

Som Peter vil dere, ja, må dere med flammende øyne og brennende hjerter si ikke bare: «Herre, hvem skal vi gå til?» Dere vil og må også legge til: «Herre, om vi forlot deg, ville vi være som vandringsmenn som forlater føreren sin og går på ubanede veier i den mørke skogen for å omkomme der uten redning. Vi ville være som sauer som forlater hyrden og beitet sitt og går ut i den tørre ørkenen for å forsmekte. Vi ville være som sjømannen som forlater skipet som berger ham, og kaster seg ut i det brusende havet for å gå under der. Nei, nei, vi blir hos deg, Herre Jesus: ‹Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn.›»

Å, mine dyrebare barn, si det da ikke bare i dag! Si det hver gang deres eget fordervede hjerte, deres eget kjøtt og blod eller verden vil lokke dere bort fra Kristus og hans ord.

Si det hver gang dere blir fristet til å forlate Kristus – enten for å trakte etter gull og jordiske skatter, eller for å fri til verdens vennskap, eller for å ta del i verdens tomme fornøyelser og gleder, eller for å søke ære og anseelse blant mennesker, eller til og med for å slå dere sammen med de åpenbare fiendene av Kristus og hans ord. Akk, tenk på at Jesus da står foran dere igjen, som i dag, og sier: «Vil også du gå bort?» Men dere sier:

Jeg slipper ikke Jesus, i Jesus vil jeg bli;
han ga meg livet helt fra begynnelsen.
Det liv han ga meg, holdes oppe av ham
når verden faller sammen og går helt til grunne.

Jeg slipper ikke Jesus; med Jesus vil jeg stride
mot verden og djevelen, ja, døden vil jeg temme.
Når de stormer mot meg, står min Jesus meg bi;
han kjemper selv for meg og gjør meg fri fra dem.

Jeg slipper ikke Jesus; hans kjærlighet driver meg.
Om jeg sover eller våkner, er Jesus og blir
mitt ene faste mål, og ingen annen vei
har jeg til saligheten. Jeg slipper ikke Jesus!

Konfirmasjonsløftet avlegges.

Sluttale og sluttbønn.

Så er den store handlingen skjedd, mine dyrebare barn. Den himmelske brudgommen har fridd til sjelene deres, og dere har gitt ham dem. Ja-ordet er sagt, og med det er troskapens pakt nå enda en gang inngått, offentlig og for evig. Han var selv midt iblant oss, han har hørt eden deres, og nå står han rede til å ta vennlig imot dere i sin favn. Bli nå hos ham til deres siste åndedrag!

Men for oss har nå avskjedstimen slått. Slik vi har vært samlet de siste månedene og i dag, skal vi ikke samles igjen. Derfor roper jeg nå til slutt til dere av mitt hjertes grunn: Lev vel, lev vel, kjære barn!

De fleste av dere håper jeg å få se mange ganger igjen i dette Herrens hus og ved hans alter, så sant Gud lar oss leve lenger. Men blir dere alle hos Jesus, skal vi i hvert fall alle se hverandre igjen hisset, i himmelens tempel foran Lammets trone. Da skal dere alle være kledd i hvite klær og bære kroner på hodet og harper i hendene (Åp 7,9).

Først da skal dere virkelig være konfirmert. Da er all fristelse, all fare, alt strev, all kamp og strid til ende. Da roper dere ikke lenger: «Herre, miskunn deg!» Men dere stemmer i det evige halleluja sammen med alle kjeruber og serafer, alle engler og de fullkomne rettferdige.

Å, hvor dere da skal glede dere over at dere har holdt ut til enden, at dere har vært tro til døden! Da skal dere velsigne denne dagen og prise, ære, takke og love Lammet, som ble slaktet og kjøpte dere med sitt blod (Åp 5,9), og som har bevart dere til saligheten, fra evighet til evighet. Enda en gang roper jeg til dere: Til da, dyrebare barn, lev vel, lev vel!

Men du, dyrekjøpte menighet, og særlig dere som er fedre, mødre, faddere, brødre, søstre, venner og slektninger til disse barna: Åpne nå også dere kjærlighetens armer og ta disse barna tilbake fra mine hender, fra lærernes og oppdragernes hender. Ta imot dem som deres brødre og søstre. Si ikke som Kain: «Er jeg min brors vokter?» (1 Mos 4,9)

Og dere foreldre, tenk på at dere fortsatt er foreldrene til disse barna så lenge dere lever. Av deres hender vil Gud en gang kreve dem.

Men dere som ikke er så nær knyttet til disse barna ved blodets bånd, tenk på Jesu Kristi ord: «Når du en gang omvender deg, så styrk dine brødre» (Luk 22,32). Er dere da selv omvendt til Kristus, så styrk disse svake! Våk over dem! Ser dere dem i fare, så advar dem. Ser dere dem gå seg vill, så hent dem tilbake. Ser dere dem i nød, så trøst dem og stå dem bi. Ser dere dem falle, så hjelp dem opp igjen.

Gjør dere dette trofast, skal vi en gang – å, måtte det bli alle! – stå sammen med disse barna hisset for Kristi trone og se ham, slik vi her står sammen med dem i håpet.

For at dette nå kan skje, la oss til slutt kaste oss ned på knærne og i hjertelig andakt og fast tro legge disse barnas nød på Frelserens hjerte:

Herre Jesus Kristus, i dag har du lagt dette spørsmålet fram for disse barna: «Vil også dere gå bort?» Og de har svart deg: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Kristus, den levende Guds Sønn.»

Med dette har de bekjent for deg at de ikke kjenner noen annen Frelser enn deg. Bare hos deg kan de finne redning fra synd, nød og død; bare hos deg lys, bare hos deg nåde, bare hos deg rettferdighet, bare hos deg trøst, bare hos deg kraft, bare hos deg liv og salighet. Derfor vil de bli hos deg til døden.

Å Jesus, så bli da også du hos dem, og støt dem ikke bort! Ja, bind dem selv fast til ditt hjerte. For holder ikke du dem, kan de ikke holde deg. Selv i dag er nok forsettet og viljen deres svak, men du har jo selv tilbudt deg å være deres styrke.

De er nok uverdige syndere, men du er jo nettopp kommet til verden for syndernes skyld, som en Frelser for syndere og ikke for de rettferdige. De er nok syke og skrøpelige på sjelen, men du er jo nettopp en lege, ikke for de friske, men for de svake og elendige.

Vi vet nok at ikke ett av disse barna vil være deg fullkomment tro. Når de glemmer løftet sitt, vil de ofte snuble og feile. Men du har jo lovt at du vil forbli trofast, også om vi blir troløse. Og til sist vet vi nok at heller ikke vi er verdige til at du hører vår fattige bønn for disse barna.

Men vi kneler her for deg, ikke i tillit til vår rettferdighet, men i tillit til din store barmhjertighet. Vi ber til deg bare fordi vi stoler på ditt bud og ditt løfte. Å, så hør oss da! Disse barna er jo ikke våre barn, de er dine. Du har kjøpt dem til deg med ditt blod. Går de fortapt, så mister du dem.

Å, forbarm deg da over dem! Bevar dem i din sannhet og nåde. Vær du deres ly og skjold mot all forførelse, deres nådetrone mot deres synd, deres trøst mot nød og anfektelse, deres liv mot døden, og deres Frelser og forsvarer mot dommen og fordømmelsen.

Å Jesus, vi kan jo ikke bevare dem. Derfor legger vi dem nå i ditt fang og i dine armer. Med dette er de overgitt til deg for evig. Bevar dem, hjelp dem i liv og i død, gjør dem salige!

Å du Guds Lam, som bærer verdens og også deres synder, forbarm deg over dem!

Å du Guds Lam, som bærer verdens og også deres synder, forbarm deg over dem!

Å du Guds Lam, som bærer verdens og også deres synder, gi dem din fred! Amen! Amen!

Skjærtorsdag

1 Kor 11,23–32

Herre Jesus, sann Gud og sant menneske i én person! Du har riktignok tatt ditt synlige nærvær bort fra din kjære menighet, for her vil du ikke bli sett, men trodd. Likevel er og blir du uatskillelig fra den. Du har ikke etterlatt oss farløse (Joh 14,18). Også i dag er du hos oss – usynlig, men virkelig og i sannhet – du selv med all din nåde.

Og for at vi både skulle og kunne trøste oss med dette uten tvil, innstiftet du i den natten da du ble forrådt, et måltid der du gir oss ditt legeme å ete og ditt blod å drikke, inntil du kommer. Å, hjelp oss da, så vi ikke lar denne trøsten bli tatt fra oss, men holder fast ved den til vi til slutt med disse våre øyne skal se deg, med disse våre ører høre deg og med disse våre hender gripe deg, og slik nyte ditt fullkomne samfunn i evig, salig glede. Amen!

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Den hellige nattverd, som vi i dag feirer innstiftelsen av, er et kjærlighetsmåltid – både etter sin opprinnelse og etter sin hensikt. For det første har Kristus selv innstiftet den, av usigelig kjærlighet til sine egne.

Når evangelisten Johannes i sin beretning kommer til det siste måltidet Kristus holdt med disiplene sine, begynner han med disse ordene: «Som han hadde elsket sine egne som var i verden, slik elsket han dem til det siste» (Joh 13,1). Han vil si: Selv om Kristus hadde sin pinefulle død like foran seg, glemte han ikke disiplene for det, og kjærligheten hans til dem ble ikke engang svekket. Tvert imot: Hjertet hans var slik at han ville innstifte og etterlate sine egne det største minnesmerket om sin kjærlighet nettopp da han tok avskjed med denne verden.

Dette har Kristus også sagt selv. For da han endelig satte seg til bords med disiplene for å holde det siste måltidet, sa han, som Lukas forteller, de bemerkelsesverdige ordene: «Jeg har lengtet inderlig etter å ete dette påskemåltidet sammen med dere før jeg lider» (Luk 22,15). Selv om den trofaste Frelseren hadde vært så redd for den blodsdåpen han nå skulle døpes med (Luk 12,50), hadde han likevel samtidig sett fram til sin siste lidelsesnatt med inderlig lengsel. For i denne natten ville han oppheve den gamle paktens måltid og innstifte den nye paktens måltid.

Men den hellige nattverd er ikke bare et kjærlighetsmåltid fordi Kristus selv har innstiftet den av kjærlighet til sine egne. Den er det også, som sagt, på grunn

av sin hensikt: Den skal være kilden til den inderligste broderkjærlighet blant de kristne og båndet som forener dem.

Slik skriver nemlig apostelen Paulus: «Velsignelsens beger som vi velsigner, er det ikke samfunn med Kristi blod? Brødet som vi bryter, er det ikke samfunn med Kristi legeme? Fordi det er ett brød, er vi ett legeme enda vi er mange. For vi har alle del i det ene brødet» (1 Kor 10,16–17). Og lenger fram i brevet legger den samme apostelen til: «Vi har alle fått én Ånd å drikke» (1 Kor 12,13).

Han vil si: Når vi kristne sammen spiser det velsignede brødet som gir del i Kristi legeme, og sammen drikker av det velsignede begeret som gir del i Kristi blod, blir vi alle ett legeme og én ånd – som ett menneske, én eneste person. For de som går til alters, deler ikke Kristi legeme og blod mellom seg, slik at hver får et stykke av det. Nei, alle får det ene og samme, hele Kristi legeme og det ene og samme, hele Kristi blod. Derfor blir de forent og bundet sammen med hverandre, inderligere enn deres eget legeme er forent med sjelen.

Er da ikke den hellige nattverd virkelig et kjærlighetsmåltid? Uten tvil! Like lite som et menneske kan la være å elske seg selv, kan den som går til alters og av hjertet tror den hellige nattverds hemmelighet, la være å elske dem han deler måltidet med. For han vet at det samme Kristi legeme og blod er i dem som i ham selv. Derfor leser vi også om de første kristne at de holdt fast ved brødsbrytelsen og virkelig hadde «ett hjerte og én sjel» (Apg 2,42; 4,32).

Men, mine kjære, er ikke nettopp den hellige nattverd siden reformasjonen blitt gjenstand for strid og kamp, partistrid, splittelse og atskillelse – i stedet for å være et kjærlighetsmåltid som skulle binde de kristne sammen på det aller inderligste? Har ikke den kirken som gikk ut fra pavedømmet, splittet seg i to partier og leirer som bekjemper hverandre – og det nettopp over den hellige nattverd? Og er det ikke særlig vår evangelisk-lutherske kirke som ikke vil slutte fred?

Hva da? Er det også rett at vår kirke uten forbehold vil holde fast ved sin lære om den hellige nattverd, og heller ofre kirkens fred enn denne læren? Burde den ikke gi etter på dette punktet, så den kan feire kjærlighetens måltid i broderlig enighet med alle som kaller seg kristne?

Ville det ikke stemme med den kristne kjærligheten om vi lutheranere lot enhver tro og lære om den hellige nattverd det han selv holder for rett, og gikk fram til Herrens alter i fred med ham? Burde vi ikke i det minste legge ned våpnene ved alteret? Burde ikke all kamp og strid i det minste stanse ved forsoningens måltid?

Eller er den rene læren om den hellige nattverd virkelig så viktig at vi ikke kan gi etter her? Er den så viktig at vi må holde fast ved den i ubrytelig troskap, hvilke følger det enn kan få? Ja, mine kjære, vi tør ikke og vi kan ikke gi etter her – så sant Guds ord, så sant Kristi majestet og ære, så sant vår egen og alle menneskers salighet er oss kjær. Og det er dette jeg vil legge dere på hjertet i dag, på den høyverdige nattverdens innstiftelsesdag.

> For jeg har mottatt fra Herren det som jeg også har overgitt til dere, at Herren Jesus den natten da han ble forrådt, tok et brød, takket, brøt det og sa: Dette er mitt legeme, som er for dere. Gjør dette til minne om meg! Likeså tok han også

> begeret etter aftensmåltidet og sa: Dette begeret er den nye pakt i mitt blod. Gjør dette, så ofte som dere drikker av det, til minne om meg! For så ofte som dere eter dette brødet og drikker av dette begeret, forkynner dere Herrens død, inntil han kommer.
> Derfor, den som eter brødet eller drikker av Herrens beger på uverdig vis, blir skyldig i Herrens legeme og blod. La hvert menneske prøve seg selv, og så ete av brødet og drikke av begeret. For den som eter og drikker, han eter og drikker seg selv til dom dersom han ikke akter på Herrens legeme. Derfor er det mange svake og syke blant dere, og ikke få som sovner inn. Men dersom vi dømte oss selv, ble vi ikke dømt. Men når vi blir dømt, da er det Herren som refser oss, for at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden.

«For jeg har mottatt fra Herren det som jeg også har overgitt til dere.» Med denne uttrykkelige forsikringen begynner apostelen Paulus sin beretning om innstiftelsen av den hellige nattverd i teksten som er lest. Det er svært bemerkelsesverdig. Vi ser av dette at apostelen holdt den rette nattverdlæren for en sak av helt særlig vekt. Derfor fant han det nødvendig å forsikre korinterne om at han hadde den rette læren om dette – ikke fra rykter, ikke gjennom overlevering, slett ikke fra mennesker, men ved direkte åpenbaring, fra den opphøyde Herrens egen munn.

For hvor viktig må ikke en historisk hendelse være når Guds Sønn, som sitter ved Majestetens høyre hånd i det høye, selv åpenbarer den direkte og med den største nøyaktighet for sitt vitne på jorden – i alle enkeltheter! Hvor viktig må da ikke hvert ord om denne hendelsen være, og hver omstendighet ved den, hvor liten den enn kan synes! La meg derfor i dag holde fram for dere:

Hvor viktig og nødvendig det er at vi også framover holder fast ved den rene læren om den hellige nattverd i ubrytelig troskap.

Dette er nemlig så nødvendig fordi det her gjelder tre uforlignelig viktige ting: For det første om Guds klare ord er til å stole på; for det andre Kristi virkelige nærvær hos sin kirke; og endelig for det tredje det kosteligste og ugjendriveligste pant på at våre synder er tilgitt.

I. Om Guds klare ord er til å stole på

All visshet i vår tro og om vår salighet hviler på at Guds klare ord er til å stole på. Kunne vi ikke stole trygt og fast på Guds klare ord, uten å frykte det minste for at det kunne føre oss på villspor, da var vår tro forgjeves, og hele vår kristendom var som et hus bygd på sand.

Derfor har det også alltid vært Satans knep å gjøre Guds klare ord dunkelt og usikkert for å bedra menneskene for frelsen. Gud hadde en gang sagt klart til det første mennesket: «Av hvert tre i hagen kan du fritt ete, men treet til kunnskap om godt og ondt, må du ikke ete av» (1 Mos 2,16–17).

Hva gjorde nå Satan for å styrte de første menneskene? Han prøvde å vekke tvil hos dem om disse klare Guds ord og sa: «Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen?» (1 Mos 3,1) Og se, så snart mennesket hadde latt seg gjøre usikker på dette klare Guds ord, var han falt, og det var ute med hans salighet.

Videre hadde Gud fra himmelen ropt klart ut om Kristus: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17). Hva gjorde nå Satan for å styrte også menneskenes Forløser, etter at han hadde styrtet menneskene? Han prøvde å gjøre også ham usikker på dette klare ordet fra hans himmelske Far. Straks etter at Farens røst hadde lydt fra himmelen, sa Satan for å friste ham: «Er du Guds Sønn, så si at disse steinene skal bli til brød!» (Matt 4,3)

Men Kristus lot seg slett ikke gjøre usikker på sin Fars klare ord. Tvert imot slo han tilbake alle fristerens angrep med Guds ord, og hver gang sa han: «Det står skrevet!» (Matt 4,4)

Men si nå selv: Kan det finnes et klarere og tydeligere Guds ord enn nattverdordene: «Ta, et! Dette er mitt legeme. Ta, drikk! Dette er mitt blod»? Er det ikke her sagt så soleklart som det overhodet kunne sies, at Kristi legeme og blod virkelig er til stede i den hellige nattverd og blir mottatt i, med og under brødet og vinen? Eller si meg: Hvordan skulle Kristus ellers ha talt for å uttrykke denne hemmeligheten?

Tenk etter: Om et menneske rakte oss et beger og sa: «Ta, drikk! Dette er vin», kunne vi da forstå det annerledes enn at det var vin i begeret, at den ble rakt oss med og under begeret, og at vi skulle drikke den? Ville ikke giveren ha spottet oss om det til slutt viste seg at det ikke hadde vært vin i begeret?

Kan vi da – tør vi da – tro at den døende Frelseren ville spotte disiplene sine og hele sin kirke? Han rakte dem jo brød og vin, innstiftet etter sine egne ord sitt testamente og sa: «Ta, et! Dette er mitt legeme. Ta, drikk! Dette er mitt blod.» Langt derifra!

Men de som ikke vil tro denne hemmeligheten, viser til at det jo også står skrevet: Kristus er en klippe, et lam, døren, vintreet og lignende (1 Kor 10,4; Joh 1,29; 10,9; 15,1). Disse Guds ord kan – ja, må – en jo åpenbart ta billedlig, sier de. Hvorfor da ikke også ordene: «Dette er mitt legeme, dette er mitt blod»?

Men dette er en fullstendig tom utflukt. At Kristus ikke er en vanlig, men en åndelig klippe, ikke et vanlig, men et åndelig lam, ikke en vanlig, men en åndelig dør, ikke et vanlig, men et åndelig vintre – nemlig «det sanne vintre» – det sier Guds ord oss selv.

Men hvor sier Kristus at han med det legemet og det blodet han taler om, bare mener et åndelig, billedlig blod, eller bare et tegn på sitt legeme og blod? Tvert imot sier han nettopp det motsatte. Til ordet «legeme» føyer han jo til: «som brytes for dere», og til ordet «blod»: «som utgytes for dere».

Men det er jo ikke Kristi åndelige, billedlige legeme eller et tegn på det som er gitt for oss, men hans virkelige, sanne legeme. Og det er ikke Kristi åndelige, billedlige blod eller et tegn på det som er utgytt for oss, men hans virkelige, sanne blod![1]

Derfor er det ingen tvil: Noen påstår at brødet og vinen i den hellige nattverd ikke *er*, men bare *betyr* Kristi legeme og blod. Andre påstår at det ikke er Kristi sanne legeme og sanne blod som er til stede i den hellige nattverd, men bare et billedlig legeme og et billedlig blod; at begge deler er fraværende og derfor bare

[1] «som brytes for dere» er Luthers ordlyd i 1 Kor 11,24. NB: «som er for dere». Luk 22,19 har «som blir gitt for dere».

blir mottatt åndelig av de troende med troens munn – noe de jo skal gjøre ved ethvert vanlig måltid. Alle disse går hardnakket bort fra Kristi klare ord.

Så spør jeg dere som ennå holder Kristi ord for Guds ord: Tør vi, kan vi si ja og amen til dette? Aldri i verden! Var nattverdordene dunkle, tvetydige og gåtefulle, kunne nok den ene tolke dem slik og den andre slik uten fare – bare tolkningen stemte med troen. Men nattverdordene er så tydelige, så klare og så enkle at de ikke kunne vært tydeligere, klarere og enklere – et barn kan forstå dem. Derfor har intet menneske og ingen engel, kort sagt ingen skapning, makt til å tolke dem annerledes enn de lyder.

Ville vi tillate dette, var ikke hele Guds ord lenger til å stole på. For kan vi ikke lenger stole på de klare nattverdordene – testamentsordene til Guds døende Sønn og verdens Frelser – kan vi ikke lenger stole på noe Guds ord. Står ikke lenger de klare nattverdordene fast, står ikke noe Guds ord fast lenger. Kan vi gå bort fra de klare nattverdordene bare fordi de ikke stemmer med vår fornuft, kan vi gå bort fra alle Guds ord som synes dårskap for fornuften.

Kan vi tolke Kristi klare ord: «Dette er mitt legeme», slik: «Dette betyr bare mitt legeme», da kan vi også tolke Guds klare ord: «Kristus er Guds Sønn, Kristus er verdens Frelser», slik: Kristus betyr bare Guds Sønn, Kristus betyr bare verdens Frelser.

Og det er også dette Satan har i sinne når han vil velte de klare nattverdordene. Med dette vil han nemlig velte ikke bare disse ordene, men hele Guds ord, og gjøre det vaklende, usikkert og upålitelig for oss. Slik vil Satan få det dit hen at ingen kristen skal kunne trøste seg i liv og død med «Det står skrevet!» og kjempe mot kjøttet, verden og djevelen med det.

Dette og ikke noe annet var også den første grunnen til at Luther i sin tid holdt så fast ved den rene læren om den hellige nattverd. Allerede i 1524 skriver han selv: «Om noen med holdbare grunner beviste at det bare var brød og vin der, trengte en ikke å fare så voldsomt løs på meg. Jeg er dessverre altfor tilbøyelig til denne meningen, så sant jeg ennå kjenner Adam i meg. Men jeg er fanget og kan ikke slippe fri. Teksten står for mektig der, og den lar seg ikke rive ut av sammenhengen med ord.» (*Luthers verker, Walch-utgaven* XV, 2449.)

Selv Melanchthon skriver: «Jeg finner ingen grunn til at vi skulle vike fra den meningen at Kristus er til stede med sitt legeme og blod i den hellige nattverd. Det kan være at en annen mening, som passer bedre for den menneskelige fornuft, er mer behagelig for et lediggående sinn – særlig når den er pyntet og smykket med spissfindig uttenkte grunner. Men hvordan skal den holde stand i anfektelsen, når samvittigheten vil gå i rette med en om hva grunnen var til å vike fra kirkenes vanlige mening? Da vil disse ordene: ‹Dette er mitt legeme›, være rene tordenkiler. Hva skal da et forskrekket sinn sette opp mot dem? Med hvilket skriftord og med hvilket Guds ord skal det dekke seg og overtale seg selv til å tro at Kristi ord skal forstås billedlig?»

Så langt Melanchthon. Også han innså altså: Å la fornuften omtolke og behandle nattverdordene er ikke noe annet enn å gi Guds ord til pris, slik at ikke noe Guds ord står fast.

Derfor, mine kjære: Så sant Guds ords faste trøst er oss kjær, må også vi holde fast ved den rene læren om den hellige nattverd i ubrytelig troskap, også framover.

II. Kristi virkelige nærvær hos sin kirke

Men dette er også så nødvendig og viktig fordi det for det andre gjelder Kristi virkelige nærvær hos sin kirke. Allerede mens han var på jorden, ga Kristus dette løftet: «Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem» (Matt 18,20). Og da han var oppstått fra de døde og skulle til å fare opp til himmelen, trøstet han sine egne enda en gang til avskjed med denne forsikringen: «Se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende!» (Matt 28,20)

Av dette ser vi at Kristus ikke hørte til de religionsstifterne som bare gir sin samtid en lære, så dør og ikke etterlater dem noe annet enn sin lære og kanskje sitt eksempel. Kristus hørte heller ikke til de menneskevennene og velgjørerne som etter sin død bare lever videre i minnet, i hjertene til en takknemlig ettertid. Kristus var heller ikke bare en profet – en som Johannes døperen, som ikke selv var lyset, men skulle vitne om lyset (Joh 1,8), eller en som Elia, som ved sin himmelfart bare etterlot sine disipler kappen sin.

Nei, Kristus var Gud og menneske i én person. Han var kommet til denne verden, ikke for å bringe en ny lære, men for å grunnlegge et nådens og herlighetens rike, der han selv skulle være hersker og konge.

Men det er nettopp dette som skiller den kristne kirke fra alle andre trossamfunn: Den har ikke bare sin stifters lære, men stifteren selv midt iblant seg. Kirkens Frelser, Forløser og Hjelper, dens vern og herre, er ikke borte fra den, men er virkelig og i sannhet nær hos den til alle tider og på alle steder. Dette er den høyeste, søteste, saligste og sterkeste trøst den kristne kirke har. Så lenge kirken holder fast ved denne trøsten – at Kristus selv virkelig og i sannhet er hos den – kan den ikke miste motet.

Derfor er det heller ikke noe Satan alltid har rast og frest mer mot enn denne trøsterike læren. Mot den sto erkekjetteren Arius fram i det fjerde århundre – han som fornektet Kristi guddom. Og mot den kjemper alle rasjonalister den dag i dag, de som vil gjøre Kristus til et rent og bart menneske. Alle vil de rane kirken for den trøsten at den har en levende og nærværende Frelser, som alltid er med den og midt i den. Alle ville og vil de overtale kirken til å tro at Kristus bare lever videre i den i ånden, bare ved minnet om ham.

Men hva annet gjør så alle de som ikke vil tro at Kristus virkelig og i sannhet er til stede med sitt legeme og blod i den hellige nattverd? Også de forkaster med dette den høyeste trøsten kirken har. Riktignok sier de ofte at det er langt fra dem å fornekte dette. For også de tror jo av hjertet at Kristus etter sin guddommelige natur er hos sin kirke ennå i dag; de kan bare ikke tro at Kristus også etter sin menneskelige natur er nærværende.

Men med dette vil de enten bare føre andre bak lyset, eller de fører seg selv bak lyset. For hva da? Finnes det en Kristus som noe sted er Gud uten samtidig også å være menneske? Finnes det da to Kristuser, en guddommelig og en menneskelig?

Nei! Er Kristus bare halvt og ikke helt hos sin kirke, er han ikke også etter sin menneskelige natur hos den, da er han slett ikke hos den. For Kristus er Gud og menneske i én uatskillelig person; ingen himmel og ingen jord, ja, ingen død og intet helvete kan skille Gud og menneske i ham fra hverandre.

Og nettopp dette er den trøsten kirken har: Det er ikke bare den hellige Guds Sønn som er hos den – han som for syndere bare er en fortærende ild (Hebr 12,29). Nei, det er Gudmennesket Jesus Kristus, Guds Sønn som er blitt dens bror, den nådefulle, vennlige og elskelige Frelseren for syndere.

Kirken har midt iblant seg ham som en gang ble lagt i krybben for den, som en gang levde, led, hang på korset og døde for den, og som en gang ble reist opp fra de døde til dens rettferdiggjørelse (Rom 4,25) og til slutt for opp til himmelen i herlighet, for at den skal bli herliggjort for evig.

Derfor er det heller ingen annen enn dette Gudmennesket som har lovet kirken å være midt iblant den selv, så ofte den samles i hans navn. Ingen annen enn denne Frelseren har lovet den å være med den alle dager inntil verdens ende. Og om Kristus som kirkens hode vitner også de hellige apostlene at han for opp, ikke bare til himmelen, men over alle himler, for å fylle alt (Ef 4,10).

Derfor tror kirken at heller ikke mennesket Kristus er stengt inne i himmelen som en annen, bare menneskelig helgen. Den tror at han sitter ved Guds høyre hånd, som er overalt, og at han altså også som menneske er overalt – og derfor også hos kirken med hele fylden av sin kraft og nåde.

Men alt dette fornekter de som ikke vil ta de soleklare, høyhellige nattverd-ordene: «Dette er mitt legeme, dette er mitt blod», slik de lyder. For de fornekter jo nettopp at Kristi legeme og blod er til stede i den hellige nattverd fordi de slett ikke tror at Kristus er legemlig nærværende i sin kirke. De vil gjøre kirken til en skole der læreren er død, og der en ikke har noe annet igjen av ham enn læren hans. I stedet for den levende og nærværende Kristus vil de bare gi kirken en død og fraværende Kristus, ja, bare minnebilder av ham og tegn på ham.

Av dette kan dere se at når vår kirke ikke vil la seg rane den rene læren om den hellige nattverd, gjelder det ikke en tom ordstrid mellom teologene, heller ikke bare en falsk tolkning av et bibelsted, ja, ikke engang bare Kristi nærvær i den hellige nattverd. Det gjelder selve Kristi virkelige nærvær hos sin kirke.

Ve oss derfor om vi skulle vike eller gi etter her! Da ville vi gi til pris intet mindre enn det aller helligste i den kristne kirke – den nye paktens paktsark og nådestol. Kristi sanne nærvær er oss så mye kjærere enn bare minnet om ham, og Kristus selv så mye kjærere enn et skyggebilde av ham. Like trofast må vi derfor holde fast ved den rene læren om alterets høyverdige sakrament.

III. Det kosteligste pant på at våre synder er tilgitt

Men, mine kjære, vi har enda en tredje grunn til dette: Det gjelder også det kosteligste og ugjendriveligste pant på at våre synder er tilgitt.

Det er sant: I den hellige nattverd blir vi ikke gitt noen annen nåde enn den vi allerede er gitt i den hellige dåp, i forkynnelsen av evangeliet og i den trøsterike avløsningen.

Når et menneske blir døpt med vann i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn, til Kristi død, tar Gud ham ved dette inn i sin nådepakt i kraft av sitt løfte. Han gir ham alt det Kristus har vunnet ved sin lidelse og død, og vasker usynlig sjelen hans ren for all syndeskyld. Og den som tror det, han har det.

Når så evangeliet blir forkynt, blir den allmenne benådningen kunngjort for alle tilhørerne i den store Guds navn – den benådningen som Gud Fader allerede høytidelig har ropt ut ved at han reiste vår Frelser opp fra de døde. Slik blir syndenes forlatelse tilbudt og rakt fram til dem alle. Og den som tror det, han har det.

Når endelig en Kristi tjener eller en kristen uttaler avløsningen over en annen kristen i Guds navn, er det etter Kristi løfte ikke annerledes enn om Gud selv uttalte denne avløsningen over ham fra himmelen. Slik tilbyr, gir og besegler Gud selv ham forlatelse for alle synder. Og den som tror det, han har det.

Etter dette kunne det se ut som om hvert menneske alt var godt nok forsynt med den skatten syndenes forlatelse er. Og da kunne det synes å bety lite om den hellige nattverd med sin syndsforlatelse ble svekket for ham eller til og med tatt helt fra ham.

Men slik er det slett ikke. Tvert imot er den hellige nattverd den egentlige kronen på alle nådemidlene som Kristus har gitt sin kjære kristenhet. Tenk etter: I den hellige nattverd rekker Kristus sine kristne det velsignede brødet med disse ordene: «Ta, et! Dette er mitt legeme, som brytes for dere», og det velsignede begeret med disse ordene: «Ta, drikk! Dette er mitt blod, som utgytes for dere til syndenes forlatelse.»

Med dette vil Frelseren åpenbart si: Her, ta mitt legeme og et det – ikke som en legemlig føde, men som offerlegemet som ble gitt i døden for deres synder. Her, ta mitt blod og drikk det – ikke som en legemlig drikk, men som forsoningsblodet som ble utgytt på korset til forlatelse for deres synder.

Å, hvem kan da si hvilket herlig, trøsterikt og himmelsk søtt måltid den hellige nattverd er? Der blir syndenes forlatelse ikke bare forkynt, kunngjort, tilsagt, forsikret og beseglet for oss, som i de andre nådemidlene. Der gir Kristus samtidig sine kristne sitt eget legeme og blod som pant på den.

Si selv: Er ikke dette en så viss forsikring om at våre synder er tilgitt, at den slett ikke kunne gjøres sikrere? Kan en skyldner fremdeles frykte for sin kreditor når kausjonisten hans ikke bare har betalt gjelden hans, men også gir ham i hånden selve den summen han allerede har gjort opp med – og mer enn nok? Visselig ikke!

Kan da et menneske fremdeles tvile på at det ikke er noen nød med hans syndeskyld, og at han har del i Kristi forsoning? For selve den store løsepengen, som Gud allerede har tatt imot som full betaling for alle menneskers synd, er jo gitt ham i munnen og hjertet. Nei, et kosteligere og mer ugjendrivelig guddommelig pant kan ikke gis.

Men se: De som ikke vil ta Kristi ord: «Dette er mitt legeme, dette er mitt blod», slik de lyder, og som bare vil gjøre den hellige nattverd til et tomt minnemåltid, vil rane kristenheten for nettopp dette høyeste pantet på vår forløsning.

Så si da selv: Er ikke den rene læren om den hellige nattverd verd at vi også framover holder fast ved den i ubrytelig troskap? Er den ikke verd at vi kjemper for den med hellig alvor og iver? Er den ikke verd at vi heller tåler all forakt og spott enn at vi gir den til pris? Er den ikke verd at vi heller ofrer den timelige freden og den ytre enigheten mellom mennesker enn at vi ofrer denne høyeste skatten kirken eier?

Jo, i sannhet, mine kjære! Gud har framfor alle andre kirker gitt vår evangelisk-lutherske kirke den nåde å kjenne den rene læren om den hellige nattverd. Derfor har han også satt den til vokter og forvalter over denne himmelske kirkeskatten i sin kristenhet. Og av sin underfulle nåde har han også kalt alle oss som er denne kirkens sønner, døtre og tjenere, til å hjelpe til med å bevare dette høye gode for den kjære kristenheten.

Vel da! La så alle andre kristne ha falt fra denne læren; la dem til og med i stor forblindelse håne og spotte den som gammeldags, papistisk overtro. La oss likevel holde desto trofastere fast ved den, også i disse gruelige tidene med vantro og frafall. La oss ikke skamme oss over denne læren, men bekjenne den med glede og offentlig prise den som det kosteligste klenodiet vi er betrodd.

For – glem det aldri, jeg gjentar det – det gjelder her ikke noe lite, men tre uforlignelig viktige ting: at Guds klare ord er til å stole på, Kristi virkelige nærvær hos sin kirke, og endelig det kosteligste og ugjendriveligste pant på at våre synder er tilgitt.

Men la oss framfor alt selv flittig gå fram til dette nådebordet i troen. La oss plukke himmelfrukten fra dette nye livets tre, som Kristus har plantet om fra paradiset til kirkens hage, og øse det evige livs vann fra denne guddommelige kilden. Så skal vi ved dette også bli styrket og bevart i den sanne tro til det evige liv.

Men der borte skal vi en gang holde den rette, evige nattverd med Kristus, når vi skal drikke vintreets frukt med ham i hans Fars rike (Matt 26,29). Til det hjelpe oss Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske i én uatskillelig person, høylovet i tid og evighet. Amen.

Langfredag

Matt 27,31–54

Kristus, du Guds Lam, som bærer verdens synder, forbarm deg over oss og gi oss din fred. Amen. Amen.

Dere tilhørere, som er dyrt kjøpt og forsonet ved Kristus!

Vi er kommet sammen her i dag for å ta for oss det alvorligste av alt som menneskets ånd noen gang kan rette seg mot – men også det mest hemmelighetsfulle, det mest underfulle og det mest trøsterike. Vi har nemlig samlet oss her i dag for å holde minnehøytid over en død.

Og hvilken død? Det er ikke et menneskes død. Det er ikke døden til en berømt helt som har gjort store bedrifter og falt på slagmarken for landet sitt. Det er ikke døden til en elsket far, en venn eller en velgjører, og heller ikke døden til en helgen eller en martyr som døde for sannheten – allerede det ville være viktig nok til at vi sammen tenkte alvorlig over det. Men det er noe usigelig mer: Det vi i dag vil feire sammen her i Herrens hus, er Guds enbårne Sønns død til forsoning for selve verden.

I dag skal vi høre om det Peter en gang ropte til Israels menn i templet i Jerusalem: «Livets høvding drepte dere» (Apg 3,15). I dag skal vi høre om det Paulus en gang skrev til korinterne: «De har korsfestet herlighetens Herre» (1 Kor 2,8), og om det han holdt fram for de eldste i Efesus: «Gud vant seg sin menighet med sitt eget blod» (Apg 20,28). I dag skal vi altså høre om et blod som ble utøst, og som ikke var menneskeblod, men – som Johannes uttrykkelig skriver – Guds egen Sønns blod (1 Joh 1,7).

Ja, denne gangen må jeg forkynne for dere: Det var på denne dag at den Allerhelligste selv døde synderes død for at synderen skulle leve. Det var på denne dag at den Allmektige selv ble overvunnet av mørkets makt og lagt i støvet. Det skjedde for at mennesket – det maktesløse mennesket som mørkets fyrste hadde overvunnet – skulle bli frelst fra hans herredømme og triumfere i evighet.

Det var på denne dag at selv han «som har sin utgang fra gammel tid, fra evighets dager» (Mika 5,1), nådde enden på sine dager, for at saligheten igjen kunne bli brakt til de falne menneskene og være uten ende. Det var på denne dag at selve den uuttømmelige kilden som alle skapningers liv har strømmet ut fra, ble tilstoppet, for at den skulle strømme ut og gi liv i alle synderes døde hjerter.

Den evige kjærlighetens sol gikk ned i tiden for at den i all evighet skulle kunne lyse for dem som var truet av evig natt. Den store Guds egen Sønn utøste

sitt hellige blod til siste dråpe for å slukke den ilden av Guds vrede som menneskenes synd hadde tent. Kort sagt, det skjedde som Paulus sier: «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv» (2 Kor 5,19).

For et emne! Det rommer det herligste og høyeste av alle kjærlighetens under som Gud har gjort, og den saligste og dypeste av alle nådens hemmeligheter som han har åpenbart.

«Gud døde på korset og forlikte verden med seg selv» – dette er det de salige i himmelen har lovprist helt til nå, og det de i all evighet vil prise framfor alt annet. Ja, Johannes sier oss i sin Åpenbaring at dette er innholdet i den nye sangen som alle de utvalgte der oppe skal synge i evighet. Gjennom alle himler roper de: «Verdig er du til å ta imot boken og åpne seglene på den, fordi du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt» (Åp 5,9).

Men ikke bare de salige menneskene – heller ikke englene i himmelen vet om noe herligere å lovsynge i sine himmelske kor enn Guds Sønns forsoningsdød. Selv englene, skriver Johannes, jubler over den med høy røst: «Verdig er Lammet, som ble slaktet, til å få makt og rikdom og visdom og styrke og ære og pris og velsignelse!» (Åp 5,12).

Dere ser altså at Kristi dødsdag ikke bare blir feiret på jorden, men også i himmelen, av englenes myriader og av alle de fullendte rettferdiges ånder (Hebr 12,22–23). Og den blir ikke bare feiret i dag; den skal fortsatt feires når himmel og jord for lengst er forgått, fra evighet til evighet.

Så la da også oss i dag feire denne store hendelsen, til pris for den evige kjærligheten som har ofret seg for oss og til frelse for våre dyrt kjøpte sjeler. Og for at det skal skje, la oss først synge «Kristus, du Guds Lam» osv. og så falle på kne og inderlig påkalle Gud.

Tekst: Matt 27,31–54.

> Etter at de slik hadde hånet ham, tok de kappen av ham og kledde ham i hans egne klær. Og de førte ham bort for å korsfeste ham. Mens de var på vei ut, møtte de en mann fra Kyréne som hette Simon. Ham tvang de til å bære korset hans. Og de kom til et sted som kalles Golgata – det betyr Hodeskalle-stedet. De ga ham da vin blandet med galle, men da han hadde smakt det, ville han ikke drikke. Da de hadde korsfestet ham, delte de klærne hans mellom seg ved loddkasting. Og de satt der og holdt vakt over ham. Over hodet hans hadde de festet en innskrift med klagemålet mot ham: Dette er Jesus, jødenes konge. Da ble to røvere korsfestet sammen med ham, en på høyre side og en på venstre.
> De som gikk forbi, spottet ham, ristet på hodet og sa: Du som river ned templet og bygger det opp igjen på tre dager! Frels deg selv! Er du Guds Sønn, da stig ned av korset! På samme måte spottet også yppersteprestene ham, sammen med de skriftlærde og de eldste, og sa: Andre har han frelst, seg selv kan han ikke frelse! Han er Israels konge, la ham nå stige ned fra korset, så skal vi tro på ham! Han har satt sin lit til Gud, la nå Gud fri ham om han har behag i ham. Han sa jo: Jeg er Guds Sønn. Også røverne som var korsfestet sammen med ham, hånte ham på samme måte.
> Men fra den sjette time falt det et mørke over hele landet, like til den niende time. Og ved den niende time ropte Jesus med høy røst: Eli, Eli, lama sabak-

> tani? Det betyr: Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg? Da noen av dem som sto der, hørte det, sa de: Han roper på Elia! Og straks løp en av dem til, tok en svamp og fylte den med vineddik. Han satte den på en rørstav og tilbød ham å drikke. Men de andre sa: Vent, la oss se om Elia kommer for å frelse ham! Men Jesus ropte igjen med høy røst og oppga ånden.
> Og se, forhenget i templet revnet i to, ovenfra og ned. Og jorden skalv, og klippene revnet. Gravene åpnet seg, og mange av legemene til de hellige som var sovnet inn, sto opp. Etter Jesu oppstandelse gikk de ut av gravene, og kom inn i den hellige by og viste seg for mange. Men da høvedsmannen og de som holdt vakt over Jesus sammen med ham, så jordskjelvet og det som skjedde, ble de grepet av redsel og sa: I sannhet, dette var Guds Sønn!

Her har vi, mine kjære, skildringen av hvordan Gud ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham for oss alle i lidelse, vanære og død til vår forsoning (Rom 8,32).

La oss nå se riktig på det bildet av Golgata som her blir malt for øynene våre. Hvilket ord leser vi da som overskrift over dette bildet? Det er ordet: «La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,20). Ja, den som bare ikke trassig lukker øynene, skal se dette ordet lyse klart som solen over Golgata, som om det var skrevet med Guds hånd i store, flammende bokstaver. La meg derfor nå vise dere:

At ingenting roper så inntrengende til alle mennesker: «La dere forlike med Gud!» som Guds egen Sønns død.

La oss her for det første tenke over i hvilken forstand Guds Sønns død roper dette så inntrengende til alle mennesker, og for det andre hvordan enhver skal og kan følge dette ropet.

I. Hvordan Guds Sønns død roper dette til alle mennesker

Da Gud skapte mennesket, sto det i det saligste forhold til ham. Det var Guds barn, Guds elskede, Guds venn. Men fordi mennesket har falt i synd, er nå alle mennesker blitt Guds fiender, og Gud er blitt deres fiende. For Gud er hellig, og derfor kan han ikke inngå noe vennskap med synden.

Riktignok lever de fleste mennesker i den søte innbilningen at de er himmelens yndlinger, at de står seg godt med Gud, og at de er Guds venner. De bygger dette enten på at Gud jo er god og ikke tar det så nøye med synden, eller på at de jo har levd et anstendig og rettskaffent liv fra ungdommen av. Eller de slutter at Gud er deres venn fordi han jo hittil alltid har latt det gå dem godt i denne verden.

Men alt dette er en falsk grunn, en sandgrunn. Tvert imot er de fleste mennesker i verden ennå ikke forsonet med Gud. Og hvorfor? Det har, mine kjære, to årsaker. Den første er at noen er redde for å søke forsoning med Gud fordi de tror de kan være sikre på at Gud vil avvise dem. Den andre er at andre ikke vil ha noen forsoning.

For det første er det riktignok sant: Hadde ikke Gud selv tilbudt mennesket forsoning, hvordan skulle da et menneske våge å tre fram for den store, allerhelligste Gud, som det har krenket så hardt, og tilby ham forsoning? Men nå

som Guds Sønn har dødd til forsoning for alle mennesker, roper hans død inntrengende til alle, selv til de mest fortvilte syndere: «La dere forlike med Gud!»

Om Gud bare hadde sendt sin enbårne Sønn til verden for å forkynne forsoningen og tilby den til alle mennesker – for en inntrengende oppfordring ville ikke allerede det ha vært! Ja, om Gud bare hadde sendt en engel fra himmelen til jorden med fredens oljegren og forsoningens budskap – hvor glade skulle vi ikke allerede da forlate tvilens ark, i fast tillit til at den guddommelige vredes vannflom hadde tørket inn!

Ja, hva sier jeg? Hadde det bare behaget Gud å la et menneske si til oss: «Vend tilbake til meg, dere menneskebarn, jeg er forsonet» – hvor frimodig kunne og skulle vi ikke allerede da vende tilbake til Guds farsarmer når vi hørte det ropet!

Men Gud har i sin bunnløse kjærlighet gjort uendelig mye mer for å vinne hjertet vårt tilbake, forsikre oss om sitt forsonte hjerte og vekke vår tillit til ham på ny. Gud har ikke bare sendt sin enbårne Sønn til verden for å forkynne forsoningen, men har gitt ham som offer for oss for å skaffe forsoningen til veie.

Det er uendelig mye mer enn om Gud Fader, Sønn og Hellig Ånd selv var kommet til oss med et forsonet, vennlig ansikt og hadde sluttet oss i sine armer. Det er uendelig mye mer enn om Gud hadde åpnet alle himmelens porter for alle mennesker og ropt til dem fra sin herlighets trone: «Gå inn til min salighet! Deres synder vil jeg aldri i evighet komme i hu; de er senket i havets dyp. Jeg vil være deres far, og dere skal være mine sønner og døtre.»

Etter at Gud har latt sin egen Sønn blø og dø på korset for vår synd, kan og tør ikke noe menneske lenger tvile på at Gud vil og skal ta imot ham når han vender tilbake til ham. Hva annet skulle og kunne fortsatt fylle ham med frykt? Syndene hans? De er jo betalt med en umåtelig pris, med Guds Sønns blod. Guds vrede? Den er jo stilt ved hans egen Sønns død. Guds trusler i loven? De er jo opphevet ved korset på Golgata og forvandlet til rene løfter om nåde og salighet.

Så visst som den jordiske solen mistet sitt skinn da Kristus døde, så visst har den rette solen, nådens og rettferdighetens sol, gått opp over alle mennesker ved hans død. Så visst som gravene åpnet seg etter Kristi død og de døde gikk ut, så visst var Kristi død vår døds død og det evige livs kilde som strømmer oss i møte.

Så visst som klippene revnet ved Kristi død, så visst har Guds hånd i dette øyeblikk revet alle menneskers syndsregister i stykker. Så visst som forhenget i templet revnet ved Kristi død og det aller helligste med nådestolen ble åpnet, så visst er nå adgangen til Guds nådestol, ja, til himmelens aller helligste, åpnet på vidt gap for alle mennesker.

Nå kan og skal alle Guds sendebud rope til alle mennesker: «Kom, kom, la dere forlike med Gud!» Dere skal ikke først spørre: «Hvordan skal jeg forsone ham, den Allerhelligste, som jeg har krenket?» Det har allerede skjedd! Gud er forsonet – herlig, fullkomment, for evig, forsonet med alle. Å, la nå også dere forlike med Gud!

Den som ikke vil komme nå – når vil, når skal han da komme? Den som ikke vil være frimodig nå – hva skal, hva kan gjøre ham frimodig? Den som ikke vil nøye seg med Guds egen Sønns død som pant – hva skal han da stilles tilfreds

med? Den som ikke vil følge denne lokkingen og oppmuntringen fra Gud til å komme til ham – hva skal da lokke og oppmuntre ham? Den som ikke lar den kjærligheten som tvang og drev Guds Sønn til forsoningsdøden på korset, tvinge og drive seg til Gud med sin søte allmakt – hva kan da tvinge og drive ham?

Men, mine dyrebare tilhørere, dere som er forsonet ved Kristus: Det finnes – som jeg alt har sagt – ikke bare slike som lar seg holde borte fra å ta imot forsoningen med Gud fordi de kjenner sin syndeskyld og er redde. Det finnes også slike som lar seg holde borte fra den av kjærlighet til synden og til verden. Men også til dem roper Guds Sønns forsoningsdød inntrengende: «Å, la dere forlike med Gud!»

Den roper til dem: «Å, dere mennesker, hva gjør dere, som vil fortsette å være Guds fiender? Hvordan? Blir dere ikke rørt over den store kjærligheten Gud har også til dere, og som han har åpenbart ved sin Sønns død? Tenk over det: Gud trenger ikke dere, og likevel har han fra evighet av lengtet etter å dra dere til seg og gjøre dere salige. Han så på forhånd at dere ville falle, og derfor bestemte han også på forhånd å forløse dere og forsone dere med seg selv. Dere hadde krenket ham, men han ventet ikke til dere kom til ham. Han visste at dere aldri ville søke ham hvis det var dere som skulle ta det første skrittet til forsoningen. Derfor har Gud, den Høyeste, kommet dere i forkjøpet, enda det var han som var krenket. Og han har ikke bare rakt dere hånden først til forsoning – nei, han har latt sin egen Sønn dø for dere og med det forsonet dere. Og nå lar han dere formane, ja, ved sine tjenere ber han dere bønnfallende, med kjærlighetens og medlidenhetens tårer: La dere forlike med Gud!»

«La dere forlike med Gud!» står skrevet på Forløserens kors med blodrød skrift som alle syndere kan lese. «La dere forlike med Gud!» roper hver dråpe av forsoningens blod som renner fra hans sår. «La dere forlike!» roper kjerubene med englerøst ned fra den avdekkede nådestolen. «La dere forlike!» roper de døde som står opp av gravene. «La dere forlike!» tordner de revnende klippene. «La dere forlike!» roper hele jorden, der den bever og skjelver under korsets byrde. «La dere forlike!» lyder det gjennom alle himler fra munnen til alle de fullendte ånder som allerede ved Kristi død er tatt opp i himmelen.

Å, ve den som forblir døv for disse tusenfoldige røstene! Ve den som forakter kjærligheten som dør for ham! Ve den som ikke vil gi slipp på sitt fiendskap mot Gud, men vil la selv Guds Sønns død være uten frukt for seg!

For en slik finnes det ingen hjelp. Ja, selve forsoningsblodet, som her ba bønnfallende om miskunn for ham, skal i det hinsidige rope på hevn over ham i evighet. Himmel og jord, hele skaperverket og selve helvete skal vitne mot ham, og Gud, Skaperen, skal sammen med alle sine skapninger en gang rope ut fordømmelsesdommen over ham.

Der skal ikke det søte ordet «La deg forlike med Gud!» lenger lyde i øret hans, men dette: «Gå bort fra meg, du forbannede, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans» (Matt 25,41). Du skulle bli salig, og du ville ikke. Du foraktet selv den evige kjærligheten som døde for deg; så smak da nå den evige vreden som fordømmer deg. Du ville ingen forsoning ha; så smak nå hva det er

å bli støtt bort. Son nå selv dine synder i helvetes evige pinsler og flammer, for nå skal din orm aldri dø og din ild ikke slokne (Mark 9,48).

II. Hvordan enhver skal og kan følge ropet

Men, mine dyrebare, når dere nå alle må innrømme at ingenting roper så inntrengende til alle mennesker: «La dere forlike med Gud!» som Guds egen Sønns død, så hør nå for det andre også hvordan enhver skal og kan følge dette ropet.

Ropet «La dere forlike med Gud!» betyr egentlig, mine kjære, ikke noe annet enn dette: Tro av hjertet at dere ved Kristus allerede er forsonet med Gud, og grip den hånden til forsoning som Gud i evangeliet rekker fram til alle mennesker, også til dere. Men så lett som dette ser ut til å være, så vanskelig, ja, så umulig er det for oss alle av egne krefter. Dette kan bare Guds Ånd virke, han som må virke alt godt i oss.

Han må først forklare ordene «La deg forlike med Gud» i hvert menneskehjerte; ellers blir de i all evighet uforståelige. Men skal Den Hellige Ånd lukke disse ordene opp for et menneske, må han framfor alt en gang vise det riktig tydelig at det ennå ikke er forsonet med Gud, men tvert imot er Guds fiende på grunn av sine synder. Deretter må han gjennom ordene «La dere forlike med Gud!» la det gå opp for mennesket, klart som solen, at forsoningen med Gud allerede har skjedd for det.

Men dere vil kanskje si: «Hva skal vi gjøre for at Guds Ånd kan virke dette i oss?» Jeg svarer: Bruk framfor alt det middelet Guds Ånd vil virke alt åndelig godt ved – og bare ved det: hans hellige ord, hans lov og hans evangelium.

For når du, menneske, først leser og hører loven, får du vite hva Gud krever av deg, og hvordan du skal være – ikke bare i gjerninger, ord og oppførsel, men også i tankene, i hjertet og i sinnet. Da vil du også snart erkjenne at du ikke har levd slik. Ja, til slutt vil det bli åpenbart for deg at du hater Guds lov med dens krav og trusler, og at du altså er Guds fiende.

Men har Guds Ånd ved loven ført deg til denne erkjennelsen, å, så vend ikke blikket fort bort fra dette forferdelige bildet av din syndige sjel! Tenk heller riktig over hvor dypt du har falt, og hvor langt du har kommet bort!

Da vil Gud Den Hellige Ånd vekke en gudelig sorg i deg. «Jeg er Guds fiende» – disse ordene vil lyde som Guds torden i samvittigheten din. «Jeg er Guds fiende» – disse ordene vil gjennombore hjertet ditt som et dolkestikk. «Jeg er Guds fiende» – disse ordene vil fare ned over deg som et lynnedslag fra den Allerhelligstes dommertrone og slå deg til jorden.

Da vil du ønske at du kunne flykte fra Gud og skjule deg for ham. Men i samvittigheten din vil du ikke finne vern noe sted, ikke noe tilfluktssted for Guds vrede ansikt. Til slutt vil du derfor rope: «Jeg er fortapt! Jeg er fortapt! Ve meg!»

Men vel deg om det kommer så langt med deg! Dette er ikke veien til fortapelsen, men til Frelseren! Hører du da i denne tilstanden ordet: «La dere forlike med Gud!» – for Gud er forsonet ved sin Sønns død, forsonet med hele verden, forsonet med alle syndere, forsonet også med deg – å, da vil disse ordene trenge inn i øret ditt som himmelsk musikk!

Du vil føle deg som et barn som har ligget i en tung og angstfull drøm og trodd at det skulle til å synke ned i en avgrunn, men som nå våkner og ser at det ligger i fanget til sin ømme mor.

Du vil rope ut: «Hva? Er det mulig? Skulle også jeg synder være forløst? Skulle også jeg, Guds fiende, være forsonet med Gud? Skulle også jeg få tilgivelse, også jeg få nåde? Skulle også jeg være Guds barn, og Gud være min Far? Skulle Gud rekke ut kjærlighetens og forsoningens hånd også etter meg? Skulle himmelen stå åpen også for meg?» På alle disse glade, undrende spørsmålene vil Guds Ånd da ved evangeliet svare ja og amen i hjertet ditt (2 Kor 1,20). Og han vil lære deg å sukke det søte: «Abba, kjære Far! Abba, kjære, forsonte Far!» (Rom 8,15).

Se, dette, nettopp dette er veien der Den Hellige Ånd gjør hvert menneske i stand til å følge oppfordringen: «La dere forlike med Gud!»

Å, gå da alle denne veien! Da skal korset til deres Forsoner bli deres fristed i syndenød, deres håps anker i trengsel, deres seiersbanner i kampen mot synden, verden og Satan og deres himmelstige i dødstimen. Den guddommelige vissheten dere har fått om deres forsoning med Gud, skal smelte hjertet deres om. Kjærlighet til Gud og til brødrene deres skal ta bolig der. Med ord og gjerninger skal dere rope: «Ham vil jeg elske, for han elsket meg først» (1 Joh 4,19). Og dere skal gjøre mot brødrene deres slik Gud har gjort mot dere.

Her vil dere riktignok ikke alltid smake og se herligheten i forsoningen deres. Over deres Forsoners kors vil solen ofte miste sitt skinn i trengsel og anfektelse. Også troens øye vil til tider bli dunkelt og mørkt for dere, og under korset vil dere igjen gråte bitre tårer i syndenød og angst.

Men bli bare stående der under det til hjertet brister! Dør dere under korset – vel dere! Da skal de hellige englene bære sjelen deres bort fra Golgata i jammerdalen til Tabor-fjellet i løftets land der oppe, der den evige forklarelsens sol stråler uten skyer av tvil og motløshet. Da skal også dere stemme i den nye sangen: «Verdig er du til å ta imot boken og åpne seglene på den, fordi du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud.» Halleluja! Amen, i evighet. Amen.

Påskedag

Mark 16,1–8

Herre Jesus Kristus! Fylt av glede er vi kommet hit i dag. For i dag ser vi deg ikke lenger i skam og fornedrelse for våre synders skyld, men i høyhet og ære for vår rettferdighets skyld. Du «hadde ingen skikkelse» og ble ikke lenger regnet blant mennesker. Du var den aller mest foraktede og uverdige, full av smerter og sykdom. Men se, skammen, lidelsene og smertene er borte! I dag løfter du hodet høyt, smykket med den himmelske forklarelsens kledning og omgitt av guddommelig herlighet. Engler og mennesker ser deg som den fagreste av menneskenes barn.

Du bar en tornekrone og var overgitt i synderes hender og prisgitt dine fienders overmot. Men i dag ser vi deg triumfere med seierskrans, dine bånd er revet i stykker, og alle dine fiender ligger for dine føtter!

Du var som et lam som føres bort for å slaktes, og som et får som tier når de klipper det, og du opplot ikke din munn. Men i dag ser vi deg som løven av Judas stamme, som har seiret, og for din røst skjelver og flykter døden, djevelen og hele helvete. Til sist døde du på korset, forlatt av Gud, stønnende og blodig. Men i dag ser vi deg oppstanden fra graven, og vi hører deg rope høyt: «Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet. Og jeg har nøklene til døden og dødsriket.»

Med glede feirer vi derfor i dag denne festen for din herliggjørelse. I dag tier våre klager over din lidelse og død. Vi tar fram igjen harpene vi hadde lagt bort, og synger på nytt glade salmer til lov og tilbedelse for deg, den oppstandne.

Men vi ber deg: La oss også i dag få erfare i våre hjerter at du lever som vår Herre og Gud, som vår Frelser og evige mellommann. Ta oss med deg ut av gravene – ut av syndens, tvilens, sorgens og avmaktens grav, ut av graven med all vår legemlige og åndelige elendighet. La oss få del i din seier, i ditt liv, i din glede, i din kraft og i din herlighet. Å, virk dette i oss alle ved ordet om din oppstandelse, og overalt i verden der det blir forkynt i disse dager. Hør oss for din egen skyld. Amen!

Dyrekjøpte og hjertens glade tilhørere!

Påskefesten er en virkelig gledesfest. Det vet alle. Men hva som er den egentlige grunnen til den rette påskegleden, hva den gleder seg over og hva den består i, det vet nok bare få. Jeg taler ikke om dem som ikke engang i påsken søker gleden sin i Herrens hus, men i verdens avgudstempler. For hva kan de vite om den åndelige gleden, de som bare har smak for kjødets glede?

Nei, jeg taler nettopp om dem som gjerne vil være kristne, som kjenner Guds ord og har sin glede i det. Selv disse kan ofte godt si hva den rette julegleden består i. Men hva den sanne påskegleden består i, det har de ennå ikke klart for seg.

Vanligvis mener man at kristenheten i påsken gleder seg over tre ting. For det første at Kristus på denne tiden endelig har fått sin æres- og gledesdag etter vanæren og den tunge lidelsen. For det andre at hans uskyld er blitt åpenbar for all verden ved oppstandelsen, og at sannheten og guddommeligheten i hans ord er blitt stadfestet så ingen kan motsi det. For det tredje at menneskesjelens udødelighet og legemets kommende oppstandelse med dette er hevet over all tvil.

Alt dette er riktignok grunner til de kristnes påskeglede. For også Den hellige skrift framhever disse tingene som frukter av Jesu Kristi oppstandelse. Om det første sier den: Kristus «fornedret … seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset. Derfor har òg Gud høyt opphøyet ham» (Fil 2,8–9).

Om det andre sier Skriften: «Og det må alle bekjenne, – stort er gudsfryktens mysterium: Gud åpenbart i kjød, rettferdiggjort i ånd» (1 Tim 3,16). Og et annet sted: Kristus er «etter hellighets Ånd … godtgjort å være Guds veldige Sønn ved oppstandelsen fra de døde» (Rom 1,4). Om det tredje sier Den hellige skrift til slutt: «Men når det blir forkynt om Kristus at han er reist opp fra de døde, hvordan kan da noen blant dere si at det ikke er noen oppstandelse fra de døde?» (1 Kor 15,12).

Men så viktig alt dette er, rommer det likevel slett ikke den rette, fulle påsketrøsten. For til alle disse tre tingene – til Kristi herliggjørelse, til stadfestelsen av hans lære og til visshet om sjelens udødelighet og de dødes oppstandelse – var Kristi oppstandelse ikke ubetinget nødvendig.

For det første kunne Gud ha herliggjort Kristus på en annen måte også. For det andre var både hans lære og hans guddommelighet allerede tilstrekkelig stadfestet ved hans herlige under. Og menneskets udødelighet og kjødets oppstandelse var for lengst hevet over tvil – ved at Lasarus, ungdommen i Nain og Jairus' datter ble vakt opp, ja, allerede ved de oppvekkelsene fra de døde som Det gamle testamente forteller om.

Den sanne grunnen til de kristnes påskeglede er en helt annen – eller burde i alle fall være en helt annen. Det vi har nevnt, er nesten ikke mer enn rammen rundt selve bildet, ikke mer enn tilgiften til selve gaven.

Det kan vi allerede slutte av at Den hellige skrift framstiller Kristi oppstandelse som ubetinget nødvendig for at menneskene skal bli forløst og frelst. Blant annet sier den hellige apostelen Paulus det tydelig i det herlige 15. kapittel av sitt første brev til korinterne: «Er Kristus ikke reist opp, da er vår forkynnelse ingenting, og den troen dere har, er intet … da er dere ennå i deres synder. Da er også de fortapt som er sovnet inn i Kristus» (1 Kor 15,14.17–18).

Av dette må vi slutte at Kristi oppstandelse ikke bare er en fyllstein i byggverket for vår frelse, men både grunnsteinen og sluttsteinen i det. Kristi oppstandelse er ikke bare en funklende edelstein i kronen på vår forløsning,

men selve kronen på forløsningen. Uten Kristi oppstandelse ville altså verden ennå ikke være forløst.

Og slik er det også. Det er først Kristi oppstandelse som gjør at vi kan glede oss over hans fødsel, trøste oss med hans lidelse og død og rose oss av hans kors. Derfor synger ikke den kristne kirke bare i julen: «Hadde Guds Sønn ikke blitt menneske, da var vi alle fortapt.» Og den synger ikke bare i den hellige fastetiden: «All synd har du tatt bort, ellers var vi fortapt.» Men den synger også i påsken:

«Var han ikke oppstanden,
da var all verden gått under.
Men siden han er oppstanden,
så lover vi Gud, vår kjære Herre.
Kyrie eleison! Halleluja! Halleluja! Halleluja!
Derfor vil vi alle være glade
og synge Kristus lov og ære.
Kyrie eleison!»

Å, det er en stor, herlig, salig og usigelig trøst – ja, en trøst ingen kan gå til bunns i – som ligger i vår Frelsers oppstandelse! La oss da i dag for alvor slukke tørsten ved denne uuttømmelige kilden til trøst, så vi aldri i evighet skal tørste. Men først vil vi påkalle den oppstandne selv og be ham om hjelp til det.

Tekst: Mark 16,1–8.

> Og da sabbaten var til ende, kjøpte Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome velluktende oljer for å gå og salve ham. Meget tidlig den første dagen i uken kom de til graven, da solen gikk opp. De sa til hverandre: Hvem skal rulle steinen bort fra gravåpningen for oss? Men da de så opp, fikk de se at steinen var rullet bort. Den var nemlig meget stor.
> Da de kom inn i graven, så de en ung mann sitte der på høyre side, kledd i en hvit, lang kappe, og de ble forferdet. Men han sier til dem: Frykt ikke! Dere søker Jesus fra Nasaret, den korsfestede. Han er blitt reist opp, han er ikke her! Se, der er stedet hvor de la ham. Men gå og si til disiplene hans og til Peter: Han går i forveien for dere til Galilea. Der skal dere se ham, slik han sa til dere.
> De gikk da ut og flyktet i hast bort fra graven, skjelvende og grepet av forferdelse. De sa ikke et ord til noen, for de var redde.

På grunnlag av dagens festberetning vil jeg tale til dere om den høye trøsten som ligger i Jesu Kristi oppstandelse: for det første hva denne trøsten er, og for det andre hva et menneske må gjøre når han vil eie den.

I. Hva den høye trøsten er

Mine kjære, sammenligner vi de festene de kristne feirer til minne om Guds store gjerninger, må vi si at Kristi oppstandelsesfest er den som rommer mest trøst. Ja, trøsten som ligger i denne Guds gjerning, er så stor at en forkynner av evangeliet godt kunne være redd for å åpenbare den.

Og jeg tilstår for dere: Hver gang jeg skal preke over påskeevangeliet, blir det en stor kamp i meg. Jeg ser hvilken lunkenhet og treghet som råder blant oss når det gjelder å sørge for sjelens frelse. Jeg ser hvor forferdelig nådens evange-

lium blir misforstått og misbrukt til falsk trygghet. Ja, jeg ser hvordan mange tilsynelatende trøster seg med det – på falsk grunn og like inn i helvete. Derfor kommer jeg alltid først på den tanken: Du skal tie om den store trøsten, for den vil bare gjøre skade.

Men til sist lyder det alltid i meg: Du har likevel ikke lov til å tie! Gud har jo selv åpenbart sin nådes rikdom i sitt ord. Han har ikke latt seg hindre av at så mange ville misbruke den, enda han godt visste det. Han har tenkt på dem som trenger denne trøsten.

Disse betraktningene får alltid overtaket hos meg, også i dag. Ja, i Paulus' fotspor vil jeg ikke holde noe tilbake for dere, men forkynne dere hele Guds råd til vår frelse (Apg 20,27) – også all den trøsten Gud rikelig øser ut over verden i sitt ord. Ved den vil de mest engstede synderne finne fred, og de gudfryktige vil bli bedre av den. Hyklerne derimot vil slett ikke kunne glede seg over den. For selv om samvittigheten deres av og til sover, våkner den alltid opp igjen.

Mine kjære, ved første øyekast ser Kristi oppstandelse riktignok svært gledelig ut, men ikke som noen så høy trøst nettopp for oss. Man kan nemlig lett tenke: For Kristus er det nok viktig at han er stått opp fra de døde og slik er kommet til en tilstand av ubeskrivelig herlighet etter en usigelig fornedrelse. Men hva angår det oss?

Men slik kan en bare tenke når en ser flyktig på beretningen om Kristi oppstandelse. Hører vi derimot hva Skriften sier at den betyr, må vi dømme helt annerledes. Her er det framfor alt viktig hva Paulus skriver i 2 Kor 5,15. Der står det at de som lever, skal leve «for ham som døde og ble reist opp for dem».

Av dette ser vi at Kristus ikke bare er død for oss, men også stått opp for oss. Også i hans oppstandelse må vi altså se Kristus som alle menneskers stedfortreder og mellommann, slik som i hans død på korset. Og merk dere: Nettopp dette er nøkkelen til hemmeligheten om den overvettes høye trøsten som ligger i hans oppstandelse.

La meg først prøve å gjøre saken tydelig med en lignelse. Tenk deg at borgerne i en by gjør opprør mot kongen sin. Kongen drar ut mot den opprørske byen og omringer den med en overlegen hær. Borgerne ser at de ikke kan holde stand i byen, og de må frykte at kongen snart vil ta streng hevn over dem. Så bestemmer de seg for å søke kongens nåde. De sender derfor en mann fra byen til kongens leir. Han skal opptre som stedfortreder for hele borgerskapet og be om nåde på alles vegne.

Hvis borgerne kort etter fikk høre at stedfortrederen deres var blitt lagt i lenker, ville de bli forskrekket. De måtte slutte at den samme skjebnen ventet dem også.

Men hvis de senere fikk høre at stedfortrederen var blitt satt fri igjen – ja, hvis de deretter selv fikk se ham dra inn i byen under fredssanger og basunklang, med rike gaver fra kongen, med et stort æresfølge og ridende på en kongelig hest – hva måtte borgerne da slutte av at stedfortrederen deres kom så høytidelig tilbake? Uten tvil ikke noe annet enn at kongen hadde benådet dem. I stedfortrederens person ville kongen vise borgerne hvordan han var sinnet mot dem alle, og hva de kunne vente seg av ham.

Se, på samme måte er det med Kristus og hans oppstandelse. Som alle menneskers stedfortreder gikk han til sin lidelse og død. Han skulle nemlig skaffe oss nåde hos kongenes Konge, som vi hadde gjort opprør mot ved synden.

Og hva skjedde? Kongenes Konge kastet riktignok Kristus, vår stedfortreder, i dødens lenker. Men se, plutselig på den tredje dagen ser vi Kristus fri igjen! Rikt utrustet av kongenes Konge og fulgt av tjenerne ved hans trone, nemlig englene, vender han tilbake til oss i stor herlighet. Hva må vi nå slutte av at Kristus er kommet tilbake? Uten tvil ikke noe annet enn at kongenes Konge har benådet oss, og at han i vår stedfortreder Kristus har villet vise oss hvor nådig han nå er sinnet mot oss.

Av dette ser dere: Først når vi ser den oppstandne som menneskenes stedfortreder, får vi det rette bildet av Kristi herlige oppstandelse. Da ser vi at oppstandelsen hans ikke bare er den lykkelige og herlige utgangen på Kristi sak, men den lykkelige og herlige utgangen på alle menneskers sak. Kristus hadde jo ikke lidd for seg selv og var ikke død for seg selv, men for alle mennesker. Derfor er han heller ikke stått opp for seg selv, men for alle mennesker.

Da Kristus led og døde, steg han liksom ned i havets dyp for å lete etter forløsningen for oss, slik en leter etter en kostbar perle. Da han så sto opp, kom han opp igjen fra havets dyp og ropte liksom: «Jeg har funnet den, jeg har funnet den!» Men hva hadde han funnet? Perlen, vår forløsning.

Da Kristus led og døde, var han Guds Lam, som ikke bar sine egne synder, men verdens synd. Men da han sto opp, ser vi ikke lenger noen synd hos ham. Han bærer ikke lenger tjenerskikkelsen, ikke lenger det syndige kjøds skikkelse. Han har altså kastet av seg syndens byrde og latt den bli liggende i graven. Hvor er så våre synder nå? De er båret bort fra Guds åsyn, de er begravet for evig.

«Synden og døden og alle piler
som Satan kan skyte,
ligger knust der du hvilte,
nede i gravens mørke land.
Der begravde du dem og ga meg
en sikker stav til trøst.»

Da Kristus led og døde, ble han straffet for våre synders skyld, som han hadde tatt på seg. For Jesaja sier: «Han ble såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger» (Jes 53,5). Men da han sto opp, ser vi ham fri fra all straff. Hvis straff er det da som er over? Menneskenes straff.

Da Kristus led og døde, ville han som vår borgen betale den gjelden vi mennesker var sunket ned i overfor Gud. For han sier selv i den 69. salme: «Det jeg ikke har røvet, må jeg nå gi tilbake» (Sal 69,5). Da han så sto opp, var vår borgen sluppet ut av dødens fangetårn og satt fri. Hvor er nå vår gjeldsbok? Den er revet i stykker; all vår gjeld er betalt. Ved å vekke opp Kristus har Gud Fader nå selv erklært at han aldri i evighet vil kreve noen betaling av oss.

Da Kristus led og døde, ville han bære seg selv fram som offer for Gud på korsets alter for å forsone menneskene med Gud. Da Gud så vakte ham opp, vitnet Gud selv åpent for himmel og jord at han hadde tatt imot sin Sønns offer

og funnet det fullgyldig. Med dette har nettopp vi mennesker fått det fullgyldige vitnesbyrdet: Gud er forsonet med oss.

Da Kristus led og døde, begynte han den store kampen mot våre fiender – loven, synden, døden og djevelen – som vår hærfører, vår frelses høvding, vår David. Se, da han sto opp, hadde han oppfylt loven, overvunnet synden, tatt makten fra døden, knust hodet på djevelen, den gamle slangen, ødelagt helvete og triumfert over mørkets fyrste og hele hans hær. Slik hans kamp var vår kamp, er nå også hans seier vår seier, hans triumf vår triumf, hans overmakt vår overmakt. Det er våre fiender som ligger for den oppstandnes føtter.

Da Kristus led og døde, ble han dømt av Gud i vårt sted og fordømt til døden. Men da Gud Fader så vakte ham opp igjen, hvem ble da frikjent av Gud i Kristi person? Kristus trengte jo ingen frikjennelse for seg selv, for ingen kunne anklage ham for noen synd. Si meg: Hvem ble da rettferdiggjort i ham? Hvem ble i ham erklært for ren og uskyldig? Det var oss mennesker; det var hele verden. Da Gud sa til Kristus: Du skal leve! – da gjaldt det oss! Hans liv er vårt liv, hans frikjennelse vår frikjennelse, hans rettferdiggjørelse vår rettferdiggjørelse.

Nå vil dere forstå hva Paulus mener når han skriver i Romerbrevet 4: Kristus ble «gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse» (Rom 4,25). Nå vil dere forstå hva han vil si når han skriver videre i neste kapittel: «Altså, likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker» (Rom 5,18).

Nå vil dere forstå hva den samme apostelen vil si når han skriver i 2. Korinterbrev 5: «Én er død for alle, og derved har de alle dødd» (2 Kor 5,14). Og nå vil dere endelig også forstå hvorfor Kristus så ofte også gir oss det som gjelder ham selv, og hvorfor han sier: «Jeg lever, og dere skal leve» (Joh 14,19), og: «I verden har dere trengsel. Men vær frimodige! Jeg har overvunnet verden» (Joh 16,33).

Hvem kan da fullt ut si hvilken høy trøst som ligger i Kristi oppstandelse? Den er selve absolusjonen som Gud selv har uttalt over alle mennesker, alle syndere – med ett ord: over hele verden – og som han har stadfestet på det herligste. I den åpenbarer Guds evige kjærlighet seg i hele sin rikdom, i sin overstrømmende fylde og i sin høyeste glans.

For i den hører vi at det ikke var nok for Gud å sende sin Sønn til verden og la ham bli menneske for oss. Ja, det var ikke nok for ham å gi og ofre sin egen Sønn i døden for oss. Nei, da hans Sønn hadde fullført alt han måtte gjøre og lide for å fortjene og vinne nåde, liv og frelse for oss, da kunne ikke Gud – menneskelig talt – vente til vi kom og ba ham om nåden i Kristus, så brennende elsket han oss syndere.

Nei, knapt hadde hans Sønn fullført alt, før han skyndte seg å gi menneskene nåden som var vunnet: Uten å nøle vakte han sin Sønn opp. Straks frikjente han dem alle for deres synder, og i Kristus erklærte han dem offentlig, uttrykkelig og høytidelig for himmel og jord som forløste og forsonte, rene, uten skyld og rettferdige.

II. Hva et menneske må gjøre når han vil eie denne trøsten

Å, store trøst! Lykkelig, ja, evig lykkelig er den som kjenner, eier og nyter denne trøsten! Men nå vil jeg for det andre tale til dere om hva et menneske må gjøre når han vil eie den.

Mine kjære, spørsmålet er svært lett å svare på. Dere har hørt at trøsten i Kristi oppstandelse består i dette: Gud har ved den – nemlig i Kristus – allerede benådet, absolvert og rettferdiggjort hele verden. Det vil si at han allerede i Kristi person har tilsagt den syndenes forlatelse og erklært den for rettferdig.

Men si nå selv: En forbryter var først dømt til døden, men ble senere benådet av sin dommer – uten at han selv hadde bedt om det eller strevd for det. Hva har han å gjøre for å få del i benådningen som allerede er besluttet? Han har selvsagt ikke noe annet å gjøre – og han kan ikke gjøre noe annet – enn å ta imot benådningen.

Eller tenk deg en tigger som får en umåtelig stor gave brakt til sitt hus av en umåtelig rik velgjører, uten at han på noen måte har gjort seg fortjent til det, ja, uten at han har bedt om det. Hva har han å gjøre for å få nyte godt av gaven som er tiltenkt ham? Heller ikke han har selvsagt noe annet å gjøre – og han kan ikke gjøre noe annet – enn å ta imot gaven.

Ville det ikke være den største dårskap i verden om den benådede forbryteren og den rikt beskjenkede tiggeren ikke ville ta imot velgjerningen før de hadde gjort så mye som trengtes for å fortjene den? Ville de ikke begge gå glipp av velgjerningen for alltid på den måten?

Her har dere nå svaret på spørsmålet: Hva må et menneske gjøre når han vil eie den høye trøsten som ligger i Kristi oppstandelse? Svaret er: Han må ta imot den rettferdiggjørelsen eller benådningen som Gud Fader selv har tilsagt hele verden ved å vekke opp Kristus – og altså også ham. Med ett ord: Han må *tro* det! Dette og ikke noe annet kan og må han gjøre.

Alt det mennesket vil gjøre i tillegg for å eie trøsten i oppstandelsen, er ikke bare fåfengt, unødig og bortkastet strev og arbeid, men også til hinder, skadelig og fordervelig. For den som vil bidra med det aller minste til sin rettferdiggjørelse for Gud, han fornekter Guds nåde. Han setter over styr Kristi fullkomne fortjeneste, som alene gjelder, hans blodige død, som alene har kraft til å forsone, og den rettferdiggjørende betydningen av hans ærefulle oppstandelse.

Men tro ikke at jeg på egen hånd våger å framstille veien til himmelen så enkelt for dere. For det første viser saken selv dette. Gud har jo allerede tilsagt verden nåden ved Kristi oppstandelse, så en kan eie den bare ved å ta imot den, altså ved å tro den.

Og dernest sier Guds ord det uttrykkelig. Hit hører alle de stedene i Den hellige skrift der troen alene blir krevd, og der rettferdighet for Gud og all frelse og salighet blir tilskrevet troen alene – og framfor alt troen på Kristi oppstandelse. Slik skriver blant annet Paulus i Romerbrevet 10: «Det er troens ord, det som vi forkynner. For dersom du med din munn bekjenner at Jesus er Herre, og i ditt hjerte tror at Gud reiste ham opp fra de døde, da skal du bli frelst» (Rom 10,8–9). Her hører dere det fra apostelens egen munn.

Og går vi til beretningen om Kristi oppstandelse, ser vi det samme i eksemplet med alle apostlene. Så lenge de ikke trodde på Kristi oppstandelse, var de ennå uten trøst. Men så snart de av hjertet trodde det glade budskapet om den, kom trøst, fred, glede og liv inn i deres bekymrede hjerter.

Mine dyrebare tilhørere, så roper jeg da til dere med Jesaja: «Nå vel, alle dere som tørster, kom til vannene! Og dere som ingen penger har, kom, kjøp og et, ja kom, kjøp uten penger og uten betaling vin og melk!» (Jes 55,1). Å, måtte ingen la denne påsketrøsten bli forkynt forgjeves for seg! Grip til, alle, alle sammen, og grip til straks, nå mens Gud ennå har dekket sitt nådebord for dere! Den tid kan komme da dere trenger påsketrøsten og ikke kan finne den.

Du som til nå har klamret deg til verden, til dens forfengelighet, goder, gleder og æresposter: Lær ved Kristi åpne grav å skamme deg over dette jordiske, kjødelige og lave sinnet! Han er jo vendt tilbake til livet med en usigelig herlighet som er bestemt for deg. Kast lysten til disse verdiløse tingene ut av hjertet ditt, og ha din lyst i den nåden din Frelser har brakt deg fra sin grav. Der er den rette gleden, der er den rette rikdommen, der er den rette æren!

Men du som til nå til og med har levd i forsettlige, åpenbare synder: Gå i deg selv i dag! Tenk over at du med ditt syndeliv har vist at du til nå ikke har aktet den nåden Gud allerede har tilsagt deg. For hvis du hadde aktet på hva det vil si at «Kristus er stått opp også for meg», da kunne du ikke lenger ha tjent synden. Å, si den da farvel i dag! Stå opp med Kristus av din synds grav, og søk nå din lyst i den overvettes trøsten som din Frelser – som er stått opp også for deg – bringer deg.

Men også du som til nå har holdt deg borte fra nådens kilde fordi du følte deg for uren til å gå dit: Vær ikke lenger så uforstandig! Du spør: «Men vil Gud virkelig benåde meg når jeg kommer til ham?» Men hvordan kan du spørre slik? Fra Guds side er du jo for lengst benådet i Kristi oppstandelse. Det eneste som ennå har manglet, er at du fra din side har tatt imot denne benådningen.

Hvordan kunne Gud i sitt ord love troen alene saligheten, hvis den ikke allerede var vunnet og gitt menneskene? Man tror jo ikke på noe for at det skal skje, men *fordi* det er skjedd! Derfor: Lukk bare øynene opp og se det, og lukk hjertet opp og tro det. Så skal også du få eie den høye trøsten som flyter fra Kristi klippegrav som en krystallklar strøm mot oss syndere – mot alle syndere, også mot deg.

Men dere som allerede har vært så kloke at dere har drukket av denne strømmen: Å, hold en virkelig gledesfest i disse dager, og drikk av den i fulle drag! Øv dere nå i å si etter den hellige apostelen: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,33–34).

Jo mer frimodig vi lærer å si disse ordene – trass i verden, vårt eget hjertes anklager og djevelen – desto bedre rustet blir vi til slutt til å stemme i seierssangen: «Døden er oppslukt til seier. Død, hvor er din brodd? Død, hvor er din seier? Dødens brodd er synden, og syndens kraft er loven. Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (1 Kor 15,54–57).

Den som øver seg i dette i livet, han skal også i døden kunne rope ut i troen med Job, den gamle korsbæreren: «Jeg vet at min gjenløser lever … ut fra mitt kjød skal jeg skue Gud» (Job 19,25–26). Måtte Jesus Kristus hjelpe oss alle til en slik glad og salig avskjed i troen, ved kraften i sin ærefulle oppstandelse. Amen.

Første søndag etter påske

Joh 20,19–31. Quasimodogeniti. (Utgiverens merknad: «Som nyfødte barn», 1 Pet 2,2, var introitus denne søndagen.)

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra den Herre Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

En av de lærene som tydelig skiller vår evangelisk-lutherske kirke fra alle andre såkalte kirker, er at den kristne kirke – og derfor også dens kalte tjenere – har makt til å tilgi synder på jorden. Vår kirke har nemlig fra gammel tid bekjent denne læren for all verden – ikke vaklende og forlegent, men med stort alvor og den gladeste frimodighet.

I den aller eldste utgaven av Luthers Lille katekisme, vår kirkes viktigste skole- og husbok, heter det blant annet: «Skriftemålet omfatter to deler. Den ene er at en bekjenner synden. Den andre er at en tar imot avløsningen eller syndsforlatelsen av skriftefaren som av Gud selv, og slett ikke tviler på den, men tror fast at syndene dermed er forlatt for Gud i himmelen.» I den samme boken får kirkens tjener befaling om å stille hver den som skrifter, dette spørsmålet: «Tror du også at min forlatelse er Guds forlatelse?» Til det skal den som skrifter, svare med et frimodig «Ja».

Men en må ikke tro at det bare er de unge som i det stille blir opplært slik i vår kirke. Nei, i 1530 ble lutheranerne – fyrster, rettslærde og teologer – bedt om å legge fram sin konfesjon, det vil si sin trosbekjennelse, for keiser og rike i Augsburg på vegne av vår kirke. Heller ikke da fornektet de på noen måte læren om kirkens makt til å forlate synder på jorden. Tvert imot bekjente de denne læren åpent og fritt for all verden som en av de dyrebare skattene i den rette, sanne evangeliske lære.

I Den augsburgske bekjennelses artikkel 25 heter det nemlig blant annet: «Folket blir undervist om at de skal sette avløsningen svært høyt, fordi den er Guds røst og blir tilsagt etter Guds befaling. Nøkkelmakten blir holdt i ære, og en minner om hvor stor trøst den gir de forferdede samvittighetene, og at Gud krever tro av oss, så vi skal tro denne avløsningen som en røst som lyder fra himmelen, og at denne troen på Kristus i sannhet får og tar imot syndenes forlatelse.»

Av dette ser dere, mine tilhørere, at vår kirke i sin herlige grunnbekjennelse legger så stor vekt på læren om avløsningen at den som oppgir denne læren,

umulig kan være drevet av den samme ånd som våre fedre. Han har ingen rett til navnet lutheraner, men må stå på en helt annen trosgrunn.

Men som dere vet, er dette en av de læresetningene som nå blir fornektet og forkastet av nesten alle trossamfunn, og særlig av metodistenes samfunn. Den blir framstilt som falsk og farlig og bekjempet på alle mulige måter. Folk kaller den en rest av pavedømmet, et påfunn av herskesyke prester og en hvilepute for kjødelige, sorgløse mennesker som ikke vil omvende seg. Disse spottende talene mot Guds hellige innstiftelse har kanskje alt fått mang en svak sjel til å vakle og ført den vill!

Hva skal vi så gjøre? Skal vi kanskje erkjenne at vår kirke fra eldgammel tid har fart vill på dette punktet? Skal vi derfor nå oppgi det og prøve å sette i gang en ny reformasjon i det nittende århundre? Langt derifra! La oss gå til Guds ord, så skal vi finne at vår kirke også i denne læren står på den urokkelige grunnen i Skriften. Da skal vi også se at de som strider mot denne læren, strider mot Kristus, mot hans ord, mot hans fortjeneste og mot hans sanne kirke.

La oss da i dag bruke søndagens evangelium til å undersøke dette nærmere. Teksten er Joh 20,19–31:

> Da det var blitt kveld samme dag, den første dagen i uken, var dørene lukket der disiplene var, av frykt for judeerne. Da kom Jesus og sto midt iblant dem og sa til dem: Fred være med dere! Og da han hadde sagt dette, viste han dem sine hender og sin side. Da ble disiplene glade, da de så Herren.
> Jesus sa da igjen til dem: Fred være med dere! Likesom Faderen har utsendt meg, sender også jeg dere. Og da han hadde sagt dette, åndet han på dem og sa til dem: Ta imot Den Hellige Ånd! Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt.
> Men en av de tolv, Tomas, det er tvilling, var ikke sammen med dem da Jesus kom. De andre disiplene sa da til ham: Vi har sett Herren! Men han sa til dem: Dersom jeg ikke får se naglemerket i hendene hans og stikke fingeren min i naglegapet og legge hånden min i hans side, vil jeg ikke tro!
> Åtte dager deretter var disiplene hans igjen inne, og Tomas var med dem. Da kom Jesus mens dørene var lukket. Han sto midt iblant dem og sa: Fred være med dere! Deretter sier han til Tomas: Rekk fingeren din hit, og se hendene mine. Og rekk hånden din hit, legg den i min side, og vær ikke vantro, men troende! Tomas svarte og sa til ham: Min Herre og min Gud! Jesus sier til ham: Fordi du har sett meg, tror du. Salige er de som ikke ser, og likevel tror.
> Også mange andre tegn gjorde Jesus for disiplenes øyne, tegn som det ikke er skrevet om i denne boken. Men disse er skrevet for at dere skal tro at Jesus er Messias, Guds Sønn, og for at dere ved troen skal ha liv i hans navn.

Det er tre hovedtekster i Skriften der læren om avløsningen egentlig hører hjemme. Den første står i Matt 16, den andre i Matt 18 og den tredje i dagens evangelium, som vi nettopp har lest. På grunnlag av den siste vil jeg nå vise dere:

Hvor stor og skadelig villfarelsen er hos dem som nekter evangeliets forkynnere makten til å forlate synder på jorden.

Ved denne villfarelsen blir nemlig for det første Kristi klareste ord motsagt, for det andre Kristi fullkomne forløsning fornektet, og for det tredje menneskene frarøvet den høyeste og mest nødvendige trøst.

Herre Jesus Kristus, du som har gitt dine troende den trøstefulle fullmakt til å løse sine brødre og søstre fra deres synder i ditt navn, og som i tillegg har innstiftet det embetet som forkynner forsoningen: Bevar oss i din nåde, så vi ikke i hovmod og selvgodhet forakter denne trøstefulle innstiftelsen din, men ser din kjærlighet til oss syndere i den og bruker den til trøst og til frelse for våre sjeler. Velsign denne betraktningen så det kan skje, for din døds og din oppstandelses skyld. Amen.

I. Kristi klareste ord blir motsagt

Villfarelsen hos dem som nekter evangeliets forkynnere makten til å forlate synder på jorden, er større enn en skulle tro og enn folk flest mener, mine kjære. For det første er den stor fordi den motsier Kristi klareste ord.

Det er helt åpenbart. For som vi har hørt i evangeliet, sier Kristus etter sin oppstandelse til apostlene: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt.»

Men det samme hadde Kristus sagt lenge før sin død, først til Peter og så til alle disiplene. Til Peter sa han: «Jeg vil gi deg nøklene til himlenes rike, og det du binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og det du løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 16,19). Og få dager etter gjentok Kristus disse ordene overfor alle disiplene: «Sannelig sier jeg dere: Alt dere binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt dere løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 18,18).

Her blir makten til å forlate og fastholde synder på jorden gitt kirken og dens tjenere så klart og tydelig at det ikke trengs noe bevis. De som likevel nekter kirken denne makten, gjør seg derfor skyldige i en stor ugudelighet. De motsier Guds Sønn rett i ansiktet og erklærer hans ord for løgn. De gjentar den synden Satan ville forføre de første menneskene til, da han ropte til dem: «Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen?» (1 Mos 3,1).

Guds Sønns ord er så klare og mektige at selv svermerne ofte prøver å gi inntrykk av at også de tror at nøkkel embetet ikke er dødd ut. Men la dere ikke lure av slike svikefulle innrømmelser! De sier nemlig at Kristus med disse ordene bare har gitt apostlene makt til å kunngjøre de vilkårene et menneske må oppfylle for å få syndenes forlatelse, eller som utelukker det fra den.

Men hvem har noen gang hørt at en forlater et menneske hans synder ved å legge fram vilkårene for forlatelse? Det er ikke å utlegge Kristi ord, men å motsi dem. Det er ikke å forklare dem, men å forvrenge dem; ikke å lukke opp den søte trøstekjernen i dem, men å ta den bort eller lukke den inne. Med ett ord: Det er å drive spott og spe med dem og tråkke dem under føttene.

«Men», sier de, «hvor har apostlene gitt avløsning slik som forkynnerne i den lutherske kirke?» Til det svarer jeg: Det er riktig at det på apostlenes tid ikke fantes noen prekestoler der avløsningsformularet kunne leses opp etter prekenen. Det er også riktig at det den gangen ikke fantes noen skriftestol der de

som ville gå til nattverd, kunne få hånden lagt på hodet og bli tilsagt syndenes forlatelse etter skriftemålet. Men selv om vi i den apostoliske kirke ikke finner nøkkelembetet forvaltet i denne formen, på denne måten og med disse seremoniene, finner vi likevel selve saken.

Tenk over dette, mine kjære: Den hellige apostelen Paulus skriver til korinterne: «Far ikke vill! Verken horkarer eller avgudsdyrkere eller ekteskapsbrytere eller de som lar seg bruke til unaturlig utukt, eller menn som øver utukt med menn, eller tyver eller pengegriske eller drankere eller baktalere eller røvere skal arve Guds rike. Slik var det en gang med noen av dere. Men dere har latt dere vaske rene. Dere er blitt helliget, dere er blitt rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd» (1 Kor 6,9–11).

Hva er dette annet enn en åpenbar avløsning som Paulus her lyser over de falne, men botferdige korinterne? Ja, hver gang de hellige apostlene forsikrer de kristne: «Alle er dere jo Guds barn ved troen på Kristus Jesus» (Gal 3,26) og «av nåde er dere frelst» (Ef 2,8) og lignende – hva er det annet enn det Herren sa til den lamme: «Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,2)?

Tenk videre over dette: Da Ananias sa til Saulus: «La deg døpe og få dine synder vasket bort» (Apg 22,16), hva er det annet enn som om Ananias hadde sagt: «La meg gi deg avløsning»?

Men apostlene sier også uttrykkelig at de har makt til å forlate synder, og de har brukt denne makten med klare ord.

I Andre korinterbrev, kapittel 2, leser vi at en blodskjender i menigheten i Korint en gang var blitt så hardt refset for øynene på hele menigheten at han sto på randen av fortvilelse.

Hva gjør så den hellige apostelen Paulus? Blant annet skriver han disse ordene til menigheten: «For ham det gjelder, er det nok med den straffen han har fått av de fleste. Nå skal dere i stedet heller tilgi og trøste ham, for at han ikke skal gå til grunne i enda større sorg. Derfor ber jeg dere: Bli enige om å vise ham kjærlighet. … Og den som dere tilgir noe, ham tilgir også jeg. For det jeg har tilgitt – om jeg har hatt noe å tilgi – det har jeg tilgitt for deres skyld, for Kristi åsyn» (2 Kor 2,6–8.10).

Kan det sies tydeligere, mine kjære, at den hellige apostelen virkelig har forlatt synder i Kristi sted og i menighetens navn?

Dette vitnesbyrdet er så klart at mange fiender av avløsningen ikke engang våger å nekte at i alle fall de hellige apostlene virkelig har hatt og brukt makten til å forlate synder. «Men», sier de, «hvordan skal en bevise at også evangeliets forkynnere i dag har denne makten? Roper ikke Paulus selv et annet sted: ‘Er vel alle apostler?’ (1 Kor 12,29).»

Til det svarer jeg: Det er sant at det er stor forskjell på en apostel og en kirketjener i dag. Apostlene var ufeilbare, og det er ikke kirkens tjenere i dag. Apostlene hadde makt til å gjøre under og til å profetere, og det har ikke kirkens tjenere i dag. Apostlene var kalt direkte av Kristus, Guds Sønn, mens kirkens tjenere i dag er kalt indirekte, gjennom mennesker. Apostlene hadde kall til å gå ut i all verden, mens kirkens tjenere i dag er bundet til den menigheten som er anvist dem.

Men når det gjelder embetet å forkynne evangeliet, er det ingen forskjell. Eller gjelder Herrens ord «Forkynn evangeliet» (Mark 16,15) bare apostlene? Gjelder hans befaling «Døp dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn» (Matt 28,19) bare de tolv? Gjelder hans innstiftelse «Gjør dette til minne om meg» (Luk 22,19) bare de utvalgte disiplene? Nei, om dem de skulle forkynne for, sier Kristus uttrykkelig: «Lær dem å holde alt det jeg har befalt dere» (Matt 28,20).

Så sant som befalingen om å lære, døpe og holde den hellige nattverd gjelder kirken til alle tider, og så sant som kirken skal holde alt det som disiplene ble befalt, like sant gjelder også denne befalingen og dette løftet for kirken til alle tider, inntil dagenes ende: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt. Dersom dere fastholder dem for noen, da er de fastholdt.»

Ordene i Matt 18 gjelder de kristne og menighetene til alle tider: «Men om din bror synder mot deg, så gå og tal ham til rette, han og du alene. Hører han på deg, har du vunnet din bror. Men hører han ikke, så ta med deg en eller to andre, for at enhver sak skal stå fast ved to eller tre vitners utsagn. Men vil han ikke høre på dem, da si det til menigheten. Hører han heller ikke på menigheten, da skal han være for deg som en hedning og en toller!» (Matt 18,15–17).

Så sant disse ordene, sier jeg, gjelder de kristne og menighetene til alle tider, like sant gjelder også ordene som følger rett etter: «Sannelig sier jeg dere: Alt dere binder på jorden, skal være bundet i himmelen, og alt dere løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 18,18).

Det er og blir altså en stor og grufull villfarelse å nekte evangeliets forkynnere makten til å forlate synder på jorden. Hvordan en enn vrir og vender på det, gjør en seg med dette skyldig i den skrekkelige synden å motsi Kristus, Guds Sønn, rett i ansiktet og gjøre hans ord til løgn.

II. Kristi fullkomne forløsning blir fornektet

Men for det andre er denne villfarelsen også så stor og skadelig fordi den fornekter Kristi fullkomne forløsning.

Riktignok hender det ikke sjelden, mine kjære, at også de svermeriske sekt-predikantene uttaler den sannheten at Kristus fullkomment har forløst alle mennesker. Men en må ikke la seg blende og overtale av det, som om også de virkelig trodde og forkynte den. For det er bare altfor åpenbart: Selv om de uttaler denne sannheten én gang, motsier og fornekter de den tusen ganger med hele sin lære om veien til salighet.

For hva vil det si at Kristus fullkomment har forløst oss? Det vil si at Kristus har gjort og lidt alt for oss som vi skulle ha lidt og gjort for å bli salige. Vi trenger ikke å ville utslette våre synder – Kristus har allerede utslettet dem. Vi trenger ikke å ville forsone Gud – Kristus har allerede forsonet ham. Vi trenger ikke å ville fortjene oss Guds nåde – Kristus har allerede fortjent den for oss.

Vi trenger ikke å ville oppfylle loven for å bli salige – Kristus har allerede oppfylt den for det formålet. Vi trenger ikke å skaffe oss en rettferdighet som gjelder for Gud – Kristus har allerede vunnet den for oss. Vi trenger ikke å ville overvinne død, djevel og helvete – Kristus har allerede overvunnet alt dette for

oss. Vi trenger ikke å ville skaffe oss verdighet til å gå inn i himmelen – Kristus har allerede vunnet den for oss.

Kort sagt: Vi trenger ikke å ville fullføre verket som skal gjøre oss salige – Kristus har allerede fullført alt. Han har allerede tømt begeret med de lidelsene vi hadde fortjent, til siste dråpe. Han har allerede betalt vår gjeld hos Gud til siste øre. Han har allerede oppfylt Guds vilje til punkt og prikke.

Hva følger så av dette? Det følger at dette også kan og må forkynnes for alle mennesker. Ja, evangeliet består nettopp i å forkynne for alle: Vær glade, dere syndere! Kristus har allerede utslettet deres synder. Kristus har allerede forsonet dere med Gud. Kristus har allerede fortjent Guds nåde for dere. Kristus har allerede vunnet en rettferdighet for dere som gjelder for Gud. Kristus har allerede overvunnet død, helvete og djevel for dere. Kristus har allerede vunnet den verdighet dere trenger for å gå inn i himmelen. Kort sagt: Kristus har allerede fullført verket som gjør dere salige!

Tro derfor ikke at dere først må forsone Gud og gjøre bot for deres synder ved en eller annen lidelse. Tro ikke at dere må fortjene dere noe hos Gud ved en eller annen god gjerning, eller at dere må gjøre dere selv salige ved deres bot, deres anger, deres forbedring, deres kamp og deres strev.

Nei! Alt dette har allerede skjedd! Nå skal dere ikke gjøre noe annet enn å ta imot det som Kristus har gjort og lidt for dere og gitt dere. Dere skal ta det til dere, trøste dere med det, tro det, vandre og bli i denne troen, og til slutt bli salige ved den og gå inn i himmelen.

Av dette ser dere: Siden Kristus allerede fullkomment har forløst alle mennesker, er hele evangeliet ikke annet enn en preken om syndenes forlatelse, en kunngjøring av den for alle mennesker på jorden, som Gud selv i himmelen sier sitt ja og amen til. Med ett ord: Det er en allmenn avløsning, brakt fra himmelen til hele verden ved mennesker, beseglet med Kristi blod og død og stadfestet av Gud selv på det herligste og høytideligste ved Kristi ærefulle oppstandelse.

Og nettopp fordi verden allerede er fullkomment forløst, er evangeliet en avløsning for alle mennesker. Derfor kan og skal også en forkynner av evangeliet i Guds navn forsikre hvert enkelt menneske som ber om forlatelse som en fattig synder, at syndene hans er forlatt.

Hva gjør da de som nekter evangeliets forkynnere makten til å forlate synder på jorden? Da nekter de dem intet mindre enn makten til å forkynne evangeliet for alle mennesker i dets sanne betydning. Slik fornekter de Kristi fullkomne forløsning, og evangeliet består nettopp i å forkynne den. Ja, de som forkaster læren om forkynnernes makt til å forlate synder på jorden, mangler jo troen på denne fullkomne forløsningen og den rette erkjennelsen av den.

Den som av hjertet tror at Kristus har utslettet alle menneskers synder – hvordan kan han ta anstøt av at det blir ropt til et menneske som bekjenner sin tro på Kristus: «Dine synder er deg forlatt», enten det er en forkynner eller en såkalt lekmann som sier det? Den som av hjertet tror at Kristus har vunnet nåde for alle mennesker – hvordan kan han ta anstøt av at et menneske som bekjenner sin tro på dette, også får forsikringen: «Også du har funnet nåde», enten det er en forkynner eller en vanlig kristen som sier det?

Den som av hjertet tror at alle mennesker allerede er forsonet ved Kristi død og rettferdiggjort ved at Gud Fader oppvakte ham, og at Gud har elsket verden så høyt at han allerede har gitt og skjenket den sin kjære Sønn med all hans fortjeneste – hvordan kan han finne det underlig at dette også virkelig blir tilsagt og forsikret et menneske i Guds navn ved avløsningen, enten det er en forkynner eller en kristen bror som gjør det? Og hvordan kan han finne det underlig at det ikke kreves noe annet av ham enn at han nå også tar imot dette i troen, som om han hørte Guds egen stemme fra himmelen?

Av dette vil dere forstå: Vår kirke har trosartikkelen ren og klar og i hele sin fylde: at Kristus fullkomment har forløst alle mennesker, og at mennesket derfor blir rettferdig og salig for Gud alene av nåde ved troen. Nettopp derfor har vår kirke også fra begynnelsen holdt fast ved den dyrebare læren om avløsningen. Og så lenge denne solen – læren om rettferdiggjørelsen ved troen alene – ikke går ned, men lyser klart i vår kirke, så lenge vil kirken heller ikke la seg frarøve trøsten i avløsningen.

Men der denne solen ikke skinner, der trosartikkelen om rettferdiggjørelsen av nåde ved troen alene ikke er ren, der må helvetes mørke bryte inn. Der forakter en nødvendigvis også kraften i avløsningen, og med den fullkommenheten i Kristi forløsning.

III. Menneskene blir frarøvet den høyeste og mest nødvendige trøst

Men til slutt er denne villfarelsen også så stor fordi den frarøver menneskene den høyeste og mest nødvendige trøst. La meg da for det tredje tale til dere om dette.

Det ser riktignok ut som om menneskene fremdeles har trøst nok igjen, selv om avløsningen blir forkastet. For har ikke motstanderne av avløsningen også evangeliet? Har de ikke også dåpen? Har de ikke også den hellige nattverd? Det er sant, dette har de – om de da ikke i grunnen fornekter og forkaster også nattverden. Men når de forkaster kraften i avløsningen, tar de bort den trøsten som ligger i alt dette.

For hva er trøsten i evangeliet annet enn at evangeliet gir syndenes forlatelse til alle som tror det? Hva er trøsten i dåpen annet enn at dåpen «virker syndenes forlatelse og gir alle som tror det, syndenes forlatelse, slik Guds ord og løfte lyder»? Og hva er endelig trøsten i den hellige nattverd annet enn at «syndenes forlatelse, liv og salighet blir gitt oss» i den «ved disse ordene: Dette gis for dere, og dette utøses for dere til syndenes forlatelse»?

Som sagt tar motstanderne av avløsningen denne trøsten – selve kjernen – ut av alle disse nådemidlene. Så langt det står til dem, lar de ikke tilhørerne sine beholde annet enn skallet.

Tro ikke at jeg her beskylder sektenes predikanter for noe de ikke har gjort seg skyldige i. Det er dessverre bare altfor sant. Sier de ikke selv rett ut: «Den som stoler på det bare ordet, har en død tro. Bokstaven slår i hjel; Ånden, Ånden må gjøre det, den gjør levende»?

Taler de ikke like spottende om den hellige dåp? Sier de ikke: «Hva skal vaskingen med vann hjelpe deg? Det er en kraftløs seremoni; Ånden, Ånden må gjøre det»? Og taler de ikke like foraktelig også om den hellige nattverd? Sier de ikke: «Hva kan det hjelpe deg å ete og drikke Kristi legeme og blod? Det er hans Ånd du må ta imot; det er din sjels rette næring»?

Tro derfor ikke, mine kjære, at når avløsningen blir forkastet, er spørsmålet bare om en forkynner har det privilegiet å kunne si ordene «Jeg forlater deg dine synder på Kristi vegne». Nei, denne forkastelsen har en dypere grunn. Spørsmålet er nemlig om Guds ord bare er en veiledning til sann kristendom og de hellige sakramentene bare kraftløse seremonier, eller om ikke snarere begge deler, ord og sakrament, virkelig er de midlene, de redskapene og de hendene Gud bruker når han tilbyr oss sin nåde og syndenes forlatelse, rekker den fram og besegler den.

Spørsmålet er om mennesket virkelig kan stole på evangeliets ord og på løftene som er knyttet til de hellige sakramentene, som på Guds egen stemme – også når vårt eget hjerte og vår samvittighet taler annerledes, sier nei til Guds løfter og fordømmer oss. Med ett ord: Her dreier det seg virkelig om den høyeste og mest nødvendige trøst for oss syndige mennesker.

Selv om sektene i våre dager forkaster denne trøsten, så la oss holde desto sterkere fast ved den. Selv om svermerånder forakter oss for det, la oss ikke av den grunn forakte Gud, som har gitt oss disse midlene for å gi oss sin nåde og forsikre oss om den. La svermeriske ånder stole på det de gjør og lider og opplever: på sin bønn, sin kamp, sin strid, sine selvfornektelser, sine syner og åpenbaringer, sine følelser og fornemmelser, sin bot og helliggjørelse.

Vi vil stole på det som Gud har gjort for oss, og som han rekker oss med sin hånd: sitt ord og sine hellige sakramenter, den hellige dåp og den hellige nattverd.

Riktignok er det ingen tvil om at det også blant sektene finnes ganske mange dyrebare Guds barn som står i nåde hos Gud og en gang blir salige. Men de blir ikke salige ved det de strever med – ikke ved sine mange gjerninger, ikke ved sitt be og arbeid, løp og strev. De blir salige bare fordi de ikke finner noen ro i alt dette, og til slutt likevel stiller seg nakne og blottet fram for Gud og stoler bare på nådens ord.

La oss derfor ikke vente til vi kanskje først i vår siste time må kaste fra oss alt vårt eget, alle våre egne gjerninger og all egen rettferdighet og verdighet, og bare klamre oss til Ordet og de hellige sakramentene. La oss allerede nå begynne å kaste denne ballasten ut av hjertets skip, så det ikke skal synke og gå under i anfektelsens og dødens stormer.

La oss bygge på Ordet, som i prekenen forkynner nåde for alle, og som i den hellige avløsningen tilsier oss den særskilt. La oss bygge på vår dåp; ved den ble vi for lenge siden tatt opp i Guds nådesamfunn, og dette samfunnet gjelder for oss i evighet. La oss til slutt bygge på trøsten i den hellige nattverd, så ofte vi tar del i den. For da gir Kristus oss sitt legeme og sitt blod som et pant ingen kan motsi, på at også vi har del i hans forløsning.

Det gir trøst som blir stående også når vårt eget hjerte fordømmer oss. Det gir trøst selv i dødens time, når hele vårt liv anklager oss, og verden og Satan reiser seg mot oss. Det gir trøst selv på dommens dag; for det som Gud selv har lovet, det vil og må han holde.

Ja, glem da ikke, kjære sjel,
hvor vel Gud har gjort mot deg;
takk ham av hjertens grunn,
han som ved sin Sønn, som han har sendt,
ville unne oss syndere
sitt rene ord og sakrament. Amen.

Andre søndag etter påske

Joh 10,11–16. Misericordias Domini. (*Utgiverens merknad: Navnet er begynnelsen på Salme 89,2 i den latinske bibelen, «Herrens miskunnheter».*)

Vår Herres og Frelsers Jesu Kristi nåde, Guds, vår himmelske Fars, kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Og det skal bli én hjord og én hyrde» – slik lyder det i slutten av dagens evangelium. Blant dem som ennå tror at evangeliet er fra Gud, forstår de fleste nå disse ordene av Kristus som en profeti om at det skal komme en tid da alle hedninger, jøder og muhammedanere til slutt skal omvende seg til Kristus.

Da skal hele menneskeheten, mener man, samtidig være hele kristenheten. Da skal alt som heter menneske, til slutt bøye kne for Kristus. Da skal heller ikke kristenheten lenger være splittet i sekter, og alle navnene som skiller de kristne fra hverandre, skal bli borte. All strid blant dem skal da være forbi, alle sverd skal smis om til plogjern og alle spyd til sigder, fred skal råde i alle land, og alle syndere skal rekke hverandre hånden som brødre, ett i tro og kjærlighet.

Mange mener også at når denne gullalderen bryter fram, vil Kristus selv komme igjen, innta hele verden, opprette et herlig rike i den og her regjere synlig over sine troende. Dette riket skal vare i tusen år, og når de er gått, skal den ytterste dag og verdens ende endelig komme.

Kristi ord «Det skal bli én hjord og én hyrde» er derfor en stor trøst for svært mange kristne i denne urolige tiden – en tid med gransking og søking, med kamp og strid. For tusener stråler nå håpet om at en slik paradisisk tilstand igjen skal komme på jorden. Håpet er som en himmelsk morgenrøde som allerede har lagt seg over fjellene i den jordiske framtiden, og som forkynner at en stor og salig sabbatsdag nærmer seg for jorden.

Til dem som ikke vil dele slike forhåpninger, roper man: «Ser dere ikke at alt tyder på at det siste mørket som hviler over folkene, skal vike, og at skrankene som til nå har stått mellom de kristne kirkesamfunnene, skal falle? Ser dere ikke hvordan evangeliets sendebud nå går ut til alle kanter av verden og forkynner ordet om Guds rike under alle himmelstrøk og på alle språk? Ser dere ikke hvordan kristne som før sto langt fra hverandre, nå overalt nærmer seg hverandre og ønsker å bo i én kirke? Ser dere da ikke at oppfyllelsen av løftet 'Det skal bli én hjord og én hyrde' med raske skritt kommer nærmere og nærmere?»

Mine kjære, hvis den beste utleggelsen av Skriften alltid var den som stemmer best med hjertets ønsker og søte drømmer, og som det vi ser for våre øyne, ser ut til å bekrefte på en overraskende måte, da hadde nok de rett som legger ut Kristi ord slik.

Men prøven på om vi har funnet den rette meningen i et skriftsted, er ikke at den stemmer med vårt hjerte og våre egne erfaringer, men at den stemmer med meningen i hele Den hellige skrift.

Og tanken at de kristne og kristendommen ennå skal triumfere i verdens siste tider, og at kirken da – endelig fri for all strid og all undertrykkelse – skal bli herlig og komme til ro allerede her, strider mot hele Den hellige skrift. Den strider nemlig åpenbart mot det Skriften lærer om hva slags rike Kristi rike på jorden er, om de kristnes håp i denne verden, om de siste tider og om den ytterste dag.

Etter Den hellige skrift er Kristi rike på jorden et korsets rike, og hans kirke er en stridende kirke. For Skriften lærer at alle som vil leve gudfryktig i Kristus Jesus, skal bli forfulgt og må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler. Den lærer at Kristi hjord er den lille hjord, at den store mengden går på den brede veien, og at bare få finner Kristi smale vei. Den lærer at de kristnes liv her er skjult med Kristus i Gud, og at det først skal åpenbares med Kristus i himmelens herlighet.

Videre lærer Skriften at de kristnes håp ikke skal være rettet mot den jordiske, men mot den himmelske framtiden. De får ikke den trøsten at det en gang skal bli bedre for dem på jorden, men at det skal bli bedre i himmelen. Den freden som er lovet Guds folk, må de ikke vente seg i denne verden, men i den kommende. Den rettferdigheten som de kristne venter på, skal ikke bo på den gamle jorden og under den gamle himmelen, men på den nye jorden og under den nye himmelen.

Dessuten skal den siste tiden etter Skriften ikke være en tid med herlighet, men en tid med den største nød, den mest forferdelige fare for sjelene og det mest alminnelige frafall. Den lærer at hvis ikke de siste dagene ble forkortet ved Guds barmhjertighet, ville ikke noe menneske bli frelst. Den lærer at den siste tiden skal være som tiden da vannflommen kom, og som tiden for Sodoma og Gomorra. Og den roper til oss: «Når Menneskesønnen kommer, mon han da vil finne troen på jorden?»

Hver gang Skriften taler om hva vi ennå har i vente før verdens ende, trøster den oss ikke med at kirken først skal stå fram i sin herlighet; den peker på det motsatte. Paulus sier ikke: «Kristi dag er ikke nær, for først må jo tusenårsriket komme.» Nei, han sier: «For først må frafallet komme.» Og endelig: Etter Skriften kan ikke en kristen en eneste time føle seg trygg for den ytterste dag; enhver må være beredt på at den kan bryte inn når som helst.

Dere ser at alle disse viktige leddene i den kristne tro blir veltet over ende hvis vi vil forstå Kristi ord «Det skal bli én hjord og én hyrde» slik at Kristi kirke ennå trygt kan vente seg en herlig tilstand på jorden, der alle mennesker skal være knyttet sammen i én tro og ett inderlig bånd av broderkjærlighet. Å nei! Til

verdens ende vil Kristi kirke være og bli et stridende korsets rike, og de kristne vil være korsbærere som lengter etter freden i det himmelske fedrelandet.

Ja, jo nærmere enden på alle ting rykker, desto tyngre blir kampene de troende må gjennom, og desto mer vil den lille flokken av trofaste krympe i ilden fra de siste trengslene og fristelsene. Og vi kan slett ikke la håpet om et herlig Kristi rike på jorden dysse oss inn i sorgløshet. Kristi dag skal tvert imot komme brått og plutselig som en snare over alle som bor på jorden, i en time vi ikke venter det.

«Men hvordan skal vi da forstå Kristi ord 'Det skal bli én hjord og én hyrde'?» vil dere spørre.

> Jeg er den gode hyrde. Den gode hyrde setter sitt liv til for fårene. Men den som er leiekar og ikke hyrde, den som ikke eier fårene, forlater fårene og flykter når han ser ulven komme. Og ulven røver dem og jager dem fra hverandre. For han er leiekar og har ingen omsorg for fårene.
> Jeg er den gode hyrde. Jeg kjenner mine, og mine kjenner meg, likesom Faderen kjenner meg, og jeg kjenner Faderen. Jeg setter mitt liv til for fårene. Jeg har også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen. Også dem må jeg lede, og de skal høre min røst. Og det skal bli én hjord og én hyrde.

Hovedinnholdet i evangeliet som nettopp ble lest, er dette: Kristus er den gode hyrde. Og han gir selv tre bevis for denne sannheten. For det første beviser han det ved at han setter sitt liv til for fårene. For det andre ved at han kjenner hvert av sine får. Og for det tredje ved at han også oppsøker de fortapte og villfarne fårene og vil føre dem tilbake til sin hjord.

For han sier: «Jeg har også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen. Også dem må jeg lede, og de skal høre min røst. Og det skal bli én hjord og én hyrde.» I dag vil vi særlig dvele ved denne siste siden av Kristi hyrdeembete, og sammen vil vi søke:

den rette forståelsen og den rette anvendelsen av Kristi ord: «Det skal bli én hjord og én hyrde.»

Vi søker for det første den rette forståelsen og for det andre den rette anvendelsen av disse ordene.

I. Den rette forståelsen

Mine kjære, når Kristus i evangeliet vårt sier: «Det skal bli én hjord og én hyrde», må vi åpenbart gå tilbake til tiden før Kristus for å forstå disse ordene rett – til den tiden da det han her forkynner skal komme, ennå ikke hadde skjedd.

I tiden før Kristus finner vi hele menneskeheten delt i to hjorder. Den ene var den uendelige mengden av hedenske folkeslag. De vandret uten kunnskap om frelsen, uten løfte og uten håp – kort sagt: uten Gud. Den andre var patriarkenes familier og til slutt Israels folk. Dem hadde Gud utvalgt; for dem hadde han åpenbart seg, med dem hadde han opprettet en nådepakt, til dem hadde han sendt profeter, og dem hadde han gitt sitt ord, særlig løftet om en Messias, det vil si en frelser og forløser fra synd, død og helvete.

Den veldige mengden av hedninger var altså som en hjord uten hyrde som streifet omkring og vansmektet i denne verdens ørken. Israel var derimot en

hjord som Gud førte på de grønne engene i sitt ord og lesket med de friske kildene i sine løfter. Og denne Guds hjord var strengt skilt fra hedningene ved en egen avstamning, et eget land og en egen lov som Gud hadde gitt dem.

Skilleveggen som før Kristus skilte Guds folk eller hjord fra den andre hjorden av mennesker, var stor og høy. Men likevel hadde Gud lenge før Kristus latt sine hellige profeter forkynne at den ikke skulle stå til evig tid. Den skulle falle når tiden kom; også hedningene skulle få del i den lovede frelsen, og slik skulle det bli én hjord og én hyrde.

Allerede til Abraham sa Gud: «I din ætt skal alle jordens folk velsignes.» Videre sier den døende Jakob: «Kongespir skal ikke vike fra Juda, ikke herskerstav fra hans føtter, inntil fredsfyrsten kommer og folkene blir ham lydige.» Det samme sier David i Salme 72 når han taler om Messias: «Så lenge solen skinner, skal hans navn skyte friske skudd. De skal velsigne seg ved ham, og alle hedninger skal prise ham salig.»

Med dette stemmer profeten Jesajas spådom i kapittel 2: «Det skal skje i de siste dager, da skal fjellet der Herrens hus står, være grunnfestet på toppen av fjellene og høyt hevet over alle høyder. Og alle hedningefolk skal strømme til det. Mange folkeslag skal gå av sted og si: Kom, la oss gå opp til Herrens berg, til Jakobs Guds hus.» Og endelig profeterer Sakarja i kapittel 9: «Han skal tale fred til hedningene. Hans herredømme skal nå fra hav til hav og fra elven til jordens ender.»

Men profetene sier også tydelig at Messias ikke skal gjøre hedningene til jøder. Han skal snarere rive ned den gamle skilleveggen mellom jøder og hedninger og gjøre de to til én hjord, nemlig den nye paktens folk.

Blant annet taler profeten Jeremia i kapittel 3 om Messias' tid: «I de dager, sier Herren, skal de ikke lenger tale om Herrens paktsark eller tenke på den. De skal ikke minnes den og ikke savne den, og det skal ikke lenger bli laget noen slik ark. På den tiden skal de kalle Jerusalem Herrens trone. Og alle folkene skal samle seg der, til Herrens navn i Jerusalem.» Det bekrefter den samme profeten når han skriver i kapittel 31: «Se, dager kommer, sier Herren, da jeg vil opprette en ny pakt med Israels hus og med Judas hus.»

Men hva denne nye pakten skal bestå i, sier Gud gjennom profeten Esekiel: «For så sier Herren Herren: Se, jeg kommer og vil spørre etter min hjord og se til dem. Som en hyrde ser til sin hjord på den dagen han er iblant sine spredte får … Jeg vil oppreise én hyrde over dem, og han skal røkte dem … Dere, min hjord, den hjord jeg før, dere er mennesker. Jeg er deres Gud, sier Herren Herren.»

Sammenligner vi nå disse forutsigelsene hos profetene med Kristi ord: «Jeg har også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen. Også dem må jeg lede, og de skal høre min røst. Og det skal bli én hjord og én hyrde», da er det helt klart hvordan disse ordene rett skal forstås.

Kristus vil nemlig ikke si noe annet enn dette: «Se, den gode hyrde som profetene har lovet, det er meg. Jeg er riktignok bare sendt til de fortapte får av Israels hus, men jeg er likevel ikke sendt bare for deres skyld. Hele den syndige verden er den hjorden jeg vil ta meg av og være hyrde for.

Derfor 'har jeg også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen' – som ikke er av Israels folk og ikke av den jødiske kirke. Det er de stakkars villfarne hedningene, som før sto utenfor Israels borgerrett og var fremmede for paktene med løftet. 'Også dem må jeg lede': Jeg må åpne skrankene som til nå har skilt dem fra Guds folk, så også de kan komme i fellesskap med det. 'Og de skal høre min røst': Jeg skal la mitt ord bli forkynt også for dem, og de skal ta imot det i tro. Slik skal det da 'bli én hjord og én hyrde'. Den forskjellen som før var mellom jøder og hedninger, skal nå ta slutt. For jeg vil bygge en kirke som ikke lenger er bundet til noe bestemt folk, noe bestemt land eller noen bestemt lov. Hele jorden skal være kirkeskipet i denne min kirke, og himmelen skal være hvelvingen. Overalt skal den ved dåpen slå sine porter vidt opp, og gjennom dem skal de troende av alle folkeslag gå inn som ett folk.»

Se, løftet om at det skal bli én hjord og én hyrde, skal altså ikke først oppfylles i framtiden. Den Hellige Ånd åpenbarte for disiplene at Gud ikke gjør forskjell på folk, men at han blant hvert folk tar imot den som frykter ham og gjør rettferdighet; at en hedning ikke først må bli jøde for å høre til Guds folk; og at ethvert menneske ved troen på Kristus blir de helliges medborger og hører til Guds husfolk.

Derfor vendte apostlene seg til hedningene og ropte også til dem: «Kom, for nå er det ferdig!» Dette Guds rop trengte fra land til land, og overalt kom store skarer av hedninger til tro og lot seg døpe. Over hele jorden ble jøder og hedninger samlet i én Ånd og én tro, og på alle verdens tungemål lovet og priste de med én munn Gud og vår Herre Jesu Kristi Far.

Fra det øyeblikket hadde det skjedd som den gode hyrde på forhånd hadde forkynt – det verket han var kommet for å fullføre. Da hadde han lokket til seg de andre fårene, som ikke hørte til i innhegningen til den jødiske kirke, og de hadde hørt hans røst, og det var blitt «én hjord og én hyrde».

Nå er det ikke lenger noe land, noen elv, noe hav, noe fjell, noe språk, noen statsform eller noe himmelstrøk som setter grensen for Guds utvalgte hjord. Ved troen på Kristus er nå millioner av mennesker fra alle nasjoner, jordstrøk, tider, slekter og stender blitt forent til én menighet. Den er ett hjerte og én sjel under sin usynlige Herre og Mester, Jesus Kristus.

Nå gjelder det som apostelen skriver til efeserne: «Husk derfor at dere før var hedninger i kjødet. Husk at dere på den tid var uten Kristus, utestengt fra Israels borgerrett og fremmede for paktene med deres løfte. Dere var uten håp og uten Gud i verden. Men nå, i Kristus Jesus, er dere som før var langt borte, kommet nær til ved Kristi blod. For han er vår fred, han som gjorde de to til ett og brøt ned det gjerdet som skilte dem. Og han kom og forkynte evangeliet om fred for dere som var langt borte, og fred for dem som var nær ved. For gjennom ham har vi begge adgang til Faderen i én Ånd.»

Derfor skriver den samme apostelen i brevet til romerne: «Her er ikke forskjell på jøde og greker. Alle har de samme Herre, som er rik nok for alle som påkaller ham. For hver den som påkaller Herrens navn, skal bli frelst.»

Se, dette, nettopp dette er oppfyllelsen av løftet: «Det skal bli én hjord og én hyrde.» Mine kjære, gi dere derfor ikke over til det svermeriske håpet at disse

ordene betyr at alle mennesker skal omvende seg til Kristus før den ytterste dag, at alle som kaller seg kristne, til slutt skal bli fullstendig forent, og at Kristus skal grunnlegge et herlig rike på jorden.

Et slikt håp bygger ikke bare på rene menneskelige tanker; det er også svært farlig og skadelig. Det blender uunngåelig en kristens øyne, så han blir blind for kirkens sanne tilstand i disse siste, sørgelige tider. Det gjør ham likegyldig for forskjellen mellom sannhet og villfarelse. Det trekker hjertet bort fra lengselen etter himmelen og det evige liv og binder håpet til jorden. Og endelig hindrer det ham i å være beredt til døden og til den ytterste dag til enhver tid.

II. Den rette anvendelsen

Nå har vi for det første funnet den rette forståelsen av Kristi ord: «Det skal bli én hjord og én hyrde.» Da melder spørsmålet seg: Hva er den rette anvendelsen av dette ordet? Det vil jeg nå for det andre prøve å svare på.

Mine kjære, hvis det etter disse ordene var Kristi vilje å samle alle mennesker til én hjord, da kan det ikke finnes to eller flere sanne Kristi kirker på jorden; det må nødvendigvis finnes bare én. Den rette anvendelsen av Kristi ord er derfor fremfor alt at vi holder fast på den hellige, apostoliske tro: «Jeg tror en hellig, allmenn kirke», og at vi søker denne ene sanne kirke og holder oss til den.

For særlig i vår tid er det svært mange som innbiller seg at det finnes mange sanne kirker. De sier at sektene bare er forskjellige avdelinger av den sanne kirke; hver av dem har sannheten, bare i forskjellig form, og hver av dem fører til salighet, bare ad forskjellige veier.

Ja, mange går nå så langt at de påstår at ikke engang den kristne religion er den eneste som frelser. Det kommer ikke an på troen, sier de; bare et menneske handler etter sin samvittighet, elsker sine medmennesker og er rettferdig og rimelig mot alle, så blir han salig, uansett hva han ellers tror. Mange såkalte kristne predikanter misbruker til og med bibelord for å pynte på en så forferdelig likegyldighet i troen.

Kristi ord «Det skal bli én hjord og én hyrde» dømmer og forkaster alle disse ødeleggende tankene, som undergraver og velter både troen og gudsfrykten. Av dette ser vi at Kristus bare har én hjord, og at han er den eneste sanne hyrde for menneskenes sjeler.

Hvis et menneske derfor ikke hører til den ene hjorden og ikke står under den ene hyrden, finnes det ingen annen hjord der sjelen hans kan finne føde. Da er han ennå som et stakkars lite får som har gått seg vill fra hjorden, og som rastløst streifer omkring uten hyrde, uten beite og uten kilde og til slutt vansmekter i denne verdens ørken. Et menneske som ennå ikke er kommet inn i kirkens fellesskap, er ikke på veien til himmelen; det er fremdeles uten håp, ja, uten Gud i denne verden.

Men den rette anvendelsen av Kristi ord «Det skal bli én hjord og én hyrde» er videre at vi holder fast på at den sanne kirke ikke er bundet til noe annet enn Kristus og hans hellige ord. Og fordi Kristi ord allerede har lydt i alle jordens land, er hans hjord eller hans kirke å finne overalt på jorden.

For slik mange i våre dager med urette gjør Kristi kirke videre enn den er, vil også mange på den andre siden med urette gjøre den trangere. Katolikken binder kirken og saligheten til Roma og den romerske biskop. Han fordømmer alle som ikke vil underkaste seg pavens overherredømme og myndigheten til biskopene han har innsatt. Sekteristen derimot binder kirken og saligheten til sin sekt og dens skikker, fakter, gjerninger og hellige øvelser. Han fordømmer alle som ikke vil la seg støpe om i den formen for kristendom som i hans sekt regnes som den eneste rette.

Kristi ord river ned alle disse skrankene som skal skille menneskene fra hverandre på ny: «Jeg har også andre får, som ikke hører til i denne innhegningen. Også dem må jeg lede, og de skal høre min røst. Og det skal bli én hjord og én hyrde.» For å høre til den ene hjorden, de saliges hjord, kreves det altså bare én ting: at man hører Kristi røst, anerkjenner ham som sin sjels eneste hyrde, tar imot ham og blir hos ham.

Se altså, kjære tilhører: Vil du bli salig, så er dette den eneste veien. Kristus innbyr også deg til å gå denne veien, hvem du enn er. Å, erkjenn at du på grunn av synden har gått deg vill fra Guds hjord! Og hør hvordan Kristus, den gode hyrde, roper til deg i sitt ord: «Jeg er den gode hyrde. Kom til meg! Den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut.»

Hvis du erkjenner at du til nå bare har gått på villveier, og at du ikke selv kan søke og finne veien til Gud og til himmelen, da spiller det ingen rolle om du er gammel eller ung, rik eller fattig, klok eller enfoldig, om du bare har snublet eller er falt dypt. Ja, om du så var den største av alle syndere – hør bare den vennlige nåderøsten fra Kristus, den gode hyrde, og kom til ham i troen, så hører også du til den ene hjorden og den ene hyrden.

La så andre gå andre veier så lenge de vil – bli du på den veien din hyrde fører deg, så skal målet ditt være saligheten. La så andre sette sitt håp til andre ting så lenge de vil – til sine gjerninger, sin hellighet, sine fromme øvelser, sine kamper, følelser, erfaringer og lignende. Sett du bare ditt håp frimodig til din Herre Kristus, så skal du aldri bli til skamme. Den som er hos Kristus, er i den rette hjorden og i den rette kirke, og hans salighet står urokkelig fast.

Men den rette anvendelsen av Kristi ord «Det skal bli én hjord og én hyrde» er endelig at vi hjelper til med at dette løftet fortsatt blir oppfylt også i våre dager – hver etter de gavene han har fått, og etter det kall og den stilling han står i. For selv om Kristus allerede på det herligste har oppfylt dette ordet sitt gjennom tjenesten til sine hellige apostler, vil han ikke slutte å oppfylle det så lenge han ved sin forbønn holder verdens nådetid oppe.

Det er Kristi nådige vilje at hans hyrderop skal lyde stadig sterkere på de øde stedene der utallige skarer av ulykkelige hedninger fortsatt streifer omkring uten Gud og uten håp. Slik skal stadig flere bli ført til de grønne engene i hans kirke og lagt til hans salige hjord.

Men det er også Kristi nådige vilje at den hjorden som allerede har fulgt hans kall, skal bli mer og mer ett i ham, og at hvert gjerde som Satan ved sine tjenere har reist mellom fårene i hjorden, skal rives ned. Og dette vil Kristus gjøre

gjennom dem han har åpnet øynene til, så de ser de stakkars hedningenes nød og Josefs skade, sprekkene i murene på hans Sion.

Å, mine dyrebare brødre og søstre, erkjenn derfor at også dere har et hellig kall til for deres del å være med på at stadig flere blir ført til Kristi hjord! Tenk flittig på den ubeskrivelige nøden til de stakkars hedningene når dere ber, og glem ikke å støtte med milde gaver det store verket å kalle dem.

Men la også nøden i hele kristenheten gå dere til hjertet. Den skulle være én hjord som hvilte fredelig omkring Kristus, den gode hyrde. Men se på beitemarkene! Akk, de er slagmarker! For en splittelse! For en kløyving og atskillelse! Hvordan sukker ikke nå de fleste av Kristi får – dels under leiekarer som ikke vil føre dem på beite, men bare vil kle seg med ullen deres og fete seg med kjøttet deres; dels under stolte, ærgjerrige prester som hersker strengt og hardt over dem; dels under kjettere og falske profeter som er kommet til dem i fåreklær, men innvendig er glupende ulver!

Å, la derfor ikke noe offer synes for stort for dere! Bær det fram, så også dere kan bidra til at lyset vi har fått, blir satt i lysestaken og kan lyse også for andre. Bær det fram, så mange av våre oppriktige brødre om mulig kan bli reddet fra bånd som de kanskje nå sukker under uten å vite det.

Med ett ord: Bær det fram, så freden i Kristi Israel stadig kan bli dypere, og så det, om det behager Herren, også i denne midnattstiden kan gå opp en aftenstjerne for hans kirke, til fårenes store hyrde endelig kommer og fører sin hjord i triumf inn på sine himmelske beitemarker.

Til det hjelpe han også oss alle ved sin evige hyrdetroskap. Amen.

Tredje søndag etter påske

Joh 16,16–23. Jubilate. (Utgiverens merknad: Det vil si «Juble», etter søndagens introitus, Sal 66,1–2.)

Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus! Amen.

Elskede tilhørere i ham, vår dyrebare Frelser!

Det finnes mennesker som vil være kristne, og som nesten alltid er triste. Nesten aldri lyser ansiktet deres av fred og glede. Mørke og gretne går de omkring, til byrde for seg selv og andre.

Hva er årsaken? Den ene er nesten alltid motløs fordi han ser at andre kommer seg fram og blir rike og lykkelige så godt som uten strev og arbeid, mens han selv ikke får til noe med all sin møye og sitt slit – ja, han blir forfulgt av all slags ulykke. En annen er motløs fordi han føler seg misforstått: Han får ingen anerkjennelse, og han blir nektet den æren han mener han har aller størst rett til. En tredje er motløs fordi han har urettferdige fiender som får rett og har det godt, mens hans egen gode rett blir trådt under fot.

Kort sagt: Grunnen til tristheten hos alle slike mennesker er at det ikke går dem etter ønske og vilje. Spør du dem: «Mener du at du har grunn til å være harm?», svarer de – om ikke med ord, så i hjertet – som profeten Jona i sin tid, da Ninive ikke gikk under slik han ønsket: «Ja, med rette, jeg er så harm at jeg kunne dø» (Jona 4,9).

Nå er det riktignok sant at nettopp de kristne synes å ha god nok grunn til å være misfornøyde med sin lodd i denne verden, og derfor til å være mer triste og motløse enn glade og lette til sinns.

Men, mine kjære, hvor ugudelig verdens forfengelige glede enn er, så er verdens bedrøvelse enda mer syndig og fordervelig. Slik hellig glede er Guds bilde, er verdslig tristhet Satans bilde. Den er nettopp det motsatte av troen. Den tar nok ofte på seg et skinn av kristelig alvor, men er alt annet enn det.

For det første er verdens bedrøvelse ikke annet enn en skjult knurring mot Gud, som styrer livet vårt, og en frukt av hovmod og egenrettferdighet. For den som virkelig har erkjent at han har fortjent helvete med syndene sine, kan umulig være misfornøyd med sin skjebne, hvor hard den enn er. Han må snarere erkjenne at det alltid går ham bedre enn han har fortjent. For ham gjelder ordet i Klagesangene: «Hvorfor klager et menneske som lever? La hver klage over sin egen synd!» (Klag 3,39).

Videre strider verdens bedrøvelse mot kjærligheten til nesten. Den som nesten alltid er nedtrykt, mørk og motfallen, blir en byrde for dem som omgås ham. I stedet for å være til trøst og hjelp for brødrene sine på den tunge veien til evigheten, gjør han bare pilegrimsreisen deres gjennom denne verden enda tyngre.

Endelig skader et slikt menneske framfor alt seg selv. Når verdens bedrøvelse får overtaket i et hjerte, må tro og kjærlighet vike derfra, og Den Hellige Ånd, som er en gledens og fredens Ånd, kan ikke lenger bo der. Derfor er denne bedrøvelsen også – rett ut sagt – den sikre veien til evig bedrøvelse i helvete. For den hellige apostelen Paulus skriver klart og tydelig: «Verdens bedrøvelse virker død» (2 Kor 7,10).

Derfor priser Kristus også sine kristne salige når de blir forfulgt for rettferdighets skyld og blir hatet, spottet og forkastet som onde for hans skyld. Og ikke bare det; han legger også til: «Gled og fryd dere, for stor er den lønn dere har i himmelen» (Matt 5,10–12). Det samme krever alle apostlene av de kristne. Peter skriver: «I samme grad som dere har del i Kristi lidelser, skal dere glede dere» (1 Pet 4,13). Jakob skriver: «Mine brødre, akt det for bare glede når dere kommer i mange slags prøvelser» (Jak 1,2).

Men det apostlene krevde av de kristne, det gjorde de også selv. Da de for eksempel var blitt pisket av Rådet i Jerusalem fordi de bekjente Kristus, heter det ikke at de ble triste og motløse av det. Nei, det heter: «De gikk da bort fra Rådet, glade over at de var aktet verdige til å bli vanæret for Navnets skyld» (Apg 5,41). Ja, Paulus bekjenner om seg selv: «I all vår trengsel er vår trøst overstrømmende ved Kristus» (2 Kor 7,4; 1,5).

Og slik forholdt ikke bare de store apostlene seg den gang, men også de vanlige kristne. Blant annet gir forfatteren av Hebreerbrevet de omvendte hebreerne dette herlige vitnesbyrdet: «Dere fant dere med glede i at eiendelene deres ble røvet fra dere, for dere visste at dere hadde en bedre eiendom, som varer ved» (Hebr 10,34).

Skal en kristen altså være glad og frimodig selv i de største og tyngste trengsler og forfølgelser, ja, hoppe av glede – er det da ikke en skam når han gir seg over til sorg og motløshet bare fordi det ikke går helt etter hans vilje og ønske? Det er sannelig et dårlig tegn på at han har den troen som seirer over verden (1 Joh 5,4)!

Men, mine kjære, hvor ugudelig og skadelig den verdslige tristheten enn er, så finnes det en annen bedrøvelse som ikke bare er uskadelig, men tvert imot svært nyttig – ja, helt nødvendig for hvert eneste menneske. Det er den guddommelige bedrøvelsen, bedrøvelsen over seg selv og over sin synd. Denne bedrøvelsen er veien til glede. «Bedrøvelsen etter Guds sinn», skriver Paulus, «virker omvendelse til frelse, som ingen angrer» (2 Kor 7,10). Det er dette vi vil tenke over i denne stunden, med dagens evangelium som utgangspunkt.

> Om en liten stund ser dere meg ikke lenger. Og om en liten stund igjen skal dere se meg. Da sa noen av disiplene hans til hverandre: Hva mener han med dette som han sier til oss: Om en liten stund ser dere meg ikke lenger, og om en liten stund igjen skal dere se meg, og: Jeg går til Faderen? De sa derfor: Hva betyr dette som han sier: En liten stund? Vi skjønner ikke hva han taler om.

> Jesus visste at de ville spørre ham, og han sa til dem: Er det dette dere drøfter med hverandre, at jeg sa: Om en liten stund ser dere meg ikke lenger, og om en liten stund igjen skal dere se meg? Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere skal gråte og klage, men verden skal glede seg. Dere skal ha smerte, men deres smerte skal bli til glede! Når en kvinne skal føde, har hun smerte, fordi hennes time er kommet. Men når hun har født barnet, minnes hun ikke sin trengsel mer, i glede over at et menneske er født til verden. Slik har også dere smerte nå. Men jeg skal se dere igjen, og deres hjerte skal glede seg, og ingen tar deres glede fra dere. Og på den dagen skal dere ikke spørre meg om noe.

Ordene som nettopp er lest, mine kjære, hører til de avskjedsordene Kristus talte til disiplene da han for siste gang hadde satt seg til bords med dem for å innstifte den hellige nattverd. Hovedinnholdet i dem er tydelig dette: Nå ventet bedrøvelse på dem, men målet og enden for denne bedrøvelsen skulle være glede i tid og evighet.

Ut fra disse ordene vil jeg derfor vise dere at bare bedrøvelsen etter Guds sinn er veien til den sanne gleden, nemlig 1. til troens glede i tiden og 2. til gleden ved å skue Gud i evigheten.

Gud, du er en underfull Gud! Vil du gjøre oss levende, lar du oss først smake vår død. Vil du føre oss til lyset, lar du først vårt mørke bli åpenbart for oss. Vil du utruste oss med kraft, lar du oss først kjenne vår svakhet og maktesløshet. Vil du gjøre oss hellige, gjør du oss først til syndere. Vil du opphøye oss, fører du oss først ned i ydmykhetens dype dal. Bare gjennom botens smerte fører du oss til troens trøst; bare gjennom helvete til himmelen, gjennom gråt til smil, gjennom bedrøvelse til glede.

Å, hjelp oss da å følge deg hver gang du vil gå disse underlige veiene med oss. Hjelp oss å stå stille for deg hver gang du legger dine legende hender på samvittighetens sår, og ikke stå din nådige Ånd imot hver gang han vil arbeide på sjelene våre. Du mener det jo alltid godt med oss; selv alle dine harde slag er bare kjærlighetsslag. For med alt som gjør oss vondt, søker du ikke annet enn vår frelse og salighet. Men vil vi ikke la oss føre av deg, og går vi våre egne veier etter kjødets lyst og vilje, da er vi fortapt.

Å, velsign da nå forkynnelsen av ditt ord, så det kan gjøre oss alle villige til å føye oss inn i din nådes underfulle orden og bli under din tukt, til vi endelig får nyte den gleden som ingen skal ta fra oss. Amen.

I. Veien til troens glede i tiden

Riktignok står disiplene allerede i troen, og i dagens evangelium viser Kristus dem bare den veien troen deres skal prøves og øves på, slik at den blir styrket og bevart helt til de går inn i den evige gleden. Men, mine kjære, det er den samme veien som den sanne troen med sin glede også først blir avlet og født på i hjertet.

Hvilken vei er det så Herren viser disiplene? Han peker på den med disse ordene: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Dere skal gråte og klage, men verden skal glede seg. Dere skal være bedrøvet, men deres bedrøvelse skal bli til glede.»[1]

[1] NB: «Dere skal ha smerte, men deres smerte skal bli til glede!»

Altså er bedrøvelse – ikke denne verdens bedrøvelse, men bedrøvelse etter Guds sinn – veien, for det første veien til troens glede i tiden.

Det kan heller ikke være annerledes. Den sanne troen er jo ikke en død tro på at alt som står i Bibelen, er sant. En slik tro kan nok et menneske ha som ennå har et helt uomvendt hjerte.

Nei, den sanne troen er snarere en guddommelig, himmelsk kraft som Den Hellige Ånd virker, og som gjør at en med fast tillit trøster seg ved Kristus mot all samvittighetens uro og angst over synden, Guds vrede, døden, dommen og helvete. Ved denne troen blir mennesket født på ny: Kjærligheten til synden blir rykket opp med roten hos ham, hjertet hans blir renset og fornyet, og kjærligheten til Gud og nesten blir utøst i det.

Men denne underfulle forandringen kan ikke skje med et menneske så lenge han lever i ro og fred med syndene sine. Kristus sammenligner selv fødselen av den sanne troens glede i et menneskes hjerte med et barns legemlige fødsel og sier: «Når en kvinne skal føde, har hun smerte, fordi hennes time er kommet. Men når hun har født barnet, minnes hun ikke sin trengsel mer, i glede over at et menneske er født til verden.» Slik er det også med troens glede, vil Kristus si. Uten den sanne angerens fødselsveer kommer heller ikke den til verden.

Troens himmelske plante kan umulig spire og trives i en sjel der sorgløshetens tistler og torner ennå blomstrer. Troens guddommelige trøst er en olje som umulig kan trenge inn i et hjerte som ennå er steinhardt og ubrutt. Evangeliets lindrende salve kan umulig vise sin legende kraft så lenge syndens sår uforstyrret fortsetter å samle verk innvendig. Den Hellige Ånd er jo dørvokteren ved Kristi fårekve; men denne hellighetens Ånd kan ikke åpne døren for noen som ennå har synden kjær.

Kristus er en lege for syke (Matt 9,12). Den som går til ham uten å kjenne sin syndesykdom med smerte, og uten å søke legedom for den hos ham, han kommer bare tilsynelatende til Kristus. Nådens evangelium er et nådemåltid. Den som ennå ikke hungrer og tørster etter rettferdighet (Matt 5,6), later derfor bare som om han eter av dette måltidet; han bare narrer seg selv.

Nei, skal den sanne troen med sin himmelske glede komme inn i et hjerte, må mennesket først – som Gud sier ved profeten Jeremia – «kjenne og se hvor ondt og bittert det er» å forlate Herren sin Gud og ikke lenger frykte ham (Jer 2,19).

Skal et menneske uten hykleri lære å juble med David: «Min sjel, lov Herren … han som forlater all din misgjerning, som leger alle dine sykdommer» (Sal 103,2–3), må han først oppriktig ha kunnet si med den samme David: «Mine misgjerninger stiger over mitt hode, de er som en stor byrde, de er altfor tunge for meg. … Jeg er kald og stiv og aldeles knust. Fordi mitt hjerte stønner, må jeg skrike ut» (Sal 38,5.9).

Dette er ikke nødvendig fordi mennesket med denne angeren og bedrøvelsen over syndene sine skulle eller kunne fortjene noe hos Gud. Det er nødvendig bare fordi intet menneske kan tro i sannhet slik det er av naturen. Bare den som er forferdet over syndene sine, griper Kristus virkelig i troen. Da kan han i sannhet si både: «Jeg vet at syndene mine er meg tilgitt», og: «Jeg vet at jeg hater

synden og vil sky alle mine levedager det som strider mot sjelen (1 Pet 2,11) og volder den bedrøvelsen som synden min hadde styrtet meg i.»

Av dette ser dere at det ikke bare er de som slett ikke vil vite noe om den kristne tro, om Kristus, om Guds ord og kirke, som forgjeves håper å bli salige. Det gjelder også mange av dem som innbiller seg at de har troen – som ikke bare går flittig i kirken og til den hellige nattverd, men også holder husandakt hjemme hver dag – hvis de nemlig ennå aldri har erfart en sann bedrøvelse over syndene sine.

Det finnes dessverre altfor mange som vil være troende kristne, men som ikke har noen alvorlig sorg over og avsky for synden. Nå og da er de ikke strengt samvittighetsfulle i handel og vandel, ja, av og til er de helt uærlige. Eller de holder seg ikke alltid nøye til sannheten, men hjelper seg innimellom med en liten nødløgn, som de tror, når de kommer i knipe.

De baktaler, eller de snakker gjerne vondt om nesten bak hans rygg. Eller de handler på annen måte ukjærlig mot ham. Eller de skikker seg nå og da lik den forfengelige verden og fornekter av og til sin overbevisning overfor den. Eller de henger i det skjulte fast ved guden Mammon. Eller de har sin egen ære som høyeste mål. Eller de gir visse lidenskaper rom; de nærer visse urene lyster, misunnelse, eller hat og uforsonlighet mot dem som har krenket dem.

Over alt dette kjenner de nok av og til en viss uro i samvittigheten. Men de skynder seg alltid å overtale seg selv til å tro at det bare var svakheter og småting, som de likevel kan stå i nåde hos Gud med. Derfor kveler de samvittighetens røst og slår saken fra seg så fort som mulig.

Men blir de irettesatt for dette av brødrene, hva gjør de da? I stedet for å ydmyke seg nekter de for syndene sine eller pynter på dem. Fra da av bærer de nag til den som irettesatte dem – om ikke åpent, så i det skjulte – mens minen deres fortsatt er vennlig mot ham. Hva så? Skulle slike urene mennesker være sanne kristne? Nei, visselig ikke!

Når en sann, troende kristen er falt i en synd, har han verken rist eller ro, dag eller natt, før han er blitt renset fra den ved Kristi blod og Ånd. Den minste synd gjør ham ofte så elendig og så angst og redd at han ikke vet hvor han skal skjule seg.

Men hvordan kommer det seg at mange tror de står i troen, enda de halter slik mellom Kristus og Belial? Det kommer av at de har en tro som ikke er født under sann bedrøvelse over syndene: en elendig skinntro som holder prøven verken i anfektelsen eller i døden, og som er farligere enn den åpenbare vantroen.

Å, måtte det bare ikke finnes slike sjeler også blant oss! Kanskje er det ingen av oss som hører til de ugudelige som Den hellige skrift sier ikke et øyeblikk forferdes for helvete (Job 21,13).[2] Men er det på den andre siden ikke ganske mange av oss som nok har kjent seg rørt nå og da, men likevel aldri har kjent den sanne bedrøvelsen etter Guds sinn, som grundig omvender hjertet?

Å, dere ulykksalige sjeler! Dere har kanskje allerede tusen ganger hørt og lest at nådens orden er denne: Først kommer mennesket til bot, så til tro, og ved

[2]NB: «De lever sine dager i lykke, og i et øyeblikk farer de ned til dødsriket.»

troen til et nytt liv i Gud. Derfor kan dere nok denne læren på fingrene – men erfart den på dere selv har dere ikke! Dere trøster dere med en tro uten bot.

Å, frykter dere da ikke at det til slutt må ta en forferdelig ende med dere, med denne kunnskapen uten handling? Tenker dere ikke på at den tomme skinnkristendommen deres skal falle sammen over dere som et korthus i dødstimen? Er dere ikke redde for at samvittighetsnagene, som dere allerede nå av og til kjenner, men kveler, kan bli til rene fortvilelsens flammer når døden står for øynene? Å, så strid da ikke lenger mot Guds Ånd, og be Gud selv om den rette bedrøvelsen etter Guds sinn, som alene er veien til den sanne troens glede i tiden.

II. Veien til gleden ved å skue Gud i evigheten

Men, mine kjære, et menneske kan nok en gang ha erfart denne bedrøvelsen og gleden og likevel gå glipp av den evige gleden. La meg derfor for det andre vise dere hvordan bedrøvelsen etter Guds sinn også siden er veien helt fram til gleden ved å skue Gud i evigheten.

Mine venner, de kjære disiplene hadde uten tvil erfart den rette, guddommelige bedrøvelsen over synden sin allerede da de kom til Kristus. Det var jo ikke annet enn syndenøden deres som kunne ha drevet dem til ham. Judas, forræderen, var kanskje den eneste som fulgte Kristus bare av jordiske hensyn. Alle de andre disiplene søkte tydelig framfor alt sin sjels frelse hos Kristus, selv om mange svakheter ennå hang ved dem.

Derfor kunne Peter en gang svare på alles vegne da Jesus spurte: «Vil også dere gå bort?» Han utbrøt: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord» (Joh 6,67–68). Men det kan bare skyldes at de allerede var kommet til en levende erkjennelse av sin syndeelendighet. Derfor var det også at Peter, da Kristus en gang øste en underfull velsignelse over ham, kjente sin uhelighet så dypt at han ropte forferdet: «Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!» (Luk 5,8).

Hvordan kom det seg da at Kristus stadig sa til dem at bedrøvelse ventet dem også i framtiden? Det kom egentlig ikke av at de måtte gjøre denne erfaringen fordi Kristus nødvendigvis måtte lide og dø. For nettopp i dette består Guds ubegrensede makt og visdom: Han er ikke som vi mennesker nødt til å gjøre én ting liksom mot sin vilje for en annen tings skyld. Nei, hva Gud enn lar oss møte, så sender han oss det fordi det er nyttig og godt for oss slik og ikke annerledes.

Slik var det da også med de kjære disiplenes bedrøvelse. Den ytre anledningen var nok Kristi lidelse og død, at de mistet hans synlige nærvær, og at verden hatet dem og forfulgte dem med raseri. Men Guds grunn til den var at de kjære disiplene skulle føres til den evige gleden på bedrøvelsens vei.

For det er ingen tvil om at hvis Gud alltid hadde latt dem nyte åndelig og legemlig glede, ville de alle sammen ha gått fortapt. De ville ikke ha kunnet bære verdigheten i sitt høye embete og herligheten i de gavene de hadde, som gjorde at de langt overgikk alle mennesker, ja, alle profetene. De ville ha blitt sorgløse og stolte. Men bedrøvelsen som den trofaste Gud stadig og alltid satte dem i, bevarte dem for dette.

Derfor fikk også Paulus dette svaret fra Gud da han gang på gang ba og bønnfalt om å bli fri fra sin tunge angst og anfektelse: «Min nåde er nok for deg, for min kraft fullendes i skrøpelighet» (2 Kor 12,9).

Men denne veien har Gud ikke bare gått med de kjære disiplene; den går han alltid med alle sine kjære kristne. Når Herren i begynnelsen av teksten vår sier til disiplene: «Om en liten stund ser dere meg ikke lenger», har han med dette beskrevet livet ikke bare til apostlene, men til alle kristne.

Riktignok er ikke livet deres én eneste, uavbrutt bedrøvelse, men en stadig veksling mellom glede og bedrøvelse. Grunnen til gleden deres er at de ser Kristus, det vil si at de er visse på at han er nær dem med sin nåde. Slik er grunnen til bedrøvelsen deres at de av og til, ja ofte, ikke ser ham, det vil si at de blir uvisse på at han er nær dem med sin nåde.

Det er sant at de kristne ikke bare deler de trengslene som er felles for alle mennesker, for deres tid og deres folk. Fordi de er kristne, har de også noe særskilt å lide, nemlig vanære, å bli satt til side, og forfølgelse. Men det er ikke egentlig dette den kristne bedrøvelsen gjelder. Sørger de kristne over korset sitt, er det bare en svakhet i kjødet deres, ja, mer en verdslig enn en guddommelig bedrøvelse. De skulle jo snarere glede seg over trengslene sine og være stolte av dem enn sørge.

Den kristne bedrøvelsen består, som allerede sagt, i noe helt annet. Sanne kristne kjenner nemlig ingen større skatt i denne verden enn at de har Guds nåde, og at de lever etter Guds vilje. Bare dette gjør livet kjært og dyrebart for dem og gjør det til et gledens sted i stedet for en jammerdal.

Men så lenge de lever på jorden, kommer de aldri så langt at de kan trøste seg uforstyrret ved Guds nåde, eller at de fullkomment kan oppfylle Guds vilje. De er ennå ikke bare ånd, men har fremdeles mye kjød ved seg. I dag tror de med full tillit, og allerede i morgen er det for dem som om troen deres var slukket som et lys; den gamle vantroen trenger seg igjen med makt inn i hjertet.

Men så snart de blir svake i troen, mister de også sin forrige kraft til å kjempe mot syndene sine, til å elske og tjene sin Gud og sin neste og til å fornekte seg selv. Selv om de ikke straks faller helt ut av nåden av den grunn, setter det dem likevel alltid i en tung og stadig kamp og strid, så de må sukke med Paulus: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (Rom 7,24).

Det er bare få dager i en kristens liv da han slipper å kjempe denne smertefulle kampen. Ofte kommer det også lengre tider i kristenlivet da den kristne nesten bare kjenner sin vantro og syndighet, og så smertelig at hjertet hans stadig er fullt av sukk. Med bedrøvelse fylles han når han minnes fortiden sin, med bedrøvelse når han ser på sitt hjerte og liv i dag, med bedrøvelse og frykt når han tenker på framtiden.

Mange mener at når et menneske en gang er blitt en sann, troende kristen, må han alltid gå fram i tro og kjærlighet med glede, som en helt. Men slik er det slett ikke. Selv troens far Abraham, en David, en Paulus, en Luther har sukket mer enn de har jublet.

Snarere er det, som sagt, disse ordene av Kristus som uttrykker hvordan kristenlivet virkelig er, både i det ytre og i det indre: «Om en liten stund ser

dere meg ikke lenger. Og om en liten stund igjen skal dere se meg.» Snart er det visshet, snart tvil, snart ro, snart uro, snart kraft, snart svakhet, snart glede, snart bedrøvelse – kort sagt, en stadig kamp. Bare den falske troen er uten anfektelse; den sanne troen er alltid anfektet.

Den som ikke erfarer noe av dette, ja, som ikke daglig erfarer noe av det, har nettopp i dette et sikkert kjennetegn på at troen hans bare er en tom, kraftløs innbilning.

Men så sørgelig som det står til med slike kristne uten kraft og kamp, så godt står det til med dem som må bekjenne at de nesten aldri blir helt fri for nød, sorg og bedrøvelse i hjertet. Kan de knapt snakke om annet enn sin uhelbredelige fordervelse, og må de si til Herren med salmen om alt det gode de noen gang har tenkt, talt og gjort: «Finnes det minste gode hos meg, er det sannelig bare en gave» – da er det vel for dem!

Uten å kjenne sin syndenød og sitt hjertes bedrøvelse ville de ikke bli hos Kristus, men snart bli sorgløse, stolte og egenrettferdige. Men bedrøvelsen som stadig og alltid kommer over dem, er det middelet Gud bruker for å binde dem til Kristus.

Og salig er den som lar seg binde slik til Kristus! Han er med dette på den sikre veien til den evige gleden. Det sier også Kristus uttrykkelig i slutten av teksten vår: «Også dere har nå bedrøvelse. Men jeg skal se dere igjen, og deres hjerte skal glede seg, og ingen tar deres glede fra dere. Og på den dagen skal dere ikke spørre meg om noe.»[3]

Å, mine brødre, la oss da gjerne gå den guddommelige bedrøvelsens vei som Herren fører oss på. Målet og enden for den er jo glede i tid og evighet. Her i sjelenøden hender det nok ennå mangen gang at vårt svake hjerte spør: «Å, Herre, hvorfor?» Men på den dagen da vi skal skue Gud og høste gledens høst av vår tåresæd, da skal vi ikke lenger spørre Gud om noe. Da skal vi bare love og prise ham fordi han gjennom lidelser har ført oss til evig herlighet, gjennom møye og arbeid til evig hvile, gjennom bedrøvelse til evig glede.

Visst er veien tung og trang
for de fromme å vandre.
Skal vi bli fri en gang,
må vi jo gå den veien.
Gjennom ørkenen skal vi gå,
så får vi Kanaan.

Opp da, mitt engstelige sinn,
dit der seierskranser finnes!
Gå frimodig inn i kampen!
Det har ingen nød: Jeg vinner.
For jeg er jo din, Jesus,
så er du og himmelen min.

Amen.

[3] NB: «Slik har også dere smerte nå.»

Fjerde søndag etter påske

Joh 16,5–15. Cantate. (Utgiverens merknad: Det vil si «Syng», etter søndagens introitus, Sal 98,1–2.)

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår dyrebare Frelser!

I våre dager hører en ofte denne grunnsetningen: Mer kan en ikke kreve av et menneske enn at det alltid handler etter sin overbevisning. Om noen har gjort rett eller urett, og om han en gang skal bestå for Guds domstol eller ikke – alt skal visstnok komme an på om han har fulgt sin overbevisning i det han har gjort. Gjør et menneske noe og er overbevist om at det er godt, så må det også være godt.

Denne grunnsetningen fører for det første til den aller største likegyldighet i troen. Folk mener nemlig at det betyr lite eller ingenting hvilken tro og hvilken religion et menneske har. Når for eksempel en hedning ærer og tilber sol, måne og stjerner, mennesker, dyr eller avgudsbilder, mener de at dette er like velbehagelig for Gud som når en kristen ærer og tilber den sanne Gud i sann tro – så lenge hedningen bare mener at disse skapningene er hans guder, som han må tjene.

Men grunnsetningen fører også til noe annet: De som holder fast ved den, er helt rolige når de har handlet etter sin overbevisning. De mener at de da er rettferdige for Gud og mennesker. Blir slike mennesker oppfordret til å se av Guds ord at også de er store syndere, og blir de formanet til å gjøre bot, svarer de ofte: «Hva ondt gjør jeg da? Helt fra ungdommen av har jeg fulgt denne grunnsetningen: Gjør rett og frykt ingen! Hva annet og mer kan Gud kreve av meg?»

Men hvor utbredt denne grunnsetningen enn er blitt, særlig i våre dager, mine kjære, er den likevel grunnfalsk.

Det er riktignok sant: Gjør et menneske noe ondt enda han selv er overbevist om at det er ondt, er det en mye større synd enn om han gjør det i den villfarende tro at det er godt. Derfor sier også den hellige apostelen Paulus om seg selv, delvis til sin egen trøst: «Enda jeg før var en spotter og forfølger og voldsmann. Men jeg fikk miskunn, fordi jeg handlet uvitende i vantro» (1 Tim 1,13).

Ja, Peter ropte til jødene i Jerusalem: «Livets høvding drepte dere» (Apg 3,15). Men for ikke å styrte dem ut i fortvilelse, la han likevel til, som for å unnskylde

dem: «Og nå, brødre: Jeg vet at dere har handlet i uvitenhet, likesom også deres rådsherrer» (Apg 3,17).

Likevel kan en slett ikke slutte av dette at noe er rett, eller blir rett, fordi en holder det for rett! Herren sier nok: «Den tjener som kjente sin herres vilje og ikke stelte i stand eller gjorde etter hans vilje, skal få mange slag.» Men han legger straks til: «Men den som ikke kjente den, og gjorde det som fortjente slag, han skal få færre slag» (Luk 12,47–48) – han skal altså likevel bli straffet.

Og Guds ord går enda lenger. Det viser oss at den rette gudsfrykt og fromhet består nettopp i at man ikke går etter sine egne tanker, ikke etter eget forgodtbefinnende, ikke etter sin mening og ikke etter sin såkalte overbevisning. Det viser at menneskenes store fordervelse består nettopp i at de gjør alt de gjør etter sitt hjertes tanker og etter det den naturlige fornuften dømmer. Ja, det viser at Gud straffer menneskene forferdelig ved å overgi dem til å gjøre nettopp det som synes rett for dem.

Slik står det blant annet hos profeten Jesaja i kapittel 58: «Når du … ikke går dine egne veier, ikke gjør din gjerning eller fører tomt snakk – da skal du glede deg i Herren» (Jes 58,13–14). Og Paulus beskriver de uomvendtes tilstand slik at de gjør «kjødets og tankenes vilje» (Ef 2,3). Derfor krever ikke Jesaja bare: «Den ugudelige må forlate sin vei», men legger også til: «og den urettferdige sine tanker» (Jes 55,7). Og i Salme 81 sier Herren til slutt i vrede om sitt folk: «Så lot jeg dem fare i sitt hjertes hardhet, for at de skulle vandre i sine egne onde råd» (Sal 81,13).

Det er altså ingen tvil: Når et menneske handler mot Guds ord, blir han ikke rettferdiggjort ved at han har fulgt sin overbevisning. Langt fra å rettferdiggjøre ham, er det tvert imot det som fordømmer ham. Nettopp de tankene, meningene og grunnsetningene som ethvert menneske har av naturen, er det han må omvende seg fra hvis han vil bli frelst. Det som gjelder for Gud, er ikke den overbevisningen den naturlige fornuften gir oss om hva som er godt og ondt, og om hva en kan bestå for Gud med. Det som gjelder, er den overbevisningen Gud selv gir ved sin Hellige Ånd.

Men hva denne rette overbevisningen er, lærer dagens evangelium oss. La oss da i denne stunden prøve å bli bedre kjent med den.

> Nå går jeg bort til ham som har sendt meg. Og ingen av dere spør meg: Hvor går du hen? Men fordi jeg har sagt dere dette, har sorg fylt deres hjerte. Men jeg sier dere sannheten: Det er til gagn for dere at jeg går bort. For dersom jeg ikke går bort, kommer ikke talsmannen til dere. Men går jeg bort, da skal jeg sende ham til dere.
>
> Og når han kommer, skal han overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom: Om synd, fordi de ikke tror på meg. Om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen, og dere ser meg ikke lenger. Om dom, fordi denne verdens fyrste er dømt.
>
> Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå. Men når han kommer, sannhetens Ånd, skal han veilede dere til hele sannheten. For han skal ikke tale av seg selv, men det han hører, skal han tale, og de kommende ting skal han forkynne dere. Han skal herliggjøre meg, for han skal ta av mitt

og forkynne det for dere. Alt det som Faderen har, er mitt. Derfor sa jeg at han tar av mitt og forkynner for dere.

Mine kjære, da Herren hadde åpenbart for de kjære disiplene at han snart skulle forlate dem, ble de så forferdet at de ble helt stumme. De tenkte med redsel på at de umulig kunne fylle kallet sitt når han var borte. De ville ikke kunne overbevise verden om det de skulle forkynne for den.

Derfor sier Herren i vår tekst: «Nå går jeg bort til ham som har sendt meg. Og ingen av dere spør meg: Hvor går du hen? Men fordi jeg har sagt dere dette, har sorg fylt deres hjerte.»

Men så gir Herren dem denne trøsten: «Men jeg sier dere sannheten: Det er til gagn for dere at jeg går bort. For dersom jeg ikke går bort, kommer ikke talsmannen til dere. Men går jeg bort, da skal jeg sende ham til dere. Og når han kommer, skal han overbevise verden om synd og om rettferdighet og om dom.»

Herren vil si: «Tro ikke at dere ikke kan fylle kallet deres når jeg går bort – det vil si når jeg lider og dør og til slutt farer opp til himmelen. Tvert imot: Hvis jeg ikke led og døde, da kunne dere ikke fylle det. For da kunne ikke Den Hellige Ånd komme og ved evangeliet om min lidelse og død, min oppstandelse og himmelfart overbevise verden om det dere skal overbevise den om. Men når jeg lider og dør, da kommer Den Hellige Ånd. Ved evangeliet som dere forkynner, skal han gi verden den rette overbevisning om synd, om rettferdighet og om dom.»

La meg da nå bli stående ved dette. På grunnlag av Herrens ord i vårt evangelium vil jeg tale til dere om den rette overbevisning som Den Hellige Ånd alene virker, nemlig: 1. om synd, 2. om rettferdighet og 3. om dom.

I. Om synd

Mine kjære, hvert menneske som vil bli frelst, må framfor alt ha den rette overbevisning om tre ting. For det første: Hvilken synd er det egentlig som fordømmer mennesket? For det andre: Hvilken rettferdighet er det egentlig ethvert menneske må ha for å bestå for Gud? Og for det tredje: Hvilken dom er det egentlig Gud en gang skal holde?

Hva er så for det første verdens overbevisning om synden – altså om hvilken synd det egentlig er som fordømmer?

Her mener verden svært forskjellige ting. Noen mener at synden ikke er noe annet enn en svakhet og sykdom ved den menneskelige natur. Et menneske kan ikke straffes fordi han lider av en sykdom i legemet. Like lite skal han da kunne straffes for den sykdommen i sjelen som synden har voldt.

Samtidig mener slike mennesker at når mange lever så lastefullt og rått, er det bare fordi de mangler den dannelsen andre har fått. Det skyldes den dårlige oppdragelsen deres, de falske grunnsetningene som er innpodet i dem, og de tilbøyelighetene i sinnelaget som de har arvet fra lastefulle foreldre. Derfor burde ikke Gud tilregne dem alle syndene deres, men heller gjøre dem til desto bedre mennesker når de dør.

Andre mener derimot at det nok finnes synder som gjør mennesket fordømt for Gud, nemlig de grove syndene: tyveri, åpenbart bedrageri, ran, grusomhet, mord, ekteskapsbrudd og åpenbart hor, mened, stadig banning og gudsbespot-

telse, daglig drukkenskap og fråtsing og lignende. Men de øvrige, finere syndene mot den andre tavlen – og framfor alt alle syndene mot den første tavlen – mener de at Gud overser hos det svake mennesket og ikke tilregner ham.

Andre igjen går enda litt dypere. De tror at også synder mot kjærligheten til Gud og nesten er fordømmelige, selv om de ikke er så åpenbare. Men de mener at når et menneske angrer og prøver å bedre seg, er syndene hans med det utslettet igjen.

Men hva er så den rette overbevisning om synden, den som Den Hellige Ånd alene gir? Det sier Herren i vårt evangelium med disse ordene: «Når han kommer, skal han overbevise verden om synd, fordi de ikke tror på meg.»

Det er bemerkelsesverdige ord! Hvordan? Vil Herren kanskje si at Den Hellige Ånd skal overbevise verden om at ingenting annet enn vantroen skal regnes for synd? Langt derifra!

Men dette vil Herren si: «Når jeg er gått til Faderen – det vil si når jeg har fullført min lidelse og død, er oppstått og faret opp til himmelen – da skal Den Hellige Ånd gjennom dere, mine kjære apostler, forkynne slik i hele verden: Dere mennesker, det er ingen forskjell mellom dere. Dere er alle sammen syndere og mangler Guds herlighet (Rom 3,23). Men se, Gud er blitt et menneske. Han har tatt alle menneskers synder på seg, latt seg straffe for dem, og ved sin bitre lidelse og død har han nå sonet og utslettet dem alle fullt ut, for at hver den som tror på ham, ikke skal fortapes, men ha evig liv (Joh 3,16). For den som nå tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt (Mark 16,16).»

Ved en slik forkynnelse, vil Herren si, skal Den Hellige Ånd først overbevise verden «om synd, fordi de ikke tror på meg».

Hva betyr så dette? Ikke noe annet enn: Ved den apostoliske forkynnelsen skal Den Hellige Ånd for det første overbevise verden om at den allerede av naturen ligger i synd og fordømmelse. For nettopp derfor måtte Guds Sønn bli et menneske, lide og dø – for å utslette deres synd og fordømmelse.

Men nå som dette er skjedd og alle mennesker får nåden tilbudt, er den egentlige hovedsynden en annen. Den høyeste og største synd, alle synders synd, den synd som gir alle andre synder kraft til å fordømme, den synd som åpner igjen helvete, som var lukket, og lukker igjen himmelen, som var åpnet, den synd som er grunnen til at mennesket nå egentlig går fortapt – det er ikke noe annet enn den vantro som av naturen hersker i alle mennesker: at man ikke tror på Jesus Kristus. For den hellige Paulus skriver: «Gud har innesluttet dem alle under ulydigheten, for at han kunne vise miskunn mot dem alle» (Rom 11,32).

Se, mine kjære, her har dere Den Hellige Ånds dom over synden. Den er dobbel. Først erklærer den at alt det mennesket av naturen tenker, vil, ønsker, taler og gjør, er fordømmelig synd og ikke noe annet. Men det er en synd som det ennå finnes hjelp mot, når man erkjenner den og tror på Jesus Kristus, som har båret og sonet synden.

Men tar et menneske heller ikke imot denne nådeforkynnelsen – vil han ikke som en fortapt og fordømt synder kaste seg i støvet for Gud og rope og skrike om barmhjertighet, vil han ikke tro på ham som rettferdiggjør den ugudelige

(Rom 4,5) – da tar Den Hellige Ånd riktignok ikke tilbake sin første dom over menneskets synder. Men nå erklærer han at mennesket ikke bare er en fordømt synder, men også ugjenkallelig fortapt.

Å, mine kjære, måtte vi derfor alle la oss overbevise av Den Hellige Ånd! Å, måtte det ikke finnes noen blant oss som vil gjøre ham til en løgner! Det er forferdelig nok at vi alle er blitt syndere og ved synden Guds fiender – lagt under hans forbannelse, dødens barn, fordømt til helvete og evig fortapelse.

Ve oss om vi nå også vil nekte dette! Ve oss om vi heller ikke vil ta imot det middel Gud har brukt for å redde oss – sin Sønns lidelse og død – og flykte til nådens fristed, som Gud selv har bygd for oss! Da strider vi ikke bare mot Guds rettferdighet, som nåden ennå kan forsone. Da strider vi til og med mot selve hans nåde og overgir oss selv i hendene på den ubarmhjertige rettferdigheten, til en fordømmelse vi ikke kan unngå.

For den som ikke tror, blir ikke først dømt – han er allerede dømt (Joh 3,18). Guds vrede kommer ikke først over ham – den blir over ham (Joh 3,36). Og ingenting, ingenting i himmelen eller på jorden kan frelse ham, redde ham og forsone ham.

II. Om rettferdighet

Men vi går videre, mine kjære. For det andre vender vi oss nå til rettferdigheten. Også om den er det Den Hellige Ånd alene som virker den rette overbevisning.

Slik det finnes mange mennesker som ikke holder noen synd for fordømmelig, finnes det nok også mange som innbiller seg at de heller ikke trenger noen rettferdighet for å kunne bestå for Gud og bli frelst. Men de fleste mennesker innrømmer dette: Skal mennesket komme til Gud og ikke bli støtt bort av ham, er det ikke nok at han ikke har noen synd, eller bare tilgitte synder. Han må også være rettferdig for Gud.

Men hvilken overbevisning har nå alle mennesker av naturen om den rettferdighet som gjelder for Gud? Også her går meningene sterkt fra hverandre. Den ene tror han er rettferdig for Gud når han gjør det som kreves av en god borger. En annen tror det når han i det ytre oppfyller det hans religion eller kirke foreskriver ham. En tredje går dypere. Han mener at det nok også skal et godt hjerte til for å være rettferdig for Gud – men han håper at han har et slikt hjerte.

Men hva er så den rette overbevisning om den rettferdighet som gjelder for Gud, den som Den Hellige Ånd alene gir? Også dette sier Herren oss i vårt evangelium når han fortsetter: Den Hellige Ånd skal overbevise verden «om rettferdighet, fordi jeg går til Faderen, og dere ser meg ikke lenger».

Det er underlige ord! Hvordan? Skulle Kristi gang til Faderen – det vil si Kristi liv, lidelse, død, oppstandelse og himmelfart – være den rettferdighet som vi alene kan bestå for Gud med? Ja, det er den, og den alene, og noe annet kan det heller ikke være.

Våre gjerninger før vi kom til tro og ble omvendt, kan det ikke være. For de er, som vi alt har hørt, bare synder. Vår tro selv kan det heller ikke være. For troen er Guds gjerning og kan aldri bli vår gjerning. Vår helliggjørelse etter at

vi er kommet til tro og er blitt omvendt, kan det heller ikke være. For også den er ufullkommen og flekket av tusen synder.

Bare én blant alle mennesker var fullkomment rettferdig for Gud ved sine egne gjerninger: mennesket Kristus Jesus. Og denne ene har ikke vært rettferdig for sin egen skyld. For han er selv Gud og trenger ikke sin rettferdighet. Derfor gir han den bort. Han gir den til alle som ønsker den, alle som tar imot den – med ett ord: til alle som tror på ham.

Og for å overbevise oss om dette roper Den Hellige Ånd til oss i evangeliet: «Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror» (Rom 10,4). «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud» (2 Kor 5,21).

Dette er riktignok en underlig rettferdighet. Det er ikke ens egen, men en fremmed rettferdighet. Den er ikke i mennesket, men utenfor ham. Han kan ikke vinne den eller fortjene den, men må få den gitt av nåde. Den er ikke å se på jorden, men bare i himmelen. Ingen som selv vil være from, har denne rettferdigheten. Bare en fattig synder har den, en som holder seg selv for fortapt og fordømt.

Å, du stakkars menneske som ikke lettsindig vil gå fortapt: Le ikke av denne rettferdigheten som de kristne trøster seg med! Om den virker aldri så tåpelig på deg, er og blir den likevel den eneste som også du – hvem du enn er – kan bestå for Gud med. Å, tro ikke at du kan tre fram for den hellige Gud med din egen rettferdighet! Med den består du ikke for Gud; med den blir du til skamme for ham. For i Guds øyne er ikke engang himlene rene (Job 15,15), og alle menneskers rettferdighet er som et urent klesplagg (Jes 64,5).

Men også dere som alt har fått øynene opp for at dere selv ikke er noen ting, og som alt roper med David: «Gå ikke i rette med meg, din tjener! For ingen som lever, er rettferdig for ditt åsyn» (Sal 143,2) – vokt dere for å søke rettferdigheten i noe annet enn i at Kristus går til Faderen.

Si ikke: «Hvordan tør jeg holde meg for rettferdig, når jeg ikke ser noen rettferdighet hos meg, bare synder?» Nettopp derfor sier jo Kristus at Den Hellige Ånd skal overbevise verden om rettferdighet, «fordi jeg går til Faderen, og dere ser meg ikke lenger». Det er altså en rettferdighet som ikke kan sees, men bare gripes ved troen på den usynlige Kristus.

Hva hjertet deres så enn kan ha å si imot, så er Kristi lidelse, død og oppstandelse deres rettferdighet. Det er den overbevisningen Den Hellige Ånd selv holder fram for dere. Vil dere ikke motsi Den Hellige Ånd, må dere heller ikke motsi vitnesbyrdet hans. Om så alt annet bedrar dere – han, sannhetens Ånd, som utgår fra Faderen (Joh 15,26), som veileder til hele sannheten og herliggjør Kristus, han bedrar dere ikke.

III. Om dom

Men det er enda én ting, mine kjære, som Den Hellige Ånd alene gir den rette overbevisning om, nemlig dommen. For det tredje skal vi se på dette i noen øyeblikk til.

Riktignok finnes det blant de vantro verdens barn også noen som ikke engang frykter Guds dom. Enten tror de at det ikke kommer noen slik dom, eller de innbiller seg at Gud likevel ikke vil kunne dømme dem. Men slike mennesker er det få av.

Samvittigheten forkynner altfor høyt for mennesket at det skal komme en dag da Gud skal føre fram i lyset det som er skjult, og til og med åpenbare hjertenes råd (1 Kor 4,5). Derfor prøver de fleste mennesker dels å unngå å bli minnet om dommen på den ytterste dag, dels tenker de på den med frykt og beven. Å vente på den siste dommens dag med glede – det makter ikke noe menneske med sin naturlige innsikt og kraft.

Men hva vil nå Den Hellige Ånd overbevise verden om når det gjelder dommen? Om det sier Herren: Den Hellige Ånd skal til slutt overbevise verden «om dom, fordi denne verdens fyrste er dømt».

Også dette er underlige ord, like mye som de foregående. Så truende de enn lyder, rommer de likevel en så usigelig stor trøst at ingen fornuft kunne ha funnet den. Herren vil nemlig si dette: Ved evangeliet skal Den Hellige Ånd også overbevise den gjenløste verden om at Satan er overvunnet av Kristus. Anklageren er kastet ut, og ved Guds dom er han allerede styrtet ned i avgrunnen.

Den som ved troen er blitt fri fra sin synd og har fått del i Kristi rettferdighet, trenger derfor ikke å frykte verken dom, anklage fra djevelen, helvete eller fordømmelse. For ham er den ytterste dag den fullkomne forløsningens dag, hans seiers- og triumfdag, dagen da hans frihet og herlighet i Kristus, Satans overvinner, blir åpenbart.

Vel den som til slutt også har latt Den Hellige Ånd føre seg til denne overbevisningen ved evangeliet! Han har nådd troens høyeste punkt. Det verden må frykte med beven, det håper han på med glede. Det som gjør det jordiske livet bittert for verden, det gjør hans liv her på jorden søtt. Det som gjør døden hard og forferdelig for verden, det gjør døden lett og kostelig for ham.

Derfor kan han som Paulus triumferende se døden i øynene og rope: «For jeg blir alt ofret, og tiden for min bortgang forestår. Jeg har stridd den gode strid, fullendt løpet, bevart troen. Så ligger nå rettferdighetens krans rede for meg, den som Herren, den rettferdige dommer, skal gi meg på den dagen – ja, ikke bare meg, men alle som har elsket hans komme» (2 Tim 4,6–8).

Vel, mine kjære, gjør dere da fri fra tankene i deres eget hjerte når det gjelder frelsen. La Den Hellige Ånd gi dere den rette overbevisning om dette ved evangeliet. Så skal deres vei gå fra synd til tro, fra tro til rettferdighet og fra rettferdighet til herlighet.

Og dere skal erfare at den gylne kjeden som den hellige apostelen Paulus smir i Romerbrevet 8, virkelig har ledd som ikke lar seg rive i stykker. Der skriver han: «Og dem som han forut bestemte til dette, dem har han også kalt. Og dem som han har kalt, dem har han også rettferdiggjort. Og dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort» (Rom 8,30).

Ham, den verdige Hellige Ånd, sammen med Faderen og Sønnen, være pris, ære og takk i tid og evighet. Amen!

Femte søndag etter påske

Joh 16,23–30. Rogate. (*Utgiverens merknad: Rogate betyr «Be!». Søndagen har fått navnet etter innholdet i evangeliet.*)

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Bønnen til Gud hører uten tvil til de dyreste forrettighetene troende kristne har ved Kristus. Ved bønnen holder de ikke bare nådesamfunnet med Gud ved like hver dag og hver time. Bønnen er også et utmerket våpen i kampen mot kjødet, verden og Satan, en trøsterik tilflukt i angst og anfektelse og et rikt forrådskammer. Der kan de finne alt de mangler, og alt de trenger til legeme og sjel.

I denne siste, gudløse tiden, som ligner Noahs dager, finnes det riktignok utallige som forkaster bønnen fullstendig. De holder seg selv for opplyste og sterke ånder og sier derfor: «Gud vet jo allerede alt vi trenger. Da er det helt overflødig og enfoldig å bære sin nød fram for Den Allmektige i bønn.»

Men ingen innvending kunne være dårligere enn denne. Vi skal jo ikke be for at Gud på den måten først skal få vite hva vi mangler, og hvordan vi har det. Vi skal be framfor alt fordi Gud krever bønnen av oss. Den skal være et bevis på at vi underordner oss ham, og en bekjennelse av at vi er overbevist om at alt kommer fra Gud. Gud skylder oss ingenting, og vi må med takk ta imot alt av ham som gaver av hans frie nåde og godhet.

Slik står det også i vår kjære katekisme, i forklaringen til den fjerde bønn: «Gud gir nok daglig brød også uten vår bønn, også til alle onde mennesker; men vi ber i denne bønnen om at han vil la oss erkjenne det og ta imot vårt daglige brød med takk.»

Derfor finner vi også blant de blinde hedningene mange som med sin naturlige forstand har innsett at bønnen også er en nødvendig gudstjeneste. Og disse hedningene skal på den ytterste dag stå fram mot mange såkalte kristne i våre dager. De skal anklage dem for Gud og fordømme dem med sitt eksempel.

Ja, allerede her i livet hender det ikke sjelden at slike bønneforaktere, som vil gjelde for sterke ånder, likevel sukker uvilkårlig til Gud om hjelp når nøden og angsten blir stor, særlig i livsfare. Mang en mann skrøt, så lenge han var utenfor fare, av at han verken fryktet eller trodde på noen Gud. Men hvor mang en slik storskryter er ikke blitt spak når skipet forliste! Skjelvende og forferdet har han

kastet seg på kne og ropt til ham som han kanskje en time før fornektet, og hvis ord han spottet.

Men det er heller ikke få som riktignok ikke forkaster bønnen helt, men som mener den bare har denne nytten: Menneskets hjerte blir fylt av tanker på det guddommelige, dratt bort fra det sanselige, ledet mot det åndelige og slik gjort bedre. Men de nekter for at Gud lar seg bevege til noe som helst ved vår bønn, og at vi ved bønn kan oppnå noe hos Gud som vi ellers ikke ville ha fått. «Hvordan?» sier de. «Skulle Gud la noe annet skje enn det han har bestemt fra evighet, bare fordi en så ringe skapning som mennesket ba om det?»

Til dette må vi svare: Det er riktignok sant at bønnen, denne hellige omgangen med Gud, virker underfullt godt på hjertet vårt og gir det et himmelsk sinn. Men dette er slett ikke den eneste kraften bønnen har. Når bønnen blir båret fram for Gud i tro, er den i sannhet en nøkkel til Guds farshjerte og til alle hans nådegaver.

Og når Gud hører vår bønn, trenger han slett ikke å forandre sitt evige råd, slik det kortsynte mennesket innbiller seg. For Gud har fra evighet av også sett forut om vi ville be, og hva vi ville be ham om. Derfor har han allerede tatt bønnhørelsen med i sitt evige råd, og med ufattelig visdom har han flettet den inn i planen for hvordan han styrer verden og kirken.

La derfor ikke selvkloke fornuftsgrunner frarøve dere den trøsten, mine kjære, at den troende bønnen i Jesu navn kan seire over selve himmelen og oppnå alt dere ber Gud om i den, for legeme og sjel. Evangeliet for i dag, den såkalte bønnesøndagen, oppfordrer meg til å tale om hvor sikkert en rett bønn blir hørt.

> Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn. Hittil har dere ikke bedt om noe i mitt navn. Be, og dere skal få, for at deres glede kan være fullkommen.
> Dette har jeg talt til dere i lignelser. Det kommer en tid da jeg ikke lenger skal tale til dere i lignelser, men fritt ut forkynne dere om Faderen. På den dagen skal dere be i mitt navn. Og jeg sier dere ikke at jeg skal be Faderen for dere. For Faderen selv elsker dere, fordi dere har elsket meg og trodd at jeg er utgått fra Gud. Jeg er utgått fra Faderen og er kommet til verden. Jeg forlater verden igjen og går til Faderen.
> Hans disipler sa: Se, nå taler du fritt ut, og sier ingen lignelse! Nå vet vi at du vet alt, og du har ikke bruk for at noen spør deg. Derfor tror vi at du er utgått fra Gud.

Det vi i dag først og fremst må tale om, finner vi i det første verset av evangeliet vi har lest. Der sier Herren: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om i mitt navn, skal han gi dere.»[1] Jeg vil derfor tale til dere om hvordan bønnen i Jesu navn blir hørt: for det første hva bønnhørelsen bygger på så den aldri kan svikte, og for det andre på hvilken måte den skjer.

Herre Gud, hjelp oss så denne undervisningen om ditt alltid nådige svar på våre usle bønner blir til rik velsignelse for alle som hører. Vekk særlig dem som er i all slags nød og anfektelse, så de aldri lukker sitt bekymrede hjerte for deg,

[1] NB: «Alt det dere ber Faderen om, skal han gi dere i mitt navn.»

men klager sin nød for deg i tro og venter i fast tillit på din hjelp, som aldri uteblir.

Men de blant oss som ennå aldri har ropt alvorlig til deg, dem må du bevege ved dette ditt ord. La dem gå i seg selv og i botferdighet erkjenne at de til nå har foraktet din uendelige nåde på en måte som ikke kan forsvares. La dem fra nå av også bli troende, flittige og alvorlige bønnens barn, og til sist komme inn i skaren av dem som uten opphør lover og priser deg foran din trone. Hør oss for Jesu Kristi skyld. Amen.

I. Hva bønnhørelsen bygger på

Troende kristne har den trøsterike vissheten, mine kjære, at deres bønn i Jesu navn aldri blir uhørt. Denne troen hviler på grunner som ikke kan rokkes, og som gir dem full trygghet for at de ikke tar feil her.

Den første grunnen til at de er visse på at alle bønnene deres blir hørt, er Guds klare befaling. Hvis Gud ikke hadde befalt oss å be, ville det riktignok vært uhørt dristig av et menneske å tale med Gud – skapningen med sin skaper, leiren med pottemakeren – å be til ham og så å si foreskrive ham noe.

Men en undersått kan trygt be selv den strengeste konge om noe når kongen selv har oppfordret ham til å be om en nåde. Ja, vil han ikke fornærme kongen, må han be.

Slik kan og skal også Guds tjenere trygt be ham, sin himmelske konge, om alt de trenger. For på utallige steder i sitt ord befaler han sine tjenere å kalle på ham. Det er ikke bare i vårt evangelium at Guds Sønn sier: «Be, og dere skal få.» Det heter også blant annet i Salme 50: «Kall på meg på nødens dag, så vil jeg fri deg ut, og du skal prise meg» (Sal 50,15).

David forsto godt at denne grunnen ikke kan rokkes. Derfor viste han til Guds egen befaling når han ba, og sa: «Mitt hjerte holder fram for deg [ditt ord]: Søk mitt åsyn! – Herre, jeg søker ditt åsyn» (Sal 27,8).

Hver gang du bøyer kne for Gud, du kristne, skal du derfor si i ditt hjerte: «Når jeg tenker på at jeg er støv og aske, tør jeg riktignok ikke tre fram for deg, du store Gud. Men ditt eget bud kaller meg fram for ditt åsyn. Derfor kommer jeg i ydmyk lydighet og i trygg tillit til at du vil høre meg. For det er umulig at du skulle ville spotte meg – at du skulle befale meg å be om noe som du ville nekte meg.»

Men til dette kommer enda en grunn: Gud har ikke bare befalt oss å be, han har også dyrt lovet at han visselig vil høre. Det er ikke bare i vårt evangelium at Kristus forsikrer det med en dobbel ed: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Alt det dere ber Faderen om i mitt navn, skal han gi dere.»

Han sier også et annet sted: «Be, så skal dere få. Let, så skal dere finne. Bank på, så skal det lukkes opp for dere. For hver den som ber, han får. Og den som leter, han finner. Og den som banker på, for ham skal det lukkes opp. Hvem av dere som er far, vil gi sønnen sin en stein når han ber om et brød? Eller når han ber om en fisk, gi ham en orm i stedet for fisken? Eller når han ber om et egg, gi ham en skorpion? Hvis da dere som er onde, vet å gi barna deres gode gaver,

hvor mye mer skal da den himmelske Far gi Den Hellige Ånd til dem som ber ham» (Luk 11,9–13).

Med dette stemmer det Gud sier ved profeten Jesaja: «Og det skal skje: Før de roper, skal jeg svare, mens de ennå taler, skal jeg høre» (Jes 65,24).

Hit hører også det Johannes sier i sitt første brev: «Og dette er den frimodige tilliten vi har til ham, at dersom vi ber om noe etter hans vilje, så hører han oss, og dersom vi vet at han hører oss, hva vi enn ber om, da vet vi at vi har fått våre bønneemner oppfylt hos ham» (1 Joh 5,14–15). Ja, David går enda lenger og sier i Salme 10: «Herre, du har hørt de nedbøydes begjæring. Du styrker deres hjerte, du vender øret til» (Sal 10,17).

Når en kristen tenker over alle disse og mange andre løfter i Guds ord om at Gud vil høre hans bønn, kan han ikke tvile.

Selv om hjertet hans innvender: «Hvordan kan du ville tvinge Gud til å gjøre det du ber om?», kan han trygt svare: «Jeg trenger ikke først å tvinge Gud. Gud har allerede av fri vilje, av uendelig kjærlighet, bundet seg selv ved sine tydelige løfter. Nå er han jo trofast og sannferdig, og det han lover, må han holde. Æren for hans eget guddommelige navn krever det; han kan ikke bli en løgner overfor dem som ber i tro. Og skulle jeg tvile på om han også kan gjøre det han vil, så vet jeg jo at Gud er allmektig. Han kan gjøre hva han vil, for ham er ingenting umulig. Han kan gjøre uendelig mye mer enn vi ber om eller forstår. Han er rik nok til å avhjelpe enhver mangel og vis nok til å finne en utvei, hvor floket det enn ser ut. Han er sterk nok til å rive oss ut av enhver fare, og han har makt til å styre selv hjertene. Han taler, og det skjer; han byr, og det står der; han kaller på det som ikke er til, så det blir til. Kort sagt: Han er en Gud til frelse, og en Herre, Herre, som kan berge selv fra døden, ja, fra helvetes avgrunn.»

Disse grunnene for at alle troende bønner blir hørt, står urokkelig fast. Likevel ville ingen av bønnens troende barn kunne bygge fast på dem hvis det ikke kom en tredje grunn i tillegg, nemlig Kristi fortjeneste og forbønn. For vil et menneske bygge på Guds befaling og løfte, blir det nødvendigvis skremt bort igjen når det kjenner og erkjenner hvor uverdig og syndig det er.

Da sier samvittigheten til den som ber: «Det er riktignok sant at Gud har befalt oss å be og lovet å høre. Men Gud sier også at han ikke hører syndere. Og er ikke du en synder? Er ikke hendene du vil løfte mot Gud, svært tilsølt? Er ikke hjertet ditt fullt av ugudelige tilskyndelser og lyster? Er du ikke da en Guds fiende ved dine overtredelser, din utroskap og din urenhet? Hvordan kan en fiende våge å be sin fiende om gaver? Ja, hellige blir nok hørt, men syndere ikke!»

Hvor ulykkelige ville vi ikke være hvis troen ikke hadde enda en grunn til at bønnen vår blir hørt! Men lykkelige er vi! Guds ord byr oss slett ikke å se på våre følelser og vår egen rettferdighet og verdighet når vi ber. Tvert imot sier det oss at vi skal bygge verdigheten til å be på Kristi fortjeneste og forbønn alene.

Derfor sier Kristus i vår tekst: «Og jeg sier dere ikke at jeg skal be Faderen for dere. For Faderen selv elsker dere, fordi dere har elsket meg og trodd at jeg er utgått fra Gud.»

Med dette vil ikke Kristus si at han ikke vil gå i forbønn for de kjære apostlene. Han vil snarere si dette: Troende kristne skal ikke mene at bare han, Kristus, kan be og bli hørt, mens de selv ikke skulle våge å be. Nei, fordi de tror på ham, vil også den bønnen de selv øser ut for Gud, være Herren til behag for hans skyld, og den vil visselig bli hørt.

La derfor ikke følelsen av din intethet, din syndighet og din elendighet slå deg så ned, du kristne, at du tviler på at dine sukk og bønner visselig blir hørt. Selv om du ikke er verdig til å bli hørt, er din Kristus verdig til det, han som trer i ditt sted hos Gud.

Og tenk på at din tro på Kristus også gjør deg kjær og verdig for Gud, ja, til et så dyrebart Guds barn at han heller ikke kan avslå deg noe. Tenk på at din Frelser alltid går i forbønn for deg hos Gud og legger fram dine sukk og bønner for den himmelske Far.

Skulle ikke han kunne skaffe deg et nådig svar og et ja hos Gud? Jo! Like lite som den himmelske Far kan avslå en bønn fra sin kjære Sønn, som han har velbehag i, like lite kan han avslå deg din bønn når du sukker og roper til din himmelske Far i hans Sønns navn – det vil si i tillit til hans fullgyldige fortjeneste og hans forbønn.

Til dette kommer også at en kristen blir drevet til bønn av Den Hellige Ånd selv. For som apostelen Paulus sier, kommer Ånden oss til hjelp i vår skrøpelighet og går selv i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord (Rom 8,26). Er det da mulig at Gud skulle la en bønn være uhørt som han selv har vakt og tent i oss ved sin Hellige Ånd? Skulle Gud altså ikke høre seg selv? Det er umulig! Så visst som det er Gud selv som roper og skriker i de kristne, så visst lar Gud dem heller ikke være uten et nådig svar.

Den siste grunnen som enhver troende kristen har til å være viss på at han blir hørt, er endelig denne: Han trer aldri fram for Gud alene. For hele den troende kristenheten, hele den hellige, allmenne kirke, ber uten opphør for alle mennesker og særlig for alle sine sanne lemmer, det vil si for alle troende brødre og søstre.

Som vi ser av det hellige Fadervår, ber kirken om at Gud vil vende alt ondt bort fra dem og gi dem alle nødvendige gaver for legeme og sjel. Dag og natt står den for Gud og bærer fram sine bønner som et daglig bønne- og takkoffer for hans hellige åsyn.

De troende kristne står i det inderligste samfunn med hverandre og er alle lemmer på ett legeme. Derfor ber én for alle og alle for én. En svak kristen mister kanskje motet når han ser på seg selv alene. Men da må det gi ham nytt mot at millioner hver dag og hver time tar ham med i sitt Fadervår, og at han står i rekke og geledd med en stor skare av utallige troende bønnens barn. I deres fellesskap trer han alltid fram for Gud med bønn og rop.

Det kan altså ikke nektes at bønnhørelsen i Jesu navn har grunner som ikke kan rokkes. Den bygger på Guds befaling og løfte, på Kristi fullkomne fortjeneste, som troen griper, og på hans stadige forbønn, på Den Hellige Ånds forbønn for oss og endelig på det inderlige samfunnet mellom alle troende og hellige på jorden.

Hvor salig er ikke derfor en troende kristen! Det finnes ikke noe gode som han trenger og har gagn av, og som han ikke kan oppnå ved bønn. Og det finnes ingen nød som skader ham, hvor stor den enn er, og som han ikke kan vende bort ved bønn. For hans bønn blir alltid hørt. Men det skjer på forskjellige måter, og det er det andre jeg nå vil tale til dere om.

II. På hvilken måte bønnhørelsen skjer

Den første måten Gud hører bønnen på, er at han gir de troende det de ber om, slik de ber og på den tiden de ber. Ser Gud i sin evige visdom at det vi ber ham om, er til gagn for oss, slik og på den tiden vi ber om det, så gjør han også vår vilje.

Da skaffer han ofte hjelp på en måte som intet menneske kunne ha funnet på eller ant. Da styrer han ofte alt slik at selv de omstendighetene og de menneskene som var eller syntes å være imot oss, må fremme det vi ba om. Ja, da sparer Gud ofte ikke på noe under, hvor stort det enn er, når det trengs for at vårt håp til ham ikke skal bli til skamme.

Hvor mange eksempler på slike bemerkelsesverdige bønnhørelser finner vi ikke i Den hellige skrift! Ved bønn fikk Jakob Guds engler til å følge og verne ham på reisen. Ved bønn forlenget Josva dagslyset, og den dødssyke Hiskia livet sitt. Ved bønn fikk Salomo en visdom som til alle tider har vakt beundring. Ved bønn lukket Elia himmelen og åpnet den igjen. Ved bønn lukket Daniel løvenes gap, og ved bønn hindret Sjadrak, Mesjak og Abed-Nego ilden i å skade dem.

Ved bønn fikk røveren på korset like etter komme inn i paradis, gamle Simeon fikk fare herfra i fred, og den sønderknuste tolleren fikk visshet om at han var i nåden. Ved bønn avvendte hele byen Ninive en hard straffedom fra Gud som truet den. Ved bønn fikk hedningen Kornelius høre evangeliet rent forkynt. Ved bønn oppnådde menigheten i Jerusalem at en engel løste Peter fra bånd og lenker og førte ham ut av fengselet, så de fikk ham tilbake.

Går vi videre i den kristne kirkes historie, hører vi det samme. Ved bønn oppnådde den fromme moren Monika at hennes villfarne sønn Augustin til slutt ved Guds nåde ble skapt om og forvandlet til en av den kristne kirkes søyler. Ved bønn vakte Luther de tre dødssyke – Melanchthon, Myconius og sin egen hustru – så å si opp fra de døde. Ja, slik han selv i tro hadde forsikret på forhånd, holdt han i sin levetid tilbake den religionskrigen som truet med å bryte ut.

Men hvem kan nevne alle de underfulle bønnhørelsene som Gud har åpenbart sin sannferdighet med, så ingen kan motsi det? Og han åpenbarer den fremdeles hver dag og hver time for dem som gir akt på det.

Det kan likevel ikke nektes at Gud for det første ikke alltid hører straks. Ofte lar han dem som ber, vente lenger eller kortere tid. Når Maria sier til Jesus: «De har ikke vin», svarer han henne: «Min time er ennå ikke kommet» (Joh 2,3–4).

Men dette er bare den andre måten Gud hører bønnen på. For selv om Gud utsetter hjelpen, har han ikke av den grunn tatt den bort. Hjelper han ikke til enhver tid, så hjelper han likevel når det trengs. Ofte lar Gud oss vente slik, og det i den viseste hensikt. Bare Gud vet når den hjelpen eller det gode vi ber om,

er til gagn for oss. Ofte vil han også bruke ventetiden til først for alvor å vekke oss til å be og rope inderlig.

Derfor må du ikke la deg skremme, kjære kristne, om du ikke straks får det du ber Gud om! Tenk på Jesus. Han ble alltid hørt, men likevel måtte han vente på hjelp fra sin Far i Getsemane. Gud tok ikke kalken bort fra ham straks; han måtte stadig dypere ned i angstens vann. Men hva gjorde Kristus? Ble han utålmodig? Mistet han motet? Nei, langt derifra! Han ba stadig mer inntrengende. Følg dette eksemplet, så skal også du til slutt med glede få se Guds hjelp!

Men endelig har Gud enda en underfull måte å høre bønnen på: Han gir oss ikke det vi ber om, men noe annet, og da alltid noe bedre. Da tror mennesket ofte at Gud slett ikke vil høre ham. Derfor sukker Job: «Jeg skriker til deg, men du svarer meg ikke. Jeg står der, og du bare ser på meg. Du er blitt grusom mot meg» (Job 30,20–21). Derfor sukker også Jeremia i Klagesangene: «Du innhyllet deg i skyer, så ingen bønn trengte igjennom» (Klag 3,44).

Ja, mine kjære, det er riktignok tunge prøvelsestider når det ikke blir bedre etter at vi har bedt, men tilsynelatende bare verre og verre. Men da gjelder det å gi akt på Herrens hånd. For Gud hjelper alltid, bare ikke alltid slik vi tenker.

Men er det ikke å bli hørt når Gud gir oss noe bedre enn det vi ba om? Ble ikke Paulus hørt da han ba om å bli fri fra Satans engel som slo ham, og fikk et løfte om nåde i stedet? Ble ikke Moses hørt da han ba om å få komme inn i det jordiske Kanaan, og i stedet ble tatt opp i det himmelske?

Ble ikke David hørt da han ba om livet til sin lille sønn, og sønnen gikk inn til det evige liv? Ble ikke den bortkomne sønnen hørt da han ba om å bli dagarbeider i sin fars hus, og i stedet ble tatt imot som husets elskede barn?

Eller er det ikke å bli hørt når vi får et palass i stedet for den hytten vi ba om – mye i stedet for lite, noe stort i stedet for noe ringe, noe evig i stedet for det timelige?

«Men», vil kanskje mange si, «hvor godt dette enn er, er det likevel ingen virkelig bønnhørelse når vi ikke får det vi ber om.» Til det svarer apostelen Paulus: «For vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde. Men Ånden selv går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord. Men han som gransker hjertene, vet hva Ånden trakter etter» (Rom 8,26–27).

Av dette ser vi at vi ofte ikke selv forstår vår egen bønn. Med munnen ber vi om et eller annet gode som ville være til skade for oss. Men Den Hellige Ånd, som bor i oss, sukker – uten at vi vet det – om noe annet som er nyttigere, bedre og større. Og Gud, som forstår den meningen i bønnen vår som er skjult for oss selv, gir oss det som er bedre. Hører han oss da ikke i sannhet?

Derfor må vi riktignok vokte oss for å be Gud uten forbehold om noe jordisk gode som ikke er nødvendig, eller for å ville tvinge til oss noe fra Gud når vi ikke vet om det er godt for oss. Et advarende eksempel på dette er Rakel. Hun ba inntrengende om barn, og se, Herren oppfylte til slutt det hun så heftig ba om. Men den timen barnet hennes ble født, ble hennes smertefulle dødstime.

Likevel skal vi alltid be med en virkelig fast tro. Vår troende bønn er jo aldri forgjeves. Hver slik bønn er en sæd som visselig får en kostelig frukt, her eller

hisset. Den er en tom bøtte som blir senket ned i brønnen med Guds godhet, og som visselig kommer opp igjen fylt til randen.

Ta derfor trygt tilflukt til bønnen i all sorg og nød, enten den er stor eller liten. Den er aldri bortkastet. Bli ikke trette av å rope, men be alltid og i alle ting. Be i kirken med menigheten, be i hjemmene med familien, be i kammeret i stille, hellig ensomhet. Og sukk hvor dere går og står, enten dere spiser eller drikker, arbeider eller hviler, er alene eller sammen med andre, glade eller bedrøvede – i det minste i hjertets lønnkammer. Så vil Gud lønne dere i det åpenbare, slik Herren uttrykkelig sier (Matt 6,6).

Men dere som ennå ikke kan eller vil be som dere burde, fordi samvittigheten deres ennå ikke er renset fra døde gjerninger ved troen på Jesus Kristus; dere som ennå viser at dere er Guds fiender, ved at dere elsker synden og ikke spør etter hans nåde og hjelp; dere som i høyden nå og da plaprer med leppene og snart bruker mange tomme ord, snart avspiser Gud med et kort og kaldt sukk: Erkjenn av deres dårlige, elendige bønn at dere ennå ikke er kristne!

For dere ber slett ikke om det dere sier med ordene, og derfor er det ingen virkelig bønn. Å be flittig og alvorlig og å være en kristen er ett og det samme.

Gjør derfor bot! Erkjenn at deres vesen er uomvendt, ugudelig og kjødelig, og be Gud om troens Ånd. Da får dere også nådens og bønnens Ånd. Hvor gjerne vil ikke Gud utøse den over dere! Men gjør ham da heller ikke sorg ved nye synder, og følg hans hellige tilskyndelser. Så skal dere gå bedende gjennom denne verden og hver dag få nye, salige erfaringer av at Gud hører bønn. Og til slutt skal også deres siste sukk bli hørt, og dere skal ved en salig død komme fra faren inn i tryggheten, fra den fattige verden til den salige himmelen.

Til det hjelpe oss alle Jesus Kristus! Amen.

Kristi himmelfartsdag

Mark 16,14–20

Herre Jesus, hvor herlig er ditt navn over hele jorden! For å forløse oss steg du ikke bare ned til jordens dypeste steder; til sist for du også opp i guddommelig majestet, over alle himlenes himler. Du kom ikke fattig og elendig til denne verden for din egen skyld, og du forlot den heller ikke i herlighet og ære for din egen skyld. Du kjempet og stred ikke for deg selv, og du seiret og triumferte heller ikke for deg selv. Alt var for oss – vi som du bar syndene for, og som du er blitt rettferdighet for.

Derfor lar du fortsatt dine store gjerninger bli forkynt for menneskene. Derfor har du også i dag på nytt gitt oss den store nåde at vi kan samles og høre om din seier.

Å, du nådige, hele verdens herlige Frelser, la da heller ikke denne forkynnelsen av din herlighet være forgjeves for våre hjerter. La hver og en av oss erkjenne at også han har del i at du til sist har tatt himmelen i eie og satt deg ved Faderens høyre hånd.

Herre Jesus, vi har jo alle allerede seiret med deg, for du er vårt hode og vår frelses høvding. Driv derfor bort vår vantro, som mener at din himmelfart ikke angår oss. Gi oss den troen som sier «Du er min!» – ikke bare da du hang på korset, men også nå når du sitter på tronen. Bønnhør oss for din egen skyld, du himmelens og synderes konge. Amen.

Elskede tilhørere i Kristus, han som for opp til himmelen!

Vi er samlet her i stillhet for Gud for å minnes en stor, dyrebar og herlig hendelse. I dag feirer vi nemlig vår nådekonge Jesu Kristi kroningsdag eller tronbestigelsesfest – jeg mener festen for hans ærefulle himmelfart.

Derfor burde alle som vet at de er døpt til denne store Herre og Frelser, gå inn i Herrens forgårder med fryd i dag – og gå herfra med enda større glede når de har hørt Guds ord om dette. Ja, slik burde det med rette være.

For allerede de troende i den gamle pakt takket Gud med den største glede, enda de bare i Ånden kunne se fram mot denne dagen, som da lå langt borte i en dunkel framtid. Slik roper blant andre David ut: «Klapp i hendene, alle folk! Juble for Gud med fryderop! … Gud for opp under jubelrop, Herren under lyd fra horn. Lovsyng Gud, lovsyng! Lovsyng vår konge, lovsyng! For Gud er all jordens konge, syng en sang med visdom! Gud er konge over folkene, Gud har satt seg på sin hellige trone» (Sal 47,2.6–9).

På samme måte jubler også den som skrev Salme 68: «Guds vogner er to ganger ti tusen, tusen og atter tusen. Herren kommer fra Sinai til helligdommen. Du for opp i det høye, førte fangenskapet fangen, tok gaver blant menneskene, også blant de gjenstridige, for å bo der, Herre Gud! Lovet være Herren dag etter dag! Legger man byrde på oss, så er Gud vår frelser. Sela. Gud er for oss en Gud til frelse, og hos Herren Herren er det utganger fra døden. … Dere jordens riker! Syng for Gud, lovsyng Herren! Sela. For han er den som farer fram over himlenes himler, de eldgamle! … Gi Gud makt! Over Israel er hans høyhet, og hans makt i skyene. … Lovet være Gud!» (Sal 68,18–21.33–36)[1]

Se, mine kjære, slik gledet allerede det troende Israel seg når det tenkte på Messias' himmelfartsdag, som ennå lå foran. Det gamle testamentes kirke hadde altså en levende visshet om at Kristi himmelfart ikke bare angikk ham selv, men alle de forløste. Den var nemlig den kostelige sluttsteinen og den strålende kronen på hele forløsningsverket.

Og slik er det også. Ser vi Kristi himmelfart bare som den gledelige hendelsen at Kristus til sist er blitt fri fra all lidelse, all vanære, all ufullkommenhet og all forfølgelse, og slik på en måte har fått lønnen for sin troskap inntil døden, da har vi ennå ikke sett hva vi egentlig vinner ved den.

I troen må vi se etter ham som farer opp, og se ham som vår Forløser. Oss selv må vi se som dem som triumferer i ham, og hele dette verket må vi legge til grunn for en glad tro. Da – og bare da – nyter vi den salige frukten det bringer oss.

Teksten er Mark 16,14–20:

> Til sist åpenbarte han seg for de elleve selv, mens de holdt måltid. Han refset dem for deres vantro og for deres harde hjerter, fordi de ikke hadde trodd dem som hadde sett ham etter at han var blitt reist opp. Og han sa til dem: Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt.
> Og disse tegnene skal følge dem som tror: I mitt navn skal de drive ut onde ånder. De skal tale med nye tungemål. De skal ta slanger i hendene, og om de drikker dødelig gift, skal det ikke skade dem. På syke skal de legge sine hender, og de skal bli helbredet.
> Så ble Herren Jesus, etter at han hadde talt dette til dem, tatt opp til himmelen, og han satte seg ved Guds høyre hånd. Men de gikk ut og forkynte overalt. Og Herren virket med og stadfestet Ordet ved de tegnene som fulgte med.

Evangeliet vi har lest, forteller med få ord Kristi historie fra han åpenbarte seg siste gang på oppstandelsesdagen, til han gikk inn i herligheten. Av alle de oppdragene Herren ga apostlene i denne tiden, nevner Markus kjernen: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt.» «Tro på meg» – det er altså så å si Kristi siste vilje, som han etterlot alle mennesker da han tok avskjed. Og straks etterpå bekreftet og beseglet han den med sin ærefulle himmelfart. La oss derfor nå sammen se på

Kristi himmelfart som en sikker grunn for en glad tro.

[1] NB har «bortførte fanger» i v. 19. Walther bygger senere på ordlyden «førte fangenskapet fangen».

For det første gir den en fast grunn for vår tro på at vi er fullkomment forløst fra alle fiender. For det andre gir den en fast grunn for vår tro på at Kristus alltid er nådig nærværende hos sin menighet.

I.

Mine kjære, ved våre første foreldres fall kom alle mennesker i makten til tre store fiender: synden, loven og døden.

For det første kom menneskene med dette under syndens herredømme. Derfor feller for det andre loven fordømmelsens dom over dem. Og til sist har døden fått rett over dem til å sluke dem. Disse tre fiendene henger nøye sammen og binder mennesket som i én og samme lenke til fordervelse. Slik beskriver den hellige apostelen det: «Dødens brodd er synden, og syndens kraft er loven» (1 Kor 15,56). Det vil si: Synden gjør døden til en redselens konge, og loven gir synden kraft til å fordømme oss.

Ingen menneskelig makt kunne overvinne disse fiendene. Mennesket var blitt deres maktesløse og forsvarsløse trell og fange. Hadde ikke Gud forbarmet seg over menneskene, ville de derfor ha vært skapt forgjeves og gått fortapt uten redning.

Men Guds Sønn tok på seg det underfulle verket å befri dem fra fangenskapet. Og hva gjorde han? Han lot seg gjøre til synd for oss, gikk inn under loven i vårt sted og sprang for oss ned i dødens gap. Hele verdens synd tok han på seg; han bar straffen for den og ble soningen for den. Loven oppfylte han, og slik vant han oss en fullkommen rettferdighet. Han lot seg sluke av døden og overvant den ved kraften i sitt allmektige liv.

Da Kristus derfor stod seirende opp fra de døde, hadde hele den falne verden seiret med ham. Alle menneskers synder var utslettet, og for alle var det vunnet en evig rettferdighet som gjelder for Gud. Helvete var ødelagt, døden avvæpnet, liv og uforgjengelighet var ført fram i lyset, og alle menneskers forløsning var på det herligste beseglet av Gud Fader selv. Alle våre fiender lå da allerede for føttene til ham som hadde gått i kampen mot dem for oss.

Bare én ting gjenstod om Kristus skulle være vår fullkomne Frelser. Etter at han hadde seiret over alle våre fiender, måtte han også settes inn som deres ubegrensede Herre. Han måtte få allmaktens septer i hånden, kronen av den himmelske herlighet på hodet og stige opp på den guddommelige majestets trone.

På ham måtte profetien i Salme 2 bli oppfylt, der den himmelske Far sier: «Det er jo jeg som har innsatt min konge på Sion, mitt hellige berg. … Begjær av meg, så vil jeg gi deg hedningene til arv og jordens ender til eie. Du skal knuse dem med jernstav, som en pottemakers leirkar skal du slå dem i stykker» (Sal 2,6.8–9).

Og dette har nå skjedd da Kristus for opp til himmelen i ære og deretter tok plass ved Faderens høyre hånd – to ting som hører sammen. Kristus har nå ikke bare holdt et offentlig triumftog som seierherre gjennom himmelens åpne porter og tatt imot alle englers og erkeenglers høytidelige hyllest som Gudmenneske og mellommann. Han er med dette også blitt ubegrenset Herre over

synden, loven, døden, djevelen og helvete. Derfor for han også opp i guddommelig glans fra det samme stedet der han under blodig svette hadde kjempet den hardeste kampen mot disse fiendene – fra Oljeberget.

Men skal vi se rett på Kristi himmelfart, er hovedsaken at vi ser Kristus ikke bare som hele menneskeslektens hode, men som dens stedfortreder og forløper. Et forbilde på dette var David da han slo kjempen Goljat i hjel. Den gangen ble hele Israel reddet fra de fiendtlige filisternes makt ved at én mann, David, seiret. På samme måte er alle syndere blitt herrer over synden, loven og døden sammen med Kristus da han for opp i triumf.

Dette står allerede i Salme 68, som vi alt har hørt: «Du for opp i det høye, førte fangenskapet fangen, tok gaver blant menneskene, også blant de gjenstridige» (Sal 68,19). Det samme vitner også Paulus for oss i Efeserbrevet 2: «Men Gud, som er rik på miskunn, har, på grunn av sin store kjærlighet som han elsket oss med, gjort oss levende med Kristus, vi som var døde ved våre overtredelser. Av nåde er dere frelst. Han reiste oss opp sammen med ham og satte oss med ham i himmelen, i Kristus Jesus» (Ef 2,4–6).

Vi har altså alle allerede stått opp i Kristus og er blitt rettferdiggjort av Gud i ham. På samme måte har vi også allerede fart til himmelen med Kristus og er i ham blitt herrer over alle fiender. Så visst som ingen synd lenger kan skade Kristus, ingen lov kan fordømme ham og ingen død kan herske over ham, så visst er også vi befridd fra fangenskapet deres og allerede satt med ham i himmelen – så sant vi bare tror det av hele vårt hjerte.

Av dette ser dere hvilken sikker grunn til en glad tro vi har i Kristi himmelfart. Vil vi ikke tro at synd, lov og død ligger under våre føtter, da må vi helt fornekte Kristi himmelfart. Eller vi må fornekte at han som for opp, er vår Frelser, vår Forløser, vår bror, vårt hode og vår høvding, og at kampen hans for oss har fått et så herlig utfall.

Når synden vil gjøre oss engstelige, skal vi derfor ikke la den drive oss til fortvilelse. Vi skal i troen se hen til Kristi himmelfart og si i vårt hjerte: «Synd, du er beseiret! Du skal ikke overvinne meg på nytt. Tvert imot skal du som fange tjene meg: Du skal få meg til å klamre meg enda fastere til min Frelser. Han har fart til himmelen, og jeg med ham. For jeg griper ham med troens hånd, og i hans navn er jeg jo døpt.»

Når loven vil fordømme oss, skal vi ikke bøye oss under dommen dens. Vi skal si i vårt hjerte: «Du er oppfylt! Kravene dine er fullkomment innfridd. Guds Sønn har gått inn under deg i mitt sted, og med det har du mistet all rett over meg; for ham kan du ikke anklage for noe. Ja, han har satt seg på den høyeste trone, og nå, lov, er han din Herre. Derfor får jeg nå dommen min fra ham og ikke fra deg, og den lyder: Nåde, barmhjertighet, tilgivelse!»

Når døden vil skremme oss og helvete åpne gapet sitt mot oss, trenger vi ikke å frykte. Ved Kristi himmelfart er de nå blitt tomme skremsler. Derfor kan og skal vi frimodig spotte dem og si: «Døden er oppslukt til seier. Død, hvor er din brodd? Helvete, hvor er din seier? Men Gud være takk, som gir oss seier ved vår Herre Jesus Kristus!» (1 Kor 15,54–55.57)[2]

[2] NB: «Død, hvor er din seier?»

Vil døden drive meg herfra –
Gud skje lov, nå er døren åpnet!
La kroppen legges i jorden;
men sjelen drar sin vei,
så fort som lynet farer,
opp til englenes flokk
blant de utvalgtes skarer
for å se sin Jesus fullt.
Men snart skal den tid komme
da kroppen kan stå opp
og gå inn med alle fromme
til evig ære.

II.

Men Kristi himmelfart gir også en fast grunn for vår tro på at Kristus alltid er nådig nærværende hos sin menighet. Det er det andre jeg ennå vil legge fram for dere.

Det er en svært utbredt mening, særlig i våre dager, at Kristus etter himmelfarten ikke lenger er på jorden, ja, at han overhodet ikke er i verden med sin menneskelige natur. Derfor misbruker man også – etter Zwinglis eksempel – læren om himmelfarten til å fornekte at Kristi legeme og blod er til stede i den hellige nattverd.

Men denne villfarelsen bygger på en grunnfalsk forestilling om hvordan Jesus Kristus, Guds Sønn og Menneskesønnen, egentlig for opp til himmelen. Man mener nemlig – helt feilaktig – at Kristus ikke for til himmelen på noen annen måte enn Enok og Elia, og at han nå bor på et bestemt sted, slik man tror om alle andre salige.

Her må vi for det første merke oss at vi er altfor svake til å fatte og utforske hvordan Kristi himmelfart egentlig var. I dette livet har vi ennå ikke noe begrep om det Skriften kaller himmel; for den sier at tid og rom opphører der. Men om det som ikke er begrenset av tid og rom, kan vår ånd ennå slett ikke danne seg noen forestilling. Og Skriften sier ikke engang om Kristus at han bare for til himmelen. Tvert imot sier blant andre Paulus i Efeserbrevet 4: «Han som steg ned, er den samme som for opp over alle himler for å fylle alt» (Ef 4,10).

Hvilket menneskehjerte kan fatte denne hemmeligheten? For ikke å snakke om hvilken menneskelig tunge som kunne beskrive den! Tenk på dette: Kristi himmelfart er som solen. Jo skarpere vi prøver å se inn i den, desto svakere blir øynene, til vi til sist ikke kan se noe som helst. Denne gjerningen hører derfor til det vi ikke kan utforske, men må tro i barnlig enfold, slik Skriften taler om den. Men jo enfoldigere vi holder oss til det Skriften sier om den, desto mer vil dette hemmelighetsfulle trosstykket styrke vår tro.

Men hva sier så Den Hellige Skrift oss om dette? Den sier ikke at Kristus nå er innestengt og begrenset av himmelen, slik de andre salige er. Tvert imot sier den at han fyller alt; ikke at himmelen har tatt ham inn, men snarere at han har

tatt himmelen i eie. Ja, den sier at han har fart opp over alle himler og nå, med vårt evangeliums ord, sitter «ved Guds høyre hånd».

Hva betyr så dette? Skal vi ikke fare vill, må vi også her søke råd hos Skriften. Den sier blant annet at Gud med sin høyre hånd førte Israel ut av Egypt og styrtet farao med hæren hans i bølgene.

Videre sier den i Salme 77,11: «Å forandre det står i Den Høyestes høyre hånd.»[3] Og den sier: «Tar jeg morgenrødens vinger, og vil jeg bo ved havets ytterste grense, så fører også der din hånd meg, og din høyre hånd holder meg fast» (Sal 139,9–10). Av dette går det tydelig fram at Skriften med Guds høyre hånd ikke mener noe annet enn hans allmakt, allestedsnærvær, herredømme og evige guddommelige majestet og herlighet.

Skriften viser oss også at vi ikke tar feil når vi bruker denne tolkningen på ordene om at Kristus sitter ved Guds høyre hånd. For Paulus sier i Efeserbrevet 1 at Gud reiste Kristus opp fra de døde «og satte ham ved sin høyre hånd i himmelen, over all makt og myndighet, over alt velde og herredømme og over hvert navn som nevnes, ikke bare i denne verden, men også i den kommende. Alt la han under hans føtter, og ga ham som hode over alle ting til menigheten, som er hans legeme, fylt av ham som fyller alt i alle» (Ef 1,20–23).

Og allerede i Salme 110 heter det: «Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! … Hersk midt iblant dine fiender!» (Sal 110,1–2).

Alt dette er naturligvis ikke sagt om Kristi guddommelige natur, men om den naturen han før tok tjenerskikkelse i, altså hans menneskelige natur. For den guddommelige natur kunne verken fornedres eller opphøyes; den kunne verken miste noe av sin herlighet eller få noe lagt til den. Slik står det også uttrykkelig om guddommen i Salme 102: «Du er den samme» (Sal 102,28).

Døm nå selv ut fra dette: Lærer Den Hellige Skrift at Kristus ikke lenger er hos oss med sin menneskelige natur? Langt derifra! Riktignok har han forlatt verden på den måten at han ikke lenger vandrer omkring blant oss som et dødelig menneske – naturlig, synlig, til å ta på og legemlig – slik han før gjorde med disiplene.

I den betydningen kunne Kristus derfor si: «Jeg er utgått fra Faderen og er kommet til verden. Jeg forlater verden igjen og går til Faderen» (Joh 16,28). I den betydningen kunne også engelen peke på Kristi tomme grav og si: «Han er ikke her! Se, der er stedet hvor de la ham» (Mark 16,6). Og i den betydningen heter det også mot slutten av den andre trosartikkelen: «Derfra skal han komme igjen for å dømme levende og døde.»

Men det være langt fra oss å tro at det Abraham sa til den rike mannen i dødsriket, derfor også skulle gjelde Kristus: «Dessuten er det festet et stort svelg mellom oss og dere, for at de som måtte ønske å gå herfra over til dere, ikke skal være i stand til det» (Luk 16,26). Det være langt fra oss å tro at Kristus er konge i et rike han er skilt fra, og som han bare kan styre på avstand.

Nei, når det gjelder hans synlige nærvær, tok Kristus riktignok avskjed med disiplene. Med sitt forklarte legeme løftet han seg virkelig høyere og høyere, så

[3] NB: «Da sa jeg: Det er min plage – men jeg vil minnes år fra Den Høyestes høyre hånd.»

langt disiplenes øyne ennå kunne nå ham. Men det skulle bare forsikre dem om at det i sannhet skjedde en stor forandring med tilstanden til mennesket Jesus.

Vi må derfor ikke tro at Kristus sakte har løftet seg stadig lenger bort fra jorden og opp over stjernehimmelen etter at skyen hadde tatt ham opp som en triumfvogn og ført ham bort fra disiplenes øyne. Nei, i samme øyeblikk som skyporten til denne verden lukket seg bak ham, gikk han også inn i sin majestetiske guddomstilstand. Han viste seg i himmelen for alle engler og salige, og triumfsangene deres lød mot ham. Og nå tok han også som menneske del i det allmektige og allestedsnærværende herredømmet over himmel og jord og alle skapninger.

Når vi slik ser på Kristi himmelfart etter Den Hellige Skrifts klare vitnesbyrd, å, hvilken sikker grunn for en glad tro finner vi ikke da i den! Ved himmelfarten har ikke Kristus fjernet seg fra menigheten sin. Tvert imot er han nettopp slik kommet virkelig nær den.

Vi trenger ikke lenger først å reise til Judea for å spørre ham. Kort før himmelfarten lovte han jo: «Jeg er med dere alle dager inntil verdens ende» (Matt 28,20). Og da han synlig gikk inn i sin usynlige herlighet, bekreftet han dette og satte det i verk. Nå er han oss nær overalt, som Gud og menneske, med sin nåde, sin hjelp og sin beskyttelse.

Da Kristus vandret på jorden, førte han for det meste vår sak hos sin Far. Men nå er blikket hans alltid rettet mot oss selv, hans forløste. Han vil gi seg til kjenne for oss ved sitt evangelium, føre oss til tro på seg, bevare oss i troen og fullføre den gode gjerningen inntil den dagen da vi også skal se ham som han er.

Kristus har ikke sluttet å fullføre sin gjerning hos synderne. Han hviler ikke fra arbeidet sitt og nyter saligheten, slik de som er sovnet inn i ham. Han er trådt fram for Guds åsyn i Det aller helligste for oss. Aron bar navnene på Israels stammer på brystskjoldet sitt når han gikk inn i Det aller helligste. Slik bærer også Kristus der alle troendes navn på sitt hjerte når han som den sanne yppersteprest står for Gud i himmelen. Der ber han uten opphør for sine; han styrer dem, sørger for dem og verner dem, så ikke engang dødsrikets porter kan få makt over dem.

Å, om bare hver og en i dag ville la seg vekke til tro på Jesus og styrke i troen ved å se på hans ærefulle himmelfart! Ingen må si: «Hva angår den meg?» For så sant du er en fange under synden, loven og døden – og det kan du jo ikke nekte for – så angår Kristi himmelfart deg like mye som din evige frelse, din sjels redning og forløsning.

For ved sin himmelfart har Kristus ført ditt fangenskap fangen. Vil du ikke fare ned til det evige fangenskapet når du dør, så hold deg i troen til ham som for opp. Da er du fri allerede her, og en gang skal du fare etter ham inn i hans herlighet. For også på deg tenkte han da han før sin himmelfart ga disiplene, ja, hele sin kirke, denne befalingen: «Forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt.»

Men kanskje får du lide mye nød, mange anfektelser og mye sjelefare før din Frelser henter deg hjem til sin Fars hus. Bare slipp likevel ikke taket i nettopp ham som i dag gikk inn i sin Fars rike. For din skyld er han gitt all makt i

himmelen og på jorden. Han vil ikke la noe rive deg ut av sin hånd. Han vil være ditt skjold og vern helt til han får satt deg inn blant skaren av sine frelste, som synger ham et evig halleluja i himmelens tempel.

Ham være ære og pris, her i tiden og i himmelen, fra evighet til evighet. Amen.

Søndag etter Kristi himmelfart

Joh 15,26–16,4. Exaudi. (Utgiverens merknad: Det vil si «Bønnhør», etter Sal 27,7.)

Nåde, miskunn og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Både blant hedninger og kristne har det vært folk som har hevdet at alle synder er like store. Det kan ikke motsies at ingen synd er noe å spøke med. Hver synd bryter Guds lov og krenker den evige, hellige og rettferdige Guds høye majestet, og derfor fortjener hver synd å bli støtt bort fra Guds ansikt for evig. Men like lite kan det nektes at skylden har grader. Et menneske kan ha tilgivelse og stå i nåde hos Gud selv om det ennå stadig er besmittet av visse synder, mens andre synder nødvendigvis stenger det ute fra Guds rike og hans salige fellesskap.

Denne forskjellen gjør Guds ord selv klar og tydelig. Den som ville nekte for den, ville ødelegge all evangeliets trøst og drive oppriktige sjeler til fortvilelse. For det finnes ikke noe menneske så rent og hellig at ikke synder henger ved ham helt til han dør.

Det er virkelig stor forskjell på syndene. Vi ser da bort fra skillet mellom den gjorte synd og arvesynden, som alle mennesker blir født med. Arvesynden er en syndig tilstand, en usigelig syndig fordervelse av hele menneskenaturen, til sjel og legeme, til forstand, vilje og alle tilbøyeligheter. Men blant de såkalte gjorte syndene finnes skrøpelighetssynder og ondskapssynder eller forsettlige synder, overilelsessynder og herskende synder, bevisste og ubevisste synder, synder som kan tilgis, og én synd som ikke kan tilgis.

Skrøpelighetssynder gjør også den som vil tjene Gud helt uten synd – bare fordi menneskenaturen er svak. Han sørger selv over den minste feil og søker tilgivelse for den, og etter hvert feiltrinn blir han stadig mer på vakt og årvåken. Ondskapssynder eller forsettlige synder er derimot synder som mennesket gjør med vilje og har behag i. Når mennesket elsker og pleier dem framfor andre synder, kalles de også hans yndlingssynder.

Er det dessuten synder som fortjener verdslig straff, men som en vet å slippe unna, eller synder der en ustraffet trykker den fattige og den som alt er forlatt, enda hardere ned – ja, nettopp bruker hans nød og vergeløshet til det – da kalles de himmelropende. For når de ikke finner noen dommer på jorden, roper de om hevn til den allvitende og rettferdige dommeren i himmelen, slik som Abels

uskyldige blod, den fattiges svette som ågerkaren har presset ut av ham, og den forurettede enkens tårer.

Overilelsessynder er synder som et menneske blir styrtet ut i, enten av sitt eget sinnelag eller av en plutselig og uventet sterk fristelse, men som han raskt reiser seg fra igjen i oppriktig anger. Slik var det med Peter, som plutselig falt i fornektelsen da frykten for mennesker og for døden anfektet ham.

Herskende synder er derimot de som mennesket lever og vandrer i, og som han villig følger også uten sterk fristelse. De kalles også dødssynder. For den som blir behersket av synden på den måten, kan ikke ha noen tro eller noe åndelig liv. Han kan ikke stå i nådens fellesskap med Gud, blir ikke styrt av Guds Ånd og er derfor åndelig død.

Synder som kan tilgis, er alle de synder der mennesket ennå ikke har forherdet og forstokket seg så mye at det ikke til sist kan komme til anger, til omvendelse og til lengsel etter nåde eller til troen.

Den synden som ikke kan tilgis, er derimot en så forferdelig forherdelse mot alt det Guds Ånd gjør for å dra mennesket, at det helt til sin død forakter, spotter og håner all nåde, all trøst og all tilgivelse og ikke vil vite av Kristus, hans blod og hans soning. Derfor kalles denne synden i Den hellige skrift synden mot Den Hellige Ånd, eller også synden til døden, som man ikke tør be for (1 Joh 5,16).

Bevisste synder er til sist de synder et menneske gjør mot bedre vitende, trass i alle formaninger og bebreidelser fra samvittighetens stemme. Ubevisste synder er derimot slike som mennesket gjør uten å mene det – ja, ofte i den tro at han med dette gjør noe godt og velbehagelig for Gud.

Det finnes altså et stort og sørgelig mangfold av synder, og blant dem de mest ulike sjatteringer, fra en flyktig, forfengelig tanke i hjertet vårt til den hardnakkede forstokkelsen hos en farao og en Judas. Likevel er og blir hver synd, som sagt, et opprør i vårt hjerte mot Gud, lysenes Far (Jak 1,17). Hvor liten den enn kan virke, kan den bare tilgis for Kristi, Guds Sønns, skyld.

Selv de syndene vi gjør uten å vite det, eller til og med i den mening at vi gjør noe godt, ja, viser Gud en dyrkelse – selv de er og blir rett og slett synder. Det vitner Herren for oss i dagens evangelium, og derfor skal vi se nærmere på det i dag.

> Når talsmannen kommer, han som jeg skal sende dere fra Faderen, sannhetens Ånd som utgår fra Faderen, da skal han vitne om meg. Men også dere skal vitne, for dere har vært med meg fra begynnelsen.
> Dette har jeg talt til dere for at dere ikke skal ta anstøt. De skal utstøte dere av synagogene. Det kommer en tid da hver den som slår dere i hjel, skal tro at han gjør Gud en dyrkelse. Og dette skal de gjøre fordi de ikke kjenner Faderen og heller ikke meg. Men dette har jeg talt til dere for at dere, når timen kommer, skal minnes at jeg sa dere det. Men dette sa jeg dere ikke fra begynnelsen av, fordi jeg da var hos dere.

Mine kjære, i dette evangeliet sier Kristus på forhånd til disiplene sine hva som venter dem når de skal vitne om ham for verden. Han sier: «De skal utstøte dere av synagogene. Det kommer en tid da hver den som slår dere i hjel, skal tro at han gjør Gud en dyrkelse.»

Kristus vitner altså for dem at de ikke bare skal bli utstøtt av menigheten som kjettere av dem som ga seg ut for å være den sanne kirke, men at de også skal bli blodig forfulgt helt til døden. Likevel skal ikke forfølgerne skamme seg over disse gjerningene som noe syndig. De skal tro at de viser Gud en dyrkelse han har behag i, når de støter apostlene ut av synagogen og rydder dem bort fra jorden.

La oss derfor nå, særlig ut fra disse siste ordene til Herren, tenke over:

Hvor forkjært og syndig det er når man bare stoler på sin egen gode mening.

Vi skal se for det første at de største synder blir gjort i god mening, og for det andre at den gode meningen likevel på ingen måte unnskylder dem, enn si rettferdiggjør dem.

I. De største synder blir gjort i god mening

Vi kan nok med rette gå ut fra at de fleste mennesker har en god mening med de fleste av sine syndige gjerninger. Den gode meningen er altså den fruktbare mor til utallige synder. Den er hovedtrøsten de fleste slår seg til ro med i syndene sine, og som holder dem borte fra den sanne omvendelse. Derfor er den også en av de mektigste snarene Satan fanger sjelene i. Med den nærer han deres selvbedrag og drar dem stadig dypere ned i synden.

Etter vår tekst sa Kristus en gang til apostlene på forhånd: «De skal utstøte dere av synagogene. Det kommer en tid da hver den som slår dere i hjel, skal tro at han gjør Gud en dyrkelse.» Dette gikk bare altfor snart bokstavelig i oppfyllelse. Særlig de jødene som la hånd på apostlene, mente slett ikke at de syndet med det. Tvert imot hadde de den gode mening at de stred mot Guds fiender, at de som Guds folk gjorde sin hellige plikt når de var nidkjære for fedrenes lov, og at de kjempet for den rette kirke og den eneste sanne gudstjeneste.

Lukas forteller uttrykkelig i Apostlenes gjerninger at Saulus, som senere ble Paulus, hadde behag i den blodige døden til den første martyren, den hellige Stefanus (Apg 8,1). Og Paulus vitner selv om seg i kapittel 26: «Jeg for min del mente at det var min plikt å kjempe mot Jesu, nasareerens navn» (Apg 26,9).

Som han sier et annet sted, var han en forfølger av Guds menighet bare fordi han ville være nidkjær for Gud og hans lov (Gal 1,13–14; Fil 3,6). Og når han taler om jødenes motstand mot evangeliet om nåden i Kristus, sier han: «For det vitnesbyrdet gir jeg dem at de har nidkjærhet for Gud, men uten den rette forstand» (Rom 10,2).

Og hvorfor ble senere utallige kristne blodvitner over hele verden i de kjente ti kristenforfølgelsene i de tre første hundreårene etter Kristus? Nesten alle falt som offer for den gode meningen som hedningene også hadde: at de måtte utrydde de kristne. For de kristne var, mente de, fiender av staten, av hele menneskeslekten og av gudene. Ja, siden de verken hadde templer, altere eller offer, var de ateister, gudsfornektere, og derfor årsaken til alle landeplagene som deres såkalte guder sendte over dem.

Som kirkelæreren Tertullian skriver i sitt forsvarsskrift, ropte derfor hedningefolket med én munn hver gang det kom ødeleggende oversvømmelse,

langvarig tørke, jordskjelv, hungersnød, pest og lignende: «Ut med de kristne til løvene!»

Hele hedenskapet med sitt forferdelige avguderi og sine uhørte grusomheter er jo ikke bygd på noe annet enn de gode meningene hedningene hadde og ennå har med alt dette. I den gode mening at de tjener det høyeste vesen, driver de den grusomste avgudsdyrkelse. De tilber sol, måne og stjerner og viser ærefrykt for mennesker, firbeinte og krypende dyr, fugler, avgudsbilder og andre livløse ting.

I god mening ofrer hedningene mennesker til gudene de har innbilt seg, og øser ut blodet av sine fiender, ja, av sine egne barn, på alterne deres. I god mening holder de de skammeligste, utuktigste og grufulleste fester. De tror at de med dette gir avgudene sine den dyrkelse de har krav på, og viser seg som sanne og ivrige gudfryktige mennesker.

Også muhammedaneren bader sverdet sitt i blodet til de kristne og deres diebarn, kaldblodig og uten at det uroer samvittigheten hans. For han mener at jo flere slike innbilte gudsfiender han tilintetgjør, desto høyere blir plassen hans i paradiset.

Og hvordan har det vært mulig at pavedømmet har kunnet få fast fot i den kristne kirke og holde seg og spre seg – med sin antikristelige overtro, sitt presteherredømme og sjeletyranni, med sin forkastelse av Kristus og hans eneste fortjeneste, sin avguderiske helgendyrkelse, sitt kloster- og pilegrimsvesen, sitt forbud mot Bibelen, sin lemlesting av Herrens testamente, nattverden, sine fæle messer, kort sagt med alle sine gudsfiendtlige og antikristelige bestanddeler?

Bevisst ondskap og list alene kunne ikke ha holdt så mange millioner sjeler fanget gjennom tolv hundre år helt til denne dag – og en del av dem søkte virkelig frelsen. Ondskap og list alene kunne heller ikke ha reist en slik bygning, som trosser all tid.

Pavedømmets første rot, og senere dets fremste støtte, var åpenbart den gode meningen de fleste hadde da misbrukene ble innført – og som ondskapens hemmelighet inngikk forbund med. De mente at bare slik kunne de gjøre menneskene lydige, fromme og til sist salige.

Denne meningen fortrengte evangeliet om Guds frie nåde i Kristus. I stedet satte den inn læresetninger og ordninger som fremmet gjerningsrettferdigheten, og den skapte selv grunnsetningene for den mest åpenbare samvittighetstvang. Til sist gikk det så langt at sannhetsvitnene – de som vitnet mot de avskyelighetene pavedømmet hadde ført inn – ble stemplet som kjetterske fiender av Kristi kirke. Med ild og sverd og de mest utsøkte pinsler søkte man å bringe dem til taushet.

Og ennå i vår tid er den gode meningen hos tusener av de mer rettsindige katolikkene det fremste bolverket som hindrer reformasjonen i å vinne den endelige seier over pavedømmet, dette Antikrists rike. De mener at om de så bare innrømmet og avskaffet ett eller annet som de selv må forkaste, ville folket bli usikkert på alt, og alt ville styrte sammen. De følger den grunnsetningen at målet helliger middelet. Derfor holder de fast på at de må bli som de er, og de

er blinde for at på den måten blir stadig flere sjeler dratt i hele flokker ned i den evige fortapelse.

Ser vi oss så videre om i den såkalte protestantiske, den ikke-pavelige kristenheten, finner vi at det igjen ofte er den gode meningen folk følger, og at den gjør usigelig stor skade. De svermeriske sektene kjemper mot tilliten til nådemidlene, det vil si Guds ord og de hellige sakramentene, og de ledes åpenbart av den gode mening at de med dette fremmer fromhet og hellighet i verden.

I god mening gjør de hele kristendommen til et vrengebilde med sine svermeriske dårskaper – et bilde som hele verden nødvendigvis må vike tilbake for, som for et foster av en overspent fantasi. I god mening kjemper de mot den rene lære, mot den sanne kirke, mot Guds tro tjenere og mot Jesu Kristi oppriktige lemmer og disipler. For de innbiller seg at de med dette bare strider mot fiendene av den sanne, levende gudsfrykt og verner og fremmer Guds verk.

Tanken om å forene alle kirker og sekter i det ytre uten enighet i sannheten har nå fylt og liksom forhekset nesten alle kristne hjerter. Den fører til at en ikke, eller bare svært lite, gir akt på forskjellen i kristendommens viktigste lærdommer, og at en holder all falsk lære for noe uskyldig, så lenge den ikke åpent går til angrep på Guds ord.

Også denne tanken har for det meste sitt utspring i en god mening. Man vil med forente krefter gå mot kirkens åpenbare fiender, man vil skaffe Guds rike stadig mer inngang, og ved å rydde bort de gamle hindringene vil man utvide grensene for Kristi herredømme.

Og hvem kan nekte for at mange vantro i våre dager, også i sin åpne kamp mot Guds ord, mot Kristus og hans evangelium, ja, selv mens de spotter og håner det helligste og forfølger de sanne kristne, likevel lever i den gode mening at de med dette virkelig kjemper for klarhet og opplysning, for sannhet og rett, for dyd og moral, kort sagt for menneskenes vel?

Til sist er de hellige apostlene selv et klart bevis på at også de som ellers står i sannheten, ofte havner i de farligste villfarelser når de blir bedratt av sin gode mening. Da Kristus en gang hadde forutsagt sin sonende lidelse, ville Peter i god mening dra ham bort fra slike mørke tanker om framtiden. Han sa: «Gud fri deg, Herre! Dette må aldri skje deg!» Men Herren svarte ham forferdet: «Vik bak meg, Satan! Du er til anstøt for meg, for du har ikke sans for det som hører Gud til, men bare for det som hører menneskene til» (Matt 16,22–23).

Et eksempel på falsk nidkjærhet for troen i god mening finner vi også hos apostlene Jakob og Johannes, før Den Hellige Ånd var utøst over dem. Da samaritanene hadde nektet Herren husrom, utbrøt de: «Herre, vil du at vi skal by ild fare ned fra himmelen og fortære dem, slik som Elia gjorde?» Men Herren ropte til dem: «Dere vet ikke hva ånd dere er av» (Luk 9,54–55).

Dette står altså utenfor all tvil: Ingen synd er så stor og forferdelig, ingen villfarelse så åpenbar og fordervelig, intet svermeri så vettløst og galt, ingen grunnsetning så falsk og forkjært at den ikke kan forenes med og springe ut av den beste mening om å tjene Gud og behage ham.

Men skulle ikke den gode meningen likevel unnskylde de villfarne og dem som synder, ja, rettferdiggjøre dem? Langt derifra! Om det vil jeg nå for det andre si noen ord.

II. Den gode meningen unnskylder dem ikke

I vår tekst har Kristus sagt disiplene på forhånd at de som skulle støte dem ut av synagogen og blodig forfølge dem for deres vitnesbyrd om Kristus, ville tro at de gjorde Gud en tjeneste med det. Så legger han til: «Og dette skal de gjøre fordi de ikke kjenner Faderen og heller ikke meg.»

Med disse ordene forsikrer Kristus disiplene, til trøst for dem, at forfølgerne slett ikke skulle regnes som Guds venner på grunn av sin gode mening. Tvert imot skulle det nettopp ved denne gode meningen bli åpenbart at de ennå vandret i sin naturlige blindhet, uten kunnskap om Gud og sitt sanne vel, og derfor ennå var Guds fiender. Ja, det skulle bli åpenbart at de ved sin fortsatte motstand mot evangeliets opplysende kraft hadde falt i en forblindelse og forherdelse som ikke lenger kunne overvinnes.

Kristus unnskylder altså langt fra syndene som blir gjort i god mening, og enda mindre rettferdiggjør han dem. Tvert imot erklærer han dem for åpenbaringer av en syndig tilstand, urene utstrømninger fra en uren kilde, frukter og utvekster av det forferdeligste slaveri under synden.

Riktignok kan ikke Kristus med dette mene at det ikke gjør noen forskjell om en synder i bevisst ondskap eller i god mening. Han sier jo uttrykkelig til hedningen Pilatus: «Derfor har han som overga meg til deg, større synd» (Joh 19,11). Og på korset, i forbønnen for dem som korsfestet ham, holder Kristus til og med fram deres uvitenhet for sin himmelske Far med disse ordene: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34).

Videre sier Kristus til byen Kapernaum, der han så ofte forgjeves hadde forkynt og gjort under: «Sodomas land skal få det tåleligere enn du på dommens dag» (Matt 11,24). Og Paulus sier om seg selv: «Enda jeg før var en spotter og forfølger og voldsmann. Men jeg fikk miskunn, fordi jeg handlet uvitende i vantro» (1 Tim 1,13).

Men med dette vil ikke Kristus rettferdiggjøre Pilatus, dem som korsfestet ham, og sodomittene, og Paulus vil heller ikke rettferdiggjøre seg selv. Kristus sier tvert imot at de som ikke kjenner Herrens vilje, likevel skal få slag, om enn færre enn de andre (Luk 12,47–48). Og Paulus sier ikke om de uvitende, avguderiske hedningene som har syndet uten loven, at de skal finne miskunn. Nei, han sier: De «skal gå fortapt uten loven» (Rom 2,12).

Men blant dem som gjør det onde i god mening, er det likevel stor forskjell.

Til den første gruppen hører de som har Guds ord, men som med vilje står Den Hellige Ånd imot og derfor blir værende i sin blindhet, ja, til sist blir så forblindet at de holder de største forbrytelser for gudsdyrkelse.

Slik var det med jødene som Kristus taler om i vår tekst. For rett før hadde Kristus sagt: «Når talsmannen kommer, han som jeg skal sende dere fra Faderen, sannhetens Ånd som utgår fra Faderen, da skal han vitne om meg. Men også dere skal vitne.» Når Kristus så sier om de jødiske forfølgerne av apostlene:

«Og dette skal de gjøre fordi de ikke kjenner Faderen og heller ikke meg», sier han at deres gode mening er en frukt av deres trassige motstand mot Den Hellige Ånd.

Til denne gruppen hører også pavens falske kirke. Ve derfor denne kirken! Slik den frafalne jødiske kirke gjorde i sin tid, forkaster den Guds ord i god mening, setter menneskelære i stedet og forfølger den rette kirke med bann og, der den kan, med ild og sverd. Den gode meningen skal like lite unnskylde denne kirken for Gud som den unnskylder jødene som forkastet Kristus. Snarere skal den fordømme kirken som forsettlig blindhet og fiendskap mot Gud og mot Kristi ord og nåde.

En annen gruppe er de som ikke vet noe om Guds ord, og som derfor holder de forferdeligste synder for dyder. Men heller ikke de er unnskyldt av den grunn. For vi må ikke glemme at selv de mest uvitende hedninger og alle vantro bærer Guds lov og røst i sitt indre gjennom samvittigheten. Paulus skriver: De er «seg selv en lov. De viser at den gjerning loven krever, er skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres samvittighet og deres tanker, som innbyrdes anklager dem eller også forsvarer dem» (Rom 2,14–15).

Men hva gjør de? Som den samme apostelen skriver, «holder» de «sannheten nede i urettferdighet» (Rom 1,18), den sannheten som har bodd i dem fra fødselen av. De handler mot samvittighetens bedre røst så lenge at de til sist blir så blinde og døde at de holder selv de største avskyeligheter for fortjenstfull gudsdyrkelse.

Derfor ve alle hedninger og vantro! En dag skal også de selv måtte fordømme alle de grusomme syndene de gjorde i god mening. De skal måtte bekjenne at samvittigheten deres i begynnelsen svært ofte straffet dem, og at det først var synden mot samvittigheten, gjentatt gang på gang, som styrtet dem ned i den forferdelige sløvheten og den mer enn naturlige blindheten.

En tredje gruppe er til sist de kristne som ikke bare har Guds ord, men også tar imot det, og som likevel nå og da gjør urett i god mening. Men heller ikke de er unnskyldt av den grunn. For hvorfor gjør også de det onde i villfarelse, som om det var noe godt? Fordi de nok tar imot Guds ord, men ikke retter seg etter det i alle ting.

Men Gud krever for det første at hvert menneske gjør hans ord, og det alene, til sin regel og rettesnor, og ikke viker av fra det, verken til høyre eller til venstre. For det andre advarer Gud uttrykkelig mot å følge sitt eget hjerte eller menneskebud og menneskemeninger.

Moses skriver: «Menneskehjertets tanker er onde fra ungdommen av» (1 Mos 8,21). Salomo skriver: «Den som setter sin lit til sitt hjerte, er en dåre» (Ordsp 28,26).[1] Gud advarer ved profeten Malaki: «Ta dere i vare for deres ånd!» (Mal 2,16).[2] Og Kristus roper til sist: «De dyrker meg forgjeves idet de kommer med lærdommer som er menneskebud» (Matt 15,9).

[1] NB: «Den som setter sin lit til sin forstand, han er en dåre.»
[2] NB: «Så ta vare på deres liv og vær ikke troløse.»

Ja, da Saul nok hadde ofret, men mot Guds ord og etter sin egen gode mening, sa Gud til ham: «Lydighet er bedre enn offer. … Fordi du har forkastet Herrens ord, har han forkastet deg, så du ikke skal være konge» (1 Sam 15,22–23).

Heller ikke kristne er altså unnskyldt for Gud når de ikke tjener ham etter hans ord, men etter sin egen gode mening. La dem i en slik selvvalgt gudstjeneste vise aldri så stor andakt og legge aldri så tunge byrder på seg: All slik gudstjeneste er forgjeves og forkastelig. For da følger de en fører som Gud i sitt ord så ofte og så alvorlig har advart dem mot som en forfører.

Å, mine kjære, la oss da for det første ikke prøve å være mer barmhjertige enn Gud selv. I sitt ord har han felt denne dommen: «Den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16) – selv om en slik vantro aldri så sterkt mener at han dyrker Gud med syndene sine. Guds dom er og blir rettferdig.

Men for det andre, ja, framfor alt, la oss selv vokte oss for å følge vårt hjerte eller menneskelover og menneskemeninger i stedet for Guds ord. Det er Guds ord alene vi en dag skal dømmes etter. Derfor må Guds ord alt her være den eneste regel og rettesnor for vår tro og vårt liv; det alene må være en lykt for vår fot og et lys på vår sti (Sal 119,105).

Da skal vi ikke fare vill. Og skulle vi en gang fare vill av svakhet, skal dette lyset alltid føre oss tilbake på den rette vei. Så må da den ydmyke bønnen til Samuel, den trofaste tjeneren, være og bli i vårt hjerte: «Tal, Herre, din tjener hører!» (1 Sam 3,9–10).

Til det hjelpe Gud oss ved Jesus Kristus, vår Herre og Frelser. Amen.

Pinsedag

Joh 14,23–31

Gud! Ved dine tjenere, de hellige profetene, har du en gang lovet: «Jeg vil øse vann over det tørste og strømmer over det tørre. Det skal skje i de siste dager at jeg vil utgyte min Ånd over alt kjød. Deres sønner og døtre skal tale profetiske ord. Deres unge menn skal se syner, og deres gamle menn skal ha drømmer» (Jes 44,3; Joel 3,1). Og på denne dag oppfylte du ditt dyrebare løfte på en herlig måte. Derfor er vi i dag gått inn i din helligdom for å feire denne gjerningen, som viser din trofasthet og sannhet, og for å love og prise deg sammen.

Men, Herre Gud, ennå er løftet ditt ikke fullt ut oppfylt. Ennå venter millioner av hjerter, tørre som uttørret jord, på at strømmene av din Ånd også skal bli utøst over dem. Også våre tørste sjeler venter på at din nådes regn skal gi liv, leske og vederkvege oss – din tørste og vansmektende arvelodd.

Så kom da, kom, Herre Gud, Hellige Ånd! Opplys mer og mer den verden som ennå sitter i dødens mørke og skygge, så også den kan lære Kristus, sin Frelser, å kjenne, ta imot ham og bli hos ham. Men besøk særlig din kirke i disse hellige høytidsdagene, og fyll den med din himmelske trøst. La den ikke miste motet i disse siste, mørke tider, men la den kjempe ridderlig og holde ut, til den på den evige sabbat kan triumfere med himmelens engler. Amen. Amen.

Dere tilhørere, elsket i Kristus og kraftig kalt ved Den Hellige Ånd!

Det finnes et underfullt rike på jorden. Det er riktignok lite, men det strekker seg så langt som verden når, og det har sine skjulte medlemmer i alle verdens riker.

Det finnes et forunderlig folk på jorden. Riktignok tales alle verdens språk blant dem, og de er sanket sammen fra alle nasjoner på jorden; likevel lever de i den dypeste fred, besjelet av én Ånd, etter én lovbok og under én konge. Det finnes en forunderlig by på jorden. Blant borgerne er det riktignok slaver og frie, rike og fattige, konger og tiggere; likevel er alle like der – like i goder, like i makt og like i håpet om den herligheten de venter på.

Det finnes et underfullt tempel på jorden. Hele verden kjenner det, og hele verden blir innbudt til å gå inn i det, men ennå har ikke noe dødelig øye sett det. Det hviler på evighetens grunn, er bygd av ukjente steiner og bæres av usynlige søyler.

Det finnes en underlig hær på jorden. Den er forsvarsløs og går gjennom verden uten sverd i hendene. Hele verden og helvete fører stadig krig mot

den, og det samme gjør forrædere i dens egne rekker; likevel forblir den alltid ubeseiret – ja, den seirer selv når den lider nederlag, og triumferer selv når den faller og dør.

Det finnes et sælsomt fellesskap av mennesker på jorden, bundet sammen av et hemmelighetsfullt bånd. I verdens øyne er de de mest foraktede, men i Guds øyne er de hans kostelige klenodium på jorden. De ser ut som om Gud har forlatt dem, og likevel er det bare i dem Gud bor. De sørger stadig og alvorlig over sin synd, og likevel er det bare de som har fått syndenes forlatelse. De holder seg selv for de største syndere, og likevel er det bare de som er prydet med en rettferdighet som gjelder for Gud.

De regnes for de største dårer, og likevel er det bare de som er virkelig kloke og vise, fordi sannhetens lys har opplyst dem. Verden ser på dem som menneskehetens avskum og ville gjerne bli kvitt dem, og likevel er det bare for deres skyld at verden ennå står.

De ser ut til å være de fattigste av alle, og likevel er det bare hos dem alle sanne skatter er å finne. Bare de kan gjøre den arme verden rik, bare de eier de sanne midlene mot all jammeren i dette livet og mot dødens redsler, og bare de har fått himmelens nøkler betrodd. Derfor heter det om dem i den kjente salmen:

«Utvendig ser de ut som filler og kluter,
et under for engler og til spott for verden;
men innvendig er de smykkede bruder,
har Jesus i hjertet og er herlige å se,
ja, tidenes under, som daglig lengter
og bare strever etter, når tiden er slutt,
å prise vår Jesus med palmer i hendene.»

Hva er så dette for et underfullt rike og folk, som er så lite og likevel så vidt utbredt, så mangfoldig i lemmene og likevel så enig? Hva er dette for en underfull by, der borgerne er så forskjellige og likevel så like? Hva er dette for et underfullt tempel, som er så vidt kjent og likevel usynlig og så ukjent?

Hva er dette for en sælsom hær, som er så forsvarsløs og likevel så seierrik og uovervinnelig? Hva er dette for et sælsomt og hemmelighetsfullt fellesskap blant menneskene, som ser så ussel ut og likevel er så herlig, som ser så fattig ut og likevel er så rik – ja, gjør så mange rike?

Med ett ord: Det er Guds kirke eller menighet på jorden, den kirken vi feirer innvielsen av i disse dager. I julen og i påsken blir det forkynt for oss hvilke kjærlighetens under Gud først måtte gjøre for å kunne samle en kirke av den falne og fortapte menneskeslekten – det vil si en menighet av gjenløste, rettferdiggjorte og utvalgte. Men pinsefesten forkynner hvordan denne allmenne kirken av nåde og frelse blant alle jordens folkeslag også ble høytidelig innviet, etter at Guds Sønn var blitt hjørnesteinen.

Så la oss da i dag se litt nærmere på dette guddommelige og underfulle byggverket.

> Jesus svarte og sa til ham: Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham. Den

> som ikke elsker meg, holder ikke fast på mine ord. Det ordet som dere hører, er ikke mitt, men Faderens, han som har sendt meg.
> Dette har jeg talt til dere mens jeg ennå er hos dere. Men Talsmannen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alle ting, og minne dere om alt det som jeg har sagt dere.
> Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere. Ikke som verden gir, gir jeg dere. La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke! Dere hørte at jeg sa til dere: Jeg går bort, og jeg kommer til dere igjen. Dersom dere elsket meg, ville dere glede dere over at jeg går til Faderen, for min Far er større enn jeg. Og nå har jeg sagt dere dette før det skjer, for at dere skal tro når det skjer.
> Heretter skal jeg ikke tale mye med dere. For denne verdens fyrste kommer, og han har ikke noe i meg. Men for at verden skal vite at jeg elsker Faderen og gjør slik som Faderen har befalt meg – stå opp, la oss gå herfra!

Mine kjære, i den teksten dere har hørt, taler Kristus om en Guds bolig på jorden: om dem som er denne Guds bolig, om kjennetegnene deres og om de goder og skatter de har. Og med dette menes ikke annet enn det Skriften andre steder kaller Guds hus eller kirken.

Det er uten tvil derfor dette avsnittet fra gammel tid er valgt som tekst for den hellige første pinsedag. For på denne dag ble den kristne kirke, den nye paktens kirke, så å si offentlig og høytidelig innviet, da Den Hellige Ånd på underfullt vis ble utøst over Jesu Kristi apostler. La oss derfor nå, med teksten vår som veiviser, søke svaret på spørsmålet:

Hva er den nye paktens kirke, som ble så høytidelig innviet på denne dag ved den første kristne pinsefest?

Vi spør da for det første: Hvem er det som hører til denne kirken? For det andre: Hvilke kjennetegn kan den kjennes på? Og for det tredje: Hvilke goder og skatter har den?

I. Hvem hører til kirken?

Det vanlige svaret på spørsmålet om hvem som hører til kirken, er: alle som høytidelig er tatt opp i de kristnes fellesskap ved dåpen. Andre krever noe mer. De sier at det ikke er nok å være døpt; man må også offentlig bekjenne seg til den kristne tro med ord og gjerning. Man må altså virkelig anerkjenne og erklære at den kristne tro er den sanne, ta del i de kristnes gudstjenester og holde kirkens skikker. Andre igjen går enda lenger og sier at også et kristent liv nødvendigvis hører med.

Jeg er overbevist om at ikke så få også blant oss ville gjøre et av disse svarene til sitt eget om noen spurte dem hvem som hører til den kristne kirke. Ja, kanskje tenker de: Hvem andre kunne og skulle regnes som kirkens lemmer enn den som er døpt, bekjenner seg til den kristne tro og lever som en kristen?

Det er sant – ingenting virker mer naturlig og sikkert. Men hva sier kirkens Herre selv, Jesus Kristus, han som alene har myndighet til å avgjøre dette? I teksten vår taler han slik: «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham.»

Det er sannelig bemerkelsesverdige ord! Ellers tilskriver Herren troen alt, men her sier han ikke: «Om noen tror på meg», men: «Om noen elsker meg.» Og

ikke engang dette er nok for Herren; han legger til: «Da holder han fast på mitt ord.» Først da fortsetter han: «Og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham.» Og dette siste betyr ikke noe annet enn: Vi skal gjøre ham til et lem av kirken.

Etter Kristi egen klare erklæring hører altså bare de til den nye paktens kirke som ikke bare kjenner Kristus – og derfor ofte og mye taler om ham og tror ham i alt som sannhetens lærer – men som også elsker ham. Og videre hører bare de til den som ikke alene har Kristi ord, flittig hører det og søker og gransker i det, om så natt og dag, men som også holder fast på det.

Herren vil uten tvil ikke si med dette at den sanne tro ikke er nok til at en er et lem av kirken. For andre steder tilskriver Skriften uttrykkelig troen at Gud tar bolig hos et menneske, og at han på den måten gjør ham til et lem av kirken og gir ham den evige salighet.

Men med disse ordene vil Kristus tydelig innskjerpe at ikke en hvilken som helst tro gjør oss til lemmer av hans kirke. Det gjør bare en tro som ikke er en kraftløs innbilning i hjertet eller en død erkjennelse i forstanden, men en guddommelig, levende kraft. En slik tro forandrer menneskets hjerte, smelter det og fyller det med hellig avsky for all synd og urenhet, og i stedet med kjærlighet til Kristus.

Og denne kjærligheten består ikke bare i ord; den er en levende drift innenfra som også viser seg i gjerning. Den gjør et menneske ikke bare villig, men også i stand til å holde Kristi ord – det vil si å gjøre det og virkelig sette det ut i livet. Derfor legger Herren også uttrykkelig til i det neste verset: «Den som ikke elsker meg, holder ikke fast på mine ord.» Kristus vil si: Derfor kan han heller ikke være Guds bolig eller noe lem av kirken.

Så er det altså avgjort, mine kjære: Det er ikke bare hedningene, jødene og muslimene som ikke hører til kirken. Det gjør heller ikke alle de som riktignok er i kirken, men ikke står i kjærligheten til Kristus og derfor heller ikke holder fast på hans ord.

I en kirkebygning av stein er det mye som ikke hører til selve bygningen; det er enten en pynt på den, et kar i den eller en skamplett på den. Slik kan også et menneske være i den kristne kirkes åndelige hus uten å høre til det – når han ikke elsker Kristus og ikke virkelig holder fast på hans ord. Da er han der bare som et bilde – kanskje vakkert på grunn av gavene og det ærbare livet hans, men likevel dødt – eller bare som et redskap. Ja, lever han åpenlyst ukristelig, er han bare en skamplett på det.

Den kristne kirke er lik en hveteåker. På åkeren står det også ugress ved siden av hveten. Ofte prunker det kanskje med flere farger enn hveten selv, og akkurat som kornet blir det fuktet av himmelens dugg, varmet av solens stråler og modnet til høsten.

Slik står også mange bare som ugress på den kristne kirkes usynlige hveteåker. De hører derfor ikke til den, selv om også de, akkurat som kirkens lemmer, blir fuktet av evangeliets himmeldugg, varmet av den evige sannhets solstråler og modnet til evighetens høst. Men når høsten kommer, blir ikke ugresset

samlet med omhu i låven og tatt vare på der; det blir bundet i bunter og kastet i ovnen (Matt 13,30).

Slik skal det en gang gå med alle som her riktignok var i den kristne kirke, men ikke elsket Kristus og ikke holdt fast på hans ord – selv om de var døpt, selv om de kjente Kristus, selv om de hadde en slags tro på ham, ja, selv om de levde et ærbart liv som i det ytre var kristelig. På den evige høstens dag blir de ikke samlet med omhu i himmelens låve. De blir skilt fra hveten – de gjenfødte kristne – og kastet i helvetes glødende ovn.

Å, mine kjære, da skal vi med skrekk se at det blant dette ugresset finnes svært mange som vi her holdt for den beste hveten, fordi de hadde god kunnskap, gjorde et nyttig arbeid eller levde et ærbart liv!

Og når jeg tenker på hvordan menigheten vår – særlig de siste årene, etter at den har hatt det godt i det timelige – har gått tilbake i kjærligheten til Kristus og i å holde fast på hans ord, da skjelver hjertet mitt ved tanken på høsten. Jeg føler en trang til å rope til dere: Kjære brødre, la oss ikke være sorgløse fordi vi er i den kristne kirke!

La oss heller på denne festen, når hele den kristne kirke feirer sin innvielse, prøve oss selv alvorlig: Elsker vi Kristus, og holder vi fast på hans ord? Har vi falt, kan vi da reise oss igjen i sann bot og vende tilbake til den første kjærligheten (Åp 2,4). Og når ropet lyder: «Se, brudgommen kommer!» (Matt 25,6), kan vi stå opp med jubel og følge Brudgommen inn i bryllupssalen til den triumferende kirke.

II. Hvilke kjennetegn kan kirken kjennes på?

Men, mine kjære, med dette har vi bare funnet svaret på vårt første spørsmål, det om kirkens enkelte lemmer. La oss nå også søke svaret på det andre spørsmålet, som gjelder kirken som helhet: Hvilke kjennetegn kan den kjennes på?

Som vi har sett, hører bare de til den kristne kirke som elsker Kristus og holder fast på hans ord. Derfor består den av en skare mennesker som bare Gud kjenner. For bare Herren, han som kjenner hjertene, kjenner sine.

Men ikke noe menneske kan se inn i et annet menneskes hjerte. Ikke noe menneske kan se den kjærligheten til Kristus som bor i en annens sjel. Ikke noe menneske kan se de innerste grunnene til en annens handlinger – og det er jo bare de som avgjør om et menneske holder Kristi ord i virkeligheten eller bare i skinnet. Kort sagt: Selv om kirken består av synlige mennesker, må den for oss være en usynlig skare. For ikke noe menneske kan skille dem som elsker Kristus, fra dem som ikke elsker ham.

Ut fra dette ser det ut til å være umulig å vite og avgjøre hvilken kirke som er Kristi kirke, og hvor den kan finnes. Men det bare ser slik ut. For si det selv: Er ikke også Gud usynlig? Og finnes det likevel ikke utallige tegn som vi overalt kan kjenne hans nærvær på? Forteller ikke himlene hans ære, og forkynner ikke hvelvingen hans henders verk (Sal 19,2)? Blir ikke Guds usynlige vesen – det vil si hans evige kraft og guddommelighet – sett og forstått av gjerningene hans, nemlig av verdens skapelse, slik den hellige apostelen sier (Rom 1,20)?

Ja, i gjerningene hans skal vi føle og finne ham, den usynlige. Den rullende torden vi hører, er larmen fra vognen hans, og lyset vi ser, er kledningen han bærer, slik den kongelige sangeren synger (Sal 104,2–3).

Og videre: Er ikke også Den Hellige Ånd et usynlig vesen? Og likevel – kunne man ikke ved den første kristne pinsefest tydelig merke at han var til stede og var kommet over disiplene? Hørte man det ikke på bruset fra himmelen, som når et veldig stormvær farer fram? Så man det ikke på flammene som viste seg som tunger over disiplenes hoder? Og merket man det ikke på at de talte glødende og med guddommelig kraft om Guds store gjerninger, på språkene til fjerne, fremmede folkeslag – språk de aldri hadde lært (Apg 2,2–11)?

Slik er det da også med den kristne kirke. Riktignok er den et usynlig rike, som i det skjulte strekker seg over hele jorden og bare består av Kristi sanne disipler. Men det finnes et tegn som med usvikelig visshet viser hvor den er å finne.

Herren selv nevner dette tegnet når han i teksten vår fortsetter slik: «Det ordet som dere hører, er ikke mitt, men Faderens, han som har sendt meg. Dette har jeg talt til dere mens jeg ennå er hos dere. Men Talsmannen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, han skal lære dere alle ting, og minne dere om alt det som jeg har sagt dere.»

Nå som han snart skal gå bort til Faderen, trøster altså Herren sine med dette: Når han ikke lenger skal være synlig sammen med dem og tale med dem, skal Den Hellige Ånd i hans sted lære dem alt og minne dem om alle de ordene han har sagt dem. Hva er det da Kristus her sier at disiplene hans aldri skal miste, og som de derfor aldri skal mangle? Hva er det han sier er helt uatskillelig fra kirken hans, og som derfor også er det sikre tegnet den kan kjennes på? Hans ord, hans evangelium.

Og, mine kjære, det kan heller ikke være annerledes. Kirken er fellesskapet av alle dem som i sannhet tror på Kristus og elsker ham. Men ingenting annet enn ordet i hans evangelium kan føre et menneske til i sannhet å tro på Kristus og elske ham. Derfor kan heller ikke de sanne troendes kirke være å finne andre steder enn der dette ordet er å finne.

Det synlige hveteakset som har skutt opp, leter du bare etter der det jordiske hvetekornet er sådd. Slik må du også lete etter den nye paktens kirke – den usynlige hveteåkeren av sanne kristne som spirer fram – bare der Ordets himmelske såkorn blir sådd.

Det er riktignok sant at den jordiske sæden, som en sår i jorden i håp, ofte blir helt kvalt. Derfor kan en ikke med usvikelig sikkerhet slutte at det nødvendigvis må finnes gode frukter på et sted bare fordi det er sådd god sæd der.

Men nettopp på dette punktet skiller den åndelige sæden, Guds ord, seg fra den jordiske. For om den åndelige sæden heter det hos profeten Jesaja i kapittel 55: «Slik skal mitt ord være, det som går ut av min munn. Det skal ikke vende tomt tilbake til meg, men det skal gjøre det jeg vil, og ha fremgang med alt som jeg sender det til» (Jes 55,11).

Guds ord blir altså aldri forkynt forgjeves. Hvor Gud enn lar sitt ord lyde, der går dette løftet i oppfyllelse. For han vet på forhånd at det i alle fall er noen sjeler

der som vil ta imot ordet, nå fram til kjærligheten til Kristus og holde fast på hans ord.

Der Gud deler ut sine nådemidler, der er det sannelig også alltid noen som har fått nåde. Der det er noen som er kalt ved Guds ord, der er det sannelig også alltid et antall utvalgte til den evige salighet. Derfor nektet Herren en gang den nyomvendte Paulus å forkynne Ordet i Jerusalem da han ville gjøre det, og sa: «Skynd deg og dra i hast ut av Jerusalem! For de kommer ikke til å ta imot ditt vitnesbyrd om meg» (Apg 22,18).

Hvor evangeliets lysestake enn brenner, der har Herren sannelig også alltid en skare av sine. Kort sagt: Hvor det enn finnes en synlig menighet der Guds ord blir forkynt rent og klart, der finnes det sannelig også alltid en usynlig kirke av sanne troende. Den ligger skjult i den synlige menigheten som den himmelske kjernen i det jordiske skallet. Røyksøylen forkynner med uimotsigelig visshet at det er ild der, og den oppgående solen at dagen er kommet. Slik vitner også lyden av Guds ord, hvor den enn høres, om at den sanne kristne kirke med sikkerhet er til stede der.

Alt annet som blir rost som kirkens kjennetegn – enten det er lemmenes ytre hellighet og store gjerninger, eller hvor lenge den har bestått, eller at dens opphav kan føres tilbake til de hellige apostlene selv i en ubrutt rekkefølge, eller hva det ellers kan være – alt dette kan bedra. Men ett kjennetegn bedrar ikke: at det rene ord blir forkynt. Der dette finnes, har Den Hellige Ånd sitt verksted den dag i dag.

Der hører vi fremdeles det samme bruset som av et veldig stormvær når Den Hellige Ånd kommer ned fra det høye. Som den gang ved den første kristne pinsefest virker han gjennom forkynnelsen av Kristi ord. Gjennom den kaller, samler, opplyser og helliggjør han en hellig, allmenn kirke og bevarer den hos Jesus Kristus i den ene, sanne tro.

Derfor skal du søke dit hvor det rene ord er. For der finner du den nye paktens rette ark, rette tabernakel og rette Sion, det rette nytestamentlige Jerusalem, Guds rette tempel – med ett ord: Jesu Kristi rette kirke.

III. Hvilke goder og skatter har kirken?

Men, mine kjære, er den nye paktens kirke også verdt å søke etter? Og når vi har funnet den, er den da verdt at vi slutter oss til den i skarer og gjør felles sak med den? Dette fører oss til det tredje av spørsmålene vi skal besvare: Hvilke goder og skatter har den?

I evangeliet vårt nevner Kristus særlig to slags. For det første fortsetter han slik: «Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere. Ikke som verden gir, gir jeg dere. La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke!» Hva er da ifølge disse ordene det første godet alle de eier som elsker Kristus, holder fast på hans ord og derfor er lemmer av hans kirke? Det er fred.

Det er riktignok sant at Kristus ikke med ett ord nevner noe av alt det som menneskene vanligvis regner for store goder. Han sier ingenting om høy ære blant mennesker, ingenting om jordisk rikdom, ingenting om et liv fullt av fornøyelser og nytelser – ja, ikke engang noe om å bli spart for sorg, fattigdom,

vanære og død. Tvert imot sier Herren uttrykkelig: «Ikke som verden gir, gir jeg dere. La ikke deres hjerte forferdes, frykt ikke!»

Kristus lover altså slett ikke denne verdens herlighet til dem som holder seg til kirken hans. Med dette antyder han heller at de skulle få oppleve svært mye som de mente de måtte forferdes over og frykte.

Men lover ikke Kristus likevel noe stort, noe herlig og noe lokkende til dem som elsker ham, holder fast på hans ord og derfor hører til hans kirke? Jo, sannelig, noe usigelig stort, herlig og lokkende! For tenk på det, mine kjære: Når Kristus sier: «Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere», da erklærer han med det at Gud har sluttet fred for evig med den som elsker ham, holder fast på hans ord og derfor hører til hans kirke. Derfor har Gud for evig tilgitt ham alle syndene hans og er blitt hans forbundsfelle.

Alt som blir gjort mot et slikt menneske, enten det er godt eller ondt, ser Gud nå på som om det ble gjort mot ham selv. Han ser på et slikt menneske som sitt kjære, utvalgte barn, og derfor som gjenstand for sin inderligste farskjærlighet og farsomsorg.

Av denne freden med Gud, som er sluttet utenfor oss, kan det naturligvis ikke vokse fram noe annet enn den aller søteste fred inne i oss, i hjertet og samvittigheten. Det vil si: den salige vissheten om at man ikke har noe å frykte, men alt å håpe i tid og evighet.

Hva sier vi så, mine kjære? Skulle ikke Kristi kirke da være verdt å søke etter? Og skulle den ikke, når vi har funnet den, være verdt å slutte seg til? For i den får vi den freden som alle mennesker søker uten å vite det, men som denne verden aldri kan gi med alt den har å by på – den freden som bringer det arme, urolige menneskehjertet til ro.

Skulle ikke kirken være verdt å gjøre felles sak med? For i den finner vi den lykken som alene kan kalles lykke – lykken i et hjerte som er kommet til fred med Gud.

Å, dere arme, som må innrømme at kjærligheten til Kristus ennå ikke bor i hjertet deres og styrer dere, at dere ennå ikke holder fast på hans ord og derfor heller ikke hører til hans kirke! Må dere ikke også innrømme at dere ennå er uten fred, uten ro og uten sann lykke?

Så våg det da en gang: Lær Kristus å kjenne! Da skal dere også snart lære å elske ham og holde fast på hans ord. Og den freden som Kristus har etterlatt sin kirke, skal flytte inn i hjertet deres – den freden som overgår all forstand (Fil 4,7) og er bedre enn all verdens herlighet.

Men, mine kjære, selv denne freden, som rommer en hel himmel på jorden, er ikke den eneste skatten kirken har. Kristus fortsetter nemlig slik i teksten vår: «Dere hørte at jeg sa til dere: Jeg går bort, og jeg kommer til dere igjen. Dersom dere elsket meg, ville dere glede dere over at jeg går til Faderen, for min Far er større enn jeg.»

Med dette vil Kristus si: Det er slett ikke noe sørgelig for dere, lemmene av min kirke, at jeg ikke blir synlig hos dere, men går til Faderen. Tvert imot er det den største og høyeste lykke for dere, «for min Far er større enn jeg».

Med disse siste ordene vil Kristus ikke si at Faderen er større enn han i sitt vesen. For andre steder sier han jo klart og tydelig: «Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30); «Den som har sett meg, har sett Faderen» (Joh 14,9); «… for at alle skal ære Sønnen slik som de ærer Faderen» (Joh 5,23).

Nei, Kristus vil heller si: Der hos Faderen er det enda skjønnere enn her nede i mitt fredsrike. For der hos min Far er riket der målet er nådd, fullkommenhetens og herlighetens rike. Gled dere derfor over at jeg går dit! For jeg går bare i forveien for å gjøre i stand et sted der for dere alle, og til slutt skal jeg dra dere alle etter meg.

Dette, mine kjære, dette er altså det høyeste gode og den herligste skatten kirken har: Den er et skip der man ikke bare har fred og trygghet for verdens stormer og bølger, men som også helt sikkert til slutt løper inn i havnen i en salig verden.

Kirken er et tre som på jorden bare står som i en planteskole, men som en gang skal tas ut av den og plantes om i himmelens jord. Kirken er en forhall til det evige tempelet, der alle de salige til slutt skal samles, se Gud ansikt til ansikt og leve et liv i fullkommen glede uten mål og ende. Med andre ord: Utenfor kirken er det ingen frelse, men i den finnes all frelse.

Lykkelige er derfor alle dere som er om bord i kirkens skip, utvandrere fra den gamle verden til den sanne nye! For dette skipet går ikke på grunn; tross alle helvetes porter skal dere med det i sin tid gå glade i land på kysten av det landet der bare salige bor. Lykkelige er alle dere som er levende greiner på kirkens tre! Dere skal en gang blomstre, grønnes og prange i paradisets evige hage. Lykkelige er alle dere som tilber her i nådekirkens forhall! Da skal også lovsangen deres der borte være et evig halleluja i himmelens aller helligste. Amen.

Treenighetssøndag

Joh 3,1–15

Hellige, treenige Gud, Fader, Sønn og Hellige Ånd, du som alene har vår frelse i din hånd, som begynner den, fører den videre og fullender den: Forbarm deg over oss alle! Du lysets Far, send oss din Hellige Ånd, så han kan åpenbare oss din Sønns nåde og virke troen på ham i våre hjerter. Da skal vi, som din Sønn har gjenløst, bli og forbli templer for din nådes Ånd og dine kjære barn og arvinger til saligheten – her i troen og hisset i skuen. Bønnhør oss for din nådes og sannhets skyld, du som lever og regjerer fra evighet til evighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Ordet «gjenfødelse» er nå ukjent og fremmed for verden og de åpenbart vantro. Men blant dem som ennå bekjenner at de tror på Guds ord, blir det desto oftere talt om. Likevel blir det også nå spredt mange villfarende meninger om gjenfødelsen, dette svært viktige og hemmelighetsfulle verket. Sektene i vårt nye fedreland har nesten alltid ordet «gjenfødelse» i munnen, men bruker det for det meste bare som et skremmebilde. (*Utgiverens merknad: Det vil si Amerika. Se fortalene.*)

De stiller opp så mange påfallende kjennetegn på gjenfødelsen at selv mange redelige kristne må bli forskrekket, om de da ikke vil hykle. De må bekjenne at de ikke kan være gjenfødt etter de kjennetegnene som blir krevd, og at de derfor ikke kan bli salige slik de står nå.

Ikke sjelden lærer de at bare den er gjenfødt som kan nevne dagen og timen da en stor og mektig forandring skjedde med hele hans indre og ytre vesen. De lærer at den sanne gjenfødelsen ikke bare alltid skjer brått og plutselig, men at synderen som opplever den, også alltid kjenner den som om han i et øyeblikk ble flyttet fra døden til livet, fra mørket til lyset, fra helvete til himmelen.

Videre lærer de at så snart gjenfødelsen har skjedd, blir hjertet helt fylt av en himmelsk, søt fred. Da får enhver straks visshet om sin frelse, så han kan sverge på at syndene hans er tilgitt, at han står i nåde og blir salig.

Mange overspente sinn går enda lenger. De påstår at en sann omvendelse eller gjenfødelse først skjer når synderen blir likesom overøst med overstrømmende glede og lykksalighet og har himmelske åpenbaringer og henrykkelser. Han skal også først bli slått til jorden av redsel for helvete og bli liggende en tid som livløs. Så skal han, rørt av en usynlig hånd, bli drevet til å stå opp med jubel, selv

mens verdens barn ser på, og hoppe og springe og bekjenne: «Nå har jeg funnet nåde, nå har jeg funnet tilgivelse, nå føler jeg at jeg er en utvalgt!»

Det er sikkert flere blant oss som allerede har fått se et slikt åndelig skuespill, eller i det minste har hørt fortalt at et menneskes såkalte gjenfødelse har gått for seg på den måten. Mange ser nok at dette ikke kan være den rette forestillingen om gjenfødelsens verk. Derfor forkaster de det som virkninger av en opphisset fantasi.

Men de fleste kjenner ikke sannheten, heller ikke på dette viktige punktet. Noen forkaster dette hemmelighetsfulle verket helt. Andre sier nok at hvert menneske må bli født på ny ved Den Hellige Ånd. Men de har ingen rett forståelse av det, og enda mindre noen levende erfaring av det, og derfor kaster de ofte bort sannheten sammen med villfarelsen.

Mange hører at mennesket etter den bibelsk-lutherske læren blir født på ny i den hellige dåp. Av det slutter de at alle som ble døpt som barn, sikkert også er gjenfødte kristne nå i voksen alder. Eller de innbiller seg at den som forbedrer seg, holder seg borte fra alle grove synder og laster og lever et anstendig liv, sikkert har opplevd den hemmelighetsfulle forvandlingen.

Dessverre er det også mange blant oss som tror de beviser at de er ekte lutheranere når de skjeller ut de vrangtroende, ler av deres falske lære om gjenfødelsen og omvendelsen og forkaster den som svermeri. Likevel er de blinde selv. Med sin tåpelige og rå disputering viser de at de selv ennå ikke har erfart noe av den nye fødselen – og uten den kan intet menneske komme inn i Guds rike.

Slike kamper, der en vil overvinne en villfarelse med en ny, gjør Guds rike den største skade. Et åndelig blindt og dødt menneske som bekjenner seg til den rene læren, skal bli dypere fordømt enn en svermer som er fanget i villfarelse og prøver å bli salig ved selvvalgte gjerninger. Derfor er det nødvendig at vi en gang hører den sanne, bibelske læren om gjenfødelsen ut fra Guds ord. Gud gi at prekenen om den kan opplyse alle våre hjerter!

> Det var en mann blant fariseerne som hette Nikodemus. Han var en av jødenes rådsherrer. Han kom til Jesus om natten og sa til ham: Rabbi, vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre disse tegnene som du gjør, uten at Gud er med ham.
>
> Jesus svarte og sa til ham: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike. Nikodemus sier til ham: Hvordan kan et menneske bli født når han er gammel? Kan han vel annen gang komme inn i sin mors liv og bli født? Jesus svarte: Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike. Det som er født av kjødet, er kjød, og det som er født av Ånden, er ånd. Undre deg ikke over at jeg sa til deg: Dere må bli født på ny! Vinden blåser dit den vil. Du hører den suser, men du vet ikke hvor den kommer fra og hvor den farer hen. Slik er det med hver den som er født av Ånden.
>
> Nikodemus svarte og sa til ham: Hvordan kan dette skje? Jesus svarte og sa til ham: Du er Israels lærer, og vet ikke dette? Sannelig, sannelig sier jeg deg: Vi taler om det vi vet, og vitner om det vi har sett, og dere tar ikke imot vårt vitnesbyrd. Når jeg har talt til dere om de jordiske ting, og dere ikke tror, hvordan

> kan dere da tro dersom jeg taler til dere om de himmelske? Og ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen, Menneskesønnen, som er i himmelen. Og likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv.

Mine kjære, evangeliet som er lest, har nok fra gammel tid vært fastsatt for i dag, festen for den hellige treenighet. Men læren om denne hemmeligheten lar seg ikke godt hente ut av den foreskrevne teksten uten å tvinge den. Desto herligere anledning gir evangeliet vårt oss til å betrakte gjenfødelsens verk. La meg derfor nå legge fram for dere den viktige læren om gjenfødelsen: for det første hvor nødvendig gjenfødelsen er, for det andre hva den egentlig består i, og til sist hva den blir virket i oss ved, og hvordan.

I. Hvor nødvendig gjenfødelsen er

Hvor viktig og nødvendig gjenfødelsens verk er for å nå frelsen, sier Kristus oss klart og tydelig i dagens evangelium. For det første sier han til Nikodemus: «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.» Ja, Kristus gjentar det enda en gang med disse ordene: «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at en blir født av vann og Ånd, kan han ikke komme inn i Guds rike.»

Gjenfødelsen er altså ikke noe en kristen like gjerne kan ha som ikke ha. Den er ikke en prisverdig egenskap og erfaring hos sterke kristne, mens svake kristne kunne klare seg uten den. Den er ikke et høyt trinn i kristendommen som ikke alle trenger å nå. Det heter ikke: Det er godt, det er ønskelig, det er nyttig, det er i sin orden å ha erfart gjenfødelsen. Nei, det heter: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.»

Det er altså avgjort: Den som ennå ikke er gjenfødt, hører ikke til Guds rike, men til Satans rike. Han har ennå ikke tatt det første skrittet inn i Guds rike. Ja, som Kristus sier, han har ikke engang sett det. Han er altså ennå langt borte fra Guds nåde: Syndene hans er ennå ikke tilgitt, og slik han står, kan han umulig komme til Gud og bli salig. Med ett ord: Han er en fortapt synder.

Og legg merke til at Kristus her stadfester dette med en firedobbel ed. Hvorfor gjør han det? Det gjør han jo ellers bare ved de aller viktigste sannhetene, dem som frelse og salighet avhenger av!

Med sin firedobbelte ed vil han vekke oss, så vi gir nøye akt på det han sier, og forstår at det ikke er noen spøk, men hans høyeste, guddommelige alvor. Det er som om Kristus kaller Gud selv til vitne for hele verden: Hos Gud i himmelen er det besluttet, ugjenkallelig og for evig tid, at ingen skal komme inn i hans rike eller se det uten å bli født på ny.

Når Kristus videre sier: «Det som er født av kjødet, er kjød, og det som er født av Ånden, er ånd», vitner han også om hvem gjenfødelsen er nødvendig for, nemlig for alle naturlige mennesker.

For når Kristus sier: «Det som er født av kjødet, er kjød», vil han si dette: Ved den naturlige, kjødelige fødselen, som alle mennesker kommer til verden ved, blir vi alle bare kjødelige mennesker. Vi er ikke åndelige, og derfor er vi ikke

skikket for Guds rike. Fra våre legemlige foreldre arver vi ikke guddommelig liv og ånd, men naturlig liv og kjød, det vil si synden. Derfor er vi av naturen kjød: Vi er unnfanget og født i synd, og dermed er vi av naturen fulle av mørke, blindhet og fiendskap mot Gud.

Derfor sier apostelen Paulus: «Det naturlige menneske tar ikke imot det som hører Guds Ånd til. For det er en dårskap for ham, og han kan ikke kjenne det, det kan bare bedømmes på åndelig vis» (1 Kor 2,14).[1] Altså trenger hvert menneske som er født, å bli født på ny. Den som ikke enda en gang blir født helt på ny ovenfra, ved Den Hellige Ånds kraft, kan ikke nå det evige liv.

Det hjelper ikke her at mange mennesker av naturen er svært godmodige og har mange prisverdige egenskaper og dyder. For i Guds øyne er alt vi har av naturen, «kjød» på grunn av arvesynden – det vil si mørkt, syndig, uåndelig og ugudelig – selv om det skinner som lys og som den største hellighet.

Men det blir enda tydeligere for oss hvem gjenfødelsen er nødvendig for, når vi tenker på hvem Nikodemus var, han som Kristus ropte til: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.» Utvortes var Nikodemus allerede et lem av den sanne kirke. Ved omskjærelsens sakrament var han en gang tatt opp i nådefellesskapet med Gud. Han var en gammel og erfaren mann, en av jødenes rådsherrer og en streng fariseer. Men han var ikke så hyklersk og hovmodig som de fleste av de andre.

Han foraktet ikke Kristus, slik de gjorde, og enda mindre hatet og forfulgte han ham. Han så på ham som «en lærer kommet fra Gud», og han hørte gjerne Kristi lære. Derfor oppsøkte han ham selv om natten for å samtale med ham om veien til frelse. Dessuten var han en lærd mann og godt kjent i Skriften. Med ett ord: Nikodemus var en fremragende mann, og enhver tenkte om ham: «Kommer ikke han til himmelen, hvem skal da komme dit?»

Og likevel – hva sier Kristus når Nikodemus kommer til ham? Han lukker himmelen for ham like foran øynene hans. Han sier til ham at om han ikke enda en gang blir født på ny åndelig, skal han gå evig fortapt og bli fordømt – med all sin kunnskap, alle sine dyder og gode gjerninger, og med all sin hellighet, rettferdighet, verdighet, fromhet og erfaring.

Av dette er det klart, kjære tilhører, at du i det ytre kan være et lem av den sanne kirke. Du kan også en gang være født på ny i den hellige dåp. Du kan ha høstet mange erfaringer i verden og alt ha fått grått hår. Du kan gjerne høre Guds ord flittig, kjenne hele den rene læren, holde den for sann og forsvare den. Du kan være så from at hele verden ser på deg som en levende helgen.

Og likevel kan du med alt dette ennå være bare et naturlig menneske, som er utestengt fra Guds rike – nemlig hvis du ikke også har et hjerte som er født på ny ved Den Hellige Ånd. Ja, mer enn det: I det ytre kan du til og med se tusen ganger bedre ut enn en sann, gjenfødt kristen. Alt dette hjelper deg ikke hvis du ikke er født på ny, for Gud ser på hjertet.

[1] NB: «et sjelelig menneske».

II. Hva gjenfødelsen egentlig består i

Slik melder spørsmålet seg: Hva består så egentlig gjenfødelsens hemmelighetsfulle verk i? Om det vil jeg nå tale til dere for det andre.

Mine kjære, ordet «gjenfødelse» er et billedlig ord, som Kristus vil vekke vår oppmerksomhet med. Egentlig betyr det ikke noe annet enn det nye livet som den sanne troen har vakt i hjertet vårt. Det Kristus først antydet i et bilde da han talte om den nye fødselen til det evige liv, sier han nemlig med tydelige, klare ord ved slutten av evangeliet vårt: «Og likesom Moses opphøyet slangen i ørkenen, slik må Menneskesønnen bli opphøyet, for at hver den som tror på ham, skal ha evig liv.»

Nå vil kanskje en og annen tenke i sitt hjerte: «Å, når gjenfødelsen ikke er noe annet enn nettopp troen, hvorfor trengs det da flere ord om den saken? Hvem skulle vel ikke tro? Tror vi ikke alle på Kristus? Er vi ikke altså alle gjenfødt? Har vi ikke alle da erfart dette hemmelighetsfulle verket i våre sjeler?»

Å, mine kjære, det være langt fra meg å vekke tvil om nådestanden hos noen som Gud allerede ved troen har beseglet som sitt gjenfødte barn! En evangeliets forkynner har jo ingen annen oppgave og ingen høyere plikt enn å føre tilhørerne sine til troen og med den til visshet om deres nådestand, og å holde dem fast i den. Og hva mer skulle jeg ønske i denne verden enn at dere alle av hjertet kunne si: «Vi tror på ham som er blitt opphøyet på korset for oss»?

Men, mine hjertens elskede, dere må ikke tenke slik: «Gjenfødelsen er ikke annet enn troen, så det er ingen fare – for hvem skulle vel ikke tro?» Dere må heller tenke slik: «Når troen i Den hellige skrift også kalles gjenfødelse – hva betyr det da? Har vi også virkelig den sanne troen, den som føder på ny?»

For nettopp av dette ser dere at den sanne troen ikke kan være bare en død, tom innbilning, en kraftløs overbevisning i forstanden om at evangeliet er sant. Den må tvert imot være noe levende, kraftig og virksomt, noe som alltid arbeider. Den forandrer og fornyer hjertet og sinnet vårt og gjør oss til helt nye mennesker i sinnelag, mot og alle krefter.

Selve ordet viser jo at gjenfødelse ikke kan være noe annet enn en fullkommen fornyelse av hele mennesket. Den legemlige fødselen gir oss et legemlig liv og naturlige rørelser, lyster, vilje, forstand og krefter. Slik må gjenfødelsen, som er en ny, åndelig fødsel, gi et nytt, åndelig liv, nye åndelige rørelser, lyster, vilje, forstand og krefter. Det kan slett ikke være annerledes.

Av naturen står vi mennesker jo alle utenfor Guds nåderike. Men ikke bare det: Vi er også uten sann kunnskap om Gud og hans vilje og kjenner ikke fredens vei. Vi har ikke tillit til Gud og elsker og frykter ham ikke av hjertet etter hans hellige ord. Ja, vi kan det ikke engang, men er fiender av ham.

Når et menneske så kommer til den sanne troen på Kristus, skjer det en ny fødsel i ham. Ved troen blir han nemlig ikke bare rettferdiggjort, så han fra et vredens barn blir et nådens barn, fra en synder en rettferdig, fra en fordømt en salig, og slik går over fra mørkets rike til lysets rike, Guds Sønns rike.

Men samtidig som dette skjer, våkner mennesket også opp fra sin naturlige, åndelige død og kommer til åndelig liv. I forstanden hans blir det tent et nytt, himmelsk, guddommelig lys, så han nå kjenner Gud og den rette veien til ham

på en levende måte. Evangeliet er ikke lenger en dårskap for ham, og heller ikke en lukket hemmelighet. Det er en salig åpenbaring, der han finner bare sannhet og klarhet, som opplyser ham mer og mer.

Slik blir også den innerste grunnen i hjertet hans beveget, og det fylles med kjærlighet, frykt og tillit til Gud. Med ett ord: Et slikt menneske, som begynner å tro i sannhet, blir et tempel for Den Hellige Ånd, som nå uten opphold driver ham til alle gode gjerninger.

I åndelige ting dømmer ikke et slikt menneske lenger etter sin fornuft og sitt hjertes innfall. Guds ord fyller hele sjelen hans, Guds ord styrer ham helt. Guds ord er nå hans visdom og hans råd, hans trøst og hans håp, hans våpen og hans tilflukt. Ja, Guds ord blir hans andre liv, hans andre sjel. Han bærer det i seg, ikke skrevet med blekk, ikke med hukommelsens griffel, men skrevet i hjertet med Den Hellige Ånds ildsluer.

Derfor er et troende, gjenfødt menneske en helt ny skapning. Han tenker og dømmer etter Ordet, han taler etter Ordet, han lever etter Ordet. Han er rede til å tåle og lide alt for Ordet, som er ånd og liv i ham, og om det trengs, til å dø for det.

I hvem blant oss har Guds ord nå spirt opp slik, som gjenfødelsens guddommelige og fruktbare sædkorn? Hvem er det blant oss som har et brennende hjerte, slik disiplene på veien til Emmaus hadde, fordi Jesus har talt til ham gjennom evangeliet og åpnet Skriftene for ham? Å, det er altfor åpenbart at mange blant oss bare lar Ordet klinge i øret og har det på leppene. Men de har ennå ikke latt seg innta, forvandle og fornye av Ordet.

Mange kjenner ennå ikke seg selv og dømmer fremdeles etter fornuften. For dem er evangeliet ikke blitt klart i hjertet, og de har ennå ikke erfart at det har kraft til å frelse alle som tror på det. Mange regner seg for kristne bare fordi de holder seg til Kristus og dessuten lever et anstendig liv. Men Ordet har ennå ikke fått slik makt over dem at de underkaster seg det uten forbehold.

Å, dere som her kjenner dere truffet: Våkn da endelig opp! La dere ikke lenger innby forgjeves til nådens bryllupsmåltid! Begynn nå å spørre etter frelsens seierspris og jage etter den! Tenk på at den ytre forandringen som kanskje har skjedd med dere, ikke hjelper dere det minste. Med alle deres innbilte gode gjerninger går dere fortapt. Dere må bli født på ny – tenk på det: født på ny! For Kristus sier: «Sannelig, sannelig sier jeg dere: Uten at en blir født på ny, kan han ikke komme inn i Guds rike.»

III. Hva gjenfødelsen blir virket i oss ved, og hvordan

Dette fører meg til den siste betraktningen, der vi kort skal tenke over hva gjenfødelsen blir virket i oss ved, og hvordan.

Det første vi må svare, er: Intet menneske kan selv virke dette verket i seg. Vi kunne ikke gjøre det aller minste til at vi fikk det naturlige livet og ble født legemlig. Like lite kan vi gjøre noe til at vi blir født på ny åndelig. For slik taler Kristus i evangeliet vårt: «Vinden blåser dit den vil. Du hører den suser, men du vet ikke hvor den kommer fra og hvor den farer hen. Slik er det med hver

den som er født av Ånden.» Den nye fødselen er altså et hemmelighetsfullt og ubegripelig verk av Den Hellige Ånd.

Men med dette er det ikke sagt at vi skal legge hendene i fanget og rolig vente til gjenfødelsens Ånd kommer over oss. Nei, Den Hellige Ånd virker denne forandringen alene, men ikke umiddelbart. Han virker den ved hjelp av Ordet og de hellige sakramentene. For Kristus sier: «Vi må bli født på ny av vann og Ånd» (Joh 3,5.7). Her nevner Kristus riktignok bare den hellige dåps sakrament, fordi den blant nådemidlene er døren vi skal gå gjennom inn i nådens rike.

Men hvorfor har dåpens vann den guddommelige kraften til å føde menneskesjelene på ny, så de kan komme inn i Guds rike? Bare fordi det er forbundet med Guds ord. For som Luther sier: «Vannet kan riktignok ikke gjøre det, men Guds ord, som er forent med vannet, og troen, som stoler fast på det ordet som er lagt til vannet. For uten Guds ord er vannet bare vann og ingen dåp. Men med Guds ord er det en dåp, det vil si et nådens og livets vann og et bad til ny fødsel ved Den Hellige Ånd.»

Guds ord, nemlig evangeliets lære, er altså det egentlige middelet Guds Ånd bruker for å føde mennesket på ny. Derfor sier Jakob: «Etter sin vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en førstegrøde av hans skapninger» (Jak 1,18). Og Peter sier: «For dere er gjenfødt, ikke av forgjengelig, men av uforgjengelig sæd, ved Guds ord, som lever og blir» (1 Pet 1,23).

Så melder til sist spørsmålet seg: Hvordan skjer denne gjenfødelsen? Fra menneskets side kan ingenting annet gjøres til den enn at han leser og hører Guds ord, og at han bare ikke med vilje lukker hjertet sitt for Den Hellige Ånds kraftige virkninger.

Gjør du dette, kjære tilhører – bruker du Guds ord og står ikke Den Hellige Ånd imot med vilje – da skal Guds ord for det første overbevise deg om at du er en synder. Det skal vise deg at du i din naturlige tilstand er Guds fiende på grunn av din synd, at du på tusen måter har krenket Gud, som har elsket deg fra evighet av, og at du derfor har fortjent hans vrede og timelig og evig straff.

Lar du deg overbevise om dette på en levende måte, vil du nok først bli forskrekket over deg selv i ditt innerste. Sjelen din vil forferdes, og du vil sukke: «Hvor skal jeg flykte hen fra lovens tordensky med alle mine synder? Hvor skal jeg finne trøst? For hele den vide verden kan ikke lette min kval.» I denne tilstanden var de som en gang ble stukket i hjertet av apostlenes botsprekener, og som derfor ropte: «Hva skal vi gjøre, brødre?» (Apg 2,37).

Men vel det mennesket som spør slik med ydmyket ånd, full av angst og beven fordi han kjenner syndene sine! Han hører det trøstefulle svaret i evangeliet: «Tro på Herren Jesus» – syndernes Frelser! – «så skal du bli frelst» (Apg 16,31).

Og når en synder i sin angst holder seg til dette ordet, om enn i begynnelsen bare svært svakt, kanskje bare med et sukk: «Å, om jeg også kunne tro dette!» – da har Guds Ånd overvunnet ham. Da er denne hellige vinden kommet med sin milde susing uten at synderen ante det, og har født ham på ny. Fra dette øyeblikket er det i dette mennesket et nytt lys, et nytt hjerte, et nytt liv, en ny ånd.

Vel dere som allerede har erfart dette! Men la meg nå også spørre dere: Har dere også beholdt denne gjenfødelsens nåde? Har dere bevart den trofast i troen, med våking og bønn? Eller har dere falt i fristelse igjen? Å, det skjer så lett! Alle barn fikk jo troen og ble født på ny da de ble døpt. Likevel mister nesten alle igjen denne troen og det nye livet den tente i sjelene deres, slik Nikodemus en gang gjorde.

Men ikke bare det. Også av dem som senere vendte tilbake til dåpen og dåpsnåden fra barndommen gjennom sann bot og sann tro, er det altfor mange som støter den gode samvittigheten fra seg og lider skibbrudd på troen (1 Tim 1,19). Slik synker de fra det nye livet tilbake i den gamle døden, slik Demas en gang gjorde, han som forlot Paulus og igjen fikk kjærlighet til denne verden (2 Tim 4,10). Skal de noen gang komme inn i Guds rike, må de derfor bli født på ny igjen, slik de frafalne galaterne måtte, inntil Kristus igjen vinner skikkelse i dem (Gal 4,19).

La oss derfor alle prøve oss selv om vi står i den troen som renser hjertet, og om vi bærer de Åndens frukter som alltid følger troen. For slik sier Peter: «Men den som ikke har disse tingene, han er nærsynt og blind, og har glemt renselsen fra sine gamle synder. Vær derfor desto mer ivrige, brødre, etter å gjøre deres kall og utvelgelse fast!» (2 Pet 1,9–10). Og slik lyder Kristi ugjenkallelige dom: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.» Amen.

Første søndag etter treenighetssøndag

Luk 16,19–31

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

I Den hellige skrift blir den kristne kirke sammenlignet med en åker der ugresset vokser frodig midt blant hveten helt til verdens ende. Den blir sammenlignet med en bryllupssal der ikke alle har bryllupsklær på – ja, der mange er kalt, men få utvalgt. Og den blir sammenlignet med et garn der det er samlet ikke bare gode, men også råtne fisker.

Derfor bør det ikke undre oss at det aldri har vært en helt ren kirke til. Midt i kirkens skjød har det alltid vært mange som riktignok var døpt og bar navnet kristen, men som fornektet dette navnet og dåpen sin med gjerningene sine.

Men uansett hvor stort forfallet i den kristne kirke har vært til alle tider, har det likevel aldri vært så stort som i vår tid.

Det er sant at det så forferdelig ut da Luther trådte fram for tre hundre år siden. Da stod ødeleggelsens styggedom på det hellige sted, slik Daniel og Kristus hadde forutsagt. Da hadde det store frafallet skjedd, det som Paulus varslet om i Andre Tessalonikerbrev. Syndens menneske og fortapelsens sønn, Antikrist, hadde satt seg i Guds tempel og latt seg tilbe i stedet for Kristus, og i stedet for evangeliet hadde han innført sine menneskebud og læresetninger.

Men selv om han hadde forbudt de kristne å lese Bibelen, hadde han likevel ikke våget å oppheve selve Bibelen og erklære den for menneskeord og en fabelbok. Slik gjaldt Guds ord ennå som Guds ord i hele den forvirrede kristenheten, og derfor var en reformasjon av kirken fortsatt mulig den gangen.

Kirkens grunnvoll var nemlig ennå ikke revet ned. Derfor kunne det med Guds hjelp bygges videre på den, og Guds tempel kunne igjen reise seg i herlighet.

Da lyset fra Guds ord ble tent igjen for den forførte kristenheten i mørket og skinte klart, vendte tusener og atter tusener, ja, millioner seg tilbake til den sannheten som gjør salig. Og snart stod den lutherske bibelkirken der som en Guds stad på det høye fjellet, og det klare lyset fra dens rene og ublandede lære lyste langt ut i alle land.

Men hvordan står det til nå? Nå blir ordene i Salme 11 oppfylt: «Når grunnvollene nedbrytes, hva makter da den rettferdige?» (Sal 11,3). Nå blir Peters forutsigelse oppfylt: «Dette skal dere først og fremst vite, at i de siste dager skal det komme spottere med spott, som farer fram etter sine egne lyster og sier: Hvor er det blitt av løftet om hans gjenkomst? For fra den tid fedrene sovnet inn, forblir alt slik det har vært fra skapningens begynnelse» (2 Pet 3,3–4).

Eller er det kanskje ikke slik? Er ikke hele kristenheten nå full av spottere som ikke lenger tror på noe løfte eller noen trussel fra Gud? For dem er den ytterste dag like latterlig som det var for folkene i Sodoma da de fikk høre at byen deres skulle gå under i et regn av ild og svovel. Blir ikke grunnvollen revet ned nå? Finnes det ikke nå tusener, ja, millioner som er døpt til den treenige Gud, men som ikke lenger ser på Guds ord som Guds ord, men erklærer det for en elendig eventyr- og fabelbok?

Ja, mange vil ikke være spottere, men sanne, troende kristne. Er ikke også mange av dem nå så smittet og forgiftet av vantroen og av vår tids falske opplysning at de ikke lenger tror mye av det som står klart skrevet i den hellige bibelboken? Snart unntar de det ene, snart det andre i profetenes og apostlenes hellige skrifter, og på noen punkter følger de heller fornuften sin eller hjertet sitt eller de grunnsetningene som er blitt vanlige i den selvkloke verden.

Finnes det ikke nå mange kristne som til og med skammer seg over å bekjenne seg til de ordene i Det gamle og Det nye testamente som det vantro, selvkloke og tøylesløse nittende århundre tar anstøt av? Å, Gud i himmelen forbarme seg over oss! Nå er til og med de troende blitt vantro.

Derfor ser en reformasjon ut til å være umulig. Det er klart at verden går mot sin ende. Forbildene fra vannflommens tid, fra Sodomas og Gomorras tid og fra tiden da Jerusalem ble ødelagt, blir oppfylt for øynene våre. Mørket fra verdens midnattstime har falt over oss. Dommeren står allerede for døren. Slagverket i verdensuret er allerede utløst, og snart slår det for siste gang og melder at timen er ute. Guds hærer, englene til Herren, hærskarenes Gud, står allerede rustet og oppstilt i slagorden for det store slaget på den ytterste dag. Ennå noen minutter av verdens tid, og Guds basun skal lyde.

Hva skal vi nå gjøre, mine brødre? Hvor finner vi lys i dette mørket? Hvor finner vi fasthet og visshet når alt vakler og svikter rundt oss? Svaret får vi av en mann som en gang ble bedt om hjelp av en som allerede var fordømt til helvete. Den fordømte bad om hjelp for brødrene sine, som ennå levde i nådetiden. La oss nå høre ham. Han taler i vårt hellige evangelium.

> Det var en rik mann som kledde seg i purpur og fineste lin, og som levde hver dag i herlighet og glede. Men det var en fattig mann ved navn Lasarus, som var lagt ved porten hans. Han var full av verkende sår. Hans ønske var å få mette seg med smulene som falt fra den rikes bord. Men endog hundene kom og slikket sårene hans.
> Så skjedde det at den fattige døde, og englene bar ham bort til Abrahams fang. Men også den rike døde og ble begravet. Og da han slo sine øyne opp i dødsriket, der han var i pine, – da ser han Abraham langt borte og Lasarus i hans fang. Da ropte han og sa: Far Abraham! Forbarm deg over meg og send Lasarus, så han kan dyppe fingertuppen sin i vann og svale min tunge! For jeg

> lider svær pine i denne ilden. Men Abraham sa: Sønn, husk at du fikk dine goder i din levetid, likesom Lasarus fikk det vonde. Men nå trøstes han her, mens du pines. Dessuten er det festet et stort svelg mellom oss og dere, for at de som måtte ønske å gå herfra over til dere, ikke skal være i stand til det. Heller ikke kan noen komme derfra og over til oss.
> Da sa han: Så ber jeg deg, far, at du må sende ham til min fars hus – for jeg har fem brødre – for at han kan vitne for dem, så ikke også de skal komme til dette pinens sted. Men Abraham sier til ham: De har Moses og profetene. La dem høre dem! Men han sa: Nei, far Abraham! Men kommer det noen til dem fra de døde, da vil de omvende seg. Men han sa til ham: Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde.

Evangeliet vi har lest, er utvilsomt et av de mektigste av alle dem det skal prekes over i kirkeåret. I det ser vi himmel og helvete åpnet. Alt som kan bevege et menneske til å gå i seg selv og sørge for at sjelen blir frelst og berget, er malt i de mest levende farger. På den ene siden ser vi den usigelige saligheten som venter dem som her har gått den smale veien til det evige liv. På den andre siden ser vi den usigelige kvalen og pinen som venter dem som her vandret sorgløst på verdens brede vei.

Men det aller viktigste i dette evangeliet er disse ordene fra Abraham – de viser oss hva evangeliet egentlig vil: «Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde.» Ut fra disse ordene vil vi derfor nå se på denne sannheten:

De som ikke blir berget ved Guds ord, kan ingenting i himmelen og på jorden berge.

Dette er sant av to grunner: For det første er ingenting så sikkert som Guds ord, og for det andre er ingenting så kraftig som Guds ord.

I. Ingenting er så sikkert som Guds ord

Den rike mannen hadde levd trygt og sorgløst hele livet, hver dag i herlighet og glede. Fordi det gikk ham så godt, hadde han tenkt at Gud måtte være hans venn. Men da også han til slutt måtte dø og forlate all sin jordiske herlighet, så han at han hadde bedratt seg forferdelig. Med skrekk innså han at Gud hadde vært hans fiende, og han Guds fiende. I stedet for å bli tatt opp i himmelen, slik han hadde håpet, fant han seg støtt ned i helvete.

Han som en gang var så rik, var nå fattig for evig. Han som før hadde kledd seg i purpur og fint lin, var nå naken og blottet, svøpt i helvetes flammer som i en drakt av ild. Han som før hadde fråtset i alle jordens nytelser, lengtet nå forgjeves etter så mye som en dråpe vann for å kjøle den glødende, forsmektende tungen sin.

Da han heller ikke fikk denne lindringen, tenker han på de fem brødrene sine. De levde ennå på jorden, slik han hadde gjort, uten å bekymre seg for sjelens frelse. Han er redd for at kvalen hans skal bli større når også de kommer til ham på pinens sted. Derfor ber han Abraham om å sende Lasarus til dem fra det andre livet. Som øyenvitne skulle Lasarus fortelle dem om den kvalen den rike mannen selv led i fordømmelsen, så de kunne bli beveget til å omvende seg mens det ennå var tid.

Men hva sier Abraham? «De har Moses og profetene. La dem høre dem!» Nå kommer den ulykkelige mannen til å tenke på at også han selv har hatt Guds ord, og likevel ikke har omvendt seg. Derfor sier han: «Nei, far Abraham! Men kommer det noen til dem fra de døde, da vil de omvende seg.»

Og hva svarer Abraham på det? Han holder fast på det han har sagt, og legger til: «Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde.» Abraham sier altså: Den som ikke blir berget ved Guds ord, ham kan ingenting i himmelen og på jorden berge.

Og slik er det, mine kjære. Riktignok er det også nå mange som tenker som den rike mannen i helvete. De mener at Guds ord alene ikke er nok til å omvende menneskene og slik berge dem. De sier at det jo finnes mange redelige mennesker som ikke klarer å bli overbevist om at Bibelen er Guds ord. De finner mye i den som de tar anstøt av. De ville gjerne tro om de bare kunne.

Men de vet at også fornuften er en herlig gave fra Gud, og derfor kan de ikke tro det i bibelboken som fornuften ikke kan fatte, og som strider mot den. Vil Gud at alle skal omvende seg til Kristus og slik bli frelst, sier de, da strekker ikke Guds ord til. Da trengs det helt andre midler.

Tenk om det for eksempel ble gjort et stort under som ingen kunne motsi, for hver eneste en som skulle føres til tro. Eller om de døde stod opp av gravene og fortalte hva som venter de troende og de vantro på den andre siden av graven. Eller om hærskarer av engler, kledd i himmelsk herlighet, kom til verden og forkynte åpenlyst hva Gud evig vil med menneskene.

Eller til sist – og det ville etter deres mening være det aller beste – om Gud selv viste seg synlig for menneskene og i guddommelig majestet sa til hver enkelt hva Gud krevde av ham om han ville bli salig. Da, mener de, ville nok alle tvilere og vantro komme til tro i en fart, alle kristendommens fiender ville bli dens beste venner, og alle ugudelige ville omvende seg.

Men, mine kjære, alt dette er bare forkvaklede tanker fra det forkvaklede menneskehjertet. En gang var Israel i stor og pinefull uvisshet om framtiden sin. Da ropte profeten til folket: «Når noen sier til dere: Søk til dødningemanerne og spåmennene, som hvisker og mumler! – da skal dere svare: Skal ikke et folk søke til sin Gud? Skal en søke til de døde på vegne av de levende? Til ordet og til vitnesbyrdet! – Dersom de ikke taler i samsvar med dette ordet, så er det ingen morgenrøde for dem» (Jes 8,19–20).

Derfor er og blir det evig sant, det svaret Abraham i teksten vår gav den rike mannen i helvete da han kom med lignende tanker: «Hører de ikke Moses og profetene, da vil de heller ikke la seg overbevise om noen står opp fra de døde.» For ingenting er så sikkert som Guds ord.

Har ikke de største undere og tegn, som ingen kan motsi, allerede blitt gjort – helt fra Moses' tid, av alle apostlene og av Kristus selv? Har ikke døde allerede stått opp, både i Det gamle og i Det nye testamentes tid, og vist seg for mange? Har ikke hele skarer av engler allerede steget ned og brakt menneskene bud fra Guds trone – til og med til den ugudelige Bileam og til Sodomas lastefulle innbyggere?

Steg ikke Gud selv synlig ned på Sinai i ildsluer? Og ropte han ikke ut sin lov med høy røst og med alle tegn på sin guddommelige majestet, så hundretusener kunne se og høre alt? Og ropte ikke Gud selv til sist fra skyene over Kristus da han ble døpt i Jordan: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17) – så alle som var til stede, kunne høre det?

Men har dette ført noen til tro som ikke kunne føres til tro ved Guds skrevne og forkynte ord? Ble ikke farao tvert imot forherdet til tross for alle Moses' undergjerninger? Forble ikke fariseerne Guds fiender til tross for alle tegnene Kristus og apostlene gjorde? Jo større undrene var, desto grusommere spottet de, og til sist sa de i sin bespottelse: «Det er bare ved Be'elsebul, de onde ånders fyrste, at han driver de onde åndene ut» (Matt 12,24).

Var det ikke nettopp etter at Kristus hadde vakt opp Lasarus fra graven, at jødenes rådsherrer bestemte seg for å få ham korsfestet og drept? Holdt ikke Bileam fast ved sin onde plan til tross for at engelen viste seg for ham? Prøvde ikke Sodomas innbyggere til og med å forgripe seg på englene som viste seg i byen deres?

Gud hadde vist seg synlig i stor herlighet på Sinai. Men hadde ikke Israel bare få dager etter glemt alt dette, knurret og gjort opprør mot Moses som om han var en forfører? Var det ikke mange av dem som hadde hørt Guds røst fra skyene over Kristus og sett alle hans herlige undere og tegn, som like etterpå ropte: «Korsfest, korsfest ham!»? Og da Herren siden stod opp – førte ikke selv det bare til at Rådet spredte de mest latterlige løgner om dette største og herligste av alle undere?

Og hadde ikke Judas sett og hørt Kristus i all hans guddommelige majestet og av ham selv fått gaven til å gjøre undere i hans navn? Og styrtet han ikke likevel til sist seg selv i helvete i forherdet vantro?

Lær av dette: De som ikke blir berget ved Guds ord, kan ingenting i himmelen og på jorden berge. Uansett hvilke andre midler Gud selv kunne gi mennesket for å føre det til tro, er likevel ingen av dem så sikre som hans skrevne åpenbaring.

Etter alle tegn og undere, etter alle himmelske åpenbaringer – enten de kommer fra døde, fra engler eller til og med fra Gud selv – kan tvilen lett melde seg eller våkne på nytt: Kan jeg ikke ha tatt feil? Kan jeg ikke ha trodd at jeg så eller hørte noe som bare var et foster av fantasien min, bare innbilning, bare en drøm?

Men Guds ord gir en visshet som ingen kan motsi, og som er hevet over all tvil. Der har mennesket så å si fått brev og segl fra Gud på hva det skal tro. Der har det noe som gjør at det bokstavelig talt kan ta Gud på ordet.

Tenk om et menneske hadde bygd troen sin på et under eller en åpenbaring fra den andre verden, og så kom i tvil om det ene eller det andre virkelig er Guds vilje. Da er alt tapt for ham for alltid, for underet eller åpenbaringen er forbi. Slik er det ikke med Guds ord. Det går ikke over; det blir hos mennesket.

Der har han en kilde som han kan øse sannhet og klarhet av igjen og igjen hver dag. Der har han en forsamling av rådgivere som han kan spørre om råd igjen og igjen hver dag. Der har han en nådestol der han kan hente Guds svar

igjen og igjen hver dag, slik ypperstepresten gjorde i Det gamle testamente. Derfor skriver den hellige apostelen Peter selv, etter at han har fortalt om den himmelske åpenbaringen på forklarelsesfjellet: «Og desto fastere har vi det profetiske ord» (2 Pet 1,19).

Utenom Guds ord finnes det ingenting vi kan stole fast og trygt på. Vi kan ikke stole på hjertet vårt, for det vil alltid inn på villspor. «Den som setter sin lit til sitt hjerte, er en dåre», sier Skriften.[1]

Vi kan heller ikke stole på fornuften vår, for den tar så lett feil. Det den ene vise i verden erklærer for høy visdom, erklærer den andre for dårskap. Enda mindre kan vi derfor stole på det mennesker vitner. For de tar ikke bare feil; ofte bedrar de oss med vitende og vilje. «Hvert menneske er en løgner», sier Skriften (Sal 116,11; Rom 3,4), og erfaringen bekrefter det.

Men Gud er sannheten selv. Som Moses skriver, er han «ikke et menneske så han skulle lyve, heller ikke et menneskebarn så han skulle angre. Skulle han si noe og ikke gjøre det? Skulle han tale og ikke sette det i verk?» (4 Mos 23,19).

Langt derifra! Nei, om alle tar feil, tar likevel ikke Gud feil, for han er Gud. Om alle lyver og bedrar, lyver og bedrar likevel ikke Gud, for han er Gud. Om alt er upålitelig, er likevel ikke Gud upålitelig, for han er Gud. Derfor er også ordet hans sant, og «det han lover, det holder han sikkert».[2]

Ja, Guds ord er sannhet – det kan vi trøstig sverge på. Guds ord er en evig klippe – på den kan vi trygt bygge. Guds ord er Guds egen håndskrift – med den kan vi uten frykt tre fram selv for Guds domstol og påberope oss den på den ytterste dag. Gud vil ikke, ja, Gud kan ikke fornekte den; Gud vil og Gud må vedkjenne seg den, så sant Gud er Gud.

Derfor visste heller ikke Guds Sønn selv om noe fastere, sikrere og mer urokkelig å holde fram mot løgnens og mørkets fyrste i den tredobbelte tvekampen med ham enn dette ene, som han sa igjen og igjen: «Det står skrevet! Det står skrevet! Det står skrevet!»

Å, mine kjære, la oss da tenke på dette: Jo nærmere vi kommer den ytterste dag, desto listigere og dristigere går den onde fienden fram for å gjøre Ordets dyrebare skatt usikker og mistenkelig for de kristne og slik rive den fra dem. Å, la oss være på vakt! Det gjelder vår salighet.

Blir Ordet tatt fra oss, da er vår eneste lykt slukket, vår eneste stjerne, vår eneste sol, som alene lyser for oss på den mørke stien gjennom verden til himmelen. Da er den eneste staven brukket, den vi kan støtte oss på når vi vandrer mot det himmelske Sion. Da har vi forlatt vår eneste festning, den eneste der vi er trygge og uovervinnelige. Da har vi kastet fra oss vårt eneste våpen, det eneste vi kan kjempe og vinne seier med.

Da er vi som sjøfolk som farer over verdens ville hav uten kompass, ror og seil, en lekeball for vind og bølger, og som ikke styrer mot havnen, men mot sin undergang. Ingenting, ingenting kan da berge oss. For alt annet er usikkert; Guds ord alene er sikkert.

[1] NB: «Den som setter sin lit til sin forstand, han er en dåre» (Ordsp 28,26).
[2] NB: «For Herrens ord er sant, all hans gjerning er trofast» (Sal 33,4).

II. Ingenting er så kraftig som Guds ord

Men, mine kjære, det er også en annen grunn til at ingenting i himmelen og på jorden kan berge dem som ikke blir berget ved Guds ord: For det andre er heller ingenting så kraftig som Guds ord.

Gud er ukrenkelig, hellig og rettferdig. Derfor vil og kan han ikke benåde det falne mennesket og gjøre det salig slik det er. Tvert imot er det hans evige og uforanderlige vilje og rådslutning å ta til nåde og føre inn i sin himmel bare de menneskene som ydmyker seg for ham, søker nåden hans med et sønderknust og angrende hjerte, og med en levende hjertetro tar til seg den forsoningen som er gjort ved Kristi offer på korset. Skal et menneske bli berget, trenger han derfor ikke bare undervisning, advarsel og formaning.

Han trenger tvert imot et middel som for det første har kraft til å lege den naturlige blindheten han har for sin egen tilstand, så han for alvor lærer å kjenne seg selv, sin synd og sin elendighet. Han trenger et middel som vekker ham opp av den åndelige døden til åndelig liv. Han trenger et middel som knuser hans steinharde hjerte, gjør det villig og bløtt og fyller det med anger og sorg.

Han trenger et middel som også i kampen med fortvilelsen fyller ham med himmelsk trøst og med den barnlige og tillitsfulle troen at syndene hans er tilgitt ham for Kristi skyld. Og til sist trenger han et middel som sprenger de tusen lenkene som av naturen binder hvert menneske til synden, til verden, til det jordiske og syndige – et middel som gjør ham til et nytt menneske, som lever i kjærlighet til Gud og nesten.

Hvor finnes det nå i himmelen og på jorden et middel som har denne makten over menneskehjertet, så det skapes om, blir født på ny og fornyes? La Gud overøse et menneske med jordiske goder så mye han vil – det smelter likevel ikke menneskets harde hjerte. Det ser vi av den rike mannen. Ja, jo bedre det går et menneske i verden, desto lettere bedrar han seg selv og mener at han ikke trenger å omvende seg. Han tenker at velsignelsen viser at Gud allerede er hans venn.

Trengsel og nød har nok stor kraft til å slå et menneske ned og la ham kjenne hvor bitter verden og synden er. Men uten Guds ord kan ingen nød, hvor stor den enn er, føre mennesket til Gud. Det ser vi av alle hedningene, som ikke har Guds ord. Nøden driver dem alltid bare til å knurre mot skjebnen og til slutt til å fortvile.

Denne underfulle kraften til å føre et menneske til sann omvendelse og sann tro i hjertet har Guds ord alene. Når Ordet går ut av Guds munn, er det allmektig. «Vår Gud er jo i himmelen. Han gjør alt det han vil» (Sal 115,3). «Himlene er skapt ved Herrens ord, og all deres hær ved hans munns åndepust» (Sal 33,6). «For han talte, og det skjedde. Han bød, og det sto der» (Sal 33,9).

Gud sa: «Bli lys!» Og se, det ble lys. Gud sa: «La det bli en hvelving», og den ble til. Gud sa: «La vannet samles», og det samlet seg. Gud sa: «Jorden skal la spire fram», og den lot det spire fram som den skulle. Gud sa: «La det bli lys på himmelhvelvingen», og det ble slik. Gud sa: «La vannet vrimle», og det vrimlet.

Guds Sønn sa til stormen: «Ti, vær stille!» Og den tidde og ble stille. Han sa til de spedalske: «Bli ren!» Og de ble rene. Han sa til helvetes ånder: «Far ut!» Og

de fór ut. Han sa til den blinde: «Bli seende!» Og han så. Han sa til øret til den døvstumme: «Effata! Lukk deg opp!» Og øret åpnet seg, og det som bandt tungen hans, ble løst. Han sa til de døde på båren, i kisten og i graven: «Stå opp! Kom ut!» Og de stod opp og kom ut.

Det er dette samme Guds ord som står skrevet i profetenes og apostlenes skrifter, og som blir forkynt av Guds sanne tjenere. Derfor er også dette Guds ord et allmektig ord. Det gjør døde sjeler levende og klippeharde hjerter bløte. Det gjør de vantro og trøstesløse til troende og glade, dømte syndere til salige og ugudelige til gudfryktige. Det gjør syndens og vredens barn til Guds og nådens hellige barn.

Mine brødre og søstre, har dere ikke ofte selv erfart at Guds ord som dere leste eller hørte, fór som et lyn inn i sjelen deres og lyste inn i de skjulte krokene i hjertet? Da skjønte dere med ett det dere ikke kunne skjønne før. Har dere ikke ofte selv erfart at Guds ord skar gjennom hjertet deres som et tveegget sverd, så det blødde av anger og smerte over syndene deres?

Har dere ikke ofte selv erfart at Guds ord fylte dere med den søte trøsten midt i angst og beven: at dere likevel hadde nåde og syndenes forlatelse, og at dere – enda dere var fattige, elendige syndere – ikke skulle gå fortapt for Kristi, deres Frelsers, skyld, men arve det evige liv og bli salige? Har dere ikke selv erfart at Guds ord, når dere tok imot det i hjertet, fortærte de syndige lystene deres slik ilden fortærer halm, og fylte hjertet deres med den kjærligheten som ingenting, ingenting annet kunne gi dere?

Å, mine kjære, så skriv det da dypt i sjelen: De som ikke blir berget og omvendt ved Guds ord, kan ingenting i himmelen og på jorden berge og omvende.

Guds ord er det eneste livets tre som Gud har plantet i jordens dal, og bare fruktene av det bevarer oss fra den evige død. Guds ord er den eneste stigen som Gud har stilt opp mellom himmelen og jorden, og bare på den kan vi stige opp dit. Guds ord er den eneste nøkkelen til himmelriket som Gud har kastet ned fra himmelen til menneskene, og bare med den kan vi åpne portene til det himmelske Jerusalem, som er stengt for syndere.

Å, jeg sier det igjen: La da ikke Guds ord bli mistenkelig for dere, og la det ikke bli revet fra dere! Gir dere bort Guds ord, gir dere bort himmelen, saligheten og sjelen deres – ja, da gir dere bort Gud selv. For bare ved Ordet kommer Gud til dere, og dere til Gud.

Men dere udødelige sjeler, som er kjøpt så dyrt med Kristi blod: Slå dere ikke til ro med at dere bare har Guds ord! Det alene kan ikke hjelpe dere det minste; det ville bare gjøre ansvaret deres for Gud større. Også den rike mannen hadde Guds ord, Moses og profetene, og han spottet det ikke. Likevel fikk han høre: «Du fikk dine goder i din levetid», men nå «pines du».

Å, lukk derfor ikke hjertet for Guds ord, slik han gjorde! Lukk det opp, slik den stakkars Lasarus gjorde. Han kjente sin synd og bar Guds tukt i bitter fattigdom og smertefull sykdom, med anger og tålmodighet. Han ventet i tro på det Abraham var lovet, og derfor ble han ved døden båret av englene til Abrahams fang – det vil si at han ble satt til bords ved himmelens festbord, der han sammen med Abraham, Isak og Jakob blir trøstet og vederkveget i evighet.

Slik skal heller ikke hjertene deres bli tomme under den rike forkynnelsen av Guds ord. Stå ikke imot Ordets røst når det kaller også dere til omvendelse. Og når dere da hungrer og tørster etter nåde og tilgivelse, så følg også kallet fra Frelseren deres i evangeliet: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile! … Så skal dere finne hvile for deres sjeler» (Matt 11,28–29).

Herre Jesus, du vet at ingenting kan berge og omvende oss når ikke ditt ord berger og omvender oss. Forbarm deg over oss alle! Bevar ikke bare ditt ord for oss, men la det heller ikke bli forkynt for oss forgjeves. Fyll ved det hjertene våre, som av naturen er sorgløse, med redsel for helvete.

Men har du drept oss, så gjør oss også levende. Har du ved Ordet ført oss ned i helvete, så før oss også ut igjen. Og gi oss så din Hellige Ånd til et nytt liv i din kjærlighet, til vi endelig får se deg og elske og love deg fullkomment fra evighet til evighet. Amen.

Andre søndag etter treenighetssøndag

Luk 14,16–24

Vår Herre og Frelser Jesu Kristi nåde, Guds, vår Fars, kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Alt det Gud har skapt, har han ikke skapt fordi noe som helst tvang ham til det, eller fordi han ville skaffe seg noen fordel ved det. Han skapte det bare fordi hans evige kjærlighet drev ham.

Riktignok sier David: «Himlene forteller Guds ære, hvelvingen forkynner hans henders verk. Den ene dagen lar sin tale strømme fram til den andre, og den ene natten forkynner den andre sin kunnskap. Det er ikke et språk eller en tale der deres røst ikke blir hørt. Men målesnoren deres er gått ut over hele jorden, deres ord til jorderikes ender. I dem har han reist et telt for solen» (Sal 19,2–5).[1]

Alle skapninger har altså riktignok tunger som de skal prise sin Skaper med dag og natt; Guds ære er målet og meningen med at de finnes.

Men Gud stod ikke bare fritt til å skape verden eller la den bli i sin intethet. Mer enn det: Hans fullkomne herlighet er ikke større nå, når skapningene lovpriser ham, enn den var fra evighet av. Like lite ville den ha vært mindre om det aldri hadde blitt noen verden – om verken himmel eller jord, verken engler eller mennesker nå lovet ham. Gud trengte ingen skapning. Han er et bølgende hav av evig kjærlighet som til slutt fløt over og skapte tallløse vesener. På dem ville han åpenbare sin kjærlighet, og dem ville han gi del i sin godhet.

Særlig var det over mennesket Gud fra evighet av ville la hele strømmen av sin godhet flyte. Han ville nemlig grunnlegge et rike av salighet og herlighet og til slutt samle alle mennesker om seg i det. Derfor skapte Gud også mennesket i sitt bilde, for at det skulle kunne ta imot en evig fred og salighet i ham.

Nå er vi mennesker riktignok falt i synd. Med det har vi mistet det gudsbildet vi en gang ble skapt i, og av naturen passer vi slett ikke lenger for det salige gudsriket som Gud bestemte oss alle til da han skapte oss. Men nettopp derfor er Guds Sønn kommet til verden: Han skulle opprette et nåderike for oss falne

[1] NB: «Det er ikke tale, det lyder ingen ord, deres røst høres ikke.»

mennesker. Fra det skal vi en gang, gjennom døden, gå inn i Guds rike der saligheten er fullkommen.

Men ingen vil komme inn i det fullkomne, salige riket der oppe uten først å ha blitt en undersått i Kristi nåderike her. Kristus sier tydelig: «Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh 14,6), og: «Jeg er døren. Om noen går inn gjennom meg, skal han bli frelst» (Joh 10,9). Og Peter vitner: «Det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12).

Og særlig lærer Paulus uttrykkelig at Kristi rike på jorden en gang skal gå opp i den treenige Guds rike i himmelen. Han skriver i det 15. kapitlet i sitt første brev til korinterne: «For likesom alle dør i Adam, slik skal også alle bli gjort levende i Kristus. Men hver i sin egen avdeling: Kristus er førstegrøden. Deretter skal de som hører Kristus til, bli gjort levende ved hans komme. Deretter kommer enden, når han overgir riket til Gud og Faderen. … Men når alt er underlagt ham, da skal også Sønnen selv underlegge seg ham som la alt under ham, for at Gud skal være alt i alle» (1 Kor 15,22–24.28).

Dette viser dere at det bare finnes én Guds by i himmelen og på jorden. Den som vil bo innenfor ringmurene der i himmelen, må allerede på jorden bo i forstaden. Det finnes bare ett Guds tempel her og hisset. Den som hisset vil gå inn i Det aller helligste, må allerede her gå inn i nådens forgårder.

Det finnes bare ett Guds rike i denne og i den kommende verden. Den som en gang vil være med i det strålende inntoget i rikets hovedstad, det himmelske Jerusalem, kan ikke forbli gjest og fremmed i Kristi rike her. Han må allerede i denne verden bli en av «de helliges medborgere og Guds husfolk» (Ef 2,19).

Da Kristus trådte offentlig fram blant det jødiske folket, var derfor hans første ord: «Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær!» (Matt 4,17) Denne innbydelsen til Kristi rike er allerede mange ganger gått ut også til oss. Men har vi da alle fulgt den? Hører ingen blant oss lenger verden til? Er ikke synden lenger vår herre, og er Herren Kristus blitt konge for oss alle? Har vi alle tatt imot evangeliets nådekall? Kan vi alle, uten at samvittigheten sier oss imot, si med Paulus: «Vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus som frelser» (Fil 3,20)?

Å, det er altfor mye grunn til å frykte at kallet «Kom, for nå er det ferdig!» ennå ikke er blitt levende og kraftig i hjertene til mange. Det er grunn til å frykte at de ennå ikke har reist seg for å gå veien til det himmelske Sion i tro. For at ingen av oss skal bli liggende igjen, la oss nå høre hvorfor vi ikke skal la noe holde oss borte fra å gå inn i Kristi rike.

> Da sa han til ham: Det var en mann som gjorde et stort gjestebud og innbød mange. Da tiden for gjestebudet var inne, sendte han tjeneren sin for å si til de innbudte: Kom, for nå er det ferdig.
> Men alle som én begynte de å unnskylde seg. Den første sa til ham: Jeg har kjøpt en åker og må gå og se på den. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! En annen sa: Jeg har kjøpt fem par okser, og går for å prøve dem. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! Og en tredje sa: Jeg har tatt meg en kone, og derfor kan jeg ikke komme.

> Da tjeneren kom tilbake, fortalte han sin herre dette. Da ble husbonden harm og sa til tjeneren: Gå i hast ut i byens gater og streder, og før hit inn de fattige og vanføre og blinde og lamme. Og tjeneren sa: Herre, det er gjort som du bød, og det er ennå rom. Da sa herren til tjeneren: Gå ut på veiene og ved gjerdene og nød folk til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt. For jeg sier dere: Ingen av de menn som var innbudt, skal smake mitt festmåltid.

Her sammenligner Kristus kallet til hans nåderike, som går ut til menneskene, med en innbydelse til et stort gjestebud. Men samtidig viser han at altfor mange dessverre ikke følger innbydelsen de har fått, og at andre først må nødes alvorlig til å komme. La oss derfor nå sammen tenke over:

Hvorfor skal vi verken la verden eller synden holde oss borte fra å gå inn i Kristi rike?

For det første: Hvorfor ikke verden? Og for det andre: Hvorfor ikke synden?

I. Hvorfor ikke verden?

Kristus begynner i evangeliet vårt med disse ordene: «Det var en mann som gjorde et stort gjestebud.» Som alt nevnt framstiller Kristus her sitt nåderike under bildet av et stort gjestebud. Han vil si: Ved synden er menneskene falt i den åndelige død, for «syndens lønn er døden» (Rom 6,23). Hadde Gud ikke forbarmet seg over dem, måtte de ha vansmektet og til slutt dødd og gått evig til grunne.

Men Gud har tatt seg av menneskene. Allerede fra evighet av bestemte han seg for å gjøre i stand et stort, herlig måltid for dem ved verdens aften. Der vil han mette sjelene deres med livets brød, som stiller all sult, verner mot døden og gir næring til det evige liv.

Gud bestemte seg nemlig for å sende sin Sønn til verden. Ved ham ville han forsone den syndige verden med seg, vinne nåde, rettferdighet, liv og salighet for den og åpne himmelen for den. Den som ville tro på Kristus, skulle få nyte alle disse velgjerningene han har vunnet – her i tiden og hisset i evigheten.

Når Kristus så fortsetter: «og innbød mange», vil han si at Gud innbød alle mennesker til sin Sønns nåderike straks etter at de var falt i synd. Det gjorde han da han åpenbarte for dem at en forløser skulle komme og knuse slangens hode (1 Mos 3,15).

Men Kristus fortsetter: «Da tiden for gjestebudet var inne, sendte han tjeneren sin for å si til de innbudte: Kom, for nå er det ferdig. Men alle som én begynte de å unnskylde seg. Den første sa til ham: Jeg har kjøpt en åker og må gå og se på den. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! En annen sa: Jeg har kjøpt fem par okser, og går for å prøve dem. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt! Og en tredje sa: Jeg har tatt meg en kone, og derfor kan jeg ikke komme.»

Her beskriver Kristus hvordan jødefolket tok imot den nye innbydelsen til det store gjestebudet, nemlig evangeliet. Allerede i Det gamle testamente var de innbudt ved profetene. Da tiden for gjestebudet var inne – det vil si da Kristus trådte fram, og bordet så å si endelig var dekket – unnskyldte den ene seg etter den andre. Og det var ikke annet enn denne verdens ting som holdt de fleste borte.

Men slik var det ikke bare på Kristi tid, mine tilhørere – for tiden for gjestebudet varer jo fortsatt til dagenes ende. Slik har det alltid vært i den nye pakts tid, helt til denne stund. For avslår ikke de fleste evangeliets innbydelse også nå? Og hvorfor? Hvorfor vil ikke de fleste såkalte kristne vite av forkynnelsen om Kristus nå? Hvorfor hører de heller på en ussel moralpreken eller sedelære? Hvorfor er det så mange som ikke vil vite av ropet: «Omvend dere, for himlenes rike er kommet nær»?

Og hvorfor er det fortsatt mange som gjerne hører innbydelsen og flittig går i kirken når det ropes: «Kom, for nå er det ferdig!» – men likevel kommer så få av dem virkelig til Kristus? Hvorfor er det så få som bestemmer seg for å omvende seg til Kristus for alvor og bli sanne kristne? Hvorfor nøyer så mange seg med å ha en viss glede av det trøsterike evangeliet, uten at det blir deres daglige brød, deres sjels liv og deres livs sjel?

Hos de fleste heter det som i evangeliet – om ikke med munnen, så i hvert fall i hjertet: «Jeg har kjøpt dette eller hint, jeg har dette eller hint å gjøre, jeg har tatt meg en hustru eller en mann og så videre. Derfor ber jeg deg: Ha meg unnskyldt, jeg kan ikke komme.»

De mener at de umulig kan rive seg helt løs fra denne verdens ting, enten det er jordisk gods, jordisk lyst eller jordisk ære. De mener at de ikke rett og slett kan vende ryggen til lykken, som ofte smiler så vennlig til dem i denne verden. De har allerede mettet seg med de godene verden byr sine barn; de er allerede beruset av gledesbegeret den har skjenket i for dem.

Eller de er altfor oppslukt av verdens bekymringer og strev til å ha tid til å være Kristi gjest så å si hver dag. De er redd for å tape for mye og vinne for lite. De synes ikke Kristus og hans rike er verdt at de ofrer et helt liv for ham. Ja, de regner livet i Kristi rike for en tung og vanskelig ting, og frykter at de da bare gjør seg enda mer ulykkelige og forbitrer livet for seg selv.

Men å, hvor dumme er ikke slike tanker! Hvor dumt handler ikke alle som lar denne verdens ting holde dem borte fra å gå inn i Kristi rike! Verden er sannelig verdt å forlate, og Kristi rike er sannelig verdt at man gir bort alt for å trenge gjennom den trange porten inn til det (Matt 7,13)!

For hva er livet i denne verden? Det er, som Kristus beskriver det, glede og sorg over åker, fe, hustru og barn. Det er, som Moses skriver: «Vårt livs dager er sytti år, og når styrken er stor, åtti år. Dets stolthet er strev og tomhet. Hurtig farer de, vi flyr av sted» (Sal 90,10).

Sirak sier: «Stor uro er skapt for hvert menneske, fra den dagen de kom ut av sin mors liv, til den dagen de vender tilbake til alles mor. Det som fyller deres tanker og hjertets frykt, er en engstelig venting – på dødsdagen. Det gjelder fra den som sitter på ærens trone, til den som er fornedret i jord og aske, fra den som bærer blå silke og krone, til den som er kledd i grovt lerret» (Sir 40,1–4).

Hvem av oss må ikke gi denne skildringen av livet i verden rett? La bare hver enkelt se tilbake på sitt liv! Må dere ikke bekjenne at sann lykke i denne verden er en tom ungdomsdrøm som aldri går i oppfyllelse? Må dere ikke bekjenne med Salomo: «Tomhet og atter tomhet! Alt er tomhet» (Fork 1,2)? Ville det da ikke

allerede være dårskap å feste hjertet ved noe som helst i denne verden, selv om det ikke fantes noe Kristi rike?

Men hva kan da være dummere enn å la denne verdens usle ting holde en borte fra å gå inn i dette riket? For Kristi rike er slett ikke det de fleste mennesker tror. Den som går inn i det, forbitrer sannelig ikke livet for seg. Det er, som Kristus viser i evangeliet vårt, et måltid. Det er altså ikke noe tungt arbeid og ingen sur tjeneste, men, som det heter et annet sted, «rettferdighet og fred og glede i Den Hellige Ånd» (Rom 14,17).

Den som tar avskjed med verden og holder fast ved Kristus med hjertet, finner i Gud en nådig og vennlig husfar. Gud vil aldri i evighet minnes syndene hans. Han tar all sorg bort fra hjertet hans, lar ham bo i sitt hus, spise ved sitt bord og drikke av sitt beger. Slik forsørger og lesker han ham rikelig og daglig på legeme og sjel.

Den som tar avskjed med verden og holder fast ved Kristus med hjertet, begynner først da virkelig å leve, og først da får han erfare hva det vil si å være glad. Først da kjenner han hvilke lenker han bar før, da han ennå tjente synden, og hvor salig det er å være fri fra den. Først nå ser han hvilket mørke han før vansmektet i uten å vite det, og hvor salig den er som nådens sol er gått opp over.

Så lenge et menneske ennå er forhekset av verden, kan han riktignok ikke tro at man har det bedre i Kristi rike enn i verden, og at en kristen er usigelig lykkeligere enn selv det lykkeligste verdensbarn. Men dere som ennå ikke kan tro dette, og som derfor setter verden og dens ting høyere enn Kristi rike og dets gleder: Om dere bare en eneste dag fikk erfare det de kristne erfarer, ville dere sannelig ikke lengte tilbake til verden.

Da ville dere si med David: «Hvor elskelige dine boliger er, Herre, hærskarenes Gud! Min sjel lengter, ja, fortæres av lengsel etter Herrens forgårder. Mitt hjerte og mitt kjød roper med fryd til den levende Gud. … For én dag i dine forgårder er bedre enn ellers tusen. Jeg vil heller stå ved dørterskelen i min Guds hus enn bo i ugudelighets telt» (Sal 84,2–3.11).

Ja, dere ville snart rope ut med Paulus: «Men det som var en vinning for meg, det har jeg for Kristi skyld aktet som tap. Ja, jeg akter i sannhet alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verd» (Fil 3,7–8).

Men dere verdens barn, vil dere ikke la dere lokke inn i Kristi rike når dere hører hvor godt dere kunne ha det hos ham, så hør nå hva Kristus sier videre for å skremme dere: «Da tjeneren kom tilbake, fortalte han sin herre dette. Da ble husbonden harm og sa: … Jeg sier dere: Ingen av de menn som var innbudt, skal smake mitt aftensmåltid.»[2]

Her hører dere hvorfor Kristus kaller sitt rike et aftensmåltid og ikke et middagsmåltid: Aftensmåltidet er dagens siste måltid, og etter det kommer det ikke noe annet. Den som forakter Kristi nådebord her, skal derfor ikke finne noe himmelbord dekket for seg hisset. For den som ikke går inn i Kristi nåderike her, skal intet herlighetens rike åpne seg hisset.

Ja, like vennlig som Kristus her lokker alle til sitt gjestebud, like vredt skal han hisset støte fra seg dem som her har foraktet hans vennlige innbydelse. De

[2] NB: «… skal smake mitt festmåltid.»

har satt denne verdens usle ting høyere enn hans himmelske goder og gleder, som han vant så dyrt. For dem skal all barmhjertighet hisset være forbi.

Kristus skal si til dem: «Dere foraktet meg, livets brød, så dø da evig og alltid, og spis gråtens brød. Dere foraktet min nådes kalk som jeg rakte dere, så drikk nå også av min vredes beger. Dere foraktet min velsignelse, så bær da min evige forbannelse. Dere foraktet min himmel, så gå da bort til deres helvete.»

For vil du ikke ta imot
Herrens røst som kaller deg,
og støter du den hånden fra deg
som så gjerne vil redde deg
fra mørkets makt og svik –
så vit at nådens Herre en gang
lukker nådens dør,
og den åpnes aldri, aldri mer.

II. Hvorfor ikke synden?

Men, mine kjære, Kristus viser oss ikke bare hvorfor vi ikke skal la denne verdens ting holde oss borte fra å gå inn i hans rike. For det andre viser han oss også hvorfor vi ikke skal la vår synd holde oss borte fra det.

Erfaringen viser nemlig dette: Så lenge et menneske ennå ikke forstår hva det vil si å måtte bekjenne: «Jeg er en synder!», mener han ett av to. Enten mener han at han ikke trenger Kristi nåderike, men kan bestå for Gud med sin egen rettferdighet. Eller han synes ikke Kristi rike er så mye verdt at han for dets skyld ville og skulle fornekte og forlate den verden som er ham så kjær.

Men ved Guds nåde og Den Hellige Ånds opplysning kan det bli åpenbart for et menneske hva Gud kan og må kreve av ham, og hvordan det står til med ham uten Kristus. Hele hans tidligere liv blir avslørt som forkastelig, hans egen rettferdighet som uren og hans hjerte som fordervet. Han ser den store skylden han har for Gud, og at Gud har full rett til å straffe ham i tid og evighet. Da blir han som regel så svak og motløs at han ikke tør gå inn i Kristi nåderike ved troen og sette sin lit til ham som sin forsoner, frelser og saliggjører.

Han mener at han først må forbedre og rense seg selv. Han må ha noe å komme med som kan bevege Kristus til å ta imot ham. Slik han er nå, må Kristus skamme seg over ham og kan bare øse ut sin vrede over ham. Gud kan umulig uten videre tilgi en så stor synder alt og ta ham imot som sitt barn.

En skitten tigger som med vilje hadde fornærmet, skjelt ut og spottet en konge, ville ikke driste seg til å gå inn som gjest i kongens festsal slik han var. Like lite – ja, enda mye mindre – mener han at han kan våge å vise seg ved Guds Sønns store gjestebud, slik han er: en foraktelig, uren synder.

Men hva sier Kristus til dette? I evangeliet vårt går han videre i liknelsen: «Husbonden sa til tjeneren: Gå i hast ut i byens gater og streder, og før hit inn de fattige og vanføre og blinde og lamme. Og tjeneren sa: Herre, det er gjort som du bød, og det er ennå rom. Da sa herren til tjeneren: Gå ut på veiene og ved gjerdene og nød folk til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt.»

Med dette viser Kristus for det første at innbydelsen til hans rike først var allmenn og gikk til alle jøder. Men de rike foraktet den, og derfor blir evangeliet nå særlig forkynt for de fattige og elendige. Og når jødene hadde støtt evangeliet helt fra seg, skulle tjenerne hans vende seg til hedningene med innbydelsen.

Likevel viser Kristus oss med dette også generelt hvordan riket hans egentlig er. Han vil si: Den som forakter hans nåde, kan ikke bli salig, om han så lever aldri så ærbart. Like lite skal den som lengter etter hans nåde, gå fortapt, om han så i åndelig forstand er en fattig, en vanfør, en lam, en blind, ja, den aller elendigste hjemløse tigger.

Det vil si: om han så er aldri så fattig på gode gjerninger, aldri så udugelig til alt godt og aldri så uren; om han så har fjernet seg aldri så langt fra Gud, har gjort aldri så mange misgjerninger og syndet aldri så ofte, aldri så grovt og aldri så lenge.

Kort sagt: om han så er en aldri så stor, elendig, ja, skammelig synder, som alle mennesker skammer seg over, som alle støter fra seg og ingen trøster, som alle frakjenner håpet om salighet og tilkjenner fordømmelse – han skal ikke gå fortapt. Inngangen til Kristi nåderike står åpen for ham. Ja, dette vil Kristus si med den andre delen av liknelsen sin.

Av dette ser dere, mine kjære: Like lite som et menneske skal la verden holde ham borte fra å gå inn i Kristi rike, like lite skal han la sin synd og uverdighet holde ham borte fra det.

Gled dere derfor, alle dere som ved Guds nåde har erkjent at dere er helt uverdige syndere, og som nå lengter etter å bli tatt opp i Kristi nåderike! Til dere alle sender Kristus ut sitt rop: «Kom, kom, for nå er det ferdig!» Ja, han befaler sine tjenere å «nøde» dere «til å komme inn». Hør nå ikke på den stemmen i deres eget hjerte som vil diskutere nåden bort fra dere. Det er ikke hjertet deres som er dommeren deres, men Guds ord, og det roper til dere: «Kom, for nå er det ferdig!»

La heller ikke loven skremme dere. La dere ikke gjøre motløse av at dere leser i Guds ord hvor mye Gud krever av menneskene, og hvor hardt han vil straffe alle synder. Loven har ingen rett over dem som flykter til Kristus; for «Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror» (Rom 10,4).

La dere bare ikke skremme om Satan kanskje skyter tanken inn i hjertet deres som en glødende pil: «Syndene deres er for store», eller: «Dere har syndet for lenge», eller: «Dere har allerede falt fra altfor mange ganger.» Ordet «Kom, for nå er det ferdig!» skal gå ut helt til den ytterste dag, og derfor helt til din siste time. Når det blir ropt til deg og du erkjenner din synd, gjelder det også deg. Da kan og skal også du komme og ta imot nåde over nåde (Joh 1,16).

Men her sier kanskje en og annen: «Jeg ville nok gjerne komme. Men jeg er redd jeg mangler nettopp det aller mest nødvendige, nemlig en virkelig levende erkjennelse av syndene mine.»

Du som klager slik, må tenke på dette: Det er ikke ved å erkjenne syndene sine at mennesket skal finne nåde, men ved Kristus, så sant han tror på ham. Det kommer derfor ikke an på hvor dyp syndserkjennelsen din er. Kan du uten å hykle si at du erkjenner deg selv som en helt uverdig synder som bare av nåde

kan bli salig, å, så vent ikke, men skynd deg å redde din sjel: «Kom, kom, for nå er det ferdig!»

Men her sier kanskje en annen: «Jeg er redd for å bedra meg selv. Å, altfor mange har allerede hastet av sted, laget seg en tro selv og ment å trøste seg med Kristi nåde – og til slutt er de gått fortapt.»

Ja, det er sant. Men ingen av disse gikk fortapt fordi de virkelig satte sin lit til Kristus. De gikk fortapt fordi de bare innbilte seg at de gjorde det, og derfor ikke vendte seg til Kristus av hjertet. Men den som av hjertet vender seg til Kristus, og som virkelig er opptatt av å få nåde ved ham, han bedrar seg ikke. For da måtte han bli bedratt av Kristus selv, som sier: «Kom, for nå er det ferdig!» Men han bedrar deg ikke, du synder! Nei!

Alt er ferdig! Opp, mitt hjerte!
Hør den røsten som kaller deg
ut fra syndens og dødens smerte
fram til livet, rik på nåde!
Nå er frelsens dag.
Kjenn din Fars hjertelag!
Skjelv for å skyve fra deg nåden
som ennå blir rakt deg å nyte!

Følg da kallet, lyd den røsten
som roper til deg: Å, kom!
Glem alt som ligger bak deg!
Skynd deg da til den helligdom
der din synd blir tatt bort med ett,
der du glad finner den skatten
som Jesus Kristus kjøpte til deg,
og som hans Ånd døpte deg til!

Amen.

Tredje søndag etter treenighetssøndag

Luk 15,1–10

Nåde og fred bli dere alle til del i rikt mål gjennom kunnskapen om Gud og Jesus, vår Herre. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham, vår dyrebare Frelser!

Like lett som verden tilgir seg selv alle synder, like strengt dømmer den hvordan andre lever. Og så lite den ellers bryr seg om synd generelt, så lett stenger den visse syndere ute fra tilgivelsen sin.

La et menneske i alt han driver med, bare søke sin egen fordel på nestens bekostning og si til gullklumpen: «Du er min trøst!» La en rik mann stadig undertrykke den fattige arbeideren, la ham drive det mest åpenbare åger med kapitalen sin, la ham selge varene sine til overpris – dette tilgir verden svært lett. Ja, den regner ikke noe av dette for tyveri eller for synder som trenger omvendelse og tilgivelse, men for bevis på at han forstår å leve.

Men har et menneske én gang gjort seg skyldig i åpenbart tyveri, mener den at han aldri mer kan bli medlem av dens aktverdige samfunn eller fortjene dens kjærlighet og tillit.

La en levemann hver dag fråtse og svelge i kostbare viner og lekkerbiskener, så han glemmer sine brødres nød og lukker hjertet for deres elendighet. La ham hver dag tumle beruset i seng, la ham helt åpenlyst gjøre buken til sin gud – dette tilgir verden gjerne den rike. Ja, den priser ham lykkelig fordi medgangen smiler slik til ham i denne verden.

Men ser den et rått og udannet menneske ligge i sine synder, beruset av simpel drikk, tenker den slett ikke på at også den som har falt dypest, har en dyrekjøpt sjel. Den regner ham heller for et utskudd av menneskeslekten, som det ikke finnes nåde for, og som ikke er verdt noen barmhjertighet. Derfor tråkker den ham under føttene som en utstøtt.

La en levemann i det skjulte leve i all slags skam. Bare han holder på en viss anstendighet utad, dekker verden gjerne over alle hans mørkets gjerninger med den vide kappen den kaller kjærlighet, og gjør dem til tilgivelige svakheter. Men kommer et dypt fall i synd for dagen, så et menneske blir til skamme for andre, da har den falne fått et brennemerke i verdens øyne som aldri kan viskes ut.

La et menneske være uforsonlig hele livet igjennom. La ham bære et glødende hat og en uslokkelig hevntørst i hjertet mot en av sine brødre – det regner ikke verden for mord. Den kaller det en edel stolthet.

Men har en simpel morder til sist falt i rettferdighetens hender, mener verden at et så ondt menneske aldri kan stilles ved siden av et godt menneske. Derfor regner den det for et tomt skuespill når en slik stakkars synder kanskje ennå på retterstedet bekjenner at han har fått syndenes forlatelse og visshet om sin frelse. Ja, går han så langt at han formaner den ærbare verden til å omvende seg, kaller den det et utålelig hykleri og en frekkhet.

Kort sagt: La et menneske så lenge han vil, ikke bry seg om Gud i hjertet sitt, ikke spørre etter Gud i noe av det han gjør, verken frykte Gud, elske ham eller sette sin lit til ham, men gjøre seg selv til sin gud – hva spør verden etter det? I dens øyne er han likevel en hedersmann, bare han holder på sitt gode rykte blant mennesker.

Men lever et menneske i synd uten å bry seg om skammen for mennesker, så syndene koster ham det gode navnet hans og bringer ham vanære – da går verden forbi ham med forakt. Da skammer den seg over ham og vil aldri besmitte seg ved å ha fellesskap med en slik synder. Den regner alt arbeid for å få ham på rett vei som bortkastet og overlater ham til sin skjebne som en fortapt.

Mine kjære, hvis Gud – hvis Jesus Kristus, Guds Sønn – tenkte som verden, ville det stå sørgelig til med de arme synderne. Da ville nettopp de som tydeligst kjenner og dypest ser sin intethet, uverdighet og synd, og som derfor er de ydmykeste og mest hungrige etter nåde, være de mest trøstesløse. Men heldigvis for alle forferdede syndere som lengter etter nåde, er det ikke slik.

Kristus er en barmhjertig samaritan. Han går ikke forbi det mennesket som ligger i sitt blod i syndens nød, heller ikke den elendigste og den som har falt dypest. Ja, Kristus sier uttrykkelig: «Det er ikke de friske som trenger lege, men de som har ondt! Jeg er ikke kommet for å kalle rettferdige, men syndere til omvendelse» (Luk 5,31–32). Et annet sted sier han: «Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,10).

Allerede profetene i Det gamle testamente, som talte om Messias, sa dette om ham på forhånd. Hos profeten Esekiel lar Gud blant annet Frelseren selv tale slik: «Som en hyrde søker sine får som er spredt, slik vil jeg søke mine får. … De fortapte vil jeg oppsøke, og de bortdrevne vil jeg føre tilbake, og de nedbrutte vil jeg forbinde, og de syke vil jeg styrke. Men det fete og det sterke vil jeg ødelegge. Jeg vil røkte dem slik som rett er» (Esek 34,12.16).[1]

Denne overmåte trøsterike profetien ser vi oppfylt i dagens evangelium. Der hører og ser vi hvordan Kristus virkelig og trofast søker det som har gått seg vill og er fortapt. Måtte sjelene våre nå finne hvile og kraft i denne herlige og vennlige sannheten.

> Alle tollere og syndere holdt seg nær til ham for å høre ham. Og både fariseerne og de skriftlærde knurret og sa: Denne mannen tar imot syndere og eter sammen med dem!

[1] NB i Esek 34,12: «Som en hyrde ser til sin hjord på den dagen han er iblant sine spredte får, slik vil jeg se til mine får.»

> Da fortalte han denne lignelsen til dem: Om noen av dere har hundre sauer og mister én av dem, vil han da ikke forlate de nittini i ødemarken og gå av sted og lete etter den som er kommet bort, til han finner den? Og når han har funnet den, legger han den på skuldrene sine og gleder seg. Når han kommer hjem, ber han sammen venner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sauen som jeg hadde mistet. Jeg sier dere: Slik skal det være større glede i himmelen over én synder som omvender seg, enn over nittini rettferdige som ikke trenger til omvendelse.
> Eller om en kvinne har ti sølvpenger og mister én av dem, tenner hun ikke da et lys og feier huset og leter nøye til hun finner den? Og når hun har funnet den, ber hun sammen venninner og naboer og sier: Gled dere med meg, for jeg har funnet igjen sølvpengen som jeg hadde mistet! På samme måte, sier jeg dere, blir det glede blant Guds engler over én synder som omvender seg.

Ut fra dette uforlignelige evangeliet vil vi nå vende andakten vår mot denne sannheten: **Kristus søker dem som har gått seg vill.** Vi søker svar på to spørsmål: For det første, hvilke villfarne søker Kristus? Og for det andre, hvordan søker han dem?

I. Hvilke villfarne Kristus søker

I begynnelsen av evangeliet vårt blir det fortalt: «Alle tollere og syndere holdt seg nær til ham for å høre ham. Og både fariseerne og de skriftlærde knurret og sa: Denne mannen tar imot syndere og eter sammen med dem!»

Her hører vi at syndere av alle slag den gang kom nær til Kristus. Alle ble tatt vennlig imot av ham, også de største og de mest foraktede på den tiden. Derfor tok de skinnhellige fariseerne og skriftlærde stor anstøt. De ga temmelig tydelig å forstå at Kristus vel ikke selv kunne være særlig hellig eller noen stor fiende av synden, siden han slo seg sammen med de mest ugudelige mennesker.

Og hva gjør Kristus? Prøver han kanskje å unnskylde seg med at synderne trenger seg på ham, så han ikke klarer å holde dem unna? Slett ikke! Tvert imot viser han i det som følger, med flere lignelser, at han ikke kan annet enn å ta seg av alle villfarne med den største troskap og det største alvor og søke dem til han har funnet dem.

Det første svaret evangeliet vårt gir på spørsmålet om hvilke villfarne Kristus søker, er derfor dette: Kristus søker alle villfarne uten forskjell.

Men hvilke mennesker hører så til de villfarne? Det er ikke bare de som ennå streifer om i hedenskapets ørkener uten noen som helst kunnskap om Gud og sin Frelser, mine kjære. Det er ikke bare de som vandrer på den åpenbare vantroens og den åpenbare lastens veier.

Og det er ikke bare de som har forlatt sine gudfryktige foreldres hus og de kristnes fellesskap, slik som den bortkomne sønnen. De blåser i den kristne undervisningen de har fått, og i de inntrengende formaningene de får. De glemmer konfirmasjonsløftet sitt, vandrer all slags forfengelighets vei sammen med den ugudelige verden og spør ikke lenger etter Guds ord, kirken, nattverden, bønnen, himmelen og helvete. Men også den som lever midt blant de kristne, kan ha gått seg vill – selv om han står i inderlig fellesskap med dem, lever kristelig utad, snakker kristelig, ivrer for Guds rike og så videre.

Av naturen er nemlig alle mennesker villfarne. Hvert menneske kommer til verden uten sann kjærlighet til Gud, uten sann frykt for Gud og uten sann tillit til Gud; det har tvert imot en falsk kjærlighet til seg selv og kjærlighet til synden, til verden og til sin egen forfengelighet. Ingen lever av naturen i fellesskap med Gud. Den ene farer vill mest i gjerrighetens og pengekjærlighetens tornekratt, en annen mer i vellystens myrer, en tredje mer på hovmodets og selvrettferdighetens bratte høyder og så videre. Men ellers er alle mennesker av naturen like langt borte fra Gud. Derfor søker Kristus også dem alle; med ett ord: Han søker hele verden.

Nettopp derfor har han, Guds enbårne Sønn, fra evighet av besluttet å bli menneske og senke seg ned i vår elendighet. Og nettopp derfor har han fullført dette evige, salige rådslag: På korset har han ved sitt blod og sin død forsonet alle mennesker med Gud og forløst dem, for å føre dem alle tilbake i armene til sin himmelske Far.

Dette er Kristi embete og gjerning: å søke alle villfarne. I Det gamle testamente bar ypperstepresten navnene på alle Israels stammer på brystskjoldet sitt. Slik bærer Kristus navnene på alle fortapte mennesker på sitt hjerte. De er skrevet inn i hans allvitenhets bok og risset inn i hans gjennomborede hender.

Han gjør ingen forskjell. Han søker alle villfarne – blant de fattige som blant de rike, blant de lave og foraktede som blant de høye og ærede, blant de enfoldige som blant de lærde, blant barna som blant de voksne, til enhver tid inntil dagenes ende, i hvert land og i hvert folk.

Intet menneske er så ringe for Kristus at han ikke ser seg om etter ham og er bekymret for hans sjels frelse. Intet menneske har flakket så langt bort fra ham at han ikke skynder seg etter ham. Intet menneske har i hans øyne falt så dypt at han ikke rekker ham hånden og reiser ham opp. Intet menneske har krenket Gud og sin Frelser så hardt at Kristus ikke lenger vil ta seg av ham. Intet menneske er en så skammelig synder at Kristus skulle skamme seg over ham.

Nei, Kristus bekjenner for de stolte, hovmodige, hykleriske og selvrettferdige fariseerne at han nettopp er synderes venn. Han elsker alle syndere, og hver synders nød skjærer ham i hjertet. Derfor søker han dem alle. Han støter ikke bort noen som kommer til ham, men tar imot alle.

Men hva så? Gjør Kristus da ingen forskjell på synderne? Jo, det er riktignok én forskjell Kristus gjør, men ikke på verdens vis. Verden skiller mellom store og små syndere. En stor synder er for verden den som har falt i åpenbare synder og laster. En liten, ringe synder er derimot den som lever ærbart utad, uansett hvordan han er i hjertet.

Men etter Guds ord er det omvendt. Gud ser fremfor alt på hjertet, og derfor er de verste syndene et menneske kan gjøre, de som bryter de tre første budene. Bor det nemlig ingen sann frykt, kjærlighet og tillit til Gud i et menneskes hjerte – er et menneske hovmodig og selvrettferdig og lever for seg selv – da er han aller lengst borte fra Gud, hvor ærbart han enn lever utad. Den verdslige ærbarhetens sminke gjelder ingenting for Gud.

Derfor gjør Kristus en helt annen forskjell på synderne. Han søker riktignok alle syndere, men han søker med størst iver og elsker mest inderlig dem som

begynner å erkjenne syndene sine, å forferdes over at de har gått seg vill, å gi opp seg selv og av hjertet lengte etter å bli vist den rette veien.

Slike folk var de tollerne og synderne som kom nær til Kristus, slik evangeliet vårt forteller. Det står jo om dem: «De holdt seg nær til ham for å høre ham.» Slike kan Kristus slett ikke støte fra seg, selv om hele verden skulle ta anstøt av det. Å forbarme seg over slike er Kristi glede og lyst, selv om de har falt i aldri så store synder – synder som er åpenbare og vanærende i verdens øyne.

Dette ser vi blant annet av tolleren Sakkeus, som hadde levd i åpenbart bedrageri. Da han ønsket å se Jesus, gikk Kristus straks vennlig og nådig inn i huset hans og sa: «I dag er frelse blitt dette huset til del» (Luk 19,9).

Det ser vi videre av kvinnen som hadde falt så dypt i utuktens synd. Hun vætte Kristi føtter med tårer over syndene sine, tørket dem med håret sitt og kysset dem. Da vendte Kristus sitt nådige ansikt til henne og sa: «Dine synder er deg forlatt. … Din tro har frelst deg. Gå bort i fred!» (Luk 7,48.50).

Og for å nevne bare ett eksempel til: Det ser vi også av røveren som hadde endt på korset for sitt syndige og forbryterske liv. Da han til sist, foran evighetens porter, bekjente sin synd med et knust hjerte, tok Kristus seg av ham for øynene på hele verden og ga ham dette løftet: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» (Luk 23,43).

Av dette ser dere, mine dyre venner, hvilken synderes venn Kristus er. Han søker alle villfarne; ingen er for dårlig for ham, og han skammer seg ikke over noen. Og fordi de som har falt i åpenbare synder, alltid er de første som kommer til å erkjenne sin syndighet og uverdighet, viser han seg helt særlig nådig og vennlig nettopp mot dem.

Å, for en trøst er ikke dette, mine dyre tilhørere! Det betyr at det heller ikke blant oss er noen som den gode hyrden Jesus Kristus ikke skulle søke. Også oss alle bærer Kristus på sitt hjerte. Også oss har han fulgt med sin barmhjertighets øyne fra det første øyeblikket i livet vårt. Også oss alle vil han gjerne føre tilbake til sin Far og til sist samle i sin himmel.

Og særlig ser han med den ømmeste kjærlighet på dem blant oss som allerede har erkjent at de har gått seg vill. Han regner ikke ut hvor mange, hvor store og hvor tunge syndene våre er, for så å måle ut den nåden han kan vise oss. Han spør bare om vi er syndere, om vi har gått oss vill og er fortapt. Og nettopp dette alene får ham til å ta seg av oss.

II. Hvordan Kristus søker de villfarne

Nå blir spørsmålet: Hvordan søker Kristus de villfarne? La oss for det andre søke svaret på det.

Det korte svaret på dette spørsmålet, mine kjære, er: Kristus søker de villfarne gjennom sitt søte evangelium. Det er hans røst, hans hyrdehorn, hans lokkemat. Dette ser vi ikke bare av Kristi eget eksempel i teksten vår, der han forkynte sitt nådeevangelium for de arme synderne og tollerne. Kristus antyder det også ved at han sammenligner seg med en hyrde som går etter de bortkomne sauene i ødemarken og roper høyt etter dem, og med en husmor som tenner et lys for å finne den mistede sølvpengen.

Når evangeliet – det vil si læren om at Kristus er kommet til verden for å frelse syndere av nåde – blir forkynt for et menneske, er det nemlig ikke noe annet enn Kristi egen røst som lyder.

I det øyeblikket roper han til mennesket: «Vend om, du villfarne! Uten meg kan du ikke bli frelst. Synden fører deg i fordervelse, og verken i verden eller i deg selv finner du den sanne lykke. Men hos meg finner du alt hjertet ditt kan ønske: rikt beite, syndenes forlatelse, Guds nåde, fred i samvittigheten, befrielse fra død, dom, helvete og fordømmelse, og en gang det evige liv i det saligste fellesskap med Gud og alle hans engler og utvalgte.»

Riktignok må Kristus alltid først la loven forkynne – det vil si læren om synden – for de menneskene han vil søke. De fleste mennesker vet nemlig ikke at de er på villspor; de innbiller seg tvert imot nesten alltid at de er på rett vei. Loven må først vise menneskene at de virkelig er arme, villfarne og fortapte syndere.

Men loven er ikke Kristi sanne røst. Den viser riktignok mennesket at det har gått seg vill, men den vet ikke om noen utvei eller vei tilbake. Den roper til mennesket: «Du har fjernet deg fra Gud ved din synd og er blitt hans fiende. Å, ser du ikke at du er på villspor? Hvor vil du havne til slutt? Ser du ikke avgrunnen du haster mot? Ve deg, du er fortapt!»

Men evangeliet sier: «Vær frimodig, du villfarne lam, du er ennå ikke fortapt! Se, her er hyrden din. Løp bare tilbake til ham, så er du hjulpet for evig. Den gode hyrden din fører deg til sin hjord, gir deg føde på sin nådes grønne enger, verner deg mot alle farer og vil til sist føre deg gjennom dødens porter inn i sine himmelske sauekveer.»

For at alle som har gått seg vill, skal få høre evangeliets salige røst, har Kristus ikke bare sendt de hellige apostlene ut i all verden for å forkynne evangeliet for hele skapningen. Han har også innstiftet det hellige prekeembetet, så hyrderøsten hans skal lyde overalt helt til dagenes ende.

Ofte fører Kristus også mange mennesker på overmåte underlige veier, for at også de skal høre sin gode hyrdes røst i denne verdens ørken. Mange gir Kristus foreldre som legger dem i den gode hyrdens armer ved den hellige dåp alt som spedbarn, og som fra ungdommen av gir dem evangeliets søte melk. Andre fører Kristus til skoler der de unge lammene finner evangeliets beite.

Andre har først flakket om i verden uten kunnskap om Kristus og er kanskje oppdratt i en falsk religion; dem lar Kristus finne gode bøker, en kristen venn som viser dem til Kristus, en kristen ektefelle eller lignende. Eller blir ikke det rene evangeliet forkynt i fødebyen eller hjemlandet til de villfarne, ordner Kristus det ofte underlig, så de må komme til en annen by eller et annet land. Der hører de endelig Kristi røst og blir funnet av ham.

Men Kristi søken går enda lenger, mine kjære. De fleste, også av dem som hører Kristi røst, er blitt altfor glade i sine villspor til at de vil forlate dem. Derfor har Kristus ikke bare omsorg for at evangeliet hans blir kjent for alle villfarne, men også for at de blir vakt og beveget til å forlate sine villspor.

Slik tar Kristus alle menneskers skjebner i sin hånd, og i hans hånd blir de bare midler han bruker for å søke dem til han finner dem. Mang en henger

hjertet sitt ved penger og annet jordisk gods. Derfor lar Kristus ham alltid – eller i hvert fall til sist – bli fattig, så han kan lengte etter den himmelske rikdommen.

En annen søker sin himmel i gode dager og et makelig liv; derfor sender Kristus ham all slags kors, sykdom, smerter og lignende, så han skal søke den sanne gleden i Kristus. En annen henger hjertet sitt ved ære hos mennesker; derfor lar Kristus ham synke i skam og forakt. En annen henger hjertet sitt ved hustru, barn, gode venner og lignende; derfor tar Kristus dem fra ham og lar ham gråte ved sine kjæres graver.

Kort sagt: Hva et menneske så enn kan henge hjertet sitt ved i denne verden, og hva det enn er som holder ham borte fra Kristus – Kristi førelser tar alltid sikte på å rive ham løs fra det, gjøre verden bitter for ham og vekke ham opp, så han lar seg finne av Kristus. Alt som møter et menneske i dette livet, er altså veier der Kristus kommer ham i møte.

Av dette ser dere, kjære tilhørere, at Kristus allerede har søkt dere alle. Han har søkt dere fra barndommen av. Han søkte dere da dere ble døpt. Han har søkt dere hver gang hans søte evangelium ble forkynt for dere. Han har søkt dere i skolen, ved konfirmasjonen og hver gang dere kom til hans bord. Han har søkt dere i alt som har hendt dere, og i alle hans førelser gjennom hele livet. Også i dag har han søkt dere, da han førte dere til denne kirken for å høre hvor nådig han tar seg av de villfarne.

Har dere allerede latt dere finne av ham? Kan dere si: «Før gikk jeg på verdens og syndens villspor, men nå beiter jeg under min gode hyrdes milde stav på hans nådes grønne enger. Jeg går ikke lenger mine egne veier etter mitt hjertes tanker; jeg lar meg lede av synderes venn»?

Har du, kjære tilhører, til nå hengt hjertet ditt ved et eller annet, så du ennå ikke har latt deg finne av Kristus? La ham da ikke lenger søke forgjeves etter deg!

Nå synes du vel det er herlig å vandre uten Kristi lette byrde og gagnlige åk. Men tenk over at den veien uvegerlig fører deg i den evige fortapelse. For et lam som streifer om i skogene uten hyrde, må sikkert omkomme. Slik må også du omkomme om du ikke holder deg til den eneste hyrden for alle menneskesjeler. Å, vend derfor raskt om, ennå i denne time! Da skal alle englene glede seg, og du skal bli salig her i tiden og i evigheten.

Eller har du kanskje til nå ikke våget å nærme deg Kristus og sette din lit til ham, fordi du mente han ville vise deg bort, siden du var blitt altfor utro mot ham? Tenk da over at Jesus nettopp tar imot syndere og nettopp søker de villfarne.

Du kan nok bli utro, men Jesus er og blir deg tro. Ditt hjerte kunne nok bli kaldt mot ham, men hans hjerte kunne ikke bli kaldt mot deg. Du har nok kunnet glemme ham, men han har ikke kunnet glemme deg. Han sier: «Glemmer vel en kvinne sitt diende barn, så hun ikke forbarmer seg over sitt livs sønn? Om også de glemmer, så glemmer ikke jeg deg. Se, i begge mine hender har jeg tegnet deg» (Jes 49,15–16).

Du har nok kunnet bryte din hellige dåps pakt, men Jesus har ikke brutt den og kan aldri bryte den, hvor gjenstridig og utakknemlig du enn har vært. Se, nettopp nå har han søkt deg igjen; han har latt deg høre ropet på ny: «Kom, du

stakkars villfarne!» Å, nøl da ikke, men si: «Her har du meg, du trofaste hyrde, slik som jeg er. Du skal også være min hyrde, og jeg vil være ditt lille får.»

Men dere som allerede står under hans vakt: Bli hos ham! La ikke verdens henrivende beitemarker lokke dere bort fra ham, og la ikke følelsen av syndesykdommen deres skremme dere bort.

Riktignok ser det ofte ut som om han helt forlater de nittini som er berget, mens han vennlig søker den ene fortapte. Men det bare ser slik ut for dem. I virkeligheten blir han hos sine til deres vandring er slutt. For han sier: «Mine får hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv, de skal aldri i evighet gå fortapt, og ingen skal rive dem ut av min hånd» (Joh 10,27–28). Ham være lov og ære fra evighet til evighet. Amen.

Fjerde søndag etter treenighetssøndag

Luk 6,36–42

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt. Fordøm ikke, så skal dere ikke bli fordømt.» Slik lyder det i evangeliet for denne søndagen. Med disse viktige ordene advarer Kristus og truer. Svært ofte blir de holdt fram for å refse og skamme ut dem som dømmer strengt om falsk lære og våger å felle fordømmelsens dom over åpenbart vantro og åpenbare syndere.

Særlig de predikantene som holder strengt på den rene læren og bestemt forkaster all vranglære, får ofte høre at de er fordømmelsessyke og ukjærlige mennesker. De bryr seg ikke om Frelserens alvorlige ord, heter det: «Døm ikke! Fordøm ikke!» Og dette ordet, sier de, skal en gang på den store dag fordømme alle slike strenge dommere selv.

Ikke så få lar seg lett narre av dette. Men anklagen mot dem som alvorlig ivrer for sannheten og mot villfarelsen, bygger likevel på en falsk utlegning av Herrens ord.

Når Kristus sier: «Døm ikke! Fordøm ikke!», kan det umulig bety at ingen skulle få dømme og fordømme den falske læren, eller at ingen skulle få forkynne Guds fordømmelsesdom for åpenbart vantro og lastefulle mennesker. Tvert imot har alle Kristi tjenere mange steder i Den hellige skrift fått den tydeligste og klareste befaling om å gjøre nettopp dette.

Kristus gir alle sine tjenere dette bestemte påbudet: «Gå ut i all verden og forkynn evangeliet for all skapningen! Den som tror og blir døpt, skal bli frelst; men den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,15–16).

Hver predikant skal altså ikke bare forkynne frelse for de troende, men også fordømmelse for de vantro. Ja, i Jesaja 5 roper profeten ve over alle som ikke vil forkynne fordømmelsen: «Ve dem som kaller det onde godt og det gode ondt, som gjør mørke til lys og lys til mørke, som gjør bittert til søtt og søtt til bittert!» (Jes 5,20).

Derfor heter det videre i Esekiel 3: «Menneskesønn! Til vekter har jeg satt deg for Israels hus. Når du hører et ord av min munn, skal du advare dem fra meg.

Når jeg sier til den ugudelige: Du skal visselig dø! – og du ikke advarer ham, … da skal han, den ugudelige, dø for sin misgjernings skyld, men hans blod vil jeg kreve av din hånd» (Esek 3,17–18).

Ja, i Jesaja 56 sies det om de predikantene som ikke vil forkynne fordømmelsen for de ubotferdige, men bare vil preke det som er søtt, for å tekkes mennesker: «Alle sammen er de stumme hunder, som ikke kan gjø. De ligger og drømmer og liker å sove» (Jes 56,10).

Men dette gjelder ikke bare predikantene; det gjelder like mye lekfolket. Også de skal frimodig forkaste og fordømme falsk lære og ugudelig liv. Herren sier til alle kristne: «Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver» (Matt 7,15). Men hvordan skulle tilhørerne kunne vokte seg for falske profeter hvis de ikke fikk bedømme, forkaste og fordømme den falske læren deres?

Kristus sier videre at når noen forakter alle formaningene fra menigheten, skal menighetens medlemmer regne ham som en toller (Matt 18,17). Må de ikke da felle fordømmelsens dom over et slikt menneske? Til slutt formaner Paulus efeserne: «Ta ikke del i mørkets ufruktbare gjerninger, men refs dem heller!» (Ef 5,11). Men hvordan skulle lekfolk refse verden for ugudeligheten dens hvis de ikke fikk si at den fører til fordømmelse?

I alt dette har Kristus, profetene, apostlene og de første kristne også gått foran oss med sitt eget eksempel, for at vi skal følge etter.

Har ikke Kristus utallige ganger ropt ve over fariseerne og de skriftlærde, disse falske lærerne? Sier ikke Paulus til galaterne: «Om noen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt dere, han være forbannet!» (Gal 1,8)? Sier ikke den samme apostelen om Kristi kors' fiender: «De ender i fortapelsen» (Fil 3,19)? Og sier han ikke til slutt at han har overgitt vranglærerne Hymeneus og Aleksander til Satan, «for at de skal bli tuktet så de lar være å spotte» (1 Tim 1,20)?

Sier ikke kjærlighetens disippel Johannes i sitt andre brev: «Om noen kommer til dere og ikke fører denne læren, da ta ikke imot ham i deres hus og hils ham ikke velkommen!» (2 Joh 10)? Og får ikke menigheten i Efesus til sist denne rosen i Johannes' Åpenbaring, kapittel 2: «Du har prøvd dem som kaller seg selv apostler, og ikke er det, og du har funnet at de er løgnere» (Åp 2,2)?

Av dette er det forhåpentlig klart for alle at det ikke er forbudt å refse, bedømme, dømme og fordømme falsk lære og åpenbart ugudelig liv. Ja, den som ikke gjør det, handler nettopp aller mest ukjærlig. Ser noen sin neste fare vill og gå mot undergangen, men likevel ikke vil advare ham og vise ham hvor stor fare han er i, da holder Gud ham ansvarlig for at det mennesket han ikke har refset, er gått fortapt.

Men hvilken dømming og fordømming er det da Kristus forbyr, vil dere spørre. Det er ikke noe annet enn å felle dom over hjertene – å dømme, ikke etter Guds ord, men etter våre egne tanker. Det er altså en nesevis dømming, uten kjærlighet og barmhjertighet. For i evangeliet vårt sier Kristus like før dette: «Vær barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig.» Nå vil jeg tale til dere om hva som skal bevege oss til denne kristne barmhjertigheten.

> Vær barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig. Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt. Fordøm ikke, så skal dere ikke bli fordømt. Ettergi, så skal dere bli ettergitt. Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere.
> Han sa også en lignelse til dem: Kan vel en blind lede en blind? Vil de ikke begge falle i grøften? En disippel er ikke over sin mester, men enhver som er utlært, blir som sin mester. Hvorfor ser du flisen i din brors øye, men bjelken i ditt eget øye blir du ikke var? Hvordan kan du si til din bror: Bror, la meg trekke ut flisen i øyet ditt! – du som ikke ser bjelken i ditt eget øye? Hykler! Dra først bjelken ut av ditt eget øye! Så kan du se å dra ut flisen i din brors øye.

«Vær barmhjertige» – denne formaningen er hovedinnholdet i evangeliet som er lest. La meg derfor nå svare på spørsmålet: Hva skal bevege kristne til barmhjertighet mot sine medmennesker som farer vill, synder og lider nød?

De skal beveges til det av tre ting: for det første av Guds barmhjertighet, som de selv nyter; for det andre av den strenge gjengjeldelsen som venter dem; og til sist av de skrøpelighetene de selv har.

Å Herre Gud, himmelske Far, hvor stor og overveldende er ikke din godhet mot oss alle uten unntak! Hvor øm er ikke din barmhjertighet, og hvor utrettelig din langmodighet! Men å, hvor få av oss følger ditt aller helligste forbilde! Hvor mye hardhjertethet, fiendskap og uforsonlighet, hvor mye ukjærlighet kommer ikke til syne blant oss hver dag!

Herre, dersom du ville handle med oss etter våre synder, hvem kunne da bestå for deg? Å, vekk oss da nå ved ditt ord, så ilden fra din kjærlighet kan gripe oss alle. La oss bli i kjærligheten og til sist nå fram til den fullkomne kjærligheten i det salige livet hinsides. Hør oss for Jesu Kristi skyld. Amen.

I. Guds barmhjertighet, som de nyter

Mine kjære, tenk dere en forbryter som allerede er ført til retterstedet for å få det hans gjerninger har fortjent. Men mot all forventning blir han benådet og får livet og friheten i gave. Kunne en slik benådet forbryter da straks ønske en av sine medskyldige dømt til døden uten noen barmhjertighet?

Eller tenk dere et menneske som har kastet seg ut på dypt vann. I angst og redsel kjenner han at han synker. Da setter en som står på stranden, sitt eget liv på spill for raskt å dra ham opp av dypet og redde ham. Kunne den som er reddet på denne måten, straks etterpå opptre fiendtlig mot andre ulykkelige? Visselig ikke! Den store kjærligheten han har møtt, vil gjøre ham bløthjertet og velvillig mot alle så lenge minnet om den er levende i ham.

Se, dette er det første som må bevege en kristen til å være barmhjertig mot sin neste som feiler, synder og lider nød: Guds barmhjertighet, som han selv nyter. Derfor føyer Kristus i evangeliet vårt disse ordene til formaningen «Vær barmhjertige»: «likesom også deres Far er barmhjertig».

Den som er en sann kristen, det vil si et salig Guds barn, er ikke blitt det ved sin egen fortjeneste og verdighet, men alene ved Guds ufattelige barmhjertighet. For hvis Gud bare var rettferdig og ikke barmhjertig, ville ikke noe menneske bli frelst.

En kristen som har Guds nåde, kan derfor ikke regne seg som bedre enn andre folk som ikke har Guds nåde og ennå lever i syndene sine. Han må snarere bekjenne at Gud har tatt seg av ham, enda han er den største av syndere, og av bare fri nåde for Kristi skyld har gjort ham til sitt barn. Den som tror han er blitt en kristen på noen annen måte, er ennå ikke en kristen. Derfor må enhver sann kristen høyt bekjenne om seg selv:

Å søte Gud, din kjærlighet
har ingen like.
Min sjel, min munn, min tunge
vet ikke å si noe om den.
Jeg er i en bunnløs avgrunn
når jeg vil se på det:
hvordan du kunne få meg kjær,
jeg som ikke dugde til noe.

Men hva har likevel beveget deg,
du Gud og Far av hjertet,
til å elske meg så inderlig,
og verden, som ikke holder opp
å synde, men hver dag
har brist på mange måter
som kan gjøre hele vår sak verre
og spille bort din nåde?

Jeg gråter over syndens nød
med mange salte tårer,
og tror at Gud for Jesu død
ser til meg, en elendig dåre,
og for sitt åsyn regner meg
rettferdig for Jesu skyld,
jeg som av meg selv til evig tid
var verd å dømmes til døden.

Den som er en kristen, må bekjenne dette. Men nettopp derfor passer ingenting bedre for ham enn barmhjertighet. Å være barmhjertig og å være en kristen kan aldri skilles fra hverandre. Alle andre kjennetegn på at noen er en sann kristen, er ugyldige når han samtidig mangler barmhjertigheten. Det vitner Paulus om: «Og om jeg gir alt det jeg eier til mat for de fattige, og om jeg gir mitt legeme til å brennes, men ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting» (1 Kor 13,3).[1]

Et menneske kan være svakt i erkjennelsen, svakt i å overvinne verden, svakt i å temme sitt sinn, svakt i tilliten og så videre, og likevel være en kristen og stå i troen. Men i den som ennå er ubarmhjertig, kan Guds nåde umulig ha gått opp. I ham har Guds barmhjertighet visselig ennå ikke fått rom.

Det kan ikke være annerledes. Har noen erfart Guds kjærlighet i Kristus, og vet han at syndene hans er tilgitt og at Gud av fri nåde har gjort ham til sitt salige barn, da er hjertet hans blitt bløtt og smeltet av det. Gud har, som profe-

[1] NB: «da gagner det meg ingenting».

ten sier, forvandlet hans naturlige, følelsesløse steinhjerte til et ømt kjødhjerte (Esek 36,26). Når de som av naturen er mest steile, får erfare Guds barmhjertighet, blir de ettergivende og lette å bevege.

Når den gjerrige Sakkeus lærer Kristus å kjenne, gir han straks med glede halvparten av det han eier, til de fattige. Nåden går opp i hjertet til den uforsonlige og forbitrede Saulus, og han blir en Paulus som brenner av kjærlighet. Han er villig til å dø for brødrene sine etter kjødet, enda de er fiendtlige mot ham, ja, til å være «forbannet bort fra Kristus» hvis han bare kunne frelse dem på den måten (Rom 9,3).

Ved nåden blir den som av naturen er grusomst, medlidende, og den som er mest lukket, åpen for all nød. Den som er hard som fjell, blir bløt som voks, og løven blir et lam.

En kristen vet at han ved Guds barmhjertighet er fri fra dommen. Derfor kan han ikke ukjærlig lukke hjertet og hånden for sin neste som lider nød. En kristen vet at det ikke går en dag, en time eller et øyeblikk uten at han på ny krenker Gud med syndene sine. Han vet at han derfor hvert øyeblikk trenger Guds barmhjertighet, og at han også nyter den rikelig. Derfor er hjertet hans alltid som et knust kar. Det falske motet hans har sunket sammen, og han kan ikke lenger være hard mot sin neste.

Det bor en ømhet i sjelen hans som ikke lar ham med vilje krenke og bedrøve et annet menneske; han vil heller gjøre vondt mot seg selv enn mot en annen. Selv verden kan se på de kristne at de ikke er hevngjerrige, men har en viss godhet og velvilje mot alle i hjertet.

Det hender nok at også en kristen av og til lar seg rive med til en ubarmhjertig dom. Men da merker han snart hvor grovt han har syndet, og han skammer seg over seg selv. I dyp anger kommer han til Gud og anklager seg selv fordi han har gjort seg så helt uverdig til hans barmhjertighet. Han roper ydmykt til ham om ny nåde og våker nå mer alvorlig og omhyggelig over sitt onde hjerte.

Bare la deg ikke narre, kjære tilhører! Er du en kristen og et Guds barn, vil du også ha samme sinn som din himmelske Far, det vil si barmhjertig mot din neste. Er du ikke det, er du heller ikke ennå en kristen. For Kristus sier at den som er tilgitt meget, han elsker også meget (Luk 7,47).

II. Den strenge gjengjeldelsen som venter dem

Men vi går videre og ser for det andre at også den strenge gjengjeldelsen som venter de kristne, må bevege dem til barmhjertighet mot nesten som farer vill, synder og lider nød.

Om dette taler Kristus når han videre sier i evangeliet vårt: «Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt. Fordøm ikke, så skal dere ikke bli fordømt. Ettergi, så skal dere bli ettergitt. Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget! For med det samme mål som dere har målt med, skal det måles igjen til dere.»

Av disse ordene skal vi på ingen måte slutte at vi ved vår barmhjertighet mot nesten kan fortjene oss Guds barmhjertighet. For som vi har hørt, må Gud først ha skjenket oss sin kjærlighet; først da kan kjærligheten til vår neste flytte inn i

hjertet vårt. Men denne slutningen skal vi trekke av dem: Er vi ubarmhjertige, er det et tegn på at vi ennå ikke står i troen, og at syndene våre altså ennå ikke er tilgitt – eller at vi har mistet nåden, selv om vi allerede har hatt den.

For Gud er en rettferdig Gud. Han kan umulig frikjenne oss for syndene våre hvis vår neste med rette må sukke over oss og derfor ennå anklager oss for Gud. Gud må gjøre med oss slik vi gjør med vår neste.

Å, for en mektig grunn er ikke dette til å vise barmhjertighet mot vår neste! Vil du ikke, kjære tilhører, at Gud skal se gjennom fingrene med deg hver dag og hver time? Jo, visselig! Så se da også du gjennom fingrene med din nestes feil hver dag og time.

Ønsker du ikke en gang å slippe å falle i Guds dom? Jo, visselig! Så døm da heller aldri du ukjærlig om din neste. Unnskyld ham når du kan, tal godt om ham så mye du kan, og tolk alt han gjør, i beste mening, både overfor andre og i ditt eget hjerte.

Og ønsker du ikke en gang å slippe å bli fordømt? Jo, ganske visst! Så fordøm da heller ikke du din neste. Frakjenn ham ikke ukjærlig nådestanden og frelsen straks du ser noe ondt hos ham. Gi ikke straks opp håpet om at selv den mest ugudelige ennå kan omvende seg og bli tatt til nåde.

Og ønsker du ikke at Gud skal tilgi deg alt, ikke huske på syndene dine, ikke gå i rette med deg for dem og ikke bli vred på deg for dem, men kaste alle syndene dine i havets dyp? Jo, visselig! Så tilgi da også du oppriktig og av hele ditt hjerte dine fiender og dem som har krenket deg. Bær ikke på noe fiendskap mot dem, men be heller Gud om at han må tilgi dem syndene deres.

Og ønsker du til sist ikke at Gud skal gi deg alt du trenger til mat og klær i dette livet, og at han skal trøste deg i all nød og nådig redde deg ut av den? Jo, visselig! Så forbarm da også du deg over din neste. «Gi til den som ber deg, og vend deg ikke bort fra den som vil låne av deg» (Matt 5,42). La din brors nød gå deg til hjertet, og se på den som din egen. Hjelp ham med råd og trøst, med penger og eiendeler, ja, om det trengs, med legeme, liv og blod.

Men tenk også på dette: Gud ser så å si med skarpere øye på hvordan du forholder deg til din neste, enn på hvordan du for holder deg til ham, til Gud selv. Alt du har syndet mot Gud, skal bli tilgitt deg, hvor mye og grovt det enn er. Men vil du samtidig fortsette å være ubarmhjertig mot din neste, da tar Gud all sin nåde tilbake og blir igjen din fiende.

Vil du fortsette å dømme din neste når han synder? Vil du legge alt ut til det verste så snart du ser noe galt hos ham, ja, bare noe mistenkelig som har et ondt skinn? Vil du ikke i kjærlighet rettlede ham, men enten dømme ham i ditt hjerte, regne ham for ukristelig og forakte ham, eller til og med i hemmelighet bære synden hans videre bak ryggen hans, baktale og bakvaske ham?

Ja, vil du – og det er virkelig djevelsk – gjøre din nestes synder større enn de er, og av ondskap legge noe til for å gjøre ham riktig til skamme?

Da skal du vite at Gud skal måle deg igjen med det målet du har målt din neste med. Gud skal dømme deg igjen, og en gang på den ytterste dag skal han fortelle alle skapninger syndene dine, også de mest skjulte, som ingen andre enn du og

Gud vet om. Da skal Gud også gjøre syndene dine store, så du blir forferdet over deg selv. Derfor, mine kjære: «Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt!»

Vil du videre, kjære tilhører, ukjærlig fordømme din neste? Vil du ikke forbarme deg over ham når han er falt dypt, men felle den dom over ham at han ikke fortjener nåde hos Gud? Vil du heve deg over tollerne og synderne og regne deg selv for bedre enn dem, tilkjenne deg selv frelsen og frakjenne andre den?

Da skal du vite at Gud skal fordømme deg igjen; en ubarmhjertig dom skal gå over deg. Gud skal kreve at du dømmer deg selv slik du har dømt din neste. Å, da skal du bli forferdet og blek over den fordømmelsesdommen du så ofte har uttalt over din neste. Derfor, mine kjære: «Fordøm ikke, så skal dere ikke bli fordømt.»

Og vil du ikke tilgi din neste? Vil du avslå forsoningen han tilbyr, eller ikke be den du har krenket, om tilgivelse? Eller vil du i det minste ikke oppsøke den broren som har krenket deg, og prøve å få ham med på en forsoning? Vil du la ham gå videre i synd og ikke bry deg om han går fortapt eller ikke på grunn av det han har syndet mot deg? Vil du holde fast på at den som har krenket deg, må komme til deg, og ikke du til ham?

Da skal du vite at Gud skal måle deg med det samme målet. Gud skal ikke bønnhøre deg når du ber om tilgivelse i Fadervår. Han skal ikke ved sin Hellige Ånd refse deg for de syndene du ikke har erkjent, men gjøre deg forstokket, forherde deg og la deg styrte ned i den evige undergangen. Og når du en gang trer fram for hans trone, skal Gud la dem du ikke ville forsones med, stå fram mot deg som dine anklagere, og nekte også deg forsoning i all evighet.

Å, da skal du be, men Gud skal ikke høre deg. Han skal henvise deg til din neste og si til deg: «Jeg har aldri kjent deg, du lovbryter! Det du har gjort mot en av de minste på jorden, det har du gjort mot meg. Du har nektet din neste forsoning, og med det har du også nektet meg den. Gå bort fra meg til den evige ild!» Å, derfor, mine kjære: «Ettergi, ettergi, så skal dere bli ettergitt!»

Og til sist: Vil du fortsette å være hard mot din nestes legemlige nød? Vil du ikke låne ham noe, ikke stå ham bi i hans trengsel, ikke gjøre vel mot ham når han mangler noe, og ikke trøste ham i ulykke og sorg? Vil du heller leve rik og lykkelig og la andre lide nød ved din side?

Da skal du vite at Gud skal måle opp for deg med det samme målet. I det hinsidige skal også du lide nød ved de saliges side, slik den rike mannen gjorde, og ikke engang kunne få en dråpe vann til din glødende tunge.

Å, de timelige godene! Med dem kunne du ha tørket tårer, stilnet sukk, kveget elendige og reddet ulykkelige ut av nøden – men du har hardhjertet holdt fast på dem. Å, hvordan skal ikke dette godset og gullet ditt, som du så begjærlig har klamret deg til, i det hinsidige bli til ikke annet enn glødende lenker om legemet ditt og tonnetunge, knusende byrder på ditt skjelvende hjerte! Å, derfor, mine kjære: «Gi, gi, så skal det bli gitt dere.»

Den barmhjertige skal finne Gud barmhjertig igjen, den gode skal finne Gud god, den forsonlige skal finne Gud forsonet, og den som gjør vel, skal finne at Gud gjør vel mot ham. For Gud er rettferdig. «Med det samme mål som dere har

målt med, skal det måles igjen til dere» – så sant som Gud er hellig og hans ord er sannhet.

Vil du derfor, kjære tilhører, se hvordan det skal gå deg, så se her: Slik du farer fram mot din neste, og framfor alt mot din fiende og den som har krenket deg, og slik du dømmer og bedømmer ham, slik skal Gud igjen dømme og bedømme deg.

Det du gjør mot ham, skal Gud igjen gjøre mot deg. Gjør du vel mot din fiende, skal Gud igjen gjøre vel mot deg. Viser du ingen kjærlighet mot din fiende, skal også Gud en gang nekte deg sin kjærlighet og være og bli din fiende i all evighet. «Vær derfor barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig.»

III. De skrøpelighetene de selv har

Men vi går videre. Mot slutten av evangeliet vårt heter det: «Han sa også en lignelse til dem: Kan vel en blind lede en blind? Vil de ikke begge falle i grøften? En disippel er ikke over sin mester, men enhver som er utlært, blir som sin mester. Hvorfor ser du flisen i din brors øye, men bjelken i ditt eget øye blir du ikke var? Hvordan kan du si til din bror: Bror, la meg trekke ut flisen i øyet ditt! – du som ikke ser bjelken i ditt eget øye? Hykler! Dra først bjelken ut av ditt eget øye! Så kan du se å dra ut flisen i din brors øye.»

Med denne lignelsen viser Kristus til sist de kristne for det tredje at også de personlige skrøpelighetene de selv har, skal bevege dem til barmhjertighet mot nesten.

Det er nemlig en svært vanlig erfaring at de som selv har de største skrøpelighetene, er de strengeste dommerne over andre. Ser for eksempel den vantro, ugudelige verden bare den minste flis hos de troende, farer den løs på de kristne, akkurat som om de var det verste avskum jorden bærer.

Slik gjør også de vrangtroende for det meste. Kan de bare finne den minste brist i lære eller liv hos de rettroende, gjør de den så stor og skrekkelig som om hvert kristent hjerte, ja, himmel og jord, måtte bli forferdet over den.

Men at de selv, de vrangtroende, med vilje forfalsker og fordreier Guds ord, at de gjør Jesu Kristi aller helligste sakramenter til ingenting, og at de gjør Gud til en løgner i hans ord – disse store bjelkene i sine egne øyne ser de ikke. Eller de regner dem for rene ubetydeligheter, som ingen får snakke om uten å gjøre seg skyldig i en stor forbrytelse.

At verdens barn og vrangtroende er slike stolte hyklere, skal ikke undre oss. Når de dømmer Gud selv i hans ord, hvor mye mer skulle de da ikke våge å dømme mennesker!

Men heller ikke kristne er fri for mange skrøpeligheter. Deres rettferdighet og hellighet er ikke deres egen, men Kristi rettferdighet og hellighet. Også de må rope ut: «Dersom du, Herre, vil gjemme på misgjerninger, Herre, hvem kan da bli stående?» (Sal 130,3), og: «Gå ikke i rette med meg, din tjener! For ingen som lever, er rettferdig for ditt åsyn» (Sal 143,2). Hver dag må de også be den femte bønnen i Fadervår: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.»

De er bare rettferdige for Gud fordi de tror på Kristus. Uten troen ville syndene deres fordømme dem like mye som andre mennesker. Hvor langt en kristen enn er kommet i helliggjørelsen av liv og hjerte, må han derfor likevel hver dag tre fram for Gud som en fattig synder og tigger.

Ja, hvis en kristen ikke gjør dette, men begynner å forelske seg i hvor mye bedre livet hans er blitt, og mister fattigdommen i ånden – og mens han dømmer hardt og strengt om andre, begynner å si i sitt hjerte: «Gud, jeg takker deg fordi jeg ikke er som andre mennesker» – da holder han opp å være en kristen og blir en hyklersk, stolt fariseer. Og å, hvor mange faller dessverre ikke ved åndelig hovmod, selv om de ikke i det ytre vender tilbake til verden!

Erkjenner du altså ennå, du kristne, at du er en synder, så la dette bevege deg til å være barmhjertig mot din neste. Ser du hos en annen en synd som du ikke har, så tenk på at du kanskje har en annen synd som er like forkastelig for Gud, ja, kanskje enda mer straffverdig enn din nestes.

Du ser en annen synde ved spøk og letthet – synder du kanskje ikke enda mer ved uvennlighet og et gretten vesen? Du ser en annen som ikke forstår å forvalte det jordiske godset sitt – synder du kanskje ikke ved å klamre deg for fast til det jordiske?

Du ser en annen som etter din mening ikke er arbeidsom nok – synder du kanskje ikke ved å arbeide og streve altfor engstelig i ditt timelige kall? Du ser en annen som, slik du mener, synder ved å bekjenne sannheten uklokt og i utide for dens fiender – synder du kanskje ikke ved fryktsomhet og en fin form for fornektelse?

Du tar anstøt av en annen som oftere blir åpenlyst sint – synder du kanskje ikke enda mer ved skjult harme og misunnelse? Du tar anstøt av at en annen kanskje på en latterlig måte er litt innbilsk på grunn av sin skjønnhet, sine moteklær eller sine penger og eiendeler – er ikke du kanskje til gjengjeld innbilsk på grunn av evnene dine, forstanden din og lignende?

Kort sagt: Hvor mye du enn oppdager hos andre som er verdt å klandre, vil du likevel – hvis du kjenner deg selv – finne tusen andre ting som du selv har minst like stor grunn til å skamme deg over.

Hva? Skulle ikke dette bevege deg til å være barmhjertig, overbærende og ydmyk mot dine medmennesker som farer vill, synder og lider nød? Jo, visselig! For når noen glemmer seg selv mens han dømmer flisen hos andre, blir hans egen flis til en bjelke i Guds øyne. Det vil si: Hans synder, som Gud ellers gjerne ville tilgi ham, blir på den måten store, tunge og fordømmelige synder. Med dem spiller han uunngåelig bort Guds nåde og sin sjels frelse.

Å, måtte da hver og en av oss etter dagens evangelium prøve seg selv alvorlig! For Kristus sier jo uttrykkelig: «Av dette skal alle kjenne at dere er mine disipler, om dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13,35). Men hvem blant oss har nå dette kjennetegnet, som de sanne kristne ikke kan være uten? Det kan ikke nektes at ikke så få blant oss mangler det. Ikke så få viser seg ukjærlige mot brødrene sine, særlig mot dem som krenker dem.

Tenk likevel på dette: Hvis dere bare elsker dem som elsker dere, gjør dere ikke mer enn hedningene også har gjort. Da er dere altså i en tilstand der dere

umulig kan nå frelsen. Gjør derfor bot! Be Gud om hans Hellige Ånd, så han kan lære dere å kjenne deres ukjærlige hjerte rett.

Kast bort all den falske trøsten dere har hatt til nå, og søk nåde hos Kristus, som ved sin uendelige kjærlighet har båret og sonet vår medfødte ukjærlighet. Vil dere erkjenne deres ukjærlighet og som ukjærlige søke tilgivelse, da skal den rette kjærligheten visselig også flytte inn i deres hjerter. Da blir dere sanne Guds barn, fylt av deres himmelske Fars barmhjertighet mot deres neste.

Gud hjelpe oss alle til det, så ingen av oss bedrar seg selv når det gjelder frelsen, og hver og en til sist må bli frelst ved Guds kjærlighet i Kristus Jesus. Amen.

Femte søndag etter treenighetssøndag

Luk 5,1–11

Vår Herre Jesu Kristi nåde og Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Når et menneske blir en sann kristen, legger han ikke bare av seg en eller annen last og tilegner seg en eller annen dyd. Han blir et helt annet, nytt menneske – i hjerte, hu, sinn og alle krefter.

En sann kristen er et Guds barn, født på ny av Den Hellige Ånd. Et barn kommer riktignok svakt og lite til verden, men likevel som et helt menneske. Slik er også en kristen svak i begynnelsen; men han er ikke halvt kristen og halvt verdens barn. Han er en kristen, ikke bare på ett eller annet punkt, men på alle punkter og av hele sitt hjerte.

Kristendommen er noe helt. Den består ikke, slik mange mener, i at et menneske gjør et visst antall såkalte gode gjerninger, og heller ikke i et ærbart liv, men i et nytt, gudfryktig sinn. Den er en forvandling av hele mennesket, i tanker, begjær, ord og gjerninger.

Derfor er det ofte vanskelig å si at en bestemt person er en sann kristen. Men på den annen side er det like lett å se av visse ting at et menneske ennå ikke kan være en sann kristen. Det blir ikke bare åpenbart når hele livet hans er lastefullt; ofte røper et menneske det ved en eneste handling, ja, ved et eneste ord.

Det er riktignok sant at ingen kristen blir fullkommen hellig i dette livet, og at ingen blir helt fri for alle skrøpelighetssynder. Men det finnes visse synder som den sanne kristendom umulig kan bestå sammen med. Derfor er allerede én eneste av dem nok til å åpenbare at et menneske ikke er en sann kristen, selv om han ellers skulle ha alle de andre kjennetegnene.

Gjør for eksempel noen en åpenbar synd med vilje og forsett? Vil han ikke bekjenne en synd han har gjort og er blitt overbevist om, eller forsvarer han den hardnakket? Motsier han frekt Guds ord på et eller annet punkt, er han uforsonlig mot en som har krenket ham, eller bedrar han noen med viten og vilje i handel og vandel, søker urettferdig vinning og lignende? Et slikt menneske kan ellers leve som en helgen, men han er helt sikkert ingen kristen.

Like lite som det kan finnes en mørk ild, er det mulig at en sann kristen med fri vilje kan synde, hardnakket unnskylde en synd han har innsett, pynte på den eller til og med forsvare den, motsi Guds klare ord, være uforsonlig mot en som har krenket ham, og med viten og vilje bedra noen, om så bare for en skilling. Dette antyder Kristus med disse ordene: «Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt. Et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt» (Matt 7,17–18).

Med dette vil Kristus si: Så visst som en kjenner det dårlige treet på den dårlige frukten – så visst som en busk der det vokser tistelknopper, ikke kan holdes for et vintre eller et fikentre, men må holdes for en tistel – like visst kan den som bærer om så bare én ond, ukristelig frukt, ikke holdes for en sann kristen.

Derfor kan den som blir grepet i om så bare én åpenbar synd, ikke si: «Hva? Har jeg ikke ellers vist meg som en sann kristen? Skal jeg da fordømmes for én synds skyld?» Dette kan nok virke hardt, men det er det ikke.

En eneste ondskapsfull handling som er gjort med vilje, et eneste åpenbart ugudelig ord som et menneske gjør seg skyldig i – det er som en ulveklo som stikker fram under fåreklærne av et liv som ser hellig ut. Et verdens barn kan nok i hundre tilfeller oppføre seg som en sann kristen i det ytre, men en sann kristen kan ikke en eneste gang oppføre seg som en åpenbar ikke-kristen. Like lite som de skinnende fruktene av et giftig tre virkelig kan være god frukt, er det mulig at et godt tre kan bære dårlig frukt.

Den sanne kristendom er ikke en enkelt god frukt, men en ny, guddommelig spire i mennesket. Av den vokser det fram et helt nytt tre, fullt av frukter av et nytt liv. Derfor åpenbarer den sanne kristendom seg hos et menneske i alle livets forhold, selv i gjerningene i hans daglige, jordiske kall. Ja, nettopp der blir det mest åpenbart om et menneske allerede har tatt imot det himmelske kallet til Guds rike. Nettopp det jordiske arbeidet er en viktig prøve på vår kristendom.

Det peker også dagens evangelium på.

> Så skjedde det at folket trengte seg sammen om ham for å høre Guds ord. Og han sto ved Gennesaret-sjøen. Da så han to båter som lå ved stranden. Fiskerne var gått ut av dem; de holdt på å skylle garna. Han gikk da om bord i en av båtene, som tilhørte Simon, og ba ham legge litt ut fra land. Og han satte seg og lærte folket fra båten.
>
> Da han sluttet å tale, sa han til Simon: Legg ut på dypet og kast ut garna til fangst! Simon svarte og sa til ham: Mester, vi har strevd hele natten og ikke fått noe. Men på ditt ord vil jeg kaste ut garna. De gjorde så, og de fanget så mye fisk at garna holdt på å revne. De vinket da til lagsbrødrene i den andre båten at de skulle komme og ta i med dem. De kom, og de fylte begge båtene slik at de holdt på å synke.
>
> Men da Simon Peter så dette, falt han ned for Jesu knær og sa: Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann! For redsel kom over ham og alle dem som var sammen med ham, over fiskefangsten de hadde fått. Likedan var det med Sebedeus-sønnene, Jakob og Johannes, som var i lag med Simon. Men Jesus sa til Simon: Frykt ikke! Fra nå av skal du fange mennesker. De rodde da båtene til lands, og de forlot alt og fulgte ham.

I evangeliet som er lest, finner vi den hellige Peter i arbeid i sitt jordiske kall. Av hans eksempel kan vi lære hvordan både en sann kristen og et verdens barn åpenbarer seg allerede i det jordiske arbeidet. La meg derfor nå legge fram for dere:

Det jordiske arbeidet – en prøve på vår kristendom. For det første åpenbarer det hvem som er en kristen, eller hvordan og hvorfor en kristen arbeider. For det andre åpenbarer det hvem som er et verdens barn, eller hvordan og hvorfor et verdens barn arbeider.

I. Hvem som er en kristen

Jeg har sagt, mine tilhørere, at det jordiske arbeidet er en prøve på vår kristendom fordi det for det første åpenbarer hvem som er en kristen. Og jeg har allerede vist til Peters eksempel i vårt evangelium.

Men hva legger vi så merke til hos Peter? Da Kristus ville kalle ham til å forkynne sitt evangelium, treffer vi ham i fullt arbeid. Vi hører også at han har arbeidet flittig, for han forteller Kristus at han har arbeidet hele natten igjennom.

Endelig ser vi at han heller ikke mistet tålmodigheten i arbeidet, selv om han hadde måttet arbeide uten framgang. Enda han hadde slitt hele natten uten å få noe, hadde han ikke straks i utålmodighet bestemt seg for å gi opp det utakknemlige og likevel så strevsomme fiskeryrket og gripe til noe annet som lønte seg bedre. Nei, om morgenen finner vi ham igjen sammen med kameratene, mens de vasker garna og slik gjør seg klare til å fortsette arbeidet.

Er det nå kanskje dette som skiller en sann kristen fra et verdens barn? Slett ikke. Riktignok vil ingen kristen gå ledig; han vil arbeide, og det flittig og utrettelig. Han vil heller ikke forlate det levebrødet han en gang har valgt, uten at han er nødt. Han blir gjerne i det og driver ikke ustadig og lettferdig med snart det ene, snart det andre. For han tenker på apostelens ord: «Enhver må bli i det kallet han var i da han ble kalt» (1 Kor 7,20).

Men selv om hver sann kristen sikkert gjør alt dette, kan et menneske gjøre det samme og likevel være et verdens barn. Ja, et verdens barn kan kanskje til og med langt overgå en kristen i flid og utholdenhet i arbeidet.

Hva er det da som gjør at et menneske tydelig åpenbarer seg som en kristen i sitt jordiske arbeid? Det første vi lærer av Peters eksempel her, er dette: Enda han var svært flittig, la han garna bort så snart Kristus begynte å preke, og hørte ivrig etter. Han lot Kristus bruke båten sin som prekestol da folket på stranden trengte seg rundt ham fra alle kanter. Og da Kristus kalte ham til å være menneskefisker, forlot han straks alt og fulgte ham.

Se, mine kjære, midt i sitt jordiske arbeid blir en sann kristen åpenbar ved at han ikke gjør arbeidet til livets hovedsak. Han setter sitt himmelske kall over sitt jordiske; han søker først Guds rike og hans rettferdighet. Han lar ikke det legemlige arbeidet holde ham borte fra å sørge for sin sjel, og han gir heller avkall på noe av sin legemlige næring enn å måtte unnvære sjelens næring, Guds dyrebare ord.

Hvor flittig en kristen enn arbeider, må han likevel hver dag få litt tid til overs som han bruker til bønn og til å grunne på Guds ord. Hvor trofast han enn bruker hverdagene til å passe sitt jordiske kall, vil han ikke om søndagen ta seg av forretningene sine uten at det er tvingende nødvendig. Den dagen kan han jo høre Guds ord og påkalle og prise Gud sammen med menigheten. Han går etter våre fromme forfedres ordtak: «Kirkegang er ingen tidsspille.» Kort sagt: En kristen driver sitt jordiske arbeid med sinnet vendt mot det himmelske.

Men vi hører enda mer om Peter. Han hadde kastet ut garnet og fanget så mye fisk at det holdt på å revne. Da skrøt han ikke av hvor flink fisker han var. Han ga slett ikke seg selv, sin flid, sin klokskap eller sin verdighet æren for fruktene av arbeidet. Nei, han «falt ned for Jesu knær og sa: Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!»

Den store frukten av arbeidet så han altså bare på som en velsignelse fra Kristus – en velsignelse han slett ikke hadde fortjent. Derfor lot han seg ikke gjøre hovmodig av denne frukten. Den ydmyket ham tvert imot dypt, rev ham løs fra verden og dro ham til Kristus.

Her har dere det andre som gjør at et menneske åpenbarer seg som en sann kristen i sitt jordiske arbeid. Det skjer nemlig når han ikke tror at han selv kan holde seg oppe ved sitt arbeid, sin flid og sin klokskap, men venter sitt daglige brød bare av Guds trofasthet som Far.

Derfor mister han ikke motet når arbeidet er uten frukt, men setter sin lit til Gud. Bærer arbeidet god frukt, ser han på det han tilsynelatende har fortjent, som en fri nådegave fra sin himmelske Far. Når det går godt med hans jordiske levebrød, lar han seg derfor ikke fange av det jordiske, men river seg desto mer løs fra det. Han lar seg ikke føre bort fra Kristus, men lar seg desto mer dra til ham.

Men vi finner én ting til hos Peter. Med den åpenbarte han under arbeidet at han var en rettskaffen tilhenger av Kristus allerede før han ble Kristi apostel – en sann troende, med andre ord en sann kristen. Da Kristus hadde sluttet å tale, forteller Lukas i vårt evangelium, «sa han til Simon: Legg ut på dypet og kast ut garna til fangst!»

Det Kristus her befalte Peter, gikk helt mot alle fiskeregler og all erfaring. Etter dem finner en den beste fisken ikke på dypet i åpen sjø, men nær stranden – og ikke om dagen, men om natten. Hva gjør så Peter? Det heter: «Simon svarte og sa til ham: Mester, vi har strevd hele natten og ikke fått noe. Men på ditt ord vil jeg kaste ut garna.»

Her får vi vite den egentlige grunnen til at Peter arbeidet. Han gjorde det ikke av nød, fordi han ellers ikke trodde han kunne livnære seg; ikke av gjerrighet, fordi han ville bli rik av det; ikke av forfengelighet, fordi han ville skape seg et navn; heller ikke bare av lyst til arbeid, fordi arbeidet var en fornøyelse for ham. Den egentlige grunnen og årsaken til alt hans arbeid var tvert imot Herrens ord – hans befaling og ordning. «På ditt ord», sier han, «vil jeg kaste ut garna.»

Dette er da også grunnen til at alle sanne kristne arbeider. Selv om ingen nød tvinger dem til det, og de er aldri så rike, ja, selv om de ofte må arbeide for sin neste uten lønn – de arbeider.

Selv om de ikke har noen utsikt til noen gang å bli rike eller velstående ved arbeidet, og ikke kan vinne seg noen ære hos mennesker ved det – ja, selv om de må gjøre et arbeid som ikke gir dem noen glede, og som er svært tungt og strevsomt – likevel arbeider de kristne. For deres eneste grunn er at Gud har ordnet og befalt det slik. Han har jo sagt i sitt ord: «I ditt ansikts sved skal du ete ditt brød» (1 Mos 3,19).

Derfor sier de kristne hver dag – om ikke med munnen, så i hjertets tanker: «Herre, på ditt ord vil jeg kaste ut garna.» «På ditt ord» vil jeg gå til mitt arbeid. Du vil jo ha det slik. Du vil at vi ikke bare skal be, men også arbeide. Du vil at enhver skal tjene sin neste ved arbeid, og på denne veien og ved denne ordningen vil du gi enhver hans daglige brød. Etter denne din vilje gjør jeg med glede det som er befalt meg.

De kristne tror derfor også fast at de behager Gud i alt sitt arbeid, også i det laveste og ringeste. Er de kristne tjenestefolk, tjener de ikke for lønnens skyld, men for Herrens skyld. De tror også at de med arbeidet sitt ikke tjener mennesker, men sin Herre Kristus. Er de kristne kjøpmenn eller håndverkere, driver de ikke forretningen sin for å tjene penger, men for å leve i en stand som Gud har ordnet, og for å være til nytte for sin neste etter Guds vilje.

Og vel dem! Slik vandrer de gjennom de timelige goder at de ikke mister de evige. De er tro i det jordiske, og en dag skal de få høre røsten: «Du gode og tro tjener! Du har vært tro over lite, jeg vil sette deg over meget. Gå inn til din herres glede!» (Matt 25,21). Derfor, kjære tilhører:

Syng, be og lytt til det Herren sier,
vær flittig i ditt kall,
og tro at det går deg vel ved Gud,
så skjer det også visselig;
for den som har satt sin lit til Gud,
blir ikke forlatt av ham.

II. Hvem som er et verdens barn

Vi har nå sett hvordan det jordiske arbeidet åpenbarer hvem som er en sann kristen. La oss så for det andre se hvordan også verdens barn på sin side åpenbarer seg ved det.

Det finnes, mine kjære, dessverre altfor mange som holder seg for gode kristne fordi de passer sitt jordiske kall med stor iver. De sier: «Jeg arbeider hver dag fra tidlig morgen til sen kveld. Jeg sliter hardt her i verden. Jeg tjener mitt brød ærlig og redelig. I mitt ansikts sved gir jeg enhver sitt, og mang en fattig får også almisse av meg. Ingen kan vel ha noe vesentlig å bebreide meg. Skulle jeg da ikke være en kristen? Gjør jeg da noe særlig ondt? Kommer ikke jeg til himmelen, er det vel få som kommer dit.»

Men hvor mange som enn tenker slik, så er alle slike arbeidere likevel arme, blinde mennesker som i sannhet ennå ikke vet hva sann kristendom egentlig er.

Det er riktignok sant at de som ikke arbeider, ikke er kristne. Det gjelder dem som går ledige omkring, enten de vil pleie sitt kjød i døsig ro, eller sniker seg inn i husene og preker for andre uten å ha kall til det, eller uten arbeid jager etter

å tjene penger bare ved spekulasjoner og lure handler. De stjeler tiden fra Gud og tjenesten fra nesten. Slike mennesker eter andres brød, brød som nesten har måttet skaffe dem ved sitt arbeid.

Til slike falske kristne som skyr arbeid, roper den hellige apostelen Paulus i brevet til tessalonikerne: «Den som ikke vil arbeide, skal heller ikke ete. Men nå hører vi at noen blant dere ikke skikker seg vel. De arbeider ikke, men er opptatt med unyttige ting. Slike folk påbyr og formaner vi i den Herre Jesus Kristus, at de skal arbeide i stillhet og ete sitt eget brød» (2 Tess 3,10–12).

Og til efeserne skriver den samme apostelen: «Den som stjal, må ikke stjele lenger, men heller arbeide og gjøre noe godt med sine egne hender, så han kan ha noe å gi til dem som trenger det!» (Ef 4,28).

Men så visst som en lediggjenger ikke er noen kristen, er likevel ikke en kristen og en flittig arbeider ett og det samme. Ja, et menneske kan være en riktig flittig arbeider og likevel være et åpenbart verdens barn, som etter å ha plaget seg hele livet til slutt attpåtil får den evige pine som lønn.

Det er ikke i selve arbeidet, men i hvordan og hvorfor man arbeider, at en kristen blir åpenbar – og der blir også verdens barn åpenbart.

Mange arbeider så ivrig som om de bare var til i verden for arbeidets skyld. Hver dag er de så oppslukt av arbeidet at de lite eller slett ikke kan tenke på frelsen for sin udødelige sjel, og derfor glemmer og forsømmer de Guds ord og bønnen.

Selv på Herrens dag arbeider de uten at det er nødvendig – som om de ikke hadde en sjel som også vil ha mat, som om de ikke hadde en Gud som også vil æres, som om det ikke fantes noen vei til himmelen som må læres av Guds ord.

Eller om slike mennesker også leser i Bibelen, ja, iblant ber en morgen- og kveldsbønn, ja, til og med går i kirken, så gjør de det likevel alltid bare med halvt hjerte.

Midt under gudstjenesten er hjertet deres hos arbeidet og forretningene. De er mer opptatt av det timelige enn av det evige, mer av det legemlige enn av det åndelige, mer av det jordiske enn av det himmelske. De grubler mer på hvordan de skal komme gjennom verden, enn på hvordan de skal komme inn i himmelen. Dette er åpenbare verdens barn, kjødelige, jordisk sinnede mennesker. Med sitt jordiske arbeid graver de seg stadig dypere ned i jorden og arbeider seg stadig lenger inn i fordervelsen.

Å, dere som har funnet deres eget bilde her: Våkn da endelig opp, stå opp fra de døde, og la Kristus lyse for dere! Blir dere i dette jordiske sinnet, går dere fortapt.

Begynn derfor å tenke på frelsen for deres udødelige sjel. Begynn da endelig å rive dere løs fra arbeidet og fra larmen i deres jordiske forretninger, og spør for alvor: Hva skal jeg gjøre for å bli frelst? «For hva gagner det et menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel? Eller hva kan et menneske gi til vederlag for sin sjel» (Matt 16,26) – når den en gang er tapt? Jeg advarer dere: Utsett ikke deres omvendelse til Gud! «Søk Herren mens han er å finne, kall på ham den stund han er nær!» (Jes 55,6).

Men for at ingen skal bli gående i den falske innbilningen at han er en kristen når han ikke er det, la oss se ikke bare på hvordan, men også på hvorfor den arbeider som ennå ikke er en kristen.

Her må jeg nå spørre hvorfor de fleste mennesker arbeider. Tenker vi nærmere over det, finner vi at det i hovedsak er fire grunner til at folk flest ikke går ledige. Hvorfor jager og strever folk, særlig her hos oss, så ivrig etter arbeid? Er det kanskje Guds befaling og kjærligheten til nesten som er årsaken hos de fleste? Akk nei!

Den første og vanligste grunnen er nøden. De fleste mennesker, særlig unge folk, ville nemlig arbeide lite eller ingenting hvis de ikke visste at de uten arbeid også ville være uten brød, eller hvis de ikke ble tvunget til å arbeide. Men en håndverker eller kjøpmann som bare arbeider av den grunn, og en tjener eller tjenestepike som bare tjener av den grunn – de «har alt fått sin lønn» (Matt 6,2). De er verdens barn, hvordan de ellers enn oppfører seg.

Men hvor finnes den håndverker eller kjøpmann som bare arbeider for Guds og nestens skyld og så venter sitt brød av Gud? Hvor finnes den tjener eller tjenestepike som vil tjene Herren i sin tjeneste og ser på lønnen bare som en bisak? Hvis det var slik, ville de da ikke nettopp søke det arbeidet og de tjenestene der de best kunne tjene sin neste?

Men er det ikke et faktum at familier som er rammet av sykdom eller annen nød av alle slag, har vanskelig for å skaffe seg en tjenestepike eller tjener? Ja, er det ikke et faktum at tjenestefolk som vil være kristne, for det meste heller søker tjeneste hos lettsindige verdens barn enn hos alvorlige kristne? Akk, hvor mange vil derfor ikke en dag bli avslørt som utro arbeidere, tjenere og tjenestepiker, enda de nå ikke venter det!

Andre arbeider til og med av åpenbar gjerrighet. Det er de som er så ivrige i sitt jordiske kall fordi de vil samle penger, bygge seg et hus og hope opp kapital – med ett ord: fordi de vil bli rike. Kunne de bli det ved å gå ledige, ville de foretrekke lediggang framfor arbeid. Der det er liten fordel, er det også liten iver hos dem. Med arbeidet søker de ikke å tjene sin neste, men seg selv.

Guds ord sier at den kristne skal «arbeide og gjøre noe godt med sine egne hender, så han kan ha noe å gi til dem som trenger det». Men er det ikke tusener som vender dette om, slik at de heller søker å berike seg på bekostning av den som er i nød? Også disse «har alt fått sin lønn» med alt sitt arbeid. De er verdens barn og «faller i fristelser og snarer … som senker menneskene ned i undergang og fortapelse» (1 Tim 6,9).

Andre arbeider av ærgjerrighet. Det skjer nok i alle slags håndverk, men er likevel særlig kunstnernes og de lærdes synd. Heller ikke de vil tjene Gud og mennesker med arbeidet sitt, men skaffe seg et navn i verden. Målet deres er at folk skal forbauses over kunstverkene og de vitenskapelige skriftene de lager.

Har et arbeid lyktes for dem, gir de ikke Gud æren for det, men seg selv. De gjør seg selv til avgud, og offeret de bærer fram for denne avguden, er arbeidet deres. Men de «har alt fått sin lønn». Alt arbeidet deres er synd, og med det pådrar de seg bare Guds vrede; for han står de stolte imot, og bare de ydmyke gir han nåde.

Andre igjen arbeider bare av lyst til arbeid. De sier selv at de fra ungdommen av er vant til å arbeide, og at de derfor ikke kan leve uten arbeid. Så rosverdig det enn er å ha lyst til arbeid, er likevel arbeidet synd for Gud hos alle som bare arbeider av naturlig lyst og ikke av lydighet mot Gud og kjærlighet til sin neste.

Å, gid alle som nå blir overbevist om at hele livet deres i det jordiske ikke har hatt det rette målet, og at de ennå bare har levd for seg selv – å, gid alle disse ville gå i seg selv og endelig vende om til Kristus!

Tenk på det: Kristus kaller nå også dere bort fra tjenesten for jorden, verden og deres forfengelighet og inn i sin tjeneste. Å, forlat da også alt med Peter og følg ham! Det vil dere aldri angre. For hos Jesus har man det godt. Her gir han sine barn alt de trenger, uten at de behøver å bekymre og plage seg for det, og en dag gir han dem det evige liv. For «salige er de døde som dør i Herren fra nå av. Ja, sier Ånden, de skal hvile fra sitt besvær, for deres gjerninger følger dem» (Åp 14,13). Amen.

Sjette søndag etter treenighetssøndag

Matt 5,20–26

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår Frelser!

Skal vi mennesker bli frelst, må det først skje en stor forandring med oss. Slik vi er når vi blir født, passer vi ikke for Guds rike. Men vi må ikke tro at Gud har skapt oss slik. Gud er visdommen, kjærligheten og allmakten selv. Derfor må alt han skaper, være fullkomment i sitt slag, uten feil og mangler. Det er altså umulig at mennesket gikk ut fra Guds hånd slik det nå kommer til verden.

Av naturen bor det nå et mørke i forstanden vår når det gjelder Guds vesen og vilje, og av naturen styres viljen vår av syndige tilbøyeligheter. Den hellige Gud kan umulig ha gitt oss dette da han skapte oss. Gud kan ikke ha skapt noe vesen ondt og så befalt det å kjempe mot det onde og kjempe seg til frihet og salighet. Dette sier allerede fornuften oss, og Den hellige skrift gjør oss sikre på det, så vi ikke kan tvile.

Skriften sier ikke bare: «Gud så alt det han hadde gjort, og se, det var overmåte godt» (1 Mos 1,31). Den sier også uttrykkelig: «Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det» (1 Mos 1,27).

Mennesket var altså fra først av i en overmåte herlig tilstand. Forstanden var et klart lys, og viljen var Guds vilje. I hele menneskets vesen, til legeme og sjel, strålte Guds bilde som i et levende speil. Guds visdom strålte i forstanden. Guds godhet, langmodighet og tålmodighet strålte i sinnet. Den guddommelige kjærlighet og barmhjertighet strålte i hjertets bevegelser, den guddommelige rettferdighet og hellighet i menneskets vilje, og den guddommelige mildhet i menneskets gester, minespill og tale.

Verken i legemets lemmer eller i sjelen rørte det seg en ond tilbøyelighet eller et ondt begjær. Uten kamp og uten motstand trakk alt i mennesket mot Gud som det høyeste gode. Alle menneskets krefter stod i den mest fullkomne harmoni. Det fantes ingen splid: Fornuften var underordnet Gud. Kort sagt: Mennesket var i uskyldighetens reneste stand. Det var et klart gjenskinn av Gud, så mennesket kunne kjenne Gud igjen i seg selv.

Derfor hadde Gud også den inderligste glede i mennesket, som var hans bilde, slik en far gleder seg over sitt smilende barn. Og mennesket frydet seg i sin Gud og Skaper. Det var salig, fullt av fred og ro. Ingen frykt, ingen skrekk og ingen motløshet fant rom i hjertet.

Men hvem kan verdig beskrive hvor salig mennesket var i uskyldighetens stand? Vi taler om den slik de som fra fødselen av har bodd i et mørkt fengsel, taler om lysets skjønnhet. Dette var menneskehetens gullalder.

Men akk, hvor kort varte ikke denne salige tiden! Mennesket var som Davids sønn. Om ham står det: «Men så vakker en mann som Absalom fantes det ikke i hele Israel … Fra fotsåle til isse fantes det ikke lyte på ham» (2 Sam 14,25). Men Absalom nøyde seg ikke med sin herlighet. Han fikk også lyst på sin fars kongekrone og gjorde opprør mot ham.

Slik ville heller ikke mennesket nøye seg med den herligheten det var skapt med. Det fikk lyst til å være som Gud, og til sist overtrådte det av egen fri vilje Guds hellige bud. Slik reiste det seg dristig og frekt i opprør mot Gud, sin Herre, Skaper og Far.

Men med dette styrtet mennesket fra sin salige høyde ned i den grufulleste pøl av synd, mørke, død og fordømmelse. Det mistet Guds bilde og ble et bilde av mørkets fyrste. Hadde ikke mennesket falt, ville det ha ført sin opprinnelige herlighet videre til barna sine. På samme måte går nå synden med all dens elendighet i arv til barn og barnebarn, helt til det siste mennesket som blir født på denne jorden.

Men hva da? Finnes det ingen vei tilbake til det tapte paradis for det falne mennesket? Jo, mine kjære! Gud, som er den evige kjærlighet, har i sin uendelige barmhjertighet banet en slik vei for oss alle. Og denne veien er at vi blir fornyet til den tapte rettferdigheten som vi var skapt til. Om denne rettferdigheten vil jeg nå tale til dere.

> For jeg sier dere: Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike.
> Dere har hørt det er sagt til de gamle: Du skal ikke slå i hjel, men den som slår i hjel, skal være skyldig for domstolen. Men jeg sier dere: Den som uten grunn harmes på sin bror, skal være skyldig for domstolen. Og den som sier til sin bror: Raka! skal være skyldig for Rådet. Og den som sier: Du dåre! skal være skyldig til helvetes ild.
> Om du da bærer fram ditt offer til alteret, og der kommer til å tenke på at din bror har grunn til å klage på deg, da la ditt offer ligge der foran alteret, og gå først bort og forlik deg med din bror. Kom så og bær fram ditt offer!
> Skynd deg å være føyelig overfor din motstander mens du ennå er med ham på veien! Ellers vil motstanderen overgi deg til dommeren, og dommeren overgi deg til vakten, og du bli kastet i fengsel. Sannelig sier jeg deg: Du slipper ikke ut derfra før du har betalt til siste øre!

Mine kjære, dette evangeliet er riktignok ikke som den milde duggen som drypper stille ned på hjerter som vansmekter. Men det er herlig som et mektig styrtregn som farer fram under lynglimt og tordenbrak. Først truer det med å ødelegge alle smilende åkrer og rykke opp trærne i skogen. Men etterpå

grønnes, blomstrer og dufter alle engene det har truffet, som en ny skapning. Å, måtte dette evangeliet virke slik på alle våre hjerter!

På grunnlag av det vil jeg nå tale til dere om den rettferdigheten som ingen kan komme inn i himmelen uten: for det første hvilken rettferdighet det er, for det andre hvordan man får den, og for det tredje hvordan det blir åpenbart at man har fått den.

Herre Gud, himmelske Far, du er kjærlighet. Derfor har du ikke bare skapt alle mennesker til et evig, salig liv. Også nå, etter at vi er falt, vil du ikke at noen synder skal dø, men har på nytt åpnet ditt himmelrike for alle. Men du er også hellig og rettferdig. Derfor har du foreskrevet en hellig vei som vi skal gå, og bare på den kan vi nå det salige målet.

Så ber vi deg: Ta vare på oss, så ingen av oss våger å gå på selvvalgte veier mot evigheten, der alt avgjøres. Hjelp oss så hver og en av oss føyer seg etter din hellige ordning. La oss, opplyst og ledet av din Hellige Ånd, gå inn på din hellige vei til himmelen og vandre videre på den, trofast til enden. Akk, Herre, bønnhør oss, og velsign ditt hellige ord så dette kan skje, for din evige kjærlighets skyld. Amen.

I. Hvilken rettferdighet det er

Hvert menneske som ennå tror på Gud og på en himmel eller et evig liv etter døden, innrømmer gjerne at det trengs en viss rettferdighet for å komme inn i himmelen. Allerede samvittigheten sier enhver at ingen kommer dit med synd og urettferdighet. Men hva mener de fleste er den rettferdigheten de håper å bestå med for Gud, og som en gang skal gi dem adgang til himmelen?

Én mener det er nok at han fører et moralsk liv og gjør nytte for samfunnet. En annen mener det er nok at han er from, det vil si at han ber flittig, går i kirken og holder seg til de kristne. En tredje mener det er nok at han så godt han kan, i det minste vokter seg for grove synder og laster. En fjerde hører til dem som lever i laster, men mener det er nok at han tross alle sine misgjerninger og sitt onde liv likevel har mye godt å vise til.

Kort sagt: De fleste mennesker mener at når de noenlunde oppfyller Guds lov så langt et menneskes svake krefter rekker, har de den rettferdigheten Gud krever av dem han skal ta inn i himmelen.

Men hva sier nå Kristus? I evangeliet vårt roper han med stort alvor: «For jeg sier dere: Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike.» Med dette slår Kristus ned alle de tankene de fleste mennesker har om den rettferdigheten de håper å bestå for Gud med. For hva gjorde de skriftlærde og fariseerne, som Kristus her stenger ute fra himmelriket alle sammen? De søkte nettopp, så langt det stod i deres makt, å oppfylle loven etter bokstaven, i det ytre.

Hvilken annen og bedre rettferdighet, som ingen kan komme inn i himmelen uten, kan Kristus da mene? Det viser han oss selv i det som følger, der han legger til: «Dere har hørt det er sagt til de gamle: Du skal ikke slå i hjel, men den som slår i hjel, skal være skyldig for domstolen. Men jeg sier dere: Den som uten grunn harmes på sin bror, skal være skyldig for domstolen. Og den som sier til

sin bror: Raka! skal være skyldig for Rådet. Og den som sier: Du dåre! skal være skyldig til helvetes ild.»

Med dette tillegget vil Kristus tydeligvis ikke si annet enn dette: Vil et menneske ha en rettferdighet som det en gang kan bestå for Gud med, er det ikke nok at det noenlunde oppfyller loven bare etter bokstaven. Det er ikke nok at han bare ikke dreper med hånden, ikke bryter ekteskapet med lemmene sine, ikke stjeler med hånden, ikke vitner falskt med munnen og tjener Gud og nesten med legemet og liknende.

Nei, vil Kristus si, loven er åndelig. Den har en åndelig mening, den går på ånden, den krever hjertet, den krever hele mennesket med tanker, ord og handlinger. Etter loven er derfor bare den rettferdig for Gud som har holdt og oppfylt loven uten noen flekk og uten den minste brist – etter dens sanne, åndelige mening og etter alle dens krav, også de strengeste.

Vi ser også av det lille ordet «for», som teksten vår begynner med, at Kristus virkelig mener dette med den rettferdigheten som alene gjelder for Gud. Dette ordet viser tilbake til det som går foran, der begrunnelsen står.

Rett før teksten vår hadde Kristus sagt: «Dere må ikke tro at jeg er kommet for å oppheve loven eller profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle. For sannelig sier jeg dere: Før himmel og jord forgår, skal ikke den minste bokstav eller en eneste tøddel i loven forgå, før det er skjedd alt sammen. Den som da bryter et eneste av disse minste budene, og lærer menneskene dette, han skal kalles den minste» – det vil si: ingenting – «i himlenes rike. Men den som holder dem og lærer andre dem, han skal kalles stor i himlenes rike» (Matt 5,17–19).

Når Kristus så sier: «For jeg sier dere: Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike» – hvilken annen rettferdighet kan han da mene med dette enn en fullkommen oppfyllelse av Guds lov?

Tenk nå over dette, mine kjære: Loven forbyr alle synder uten unntak og sier: «For den som holder hele loven, men snubler i ett bud, han er blitt skyldig i dem alle» (Jak 2,10). Den som loven kan anklage for så mye som én synd, er altså ikke rettferdig for Gud.

Verden sier: «Et ord er ingen pil.» Men loven sier: «Hvert unyttig ord som menneskene sier, skal de gjøre regnskap for på dommens dag» (Matt 12,36). Den som loven ennå kan anklage, ikke bare for et åpenbart syndig ord, men til og med for et unyttig ord, er heller ikke rettferdig for Gud.

Verden sier: «Tankene er tollfrie.» Men loven sier: Herren «skal føre fram i lyset det som er skjult i mørket, og åpenbare hjertenes råd» (1 Kor 4,5). Og videre: «Du skal ikke begjære!» (2 Mos 20,17). Den som loven ennå kan anklage for onde råd i hjertet, det vil si onde tanker, eller for onde lyster, begjær og tilbøyeligheter, er heller ikke rettferdig for Gud.

Loven sier: «Du skal elske Gud over alle ting og din neste som deg selv» (Matt 22,37–39). «Om noen ikke elsker Herren, han være forbannet! Maran ata!» (1 Kor 16,22). Og: «Hver den som hater sin bror, er en morder, og dere vet at ingen morder har evig liv værende i seg» (1 Joh 3,15). Den som loven ennå kan

anklage for at han har elsket noe høyere enn Gud og seg selv høyere enn nesten, eller at han til og med har hatet nesten, er heller ikke rettferdig for Gud.

Loven sier: «Den som altså vet hva godt han burde gjøre, men ikke gjør det, for ham er det synd» (Jak 4,17). Den som loven ennå kan anklage for at han har forsømt noe godt som han kunne gjøre, er heller ikke rettferdig for Gud.

Til sist sier loven: «Dere skal være hellige, for jeg, Herren deres Gud, er hellig» (3 Mos 19,2). «Vær da fullkomne, likesom deres himmelske Far er fullkommen» (Matt 5,48). Den som loven ennå kan anklage for at han ikke er hellig og ren – ja, at han ikke er helt fullkommen – er heller ikke ennå rettferdig for Gud.

Se, dette er den rettferdigheten Kristus mener når han sier: «For jeg sier dere: Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike.»

Her vil nok mange si: «Dette er harde ord! Hvem kan høre dem?» (Joh 6,60). Men, mine kjære, hvor harde de enn kan virke, er de likevel urokkelig sanne og visse. For Gud er hellig og uforanderlig. Derfor må han kreve en fullkommen rettferdighet av hvert menneske som skal tas inn i hans himmel.

Gud kan heller tilintetgjøre himmel og jord enn oppheve sin lov og forandre den viljen han har uttalt i den. Han har sagt: «Dere skal være hellige, for jeg, Herren deres Gud, er hellig.» Han har sagt: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (Gal 3,10; 5 Mos 27,26). Og slik må det bli stående i all evighet.

II. Hvordan man får denne rettferdigheten

Men hva da? sier dere. Hvem kan etter denne læren bli frelst? Hvem kan nå en slik rettferdighet som Gud krever av oss? Må ikke da hvert menneske helt oppgi håpet om å komme inn i himmelen? Jeg svarer: Nei! La oss nå for det andre høre hvordan et menneske kan få den rettferdigheten som gjelder for Gud.

Det første vi her må merke oss, er at ingen kan få den rettferdigheten som alene gjelder for Gud, ved lovens gjerninger. Loven åpenbarer oss riktignok hvilken rettferdighet Gud krever av oss, men den gir oss ingen kraft til å oppnå den. Den viser oss nok at vi er døde, men den gjør oss ikke levende. Derfor skriver Paulus til galaterne: «Bare hvis det var gitt en lov som hadde kraft til å gjøre levende, kom rettferdigheten virkelig av loven» (Gal 3,21).

Mange har strebet etter å gjøre seg rettferdige for Gud ved å være flittige i gode gjerninger, ved fromhet, ved å skille seg helt fra verden, ved bønn, faste, nattevåk og alle slags smertefulle selvplagerier. Men uansett hvor mange de har vært, har alt dette alltid vært forgjeves og bortkastet arbeid.

Ingen kan jo forandre sitt eget hjerte. Og hjertet vårt er av naturen fordervet, tilbøyelig til synd og fullt av syndige lyster og begjær. Derfor er det også umulig for et menneske å gjøre hjertet sitt helt rent for Gud, slik Gud krever det av alle mennesker under trussel om sin evige unåde.

Derfor skriver apostelen om hele jødefolket: «Israel derimot, som søkte rettferdighetens lov, kom ikke fram til denne lov» (Rom 9,31). «For det vitnesbyrdet gir jeg dem at de har nidkjærhet for Gud, men uten den rette forstand. Da de

ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet …» (Rom 10,2–3).

Men det var ikke bare de hykleriske fariseerne og skriftlærde og det stakkars, uvitende folket som forgjeves strebet etter en gyldig rettferdighet med egne lovgjerninger. Like forgjeves strebet de som tok dette helt alvorlig. Den dypt falne David måtte ikke bare rope: «Gå ikke i rette med meg», men han måtte også legge til: «For ingen som lever, er rettferdig for ditt åsyn» (Sal 143,2).

Selv Job – Guds ord gir ham dette vitnesbyrdet: «Han var en uklanderlig og rettskaffen mann, som fryktet Gud og holdt seg fra det onde» (Job 1,1) – selv han måtte rope: «Hvordan skulle da et menneske være rettferdig for Gud eller en som er født av en kvinne, være ren?» (Job 25,4). «Om jeg vasket meg med snø og renset hendene mine med lut, likevel skulle du dyppe meg i en grøft, så mine egne klær ville få avsky for meg» (Job 9,30–31).

Slik taler også Jesaja: «Vi ble som den urene alle sammen. All vår rettferdighet ble som et urent klesplagg» (Jes 64,5). Og slik de hellige taler i Skriften, slik har alle hellige måttet tale til alle tider.

Når martyrene for Kristi og hans sannhets skyld steg opp på bålet, kunne ikke engang de rose seg av at de ville tre glade fram for Gud med sin egen fromhet og hellighet. Også de måtte midt i flammene overgi seg som syndere til Guds barmhjertighet. Den hellige Bernhard hadde fra ungdommen av ført et beundringsverdig hellig liv. Likevel måtte han rope på dødsleiet: «Perdite vixi», det vil si: «Jeg har levd et fordømmelig liv.» (*Luther* XIX, 2315.)

Hvilken vei kan da et stakkars, svakt, syndig menneske likevel gå for å komme til en rettferdighet som gjelder for Gud? Den eneste veien er den evangeliet viser, nemlig troen på Jesus Kristus. Ja, den som gir avkall på sin egen rettferdighet – på alle sine gjerninger, på all sin vilje, evne, løping og streving – og tror på Kristus, ham erklærer Gud av nåde for løst fra alle hans synder.

For Kristus har oppfylt loven fullkomment for alle mennesker, og ved sin uskyldige lidelse og død har han båret og sonet deres synder. Gud erklærer den som tror på ham, for like rettferdig som om han hadde oppfylt loven like fullkomment som Kristus selv, hans enbårne Sønn.

Den som tror på Kristus, har i evangeliet en fullkommen kvittering som Gud selv har skrevet ut – uansett hvor stor gjeld han har hatt hos Gud.

Den som tror på Kristus, har i sin Frelsers liv, lidelse og død en så fullgyldig fortjeneste at Gud selv ikke kan fordømme ham på den dagen – selv om han ikke har det minste gode å vise fram for Gud. Nei, Gud må erklære ham fullkommen rettferdig for alle engler og alle skapninger. Kort sagt: Den som tror på Kristus, har den bedre rettferdigheten som ingen kan komme inn i Guds rike uten.

Denne læren står så klart i Den hellige skrift at bare en blind ikke kan finne den der. Allerede om Abraham står det: «Abram trodde på Herren, og han regnet ham det til rettferdighet» (1 Mos 15,6). Og alle profetenes prekener har ikke noe annet mål enn å vise hvordan Herren selv er vår rettferdighet (Jer 23,6).

Men går vi til Det nye testamente – hvor skal vi da begynne, og hvor skal vi slutte, om vi skulle nevne alle stedene som sier at den sanne rettferdigheten bare blir vunnet av nåde ved troen? Slik taler blant andre Paulus, den store

forkynneren av nådens rettferdighet: «For det er ingen forskjell, alle har syndet og mangler Guds herlighet. Og de blir rettferdiggjort for intet av hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus» (Rom 3,22–24).

«Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,5). «For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger» (Rom 3,28).

Å, salige er derfor alle stakkars syndere som er blitt trette av sine egne veier, der de forgjeves har søkt ro, fred og rettferdighet, og som til sist griper Kristus i troen og sier til ham: «Herre, jeg er en synder, men du er hellig i mitt sted. Mitt liv og min lidelse er bare urettferdighet, men ditt liv og din lidelse er min rettferdighet!»

Da kan de glade og trygge vende seg mot hele verden, ja, mot Guds lov selv, og frimodig utfordre dem til å anklage. De kan håne synd, død og helvete og rope: «Hvem vil anklage meg, Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør meg. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død for meg, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp for meg, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for meg» (Rom 8,33–34). Halleluja!

III. Hvordan det blir åpenbart at man har fått den

Men, mine kjære, så lett som enhver synder etter dette kan få den rettferdigheten som gjelder for Gud, like lett kan en også bare innbille seg at en allerede har funnet denne høyeste skatten, uten å eie den i sannhet. Blant dem som ennå holder Bibelen for sann, er det nok bare få som ikke tror at også de er rettferdige for Gud ved Kristus. Den som bedrar seg selv i dette, er tusen ganger mer ulykkelig enn en åpenbar synder som vet at han ennå ikke har noen del i Kristus.

Men det finnes visse kjennetegn som åpenbarer om et menneske allerede har den tilregnede nåderettferdigheten eller ikke. Om disse kjennetegnene vil jeg til slutt si noen få ord.

Det er sikkert at den som har grepet Kristus som sin rettferdighet, ikke lenger «holder seg til gjerninger», som Paulus sier. Det vil si: Han søker ingen fortjeneste, ingen trøst og ingen rettferdighet for Gud i sine gjerninger.

Men like sikkert er det at den som har troens rettferdighet, da også er ivrig i helliggjørelsen. Han er det ikke lenger av tvang, men av et villig hjerte, ikke lenger i håp om lønn, men av hjertelig, takknemlig kjærlighet til Gud. Han søker ikke sin egen ære, men vil ære sin Gud og Frelser, som har gjort så store ting med ham, tilgitt ham alle hans synder og ikledd ham sin uskyldighets klesdrakt.

Så snart et menneske tror dette av hjertet, blir denne troen i ham en himmelsk spire til et nytt, gudelig liv. Troen bringer Den Hellige Ånd med seg. Ånden refser nå selv den minste syndige bevegelse og strider mot den, og slik driver han menneskets vilje til alle gode gjerninger.

Når Guds strenge lov blir forkynt for et menneske som i sannhet tror, og loven åpenbarer ham syndene hans, setter han seg ikke opp mot den. Han nekter dem ikke og unnskylder dem ikke, men bekjenner dem ydmykt og ber om tilgivelse.

Han prøver heller ikke å avvise lovens strenge krav og liksom gjøre eggen sløv, men gir seg straks over. Han vil heller dø enn med vitende og vilje gjøre noe når han ikke sikkert vet om det er synd eller ikke.

Luther beskriver troens vesen svært vakkert slik: «Troen er et Guds verk i oss, som forvandler oss og føder oss på ny av Gud og dreper den gamle Adam. Den gjør oss til helt andre mennesker i hjerte, hu, sinn og krefter og bringer Den Hellige Ånd med seg. Å, det er noe levende, uhvilende, virksomt og mektig, denne troen! Derfor er det umulig at den ikke uten opphold skulle gjøre godt. Den spør heller ikke om det skal gjøres gode gjerninger, men før man spør, har den gjort dem, og den er alltid i virksomhet.»

Se, dette er det som åpenbarer om noen har den rettferdigheten som gjelder for Gud. Den som nok kan tale vakkert om tro og rettferdiggjørelse og diskutere om sin kristne frihet, men ikke viser disse fruktene, bedrar bare seg selv og vil en gang ikke bestå.

Et viktig eksempel på dette gir Kristus i evangeliet vårt når han sier til slutt: «Om du da bærer fram ditt offer til alteret, og der kommer til å tenke på at din bror har grunn til å klage på deg, da la ditt offer ligge der foran alteret, og gå først bort og forlik deg med din bror. Kom så og bær fram ditt offer! Skynd deg å være føyelig overfor din motstander mens du ennå er med ham på veien! Ellers vil motstanderen overgi deg til dommeren, og dommeren overgi deg til vakten, og du bli kastet i fengsel.»

Her viser Kristus oss hvilket sinn den har som er rettferdig av nåde i Kristus. Han er ikke bare ivrig i å tjene Gud, men har også en øm kjærlighet til brødrene sine. Han vil ikke bare være forsonet med Gud, men også med nesten. Han regner til og med all sin gudstjeneste for unyttig hvis nesten samtidig har grunn til å sukke over ham. Ja, han går sin neste i møte og søker å forsone seg med ham, også når det ikke er han som har krenket nesten, men nesten som har krenket ham.

Prøv dere da selv etter dette, mine kjære! Dere sier at Kristus er deres rettferdighet – men kan dere også vise fram slike kjennetegn på at dere taler sant? Bærer dere de fruktene som aldri uteblir der det er sann tro? Eller hører dere nok gjerne om tro og nåde, men ikke gjerne om fruktene av dem?

Vil dere nok gjøre det ene og det andre, men ikke nettopp det som er et for tungt kors for kjøttet deres, det som så å si går løs på livet til det gamle mennesket? Vil dere gi tiende av mynte, anis og karve, men la ugjort det som veier tyngre i loven – avsile myggen, men sluke kamelen (Matt 23,23–24)?

Hvor er frykten deres for synden? Hvor er fornektelsen deres av verden og av deres egen forfengelighet? Hvor er den ømme samvittigheten deres? Hvor er kjærligheten deres til Guds ære og til nesten? Hvor er iveren deres etter å forsone dere, selv med dem som har krenket dere?

Det er riktignok sant at de kristne i dette livet bare har Ånden som førstegrøde (Rom 8,23). De er ennå ikke bare ånd; de har fortsatt kjøtt og blod, som strider mot Ånden. Men hos den kristne er det likevel strid, og kjøttet får ikke herredømmet hos ham. Kjemper også dere mot dere selv, og bringer dere hver dag hjem i det minste noen seierstegn fra kampen?

Akk, gid ingen bare på skinn ville gå til Kristus! Gid enhver ville ta imot ham av hjertet! For den som vil tre fram for Gud i sin egen rettferdighet uten Kristus, vil ikke bestå. Han vil erfare det Kristus sier til slutt i evangeliet vårt: «Sannelig sier jeg deg: Du slipper ikke ut derfra før du har betalt til siste øre!»

Måtte vår kjære Herre Jesus Kristus bevare oss fra det, for sin fullgyldige betalings skyld. Amen.

Sjuende søndag etter treenighets-søndag

Mark 8,1–9

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og vår Herre Jesus Kristus. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår dyrebare Frelser!

En sann kristen, en som skal bli salig, er noe ganske annet enn de fleste mennesker innbiller seg. Folk flest mener at en kristen høyst skiller seg fra andre mennesker ved dette: Han vokter seg for alle grove synder, han bekjenner seg til de kristne og holder seg til dem, han trekker seg tilbake fra alle åpenbart verdslige fornøyelser, han hører, leser og bruker Guds ord flittigere enn andre – og så setter han naturligvis i noen grad sin lit til Kristus.

Men alt dette er helt feil. Ved slikt kan et menneske skille seg fra andre uten å være en sann kristen. Den hellige apostelen Paulus skriver tvert imot til galaterne i sjette kapittel: «For det som betyr noe, er verken å være omskåret eller uomskåret, men å være en ny skapning» (Gal 6,15).

En sann kristen, en som skal bli salig, er altså en ny skapning, det vil si et menneske som Den Hellige Ånd har forvandlet og skapt om innvendig – i hjerte, hu, sinn og alle krefter.

Men denne forvandlingen viser seg først og fremst i hvordan han er sinnet mot synden. For det første ligger det ham nemlig på hjertet å erkjenne stadig grundigere og mer levende alt det som etter Guds ord er synd. Og så hater og frykter han enhver synd, også den som ser aller minst ut – enten det er i gjerning eller ord, i fakter eller i tanker og begjær.

Hver gang han våkner om morgenen, er derfor hans største lengsel å bli bevart for enhver synd i dagen som ligger foran ham. Og hver gang han blir fristet til synd i løpet av dagen – om synden så synes aldri så liten og tilgivelig – tenker han i sitt hjerte som Josef: «Hvordan skulle jeg da gjøre denne store ondskapen og synde mot Gud?» (1 Mos 39,9)

Et hovedkjennetegn på sanne kristne er derfor også dette: De vil ikke bare la være å bli rike ved synd, ja, de vil ikke engang vinne noe ved den – de vil heller lide det største tap enn å tynge samvittigheten med noe som helst syndig. Er de for eksempel blitt bedratt med falske penger, eller har noen på svikefullt vis

solgt dem dårlige varer, så prøver de ikke å holde seg skadesløse ved å prakke dette på andre så fort som mulig. De vil heller lide skade enn begå synd.

Og er det tvilsomt om de kan ta en fortjeneste i et bestemt tilfelle uten å synde, så nøyer de seg ikke med at fortjenesten sannsynligvis ikke er syndig. Enten må de bli helt visse på det, eller – når de ikke kan komme til klarhet – velger de det visse og sikre framfor det uvisse og usikre. Uten å rådføre seg med kjøtt og blod lar de da fortjenesten fare.

I slike saker søker de ikke råd hos dem som tar lett på slikt, og som uten klar grunn i Guds ord prøver å gjøre samvittigheten deres lett og føyelig. De søker dem som tar slike saker alvorlig og skjerper samvittigheten. Og de kan umulig gjøre som falske kristne så ofte gjør: bære på et hemmelig hat og nag til slike rådgivere fordi de er så ubøyelig alvorlige.

Kort sagt: Når det gjelder å vinne jordiske goder, går sanne kristne, de som skal bli salige, ut fra denne grunnsetningen: «For hva gagner det et menneske om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel?» (Matt 16,26)

Kunne de vinne hele verden ved en klok spekulasjon der samvittigheten likevel kommer litt i knipe, eller kunne de unngå et aldri så stort tap ved en synd som mennesker lett ville unnskylde – så ser de på det som en felle som verden, kjødet og Satan har satt opp for dem. Og de flykter fra den som om helvetes svelg åpnet seg foran dem.

Verden holder dem riktignok for dårer og narrer for dette. Men hva så? I evigheten skal en få se hvem som var klokest. Jeg er redd mang en skinnkristen da vil ønske at han kunne skjule for Guds øyne den fortjenesten som synden henger ved som en blodflekk som ikke kan vaskes bort. Men den syndige fortjenesten vil da bli som en tung stein om halsen hans. Den vil dra ham ned og senke ham for evig i helvetes avgrunn, der alle hyklere får sin lodd.

Men den som for Guds skyld sa nei til en fortjeneste som bare var tvilsom, og som for samvittighetens skyld med glede bar tapet, han skal der få se dette tapet forvandlet til evige, uforgjengelige rikdommer.

Men, mine kjære, en sann kristen lar ikke bare den mest fristende vinning fare og lider ikke bare det tyngste jordiske tap heller enn å synde. Han gjør det til og med heller enn å miste det minste av det åndelige. Og om dette vil jeg nå tale videre til dere.

> På denne tiden skjedde det igjen at en stor folkemengde var samlet, og de hadde ikke noe å spise. Han kalte da disiplene til seg og sa: Jeg har inderlig medynk med folket. For de har alt vært hos meg i tre dager, og de har ikke noe å spise. Sender jeg dem hjem fastende, vil de bli utmattet på veien. Noen av dem er jo kommet langveis fra.
> Hans disipler svarte ham: Hvor skulle noen få tak i nok brød til å mette alle disse her i ørkenen? Han spurte dem: Hvor mange brød har dere? De svarte: Sju.
> Da bød han folket å sette seg ned på marken. Han tok de sju brødene og holdt takkebønn. Så brøt han dem og ga til disiplene sine for at de skulle dele ut. Og de delte ut til folket. De hadde også noen få småfisker. Han ba velsignelsesbønnen og bød at også de skulle deles ut. Alle spiste og ble mette, og de tok opp

det som var til overs av brødstykkene, sju store kurver. De var omkring fire tusen. Og han lot dem dra bort.

Dette evangeliet gir meg i dag anledning til å legge fram for dere:

At sanne kristne gjerne ofrer det legemlige for det åndelige.

Og i den forbindelse vil jeg vise for det første *at* de gjør dette, og for det andre *hvor vel* de gjør i det.

Herre Jesus, du vet at vi lever i en tid og i et land der alle dag og natt strever etter å bli rike på goder som er forfengelige og forgjengelige, og der de derfor glemmer de godene som er sanne og evige. Å, hvor mange av dine har ikke allerede mistet deg på den måten – deg som kom til denne jord bare for å bringe himmelske goder!

Velsign derfor forkynnelsen av ditt ord i denne stund for oss alle, så den kan skape i oss et himmelsk sinn, et sinn som først søker ditt rike og din rettferdighet, og som gjerne gir avkall på jordens ustadige goder for å få dine himmelske goder. Hør oss for din barmhjertighets skyld. Amen.

I. At sanne kristne gjør dette

I dagens evangelium ser vi folket fylt av en iver etter Guds ord som vi senere aldri ser maken til i evangeliene. Av det som står foran, går det fram at Kristus var vendt tilbake til Galilea fra en kortere reise i området rundt de hedenske byene Tyrus og Sidon. Så hadde han gått opp på et fjell sammen med disiplene sine, i et øde område ikke langt fra Gennesaretsjøen.

Hva skjer? Det er den varme årstiden, men likevel strømmer folket straks i store skarer fra alle kanter etter Kristus, dels for å få sine syke helbredet av ham, dels for å høre hans ord.

Noen kommer hit helt fra fjerne trakter – og ikke bare menn, men også kvinner. Mange av dem lar seg ikke engang holde tilbake av at de har diebarn. I den glødende solsteken legger de ut på den lange, slitsomme reisen til Kristus gjennom øde, vannløst og fjellendt land. Uten å tenke seg lenge om tar de med seg sine kjære små som en søt byrde. Slik har tilhørerskaren til sist svulmet opp som en elv, til 4000 menn, kvinner og barn ikke medregnet.

Kristus begynner å preke. Dagen går fort mens de lytter til ordene om det evige liv som strømmer fra hans munn. Kvelden kommer, men ingen gjør seg i stand til å dra hjem. Tvert imot tar alle gjerne til takke med et nattleie på den harde jorden under åpen himmel for å få høre Kristus igjen neste dag. Ja, heller ikke den andre dagen kan de rive seg løs fra Kristus; de holder ut til den tredje.

Men nå kommer det en stor nød. Folket hadde nok ikke selv tenkt fra først av at de skulle bli så lenge hos Kristus i ørkenen. De hadde derfor bare tatt med seg et lite forråd av mat, og selv om de hadde vært sparsomme, var det nå helt oppbrukt etter tre dagers måltider.

Etter fornuften å dømme hadde folket derfor åpenbart gått for langt i sin iver etter Guds ord. For tenk etter: Hvor skulle de mange tusener få mat fra her midt i ørkenen? Eller hvordan skulle de alle – og blant dem var det så mange svake kvinner og spe barn – klare å gå den lange, slitsomme veien til der folk bodde,

uten mat? Faren er tydelig stor – så stor at Herren selv sier: «Sender jeg dem hjem fastende, vil de bli utmattet på veien.»

Se, mine kjære, i dette folket har vi et levende eksempel på hvordan de handler som ikke lenger lar seg drive av kjøtt og blod, men av Guds Ånd – med ett ord: de som er blitt sanne kristne.

Hvordan forholder de seg da?

Hyklerne vil heller tillate seg en synd enn lide timelig skade. Sanne kristne er langt fra slik. Tvert imot lider de heller en slik timelig skade enn å måtte savne noe i det åndelige. Med glede ofrer de det timelige for det åndelige.

Falske kristne vil nok også holde seg til Kristus og tjene ham, men bare så langt det lar seg gjøre uten å ofre noe særlig av tid, penger, ro og bekvemmelighet, av ære og andre yndlingsønsker og goder. De regner det for eksempel for åpenbart svermeri og dårskap om noen heller lar være å slå inn på en vei som ville gjøre ham rik på jordisk gods, for å få mer åndelig næring.

Falske kristne vil nok heller ikke være forrædere mot Guds ord. Men må de gå et godt stykke for å høre det, må de attpå lide litt under hete og lummer luft i den varme årstiden, eller må de av og til vente litt lenge – om det så bare er like mange timer som folket den gang holdt ut i dager hos Kristus – da synes de at det er altfor mye forlangt.

Enten prøver de å slippe unna plikten på en så anstendig måte som mulig, eller de gjør den med motvilje, bare for å gjelde for kristne. Og så holder de seg selv for svært store martyrer.

Helt annerledes er det med den sanne kristne. Det nye vesenet hos et menneske som er blitt en sann kristen, består nettopp i dette: I hvert tilfelle setter han det åndelige framfor det legemlige, det evige framfor det timelige, det himmelske framfor det jordiske.

Derfor mister han gjerne noe av det jordiske når han vinner noe åndelig ved det. Det er ikke fordi han mener at han må handle slik, men fordi han vil handle slik; ikke fordi han blir tvunget til det utenfra, men fordi han drives til det innenfra; ikke fordi han tror at han ellers ikke kunne unngå helvete og nå himmelen, men fordi hjertet hans drar ham slik at han ikke kan annet.

Lik folket som Guds Ånd den gang hadde vakt opp, ofrer en sann kristen gjerne en del av tiden sin – og den jordiske fordelen han kunne ha vunnet i den tiden – for å kunne høre og grunne på Guds ord. For ordets skyld tåler han gjerne både det ene og det andre besværet og ofrer legemlig ro og bekvemmelighet.

En sann kristen gir gjerne opp en innbringende stilling når han der får sørget altfor lite for sjelens næring. I stedet velger han en stilling der han vinner mindre i jordisk henseende, ja, der han kanskje må være tjener i stedet for herre – bare han der kan få større åndelige fordeler.

En sann kristen som virkelig mener alvor med sin kristendom, forlater aldri sitt fedreland og drar til et annet land for å bli rik. Men han forlater gjerne et sted der han allerede har store utsikter til å bli rik, og drar til et sted der han ikke har slike utsikter, hvis han der ser større fordeler for sin egen og barnas sjel.

Hvordan en sann kristen er sinnet mot det jordiske sammenlignet med det himmelske, viser han også ved at han er gavmild når han støtter de fattige og

arbeidet for Guds rike. Jo rikere han blir, desto rikeligere og større blir gavene hans. Og han regner så lite engstelig at han av og til, lik folket i evangeliet vårt, kommer i stor forlegenhet på grunn av sin iver etter det åndelige – ja, i overhengende fare for å mangle det nødvendigste selv.

Kort sagt: En sann kristen akter enhver jordisk vinning for tap hvis den tar noe fra ham i det åndelige. Men han akter ethvert jordisk tap for vinning hvis det fremmer hans åndelige liv.

II. Hvor vel de gjør i det

Slik tenker og handler den sanne kristne. For det andre vil jeg nå tale til dere om hvor vel han gjør i dette.

Folket – også kvinner med spe barn – ble den gang drevet av Guds Ånd og gikk en lang vei i glødende hete for å oppsøke Kristus midt i en ufruktbar, folketom ørken og høre hans ord. Da var det nok mange som også ville holde seg til Kristus, men som regnet disse ivrige tilhørerne for vanvittige narrer og sa det rett ut.

Disse menneskene holder seg selv for kloke og samtidig for fromme. Hadde de vært til stede da folket til sist, slik det så ut for mennesker, kom i fare for å dø av sult fordi de ivret etter å høre riktig mye av Guds ord, så ville disse kloke og fromme folkene uten tvil ha sagt: «Der ser dere hva en overdreven fromhet fører til. Hvem kan nå ha medlidenhet med dere, dårer som dere er? Dere har selv frivillig dratt ulykken over dere.»

Men, mine kjære, om de falske hellige kanskje kunne tenke slik, så tenkte ikke Kristus slik. Tvert imot hadde han inderlig behag i iveren hos dette folket som Gud hadde vakt opp. Da folket kom i nød på grunn av denne iveren, sier han derfor ikke at det går dem helt som fortjent for deres ubetenksomhet og overdrevne begjær etter Guds ord. Nei, han sier: «Jeg har inderlig medynk med folket. For de har alt vært hos meg i tre dager, og de har ikke noe å spise. Sender jeg dem hjem fastende, vil de bli utmattet på veien.»

Men Kristus lot det ikke bli med disse ordene om sin inderlige kjærlighet til dette trofaste, ivrige folket. Han byr nå folket å slå seg ned, og slik setter han dem så å si til et tomt bord. Kristi preken har styrket dem i troen, og de lyder. Uten å tvile og knurre slår de seg ned og setter seg virkelig til Kristi tomme bord.

Og hva skjer? Kristus tar de siste sju brødene og noen få fisker, som disiplene ennå hadde igjen til ham og seg selv. Han tar dem i sine hender – i de hendene som Faderen hadde gitt alt i – takker, det vil si lyser velsignelsen over dem, bryter forrådet i stykker og gir det til disiplene for at de skal dele det ut.

Og se! Under Kristi velsignende hender øker maten på underfullt vis. Han deler ut helt til den siste av de sultne tusenene har fått sitt, ja, det blir enda sju kurver fulle av stykker til overs.

Så drar da alle bort, mette, styrket og vederkveget på legeme og sjel. Og Gud vet hvor mange som kanskje kunne takke disse tre dagene for trøst hele livet og til sist for den evige salighet – de dagene da Kristus ga dem mat, først til sjelen og så til legemet. Men de fleste av dem som var blitt hjemme fordi de trodde det

var klokest, er vel blitt utmattet på legeme og sjel på veien gjennom dette livets ørken og har gått fortapt.

Like vel som folket altså gjorde da det brakte store offer for å høre Kristus, like vel gjør alle sanne kristne, mine kjære, når de ofrer det legemlige for det åndelige.

La bare verden holde dem for dårer, ja, for hyklere, fordi de for himmelens skyld ofte glemmer jorden, og fordi de i sin lengsel etter det åndelige setter omsorgen for det legemlige til side – de gjør likevel vel i det.

For det første er de nettopp derfor yndlingene til sin Gud og Frelser, og han ser på dem med velbehag – enten verden og de falske kristne vil tro det eller ikke. Og hvem kan være lykkeligere enn den som har Gud på sin side, om så hele verden er mot ham? For apostelen sier: «Er Gud for oss, hvem er da imot oss?» (Rom 8,31)

La så verden med skadefryd se at de ivrige kristne for det meste kommer til kort i det jordiske, ja, ofte havner i nød. Det er ikke bare fordi de ikke vil bruke syndige midler for å bli rike, men også fordi de bruker så mye tid på å gi sjelen næring og har så mange utgifter til sine fattige brødre og søstre og til arbeidet for Guds rike. De gjør likevel svært vel i det.

For midt i fattigdommen og den nøden de har for en tid, ser Kristus ned på dem med den inderligste barmhjertighet. Alle legemlige savn de tar på seg for det åndeliges skyld, også de minste, regner Kristus dem høyt til gode. Det de savner i det legemlige og timelige, erstatter han dem hundre ganger og vel så det allerede her med himmelsk trøst, styrke og vederkvegelse.

Og han fører dem underfullt gjennom all nød, så de til sist alltid får det de trenger. Når nøden er størst, er hjelpen alltid nærmest. På dem slår de gamle ordtakene til: «Kirkegang spiller ingen tid» og «Almisse gjør ingen fattig».

Men, mine kjære, vil vi se riktig tydelig hvor vel sanne kristne gjør i å ofre det legemlige for det åndelige, da må vi kaste et blikk inn i evigheten.

Den som her heller ga avkall på noe i det åndelige enn i det legemlige og jordiske, kan nok, når høstdagen kommer, få kjenne i all evighet hvor mangelfullt han sådde. Men den som her gjerne ofret det legemlige for det åndelige, skal der finne igjen enhver selvfornektelse han tok på seg her, også den minste. Den skal være som en kapital Gud la til side for ham, og som Gud nå betaler ham evige renter av.

Hva disse rentene skal bestå i, har ennå intet øye sett og intet øre hørt, og det har ennå ikke kommet opp i noe menneskes hjerte (1 Kor 2,9). Men de skal være for store til å måles, for mange til å telles og for kostelige til å sammenlignes med noe jordisk.

Derfor, alle dere som hittil har satt det himmelske framfor det jordiske, og som nettopp derfor også har gått som pilegrimer gjennom denne verden: Vær på vakt så ikke hjertet deres likevel til sist blir fanget av det jordiske! Hold ut! Snart er reisen over, og da følger rikdom på fattigdom for Kristi skyld, nytelse på forsakelse, ære og høyhet på ringhet og forakt. Amen.

Åttende søndag etter treenighets-søndag

Matt 7,15–23

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Guds kirke på jorden har fra begynnelsen av vært en stridende kirke. Ikke bare har verden og dens mektige alltid undertrykt og forfulgt den; i selve kirken har det også alltid stått fram menn som har spredt falske lærdommer og skaffet seg tilhengere. Slik har de skapt uro og ført splittelse og anstøt inn i den.

I Adams kirke var den selvrettferdige Kain, i Noahs kirke Ham, som foraktet sin far, og i Abrahams kirke spotteren Ismael. I profetenes kirke var det mange falske profeter som prekte enda Herren ikke hadde sendt dem; de ga folket falsk trøst og forførte det til avgudsdyrkelse.

Selv i apostlenes kirke sto det fram vranglærere nesten overalt der evangeliet ble forkynt og tatt imot. De skapte splittelse og ødela ofte hele menigheter som sto i blomst. Blant dem nevner Paulus særskilt ved navn kobbersmeden Aleksander, Hymeneus og Filetus, og Johannes nevner hele nikolaittenes sekt.

Slik har det gått helt til denne dag. Overalt der den rene lære noen gang har lydt, har det stått fram motstandere. Aldri har Satan kunnet la kirken eie sine himmelske goder i fred. Derfor har kirken også stadig måttet bruke Guds ord, ikke bare som føde for sjelen, men også som våpen i en uopphørlig kamp mot falske lærere.

Hører en kirke opp å stride, kan den ikke lenge være en kirke. Vårsolen lokker ikke bare de grønne spirene fram, men vekker også ugresset av vintersøvnen. Slik våkner også Satan alltid når Guds ord blir forkynt til velsignelse. Han prøver å så sitt ugress blant hveten og kvele den.

Nå spør vi: Hvorfor tillater Gud at hjorden hans ikke bare blir voktet av sine hyrder, men også angrepet av ulver, som gir seg ut for å være hyrder for så å fange fårene med list og rive dem i stykker? Gud kunne jo hindre det – hvorfor gjør han det ikke? Guds ord nevner særlig to grunner. Gud tillater det dels for å prøve sine barn, dels for å straffe de utakknemlige tilhørerne.

Paulus sier til korinterne: «For det må være partier blant dere, for at det kan vise seg hvem som er ekte blant dere» (1 Kor 11,19). Hvis ingen angrep den rene

lære, denne kostbare skatten, ville det aldri komme ordentlig fram hvem som holder fast ved den. Men når falske lærere og svermere står fram i kirken, blir det åpenbart hvem som mener det ærlig med det rene ord. Da blir de rettskafnes tro satt på prøve, og den holder.

Ble den rene lære aldri angrepet, ville de kristne snart bli dorske, late og lunkne. Men jo mer forførende andres avvik fra den er, desto mer blir de kristne drevet til å granske Guds ord for alvor og gi nøye akt på hvert ord.

Jo hardere de som forfalsker Ordet, presser på en rettroende lærer, desto nøyere må han granske alt. Slik vokser han desto mer i gudfryktig kunnskap og visshet. Vranglærerne er altså ikke noe annet enn kirkens slipesteiner; ved dem lærer kirken å bruke Åndens sverd stadig skarpere. Slik vet Guds hånd å lede det onde til det gode.

Men Gud fullbyrder ofte også sine tyngste dommer gjennom falske lærere. Han gir ofte et land eller en kirke trofaste tjenere for en tid. Men så ringeakter folk kanskje deres rene forkynnelse og takker ikke Gud for den. De setter jordiske goder høyere enn det rene ord og sakrament og begynner til og med å skamme seg over den rene lære overfor verden. De vil ikke gjøre noe for å holde oppe det rettroende prekeembetet, de hører Guds ord med et søvnig sinn og lærer til sist kanskje å forakte det.

Da lar Gud slike utakknemlige disipler miste den himmelske skatten. De som har foraktet brødet fra Guds dyrebare ord, får til gjengjeld steiner å spise – kraftløse menneskelærdommer. Slik sier Paulus om de kristne i den siste tid: «De tok ikke imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen» (2 Tess 2,10–11).

Derfor, mine kjære tilhørere, må dere ikke akte det ringe at dere nå kan høre Guds rene ord hver søndag. Jeg vet at jeg ikke forkynner dere mitt eget hjertes tanker, men Guds råd til vår frelse, slik det er åpenbart i Guds ord og gjentatt, utlagt og bekjent i den rettroende kirkes bekjennelsesskrifter. Jeg vet at dere blir salige når dere tar det jeg forkynner, til hjertet, gir akt på det og bevarer det.

Men, mine kjære, mitt embete krever at jeg ikke bare skal være i stand til å formane ut fra den sunne lære, men også til å gjendrive dem som sier imot (Tit 1,9). Det er ikke bare min oppgave å føre dere ut på evangeliets beitemark; jeg skal også advare dere mot falske lærere. La meg derfor nå gripe den anledningen dagens evangelium gir meg til det.

Teksten er Matt 7,15–23:

> Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver. På fruktene skal dere kjenne dem. Sanker en vel druer av tornebusker, eller fiken av tistler? Slik bærer hvert godt tre god frukt, men et dårlig tre bærer dårlig frukt. Et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt. Hvert tre som ikke bærer god frukt, blir hogd ned og kastet på ilden. Derfor skal dere kjenne dem på deres frukter.
> Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike, men den som gjør min himmelske Fars vilje. Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!

I versene foran har Kristus lagt fram den rette lære. I teksten vi har lest, advarer han nå mot de falske lærerne og sier til tilhørerne sine: «Vokt dere!» Med disse ordene tar Kristus dommen fra lærerne og gir den til disiplene; han tar den fra hyrdene og gir den til fårene. Derfor legger jeg nå fram for dere:

Fårenes dom over sine hyrder. Jeg vil vise dere for det første at fårene er dommerne, for det andre at de derfor skal kjenne den rette lære og stå fast i den, for det tredje at de ikke må la seg blende av et godt skinn alene, og endelig for det fjerde at de framfor alt må se på de rette fruktene.

I. Fårene er dommerne

Kristus holdt Bergprekenen ikke bare for disiplene, men også for en stor folkemengde. Der sier han: «Vokt dere for de falske profetene! … På fruktene skal dere kjenne dem.» Denne formaningen fra Guds Sønn viser tydelig hvor falsk den grunnsetningen er som sier at predikantene skal lære og tilhørerne bare høre, at hyrdene skal føre og fårene bare følge, at de geistlige skal bestemme og menighetene godta.

Nei! Når Kristus ber tilhørerne sine vokte seg for de falske profetene og kjenne de sanne og de falske på fruktene, setter han med dette alle tilhørere i dommersetet. Han gir dem sannhetens vektskål i hånden og ber dem frimodig felle dom over lærerne sine.

Alt som blir lært i Kristi kirke, gjelder våre sjelers frelse. I slike saker skal ingen stole på et menneske, og ingen skal grunne sin tro på et menneske. Hver og en skal leve av sin egen tro og bare bli salig ved sin egen tro. Intet menneske kan dø for oss, intet menneske kan tre fram for Gud i vårt sted, og intet menneske kan stå for hans domstol i vårt sted.

Hver og en skal en gang selv stå til ansvar for Gud for sin tro og sitt liv. Da kan han ikke vise til et menneske og si: «Den og den har lært meg dette, og jeg har trodd ham og fulgt ham.» Nei, i saker som gjelder din sjel, skal du ikke se med andres øyne, men med dine egne. Lar du deg bedra, har du bedratt deg selv; ansvaret er ditt.

Riktignok sier Gud at han vil kreve blodet til dem som er forført, av den falske lærerens hånd. Men han sier også at den som er forført, skal dø for sin synds skyld (Esek 3,18).

I Guds rike er vi alle like. Den hellige dåp tar purpuret fra kongen og tiggerklærne fra tiggeren og ikler dem begge Kristi rettferdighet. I åndelige saker er det ikke lærdom, hellighet, skarpsindighet og klokskap som avgjør. Tvert imot heter det ofte der: De lærdeste er de mest bakvendte. Menneskelig visdom er dårskap for Gud, menneskelig klokskap er tåpelighet for ham, og menneskelig rettferdighet er synd for ham.

Vil en lærd mann komme til himmelen, må han stige ned fra høyden av sin menneskelige visdom og bli et barn. For Gud åpenbarer sine hemmeligheter bare for de umyndige, som ydmykt erkjenner sin naturlige blindhet og sitt mørke. Derfor er ingen utelukket fra dommerembetet i åndelige saker. Der er alle Kristi får dommere: lærd og ulærd, mann og kvinne, gutt og jente, ung og gammel. For det gjelder hver enkelts egen sjel, eget liv og egen frelse.

Derfor ser vi at selv de hellige, ufeilbare apostlene roste folket i Berøa fordi de ikke tok imot apostlene uten å prøve dem. De sammenlignet åpenbaringen i Det nye testamente med åpenbaringen i Det gamle og gransket hver dag i profetenes skrifter om det forholdt seg slik apostlene forkynte for dem (Apg 17,11). Også Johannes roper til tilhørerne sine: «Mine kjære! Tro ikke enhver ånd, men prøv åndene om de er av Gud!» (1 Joh 4,1).

Men mest bemerkelsesverdig er det at Paulus roper til korinterne, som han hadde ført til tro flere år før: «Jeg taler til dere som til forstandige mennesker. Døm selv om det jeg sier!» (1 Kor 10,15).

Dere ser altså, mine kjære, at Gud vil at dere ikke skal ta imot noen menneskelig bok, tale, beslutning eller undervisning uten å prøve den. Dere skal ikke la noe menneske herske over samvittigheten deres; én er deres mester, Kristus (Matt 23,8). Her er det ikke «flertallet» som skal avgjøre.

På det berømte allmenne kirkemøtet i Nikea var det samlet tre hundre og atten rettroende biskoper fra hele verden. Tre hundre og sytten av dem ville vedta å forby de geistlige å gifte seg. Bare én eneste, Pafnutius, som selv var ugift, sto opp mot alle og viste ut fra Guds ord at prestenes ekteskap var rett. Og for denne ene stemmens skyld trakk alle de tre hundre og sytten biskopene standpunktet sitt tilbake. Den ene stemmen seiret.

Å, mine kjære, hadde dere en gang innsett at dommerembetet tilhører dere, ville dere ikke ha kommet inn på så mange farlige villveier. Predikantene deres gikk den gale veien, og dere fulgte etter uten å prøve dem, fordi dere satte en falsk tillit til mennesker. Men hvor sørgelige har ikke følgene vært!

Kjenn derfor retten deres, og vern om den: «Prøv alt, hold fast på det gode» (1 Tess 5,21). (*Forfatterens merknad: Denne prekenen ble holdt i 1842. Den tar hensyn til at kjernen i menigheten opprinnelig besto av folk som uten å prøve ham hadde fulgt sin predikant, en vranglærer, til Amerika.*)

Men dette fører meg til den andre delen av vår betraktning: Er det fårene som skal dømme hyrdene sine, må de også kjenne den rette lære og stå fast i den.

II. Fårene skal kjenne den rette lære og stå fast i den

Selv en dommer i verdslige, timelige saker har ikke lov til å felle dommen etter sitt eget forgodtbefinnende. Ikke engang en jury har lov til det. (*Utgiverens merknad: I Amerika er det som kjent jury.*) Det finnes en lovbok som rett og urett skal avgjøres etter. Den som styrer en stat slik han selv finner for godt, kaller vi en tyrann. Der finner den uskyldige ingen tilflukt, og forbryteren ingen straff. Er det slik i staten, gjelder det enda mer i kirken. Der dreier det seg ikke om verdslige og timelige, men om åndelige og guddommelige ting.

Riktignok har hele menigheten og hvert lem i den en hellig rett, som ingen kan ta fra dem eller røre ved: retten til å dømme over læren, prøve den og ta imot eller forkaste den. Men i kirken skal ingen styre og regjere med vold og makt, heller ikke menigheten. Kristus sier: «Folkenes konger hersker over dem, og de som bruker makt over dem, kalles velgjørere. Men slik er det ikke blant dere. Den største blant dere skal være som den yngste, og lederen skal være som tjeneren» (Luk 22,25–26).

Heller ikke menigheten skal befale. Den skal ikke si: «Slik vil vi ha det, slik befaler vi, slik skal det være, for vi er de mange og har makten.» Nei, ikke mennesker, men Gud, Jesus Kristus og hans hellige ord skal herske alene blant oss.

Som det heter i Salme 82: «Gud står i Guds menighet, midt iblant guder holder han dom» (Sal 82,1). Eller som Peter sier: «Om noen taler, han tale som Guds ord» (1 Pet 4,11). I kirken sitter ingen på tronen unntatt Jesus Kristus. Han er kirkens hode, overhyrden, Herren, mesteren og dommeren. Hele kirken sitter ved hans føtter og dømmer som underdommere etter lovboken til sin himmelske konge, han som alene har all makt.

Etter kjærligheten er vi hverandres skyldnere, tjenere og treller. Men når det gjelder troen, er ingen den andres trell. Der er vi alle bare Kristi treller, underlagt hans allerhelligste ord som eneste og uforanderlige regel og rettesnor. For dette ordet skal alt bøye seg, både hyrde og hjord. Etter dette ordet skal alle, både lærer og tilhører, la seg dømme og bli dømt.

Når fårene altså skal dømme hyrdene sine, ser dere at hver kristen med dette blir alvorlig formant til å granske Skriften daglig. Da kan han skjelne det sanne fra det falske, gull og sølv fra høy, strå og agner.

Tenk derfor godt over, mine kjære, at dere er kalt til dommerembetet i menigheten. Lær da stadig bedre å kjenne den lovboken dere skal dømme etter! Legg daglig flid på å bli fortrolig med den rene lære. Da kan dere også stadig sikrere bruke den guddommelige vektskålen, den guddommelige målestokken og prøvesteinen.

Akt det ikke ringe å granske flittig i Den hellige skrift, i rettroende læreres bøker og særlig i den rettroende lutherske kirkes offentlige bekjennelsesskrifter. Tro ikke at dere mangler tid til det fordi dere må passe det jordiske kallet deres. Det gjelder sjelenes frelse og salighet – skulle dere ikke ha tid til det?

Vil dere være rette dommere i kirken, må den rene lære i Guds ord ikke bare være dere kjær og dyrebar framfor alt i verden. Dere må også stå så fast i læren at dere heller vil dø enn vike så mye som en bokstav fra den. Dere må stå så fast at dere ikke spør om de lærde, de vise og de ansette holder med dere.

For troen deres skal ikke hvile på menneskers autoritet, om de så er aldri så hellige og vise, men bare på Guds ord, som ikke kan svikte. Av hjertet må dere kunne si med disiplene: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord, og vi tror og vet at du er Guds Hellige!» (Joh 6,68–69).

Hvordan kan det ha seg at så mange lutheranere nå vender seg til sektene? Det kommer av at de enten aldri har kjent sin kirkes lære, eller bare har kjent den fra det andre har vitnet, ikke fra Guds ord. Slike folk lar seg da kaste og drive omkring av hver lærdoms vind (Ef 4,14).

Men her sier kanskje mange: «Jeg har så liten kunnskap – hvordan skal jeg prøve læren?» Også for deg er det sørget, min kjære kristne. Ta din kjære lille katekisme av Luther i hånden! Der har du et herlig sammendrag av hele den kristne lære og dens hovedstykker. Det som ikke stemmer med den, kan du frimodig og dristig forkaste; da tar du ikke feil.

Men gjelder det saker som er for vanskelige for deg, fordi du ikke kan avgjøre dem ut fra katekismen, så tenk på Salomos ord: «Den som vil granske vanskelige

ting, for ham blir det for vanskelig.»[1] Og husk at alt du absolutt må vite til din frelse og for å prøve den rene lære, finner du kort og enkelt i katekismen din.

Av første part lærer du de rette gjerningene som behager Gud, av andre part den rette troen som frelser, og av tredje part den rette bønnen, som blir bønnhørt. Av fjerde, femte og sjette part lærer du de rette sakramentene og kirkens nøkkelmakt, og av hustavlen den rette kristne livsførsel i ditt kall og din stand. (*Utgiverens merknad: I den utgaven av katekismen som har fått anseelse som bekjennelsesskrift i hele den lutherske kirke, handler femte part om skriftemål og avløsning og sjette om nattverden.*)

Men, mine kjære, Kristus advarer tilhørerne sine mot å la seg blende av et godt skinn alene. Det er det tredje jeg nå vil tale til dere om.

III. Fårene må ikke la seg blende av et godt skinn alene

Kristus sier: «Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver.»

Mine tilhørere, særlig i denne siste tid, frafallets tid, finnes det mennesker som er døpt til Kristus, men som fornekter hans guddom og hans soning. De spotter den treenige Gud og kaller Bibelen, den allerhelligste bok, for en eventyrbok. Det er ulver i ulveklær. Lar et menneske seg føre vill i troen av deres spott mot Den Høyeste, må han helt sikkert allerede før ha mistet den sanne tro i hjertet og med vilje ha vendt seg bort fra Gud. For slike Satans profeter kan en kristen nok vokte seg.

Det er egentlig ikke slike Kristus taler om i evangeliet vårt. Om en kristen bare vokter seg for dem, er han ikke med det utenfor fare. Nei, kjære kristne, vil du være sikker på ikke å bli bedratt, så vit at de farligste falske profetene er de som har et godt skinn. Vil Satan forføre Guds barn, kler han seg ut som en lysets engel (2 Kor 11,14). Vil ulven inn i hjorden, tar den på seg fåreham.

Dette er det Kristus vil si: De rette profetene viser til Guds ord i alt de lærer. Nå møter du kanskje et menneske som likeledes alltid viser til Guds ord, som også på mange punkter virkelig lærer den guddommelige sannhet, og som påstår at han ikke forkynner deg noe annet enn Bibelens rene lære. Tro ham likevel ikke med en gang! Se deg godt for om det ikke kanskje bare er en fåreham.

Alle vranglærere i kirken har fra eldgamle tider uten unntak vist til Skriften. Selv mørkets fyrste sa da han ville friste Guds Sønn: «Det står skrevet.» Men Herren svarte ham: «Det står også skrevet» (Matt 4,6–7). Holder noen Skriften fram for deg, må du derfor se deg godt for! Hold skriftsted mot skriftsted, så vil du snart oppdage fienden.

Rette profeter er bare de som ikke gjør seg selv til lærere og trenger seg inn på folk, men som blir kalt til det på rett vis av den kristne menighet.

Hører du nå en predikant vise til embetet sitt, som Gud har befalt ham å forvalte, skal du riktignok ikke forkaste embetet hans. For det forblir kraftig og gyldig selv om en fariseer og saddukeer forvalter det. Men la deg ikke narre av det. Se deg godt for om ikke predikantens embete kanskje bare er en fåreham.

[1] Ordsp 25,27 etter Luthers ordlyd. NB: «Å ete for mye honning er ikke godt, og det er ikke ærefullt å søke sin egen ære.»

Kallet kan være rett og læren likevel falsk. Blir de som er rett kalt, til ulver, byr Kristus oss å flykte fra dem.

Rette profeter skal vandre gudfryktig og være forbilder for hjorden. Nå ser du kanskje en predikant som i det ytre oppfører seg fromt og hellig. Han er vennlig mot alle og mild mot dem som krenker ham. Han gjør vel mot de fattige og hjelper de elendige og ulykkelige. Han er ivrig i embetet og kallet sitt, hederlig i livsførselen og uegennyttig i det han strever med. Dette skal du riktignok ikke forkaste, men se deg godt for om det ikke kanskje bare er en fåreham.

En lærers liv kan være ulastelig for mennesker og læren hans likevel fordervelig. Men hva hjelper hans hyklerske liv deg når læren hans fører deg bort fra den enkle troskap mot Kristus (2 Kor 11,3)?

Akk, utallige uerfarne lar seg overvinne med en gang de bare ser et skinn av hellighet, iver, kjærlighet og ydmykhet et sted. Da mener de at læren også må være riktig og kristelig der. De ser den vakre fårehammen, overgir seg til ulven som skjuler seg under den, og lar den slik rive sjelen deres i stykker og ødelegge den.

Endelig blir rette profeter ofte utrustet av Gud med store åndelige gaver. Nå hører du kanskje en predikant som har store, glimrende gaver. Foredraget hans ryster ofte de hardeste hjerter. Han forstår å tenne selv de tregeste sinn og drive dem til stor iver i det gudfryktige liv. Med henrivende veltalenhet rører han sjelene til tårer. Eller han viser dyp innsikt i den kristne lærebygning; han kan reise opp de motløse, trøste de bedrøvede og møte de vantro med slående grunner.

Ser du dette, så la deg heller ikke bedra av det. Også falske profeter har ofte store naturlige gaver. Se godt etter om ikke dette kanskje er fårehammen som skal bedra deg.

Dere ser altså at de kristne ikke skal la seg blende av en hyrde, hvor stort skinn han enn har av Guds ord, av embete og kall, av et hellig liv og endelig av åndsgaver. Kristus roper til dem: «Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver.» Men han legger til: «På fruktene skal dere kjenne dem.» Dette peker på det fjerde vi må tenke over når vi betrakter fårenes dom over hyrdene: at de framfor alt må se på de rette fruktene.

IV. Fårene må framfor alt se på de rette fruktene

Med disse ordene ser det riktignok ut som om Kristus likevel lærer at man skal kjenne de rette profetene på de gode gjerningene deres. Men det ser bare slik ut. Når Kristus i evangeliet vårt taler om frukter som en lærer skal bære, er det ikke først og fremst livets frukter, men lærens frukter. Bærer en lærer ikke den rene lærens frukt, er han en falsk profet, om han så var en Paulus eller en engel fra himmelen (Gal 1,8).

Ingen er utsendt av Gud uten den som forkynner hans kjære Sønn, Jesus Kristus, som den eneste veien til frelse for de fattige syndere. For dette er den himmelske Fars vilje, «at hver den som ser Sønnen og tror på ham, skal ha evig liv» (Joh 6,40). Og Johannes sier: «På dette skal dere kjenne Guds Ånd: hver ånd

som bekjenner at Jesus er Kristus, kommet i kjød, er av Gud, og hver ånd som ikke bekjenner Jesus, er ikke av Gud» (1 Joh 4,2–3).

En kalt lærer som gjør denne viljen og forkynner Guds kjære Sønn rent for verden og legger denne grunnvollen rett, er en rett profet. For om Kristus vitner alle profetene «at hver den som tror på ham, får syndenes forlatelse ved hans navn» (Apg 10,43).

Men der sjelene ikke blir hjulpet ved den rene forkynnelsen av Kristus, der er det falske profeter, om de så var aldri så vise, aldri så begavede og aldri så hellige. For Kristus sier: «Mange skal si til meg på den dagen: Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn? Men da skal jeg åpent si til dem: Jeg har aldri kjent dere. Vik bort fra meg, dere som gjorde mot loven!»

Der det har stått fram falske lærere, har det alltid sviktet på dette punktet. De har ikke forkynt Kristus alene, slik han for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning (1 Kor 1,30). Men der denne artikkelen er blitt holdt ren, har alle villfarelser som ødelegger sjelen, måttet vike som tåken for solen. Når læreren din i forkynnelsen viser deg hvordan du kan komme til Kristus, bli hos ham, lide med ham og bli salig ved ham, da hører du en rett profet. For får du Kristus, får du nok; har du ham, har du alt.

Et fromt liv uten ren lære gjør altså ikke en predikant til en rett profet. Men det gudfryktige livet som en rettroende predikant fører, er på den andre siden en like herlig stadfestelse og pryd for den rene lære. En falsk lærers gode gjerninger er som de forgjengelige månedsrosene på tornebuskene. Men en ren lærers gode gjerninger er gode frukter av et godt tre. For «et godt tre kan ikke bære dårlig frukt, heller ikke kan et dårlig tre bære god frukt».

Der den rene lære blir forkynt, tar riktignok de fleste den ikke til hjertet. Men der vil det alltid være i det minste noen få som blir fruktbare rettferdighetens trær og bærer Åndens frukt, som er «kjærlighet, glede, fred, langmodighet, mildhet, godhet, trofasthet, ydmykhet, avholdenhet» (Gal 5,22–23).

Der falske profeter hersker, viser folk nok også ofte hverandre mye kjærlighet. Men det er en sekterisk kjærlighet: Der elsker man bare dem som hører til partiet. Men der Guds kjærlighet blir utøst i hjertene ved det sanne evangeliet, der elsker man alle som har Jesus Kristus kjær, som sine brødre, og alle mennesker, også de villfarne og falne, som sine medforløste.

Så, mine dyrebare brødre og søstre i Kristus Jesus: «Vokt dere for de falske profetene! De kommer til dere i fåreham, men innvendig er de glupende ulver. På fruktene skal dere kjenne dem.» Amen.

Niende søndag etter treenighets-søndag

Luk 16,1–9

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Mange i vår tid mener at full likhet mellom alle mennesker, særlig i de timelige goder, er det eneste som endelig kan gjøre alle like lykkelige. Når ingen lenger er rik og ingen fattig, mener de, da er gullalderen kommet, den som dikterne i nesten alle folkeslag har spådd om. Da er jorden forvandlet til et paradis. Da er hvert sukk fra de utallige elendige stilnet, og hver tåre som jordens nød presser fram, tørket bort. Og da er hele menneskeheten blitt én stor, lykkelig og salig familie.

Andre går enda lenger. De kaller det en tilstand av alminnelig urett at det finnes rike og fattige i verden, at den ene eier store, prektige palasser mens den andre knapt finner ly under fremmed tak, at den ene eier store stykker land mens den andre ikke kan kalle en fotsbredd jord sin egen, at den ene rår over avlingene på store, vide strekninger mens den andre ikke engang får plukke frukten av ett av jordens utallige frukttrær, at den ene kan fråtse i alle jordens nytelser mens den andre mangler det nødvendigste, og at den ene kan prange i kostbare klær mens den andre så vidt makter å dekke sin nakenhet med en grov kjortel.

Alle mennesker, sier de, kommer til denne verden med nøyaktig de samme rettighetene. Siden de alle bor på jorden, har de like stort krav på markene, grøden og alle godene der. I deres øyne er det derfor nøyaktig det samme å være rik og å være tyv. Og den verdslige øvrigheten, som verner den rikes eiendomsrett mot den som ingenting har, er for dem den offisielle beskytteren av skrikende urett.

Nå er det riktignok sant: Hadde menneskeslekten blitt i den tilstanden den var i da Gud skapte de første menneskene, og hadde ikke synden kommet inn i verden, det vil si inn i menneskenes hjerter, da ville det ikke ha vært en slik ulikhet at den ene lever herlig og i glede hver dag, mens den andre mangler det nødvendige og roper om hjelp uten å bli hørt. Nei, hele jorden med alle sine

goder og nytelser ville snarere ha vært én stor, felles brønn som hver og en kunne øse av etter lyst og behov.

Men da ville også hver og en ha tjent fellesskapet med sine gaver, krefter og midler så mye han maktet, uten å spørre: «Hva får jeg igjen for det?» Og mens han nøt like mye som alle andre, ville han også for sin del ha bidratt til alles vel etter beste evne.

Men vi mennesker er falne skapninger. Av naturen bor egenkjærlighet og egoisme i hjertet vårt. Om det derfor ikke fantes noe «mitt» og «ditt» i verden, om det den ene eier, ikke var hellig og urørlig for den andre, og om alle hadde like stor rett til alt, da ville nok alle ønske å nyte, men bare få ønske å arbeide og virke til alles vel. Langt fra å forvandle jorden til en himmel ville full likhet snarere gjøre den til et helvete.

Gud har derfor ikke bare skrevet budet «Du skal ikke stjele» i alles hjerter. Han har også latt sin utvalgte tjener og sendebud Moses kunngjøre det offentlig og høytidelig fra det flammende Sinai. Med dette budet har han trukket en ildmur rundt det hvert menneske har skaffet seg eller fått. Slik engelen med det skarpe sverdet sto foran inngangen til paradiset, slik har Gud satt budet «Du skal ikke stjele» som en truende vokter foran hvert menneskes hus, gård, hage, mark og alle slags eiendeler.

Selv om alle mennesker altså opprinnelig er like, kan likevel ikke noe menneske gjøre krav gjeldende overfor Gud. Ved sitt underfulle styre og ved sitt hellige bud «Du skal ikke stjele» har Gud fordelt jordens goder og gjerdet dem inn. Derfor kan ingen nå påberope seg at alle mennesker opprinnelig har like stor rett til forrådet i jordens skattkammer. Tvert imot sier Salomo helt riktig i Ordspråkene: «Rik og fattig møtes, Herren har skapt dem alle» (Ordsp 22,2).

Den som derfor kaller det urett at det i denne verden finnes rik og fattig, høy og lav, noen som befaler og noen som lyder, han kaller frekt Gud Herren selv urettferdig – ham som har makt til å gjøre hva han vil med sitt eget. For det er han som har innrettet denne forskjellen mellom oss falne mennesker.

Men, mine kjære, selv om hvert menneske med rette kan si til andre: «Dette er mitt!», så kan ikke engang den rikeste av alle, han som rår over millioner, si til Gud Herren om en eneste vanndråpe: «Dette er mitt!» For det vi eier og rår over i menneskers øyne, det er vi for Gud bare forvaltere over. Dette er sannheten Herren lærer oss i dagens evangelium. La den derfor også være emnet for andakten vår i dag.

> Men han sa også til disiplene sine: Det var en rik mann som hadde en forvalter. Denne ble angitt for ham, det ble sagt at han sløste bort eiendommen hans. Mannen kalte ham da til seg og sa: Hva er det jeg hører om deg? Gjør regnskap for hvordan du har forvaltet eiendommen, for du kan ikke være forvalter lenger!
> Da sa forvalteren til seg selv: Hva skal jeg gjøre, nå når min herre tar forvaltningen fra meg? Grave orker jeg ikke, og å tigge skammer jeg meg for. Nå vet jeg hva jeg skal gjøre, for at de skal ta imot meg i sine hus når jeg er blitt avsatt. Han kalte så til seg hver enkelt av sin herres skyldnere. Til den første sa han: Hvor mye skylder du min herre? Han sa: Hundre fat olje. Da sa han til ham: Her har du gjeldsbrevet ditt. Sett deg nå ned, skynd deg og skriv femti! Deretter sa

> han til en annen: Og du, hvor mye skylder du? Han sa: Hundre tønner hvete.
> Han sier til ham: Ta gjeldsbrevet ditt og skriv åtti!
> Herren roste den urettferdige forvalteren fordi han hadde skikket seg klokt.
> For denne verdens barn er klokere mot sin egen slekt enn lysets barn. Og jeg sier dere: Gjør dere venner ved den urettferdige mammon, for at de, når den svikter, kan ta imot dere i de evige boliger!

Herren har tydeligvis et dobbelt mål når han legger fram for oss lignelsen om den urettferdige forvalteren, som vi nettopp har hørt lest. Han vil for det første advare oss og for det andre oppmuntre oss. La meg derfor nå vise dere:

Hvordan Kristus i vårt evangelium stiller den urettferdige forvalteren fram for alle mennesker, dels til advarsel, dels til oppmuntring. Han gjør det for det første til advarsel: at vi aldri må glemme at vi ikke er herrer, men bare forvaltere over våre timelige goder. Og for det andre til oppmuntring: at vi skal bruke våre timelige goder slik at vi kan ha evig nytte av dem.

Herre Gud, himmelske Far, hvor rikt har du ikke utrustet hver og en av oss! Hvordan skulle vi kunne nevne alle de goder du har betrodd oss? De er utallige. Men akk, vi må klage og bekjenne for deg at vi altfor ofte har glemt at vi ikke er herrer, men bare forvaltere over det du har gitt oss. Det vi bare skulle ha søkt din ære med, har vi søkt vår egen ære med. Det vi bare skulle ha tjent deg og våre brødre med, har vi tjent oss selv med. Vi har sløst bort dine goder; vi har vært urettferdige forvaltere. Derfor ville din dom være rettferdig om du i din vrede sa til oss: «Dere kan ikke være forvaltere lenger.»

Men, Herre, i din langmodighet og godhet har du ennå ikke fullbyrdet denne dommen over oss. Fremdeles gir du oss tid til å bli kloke, og ennå i dag sender du oss en nådig advarsel ved ditt hellige ord. La da ditt ord lykkes, så vi til vårt eget beste blir forferdet over regnskapet du en dag vil kreve av oss, og går i oss selv, blir tro forvaltere og til sist blir tatt imot i dine evige boliger. Amen.

I. Til advarsel: Vi er ikke herrer, men forvaltere

Helt siden mennesket falt, mine kjære, har menneskets grunnfordervelse vært at han vil være sin egen herre. Av naturen mener nemlig hvert menneske at han er ubegrenset herre over alt som tilhører ham i forhold til andre mennesker – eller han lever i det minste som om han var overbevist om det. Har et menneske framifrå gaver – god forstand, gode kunnskaper, ferdigheter og lignende – mener han at alt dette er hans eiendom. Derfor kan han, tenker han, bruke det til sin egen nytte, sin egen ære og sin egen fornøyelse, og ingen har lov til å spørre ham: «Hva gjør du?»

Dette gjelder særlig de såkalte lykkens goder. Har han skaffet seg noe ved eget arbeid eller ved handel, eller har han fått det i arv, i gave eller lignende, mener han at han kan skalte og valte med det som han vil. Han sier som Gud: «Har jeg ikke lov til å gjøre med mitt hva jeg vil?» (Matt 20,15)

Men hva sier nå Herren om dette i vårt evangelium? Som dere har hørt, legger han fram en lignelse for disiplene, og den begynner med disse ordene: «Det var en rik mann som hadde en forvalter.» Hva lærer dette oss om mennesket og de timelige godene hans? Mennesket er ikke herre over det han har, men bare

«forvalter». Herre over alle ting er Gud. Han alene er vis, han alene er mektig, og han alene skal ha lov, pris og ære.

I seg selv er han derimot fattig som en tigger. Overfor Gud har han ingenting, slett ingenting, som han kan kalle sitt eget – unntatt sin syndeskyld. Selv hans legeme og hans sjel er ikke hans, men Herrens alene. Mennesket har nemlig ingenting av seg selv. Det han har, har han av Gud; det er Guds skjenk og gave.

Og det han har fått av Gud, kan han ikke pukke på som sin frie eiendom. Nei, Gud kan når som helst kreve det tilbake og ta det igjen. Gud gjør rik og gjør fattig, han opphøyer og fornedrer, han gir og tar som det behager ham.

Alt mennesket har, er derfor bare gods som Gud har lånt ham, gitt ham på kreditt og betrodd ham å forvalte. La et menneske rå over aldri så mange millioner i forhold til andre mennesker – med alle pengene sine er han bare Guds skattmester. La ham eie aldri så innbringende en forretning og aldri så store forråd – han er likevel bare Guds forvalter. La ham kalle aldri så mange hus og palasser sine egne og legge fram skjøter på aldri så store landområder, skjøter som ingen kan bestride – han er likevel bare Guds leilending og forpakter.

Hva er det da når et menneske tillegger seg selv særlig verdi fordi Gud har gitt ham god forstand eller andre gaver? Hva er det når et menneske ved Guds gave og velsignelse har samlet seg en skatt av kunnskaper og ferdigheter, og så forakter andre som ikke har nådd så langt, og ser stolt ned på dem? Hva er det når et menneske krever å bli særlig æret og å herske over andre fordi Gud har latt ham få rikdom på jordiske goder – som ordspråket sier: «Penger gir mot»?

Er et menneske stolt av en av disse gavene fra Guds godhet i stedet for å la seg ydmyke av den, og forakter han sine medmennesker og hever seg over dem for gavenes skyld, da er han lik en skattmester som selv sitter til over ørene i gjeld. Likevel ser han ned på andre med stolt forakt, bare fordi han får holde sin herres penger i hånden og betale dem ut.

Hva kunne være dummere, ja, latterligere enn en slik stolthet? Apostelen sier: «Hva har vel du som du ikke har fått? Men har du fått det, hvorfor roser du deg da som om du ikke hadde fått det?» (1 Kor 4,7)

Men Herren fører lignelsen videre i vår tekst og sier: «Denne» – altså forvalteren – «ble angitt for ham, det ble sagt at han sløste bort eiendommen hans. Mannen kalte ham da til seg og sa: Hva er det jeg hører om deg? Gjør regnskap for hvordan du har forvaltet eiendommen, for du kan ikke være forvalter lenger!»

Av dette ser vi videre: Siden mennesket ikke er herre, men bare forvalter over sine goder, kan han heller ikke skalte og valte med dem som han vil. Han har ikke lov til å se på dem som midler han har fått til sin egen nytte, sin egen ære og sin egen fornøyelse. Han må tvert imot behandle dem som fremmed gods og bare bruke dem slik Herren, hans Gud, har foreskrevet. Og derfor vil Herren en dag kreve et strengt regnskap av alle mennesker for hvordan de har brukt hans goder og gaver.

Å, da kommer de goder og gaver et menneske har framfor andre, i et helt annet lys enn det vi vanligvis ser dem i! Kanskje du, min kjære tilhører, er rikt utrustet framfor andre. Kanskje du kan oppfatte noe raskt og klart og bedømme

det skarpsindig, eller du har uvanlige gaver for vitenskap, framifrå talegaver, evne til å ha oversikt over og drive de mest innviklede forretninger, eller kunstferdighet og lignende. Dette smigrer stoltheten din.

La deg advare, kjære tilhører: Alle disse gavene og ferdighetene er ikke dine, men Guds. Over alle disse gavene og ferdighetene er du ikke herre, men bare forvalter. Ve deg derfor om du søker ditt eget med dem! For Gud vil en dag kreve strengt regnskap av deg også for dem.

Eller kanskje du har et viktig og ærefullt embete. Kanskje du nyter særlig anseelse og har stor innflytelse hos mange. Kanskje du er en person av betydning i visse kretser, en mann som har mye å si, som mange retter seg etter, ser til og er avhengige av. Dette kiler forfengeligheten din? Jeg sier deg: La deg advare! Også over dette er du ikke herre, men forvalter. Ve deg derfor om du bruker alt dette til din egen ære og ikke til det formålet Gud har gitt deg det for! Regnskapet ditt vil bli tungt og strengt.

Eller kanskje du har kommet til velstand, ja, til rikdom? Dette gjør deg modig og glad! Jeg sier deg: La deg advare! For mennesker ser du nok ut til å være rikere enn andre, men for Gud er du like fattig som alle. Ikke én skilling av alle dine tusener er virkelig din. Du er bare satt over mer enn andre, og derfor har du bare fått et større ansvar.

For se: Gud vil en dag kreve et strengt regnskap av deg for hvordan du har brukt hver skilling av dine tusener. «Den som har fått mye betrodd,» sier Herren, «av ham skal dess mer fordres» (Luk 12,48). Derfor har et gammelt ord sannelig rett: «Høyt på strå er sjelden trygt.»

Å, mine kjære, se da av dette hvor godt Gud mener det med den som går liten og ringe gjennom denne verden, og hvor dumt det derfor er å trakte etter rikdom, verdighet og andre høye ting her! Den som gjør det, trakter ikke etter annet enn et tyngre liv og en tyngre død her og et tyngre regnskap og en tyngre dom der borte. For de som vil bli rike (eller æret), «faller i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse» (1 Tim 6,9).

Det blir også fortalt om en anerkjent biskop at han ropte da han til sist lå på dødsleiet: «Akk, hadde jeg nå vært svinegjeter i stedet for biskop, så kunne jeg kanskje dø rolig og salig! Å, regnskapet, regnskapet, hvor du gjør meg redd!»

II. Til oppmuntring: Bruk de timelige goder til evig nytte

Men, mine kjære, gjorde da de kristne i tidligere tider rett når de solgte alt, ga det til de fattige og flyktet ut i folketomme ødemarker fordi de var redde for å gå fortapt midt i verden med sine eiendeler, gleder og æresstillinger? Å nei! For like stor som faren er i de godene Gud gir oss mennesker, like stor er også velsignelsen som ligger gjemt i dem.

I vårt evangelium stiller Kristus derfor den urettferdige forvalteren fram for oss, for det første til advarsel. Men for det andre stiller han ham også fram til oppmuntring: at vi skal bruke våre timelige goder slik at vi har evig nytte av dem.

Herren forteller nemlig videre at den urettferdige forvalteren sa til seg selv da herren hans hadde sagt ham opp: «Hva skal jeg gjøre, nå når min herre tar forvaltningen fra meg? Grave orker jeg ikke, og å tigge skammer jeg meg for. Nå vet jeg hva jeg skal gjøre, for at de skal ta imot meg i sine hus når jeg er blitt avsatt.» Så kaller forvalteren sin herres skyldnere til seg og ettergir hver av dem en betydelig del av gjelden. Slik vil han gjøre dem til venner som kan hjelpe ham når nøden kommer.

Når Kristus så fortsetter: «Herren roste den urettferdige forvalteren fordi han hadde skikket seg klokt. For denne verdens barn er klokere mot sin egen slekt enn lysets barn», så høres det riktignok underlig ut. Hva? Skulle Kristus her rose at en prøver å hjelpe seg ut av knipen ved bedrageri? Ja, skulle han stille dette fram som forbilde for sine kristne?

Langt derifra! Nei, Herren vil bare si dette: Slik dette ugudelige mennesket forsto å bruke sin herres goder til å sikre framtiden sin her i verden, slik skal også vi mennesker bruke godene til Herren, vår Gud, så vi med dem sikrer framtiden vår i evigheten. Og slik den ugudelige klokskapen var rosverdig i verdens øyne, slik er denne sanne klokskapen rosverdig for Gud.

For selv om hvert menneske bare er forvalter over godene sine, mine kjære, fordi Gud selv er herre over dem, er det likevel helt annerledes med dem enn med goder som ett menneske har betrodd et annet. Når en forvalter bruker godene til en menneskelig herre til å sikre sin egen framtid, er det bedrageri.

Men slik er det ikke med de godene Gud har overgitt oss å forvalte. Når vi bruker dem slik at vi får evig nytte av dem, er det så langt fra bedrageri at den gode Gud tvert imot har gitt oss dem nettopp til dette. Derfor slutter Herren lignelsen med disse ordene: «Og jeg sier dere: Gjør dere venner ved den urettferdige mammon, for at de, når den svikter, kan ta imot dere i de evige boliger!»

Se, min kjære tilhører: Har Gud satt deg til forvalter over timelige, jordiske goder og gaver, så ligger det riktignok en fare i det: at du en dag blir stilt til strengt regnskap som en utro forvalter og blir forkastet. Men med dette har du også fått midler som du kan og skal vinne evige, himmelske goder med.

Slik blomsten og frukten ligger gjemt i knoppen, slik ligger det en himmelsk gave gjemt i hver jordisk gave. Hvert gode som Gud har gitt oss i denne verden, er et pund som vi skal få rike renter av der borte. Det er et kostelig såkorn; sår vi det rett her, kan vi vente en evig høst der borte.

Du kan altså gjerne glede deg, min tilhører, når Gud har gitt deg god forstand og anledning til å skaffe deg gode kunnskaper. Bare søk ikke din egen ære med det, men vær fornøyd her nede med forvalterlønnen din, med mat og klær. Bruk heller denne gaven din til Guds ære og til nytte og gagn for din neste, så vil du der borte finne en rik, evig høst etter den korte såtiden din.

Gled deg når Gud har hjulpet deg til en nyttig ferdighet og dyktighet. Bare søk ikke din egen nytte med det, men vær du også fornøyd her nede med forvalterlønnen din, mat og klær. Søk heller å tjene verden med gaven din, så vil du der borte få overmåte rike renter av dette pundet ditt.

Gled deg også når du har et viktig embete her, står i høy ære og anseelse og har stor innflytelse. Bare gi Gud tilbake den æren du blir vist, og vær du også

fornøyd med forvalterlønnen din, mat og klær. Forvalt heller embetet ditt trofast og redelig til beste for dine brødre, så vil alle dine møysommelige gjerninger en dag stråle som perler i din krone.

Til sist: Også du som Gud har velsignet med alle slags lykkens goder, kan glede deg. Vokt deg bare for gjerrighet på den ene siden og for ødselhet på den andre, og vær du også fornøyd med forvalterlønnen din, mat og klær. Gjør heller godt med det du har fått betrodd, der du finner anledning til det.

Se på deg selv som Guds skattmester. Vær en far for de fattige, en trøst for enkene og en velgjører for de hjelpeløse. Bryt ditt brød med den som sulter, gi den tørste å drikke, kle den nakne, styrk den syke, lån til den trengende, ta dem som er i elendighet, inn i huset ditt, tørk tårene til dem som gråter, stilne sukkene til de forlatte – og gjør deg slik venner i himmelen ved den urettferdige mammon.

Og når du så skal lide nød, når du en dag i døden må forlate alt og gå ut av verden like fattig som du kom inn i den, da skal de ta imot deg i de evige boliger. Og slik du her var rik på jordens timelige goder, slik skal du da også der borte være rik på himmelens evige skatter.

Men hva nå, mine tilhørere? Strider ikke denne læren mot evangeliet, som lærer at mennesket ikke kommer inn i de evige boliger ved noen gjerning, men av nåde alene, ved troen på Jesus Kristus? Slett ikke, mine dyrebare! Tenk på at det kan være to grunner til at noen en dag tar imot oss i de evige boliger: Enten fordi han har vunnet oss adgang dit, eller fordi han vitner om at vi har rett til å komme inn – enten som himmelens herre eller som dens tjener.

Det er riktignok Kristus alene som har vunnet oss adgang til himmelen. Men ingen vil noen gang komme inn der uten vitner på at han også virkelig har trodd på Kristus. Og blant disse vitnene er brødrene våre, som vi har tjent med godene og gavene våre på jorden.

Vel, mine dyrebare, la oss da ikke bare gripe Kristus i troen som fattige syndere, men også vise denne troen vår ved å være trofaste forvaltere over våre gaver og goder. La oss gjøre oss venner ved vår urettferdige mammon og ved alt vi har, så skal vi en dag ikke stå til skamme foran evighetens porter. Alle dem vi her har tjent uten egennytte, vil der borte komme oss jublende i møte. De vil høylytt rose og prise det gode vi har gjort mot dem, så alle himmelens innbyggere hører det.

Og Herren selv vil rope til oss: «Vel gjort, du gode og tro tjener! Du har vært tro over lite, jeg vil sette deg over meget. Gå inn til din herres glede!» (Matt 25,21) Amen.

Tiende søndag etter treenighets-søndag

Luk 19,41–48

Vår Herre Jesu Kristi nåde og Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Etter at Gud har båret over med uvitenhetens tider, befaler han nå alle mennesker alle steder at de skal omvende seg» (Apg 17,30). Med denne prekenen sto Paulus en gang fram i Aten, den berømte og dannede byen i Hellas. I disse ordene krever den hellige apostelen omvendelse – det vil si at hjertet og sinnet blir forandret – av alle mennesker, hvem de enn er, og hvor de enn bor.

Er ikke dette forunderlig? Skulle det ikke finnes mennesker som allerede har det rette sinnelaget, og som derfor ikke trenger bot og omvendelse? Skulle det ikke finnes mennesker som fra ungdommen av er godhjertede og lever så moralsk at en ikke kan kreve noe annet av dem enn at de skal beholde sitt sinnelag og fortsette å leve som før?

Hvis mennesket ennå var slik det en gang kom fra Guds skaperhånd, ville det nok finnes mennesker som ikke trengte omvendelse. Da hadde det vært nok å formane hvert menneske til å bli i sin hellige og salige tilstand, til å bruke de kreftene det hadde fått til det gode, og til å leve slik Guds lov foreskriver. Men slik er det ikke. Hele menneskeslekten er falt. Historien om fallet finner vi i de hellige beretningene i Skriftens første kapitler.

Siden de første menneskene falt i synd, har hvert menneske fra fødselen av et sinn som ikke kan behage Gud. Derfor kan det heller ikke komme i samfunn med Gud og aldri bli salig.

For det første gjør intet menneske av naturen Gud i sannhet til sin Gud. Det regner ham nemlig ikke for sitt høyeste gode; det frykter og elsker ham ikke og setter ikke sin lit til ham over alle ting. Og når det av og til lar være å gjøre noe syndig eller gjør noe godt, er det ikke ren frykt for Gud og kjærlighet til ham alene som beveger og driver det.

Videre lever hvert menneske fremfor alt for denne verden. Her søker det sin lykke og sitt hjertes ro og tilfredshet – enten det nå er i verdens gleder, i dens goder, i dens æresstillinger eller i dens visdom, kunst og vitenskap. Endelig blir hvert naturlig menneske behersket av egenkjærlighet, ja, snarere av selvopp-

tatthet. Av naturen søker det nemlig ikke først og fremst nestens nytte, men sin egen, og i alt det gjør, følger det selvopptatthetens leveregel: «Enhver er seg selv nærmest.»

Av naturen finnes dette sinnelaget ikke bare hos noen mennesker, hos dem som åpenbart er ugudelige og lastefulle. Det finnes hos alle uten unntak, også hos dem som utmerker seg med den såkalte «strengeste moral». Ingen kan finne noe å utsette på gjerningene eller livet deres, og overalt blir de regnet for de beste og edleste menneskene.

Derfor kan intet menneske bli salig i sin naturlige tilstand. Hvert menneske må først oppleve at hjertet blir forandret, og få et helt annet sinnelag, en helt annen retning i sjelen. Han må nemlig komme dit at Gud blir hans høyeste gode. Han må komme dit at han her på jorden ikke lever for denne verden, men for den kommende, og ikke søker sin lykke, sin ro og sin sjels tilfredshet i denne verdens ting, men i den kommende verdens. Han må komme dit at han ikke lenger lever for seg selv, men i kjærlighet ofrer hele sitt liv for nesten.

Se, derfor forkynte Paulus en gang i Aten: «Nå befaler Gud alle mennesker alle steder at de skal omvende seg.» Alle som ennå ikke har opplevd en slik omvendelse og forandring av sinnet, er altså ikke sanne kristne – selv om de så langt en kan se, lever som engler i denne verden. De står ennå ikke i nåde hos Gud og er derfor ennå ikke på veien til saligheten og det evige liv.

«Det som er født av kjødet, er kjød», sier Kristus (Joh 3,6), og derfor legger han til: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3).

Hvor viktig er ikke dette, mine kjære! Hvor lite må ikke tallet på de sanne kristne da være! Hvor mange er det kanskje også blant oss som ennå ikke har opplevd denne nødvendige omvendelsen og forandringen av hjertet! Hvor mange er ikke blitt værende i sin naturlige tilstand eller har falt tilbake i den igjen!

Men hvor sørgelig det enn er at et menneske ennå er i sin uforandrede, naturlige tilstand, finnes det mennesker som har det enda sørgeligere. De er ikke bare uomvendte, ikke gjenfødte, ikke helliggjorte og fornyede; de er sunket så dypt at det er lite eller slett ikke noe håp om at de noen gang kan bringes til omvendelse og bli salige. Det er dem som er i forherdelsens forferdelige tilstand.

I denne tilstanden var de fleste innbyggerne i Jerusalem en gang. Ifølge dagens evangelium gråt Kristus hete tårer over deres synd og over den forferdelige skjebnen som derfor ventet dem. La oss nå bruke denne anledningen til å stille forherdelsens fryktelige tilstand fram for øynene våre, til advarsel for oss selv.

> Da han kom nær og så byen, gråt han over den, og sa: Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne. For dager skal komme over deg, da fiendene dine kaster en voll opp omkring deg, og de skal omringe deg og trenge deg fra alle kanter. Og de skal slå deg til jorden, og dine barn i deg. De skal ikke la stein bli tilbake på stein, fordi du ikke kjente din besøkelsestid.
>
> Han gikk så inn i templet og begynte å drive ut dem som solgte der. Han sa til dem: Det står skrevet: Mitt hus skal være et bønnens hus. Men dere har gjort det til en røverhule. Og han lærte daglig i templet. Men yppersteprestene og de skriftlærde og de fremste blant folket prøvde å få ryddet ham av veien. Men de

fant ikke ut hvordan de skulle gjøre det. For hele folket hang ved ham og hørte på ham.

På grunnlag av dette evangeliet vil jeg nå tale til dere om **forherdelsens forferdelige tilstand**: for det første hva denne tilstanden består i, for det andre hvordan et menneske kommer inn i denne tilstanden, og endelig, for det tredje, når og hvordan et men neske ennå kan bli hjulpet ut av den.

O Herre Gud, du har åpenbart for oss i ditt hellige ord at et menneske til sist kan forherde seg så dypt at ikke engang du kan frelse ham. Å, la oss alle i dag bli vekket og forferdet når vi tenker på denne fryktelige sannheten, så ingen av oss forakter din nåde og blir forherdet ved syndens bedrag.

Ta ikke din Hellige Ånd fra noen av oss. Og har noen av oss allerede drevet Ånden fra seg ved synd, ved kjærlighet til verden eller ved vantro, så forbarm deg likevel over ham. Skap igjen et rent hjerte i ham, og gi ham igjen en ny og stadig ånd. La ingen som har falt, bli liggende i syndene sine, og la ingen som våkner av syndesøvnen, miste motet og fortvile.

Ja, tenk på din Sønns blod, som han har utøst også for våre synder, og tenk på den nådepakten du har sluttet med oss alle i den hellige dåpen. Vær du trofast mot oss, selv om vi blir troløse mot deg. Kall oss tilbake hver gang vi farer vill, reis oss opp hver gang vi faller, og hjelp oss til sist inn i ditt himmelske rike. Bønnhør oss for Jesu Kristi skyld. Amen.

I. Hva forherdelsens tilstand består i

Ordet «forherdelse» står riktignok ikke i dagens evangelium, mine kjære. Men der får vi utførlig beskrevet mennesker som åpenbart var i forherdelsens tilstand. De er levende eksempler, og av dem kan vi derfor lære å kjenne denne tilstanden tydelig.

I begynnelsen av evangeliet heter det nemlig: «Da han», det vil si Kristus, «kom nær og så byen, gråt han over den, og sa: Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne.» Det første Kristus her sier med tårer i øynene om Jerusalems innbyggere, er at det som tjente til deres fred, til deres frelse og salighet, var helt skjult for dem.

Kristus hadde år etter år vist dem veien til saligheten, både vennlig og tydelig, og han hadde stadfestet ordet sitt med de herligste undergjerninger. Likevel avviste de ikke bare Kristi ord; til sist trodde de til og med at han var en forfører, og at læren hans var falsk og farlig. At Kristus er Guds Sønn, og at troen på ham gjør salig, var helt skjult for dem. Ja, det var et anstøt som de avskydde, og en dårskap som de lo av.

Men ikke bare dette. Kristus sier videre: «For dager skal komme over deg, da fiendene dine kaster en voll opp omkring deg, og de skal omringe deg og trenge deg fra alle kanter. Og de skal slå deg til jorden, og dine barn i deg. De skal ikke la stein bli tilbake på stein.»

Dette er det andre Kristus mener når han sier: «Visste også du!» Innbyggerne i Jerusalem visste ikke, ja, de ante ikke engang at Guds straffedom ville ramme dem fordi de forkastet Kristus og evangeliet hans. De hadde fått samvittigheten til å tie.

Derfor trodde de det ikke, selv om Kristus advarte dem og med tårer varslet dem om Guds rettferdige straffedommer, som ikke ville utebli. De holdt det hele for en svermers tomme trusler. Det som Kristus gråt over i medlidenhet, var latterlig for dem. De tenkte: «Vi er Guds folk, derfor vil ikke noe ondt ramme oss.»

Men enda mer: Til slutt i evangeliet heter det: «Og han», det vil si Kristus, «lærte daglig i templet. Men yppersteprestene og de skriftlærde og de fremste blant folket prøvde å få ryddet ham av veien.»

De var altså blitt blinde for det som tjente til deres fred, og de hadde mistet all frykt for Guds straffedommer. Nå falt de fra den ene synden i den andre, uten å regne det for synd. Etter forakten for Kristus kom det bitreste fiendskap. Til sist ga de rom i hjertet for tanker om å myrde ham, den uskyldige, og de ga seg ikke før de hadde stilt blodtørsten sin og sett Kristus på korset.

Se, her har dere et levende eksempel på hvordan et forherdet menneske har det. Et slikt menneske er kommet så langt at han slett ikke lenger vet hva som tjener til hans fred. Forgjeves blir Guds ord forkynt for ham; det gjør ikke lenger noe inntrykk på ham. Hjertet hans er ufølsomt som en stein.

La evangeliet med all sin nåde og trøst bli forkynt for ham. La Kristus i sin kjærlighet til syndere bli stilt fram for øynene hans aldri så rørende, og la ham selv bli dratt og lokket aldri så vennlig og inntrengende – det rører ham likevel ikke, den forherdede.

La loven med all sin strenghet og alle sine trusler bli forkynt for ham. La Gud i sin rettferdighet og hellighet bli skildret aldri så forferdelig, og la ham selv bli formant og advart aldri så alvorlig – det gjør likevel ikke noe inntrykk på ham, den forherdede.

La nåde eller vrede, liv eller død, velsignelse eller forbannelse, himmel eller helvete, salighet eller fordømmelse bli stilt fram for ham – det er ham, den forherdede, helt likegyldig. La veien til saligheten bli vist ham aldri så tydelig – han blir ikke lenger overbevist.

Derfor faller det ikke lenger noe lys inn i sjelen hans; han blir i sitt mørke. Ja, jo mer han leser og hører Guds ord, desto mer dårskap og anstøt blir det for ham, og desto fastere setter hatet og fiendskapet mot det seg i hjertet hans. Ordet blir for ham en duft av død til død (2 Kor 2,16), for som ambolten under hammeren blir han bare hardere og hardere av det.

Guds ord kan ikke opplyse og vekke en forherdet og bevege ham til omvendelse. Like lite gjør det han opplever under Guds styrelse, noe godt inntrykk på ham. Går det ham godt, lar han ikke hjertet bli mykt av det og omvender seg. Jo mer kjærlighet Gud viser ham, desto mer sorgløs, stolt og frekk blir han, og desto sikrere er han på at det ikke er noen fare med ham, og at han aldri skal komme til kort.

Går det derimot et slikt forherdet menneske ille, lar han seg slett ikke ydmyke. Da knurrer han heller mot ham som styrer skjebnen hans, og spotter uforskammet den Allmektige i himmelen.

Det ender med at han ikke lenger merker det minste til sin synd. Samvittigheten hans blir brennemerket (1 Tim 4,2). Den gjør derfor ikke lenger sin tjeneste;

den anklager ham ikke lenger, den tier. Derfor gjør han det han har lyst til, uten frykt for Guds straff. Han blir en erklært fiende og til sist kanskje til og med en forfølger av Kristus, hans ord og hans barn.

Forgjeves gråter bekymrede foreldre, søsken, tidligere trosfeller og venner over ham: Den forherdede ler av dem som synes synd på ham. Slik går han med raske skritt mot den dagen da Guds rettferdige dom blir åpenbart, mot helvete og fordømmelsen.

II. Hvordan et menneske kommer i forherdelsens tilstand

Her har dere, mine kjære, det forferdelige, men sanne bildet av en forherdet. La oss nå for det andre tenke over hvordan et menneske kommer i denne tilstanden.

Det finnes et stort kirkesamfunn, nemlig det kalvinistisk-reformerte, som påstår at alle som blir forherdet, kommer i denne tilstanden etter Guds evige, ubetingede rådslutning. Som grunn viser de til at Skriften ikke bare sier helt generelt: «Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han» (Rom 9,18), men også særskilt forteller om farao at Herren forherdet hjertet hans, så han ikke lot Israels barn dra (2 Mos 9,12). Men dette er en gudsbespottelig bruk av disse bibelordene. Det være langt fra oss å gjøre Gud til opphavet til et menneskes synd og fordømmelse!

Nei, Skriften vitner uttrykkelig i Salmenes bok: «Du er ikke en Gud som har behag i urett» (Sal 5,5), og i Jakobs brev: «Ingen som blir fristet, må si: Det er Gud som frister meg! For Gud blir ikke fristet av det onde, og selv frister han ingen» (Jak 1,13). Like tydelig vitner Skriften også om at Gud ikke vil noe menneskes fordømmelse og ikke har besluttet den.

For bare å nevne to steder: For det første heter det hos profeten Esekiel i kapittel 33: «Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever. Vend om, vend om fra deres onde veier! Hvorfor vil dere dø, Israels hus?» (Esek 33,11).

Videre heter det hos profeten Hosea i kapittel 13: «Din ødeleggelse kommer fra deg selv, Is rael!» (Hos 13,9).[1] Ingen trenger altså å være redd for at Gud vil forherde ham fordi Gud ikke unner ham saligheten. Og ingen kan heller unnskylde seg med det.

Nå vil dere nok si: «Står det ikke tydelig i Skriften at Gud virkelig har forherdet mange mennesker?» Jeg svarer: Jo. Men like tydelig viser Skriften oss også at Gud ikke forherder noen andre enn den som først har forherdet seg selv ved å forakte nåden.

I dagens evangelium sier Jesus blant annet tydelig hvorfor innbyggerne i Jerusalem til sist falt under forherdelsens dom. Det var ikke fordi Gud fra evighet hadde besluttet det slik. Det var, som det står rett ut: «fordi du ikke kjente din besøkelsestid.»

Har Gud noen gang besøkt mennesker med store nådegaver, så var det innbyggerne i Jerusalem. Guds Sønn selv og alle hans tolv apostler forkynte jo

[1] NB: «Israel, det er blitt til din ødeleggelse at du har satt deg opp mot meg, jeg som er din hjelp.»

evangeliet blant dem og innbød dem tusen ganger til hans nåderike. Trofast som en god hyrde gikk Jesus i tre år etter dem, de fortapte får av Israels hus. Han søkte og lokket dem, og med ord, gjerninger og tårer kalte og formante han dem alle, ba og tryglet dem.

Men de foraktet all denne nåden og avslo alle de vennlige innbydelsene. Ja, de slo den kjærlige hjelperen i ansiktet, forfulgte ham, korsfestet ham og drepte ham. Da trakk Gud til sist sin nådige hånd tilbake fra de forherdede og overga dem til den fullstendige forherdelsens dom.

Men slik går Gud alltid fram. Ingen blir forherdet uten at han først har hatt en nådens besøkelsestid. Tenk deg et menneske som Guds ord lenge er blitt forkynt for. Utallige ganger er han blitt formant av lærere, sjelesørgere, foreldre og trosfeller, kanskje til og med med tårer. Utallige ganger er han blitt drevet og refset av sin samvittighet og av Den Hellige Ånd, og han er blitt mildt rørt og dratt av Guds forekommende nåde.

Ofte er han, som Feliks, blitt forferdet over sin synd og over Guds dom (Apg 24,25). Ofte har det, som hos kong Agrippa, bare manglet lite på at han var blitt en kristen ved Den Hellige Ånds påvirkning (Apg 26,28).

Har nå et slikt menneske foraktet alt dette, kvalt og undertrykt det i seg igjen, og trassig og hardnakket stått imot det gang på gang og blitt værende i sin synd, i sin stolthet, i sin kjærlighet til verden og i sin egenrettferdighet – da blir Gud nok til sist ofte trett av å forbarme seg. Da sier han, som det heter hos Jesaja: «Hvorfor vil dere bli slått enda mer? Hvorfor vil dere øke deres frafall?» (Jes 1,5).

Gud ser nemlig i sin allvitenhet på forhånd at et slikt menneske helt til sin død vil forakte alle hans nådebevisninger og la alle rørelser fra hans Hellige Ånd være forgjeves, ja, bare misbruke dem til falsk trygghet. Derfor trekker Gud da sin nådehånd bort fra et slikt menneske. Og nettopp dette, at Gud trekker sin nåde bort, kaller Skriften en forherdelse. For når Gud ikke lenger virker i et menneske, blir det av seg selv stadig blindere, stadig hardere og stadig fastere bundet til sin synd og ondskap.

Som vannet fryser av seg selv når sommervarmen viker, og som åkeren gror igjen av seg selv når den ikke lenger blir dyrket, slik blir også menneskets hjerte stadig mer forherdet når Gud ikke lenger lar sin nådes sol skinne på det og ikke lenger lar sitt ords himmelske sædkorn falle i det.

III. Når og hvordan et menneske ennå kan bli hjulpet ut

Men nå melder det seg enda et viktig spørsmål: Kan også en slik forherdet ennå bli hjulpet ut av sin forferdelige tilstand? Om dette vil jeg til sist, for det tredje, tale til dere.

Hvor fryktelig det enn er, mine kjære, er det likevel en sannhet som Guds ord lærer tydelig, og som derfor heller ikke kan ties i hjel: Det finnes en forherdelse som det ikke lenger er mulig å bli frelst fra.

Slik sier Gud for eksempel allerede i Salomos ordspråk, kapittel 1: «Fordi jeg ropte, og dere ikke ville høre, fordi jeg rakte ut min hånd, og ingen ga akt, fordi dere foraktet alle mine råd og ikke ville vite av min tilrettevisning, så vil også jeg le når ulykken rammer dere, jeg vil spotte når det kommer som dere gruer

for. … Da skal de kalle på meg, men jeg svarer ikke. De skal søke meg, men ikke finne meg. Fordi de hatet kunnskap og ikke ville frykte Herren, fordi de ikke ville vite av mitt råd og foraktet all min tilrettevisning» (Ordsp 1,24–26.28–30).

Det samme lærer forfatteren av Hebreerbrevet oss i kapittel 6, der han skriver: «For de som en gang er blitt opplyst, som har smakt den himmelske gave og har fått del i Den Hellige Ånd, og har smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter, og så faller fra, de kan umulig igjen fornyes til omvendelse, siden de på nytt korsfester Guds Sønn for seg og gjør ham offentlig til spott» (Hebr 6,4–6).

Av dette ser vi at det finnes forherdede som Gud har overgitt til et udugelig sinn, slik han gjorde med hedningene (Rom 1,28). Det er dem som har revet over selv den siste tråden som bandt dem til Gud. De er som et tre der alle røttene er råtnet bort, og som nå er blitt en tørr stokk. Derfor kommer det aldri mer til å grønnes, blomstre og bære frukt, om det så ble plantet i den feteste jord og vannet aldri så flittig.

For slike er dommen allerede uttalt her, og nådens dør allerede lukket her. Det finnes altså ingen hjelp for dem. Noen av dem bærer derfor et helvete i hjertet alt i dette livet, nemlig fortvilelsens ild, og dør under ve og klage med en forsmak av sin sikre fordømmelse. Andre lever og dør leende og spøkende, helt til de i det hinsidige våkner opp av sin farlige drøm i den evige dødens sjø.

Men tro ikke, mine kjære, at denne læren gir en eneste synder grunn til å fortvile om å bli frelst – ikke engang den aller største og mest forherdede. For Gud vil jo ikke noens død, ikke en eneste synders. Han ville gjerne gjøre dem alle, alle salige. De som går fortapt, går fortapt bare fordi de slett ikke vil la seg frelse.

Den som vet at han nok har et hardt og forherdet hjerte, men som likevel merker en skjult lengsel i sitt indre etter Guds nåde og etter å bli frelst fra syndene sine, er derfor ikke fortapt uten redning. Det er like visst som at alt godt i oss er et verk av Guds nåde.

Også mennesker som ligger under en forherdelses dom det ikke finnes noen hjelp fra, blir nok ofte forferdet. Men de blir ikke forferdet over syndene sine; de blir forferdet over den ulykken de har styrtet seg i. De lengter nok også etter hjelp, men ikke etter hjelp fra syndene sine, bare fra nøden sin. De tror nok også på Guds vrede når de våkner opp, men ikke på Guds nåde – ja, de vil ikke tro på den. I denne tilstanden var for eksempel forræderen Judas.

Men kjenner du lengsel etter å bli fri fra synden og etter nåde – vel deg, da er det ennå hjelp for deg!

Mist ikke motet om du kjenner at hjertet ditt er som en stein. Allerede hos profeten Esekiel, i kapittel 11 og 36, har Gud gitt det løftet at han vil ta bort steinhjertet og gi oss et kjødhjerte (Esek 11,19; 36,26).

Mist ikke motet om du synes at hjertet ditt er blitt hardt som en diamantklippe. Hør bare på Guds ord, for det er, som Gud selv sier, «lik en hammer som knuser berg» (Jer 23,29).

Mist ikke motet om du til og med må innrømme at du er like forherdet som innbyggerne i Jerusalem. Tenk på at selv noen av dem tok det til hjerte da de

hørte prekenen om at de hadde drept livets høvding og korsfestet herlighetens Herre (Apg 3,15; 1 Kor 2,8). Forferdet ropte de: «Hva skal vi gjøre?» (Apg 2,37), og de omvendte seg til sist og ble salige.

Alle dere som kanskje alt mange ganger er blitt vekket ved Guds ord, men likevel alltid har stått Gud imot: Legg ikke til de andre syndene enda den største av alle: at dere nå til og med fortviler om Guds nåde! Tenk på at i dag har det igjen grydd en nådens dag for dere. Vend da endelig om, forakt ikke lenger den nåden som blir tilbudt dere, og begynn å sukke etter barmhjertighet.

Og mener dere at dere ikke engang kan sukke, så kast dere som fortapte syndere ned for Jesu føtter og la deres stumme elendighet rope til ham – så tar han imot dere på ny og gjør dere salige. Men «forherd ikke deres hjerter» i dag, i dag, når dere igjen «hører hans røst» (Hebr 3,7–8).

I dag er nådens tid,
i dag kan Gud bli vunnet;
nå kan den som søker alvorlig,
finne hans milde hjerte.
Opp, opp til omvendelsens gråt,
og jag etter Jesus!
Men gjør det snart, det er mitt råd;
nå heter det: i dag.

Begynn i dag, og spar
det ikke til i morgen.
Hva morgendagen har
i vente, er skjult.
Ingen utsettelse må skje
i en så viktig sak.
Nå må du løfte blikket,
nå heter det: i dag.

Ellevte søndag etter treenighets-søndag

Luk 18,9–14

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Tilhørere, elsket i ham som er vår dyrebare Frelser!

Skal et menneske en gang bli salig, må det først bli rettferdig for Gud. Dette er en grunnsetning som ingen kan motsi eller rokke ved. Gud er jo ikke en Gud som har behag i ugudelighet; den som er ond, kan ikke bestå for ham (Sal 5,5).

Skulle Gud for evig forene seg med en urettferdig skapning, måtte han altså holde opp å være Gud – det evig og fullkomment gode vesen. Like lite som ild kan ha fellesskap med vann, og lys med mørke, like lite kan Gud – den ild som fortærer synden, og det rene, evige lys – ha fellesskap med den urettferdige.

Dessuten har Gud en gang gitt mennesket sin lov og sagt i den: «Dere skal være hellige, for jeg, Herren deres Gud, er hellig» (3 Mos 19,2). Dette ordet må da også stå fast i tid og evighet. Denne loven skrev Gud allerede ved skapelsen inn i menneskets hjerte. Derfor slår samvittigheten hvert menneske, sterkere eller svakere, når det har gjort noe ondt, og sier at det med dette har vakt Guds vrede.

Men etter syndefallet ble loven formørket i menneskenes hjerter, ja, på mange måter slukket. Derfor lot Gud den forkynne på nytt, offentlig og høytidelig, ved Moses på Sinai, og ved alle sine profeter og apostler lot han den gjenta, stadfeste og utlegge.

Så visst som Gud må forbli Gud, så visst vil, skal og kan han ikke kalle sin lov tilbake.

Ikke engang Kristus, Frelseren, er kommet for å oppheve den. Han sier selv i Bergprekenen: «Dere må ikke tro at jeg er kommet for å oppheve loven eller profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle. For sannelig sier jeg dere: Før himmel og jord forgår, skal ikke den minste bokstav eller en eneste tøddel i loven forgå, før det er skjedd alt sammen. Den som da bryter et eneste av disse minste budene, og lærer menneskene dette, han skal kalles den minste i himlenes rike. Men den som holder dem og lærer andre dem, han skal kalles stor i himlenes rike» (Matt 5,17–19).

Det er altså ingen tvil: Den som ikke har en rettferdighet som stemmer fullkomment med Guds lov, kan heller ikke bli salig.

Nå er det riktignok sant at Gud er kjærligheten, godheten, tålmodigheten, langmodigheten og barmhjertigheten selv. Men Gud er også helligheten og rettferdigheten selv. Alle disse egenskapene er Guds eget vesen, og derfor har han dem alle i like høy grad. Et menneske kan nok gjøre noe av kjærlighet og slik bryte med rettferdigheten, men hos Gud er det umulig. Gud er ikke en Gud som gir en lov og så slår seg til ro med at den ikke blir holdt fullkomment. Nei, det han byr, og det han truer med, må skje – før skal himmel og jord gå til grunne.

Alle som tror at Gud er som en svak, menneskelig far som ikke alltid gjør alvor av kravene og truslene sine, spotter bare Guds ukrenkelige majestet. Den Gud de bærer i tankene sine, er ikke annet enn en innbilt, selvlaget gud, ikke annet enn en tom avgud. Derfor håper alle de forgjeves som ikke har en rettferdighet som er fullkommen etter Guds lov, men som likevel stoler på Guds kjærlighet. De vil gå evig fortapt, så visst som Gud er en hellig og rettferdig Gud.

Men hvordan da, mine kjære? Er det i så fall mulig at et menneske noen gang kan nå fram til en rettferdighet som virkelig gjelder for Gud? Er ikke alle mennesker allerede fra fødselen fulle av syndige tanker og begjær? Og når Guds bud blir holdt fram for et voksent menneske, hvem kan da si uten å lyve: «Alt dette har jeg holdt fra jeg var ung» (Luk 18,21), eller: «Jeg har renset mitt hjerte, jeg er fri fra min synd» (Ordsp 20,9)? Må ikke heller hvert menneske, selv det fromeste, bekjenne: «Vi har alle syndet og mangler Guds herlighet» (Rom 3,23)?

Hvordan da? Må altså alle mennesker gå fortapt fordi Gud må forbli rettferdig?

Nei, nei, mine kjære! Det finnes – lovet være Guds evige barmhjertighet for det! – en vei der hvert menneske, også en synder, ja, selv den største synder, kan bli rettferdig for Gud og dermed salig, uten at Gud av den grunn må holde opp å være en rettferdig Gud. Det er en hemmelighet som aldri kunne ha kommet opp i noe menneskes hjerte hvis ikke Gud selv hadde åpenbart den for oss mennesker i sitt evangelium. Også dagens evangelium handler om dette hemmelighetsfulle: at en fattig synder blir rettferdiggjort for Gud.

> Han fortalte også denne lignelsen til noen som stolte på seg selv at de var rettferdige, og foraktet de andre: To menn gikk opp til templet for å be. Den ene var en fariseer og den andre en toller.
> Fariseeren sto for seg selv og ba slik: Gud, jeg takker deg fordi jeg ikke er som andre mennesker: røvere, urettferdige, horkarer – eller som denne tolleren. Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener.
> Men tolleren sto langt borte. Han ville ikke engang løfte øynene mot himmelen, men slo seg for sitt bryst og sa: Gud, vær meg synder nådig!
> Jeg sier dere: Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres. Men den som fornedrer seg selv, skal opphøyes.

Det viktigste ordet i teksten vi har lest, er det Herren sier om tolleren: «Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre.» Av dette ser vi hva Herren vil vise oss med lignelsen om fariseeren og tolleren: hvordan også en fattig

synder kan bli rettferdig for Gud. Ut fra denne lignelsen vil jeg derfor nå tale til dere om dette:

En fattig synders rettferdiggjørelse for Gud etter evangeliet.

Jeg vil vise dere det på tre måter: for det første hva rettferdiggjørelsen består i, for det andre hvilken fast grunn den har, og til sist det eneste den kan oppnås ved.

Å Herre Gud, du har selv beredt en vei til rettferdighet og salighet for oss syndere og åpenbart den i ditt evangelium – en lys og klar vei, der selv dårer ikke kan fare vill. Vi ber deg: Gi oss alle nåde, så vi ikke bare lærer denne veien levende å kjenne, men også slår inn på den og vandrer på den fram til det endelige, evig salige målet. Å, opplys vår forstand, så veien ikke blir en dårskap for oss, og styr våre hjerter, så den ikke blir oss til anstøt.

Akk, du har jo allerede fylt millioner av syndere med trøst på denne veien, i liv og død, og til sist latt dem gå inn i ditt evige rike. Gjør det samme også med oss syndere, og velsign ditt ord så det kan skje også i denne stund, for din kjære Sønns, Jesu Kristi, vår Herres og Frelsers skyld. Amen.

I. Hva rettferdiggjørelsen består i

Mine kjære, det finnes ingen religion som ikke vil vise mennesket veien til å bli rettferdig for Gud og dermed salig. Men hvilken vei viser så de forskjellige religionene?

Hedningen sier: Vil du være rettferdig, så gi enhver sitt. Men har du ikke alltid oppfylt denne plikten, så ofre til gudene. Jøden sier: Vil du være rettferdig, så la deg omskjære, og hold Moseloven og de gamles forskrifter. Muhammedaneren sier: Vil du være rettferdig, så bekjenn at det bare er én Gud, og at Muhammed er hans profet, og rett deg etter forskriftene i vår Koran.

Papisten sier: Vil du være rettferdig, så hold Guds og kirkens bud. Og vil du i tillegg være riktig viss på saligheten din, så forlat verden, gå i kloster og hold der det tredobbelte løftet om fattigdom, kyskhet og lydighet. Svermeren sier: Vil du være rettferdig, så be, strid og kjemp helt til du har fått et annet hjerte og sinn. Og vil du være riktig sikker, så hvil ikke før du er fullkommen og ikke synder mer.

Rasjonalisten, eller «den fornuftskristne», sier til sist: Vil du være rettferdig, så øv deg i dyd og gjør gode gjerninger. Men har du feilet, så angre det og bedre deg.

Dere ser av dette at religionene svarer svært forskjellig på spørsmålet om hvordan mennesket skal bli rettferdiggjort for Gud. Likevel går de alle ut på det samme: at mennesket kan og skal bli rettferdig for Gud og salig, dels ved ytre gode gjerninger, dels ved indre moralsk forbedring.

Men hva sier så dagens evangelium om dette? Der finner vi nettopp det motsatte av alt dette.

Her blir en fariseer og en toller stilt fram for øynene våre. Fariseeren blir skildret som en mann full av såkalte gode gjerninger, tolleren derimot som en fattig synder helt uten gode gjerninger. Om fariseeren heter det nemlig at han gikk opp til templet for å be, og at han der sa til Gud i sitt hjerte: «Gud, jeg takker

deg fordi jeg ikke er som andre mennesker: røvere, urettferdige, horkarer – eller som denne tolleren. Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener.»

Men om tolleren heter det at han ikke kunne rose seg av noe av dette. Han måtte heller skamme seg for Gud og mennesker over sin tidligere urettferdighet. Derfor ville han ikke engang løfte øynene, men slo seg bare for sitt bryst og sukket: «Gud, vær meg synder nådig!»

Og likevel – hvor underlig! – sier Kristus at denne tolleren gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, ikke den andre. Med alle sine gode gjerninger og all sin rettferdighet for mennesker var altså ikke fariseeren rettferdig for Gud.

Hva er så, ut fra dette, en fattig synders rettferdiggjørelse for Gud slik evangeliet lærer den? Dere ser at den åpenbart ikke består i at mennesket kan gjøre seg selv rettferdig for Gud ved ytre såkalte gode gjerninger, eller ved en indre hellighet som det har tilegnet seg eller fått inngytt. Den består heller i at Gud av nåde ikke tilregner mennesket syndene, selv om det er og blir en fattig synder. Tross syndene holder han det for rettferdig, ser på det som rettferdig og erklærer det rettferdig.

Et menneskes rettferdiggjørelse for Gud ved evangeliet er altså en handling som mennesket ikke gjør selv, men som Gud gjør med det. Den foregår ikke inne i mennesket, i dets hjerte, men utenfor mennesket – i Guds hjerte.

Den kan ikke sammenlignes med det en lege gjør når han virkelig befrir den syke fra sykdommen og gir ham helsen tilbake. Den skal sammenlignes med det en dommer gjør når han frikjenner en anklaget og overbevist forbryter: Han lar ham ikke bare slippe all straff, men gir ham også alle rettighetene til en borger med uplettet rykte, tross overtredelsene hans.

Et menneskes rettferdiggjørelse for Gud ved evangeliet kan ikke sammenlignes med at flekker virkelig blir vasket bort, men med at en tar på seg en vakker, hvit kledning som bare dekker flekkene til. Med ett ord: Den er syndenes forlatelse – og vel å merke en slik forlatelse at Gud ser på mennesket som om det aldri hadde gjort noen synd, men alltid hadde vært så fullkomment hellig og rettferdig som Guds lov krever av alle mennesker.

Allerede David og alle de hellige i Det gamle testamente forsto godt denne hemmeligheten ved rettferdiggjørelsen. Derfor skriver ikke David i Salme 32: Salig er den som ikke har gjort noen synd, og som er ren fra all synd. Han skriver: «Salig er den som har fått sin overtredelse forlatt og sin synd skjult. Salig er det mennesket som Herren ikke tilregner misgjerning» (Sal 32,1–2).

II. Hvilken fast grunn den har

Nå har vi kort sett hva en fattig synders rettferdiggjørelse for Gud består i, slik evangeliet lærer den. Da melder først og fremst dette viktige spørsmålet seg: Har den også en fast grunn? Det vil jeg nå for det andre tale til dere om.

Mine kjære, den som er en synder og likevel håper å bli salig fordi han stoler på Guds godhet, har et håp uten noen fast grunn, som vi allerede har hørt. For Gud er ikke bare kjærligheten, men også helligheten selv; han er ikke bare god, nådig, tålmodig og langmodig, men også ukrenkelig rettferdig.

Etter dette kunne det se ut som om også rettferdiggjørelsen av en fattig synder for Gud etter evangeliet mangler en fast grunn. For hva hjelper det vel et syndig menneske, skulle en tro, at Guds nåde holder ham for rettferdig, ser på ham som rettferdig og erklærer ham rettferdig, når Guds hellighet og rettferdighet samtidig må dømme og fordømme ham? Strider ikke da rettferdiggjørelsen etter evangeliet like sterkt mot Guds vesen, egenskaper og vilje og mot hans uforanderlige lov som den rettferdiggjørelsen alle de andre, falske religionene lærer?

Slik kan det riktignok se ut. Men Gud være lovet: Det ser bare slik ut! Rettferdiggjørelsen etter evangeliet har tvert imot en så fast grunn at ingenting i himmelen, på jorden eller i helvete kan velte den.

Evangeliet vårt legger riktignok ikke dette utførlig fram, men det antyder det svært klart. Vi får nemlig høre at tolleren som gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus, først sukket: «Gud, vær meg synder nådig!» Men ser en etter i grunnspråket hva disse ordene betyr, finner en at tolleren egentlig ville si: «Gud, vær forsonet med meg, en fattig synder!»

Tolleren hadde altså ikke tatt sin tilflukt til Guds godhet og nåde i alminnelighet, men til hans forsonende nåde. Han hadde bygd håpet sitt på den nåden som Frelseren skulle vinne for menneskene ved sitt forsoningsverk.

Her har dere den faste grunnen som rettferdiggjørelsen ved evangeliet hviler på. Med ett ord: Den hviler på Jesu Kristi forsoningsverk og ord.

Tenk etter: Da vi mennesker hadde falt i syndens skyld, var det riktignok ingen hjelp å få for oss – verken hos oss selv, hos englene eller hos noen annen skapning. Ja, da så det ut som ikke engang Gud selv kunne redde oss. For selv om Gud av nåde ville tilgi oss syndere, la hans strenge, ukrenkelige rettferdighet ned en evig protest mot det. Men selv om ingen skapning kunne ha funnet råd og hjelp her, var det ikke umulig for Guds evige visdom. Den visste råd og skaffet råd.

Og hva har Gud gjort? Vi mennesker kunne ikke selv betale den umåtelige gjelden for syndene våre, og Guds rettferdighet kunne ikke erklære oss rettferdige uten at gjelden ble betalt. Se – å, under over alle under! – da lot Gud sin enbårne Sønn selv bli menneske og tilregnet ham vår syndeskyld. Og den enbårne Sønn, Jesus Kristus, betalte så gjelden vår i vårt sted ved sitt hellige liv og ved sin bitre lidelse og død.

Da han slik hadde betalt gjelden vår til siste øre, reiste Gud Fader ham opp igjen fra de døde. Og nå ga han ham makt til å la det forkynne for alle mennesker at skylden deres er betalt, og til å tilby og overrekke dem betalingen – og med den tilgivelse, rettferdighet, liv og salighet.

Se her grunnen for en fattig synders rettferdiggjørelse for Gud etter evangeliet! Hva sier dere? Er ikke denne grunnen fast nok? Si selv: Kan det fortsatt være tvil om at gjelden ikke lenger kan tilregnes skyldneren når en annen allerede har betalt alt for ham til siste øre? Kan da rettferdigheten fortsatt hindre nåden i å erklære en slik skyldner skyldfri? Må ikke heller rettferdigheten selv avsi nådedommen?

Jo, slik er det, mine kjære. Derfor gjør også Johannes i sitt første brev noe som kan virke underlig: Rettferdiggjørelsen ved evangeliet, syndenes forlatelse, tilskriver han ikke Guds nåde, men like ut hans trofasthet og rettferdighet. Han sier: «Dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han forlater oss syndene og renser oss fra all urettferdighet» (1 Joh 1,9).

Så er det da visst, mine kjære: En fattig synders rettferdiggjørelse for Gud etter evangeliet står klippefast. For den hviler like mye på Guds rettferdighet, hellighet og trofasthet som på hans godhet og nåde. Grunnen er at Guds Sønn allerede har forsonet alle mennesker, allerede har betalt syndeskylden deres og allerede har vunnet tilgivelse og rettferdighet for dem og tilbudt dem dette.

III. Det eneste den oppnås ved

Mine kjære, nå vet vi hva en fattig synders rettferdiggjørelse for Gud etter evangeliet består i, og hvilken fast grunn den har. La oss så for det tredje også søke å forstå hva den oppnås ved.

Fariseeren oppnådde den ikke, etter teksten vår. Hvorfor ikke? Ikke fordi han var fri for grove synder og var en hederlig mann i verdens øyne. Det var fordi han, som det heter i begynnelsen av teksten, hørte til dem «som stolte på seg selv at de var rettferdige, og foraktet de andre» – med ett ord: fordi han var selvrettferdig.

Men hvorfor gikk så tolleren rettferdiggjort for Gud hjem til sitt hus, og ikke den andre? Hva var det som gjorde at nettopp han nådde dette høyeste og kostbareste av alle goder? Som vi ser av teksten, tenkte han slett ikke på å gjøre noe som skulle gi ham ros hos Gud, for å bli rettferdiggjort for ham.

Han gikk heller opp til templet slik han var: som en fattig, fortapt og fordømt synder, tynget og nedtrykt under byrden av sin store skyld, helt motløs og uten håp om noen egen rettferdighet og fromhet. I templet var nådestolen, som var et forbilde på forsoningen ved Messias. Her søkte han den hjelpen han ikke fant i seg selv. Han slo seg for sitt bryst og sukket bare: «Gud, vær meg synder nådig!» – eller, som det lyder enda tydeligere i grunnteksten: «Gud, vær forsonet med meg synder!»

Han kastet all annen trøst fra seg og gjorde slik Frelserens forsoning til sin eneste trøst. Det som skulle skje for alle syndere, tok han personlig til seg selv; det grep han i troen. Og se: Han gikk da også rettferdiggjort hjem til sitt hus, som Herren uttrykkelig sier i teksten vår.

Si meg: Hva er det altså, etter teksten vår, rettferdiggjørelsen ved evangeliet oppnås ved? Med ett ord: ikke annet enn troen, og troen alene.

Det kan heller ikke være annerledes. Hva skal en skyldner gjøre for å bli gjeldfri når en annen har betalt for ham? Han må ta imot betalingen som er gjort for ham. Hva må den som har krenket en annen, gjøre for å bli forsonet når den krenkede allerede har forsonet seg med ham? Han må ta imot forsoningen.

Hva må fangen gjøre for å få nyte friheten når fengselet allerede er åpnet for ham? Han må ta imot friheten han har fått, og gå ut av det åpne fengselet. Hva må den anklagede og overbeviste forbryteren gjøre for å få nytte av benådningen når han allerede er benådet? Han må ta imot benådningen.

Men se: Nå har jo Kristus betalt syndeskylden for alle mennesker. Gud er forsonet med dem, fengselet under Guds vrede og helvete er låst opp, og benådningen av alle mennesker er fullbyrdet og blir forkynt og tilbudt dem alle ved evangeliet. Hva skal og kan da et menneske gjøre for å få nyte alt dette med glede? Ingenting, slett ingenting annet enn å ta imot det alt sammen. Og det er nettopp det samme som å tro.

Ja, mine kjære, å tro er det eneste som rettferdiggjørelsen etter evangeliet oppnås ved. Det er ikke fordi troen skulle være en så god gjerning eller en så fortreffelig hjertetilstand at Gud for dens skyld ville og måtte se på mennesket som rettferdig. Det er heller ikke fordi mennesket måtte gjøre noe, om aldri så lite, til det. Det er fordi mennesket nettopp ingenting, slett ingenting, kan og skal gjøre til sin rettferdiggjørelse.

For Kristus har allerede vunnet rettferdigheten, og i evangeliet blir den tilbudt, overrakt og delt ut til alle som hører det. Derfor sier også Paulus: «Kristus er lovens endemål, til rettferdighet for hver den som tror» (Rom 10,4). «For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger» (Rom 3,28). «Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,5).

Hva sier dere, mine kjære? Er ikke dette en usigelig søt, en himmelsk søt lære for oss fattige syndere? Kan noe helvete være dypt og pinefullt nok for dem som av gudsfiendtlig hovmod og selvrettferdighet forkaster denne læren og ikke vil bli rettferdige for Gud og salige som fattige syndere? Å, måtte ingen blant oss finne denne læren en dårskap og et anstøt! Denne læren er jo himmelsolen i den kristne religion; ved den skiller kristendommen seg fra alle andre religioner som lyset fra mørket.

Den er da også den kostbare skatten som vår evangelisk-lutherske kirke alene, framfor alle sektene i kristenheten, har bevart ren og holder fast ved. Hold da også dere fast ved denne læren, mine dyrebare lutherske brødre og søstre! Gjør dere det, har dere alltid den rette himmelstigen på jorden. Da har dere alltid et klart, strålende himmellys i alle anfektelsers mørke. Da har dere selv i dødens dype vann det rette himmelankeret, som ikke lar dere gå til grunne.

Akk, mine kjære, nettopp nå, når koleraens pest igjen har åpnet sitt vide dødsgap mot oss, trenger vi så sårt den rene læren om rettferdiggjørelsen! Den er det beste, ja, det eneste sikre vernet og legemiddelet. Bruker dere dette middelet, skal ingen dødsfrykt pine dere. Og når døden til sist slynger sine iskalde armer om dere, skal dere ikke fortvile, men rope ut i troen med tolleren: «Gud, vær meg synder nådig!»

Og når øyet, øret og munnen deres lukker seg i døden, skal alle englene i himmelen og Gud selv åpne munnen og rope over dere: «Denne gikk rettferdiggjort» – ikke «ned», men opp, ja, opp – «til sitt hus», til himmelens hus.[1]

Hjelp oss alle til det, Jesus Kristus, vår forsoner, vår evige rettferdighet, høylovet i tid og evighet. Amen.

[1] NB: «Denne gikk rettferdiggjort hjem til sitt hus» (Luk 18,14). Grunnteksten har ordrett «gikk ned».

Tolvte søndag etter treenighetssøndag

Mark 7,31–37

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Jesus Kristus!

Forrige søndag så vi på en overmåte trøsterik historie: hvordan den dypt falne tolleren ble rettferdig for Gud. Denne historien sier oss at det ikke er vår rettferdighet og fromhet, og ikke våre gode gjerninger, som gjør oss rettferdige for Gud. Det er bare nåde, og den gir Gud så gjerne til alle som trenger den og lengter etter den.

Den viser oss at Gud ikke forakter selv den største synder, men gjerne tar ham til nåde igjen. Et menneske kan stå tomhendt og ikke ha noe godt å vise fram for Gud. Han kan se bare synd hos seg selv og derfor bare rope: «Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13) Likevel vil Gud høre hans angstfulle sukk og gi ham rettferdigheten til sin Sønn, Jesus Kristus. Derfor kan vi med full rett skrive dette verset over historien:

Kom, du elendige, bøyde og arme,
kom bare, og la deg ikke jage bort!
Hvor tungt byrden enn trykker deg,
vil hans nåde likevel ta imot deg.
Se, hvor hans hjerte står åpent,
og hvordan han går deg i møte!
Kom da, du arme orm, og se
at han tar imot syndere!

Hvem skulle ikke øse mot av et slikt evangelium – og håp om en dag å få være blant dem som står ved Guds høyre side? Den som kjenner dette evangeliet, kan aldri fortvile – så lenge han fortsatt holder det for sant og ikke trassig støter det fra seg.

Å, om bare alle som hører denne kostelige læren, også ville ta imot den av hjertet! Men de fleste vil nok gjerne høre den forkynt en gang iblant. De hører på med velbehag og gleder seg over at himmelen står så villig åpen for alle mennesker – men lenger enn til velbehaget kommer det ikke. De fleste som ennå

går i kirken, godtar denne læren. Men mer gjør de ikke, og mer skjer ikke i dem; for den åpne himmelen har de likevel ikke noe åpent hjerte.

Ja, det finnes til og med tilhørere som grovt misbruker læren om rettferdiggjørelsen av nåde ved troen. Selv denne sjelemedisinen gjør de til sjelegift; de tar imot nåden forgjeves. Hører de at Gud tar imot selv de største syndere, regner de nå også de største synder for små. Hører de at tolleren ble rettferdiggjort da han ropte: «Gud, vær meg synder nådig!», så tenker de at omvendelsen er fullført også hos dem når de sier ham disse ordene etter med tungen og en andektig mine – selv om sinnet deres forblir det gamle.

Mange utsetter også omvendelsen helt til dødstimen. De mener at det da fortsatt er tid til å slå seg for brystet med tolleren. De sier, som det heter i en sang:

«Det haster ikke, jeg kan vente;
jeg vil leve som det lyster meg.
Gud lukker ikke straks nådens dør
for meg – det trøster min sjel seg med.»

Hører slike at mennesket ikke blir rettferdig for Gud ved sine gode gjerninger, så slutter de at det da er unødvendig å jage etter helliggjørelse med alt alvor og iver.

Av alt dette ser vi tydelig at evangeliet er en lære bare for bekymrede mennesker som synden tynger, og for sjeler som er mette av verden. Ennå i dag slår det viktige ordet hos profeten Jesaja i kapittel 26 til: «Dersom den ugudelige får nåde, så lærer han ikke rettferdighet. I rettvishets land gjør han urett, og han ser ikke Herrens høyhet» (Jes 26,10).

Mine kjære tilhørere, for åtte dager siden viste jeg hvordan mennesket blir rettferdig for Gud av nåde ved troen. La meg nå i dag vise hvordan en kristen som er rettferdiggjort på denne måten, også lever et hellig og gudfryktig liv.

> Da han dro bort igjen fra bygdene ved Tyrus, tok han veien gjennom Sidon til Galilea-sjøen, midt gjennom Dekapolis-landet. De førte til ham en mann som var døv og hadde vanskelig for å tale, og de ba ham legge hånden på ham.
> Han tok ham da med seg avsides, bort fra folket. Han stakk fingrene i ørene hans, spyttet og rørte ved tungen hans. Han så opp mot himmelen, sukket, og sa til mannen: Effata! Det betyr: Lukk deg opp! Straks ble ørene hans åpnet, og tungens bånd ble løst, slik at han talte rent.
> Han bød dem at de ikke skulle fortelle dette til noen. Men jo mer han forbød dem det, dess mer gjorde de det kjent. De var overmåte forundret og sa: Han har gjort alle ting vel! Han gjør det så at både de døve hører og de stumme taler.

Mine tilhørere, de underfulle helbredelsene Kristus gjorde på legemlig syke, er bilder på det han ved sin nåde gjør innvortes med sjelene. Med disse helbredelsene stadfestet han at det han sa om seg selv, virkelig var sant: «Det er ikke de friske som trenger lege, men de som har ondt» (Matt 9,12) – nemlig på sjelen.

På grunnlag av beretningen i dagens evangelium vil jeg derfor nå tale til dere **om den daglige helliggjørelsen hos en rettferdiggjort kristen:**

for det første at den riktignok må være virkelig til stede, og for det andre at den likevel aldri blir helt fullkommen.

Helligste Jesus, hellighetens kilde,
du fylde av all salighet og nåde,
du som er renere og klarere enn solen!
All glans hos kjerubene
og herlighet hos serafene
er mot deg bare et mørkets tåkeslør.
Du er mitt forbilde,
å, form meg etter deg!
Min Jehova, kjære Jesus,
gjør meg her ren
og hellig, som du er hellig!

I. At helliggjørelsen må være virkelig til stede

Ikke bare læren om rettferdiggjørelsen, men også læren om helliggjørelsen er av stor betydning for oss. Det ser vi av måten Den hellige skrift taler om dette nådeverket av Guds Ånd. I Hebreerbrevet heter det for eksempel: «Jag etter … helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren» (Hebr 12,14).

På samme måte sier Paulus: «Om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til» (Rom 8,9). «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17). Etter Guds ord er helliggjørelsen altså ikke et tillegg til kristendommen som en kan regne med eller la være. Den er noe en kristen ikke kan være foruten.

Men her vil kanskje mange straks tenke i sitt hjerte: «Er dette sant, så blir jo læren om rettferdiggjørelsen av nåde alene ved troen veltet over ende igjen? Når mennesket blir rettferdig og salig av nåde, hva skal det da med helliggjørelsen?»

Mine kjære, dette er bare en tilsynelatende motsigelse. Det er og blir evig sant, til fullkommen trøst for alle arme syndere, at vi ikke fortjener saligheten ved våre gjerninger, men at den blir gitt oss når vi tror på Kristus.

Når det nå er tale om helliggjørelsen, spør vi ikke hvordan en blir en kristen og rettferdig for Gud. Vi spør hvordan et menneske som allerede er blitt en kristen og rettferdig for Gud, da skal leve. I dag spør vi ikke hva tolleren måtte gjøre for å gå rettferdiggjort hjem til sitt hus. Vi spør hvordan han siden levde i huset sitt.

Alt dette blir enda tydeligere for oss når vi ser på eksemplet med den døvstumme i evangeliet vårt. Først var han et svært elendig menneske, og slik var han et bilde på hvordan alle mennesker er av naturen i åndelig forstand. Men denne døvstumme ble ført til Kristus for at han skulle hjelpe ham, og Kristus tok imot ham nådig og vennlig. Se, dette er et bilde på hvordan et menneske blir rettferdig for Gud.

Et menneske lærer av Guds ord å se sin store syndenød. Med bedrøvelse ser han at han til nå har vært døv for Guds bud og stum når det gjaldt å prise Gud. Han erkjenner at fordervelsen i hjertet hans er så usigelig stor at han ikke selv kan redde seg fra Guds vrede og den evige fordømmelse.

Forferdet over syndene sine får et slikt menneske nå en inderlig lengsel etter nåde, og han ber om den. I denne nøden vender han seg til Kristus, for han hører

i evangeliet at Kristus er alle synderes Frelser. Synderen begynner å sukke: «Å Jesus, du har jo lidt for alle og er død for alle – vil du ikke forbarme deg over meg også? Å, hjelp meg også! Jesus, vær meg synder nådig!»

Når det kommer så langt, tar Jesus svært vennlig imot en slik arm synder. For Guds domstol blir han nå frikjent for alle sine synder, Kristi rettferdighet blir tilregnet ham, og han blir tatt opp og tatt imot som Guds barn. Dette er rettferdiggjørelsen.

Å, salig, salig er det mennesket som går denne veien; hans frelse og salighet står evig fast! Et slikt menneske, som med smerte og bedrøvelse over syndene sine vender seg til Kristus, skal holde fast ved evangeliets ord. Han skal tro med visshet at også han er tatt til nåde – selv om han ennå ikke føler noe av det i sitt hjerte, ja, om han der ikke merker annet enn død og fordømmelse. «For om vårt hjerte fordømmer oss, så er Gud større enn vårt hjerte og kjenner alle ting» (1 Joh 3,20).

Men, mine kjære, vi hører ikke bare at Kristus tok vennlig imot den døvstumme. Det heter videre: «Han tok ham da med seg avsides, bort fra folket. Han stakk fingrene i ørene hans, spyttet og rørte ved tungen hans. Han så opp mot himmelen, sukket, og sa til mannen: Effata! Det betyr: Lukk deg opp! Straks ble ørene hans åpnet, og tungens bånd ble løst, slik at han talte rent.»

Her har vi et bilde på helliggjørelsen. Etter at Frelseren hadde tatt den døvstumme til nåde, legte han også skrøpelighetene hans. Slik tar Frelseren seg også som lege av sjelen til hvert menneske som har funnet nåde hos ham.

Rettferdiggjørelsen skjer riktignok i himmelen. Ja, et arm menneske som sørger over syndene sine, vet ofte ikke selv at han allerede er rettferdiggjort. Ofte gråter han ennå botstårer på jorden mens alle englene i himmelen allerede gleder seg over ham.

Likevel blir ikke rettferdiggjørelsen uten virkning på mennesket. Dens første frukt er at et slikt menneske blir født på ny, det vil si: Han får Den Hellige Ånd, han får et nytt hjerte og et nytt sinn. Nå elsker han ikke lenger synden; Gud, hans ord og hans vilje blir kjære for ham, og han vil gjerne leve et fromt og gudfryktig liv.

Ved rettferdiggjørelsen står nådens sol opp i menneskets hjerte. Men da begynner den også å skinne der. Mer og mer sprer den lys, liv og varme der inne, og den lokker fram og modner blomster og frukter: et hellig liv og gode gjerninger.

Når den himmelske Far i rettferdiggjørelsen erklærer et menneske for sitt barn for Kristi forsonings skyld, begynner også Den Hellige Ånd helliggjørelsens arbeid i hjertet hans. Selv om begynnelsen er aldri så svak, er arbeidet likevel virkelig.

Denne helliggjørelsen består ikke i at mennesket ikke lenger banner, ikke lenger bryter ekteskapet og lever i urenhetens grove gjerninger, ikke lenger drikker seg full og ikke lenger åpenlyst bedrar og baktaler. Fra slike åpenbare laster kan også en hedning holde seg borte.

Nei, helliggjørelsen består i at den rettferdiggjorte blir et helt annet menneske. Han begynner ikke lenger å leve for seg selv, men for Herren Jesus. Han går ikke bare i kirken nå og da og hører Guds ord av vane eller nysgjerrighet. Den

som står i helliggjørelsen, setter Guds ord over alt i hele verden. Han bærer det i sinnet dag og natt; med det står han opp, og med det går han til sengs.

Omsorgen for sjelens salighet opptar hjertet hans hele tiden. Derfor har han heller ikke noe kjærere å tale om enn det himmelske og guddommelige, det ene nødvendige. Selv når han er opptatt med sine jordiske gjøremål, gjør han det med et sinn som er vendt mot Gud.

En slik kristen begynner å holde vakt også over tankene og begjærene sine. Han kan ikke lenger likegyldig la onde tanker gå gjennom sinnet; dukker de opp, sukker og ber han mot dem. Han er fiende av synden. Han nærer og pleier den ikke lenger, og han lar den ikke herske over viljen sin. Tvert imot kjemper han mot den, også mot sin kjæreste yndlingssynd.

Faller han i en synd av overilelse og svakhet, blir han ikke liggende i den. Han skammer seg, bekjenner den for Gud med inderlig ydmykhet i sjelen og ber om tilgivelse. Ja, han lar fallet bli en advarsel for seg og blir nå desto mer ydmyk og våken over seg selv.

Et menneske som står i helliggjørelsen, ser på verdens fornøyelser som tomme og skikker seg derfor ikke lenger lik verden. Å glede seg over Guds ord og ha oppbyggelig samvær med ivrige kristne er kjærere for ham.

Har en slik kristen en gledesdag, streber han etter å nyte gleden i Herren. Eier han jordiske goder, passer han på at hjertet ikke henger ved dem, men ved Gud alene. Rammes han av lidelser, ber han Gud om tålmodighet, vokter seg for å knurre mot Gud og trøster seg med den herligheten som venter ham i himmelen.

Et menneske som står i helliggjørelsen, streber etter å ofre hele sitt liv for sin neste. Han søker ikke sitt eget, men «det som er til gagn for nesten» (1 Kor 10,24). Han elsker sin neste av hjertet – ikke bare på skrømt, ikke bare med tungen, men «i gjerning og sannhet» (1 Joh 3,18). Han hjelper ham gjerne i nøden, gleder seg over hans lykke og har medlidenhet med ham i ulykken. Han dekker gjerne over nestens skrøpeligheter, forsoner seg gjerne med den som har krenket ham, og har omsorg for nestens sjel.

Og det edleste ved helliggjørelsen er til slutt dette: Et slikt menneske har alltid mer blikk for det som mangler hos ham selv, enn for det gode som er virket i ham ved Guds nåde. Derfor regner han seg selv for ingenting for Guds øyne og holder seg gjerne i ydmykhet «til det lave» (Rom 12,16).

Se, mine kjære, slik er det nye hjertet og det nye livet som Den Hellige Ånd begynner å virke hos dem som er blitt rettferdiggjort ved troen på Jesus Kristus.

Det finnes kanskje få blant oss som ikke regner seg for rettferdiggjort. Men la meg nå også spørre hver enkelt av oss: Er du også blitt et annet menneske etter den rettferdiggjørelsen du tror du har opplevd? Har du fått et nytt hjerte? Blir du nå drevet av en annen ånd, nemlig av Den Hellige Ånd? Har hele sinnet ditt nå vendt seg bort fra det jordiske og mot det himmelske? Er du blitt en fiende av synden?

Regner du nå det verden søker freden sin i, for forfengelighet? Gleder du deg som om du ikke gledet deg? Eier du som om du ikke eide (1 Kor 7,30)? Er du villig til å gå korsets vei også, om det er Guds vilje? Er hjertet ditt ikke lenger så kaldt,

men varmet av kjærlighetens ild? Finner du hos deg selv det Paulus sier: «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt»?

Eller har du kanskje bare for syns skyld sagt etter tolleren: «Gud, vær meg synder nådig»? Mente du at du med det hadde gjort opp saken om din salighet? Vil du nå sitte rolig i kirkeskipet og regne med å komme med til det nye Jerusalem, enda du er den samme gamle?

Å, hvor mange, hvor utallige som her har regnet seg for kristne, vil en dag finne at de er bedratt! For uten helliggjørelse skal ingen se Herren. Ikke fordi en først skulle oppnå nåde ved den, men fordi den som av hjertet tar imot Jesu Kristi nåde, da også blir helliggjort av Kristi Ånd. Så snart tolleren Sakkeus hadde fått frelse, ville han straks gi halvdelen av det han eide til de fattige, og gi firedobbelt igjen til dem han hadde bedratt (Luk 19,8). Fordi den store synderinnen hadde fått mye tilgitt, elsket hun også mye (Luk 7,47).

II. At helliggjørelsen aldri blir helt fullkommen

Å, mine dyrebare tilhørere, så søt og så overmåte trøsterik artikkelen om tilgivelsen og om rettferdighet og salighet av nåde er – så lett kan en likevel spille bort denne trøsten. Derfor må ingen bedra seg selv, men hver og en må legge sin sjels frelse alvorlig på hjertet.

Men det er en vanlig erfaring at de som burde bli forferdet, for det meste forblir sorgløse og tror de er visse på sin frelse. De som ikke skal bli forferdet, blir derimot lett motløse og frykter for at de en dag skal finne seg bedratt.

For deres skyld må jeg derfor for det andre legge til at helliggjørelsen hos rettferdiggjorte kristne riktignok er noe virkelig, men at den likevel aldri blir helt fullkommen.

Et vink om dette finner vi i evangeliet vårt. De som hadde ført den døvstumme til Kristus, var nok – det tør vi håpe – allerede rettferdiggjort, og derfor hadde Gud alt begynt helliggjørelsens verk i hjertene deres ved sin Ånd. Kristus forbød dem å fortelle noen om underet som var skjedd. Men det heter: «Jo mer han forbød dem det, dess mer gjorde de det kjent. De var overmåte forundret og sa: Han har gjort alle ting vel! Han gjør det så at både de døve hører og de stumme taler.»

Disse menneskene mente det uten tvil inderlig godt da de priste det herlige underet så åpent. Likevel syndet de med det. Iveren deres var ikke helt ren, for de brøt Kristi befaling; den ellers gode gjerningen deres var flekket av egenvilje og ulydighet. De handlet uten kall. Men de gjorde ikke alt dette av ondskap, men av skrøpelighet.

Her skal vi merke oss dette: Rettferdiggjørelsen skjer i et øyeblikk. Så snart en synder med bedrøvelse erkjenner sin synd og ber om nåde og forløsning, sier Gud et ord i himmelen, og rettferdiggjørelsen har skjedd. Helliggjørelsen skjer derimot ikke så brått. Den går for seg litt etter litt og fortsetter til livets slutt.

Rettferdiggjørelsen er fullkommen med en gang. I den får hver og en straks full tilgivelse for sine synder og hele Kristi rettferdighet, og hver og en blir da like fullt Guds barn som Peter, Paulus og alle de store hellige. Helliggjørelsen

derimot begynner svakt etter rettferdiggjørelsen og skal vokse helt til døden, men den når aldri fullkommenhet.

Når det gjelder rettferdiggjørelsen, er alle kristne like – like rene, hellige og rettferdige. Men når det gjelder helliggjørelsen, er det stor forskjell. Den ene er kommet lenger, den andre ligger lenger tilbake; den ene er sterk, den andre svak. Den ene har mer kjærlighet, mer ydmykhet, mer iver, mer erkjennelse, mer selvfornektelse og selvbeherskelse enn den andre.

Ikke alle når samme trinn i helliggjørelsen som Paulus, som kunne si: «Jeg har arbeidet mer enn de alle» (1 Kor 15,10). Ikke alle når Jobs tålmodighet, Peters iver, Johannes' kjærlighet, Daniels frimodighet, Abrahams sterke tro eller de hellige martyrenes glede midt i døden. Og alle disse har likevel måttet bekjenne: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen. Men jeg jager etter det for å kunne gripe det, fordi jeg selv er grepet av Kristus Jesus» (Fil 3,12).

Spørsmålet er altså ikke om vi allerede har nådd målet, for det er umulig i dette livet. Spørsmålet er bare om vi er blant dem som virkelig jager etter helliggjørelsens mål, eller om vi fremdeles er sorgløse og døde i overtredelser. Er vi blant de åndelige løperne, og løper vi etter seiersprisen – vel oss! Da er det et tegn på at vi er gjort levende ved nåden.

Nå finnes det dessverre svermere som påstår at et menneske kan bringe det til fullkommenhet i helliggjørelsen. Si det kan en nok, men i gjerning vil vi alltid komme til kort i dette livet. Bare en hykler eller en som er forblindet av seg selv, bare en som ikke skammer seg over å heve seg over alle apostler og profeter, kan si om seg selv at han er fullkommen i helliggjørelsen.

Den som innbiller seg at han er fullkommen, kan ikke lenger be den femte bønnen i Fadervår. Han trenger altså ikke lenger noen Frelser eller noe evangelium. Å, for en stor forblindelse! Å, for en forferdelig hån mot Jesu Kristi fortjeneste og hans dyrt kjøpte nåde!

Riktignok taler den hellige apostelen Paulus om fullkomne, men les stedet selv i Filipperbrevet kapittel 3. Der sier apostelen: «La oss da, så mange som er fullkomne, ha dette sinn» (Fil 3,15). Hvilket sinn? Nettopp det apostelen nylig hadde sagt: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen.» Den kristne fullkommenheten består altså først og fremst i at en har en levende erkjennelse av sin ufullkommenhet og ser seg selv som fullkommen i Kristus Jesus.

Ikke så få tviler på om de har de rette kjennetegnene på at de står i nåden, for de kjenner ennå så sterkt at synden lever i hjertet deres. De tenker: «Hvis jeg sto i nåden, måtte jeg jo ha en så kraftig følelse av nåden i sjelen at jeg alltid kunne seire over synden, kjødet, verden og djevelen med glede. I stedet må jeg kjempe med synden hver dag, og jeg kjenner så lite at det er som om troen min ikke har noen kraft til å overvinne verden og synden. Jeg kan ikke si med Paul Gerhardt: 'Mitt hjerte springer lystig i salighetens fryd.'»

Her skal en merke seg dette: Når et menneske blir rettferdiggjort, lar Gud ham som regel i begynnelsen smake mye av nådens sødme. Slik vil han dra synderen bort fra verden og til seg. Derfor tror nettopp en begynner i kristenlivet ofte at han er hevet over verden, synden og Satan.

Fortsatte det slik, ville mennesket snart bli sorgløst og stolt. Derfor tar den trofaste Gud denne søte følelsen av nåde og kraft fra de fleste igjen. Han gir dem den mer sparsomt og øver dem mer i ydmykhet. Først nå blir en virkelig fattig og må hver dag tigge seg til alt hos Gud. En må mer og mer holde seg til Jesu nådeord for ikke å gå fortapt.

Om Gud er i gang med sitt nådeverk og helliggjør et menneske, kjenner en fremfor alt på dette: om det fremdeles er strid i ham, der Ånden strider mot kjødet (Gal 5,17). Merker mennesket at synden riktignok raser i ham, men at det likevel er noe annet i ham som holder ham borte fra syndens herredømme? Noe som alltid driver ham til bønnen og til Guds ord igjen, og som får ham til å gå til Jesus og be om tilgivelse når synden en gang overrumpler ham? Da er det helt sikkert at et slikt menneske ikke er dødt. For et dødt hjerte kjemper ikke.

Vel, mine kjære, dere som allerede står i denne striden: Bare fortsett å stride frimodig, og spar ikke dere selv! Men kjemp ikke i egen kraft. Hent kraften hver dag på ny fra den guddommelige nådens brønn i Kristus Jesus. Da skal dere visselig ikke falle dødelig såret, men til slutt bli stående på slagmarken som seierherrer. Så si da med meg:

Dere lemmer, hvis hode er i himmelen,
hvorfor går dere som om dere ennå gikk i verden?
Opp, oppover fra jorden med hjerte og sinn!
Opp og død kjødet, og husk
å ta korset opp
og dra mot himmelen,
der vi snart skal samles blant engler og troner
og smykkes av Jesus med himmelske kroner.
Amen.

Trettende søndag etter treenighetssøndag

Luk 10,23–37

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Gud Faders kjærlighet og Gud Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Gjør rett, frykt ingen!» Disse ordene rommer hele deres religion, sier mange i dag, friskt og freidig. Særlig sier de det når en holder fram for dem det Den hellige skrift lærer: at mennesket blir frelst ved troen. «Gjør rett, frykt ingen», roper de, «det er mitt valgspråk og min grunnsetning. Etter det handler jeg, og etter det lever jeg. Hvem vil kreve mer av meg?»

Det kan nok klinge herlig i manges ører. Men allerede dette utsagnet viser hvor ynkelig det står til med religionen hos alle som har gjort det til sitt valgspråk. Våre gamle tyske forfedre sa i det minste: «Frykt Gud, gjør rett, frykt ingen.» Men i våre dager lar en «Frykt Gud» falle bort, og med det viser en at en har en religion uten Gud. Og hva er en religion uten Gud annet enn et hus uten grunnmur, et hav uten vann, et menneske uten hjerte og sjel?

For hvordan er det? Finnes det ikke en Gud som mennesket skal frykte og elske over alle ting, og som det framfor alt skal sette sin lit til? En Gud som det skylder å ære, tilbe og tjene? Har mennesket bare plikter mot mennesker? Har det ikke også plikter mot Gud? Og er ikke disse pliktene de aller første og viktigste, de dyreste og helligste?

Sannelig, det finnes ingen større forblindelse enn å ville regnes for et rettskaffent menneske, ja, kanskje til og med for en god kristen, fordi en gir hvert menneske sitt, mens en egentlig lever som om det ikke fantes noen Gud over en – som om Gud ikke var alle menneskers Skaper og Herre, som mennesket skylder å tjene!

Men akk, så langt har dydspredikantene, fornuftspredikantene og naturpredikantene dessverre til sist fått det: Folk mener at et menneske godt kan være dydig selv om det ikke bryr seg om Gud, ikke vil høre noe om Guds ord og slett ikke ber – bare det oppfyller pliktene sine mot nesten.

Men, mine dyrebare, det merkeligste – eller rettere sagt det underligste – ved dette er følgende: En skulle naturligvis tro at de som har valgt ordet «Gjør rett, frykt ingen» til sitt løsen, i det minste var ulastelige og til forbilde i forholdet

til sine medmennesker. Men ser en nærmere på slike folk, finner en at de fleste nok alltid har rettskaffenhet, dyd, gode gjerninger og kjærlighet til nesten i munnen. Det de minst av alt tenker på, er derimot å gjøre rett i virkeligheten og stadig øve dyd, gode gjerninger og kjærlighet til nesten.

Sammenlign bare den gamle tiden, da gudsfrykten og troen ennå sto høyt, med den nye tiden, da en bare sier: «Gjør rett og frykt ingen.» Da blir det ikke vanskelig for dere å avgjøre om det ble øvd mest kjærlighet og flest gode gjerninger nå eller før.

Riktignok bygger en nå prektigere fattighus, sykehus og barnehjem enn før. Men hva er de annet enn stolte monumenter som den pralende godgjørenheten nå reiser seg selv til ære? Riktignok er en nå så menneskekjærlig at en helst ville gjøre fengslene for tyver og røvere om til mest mulig bekvemme boliger og ikke lenger straffe noen morder med døden. Men hva er denne tilsynelatende større menneskeligheten i vår tid annet enn et lettsindig syn på synd og forbrytelse?

Og riktignok finnes det nå en hel mengde hemmelige og offentlige selskaper som har gjensidig hjelp som sitt hovedformål. Men hvorfor er slike selskaper blitt nødvendige? Av ingen annen grunn enn at ingen vil vise en annen en kjærlighetstjeneste uten at den andre binder seg med ed til å gjøre gjengjeld, og at alt nå er så nedsunket i selviskhet, egenkjærlighet, egennytte, åger og gjerrighet at ingen i nødens tid kan håpe på frivillig barmhjertighet fra nesten. (*Utgiverens merknad: Sikter til frimureriet, som særlig i Amerika er utbredt under forskjellige navn. I flere henseender gjelder for øvrig det som er sagt i dette avsnittet, fullt ut også i Norge.*)

Det er ingen tvil om at de som ikke vil vite av gudsfrykt, heller aldri vil være virkelig ivrige i kjærlighet til nesten. Ja, nettopp de som alltid bare taler om menneskekjærlighet som det eneste kjennetegnet på et godt menneske og en sann kristen, er som sagt vanligvis de som øver den minst. Det kan heller ikke være annerledes. Bare i et hjerte der gudsfrykt og kjærlighet til Gud tar bolig, begynner også flammen av en ren, uegennyttig menneskekjærlighet å blusse opp. Og selv i et slikt hjerte forblir den ufullkommen helt til døden.

Sett derfor at Gud bare krevde av mennesket at det skulle oppfylle budet om kjærlighet til nesten – selv da kunne ikke noe menneske bli rettferdig for Gud og frelst ved det. For ikke noe menneske oppfyller det, og ikke noe menneske kan oppfylle det. Denne viktige sannheten holder dagens evangelium fram for oss. La meg derfor nå tale videre med dere om den.

Tekst: Luk 10,23–37.

> Da han var alene med disiplene, vendte han seg til dem og sa: Salige er de øynene som ser det dere ser! For jeg sier dere: Mange profeter og konger har ønsket å se det som dere ser, men fikk ikke se det, og høre det som dere hører, men fikk ikke høre det!
>
> Og se, en lovkyndig sto fram og fristet ham og sa: Mester, hva skal jeg gjøre for å arve evig liv? Han sa til ham: Hva står skrevet i loven? Hvordan leser du? Han svarte og sa: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din kraft og av all din forstand, og din neste som deg selv! Da sa han til ham: Du svarte rett. Gjør dette, så skal du leve! Men han ville rettferdiggjøre seg selv og sa til Jesus: Og hvem er min neste?

> Jesus tok opp dette og sa: En mann gikk fra Jerusalem ned til Jeriko, og han falt blant røvere. De både kledde av ham og slo ham og gikk bort og lot ham ligge igjen halvdød. Nå traff det seg slik at en prest dro ned samme veien, og han så mannen og gikk forbi. Likeså kom en levitt til stedet og så ham og gikk forbi. Men en samaritan som var på reise, kom også dit mannen lå. Og da han så ham, fikk han inderlig medynk med ham. Han gikk bort til ham og forbandt sårene hans og helte olje og vin i dem. Og han løftet ham opp på sitt eget dyr og førte ham til et herberge og pleiet ham. Neste dag tok han fram to denarer, ga dem til verten og sa: Plei ham! Og hva mer du måtte legge ut, det skal jeg betale deg igjen når jeg kommer tilbake.
> Hvem av disse tre synes du nå viste seg som en neste for ham som var falt blant røvere? Han sa: Den som viste barmhjertighet mot ham. Da sa Jesus til ham: Gå du bort og gjør likeså!

Mine kjære, dette evangeliet er ofte blitt misforstått. For når Herren sier til den skriftlærde: «Gjør dette, så skal du leve!», har mange ment at det her går klart fram at et menneske kan vinne seg det evige liv ved det han selv gjør, ved sine gode gjerninger. Men dette er en grov misforståelse. Ser en litt nøyere på hele evangeliet, viser det snarere nettopp det motsatte.

En gang priste Kristus offentlig disiplene sine salige fordi de hørte og så ham. Det tok en skriftlærd stort anstøt av. Han tenkte vel: «Hvordan? Har vi ikke fått Guds lov ved Moses? Hva mer trenger vi da for å bli frelst?» For å friste Kristus og se om han kanskje ville forkaste loven, stilte han derfor spørsmålet: «Mester, hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?» Kristus viser spørreren til budet om kjærlighet til Gud og nesten og sier: «Gjør dette, så skal du leve!»

Dette kunne Kristus si. For det er sant at hvis et menneske oppfylte loven fullkomment, ville det nå det evige liv ved det; loven lover jo frelse til dem som holder den. Men Kristus sa ikke dette fordi den skriftlærde virkelig kunne holde loven. Han sa det for å få ham til å innse at han ikke kunne bli frelst på denne veien.

For Kristus sier jo ikke: «Dette kan du gjøre, og slik når du det evige liv», men bare: «Gjør dette, så skal du leve!» Han vil si: «Prøv en gang for alvor å holde loven, så vil du snart merke at du ikke kan det. Se deg da om etter en annen vei til himmelen.»

At dette er den rette forklaringen, ser vi tydelig av det som følger. Der blir den skriftlærde nemlig refset fordi han ville rettferdiggjøre seg selv og derfor spurte: «Og hvem er min neste?» Ja, Kristus har fortalt oss hele den lignelsen som følger, om den barmhjertige samaritan, bare for å vise at den skriftlærde slett ikke hadde oppfylt budet om kjærlighet til nesten, slik han innbilte seg. Med dette som grunnlag vil vi derfor nå se på:

Hvordan allerede budet om kjærlighet til nesten viser at ikke noe menneske kan rettferdiggjøre seg for Gud og gjøre seg selv salig.

Grunnen er at dette budet krever tre ting av hvert menneske som ingen kan oppfylle fullkomment. For det første krever det at en ikke bare skal elske sin venn, men også sin fiende som sin neste. For det andre krever det at en av kjærlighet til nesten må være rede til selv de største offer. Og endelig, for det tredje, krever det at en ikke må bli trett av å elske nesten.

O Herre Gud, du som har skapt hele menneskeslekten for at den skal være én stor familie, bundet sammen av inderlig kjærlighets himmelske bånd: Vi må klage og bekjenne for deg at vi dessverre er så kalde og tomme for kjærlighet. Hjelp oss til alltid å se dette mer levende. Men ta ikke derfor din kjærlighet fra oss. Utøs den heller i våre hjerter, så vi kan leve og dø i kjærligheten og slik en gang komme til å nyte din kjærlighet i evighet. Gjør dette med oss for Jesu Kristi skyld, han som har elsket oss og gitt seg selv i døden for oss. Amen.

I. Budet krever at en skal elske sin fiende

Mine kjære, spør en et menneske i våre dager: «Håper også du å bli frelst?», er det vanlige svaret: «Ja, det håper jeg da sannelig. Hvem skulle vel ikke håpe det?»

Men spør en videre: «Hva bygger du så håpet ditt på?» – hva svarer da de fleste? Jo, de sier: «Jeg gir enhver sitt. Ingen kan med rette anklage meg. Jeg har aldri gjort et barn urett. Jeg har aldri bedratt noen for så mye som en skilling, men har redelig og ærlig tjent det jeg eier. Jeg lever i fred med naboen min. Jeg har også hjulpet mange av vennene mine ut av nød. Og det er sjelden en fattig går ut av døren min uten å ha fått en gave. Hvorfor skulle jeg da tvile på at jeg blir frelst?»

Dere ser av dette at de fleste mennesker tror de blir frelst ved at de, slik de mener, oppfyller pliktene sine mot nesten.

For det første er allerede dette galt: Menneskene mener det er nok at de bare oppfyller sin plikt mot nesten, selv om de ikke samtidig frykter og elsker Gud over alle ting og setter sin lit til ham. Men selv om vi ser helt bort fra dette, er det likevel ikke annet enn selvbedrag når et menneske mener at det har oppfylt budet om kjærlighet til nesten. Ikke engang dette budet oppfyller noen fullkomment, og ingen kan oppfylle det fullkomment. Det skal mer til – uendelig mye mer – enn de fleste mennesker tenker.

Også den skriftlærde som ifølge evangeliet vårt en gang fristet Herren, mente at han hadde oppfylt budet om kjærlighet til nesten. Men hva svarte Herren ham? Han fortalte ham en lignelse. En gang, sa han, dro en jøde fra Jerusalem ned til Jeriko og falt på veien blant røvere. De kledde av ham og slo ham, og så gikk de bort og lot ham ligge halvdød. Så kom en prest og en levitt dit, men de gikk forbi uten å bry seg om den elendige.

Men til sist førte veien også en samaritan forbi der – en av dem jødene hatet så sterkt. Og da samaritanen så mannen som var falt blant røvere, «fikk han inderlig medynk med ham». Han så her sin fiende ligge i sitt blod. Likevel gledet han seg ikke over ulykken hans, men følte dyp medlidenhet med ham og tok seg hjertelig av ham.

Hvorfor forteller Kristus dette? For det første av ingen annen grunn enn denne: Han vil vise den skriftlærde og alle mennesker at bare den som elsker ikke bare sin venn, men også sin fiende som sin neste, oppfyller sin plikt mot nesten.

Er nå dette sant – og det kan ikke noe menneske nekte – da spør jeg dere: Viser ikke allerede budet om kjærlighet til nesten at ikke noe menneske kan rettfer-

diggjøre seg for Gud og gjøre seg selv salig? Uten tvil! For budet om å elske sin fiende som sin venn kan ikke noe menneske oppfylle fullkomment.

Riktignok har mange mennesker, ja, til og med hedninger, kommet så langt at de i et edelt sinnelag har gjort sine fiender til skamme ved å gjøre vel mot dem. Men hvor er det mennesket som kan si: «Jeg elsker min fiende som min venn»?

Riktignok har alle kristne kommet så langt – og det gjør de stadig – at de har overvunnet nagen mot sine fiender og til sist har omfattet dem med kjærlighet. Men hvor er det mennesket som kan si at det aldri, aldri i sitt hjerte har båret nag til sin fiende, til den som har krenket og forfulgt det?

Men den som må innrømme at han bare én eneste gang har vært sint på sin fiende, erkjenner med det selv at han ennå ikke har oppfylt budet om kjærlighet til nesten fullkomment. Han dømmer seg selv som en som har overtrådt loven, og erklærer selv at han ikke kan rettferdiggjøre seg for Gud.

For loven om kjærlighet til nesten krever av oss at vi gleder oss over fiendens lykke som over vår egen, og at vi blir bedrøvet over hans ulykke som om den hadde rammet oss selv. Ja, den krever av oss at vi skal være like opptatt av fiendens timelige og evige vel som av vårt eget, og be like hjertelig for det. Og den krever at det skal ligge oss mer på hjertet at den som har krenket oss, får tilgivelse av Gud for sin synd mot oss, enn at vi får unnskyldning og oppreisning av ham.

Derfor sier Kristus et annet sted: «Om dere elsker dem som elsker dere, hva er det å takke dere for? Også syndere elsker jo dem som elsker dem. Og om dere gjør vel imot dem som gjør vel imot dere, hva er det å takke dere for? Også syndere gjør det samme. Elsk deres fiender, velsign dem som forbanner dere, gjør vel imot dem som hater dere, og be for dem som forfølger dere» (Luk 6,32–33; Matt 5,44).

En slik inderlig, hjertelig, virksom og fullkommen kjærlighet til sine fiender har bare én på jorden hatt og vist: Jesus Kristus, Guds Sønn. Han har alltid gjengjeldt ondt med godt, misgjerning med velgjerning, forbannelse med velsignelse – kort sagt hat med kjærlighet. Han har grått hete tårer over ulykken til dem som forfulgte ham. Han har bedt for sine mordere og på korsets tre gitt sitt liv for at alle hans fiender skulle bli frelst.

Hvem har fullkomment gjort dette etter Frelseren? Ikke noe menneske, ikke én eneste. Derfor viser allerede budet om kjærlighet til nesten at ikke noe menneske kan rettferdiggjøre seg for Gud og gjøre seg selv salig.

II. Budet krever at en skal være rede til de største offer

Men det finnes enda en grunn til dette, og den er denne: Budet om kjærlighet til nesten krever at en av kjærlighet til nesten må være rede til selv de største offer.

Mine kjære, alle som mener de kan rettferdiggjøre seg for Gud ved å oppfylle budet om kjærlighet til nesten, lever i en falsk innbilning. De tror de har oppfylt kjærlighetens bud når de handler så rettskaffent mot alle at ingen kan stille dem til regnskap, og all verden må erkjenne at de er rettferdige.

Når de gir enhver sitt, når de pent betaler tilbake det de har lånt av andre, når de gjengjelder like med like, velgjerning med velgjerning og kjærlighet

med kjærlighet, når de hjelper nesten der det ikke koster dem mye strev, ikke utsetter dem for noen fare og ikke påfører dem nevneverdig tap, når de gir av sin overflod til den fattige og trengende og så videre – da mener de at dette er den kjærligheten en kan kreve av et menneske.

Men slike tar grundig feil. Dette er ikke kjærlighet, det er rettferdighet. Den sanne kjærligheten skal ikke bare være rettferdig og hellig; den skal gjøre usigelig mye mer.

Dette viser Kristus oss i den barmhjertige samaritan. Han tenkte ikke: «Når presten og levitten har gått forbi den elendige, som jo er deres trosbror, trenger heller ikke du å bry deg om ham.» Han tenkte ikke: «Det er tydelig at det er utrygt i denne skogen. Derfor må jeg tenke på å redde mitt eget liv og skynde meg, så jeg når det trygge herberget.» Han tenkte ikke: «Jeg er trett og trenger selv kløvdyret mitt. Jeg går heller til herberget og skaffer folk der som kan få det halvdøde mennesket i hus.»

Nei, han tenkte heller: «Har presten og levitten gått forbi sin trosbror i hans nød, får de selv se til hvordan de vil forsvare det for Gud. Jeg føler meg forpliktet til å stå ham bi.» Han tenkte: «Om jeg selv står i fare for å falle i røvernes hender her, er det ingen tid til lang betenkning. Her gjelder det å hjelpe, her gjelder det å gjøre en kjærlighetsplikt. Vil ikke Gud beskytte meg, så skje hans vilje. Hvorfor skulle jeg ikke gi livet for min neste?»

Og til sist tenkte han: «Skulle jeg først skynde meg til herberget og hente folk hit, kunne det stakkars mennesket dø i mellomtiden. Da ville jeg ved min forsømmelse og makelighet bli hans morder.» Så helte han olje og vin i sårene hans, forbandt dem, løftet ham opp på dyret sitt og førte ham slik gjennom skogen til herberget, mens han selv gikk ved siden av.

Av dette kan dere se, mine kjære, hva som hører med til å oppfylle kjærlighetens bud. Til det hører nemlig også at en av kjærlighet til nesten er rede og villig til selv de største offer.

Den sanne kjærligheten spør ikke hvordan andre mennesker pleier å gjøre. Den tenker: «Selv om ingen andre handler slik, har jeg likevel plikt til det.» Den sanne kjærligheten spør ikke om en kan kreve det ene eller det andre av den. Den er ikke fornøyd med å handle rettferdig og å kunne få medhold ved en verdslig domstol. Den tenker alltid: «Hvordan ville du ønske at andre gjorde mot deg om du var i samme stilling som din neste?»

For den sanne kjærligheten elsker nesten som seg selv. Den tenker ikke: «Det er en annen som har større plikt enn du til å gjøre dette eller hint; hva angår det meg?» Nei, den tenker: «Vil ikke andre gjøre det, enda de burde, så vil jeg gjøre det, for jeg kan.»

Den sanne kjærligheten vil heller lide tap selv enn la nesten lide tap. Den er rede til å hjelpe også når det faller tungt, og også når den ikke har noe til overs, men må dele det den selv godt kunne trengt, med en som trenger det enda mer. Ja, om det trengs, er den rede til å sette gods, helse, ære og selv livet på spill for nesten.

Allerede Moses skriver i sin andre bok, kapittel 23: «Når du ser din fiendes esel ligge under sin byrde, da vokt deg for å gå fra ham. Du skal hjelpe ham med å

lesse av» (2 Mos 23,5). Og i Det nye testamente heter det: «Ingen må søke sitt eget, men heller det som er til gagn for nesten» (1 Kor 10,24). «Bær hverandres byrder, og oppfyll på den måten Kristi lov» (Gal 6,2). «Også vi skylder å sette livet til for brødrene» (1 Joh 3,16).

Hvor er nå det mennesket som fører et slikt liv i kjærlighet? Det finnes ikke. Bare Kristus har levd og lidt så fullkomment og til sist gitt sitt liv, ikke for seg selv, men av kjærlighet til syndere. Sanne kristne, som Jesus bor i, begynner nok å leve i en slik kjærlighet. Men heller ikke de når noen gang fullkommenheten.

Derfor er det forblindelse, dåraktig forblindelse, når et menneske mener det kan rettferdiggjøre seg for Gud og gjøre seg selv salig ved å oppfylle budet om kjærlighet til nesten. For ikke noe menneske er i hvert øyeblikk rede og villig til å bringe alle de offer for nesten som kjærligheten krever av det, selv de største.

III. Budet krever at en ikke må bli trett av å elske

Men til sist kommer det enda en grunn til dette, og den er denne: Budet om kjærlighet til nesten krever at en heller ikke må bli trett av å elske nesten.

Dette ser vi hos den barmhjertige samaritan, som Kristus i evangeliet vårt stiller fram for oss som forbilde. Han kom til herberget med den sårede israelitten, som var døden nær.

Og hva gjorde han så? Mente han kanskje at nå hadde han gjort sitt, nå fikk verten sørge for resten? Nei! Selv om han var utmattet av reisen, pleiet han selv den ulykkelige med kjærlig omsorg om natten. Og da han neste morgen måtte reise videre, ga han verten penger og betalte ham for bryet med den pleien han nå overlot til ham. Ja, ikke engang med dette lot samaritanen seg nøye. Han lovet å komme igjen og da også betale det verten måtte ha lagt ut eller brukt i tillegg.

Hva vil nå Kristus si den skriftlærde og oss alle med dette? Han vil si at bare den som aldri blir trett av å elske, bærer i sitt hjerte den fullkomne, sanne kjærligheten til nesten som gjelder for Gud.

Men si nå selv: Hvor er det mennesket som aldri blir trett av å elske? Hvem er alltid like brennende i kjærligheten til nesten? Hvem kjenner ikke tider da han tvert imot føler seg kald og treg til det?

Hvem blir ikke lett trett av å gjøre vel når han nesten daglig får en eller flere fattige på døren? Hvem blir ikke trett av å gjøre vel når han ser at han ofte helt forgjeves har delt ut sine velgjerninger? Hvem blir ikke trett av å gjøre barmhjertighetsgjerninger når han opplever at godheten hans blir gjengjeldt med skammelig utakknemlighet? Hvem blir ikke trett av å tilgi og være forsonlig når et menneske stadig på nytt krenker og sårer ham?

Også dette har bare én kunnet, nemlig Jesus Kristus. Om ham heter det ikke bare: «Som han hadde elsket sine egne som var i verden, slik elsket han dem til det siste» (Joh 13,1). Kristus var også like utrettelig i sin kjærlighet til sine fiender. Ikke engang den gudløse forræderen kunne trette ut Kristi kjærlighet med sitt djevelske hykleri og sin ondskap. Selv forræderiets judaskyss tok han imot med vennlig mine, og han kalte den skjendige «venn» (Matt 26,50).

Full av kjærlighet kom han til denne syndens verden for å søke og frelse det som var fortapt (Luk 19,10). Verden, som han bare gjorde vel mot, hvilte ikke før den hadde naglet ham til korset. Likevel forlot han den under fiendenes forbannelse og spott – elskende og velsignende, bedende og døende for hele den syndige verden.

Å, så la ingen stole på sin kjærlighet til nesten! La ingen håpe at han ved den kan rettferdiggjøre seg for Gud og gjøre seg selv salig. La heller hver og en erkjenne hvor mye han mangler av den kjærligheten Gud krever av oss. La hver og en få levende kjennskap til sitt kjærlighetsløse og kjærlighetstomme hjerte, slå seg for brystet og sørge over det.

Det er bare én kjærlighet som gjør oss salige, og det er Guds kjærlighet i Jesus Kristus. Den som fortviler over sin egen kjærlighet og trøster seg med denne kjærligheten, begynner først da å elske litt. Men en gang, så sant han blir i kjærligheten, kommer han dit der alle lever i fullkommen, evig kjærlighet og er salige. La oss derfor til slutt si med dikteren:

Kjærlighet er lysets kilde,
kjærlighet er livets rot;
derfor er Guds råd så milde,
derfor er Guds Ånd så god,
slik vår Frelser har forklart det
og Ånden selv har åpenbart oss det,
slik vi kjenner det i Guds fred
og i det håp som trøster oss.

Kjærlighet er lovens fylde
og fullkommenhetens bånd;
den er det vi skylder vår Gud,
den er frukten av hans Ånd.
Derfor vokser Guds fred opp
i kapp med Guds kjærlighet,
og ved den kan vi også bli
ett med sjelens beste venn.

Amen.

Fjortende søndag etter treenighets-søndag

Luk 17,11–19

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

At utakknemlighet er en skammelig last, er så åpenbart at selv hedningene har kalt den for den skammeligste av alle laster. Dikteren Ausonius skriver: «Jorden bærer ikke noe verre enn den utakknemlige.» Plikten til å elske sin neste er nemlig allerede av naturen skrevet inn i hvert menneskes hjerte. Lar et menneske seg ikke engang bevege til å elske igjen når det møter kjærlighet og tar imot velgjerninger, da må den siste gnisten av den naturlige kjærligheten være helt slukket i hjertet hans.

Men den utakknemlige er også den skadeligste giftplanten blant menneskene. For han får dem som gjør godt, til å bli trette av å vise kjærlighet, så de på grunn av hans utakknemlighet holder velgjerningene sine tilbake også fra andre.

Hvor skammelig en synd utakknemligheten er, ser vi tydeligst når vi selv opplever den hos andre. Kanskje gjør vi et menneske vel, og han regner det ikke for noen velgjerning, eller han er misfornøyd og klager bare over at vi ikke har gitt ham mer.

Kanskje gjør vi et menneske en stor tjeneste, kanskje med tap for oss selv; vi redder ham ut av alvorlig nød eller fare, og der og da tar han imot kjærligheten vår med stor glede. Men snart glemmer han oss og later senere som han ikke kjenner oss, eller han viser oss kaldt bort når vi selv kommer i samme nød og ber ham om hjelp.

Kanskje har foreldre oppdratt et barn med stort strev og ikke sett noe offer som for stort for barnets beste, og til sist forlater barnet foreldrene sine, forakter dem og bryr seg ikke om tårene og sukkene deres. Eller kanskje har vi lenge vist oss som en trofast og oppriktig venn for et menneske og trodd at han var det samme for oss; men i nøden ser vi at han har sviktet oss, ja, vi får vite at han har vært en forræder mot oss. Han lønner oss godt med ondt, velgjerning med misgjerning og det oppriktigste vennskap med det lumskeste fiendskap.

Alt dette er de mest krenkende og sørgelige erfaringene vi kan gjøre i dette livet. Og den som åt vårt brød og løftet sin hæl mot oss, framstår for oss som et uhyre som ikke fortjener annet enn alle menneskers dypeste forakt og avsky.

Men nettopp fordi utakknemligheten er foraktet av alle, finnes det nok mange, også blant dem som ikke er kristne, som viser seg takknemlige mot dem som har gjort dem vel. Selv den hedenske historien har mange rørende eksempler på det mest trofaste vennskap. Den forteller om mennesker som husket selv en liten hjelp i nøden med takknemlighet hele livet. De overøste sin redningsmann med velgjerninger, og etter hans død lønnet de farens godhet på barna hans.

Dette er skjønt og rosverdig, og det gjør livet blant mennesker vakrere når kjærlighet blir vist og gjengjeldt. Likevel, mine kjære, er takknemlighet mot mennesker som har gjort oss vel, ennå ikke noe sikkert bevis for at det slår et virkelig takknemlig hjerte i brystet vårt.

Et virkelig takknemlig hjerte viser seg fremfor alt i sann takknemlighet mot Gud. For han er den høyeste, ja, egentlig den eneste velgjører, og selv det gode mennesker gjør mot oss, kommer fra Gud. Mennesker som gjør vel, er bare Guds redskaper. Han har ledet hjertene deres, og gjennom dem gjør han oss vel og velsigner oss. Er vi derfor takknemlige mot mennesker, men ikke mot Gud, så har vi fremdeles et utakknemlig hjerte.

Men hvor er de menneskene som gir Gud den takk de skylder ham? Hver dag og hver time overøser Gud menneskene som med hele skyer av velgjerninger. Men mot denne mest rundhåndede av alle velgjørere er bare de få sanne kristne takknemlige – og selv de må fortsatt anklage seg for utakknemlighet mot Gud. For denne skammelige lasten bor i alle menneskers hjerte, og ikke noe menneske blir helt fri for den før døden har revet syndeboligen vi lever i, helt ned til grunnen.

Om denne store, medfødte utakknemligheten i menneskehjertet vil jeg nå tale til dere.

> Det skjedde på vandringen til Jerusalem, at han dro gjennom grenselandet mellom Samaria og Galilea. Da han gikk inn i en landsby, møtte det ham ti spedalske menn. De ble stående på avstand og ropte med høy røst: Jesus, Mester! Miskunn deg over oss! Han så dem og sa til dem: Gå av sted og fremstill dere for prestene! Og det skjedde mens de var på vei dit, at de ble renset.
> Men en av dem vendte tilbake da han så at han var blitt helbredet, og priste Gud med høy røst. Og han falt ned på sitt ansikt for hans føtter og takket ham. Han var en samaritan. Men Jesus svarte og sa: Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni? Fantes det ingen som vendte tilbake for å gi Gud ære, uten denne fremmede? Og han sa til ham: Stå opp og gå bort! Din tro har frelst deg.

I dette evangeliet, mine kjære, får vi se et forferdelig eksempel på den aller skammeligste utakknemlighet. Måtte vi bare ikke alle se oss selv i det som i et speil! Men dessverre er det slik: Som hjertet var hos disse ni utakknemlige, slik er alle menneskers hjerte av naturen. La meg derfor nå tale til dere om menneskehjertets store utakknemlighet mot Gud, og da for det første om den utakknemligheten som avslører verdens barn, og for det andre om den utakknemligheten som også finnes hos de kristne.

Herre, deg tilkommer pris og ære, tilbedelse og takk fra alle skapninger. For du har skapt alle ting, og ved din vilje ble de til og er skapt. Men, Herre, vi mennesker, dine skapninger, har falt fra deg. Derfor er hjertet vårt av naturen formørket, så det ikke kjenner din herlighet og godhet, og tungen vår er bundet, så den ikke priser deg. Derfor ber vi deg: Opplys vårt mørke hjerte, og la oss se din herlighet og godhet i Kristus Jesus. Løs båndet på tungen vår, så også vi kan bli i stand til å takke og love deg. Å, bønnhør oss, du nådige Gud, for din evige kjærlighets skyld! Amen. Amen.

I. Den utakknemligheten som avslører verdens barn

Spedalskhet, mine kjære, var en av de forferdeligste sykdommene et menneske kunne bli rammet av. Den trosset all menneskelig legekunst; den var uhelbredelig. Den var som en kreftaktig byll som ikke bare gikk gjennom alle årene og angrep selv knoklene, men som også dekket hele kroppen utvendig. Derfor fikk den spedalske et utseende som vakte avsky og vemmelse. Alle flyktet fra ham, for han spredte en vond lukt.

Og fordi det var lett å bli smittet bare ved å være nær slike syke, måtte enhver som ble grepet av denne fryktelige sykdommen, straks forlate familien sin. Så måtte han leve et sørgelig og jammerfullt liv i folketomme strøk, og ofte døde han først etter lange, navnløse lidelser.

Vi skjønner lett hvor glade de spedalske i evangeliet vårt må ha blitt da de hørte at den store undergjøreren Jesus kom i nærheten. Da har de nok ropt til hverandre: «Hva? Skulle det være mulig at vi likevel kunne få hjelp? Ja, denne Jesus er en så barmhjertig mann! Vi vil rope til ham med hjerteskjærende stemme, så vil han sikkert få medlidenhet med oss. Å, hvor vi da skal takke ham! Da skal hjertet og munnen vår være fulle av lovprisning til ham så lenge vi lever.»

Og se, Jesus kommer! Da løfter de elendige sine hese stemmer i klage og roper så høyt de kan: «Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» Men da Jesus ser dem, sier han til dem: «Gå av sted og fremstill dere for prestene!» Etter loven var det nemlig prestenes oppgave å avgjøre om noen virkelig var rammet av spedalskhet eller ikke. «Og det skjedde,» står det, «mens de var på vei dit, at de ble renset.»

Men hva gjør nå de som er blitt helbredet? Bare én av dem vender tilbake da han ser at han er blitt helbredet. Han priser Gud med høy røst, faller dypt grepet ned på sitt ansikt for Jesu føtter og takker ham. «Han var en samaritan.»

Men vi spør med Jesu ord: «Hvor er da de ni?» De har snart glemt sin velgjører. Sannsynligvis har de latt prestene overtale seg til å tro at helbredelsen bare var tilfeldighetenes verk. Slik har de fort glemt den forferdelige nøden de var i, og som ikke noe menneske kunne redde dem ut av. De har glemt den usigelige kjærligheten og velgjerningen de har fått del i, og glemt det hellige løftet om takk som de hadde gitt hverandre.

De vender ikke tilbake. De synes ikke engang Kristus er verd ett takkens ord. Tvert imot bruker de nå den sunnheten de har fått tilbake, til å vandre sorgløst og lystig på verdenslystens brede vei igjen.

Her må vi rope ut: Hva? Er det mulig at et menneske kan ha et så forsteinet og utakknemlig hjerte at han kan bli reddet ut av en så usigelig stor nød uten å si så mye som ett takkens ord til sin velgjører? Det virker sannelig umulig og utrolig. Men Gud gi at ikke utallige mennesker hver dag og hver time viser seg like utakknemlige mot Gud!

For tenk etter: Til rett takknemlighet hører tre ting: for det første at vi i hjertet levende kjenner de velgjerningene vi har fått, for det andre at vi lover og takker for dem med munnen, og endelig for det tredje at vi bruker dem etter giverens vilje.

Men hva gjør de fleste mennesker her i verden? Hvert menneske er omgitt og omsluttet av Guds velgjerninger enda mer enn av luften. Legeme og sjel, som mennesket består av, er de grunnleggende velgjerningene som hvert menneske har fått av Gud. Men også fornuften og hver av sjelens krefter, hver sans og hvert av legemets lemmer er en særskilt velgjerning fra Gud. Det samme er hver lysstråle som faller inn i øyet, hver lyd som trenger inn i øret, hvert åndedrag som får brystet til å heve seg, og hvert pulsslag som driver hjertet.

Hver bit brød vi spiser, hver dråpe vann vi drikker, hver blund som legger seg velgjørende over øynene, hver glede som kveger sjelen, hvert skritt vi tar uten ulykke, og hvert øyeblikk vi lever – kort sagt alt det mennesket er og har, er en særskilt velgjerning fra Gud. For i ham lever vi, rører oss og er til (Apg 17,28). Han har gitt oss livet, han holder oss oppe og styrer det, og trakk han hånden sin tilbake fra oss, ville vi bli til intet. Derfor er det helt umulig for et menneske å telle så mye som de velgjerningene Gud viser ham i løpet av én time.

Men hvilket menneske ser levende at alt dette er Guds velgjerninger? De fleste lever som om det måtte være slik. De regner alt dette for ting som Gud ikke fortjener noen takk for. De nyter det uten å tenke på ham som all god og all fullkommen gave kommer fra (Jak 1,17). Møter de så en liten ulykke, fylles hjerte og munn med klage og sorg. Må de en gang iblant klare seg uten én velgjerning, glemmer de plutselig alle de millioner av andre velgjerninger de nyter.

De fleste får først øynene opp for at noe har vært en velgjerning, når de mister det. Først av blindheten må de lære hvilken velgjerning lyset i øynene er; av døvheten hvilken velgjerning hørselen er; av lammelsen hvilken velgjerning friske lemmer er; av sykdommen hvilken velgjerning helsen er. Av en glødende himmel må de lære hvilken velgjerning regnet er; av regnskyll som varer i måneder, hvilken velgjerning solskinnet er; av uttørkede brønner hvilken velgjerning vannet er; av uår hvilken velgjerning fruktbart vær er, og så videre.

Men om de fleste mennesker kjenner så godt som ingenting til Guds legemlige velgjerninger, velgjerningene i første trosartikkel – skapelsen, opprettholdelsen og styrelsen – så gjelder det i langt høyere grad de åndelige velgjerningene i andre og tredje trosartikkel: forløsningen og helliggjørelsen.

De fleste mennesker ser aldri i livet levende hvilken usigelig velgjerning det er at de er forløst, at de er døpt og helliget i dåpen, at de kan høre Guds ord og bruke de hellige sakramentene.

De ser ikke hvilken velgjerning det er at de ikke er født blant blinde hedninger, men i kristenheten, at de kan gå på en kristen skole, at Den Hellige Ånd

banker på hos dem og kaller dem til himmelen, at de har en bibel og så videre. Alt dette tar de fleste mennesker imot med et kaldt hjerte. De synes knapt det er umaken verd å ta seg tid til å tenke ordentlig over hvor store, hvor uendelige disse velgjerningene er.

Ja, utallige ser på alt dette åndelige mer som et åk de må bære i denne verden. De ville helst at det ikke fantes noen Gud som de skulle tjene, ikke noe Guds ord som de skulle høre og holde, og ingen evighet som de måtte sørge for – for ikke å snakke om at de hver dag og time skulle takke Gud av hjertet for alt dette.

Det finnes riktignok velgjerninger som nesten hvert menneske innrømmer fortjener stor takk. Det gjelder redning og bevaring i stor legemlig fare og nød, å bli frisk igjen etter lang sykdom, å se sin uskyld komme for dagen etter lang ufortjent skam og forakt, å bli velsignet med timelige goder etter tider med trykkende mangel og stor fattigdom, å bli befridd fra heftige smerter og dødsangst og så videre.

Men selv om nesten alle mennesker lett innrømmer at slike ting fortjener takk hele livet, hva gjør likevel de fleste? De roper nok til Gud i nøden og lover ham høyt og hellig: «Herre, om du hjelper meg denne gangen, skal takknemligheten aldri slokne i mitt hjerte. Da vil jeg bli et annet menneske. Da vil jeg vende meg helt om til deg, leve et hellig liv, forlate verden og dens forfengelighet, tjene deg med legeme og sjel, gi deg mitt hjerte og bli og forbli din tjener og din tjenestekvinne og din eiendom i tid og evighet.»

Å, hvor mange av dem som er kommet lykkelig fram til vårt nye fedreland, har vel ikke bedt slik da havet raste som verst og dypet truet med å sluke skipet deres! (*Utgiverens merknad: det vil si Amerika.*)

Da ble profetens ord oppfylt: «Herre, i nøden søkte de deg, de sendte opp stille bønner da din tukt kom over dem» (Jes 26,16).

Men hva skjer når Gud har hørt ropet i nøden og har hjulpet? Med de fleste går det som med de ni i evangeliet vårt. Fort er den himmelske velgjøreren glemt. Nå gir de tilfeldighetene æren for hjelpen. For helbredelsen takker de legen, sin gode natur, sin omhu med medisinene eller sitt måtehold. De vender ikke om, de faller ikke takknemlig ned for Gud, men begynner på det gamle livet igjen. Ja, da går det gjerne med dem som det heter i en sang: «Når en syk blir frisk, blir han verre enn før.»

Derfor står det også hos profeten Jeremia: «De har vendt ryggen til meg og ikke ansiktet. Men når ulykken kommer, sier de: Reis deg og hjelp oss!» (Jer 2,27)

Hvem kan da skildre hvor skammelig utakknemligheten hos slike mennesker er? Mangt et dyr gjør dem til og med til skamme. For et dyr som har fått en viktig velgjerning av et menneske, tjener ham ofte siden med den mest trofaste hengivenhet helt til det dør.

Derfor kaller Herren hos profeten Jesaja himmel og jord til vitne mot en så forferdelig utakknemlighet og sier: «Hør, dere himler, og lytt til, du jord! For Herren taler: Barn har jeg oppfostret og opphøyet, men de har satt seg opp mot meg. En okse kjenner sin eier, og et esel sin herres krybbe. Men Israel kjenner ingen ting, mitt folk har ikke forstått noe» (Jes 1,2–3).

Men, mine kjære, det er ikke nok med at de fleste mennesker ikke takker Gud for velgjerningene hans. De fleste går enda lenger: De bruker til og med de velgjerningene de har fått, som våpen i kampen mot Gud. De bruker dem nemlig til å synde med, til å krenke Gud og vekke hans vrede.

For hva bruker de fleste mennesker et sunt legeme og friske lemmer til? Den ene til forfengelighet, den andre til mat og drikk, den tredje til å slite seg ut i hedensk bekymring. Hva bruker de fleste det til når Gud velsigner dem med timelige goder? Den ene til fråtseri og overflod og til å glemme Gud, himmel og helvete, den andre til stolthet, hovmod og skryt, den tredje til å nære begjæret etter å bli stadig rikere.

Og hva bruker de fleste det endelig til når det søte nådens evangelium blir forkynt for dem? Å, til å fortsette enda mer sorgløst i syndene sine i stedet for å vende om fra dem til Kristus! De gjør den kristne friheten til en frihet for kjødet og verden. De frykter ikke Guds ords straffedommer, men forakter og ler av dem. De tenker: «Jeg tror på Jesus, og så blir jeg likevel salig, selv om noen vil frakjenne meg nådestanden.» Slik gjør de Frelseren til en tjener for synden og verdenslysten.

Å, for en utakknemlighet i menneskehjertet! Hvor stor, ja, hvor utrolig stor er den ikke! At slike utakknemlige mennesker ikke er kristne, behøver jeg forhåpentlig ikke å bevise for dere. Slike er ennå i riket til Guds fiende, djevelen, døde og fortapt i synder. Til dem roper Guds ord: «Dårlig handlet de mot ham, de er ikke sønner av ham, en fordervet og vrang slekt. Lønner dere Herren slik, du dårlige og uvise folk? Er han ikke din Far, som gjorde deg til sin eiendom? Han skapte deg og dannet deg» (5 Mos 32,5–6).

II. Den utakknemligheten som også finnes hos de kristne

Nå har vi sett på den utakknemligheten som avslører verdens barn. La oss så for det andre rette blikket mot den utakknemligheten som fremdeles finnes, også hos kristne.

Å være blitt en sann kristen og likevel ikke være takknemlig mot Gud, mine kjære, det er sannelig umulig, ja, en åpenbar selvmotsigelse. For å bli en sann troende kristen, eller å vende om, betyr nettopp ikke annet enn å begynne å kjenne Guds velgjerninger levende, særlig de åndelige. Det betyr å trøste seg ved dem alene, å henge ved dem av hele sitt hjerte og ikke lenger søke sitt håp og sin salighet i verdens lyst og goder, men i Guds godhet i Jesus Kristus.

Å bli en kristen er altså det samme som å bli takknemlig mot Gud igjen. Derfor står det til slutt i Salme 50, der all falsk gudstjeneste som skal gjøre mennesket salig, blir forkastet: «Den som gir takk som offer, ærer meg. Og den som går den rette vei, ham vil jeg la se Guds frelse» (Sal 50,23).

Så lenge et menneske ikke er omvendt til Kristus og derfor ennå ikke eier hovedvelgjerningen, syndenes forlatelse, kan han slett ikke takke Gud av hjertet. Men så snart et menneske tror på Kristus av hjertet, åpner hans indre seg som en kilde som nettopp var tørr, men nå er full.

Da strømmer den daglige takken fram av den som en elv. Da heter det: «Min sjel, lov Herren, og alt som i meg er, love hans hellige navn! Min sjel, lov Herren, og glem ikke alle hans velgjerninger! Han som forlater all din misgjerning, som leger alle dine sykdommer. Han som forløser ditt liv fra graven, som kroner deg med miskunnhet og barmhjertighet. Han som metter din sjel med det som godt er, så du blir ung igjen likesom ørnen» (Sal 103,1–5).

En sann kristen er et menneske som har fått øynene åpnet, så han levende ser at han er en helt uverdig synder. Derfor ser han også at alle goder – timelige og evige, legemlige og åndelige, jordiske og himmelske – ikke er annet enn rene nådegaver, som Gud gir ham alene for Kristi skyld. Dette er ikke noe en sann kristen bare innrømmer i ydmykhet. Denne erkjennelsen lyser gjennom hele hans vesen som en ny sol, og i dette lyset ser han alt han er og har.

Derfor lever han i stadig takk og kan si med David: «Når jeg legger meg, tenker jeg på deg; når jeg våkner, taler jeg om deg.» (*Utgiverens merknad: Etter den tyske bibeloversettelsen, siden den norske her, som flere steder, ikke helt tillater den anvendelsen forfatteren gjør av bibelstedet.*)[1]

En kristen trenger ikke sykesengen for å lære at helsen er en stor, ufortjent velgjerning fra Gud. Rykende branntomter trenger ikke minne ham om at det er Herren alene som vokter og verner huset. Ødeleggende vannflommer og haglbyger trenger ikke overbevise den kristne om at Herren alene gir oss regn og solskinn i rett tid og trofast verner avlingen vår år etter år. Krigens fakkel trenger ikke først vise ham hvilken velsignelse den gylne freden er.

Men selv om hver sann kristen har begynt å kjenne Guds velgjerninger levende og derfor å love og prise ham med ord og gjerninger, så har han likevel bare gjort en begynnelse. Også den kristne må i dette livet fremdeles klage over sitt utakknemlige hjerte. Heller ikke den kristne er ennå fullkomment opplyst. Derfor nyter også han tusen og atter tusen velgjerninger av sin Gud og Far uten å være takknemlig for dem.

Også den kristne har fremdeles kjøtt og blod. Derfor må også han ofte klage over at han er treg til å love og takke. Ja, han må klage over at han nok ofte har ropt til Gud i nøden, men glemt å prise ham etterpå, og at han ofte ikke har innfridd løftet sitt til Den Høyeste, men er blitt stående i skyld til ham.

Særlig må også den kristne klage over at han altfor ofte har latt være å takke Gud for korset, for nøden, for sykdom, fattigdom, spott og spe. Alt dette er jo nesten en større velgjerning fra Gud enn gode dager, helse, rikdom og ære.

Men, mine kjære, selv om en sann kristen slik fremdeles har mye felles med et verdens barn, er det likevel en vesentlig forskjell mellom dem. Den sanne kristne ser nemlig sin egen utakknemlighet. Han sukker og klager over den og kjemper mot den hver dag. Og fordi han står i troen, blir den til sist heller ikke tilregnet ham for Kristi skyld, men tilgitt ham hver dag.

En kristen er fiende av sitt utakknemlige hjerte. Derfor ser han lengselsfullt mot himmelen og sier med David: «Det skulle være mitt hjertes glede og fryd å lovprise deg med jublende lepper.»[2] Han tenker: «Her drar kjødet meg ennå

[1] NB (Sal 63,7): «Når jeg kommer deg i hu på mitt leie, tenker jeg på deg gjennom nattevaktene.»
[2] NB (Sal 63,6): «Min sjel skal bli mettet som med fete retter. Med jublende lepper skal min munn lovprise deg.»

ned mot jorden. Men en gang, når jeg har sluppet fri av det jordiskes lenker og er steget opp til himmelens tempel, da vil jeg love og prise deg fullkomment, o Gud, sammen med koret av alle dine utvalgte barn, fra evighet til evighet.»

Dere som ennå ikke har hatt et slikt hjerte som lengter etter fullkommen og evig takk, tenk på dette: Den som ikke lærer å takke allerede her, vil heller ikke takke der hinsides. Han blir utestengt fra de saliges jubelkor og skal klage i all evighet. Gå derfor til Kristus som de spedalske, og be ham om barmhjertighet. Men når han har hjulpet dere, så gå ikke tilbake til verden igjen. Den vil få dere til å spotte Kristus sammen med seg i stedet for å takke ham, eller i det minste til å tie.

Å, bli heller i Kristus og i hans kristnes fellesskap! Da vil dere hver dag bli tent på ny til å prise og fortelle hva Herren har gjort for deres sjel.

Men dere som allerede kan rope ut: «Store ting har Herren gjort mot oss, vi ble glade» (Sal 126,3), øv dere stadig bedre i å prise ham. Lær å takke ham selv for trengselen, og lær som apostelen Paulus å rose dere av svakheten deres, det vil si av nød og forfølgelser (2 Kor 12,9–10). Legg hver dag deres kalde hjerte ned for Jesu føtter, og be ham om ny nåde. Da vil det også bli varmt igjen til hans pris.

Men der hinsides, når dere har seiret og bærer seierspalmen i hendene og livets krone på hodet, der skal ikke noe bånd lenger binde tungen deres, og ikke noe sukk skal bryte av takkesangene deres. Fritt og uhindret skal hallelujaet fra «en stor skare som ingen kunne telle» (Åp 7,9) klinge gjennom alle himler – og der skal også dere stemme i: til ære for Gud Fader, som har skapt oss, til ære for Guds Sønn, som har forløst oss, og til ære for Gud Den Hellige Ånd, som har helliggjort oss.

Ham, den treenige Gud, være lov og pris, tilbedelse og takk i tid og evighet. Amen.

Femtende søndag etter treenighets-søndag

Matt 6,24–34

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og vår Herre Jesus Kristus. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår trofaste Frelser!

Når vi leser historien om det jødiske folket, slik den er skrevet ned i Det gamle testamentes guddommelige skrifter, må vi i sannhet undre oss over hvor tilbøyelig dette folket var til avgudsdyrkelse. Knapt har en profet i sin nidkjærhet ryddet én avgud av veien før en annen straks blir reist i dens sted.

Den sanne Gud har reddet det arme folket ut av den tunge trelldommen i Egypt ved sine største og mest uhørte gjerninger og under. Han har ført dem tørrskodd gjennom Rødehavet, latt dem slukke tørsten med vann fra klippen og underfullt mettet dem med manna fra himmelen.

På Sinai berg har han åpenbart seg for dem i stor og skremmende majestet, med torden, lyn og basunlyd, og ropt til dem: «Hør, Israel! Jeg er Herren din Gud, som førte deg ut av landet Egypt, av trellehuset. Du skal ikke ha andre guder enn meg. Du skal ikke gjøre deg noe utskåret bilde eller noen avbildning av det som er oppe i himmelen, eller av det som er nede på jorden, eller av det som er i vannet nedenfor jorden. Du skal ikke tilbe dem og ikke tjene dem. For jeg, Herren din Gud, er en nidkjær Gud, som hjemsøker fedres misgjerninger på barn inntil tredje og fjerde ledd» (2 Mos 20,2–5).

Knapt, sier jeg, har alt dette skjedd før det avguderiske folket holder en gudstjeneste på egyptisk vis. De lar Aron støpe en gullkalv og roper ut, drukne av glede: «Dette er guden din, Israel, som førte deg opp fra landet Egypt!» (2 Mos 32,4) De holder en stor fest, ofrer brennoffer og takkoffer, og slik gir de det døde bildet guddommelig ære mens de spiser, drikker og leker.

Når verden i dag leser dette, roser den seg selv i sitt hjerte og sier: «Gud være lovet, nå er vi mer opplyste enn det udannede jødefolket! En så tåpelig gudstjeneste kan ikke lenger forekomme blant de dannede folkene i den gamle og den nye verden. Avgudene har falt og vil ikke reise seg igjen. Verden er kommet videre; sannhetens lys har gått opp overalt og drevet bort hedenskapets mørke. Nå tilber vi Gud i ånd og sannhet.»

Å, så godt det ville vært om dette virkelig var sant! Så godt om i det minste den delen av verden som lever i evangeliets lys, nå hadde sagt fra seg alt avguderi og virkelig gitt seg hen til å tjene den ene sanne Gud!

Riktignok er verden i dag kommet så langt at den ikke så lett faller ned for et gyllent bilde av et dyr og sier: «Se, dette er våre guder!» Men vi tar svært feil om vi mener at tilbedelsen av den sanne Gud i ånd og sannhet nå har tatt den gamle, grove avgudsdyrkelsens plass og er blitt allmenn i den såkalte kristne verden.

Jeg påstår tvert imot at det aldri har hersket mer avgudsdyrkelse enn nettopp i våre dager – og det også i vårt nye, såkalt kristne fedreland. Det er særlig én avgud som nå blir tilbedt av unge og gamle, av høye og lave, av rike og fattige. For denne avguden er det riktignok ikke bygd noen egne templer. Hans tempel er hele verden, hans prester er alle denne verdens barn, og hans altere er hjertene deres.

Denne guden hersker allmektig under alle himmelstrøk. Fra millioner av menneskelige tunger lyder hans pris dag og natt, og offerflammen som slår opp mot tronen til denne store guden, slukner aldri.

Kjenner dere ikke denne avguden, mine tilhørere? Har dere aldri bøyd hjertets kne for ham? Har dere aldri tent kjærlighetens røkelse for ham? Jeg er redd for at ingen av oss har holdt seg helt fri fra å dyrke denne avguden, ja, at kanskje mang en blant oss har viet seg til å tjene ham. Skal jeg si dere navnet hans? Han heter penger, han heter rikdom, han heter gode dager, han heter forfengelighet – med ett ord: Han heter «mammon».

Ja, mine kjære, dette er den avguden som alle og alt nå bøyer seg for. Det er den avguden som nå har tallløse tilbedere, den guden som behersker alt, og som alle tjener av hele sitt hjerte, av hele sin sjel, av all sin styrke og av all sin forstand. Derfor må den sanne Gud overalt vike plassen for ham og stå tilbake. «Penger styrer verden», sier selv ordtaket, og enhver som bare kaster et flyktig blikk på verdens liv og ferd, må si det samme.

Mot denne avgudsdyrkelsen advarer Kristus oss i dagens evangelium. La oss derfor nå høre denne advarselen.

> Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon.
> Derfor sier jeg dere: Vær ikke bekymret for livet, hva dere skal ete og hva dere skal drikke, heller ikke for legemet, hva dere skal kle dere med. Er ikke livet mer enn maten, og legemet mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen! Ikke sår de, ikke høster de, ikke samler de i hus, men deres Far i himmelen gir dem føde. Er ikke dere langt mer verd enn de? Hvem av dere kan vel med all sin bekymring legge en eneste alen til sin livslengde?
> Og hvorfor er dere bekymret for klærne? Legg merke til liljene på marken, hvordan de vokser! De strever ikke og spinner ikke! Men jeg sier dere: Selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem. Men kler Gud slik gresset på marken, det som står i dag og i morgen kastes i ovnen, skal han da ikke mye mer kle dere – dere lite troende?
> Vær derfor ikke bekymret og si: Hva skal vi ete? eller: Hva skal vi drikke? eller: Hva skal vi kle oss med? For alt slikt søker hedningene etter. Men deres

> himmelske Far vet at dere trenger alt dette. Søk da først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt dette i tillegg! Vær da ikke bekymret for morgendagen. For morgendagen skal bekymre seg for seg selv. Hver dag har nok med sin egen plage.

«Dere kan ikke tjene både Gud og mammon» – dette er temaet som Kristus utdyper grundig i hele evangeliet vi har lest. «Mammon» er et syrisk ord og betyr rikdom, penger og alle slags jordiske goder. Kristus framstiller mammon som en gud som mennesket kan tjene – riktignok ikke ved siden av den sanne Gud, men i stedet for ham. Og i det som følger, viser han hva denne tjenesten består i, men også hvor fordervelig og fordømmelig den er. La meg derfor nå tale til dere om den fordervelige og fordømmelige mammonstjenesten.

Jeg vil vise dere for det første at mammon virkelig er verdens gud, den guden verden tjener, og for det andre at denne tjenesten her bringer fordervelse og hisset fordømmelse.

I. Mammon er verdens gud

Hva er menneskets gud? Menneskets gud er det han regner for det største og høyeste i verden, i himmelen og på jorden. Derfor elsker han det over alle ting som det høyeste gode, frykter mer enn alt annet å miste det og setter framfor alt sin lit til det. Det er i det han søker sin høyeste glede, og det er det han stoler på skal holde ham oppe hele livet, verne ham i all fare og redde ham ut av all nød – kort sagt: det han venter sin sanne frelse fra.

Den som har noe slikt – som tror dette om et vesen eller en ting og derfor henger ved det av hjertet – han har i det en gud som han egentlig tror på og tjener.

Er nå dette sant – og det kan jo ikke nektes – da kan heller ikke dette nektes: Verdens egentlige gud, den verden tror på og tjener, er ikke den sanne Gud, ikke det usynlige vesen som har skapt himmel og jord, men ingen annen enn «mammon».

Ja, mammon er den allmektige guden som menneskehjertet slår for i alle land, og som får den oppriktigste tilbedelse i alle riker. Det er ingen stand der guden mammon ikke har sine trofaste, hengivne slaver. Selv de rikeste, som ellers ikke vil tjene noen, er likevel mammons ivrigste tjenere. Selv keisere, konger og fyrster, som ellers ikke vil være underordnet noen, er likevel lydige undersåtter av denne høye monarken. Ja, selv de fleste av dem som er kalt til å være den himmelske Kongens sendebud, står i hemmelighet i mammons sold.

Derfor ser verden på den fattige, som er uten mammon, som en Gud har forlatt og støtt bort. Rikdommen derimot vekker aktelse og gjør den som eier den, til en hedersmann i verdens øyne. I byen og på landet, i alle hus, i palasset som i hytta, i alle butikker, i alle verksteder, på alle torg og i alle gater og smug har denne guden sine altere og sine offerprester.

Si selv: Hva er det de fleste mennesker søker og elsker over alle ting? Er det ikke mammon? Blir ikke de fleste menneskehjerter gladere for å vinne jordiske goder enn for noe annet? Finner ikke de fleste sin største nytelse og trøst i denne

verden i gull og sølv, i en stor og innbringende forretning, i vakre hus og store landeiendommer?

Hvorfor står folk så tidlig opp om morgenen og blir sittende til natten faller på? Hvor kommer all denne stadige, urolige travelheten og driften i by og bygd fra? Hva er det all denne talingen og spekuleringen, jagingen og løpingen går ut på? Hva er det alle griper etter så begjærlig, som om det gjaldt å vinne himmelen? Det er den motbydelige mammon.

For ham ofrer de alt annet, selv det kjæreste. Bare for å vinne mammon ofrer de helsen og arbeider og sørger seg syke. Bare for å tilkjempe seg mammon nekter de seg tusen gleder, nekter seg ro og bekvemmelighet og ofrer vennskap, ofte også ære og godt navn, dyd og god samvittighet, ja, kanskje til og med livet. Slik synker de i en tidlig grav som mammons martyrer.

Og videre: Hva frykter folk mer enn å miste denne gudens gunst? Regner ikke nesten alle mennesker seg for helt ulykkelige når de har mistet den? Faller ikke mange i dødelig tungsinn av den grunn? Gjelder ikke de fleste sukk tapet av mammon, eller i det minste faren for å miste ham? Føles det ikke for de fleste som å rive et stykke ut av hjertet når de skal gi en fattig en gave eller ofre noe til allmennyttige eller kirkelige formål? Ja, har ikke allerede tallløse tatt sitt eget liv i full fortvilelse når de så seg helt forlatt av mammons trøst og hjelp?

Og til hvem setter verden til slutt sin lit? Tror den ikke at den kan være rolig bare den eier mye mammon? Regner den ikke ham for den rette nøkkelen til sin lykke? Jager den ikke nettopp derfor alltid etter mer og mer, så den til slutt kan være helt uten bekymring for framtiden?

Er det ikke de flestes høyeste ønske å skrape sammen en så stor kapital at de til slutt kan legge hendene i fanget og leve av pengene sine alene, nemlig av rentene? Da blir pengene – underlig nok – hos dem, ja, formerer seg, mens eierne ikke gjør annet enn å tære på dem.

Hva da? Er ikke mammon slik verdens gud, som den elsker, frykter og stoler på over alle ting? Er han ikke den som verden tjener ivrig dag og natt med legeme og sjel, og som den ofrer alt for? Er ikke dette hevet over all tvil?

Men, mine kjære, mammonstjenesten – eller gjerrigheten og havesyken – viser seg ikke alltid i en så lett gjenkjennelig skikkelse. Den er ikke alltid så grov. Tusener tjener mammon som sin gud uten å ane det.

Gjerrigheten og mammonstjenesten reiser omkring i verden som en kjeltring i mange slags forkledninger og under mange falske navn, og vil ingen steder bli kjent under sitt sanne navn. Snart kler han seg ut som sparsomhet og avsky for ødselhet. Snart kaller han seg flid, troskap i det jordiske og i å fylle sitt kall. Snart sier han, når en spør hva han heter, at han ikke er noe annet enn omsorg for sine egne eller en uskyldig streben etter et rimelig levebrød.

Ja, den ødsle mammonstjeneren erklærer at hans hjerte slett ikke henger ved mammon, og at han inderlig avskyr gjerrighet. Selv om nesten alle mennesker tjener mammon oppriktig, skammer nesten alle seg likevel over å kalle ham sin gud. Ja, de fleste prøver til og med å overtale seg selv til å tro at de på ingen måte kan rose seg av å være trofaste i hans tjeneste.

Men la bare mammonstjenerne gjemme seg bak dyder, ja, selv bak gavmildhet – i evangeliet vårt river Kristus masken av dem og drar dem fram i lyset.

For Kristus sier at den som ikke i hjertelig kjærlighet og barnlig tro overlater seg til den himmelske Fars ledelse og omsorg, men engstelig sørger for morgendagen, for sitt legeme og liv – den som derfor i bekymring sier og spør: «Hva skal vi ete? Hva skal vi drikke? Hva skal vi kle oss med?» – ja, den som ikke «først søker Guds rike og hans rettferdighet», han er ingen kristen. Etter sin tro og sitt hjertes tilstand er han ennå en hedning; kort sagt, hans gud er ennå mammon.

Er ikke dette en hard, en forferdelig dom? Hvor mange gjerrige, havesyke, pengegriske og jordisk sinnede mammonstjenere finnes det ikke på denne måten uten at de vet det selv!

Se, bare den som ikke henger med hjertet ved penger og jordisk gods, er fri fra mammonstjenesten. Når Gud velsigner ham med slikt, ser han det bare som en anledning til å gjøre vel mot andre. Han ser seg selv som et redskap for Guds godhet, som Guds utdeler av almisser, og finner sin egen lykke i å gjøre sin neste lykkelig.

Videre er bare den fri fra mammonstjenesten som tenker: «Det er Guds befaling at du skal arbeide. Fordi Gud vil det, og fordi det behager ham, arbeider du – men ikke av bekymring for føden og klærne dine. Dem venter du jo ikke av ditt arbeid og strev, men av din himmelske Far.»

Og endelig er bare den fri fra mammonstjenesten som ser det jordiske som en liten bisak i denne verden – en som riktignok også skal tas vare på – men som «først», det vil si ivrigst, helst, mest utholdende og mest alvorlig, trakter etter «Guds rike og hans rettferdighet»: etter Guds nåde, etter sin sjels frelse, med ett ord etter å bli salig.

Alle de derimot som sier at de ikke ønsker å bli rike, men bare å eie så mye at de er sikret et levebrød uten bekymring – alle disse mener nok at de slett ikke er mammonstjenere. Men med det innrømmer de selv at de ønsker seg så mye at de ikke lenger trenger å stole på Gud alene, slik fuglene på grenene gjør, som daglig må vente og se hvor Gud har strødd ut føden for dem. Nei, en liten sum som de har regnet ut at de omtrent kan klare seg med, er sikrere for dem enn Guds forsorg. Denne lille summen er altså – deres gud!

En annen sier: «Jeg er fornøyd med det jeg har», og mener at ingen da kan beskylde ham for gjerrighet. Men se, selv det lille han har, er hans trøst – altså hans gud!

En annen bekymrer seg nok også for himmelriket. Han ber, han går i kirken og til den hellige nattverd, han regner seg for en kristen, han skiller seg fra den ugudelige verden og så videre. Men det som daglig ligger ham enda mer på hjertet, er hvordan han skal klare seg, eller kanskje hvordan han skal utvide forretningen sin og bli rikere. Hva er da et slikt menneskes gud? La ham se aldri så gudfryktig og kristen ut – det er mammon.

Mang en gleder seg nok over Guds ord og nåde og blir bedrøvet om han mister det ene eller det andre. Men vinner han noe betydelig av jordiske goder, blir gleden hans enda mye større. Eller mister han sitt jordiske gods, blir sorgen hans større – da vil han ikke la seg trøste. Også et slikt menneske er en hemmelig

tilbeder av guden mammon, hvordan han enn oppfører seg. Det er ikke den himmelske Far og de åndelige godene, men det jordiske godset som egentlig eier hjertet hans.

Mang en lar være å jage etter rikdom fordi han vet at det likevel ville være forgjeves. Derfor harmer han seg sterkt over dem som ønsker å bli rike, og han synes slett ikke å henge ved det jordiske. Men når han tenker på at han også en gang kunne bli rik, ler likevel hjertet i ham. Se, også hans gud er altså mammon.

Mang en gir riktignok, men ikke mye – nei, så lite han kan gi uten å miste æren. Av kjærlighet til penger kan han la en som ber ham, gå uten almisse. Han kan hardhjertet vende seg bort fra dem som er i nød og vil låne av ham. Han kan med smilende ansikt kreve inn de avtalte rentene selv fra den skyldneren som bare med sukk kan betale dem. Han kan slutte en handel som er hard for den andre, og han kan knipe inn på den fattiges lønn.

Hver og en som er slik, er en mammonstjener. Pengene er hans avgud, som han har solgt sin sjel til. Selv om han har kjærligheten til den sanne Gud på tungen, bor den likevel ikke i hjertet hans.

Men hvem kan oppspore gjerrigheten og mammonstjenesten i alle de smutthullene den ofte har trukket seg tilbake til i hjertet for å skjule seg for menneskers øyne og ikke bli sett for det den er? Av naturen står vi alle i mammons tjeneste. Mennesket må ha en gud. Etter at det har mistet den sanne Gud fra hjertet, har verden med sine goder satt seg i hans sted. Den som ikke er blitt fridd fra gjerrigheten ved en særlig nådegjerning av Den Hellige Ånd, er derfor uten tvil ennå behersket av den.

Og ak, selv når mangt et hjerte blir renset for dette avguderiet ved sann bot, er det vanligvis nettopp mammon som først finner et åpent tempel der igjen. Det finnes tallløse kristne som ingenting har kunnet rokke – ingen trengsel, ingen vanære, ingen fattigdom – men som mammon likevel til slutt har bedratt. For med nesten ingen annen last kan et menneske så lett fortsatt se ut som en kristen som når han i hjertet tjener mammon og igjen søker sin ro, sin fred, sitt håp – med ett ord sin gud – i det jordiske godset.

II. Mammonstjenesten bringer fordervelse her og fordømmelse hisset

Nå har vi hørt hvor allmenn mammonstjenesten er. Hør så for det andre også hvor fordervelig og fordømmelig den er.

Hvor fordervelig den er, sier den hellige apostelen kort med disse ordene: «Pengekjærhet er en rot til alt ondt» (1 Tim 6,10). Se her hvilken skammelig ting gjerrigheten eller mammonstjenesten må være! Hva verre kan sies om den enn at den er en rot til alt ondt? Ingen ondskap er altså for stor, og hvor mange onder det enn måtte finnes – mammonstjenesten frambringer dem alle! Av den kommer egenkjærlighet, ukjærlighet mot nesten, hat, misunnelse, likegyldighet overfor Kristus, hans ord og nåde, ja, fiendskap mot Gud, forakt for de himmelske godene, bedrag, mord, forherdelse mot Den Hellige Ånds tilskyndelser og så videre.

Av alt dette nevner Kristus i vårt evangelium bare hovedondet når han sier: «Ingen kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller han vil holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene både Gud og mammon.» Det er altså avgjort: Der kjærligheten til penger og gods drar inn i hjertet, der drar kjærligheten til Gud ut. Der mammon bygger seg et alter, blir hjertet et avgudstempel som den sanne Gud i all hast må vike fra.

La mammonstjeneren ta del i den ytre gudstjenesten så mye han vil – hjertet lar seg likevel ikke dele. Og fordi hjertet hans henger ved mammon og har vendt seg bort fra Gud, er hele gudstjenesten hans et elendig skyggespill, en vederstyggelighet for Gud.

La en mammonstjener opptre aldri så gudelig – i sitt hjertes grunn hater han likevel Gud. Om han håpet at han kunne bli salig uten Guds nåde, ville han slett ikke bry seg om den. Og kunne han bli i verden i jordisk glede til evig tid, ville han gjerne være borte fra Gud i all evighet. Han ville gjerne la Gud beholde sin himmel og selv nøye seg med verden.

Det er forgjeves at Guds skarpe lov eller søte evangelium blir forkynt for en mammonstjener. Dette livets bekymringer, rikdom og lyst kveler den himmelske sæden (Luk 8,14). Guds ord blir i hans hjerte som bokstaver skrevet i sanden: Det første vindkastet blåser snart alt bort igjen, og skriften er ikke å se lenger. Riktignok lar også den som elsker jordisk gods, iblant hjertet sitt bli rørt; for han kunne nok ønske å eie de himmelske godene en gang, i tillegg til denne verdens. Men knapt har han vendt tankene tilbake til det jordiske før det slår sammen over ham igjen som havbølger og slukker nådens ulmende gnister.

Ofte bestemmer også en mammonstjener seg i fullt alvor for å bli en sann kristen og følge Kristus inntil døden. Men når han til slutt hører: «Selg det du eier, og gi det til de fattige» – når han altså hører at han må rive hjertet løs fra alt jordisk, og at han nå bare skal ha det for å kunne gjøre vel med det – da går han bedrøvet bort, som den unge mannen (Matt 19,21–22). Denne porten er for trang for ham, denne veien for smal, denne betingelsen for tung.

Men hva blir hans lodd? Allerede her blir det bekymring, ergrelse, sorg, uro og misnøye. Han tenker alltid: «Om du bare hadde dette eller det i tillegg, da ville du være fornøyd.» Men jo mer han får, desto større blir ønskene hans – slik tørsten blir desto mer brennende jo mer sjøvann en drikker.

For en mammonstjener er døden et forferdelig budskap. Enten gruer han seg for å forlate verden og dens goder, eller han er i alle fall usikker på hvor han står med Gud. Han aner at Kristus ikke vil kjennes ved ham som sin sønn. Han aner at han har glemt det himmelske og satt det over styr for det jordiskes skyld.

Ak, i dødsstunden har mang en mammonstjener allerede kjent hvordan pengene og godset hans falt over ham som et fjell! Mye av det var urettferdig vunnet, eller han hadde i det minste skrapt det engstelig sammen og skjøvet strevet etter Guds rike til side for å vinne det med møye. Da livsskipet hans skulle gå under, ville han gjerne ha kastet alle sine skatter i havet – sitt gull og sølv, sine hus og sine åkrer – om han med det kunne ha reddet seg. Ak, mang en har allerede i sin dødsstund våknet av sin drøm og til slutt fart herfra med ak og ve, uten håp og trøst!

Men fortvilelsen i dødsstunden er bare et forvarsel om det som venter en mammonstjener hisset i evigheten. Her har han ikke søkt sin glede i Gud, men i den skammelige mammon. Så vil også Gud hisset si til ham: «Gå bort, og la nå også din døde avgud gjøre deg salig!» De som her bare brukte sitt jordiske gods for seg selv, skal en gang få Guds vrede og den evige fordømmelsen som renter. De stilte bare øyenlysten med det og lot det ikke bære renter til beste for de fattige og for utbredelsen av Guds rike.

Forgjeves vil mammonstjenerne hisset unnskylde seg og si: «Hva ondt har vi da gjort, siden vi skal bli fordømt?» Gud vil svare dem: «Vel, har dere ikke gjort noe ondt, hvor er da det gode dere skulle gjøre? Ikke bare det treet som bærer dårlig frukt, men også det treet som ikke bærer god frukt, blir hogd ned og kastet på ilden. Jeg hadde velsignet dere i det jordiske – men hvor er renten av det pundet dere fikk? De fattiges tårer, som ingen tørket, anklager dere for meg. Rusten på gullet og sølvet i kistene deres, sukkene fra dem dere undertrykte og bedro, ja, hele livet deres, som dere brukte på å trakte etter det jordiske, vitner mot dere: Dere har samlet skatter for dere selv, dere har levd for dere selv, og dere har ikke tjent meg, men mammon. Gå derfor bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild, som er beredt for djevelen og englene hans!» (Matt 25,41)

Ak, gid da hver og en ville forferdes over den skammelige mammonstjenesten! Tjenestetiden er full av bekymring, og den endelige lønnen fryktelig. Her snyter den mennesket for hjertets fred og ro, hisset for Gud, sjel og salighet. La hver og en gå i seg selv og spørre sitt hjerte: «Hvem tjener du?» Tjener du ikke Gud av hele ditt hjerte, så tjener du ham slett ikke; da er mammon sannelig din gud. For «ingen kan tjene to herrer».

Tenk på dette: Et menneske kan også drukne i en liten bekk; han trenger ikke styrte seg i havet for å finne døden. Slik er kanskje ikke mammonstjenesten så åpenbar hos deg som hos en annen. Og likevel henger kanskje hjertet ditt i det skjulte ved den, slik at den ubemerket skiller deg fra Gud, sjel og salighet.

Ak, søk Gud med all hans nåde! «Smak og se at Herren er god!» (Sal 34,9) Gi ham rom i sjelen deres! Da vil mammon snart bli styrtet fra sin trone i dere, og dere vil alltid utbryte:

O rikdom og gull,
du jordens avgud som skinner i mulden!
Du er jo blant verdens svikefulle ting,
som vokser og minker og skifter omkring;
du er jo i høyeste mål og grad
forfengelighet.

Så far da vel!
Du skal ikke lenger få bedra min sjel.
Svikefulle verden, jeg sier deg farvel
og senker deg ned i glemselens grav.
Jeg lengter etter å legge min sorg og nød fra meg
i Abrahams fang.

Amen.

Sekstende søndag etter treenighets-søndag

Luk 7,11–17

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede tilhørere i ham som er vår Frelser!

I våre dager bruker kristendommens fiender ofte et knep: De påstår at undergjerningene som Den hellige skrift forteller om, bare hadde verdi på den tiden de skjedde. Da skulle de nemlig ha fått det uvitende folket til å legge merke til den nye læren. Men nå, sier de, har undergjerningene ikke lenger noen beviskraft. For oss kan de være helt likegyldige, og vi kan gjerne se bort fra dem. Nå må en bare se på hvor fortreffelig læren er i seg selv, og ta imot den av den grunn alene.

Dette ser nok helt uskyldig ut, som om det ikke truer den bibelske åpenbaringens guddommelige anseelse. Men går en denne påstanden etter i sømmene, blir det snart klart at hensikten er intet mindre enn å undergrave hele kristendommens guddommelige grunnvoll uten at noen merker det. De vil få folk til å tro at kristendommen egentlig ikke er annet enn en fornuftsreligion som mennesker har tenkt ut – og som derfor ikke trenger undergjerninger som bevis fra Gud på at den er til å stole på. For en rent naturlig religion trenger jo ingen overnaturlig bekreftelse.

Derfor må ingen la seg lure av slike påstander, hvor harmløse de enn ser ut. Uten underne var Bibelen ingen bibel og Kristus ingen Kristus. Gir vi undernes sverd i de vantros hender, gjør vi oss selv forsvarsløse, og sammen med underne gir vi opp at vår religion er guddommelig.

Alle profetene og apostlene begynner sin lære med ordene: «Så sier Herren.» For alle hevder de at Gud på en hemmelighetsfull måte hadde betrodd eller inngitt dem det de lærte – og at den som forkaster dem, derfor også forkaster Gud, sin Skaper og Herre. Og Kristus går enda lenger. Han forsikrer oss: «Den som har sett meg, har sett Faderen», og derfor skal «alle … ære Sønnen slik som de ærer Faderen» (Joh 14,9; 5,23).

Hvem kunne da tro Kristus, apostlene og profetene uten undergjerninger når de sier at Gud selv har sendt dem til jorden for å åpenbare menneskene sin vilje, som ingen ellers kunne ha visst? Lærer ikke Den hellige skrift på tusen steder

ting som synes å stride helt mot fornuftens lover? Hvem kunne da ta sin fornuft til fange under troens lydighet hvis ikke Bibelens forfattere ved under hadde bevist at de hadde fullmakt fra Gud – så vi må ta imot ordet deres om vi ikke vil miste Guds nåde?

Og hvem kunne noen gang skille en svermer fra en rett profet, selv om han lærte aldri så utrolige ting, hvis en ikke kunne kreve av ham: «Gjør under slik som Kristus og apostlene hans, under som bare Gud kan virke, så skal vi tro deg»?

Tenk videre på dette: Den sanne religion må være beregnet på og passe for alle mennesker. Den må derfor være slik at ikke bare den lærde, men også den enfoldigste er i stand til å prøve den, skille den fra falske religioner og ta imot den med full overbevisning.

Til dette er underne et middel som er like herlig som uunnværlig. For selv et barn kan forstå dette: Den som kan gjøre det som bare står i Guds makt, og som ingen skapning i himmelen og på jorden kan gjøre, han må enten være Gud selv eller være slik utrustet av Gud at han kan bevise at Gud har åpenbart seg for ham.

Det største av alle under som noen gang har skjedd, er uten tvil at en død blir vakt opp. Om det hører vi i dagens evangelium. La oss derfor nå drøfte litt grundigere hva dette underet betyr for vår kristne overbevisning.

> Dagen etter skjedde det at han dro til en by som heter Nain. Mange av disiplene hans og mye folk gikk dit sammen med ham. Da han nærmet seg byporten, se, da ble en død båret ut. Han var sin mors eneste sønn, og hun var enke. Mye folk fra byen var med henne.
> Da Herren så henne, fikk han medynk med henne og sa til henne: Gråt ikke! Så gikk han borttil og rørte ved båren. De som bar den, stanset, og han sa: Unge mann, jeg sier deg: Stå opp! Da satte den døde seg opp og begynte å tale, og han ga ham til hans mor.
> Alle ble da grepet av frykt, og de priste Gud og sa: En stor profet er reist opp iblant oss, og Gud har gjestet sitt folk. Og dette ordet om ham kom ut i hele Judea og i hele landet der omkring.

Den viktige delen av evangeliehistorien som nettopp er lest, fører i dag andakten vår til den store undergjerningen: at den unge mannen i Nain ble vakt opp. Vi skal se hvordan den er 1. uimotsigelig for alle mennesker, 2. skremmende for alle vantro og endelig 3. høyst trøstende for alle sanne kristne.

Men du, Herre Jesus, som blir tilbedt av mennesker og engler, vis deg også i våre hjerter gjennom ditt ord i din storhet og herlighet, du som er verdig til å bli tilbedt. Gi at vi kan ta imot deg, tro på deg, sette vår lit til deg, bekjenne deg og ære deg her i tiden og i all evighet – også når hele verden spotter og forkaster deg. Amen.

I. Uimotsigelig for alle mennesker

Mine kjære, skal en undergjerning ha vekt og kunne overbevise oss om at det den skal bekrefte, er sant, da må det ikke være noe ved den som på noen måte kan vekke mistanke om bedrageri eller blendverk. Tvert imot må alt som kan gjøre den uimotsigelig for enhver, være samlet i den.

Også hedningene og de romersk-katolske forteller om under som skal ha skjedd blant dem til bekreftelse på deres religion. Men alle disse underne bærer så tydelig preg av fabler og dikt at de heller gjør religionen mistenkelig enn bekrefter den, siden den må prøve å skaffe seg anseelse med slike løgnaktige midler.

En virkelig overbevisende undergjerning må ikke ha skjedd i det skjulte, i en krok, der en med vilje har unngått enhver undersøkelse og holdt saken unna motstandernes granskende og prøvende øyne. Det er heller ikke nok at den har skjedd slik at enhver har måttet erkjenne og innrømme: «Dette kan ikke gjøres ved naturlig kraft; her er Guds finger.» Hele hendelsen må også ha flere upartiske og pålitelige øyenvitner.

La oss nå legge denne målestokken på undergjerningen som evangeliet vårt forteller om. Finner vi der noe som kunne vekke den minste mistanke om at den var oppdiktet? Hør og døm selv.

Kristus reiser gjennom landet og kommer, som en pleier å si, tilfeldigvis i nærheten av byen Nain. Og se, akkurat da bærer de en død ut av byporten for å senke ham i graven. Moren – enken som gråtende går etter kisten – og et langt tog av sørgende slektninger, venner og naboer vitner med tårene sine om at den unge mannen de følger til graven, virkelig er død. Ingen aner hva som nå skal skje.

Kristus nærmer seg det store likfølget. Han vender seg til moren som har mistet sin eneste sønn, og sier til henne med hjertelig medynk: «Gråt ikke!» Men Herren vil ikke bare få tårestrømmen hennes til å tørke inn. Han vil også stoppe selve kilden til den – med den usigelige gleden ved å få se sønnen igjen.

For hva gjør han? Han går bort og rører ved kisten for å gi bærerne tegn til å stanse. Så sier han, høyt nok til at alle som står der, kan høre det: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!» Og se – med gysen og forferdelse merker alle på en gang hvordan den døde reiser seg opp, taler tydelig til dem som står omkring, og så synker i armene til sin høyt elskede mor.

Hva så? Skinner det her igjennom det minste som kunne få noen til å tro at det var et bedrag? Ingenting! For vil en spotter si at den unge mannen kanskje bare var skinndød, så må han også svare på dette spørsmålet: Hvordan kunne Kristus vite det? Og hvordan kunne han dessuten vite at den såkalt skinndøde skulle våkne opp av dvalen akkurat i dette øyeblikket?

Måtte ikke en slik spotter da innrømme at Kristus har vært allvitende? Måtte han ikke, for å kunne nekte for underet at en død ble vakt opp, tilskrive Kristus et annet, like stort under – rose hans allvitenhet for å nekte hans allmakt? For en selvmotsigelse! Se, så uimotsigelig sikkert er dette underet at intet fornuftig menneske kan våge å si et eneste ord mot det.

La oss likevel, for å styrke troen vår, tenke enda grundigere over saken, så skal hver skygge av tvil forsvinne. Når et under er oppdiktet, lar en gjerne være å nevne de nærmere og mindre omstendighetene, så ingen skal kunne etterprøve det. Men hva skjer i evangeliet vårt?

For det første blir tiden nøye oppgitt: Det skjedde i det første året av Kristi læregjerning, da han reiste gjennom Galilea og nettopp kom fra Kapernaum.

Videre blir stedet der underet skjedde, nevnt nøyaktig: i Nain, foran porten som førte ut til gravplassen. Det blir fortalt om særlige forhold ved ham som ble vakt opp: Han var en ung mann og sin mors eneste sønn, og hun var enke.

Også øyenvitnene som var til stede, blir beskrevet utførlig. Foruten den dødes mor var det ikke bare mange disipler og mye folk som hadde fulgt Kristus på veien, men også en stor mengde innbyggere i Nain som ville følge den døde til graven.

Endelig blir også inntrykket underet gjorde, beskrevet: Alle ble grepet av frykt, og de priste Gud og ropte: «En stor profet er reist opp iblant oss, og Gud har gjestet sitt folk.» Ja, for at ingenting skal bli glemt, blir det dessuten fortalt at hendelsen den gangen raskt ble kjent fra sted til sted, og at ryktet om den snart gikk ut over grensene for dette området.

Nå spør jeg: Hvem kan da fortsatt regnes for et fornuftig menneske og likevel dra beretningen om dette underet i tvil?

La oss et øyeblikk anta at den var usann. Hva ville så ha skjedd da Lukas skrev denne beretningen og venner og fiender leste den? Ville ikke fiendene straks ha forhørt seg i Nain? Og hvis de hadde funnet at saken var usann, om så bare i en liten bisak, ville de ikke da offentlig ha erklært Lukas og alle apostlene for ugudelige løgnere og bedragere?

Hvem ville den gangen, mens mange øyenvitner ennå levde, ha tatt imot kristendommen hvis en hadde kunnet bevise at fortellingene om underne var oppspinn? Og hva ville en Saulus ha gjort – han som fra først av var en så fryktet og lærd forfølger av de kristne? Ville han noen gang ha omvendt seg og selv forkynt evangeliet hvis han hadde oppdaget usannheter da han undersøkte evangeliets underfulle beretninger?

Nei, da ville løgnens vev snart ha blitt revet i stykker, og hele kirken ville ha blåst bort som alle andre menneskeverk. Men det skjedde ikke. Tusener og atter tusener, ringe og høye, lekfolk og lærde, sluttet seg til evangeliet. Og det selv om apostlene sa rett opp i ansiktet på alle fiendene: «Disse undergjerningene skjedde der, i den byen, for øynene på de og de menneskene. Spør etter, så skal dere finne at vi taler sant.»

Allerede på apostlenes tid og like etter skrev også jødiske og hedenske forfattere mot kristendommen. Hvis de nå hadde kunnet bevise at evangelistenes beretninger ikke var sanne, hva ville de da ha gjort? Ville de ha latt dette våpenet ligge ubrukt? Med det kunne de jo ha styrtet hele kristendommen med ett slag. Men jeg kan forsikre dere om det motsatte. Og ut fra mange steder i skriftene til kristendommens fiender på den tiden kunne jeg bevise for dere at de alle uten unntak innrømmer at det evangelistene forteller, virkelig har skjedd.

Ja, til og med i jødenes Talmud og i muhammedanernes Koran blir det innrømmet overfor de kristne at deres Kristus virkelig har gjort de underne som det fortelles om, og til og med vakt opp døde. (*Utgiverens merknad: Talmud er de tradisjonelle skriftutleggelsene og tilleggene til Det gamle testamente, samlet i et verk med dette navnet. Den første delen kom ut kort etter at kristendommen var kommet inn i verden. Koranen er muhammedanismens falske «bibel».*)

Hvor gjerne ville ikke fiendene av den kristne tro ha nektet for det, hvis ikke hundrevis og tusenvis hadde kunnet motsi dem og si: «Vi har selv sett det med egne øyne og hørt det med egne ører! Det er ikke apostlene, men dere, som er løgnere!»

Så erkjenn da: Det store underet at den unge mannen i Nain ble vakt opp, er bevitnet av venner og fiender. Derfor kan det for det første ikke nektes av noe fornuftig menneske.

II. Skremmende for alle vantro

Men nettopp derfor er det også, for det andre, skremmende for alle vantro.

Den gangen levde øyenvitnene ennå, og derfor var det lettest å skille sannhet fra løgn. Da måtte selv de mest vantro fiendene – også de skarpsindigste, lærdeste og mest ondsinnede – la dette underet stå som noe som virkelig hadde skjedd.

Likevel står det nå fram vantro mennesker med frekk og skamløs panne og nekter det ingen kan nekte. De skammer seg ikke over å lyve for det stakkars uvitende folket at en ikke kan bevise at underne Bibelen forteller om, virkelig har skjedd – ja, at en heller kan bevise det motsatte. Dette våger de å si fordi de tenker: «Ingen jøde som levde den gangen, kan jo gjøre meg til løgner. De er nå, gudskjelov, alle døde. Vær bare ikke redd, men nekt for alt!»

Å, måtte Gud forbarme seg over det arme, forførte folket og gjøre slike løgnens sendebud fra avgrunnen til skamme! For det er hevet over all tvil: Den som uten bevis formaster seg til å nekte for historiske kjensgjerninger – og det kjensgjerninger som har all den bekreftelse noe som har hendt i denne verden, kan ha – er en like ugudelig løgner som den som nekter for en ond handling han er grepet på fersk gjerning i.

Men akk, hvis denne usannheten bare kostet dem som tar imot den, noe timelig – bare deres dødelige legeme – ville den ikke vært så skremmende. Men denne løgnen, slik den nå så ofte blir sendt ut i verden i bøker, koster alle som tar imot den, deres sjel, frelse og salighet. Det er det mest forferdelige.

Men hvorfor er da særlig beretningen i dagens evangelium så skremmende for alle vantro? Fordi den tar fra dem enhver unnskyldning for vantroen. For ved denne oppvekkelsen har Kristus bevist at han var den han sa han var, nemlig den levende Guds Sønn. Når vanlige profeter gjorde et under, hadde de som regel først påkalt Gud om det, og de gjorde det alltid i Guds eller Kristi navn, aldri i sitt eget.

Men Kristus sa: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!» Han gjorde altså dette underet i sitt eget navn. Med dette satte han segl på disse ordene: «Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30) og: «Tror dere på Gud, så tror dere også på meg» (Joh 14,1).[1] For det er sikkert: Den som av egen kraft kan vekke opp døde, han må være den sanne Gud og selve livet. (*Utgiverens merknad: Bibelordet er gjengitt etter den tyske bibeloversettelsen.*)

For døden er en uovervinnelig makt for alle mennesker, engler og skapninger. Bare den som har allmektig skaperkraft, kan ta bort forråtnelsen igjen som har trengt inn i alle legemets fibrer. Bare han kan sette sammen igjen det

[1] NB: «Tro på Gud, og tro på meg!»

levende legemet som har gått i oppløsning, tvinge det stansede blodet tilbake til sitt levende kretsløp, føre sjelen som har flyktet, tilbake til legemets forlatte hytte og knytte sammen igjen båndet mellom dem som var revet over – med ett ord: overvinne døden og gi livet tilbake.

Dette forstår enhver. Derfor hører vi også at da Kristus hadde vakt opp Lasarus fra de døde ikke langt fra Jerusalem, kalte yppersteprestene og fariseerne i all hast Rådet sammen og sa: «Hva skal vi gjøre? For denne mannen gjør mange tegn. Lar vi ham holde på slik, vil alle tro på ham» (Joh 11,47–48). Fra den dagen la de råd opp om å drepe ham (Joh 11,53).

Det vet også våre dagers vantro fariseere og yppersteprester, som tjener fornuftens gudinne: Underne, og særlig oppvekkelsene fra de døde, er det sterkeste beviset for at Kristus er Gud. Derfor har de også i våre dager holdt et blodråd over Kristus og enstemmig vedtatt: Kristus skal dø enda en gang. Han skal nemlig dø i alle kristne hjerter – og det ved at de frekt nekter for alle hans under.

Men vil Kristus finne seg i dette? «Han som troner i himmelen, ler. Herren spotter dem» (Sal 2,4). Med sitt ord kunne han vekke den unge mannen i Nain opp av den dype dødssøvnen. Derfor skal og må ordet hans bane seg vei, tross all motstand og alt raseri fra hans fiender. For han har sagt: «På denne klippen vil jeg bygge min menighet, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den» (Matt 16,18).

Hvordan må det da i dag være til mote for en løgnpredikant når han skal preke om denne søndagens dyrebare evangelium? Må han ikke rødme av skam, ja, må han ikke blekne, når han leser opp: «Da satte den døde seg opp og begynte å tale»? Må ikke ordene fra den døde som ble vakt til live, lyde for ham som en grufull røst fra åndeverdenen, så han skjelver som et ospeløv?

Men nei! Erfaringen viser noe helt annet. Uten å rødme leser slike falske profeter frekt opp det som dømmer og fordømmer dem selv. Og så åpner de munnen for å forvrenge og spotte Guds ord.

Men vil Kristus tåle denne styggedommen i all evighet? Å nei! Det kommer en tid da Kristi munn skal vekke opp ikke bare den unge mannen i Nain for andre gang, men alle døde som slumrer i gravene.

Det kommer en tid da Guds basun skal lyde, og Kristus skal rope: «Dere døde, stå opp! Dommens time er kommet. Tre fram og ta imot deres evige dom!» Dette Kristi ord skal trenge gjennom himmel og jord. Det skal bevege alle land og hav, ryste alle høyder og dyp, alle fjell og daler, åpne alle graver og i et øyeblikk stille alle døde fram for flammeansiktet til Guds aller høyeste Sønn, dødens Herre og hele verdens dommer.

Da, ja da skal også de ugudelige endelig bli forferdet. Da skal de flykte hylende fra ansiktet til ham de spottet, og som de nå ikke kan unnslippe. De skal søke døden og ikke finne den, for de er falt i den Allmektiges hånd.

III. Høyst trøstende for alle sanne kristne

Men hør nå endelig, for det tredje, hvor trøstende det på den andre siden er for alle sanne kristne at Kristus vakte opp den unge mannen i Nain.

Tenk etter, du kristne, hvor stor og uimotståelig hans kraft må være når selv dødens makt bare er avmakt mot ham! Har du da grunn til å være bekymret for at de mange fiendene Kristus har i våre dager, til slutt skal utrydde kirken hans fra jorden? Å nei! Kristus har til nå beskyttet kirken sin med allmakt, så den ikke har kunnet gå under, og han vil gjøre det fortsatt også. Han vil redde sin ære og gjøre alle de avmektige som setter seg opp mot ham, til skamme.

Blir du derfor svak i troen, så gå i ånden til Nain. Se hvordan Kristus der griper selve døden i strupen og tar byttet fra den, og fryd deg over at du tror på en så stor Frelser – han som «talte, og det skjedde», som «bød, og det sto der» (Sal 33,9).

Blir du videre, du kristne, anfektet av syndene dine, så du blir engstelig for dine misgjerningers skyld og ikke vet hvor du skal finne trøst, så skynd deg bare igjen til Nain; der finner du den. For tenk: Han som kan overvinne døden, må også være Herre over synden. For «syndens lønn er døden» (Rom 6,23), og «dødens brodd er synden» (1 Kor 15,56). Hold deg derfor bare i fast tro til Jesus Kristus. Hos ham finner du tilgivelse for alle dine synder, hos ham seier over din sjels fiender, hos ham nåde, liv og salighet.

Vil døden videre skremme deg, du kristne, og må du gråte ved gravene til dem du har kjær, så skynd deg likeså i ånden til Nain. Jesus Kristus, som forvandlet enkens sorgtårer til gledestårer, kan også tørke dine tårer. Så sant som enken igjen fikk omfavne sin elskede sønn, så sant skal også du ved Kristi undermakt en gang med glede omfavne alle dine kjære som døde i troen.

Det kommer en salig morgen da Kristus på en ny jord og i en ny himmel skal si til alle sine: «Gråt ikke! All sorg er nå forbi. Jeg har seiret for dere. Gled dere nå evig hos meg! For nå er det ingen atskillelse og ingen avskjed mer.»

Men vil endelig tanken på din siste time gjøre deg engstelig, du kristne, så ta Kristi ord til hjertet: «Unge mann, jeg sier deg: Stå opp!» Se, slik døden flyktet og livet vendte tilbake ved dette ordet, slik har Kristus også tilintetgjort din død og ført liv og uforgjengelighet fram i lyset (2 Tim 1,10). Sovn bare rolig inn – Jesus våker. Deg også skal han en gang vekke, og da er det ingen død mer, «for de første ting er veket bort» (Åp 21,4). Halleluja! Amen.

Syttende søndag etter treenighets-søndag

Luk 14,1–11

Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham!

Det finnes kanskje ikke noe land der læren og troen om å holde søndagen hellig stort sett er så lovisk som i vårt Amerika. Men samtidig blir sabbaten knapt noe sted vanhelliget så frekt som nettopp her, og særlig i denne byen vår.

Undersøkelser har vist at ikke halvparten av innbyggerne i vår store by går i kirken om søndagen. Det store flertallet av dem setter ikke sin fot i et gudshus år ut og år inn, og langt færre er virkelige lemmer av en kristen menighet. De flestes bibel er avisene, og jo mer ugudelig, kirkefiendtlig og opprørsk innholdet er, desto flere lesere har de. De flestes kirke er drikke-, spille- og dansehusene og andre fornøyelsessteder, teatrene eller logene til ukristelige, hemmelige selskaper. Søndag formiddag arbeider man, og om ettermiddagen søker man kjødelige fornøyelser. Kort sagt: Slik holder de fleste i denne byen søndagen hellig.

Lovgiverne vedtar strenge søndagslover. Men de som skulle håndheve dem, gjør det ikke. For ikke å miste de ugudeliges gunst lar de lovene bli brutt uten straff, ja, hånet åpenlyst og på det frekkeste. Søndagen skulle være en dag full av hellig stillhet, og fra den skulle alle de andre dagene i uken bli helliget. Men nettopp søndagen er den dagen da det syndes mest, da Gud blir mest vanæret, og da kjødet, djevelen og verden blir dyrket ivrigst som avguder.

Og i dette utmerker dessverre mange av våre tyske landsmenn seg. Det er særlig de som har brakt vanhelligelsen av sabbaten inn i dette landet og gjort den til folkeskikk.

Mange tror jo ikke lenger på noen Gud. Deres grunnsetning er: «La oss ete, drikke og være glade, for i morgen dør vi, og etter døden er alt forbi.» Hvorfor skulle de da fortsatt gå i kirken og tjene en Gud som de ikke lenger tror på?

Andre tror nok ennå at det finnes en Gud, men de mener at den ene religionen er like god som den andre. Guds ord krever av hver og en at de skal gjøre bot, omvende seg og gå ut fra verden; men det regner de for prestesnakk. Derfor vender de kirken ryggen og går heller på møtene i foreningene sine om sønda-

gen. Der synger navnkristne, jøder, hedninger og rasjonalister sammen som brødre: «Vi tror alle på én Gud.»

Hva tror dere, mine kjære, at det fører til når sabbaten vanhelliges slik? Det er sant at Gud til nå har vist vårt land stor tålmodighet og langmodighet. Selv om sabbaten blir vanhelliget så alminnelig og åpenlyst blant oss, har han øst velsignelse over vårt land og vår by på underfullt vis. Han har gitt regn og fruktbare tider fra himmelen og mettet oss med føde og hjertene våre med glede.

Men tror dere at det alltid vil fortsette slik? Nei, sannelig ikke! Så visst som Gud er en sterk og nidkjær Gud som har truet med å straffe alle som bryter budene hans, så visst vil ikke Guds straff over vårt land utebli.

Også Sodoma og Gomorra var, med all sin ugudelighet, «som Herrens hage», slik Skriften sier. Men da disse byene ikke lot seg lede til omvendelse ved Guds godhet, lot Gud svovel og ild regne ned fra himmelen. Han ødela byene og utslettet dem fra jorden for alltid. Slik vil det også gå vårt land dersom det ikke gjør bot. Gud har allerede begynt å hjemsøke det med en blodig borgerkrig og dens forferdelige følger, og nå igjen med farsott. Men dersom folket vårt ikke bedrer seg, vil Gud la enda hardere straffedommer komme over det. (*Utgiverens merknad: Borgerkrigen 1861–65.*)

Vel den som sørger over den alminnelige fordervelsen og er en rett Lot midt i dette Sodoma! Herren vet nok å redde ham som sin utvalgte. For «Guds faste grunnvoll står, og har dette seglet: Herren kjenner sine! – og: Hver den som nevner Herrens navn, skal avstå fra urett!»

Men, mine kjære, selv blant dem som legger stor vekt på å holde sabbaten hellig, er det en vesentlig forskjell. Noen gjør det på den rette måten, andre på en feilaktig måte. Dere hører uten tvil alle til dem som ikke vil vanhellige sabbaten. La meg derfor nå, på grunnlag av dagens evangelium, tale til dere om den falske og den rette helligholdelsen av sabbaten.

> Det skjedde at han på en sabbat var kommet inn i huset til en av de øverste fariseerne for å holde måltid. Og de voktet nøye på ham. Og se, en mann som hadde vattersott, sto foran ham. Jesus tok da til orde og sa til de lovkyndige og fariseerne: Er det tillatt å helbrede på sabbaten, eller er det ikke? Men de tidde. Da rørte han ved mannen og helbredet ham, og lot ham gå. Og han sa til dem: Om noen av dere har en sønn eller en okse som faller ned i en brønn, vil dere ikke straks dra den opp på sabbatsdagen? Men de var ikke i stand til å svare ham på dette.
>
> Og han sa en lignelse til gjestene, da han la merke til hvordan de valgte seg ut de øverste setene: Når noen har bedt deg til bryllups, så sett deg ikke øverst ved bordet. For det kan hende at han har bedt en som er gjevere enn du! Han som har innbudt både deg og den andre, vil da komme og si til deg: Gi plass til denne! Da må du med skam gå og sette deg nederst. Nei, når du blir innbudt, så gå og ta plass nederst! Når så han som har innbudt deg, kommer, kan han si til deg: Venn, flytt deg høyere opp! Da vil du bli æret for øynene på alle dem som ligger til bords sammen med deg. For hver den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes.

Teksten vi har lest, forteller at Kristus en gang helbredet en mann med vattersott på sabbaten. Det skjedde rett for øynene på fariseerne og de skriftlærde,

som lå på lur etter ham. De så på dette som en grov synd, nemlig som et brudd på sabbaten. Det var allerede sjette gang Kristus gjorde noe slikt på sabbaten mens de så på – for å trosse fariseerne og refse deres falske lære om sabbaten. Av dette ser vi at den rette læren om å holde sabbaten hellig må være en sak av stor betydning. La meg derfor nå, på grunnlag av teksten vår, stille fram for dere:

Den falske og den rette helligholdelsen av sabbaten, nemlig den fariseisk-loviske og den kristelig-evangeliske.

Gud, vi kommer ikke til hvile før du hviler i oss og vi i deg. Men ingenting kan virke en slik salig sabbat i oss uten ditt hellige, evige ord. Så gi oss da en brennende kjærlighet til ordet ditt, så det blir mer dyrebart for oss enn gull, fint gull i mengde, og søtere enn honning, ja, honning som drypper fra vokskakene. Gi at vi må høre og bevare det i rene og gode hjerter og bære frukt i tålmodighet. Velsign også i dag vår felles andakt, så det kan skje, for Jesu Kristi skyld, din kjære Sønn, vår Herre og Frelser. Amen.

I. Den fariseisk-loviske helligholdelsen av sabbaten

Dagens evangelium maler for øynene våre med klare og skrikende farger hva den fariseisk-loviske helligholdelsen av sabbaten består i. For hva gjorde fariseerne en gang på en sabbat, slik evangeliet forteller? De kom sammen med Kristus i huset til en av de øverste fariseerne. Men de brukte ikke anledningen til å høre Guds ord fra hans munn – langt derifra! Tvert imot står det om dem: «De voktet nøye på ham.» Det vil si: De lå på lur etter ham for å snappe opp noe de kunne laste ham for, så de kunne stille ham fram for folket som en som vanhelliget sabbaten.

Det ser ut til at de med vilje hadde hentet en mann med vattersott dit i denne hensikt. De visste at Kristus helbredet også på sabbaten, og de ville friste ham til å gjøre det rett for øynene deres. Kristus avslørte riktignok hykleriet deres etterpå. Men i stedet for å ta imot Guds ord tidde de bare og forherdet seg mot den nyttige refselsen.

I tillegg viste de et helt barnslig hovmod og forfengelighet. For da de senere skulle sette seg til bords, står det at de «valgte seg ut de øverste setene».

Av dette ser dere hva den fariseisk-loviske helligholdelsen av sabbaten består i, sagt med få ord: Man gjør hvilen, det å holde seg borte fra alt arbeid, til hovedsaken, mens helligholdelsen blir en bisak – ja, den blir helt utelatt.

For fariseerne regnet det for en stor vanhelligelse av sabbaten å gjøre en nyttig kjærlighetsgjerning på den, som å helbrede en syk. Men de ville ikke høre Guds ord som Kristus forkynte for dem på sabbaten; ja, de foraktet det og forherdet seg mot det. På sabbaten hadde de et hjerte fullt av hat og fiendskap mot Kristus, fullt av hykleri og forstillelse, fullt av forfengelighet og hovmod. Og dette regnet de ikke for noen vanhelligelse av sabbaten.

Hadde de bare vært i synagogen om morgenen og hørt loven og profetene bli lest – riktignok med åpne ører, men med døve hjerter – og hadde de sagt fram noen bønner med leppene og holdt seg borte fra alt daglig arbeid, da mente de at de hadde holdt det tredje bud utmerket: «Du skal holde hviledagen hellig!»

Men dessverre, mine kjære, denne slekten av fariseere er ennå ikke utdødd. Nettopp her i Amerika finnes det altfor mange slike sabbatsholdere.

For det første finnes det fremdeles mange som riktignok ville regne det for en stor synd å arbeide om søndagen. På dette punktet er de strenge som jødene, ja, strengere enn jødene, og forkaster til og med det man gjør av nød og kjærlighet. Men de regner det ikke for noen synd å forsømme gudstjenesten og forkynnelsen av Guds ord nå og da uten at det er nødvendig. Og dette er ikke annet enn en fariseisk-lovisk, hyklersk helligholdelse av sabbaten.

For det andre finnes det fremdeles mange som også ville regne det for en stor synd å la være å gå i kirken en eneste gang. Men de går ikke til Herrens hus for å høre Guds ord til sin sjels frelse, bare for å gjøre Gud en tjeneste med det. Når de bare har vært i kirken, mener de at de har holdt sabbaten godt og vel med denne gjerningen.

Det er det samme for dem om de hører Guds rene eller forfalskede ord i kirken, og om de hører den åpenbarte læren der eller bare menneskelærdom; det prøver de ikke. Ja, kanskje bærer de til og med på et skjult eller åpent fiendskap mot den rene læren. Derfor krever de gjerne at Guds ord skal legges ut – eller rettere sagt vendes og vris – etter deres fornuft eller deres hjertes følelser.

Derfor er også gudshusene til de vrangtroende sektene for det meste fullere enn den rettroende kirkes. Men heller ikke denne kirkegangen er annet enn en fariseisk-lovisk helligholdelse av sabbaten.

For det tredje finnes det fremdeles svært mange som riktignok går i de kirkene der Guds ord blir forkynt klart og rent, eller der de i det minste mener at det skjer. De hører det med en viss oppmerksomhet og lar seg også røre og ryste av det, slik fariseerne en gang ble det av Kristi refsende preken.

Men med alt dette forblir de de samme som før. Bærer de på fiendskap, hat og nag mot noen i hjertet, slik som fariseerne, så blir de i det sinnet. Er de æresyke, stolte, hovmodige og forfengelige, så blir de slik. Er de gjerrige, så blir de gjerrige. Er de uærlige i handelen sin, så blir de uærlige. Er de drukkenbolter eller fråtsere, så blir de drukkenbolter og fråtsere. Er de vellystige og utuktige, så blir de vellystige og utuktige. Er de usannferdige i det de sier og lover, så blir de usannferdige. Kort sagt: Er de uomvendte, så blir de uomvendte.

De er såkalte søndagskristne. Om søndagen spiller de hellige, andektige, fromme og ivrige, gudfryktige kristne, men om mandagen begynner de alltid på nytt med sitt ukristelige vesen i handel og vandel. Derfor sier selv verden gjerne, og ikke med urette, at de ivrigste kirkegjengerne ofte er de verste menneskene. De mener at kristendommen ikke hører hjemme i forretningene, i butikken og i verkstedet; der må man oppføre seg som andre folk, ellers kommer man ikke fram i denne verden.

Se, heller ikke dette er annet enn en hyklersk, fariseisk-lovisk helligholdelse av sabbaten. Man oppfyller lovens ytre bokstav, men fornekter dens indre, sanne ånd. Man hviler riktignok på sabbaten, men man holder den ikke hellig; man bare bryter og vanhelliger den.

II. Den kristelig-evangeliske helligholdelsen av sabbaten

Nå har vi blitt kjent med den fariseisk-loviske helligholdelsen av sabbaten. La oss da for det andre også bli kjent med den kristelig-evangeliske.

Dagens evangelium stiller den først og fremst fram for oss gjennom Herrens eget eksempel. Riktignok blir det ikke uttrykkelig fortalt her at Herren hadde vært i synagogen denne sabbaten, der Guds ord ble forkynt. Men vi vet fra mange andre steder at når Kristus kom til en by på en sabbatsdag, gikk han alltid i synagogen og var med på gudstjenesten – enda han jo var Herre over sabbaten, ja, over hele loven. Uten tvil hadde han derfor også den gangen vært til stede i synagogen om formiddagen sammen med disse fariseerne og skriftlærde.

Og hva gjorde han så? En av de øverste fariseerne innbød ham til middag, og han avslo ikke innbydelsen. Men han søkte ikke jordiske nytelser i lag med disse ugudelig sinnede folkene. Han ville bruke anledningen til å legge dem Guds ord på hjertet, bekjenne sannheten for dem, refse og formane dem i kjærlighet, og slik føre dem til troen og drive og lokke dem til sann gudsfrykt. Men ved siden av denne kjærlighetsgjerningen gjorde Kristus også en gjerning av nød, nemlig å helbrede en mann med vattersott som var blitt brakt til ham.

I disse få trekkene har vi et fullstendig bilde av en sann kristelig-evangelisk helligholdelse av sabbaten. Hva består den så i?

Den består først og fremst i at en evangelisk sinnet kristen holder sabbaten også i det ytre etter Kristi forbilde. I Det nye testamente er budet om ytre hvile fra arbeid på en bestemt dag i uken riktignok opphevet. For Paulus skriver uttrykkelig: «La derfor ingen dømme dere for mat eller drikke eller med hensyn til høytider eller nymånedager eller sabbat! Dette er bare en skygge av det som skulle komme, men selve legemet hører Kristus til» (Kol 2,16–17).

Men hver og en trenger å hvile fra alt arbeid én gang i uken og fremfor alt å gi seg av med åndelige ting. Og den kristne kirke har fra gammel tid valgt ut og bestemt søndagen til dette. Derfor holder den evangelisk sinnede kristne med glede fast ved denne nødvendige og gagnlige kirkelige ordningen, for kjærlighetens og fredens skyld. Han vil aldri arbeide om søndagen uten at det er nødvendig, og heller aldri forsømme en gudstjeneste uten nød. Han regner ikke dette for en tung byrde, men for et dyrebart privilegium for en kristen.

En evangelisk sinnet kristen vet at han ikke er bundet til den gamle pakts sabbat. Likevel holder han søndagen med stor omhu som den nytestamentlige sabbaten. For ham er denne dagen den mest dyrebare i hele uken. Han gleder seg til den under arbeidet på hverdagene, slik vandreren i en sandørken gleder seg til en grønn gressflekk med en frisk kilde. Sin kjære søndag, hviledagen, ville han ikke gi bort for all verdens gods og penger.

Men for det andre, og fremfor alt, består den kristelig-evangeliske helligholdelsen av sabbaten i at en evangelisk sinnet kristen på denne dagen gir seg av med Guds ord. Han leser det, hører det, tenker over det, taler om det og samtaler med andre om det. For ham betyr det mer å holde søndagen hellig enn å hvile på den. En søndag uten gudstjeneste er derfor ingen søndag for ham.

Men det er ikke likegyldig for ham om Guds ord blir forkynt klart og rent eller forfalsket. Tvert imot flykter han med fullt alvor fra alle falske profeter og alle

falske kirker, og han oppsøker den forkynnelsen der livets uforfalskede brød blir brutt for ham.

Dessuten ligger det en evangelisk sinnet kristen på hjertet ikke bare å høre Guds ord med ørene, men også å bli hjulpet fram ved det i erkjennelse, i tro, i kjærlighet, i håp, i ydmykhet, i tålmodighet og i alle kristelige dyder – med ett ord, at han blir helliget ved det.

Derfor sukker han til Gud, både når han går til kirken og når han går derfra, om at Guds ord ikke må være spilt på ham. Han gransker også Skriften for å se om det forholder seg slik det blir forkynt for ham, og han gjentar hjemme det han har hørt. Blir han truffet av refselsen i Guds ord, blir han ikke sint på predikanten for det. Tvert imot er refselsen like kjær for ham som grundig undervisning og søt trøst.

En evangelisk sinnet kristen er omhyggelig med å feire sabbaten med kroppslig ro og holde den hellig ved Guds ord. Men hvor omhyggelig han enn er, lar han likevel ikke samvittigheten bli så trang at han regner det for synd å gjøre gjerninger av nød og kjærlighet, også om søndagen. Han vet at å stelle barn, besøke og pleie syke, hjelpe dem som er kommet ut for en ulykke, og sørge for det kroppen trenger – det er ikke noe brudd på sabbaten, men rene sabbatsgjerninger som behager Gud.

Det faller ikke en evangelisk sinnet kristen inn å sitte der spotterne sitter om søndagen, eller å gå dit hvor verden tjener gullkalven for sitt kjødelige begjær og sin forfengelighet, og glede seg sammen med den. Likevel gjør han seg ingen samvittighet av å søke glede, hvile og forfriskning også om søndagen, i Guds frie natur eller i lag med kjære brødre og søstre, ja, i et måteholdent gjestebud – bare han streber etter at alt må skje i Herren, i gudsfrykt og sømmelighet, og at det krydres med åndelige samtaler.

Ja, etter Kristi forbilde avslår han ikke engang innbydelser fra verdens barn og sannhetens fiender, så sant han kan være blant dem uten å gjøre seg delaktig i deres synder. Da bruker han den anledningen han får, til å bekjenne sin Frelser og hans sannhet for venner og fiender og til å refse alt ugudelig vesen – om ikke alltid med ord, så i det minste med hele sin måte å være på.

Å, mine kjære, når sabbaten blir holdt hellig på kristelig-evangelisk vis, da blir hver søndag en solens dag. Den lyser opp alle de andre dagene med himmelsk glans; den er alle dagers perle og krone, den rette forsabbaten på jorden som den evige sabbaten i himmelen skal følge etter. (*Utgiverens merknad: Ukens første dag heter på latin «solens dag», og det tyske «Sonntag» er en oversettelse av det. Også vårt «søndag», som på gammelnorsk heter «sunnudagr», kommer av det gamle «sunna», sol.*)

Så la da til slutt hver og en spørre seg selv: Hvordan feirer du sabbaten? Fariseisk-lovisk eller kristelig-evangelisk? Finner du et bilde av deg selv i fariseerne i evangeliet vårt – i det minste delvis – eller i Kristus, i det minste delvis?

Å, tenk over dette: Hvordan du feirer sabbaten her, vil på mange måter avgjøre hvordan du skal feire evighetens dag. Det avgjør om du i evigheten skal høre til dem som det står skrevet om: «De har ikke hvile dag eller natt» (Åp 14,11),

eller til dem som det heter om: «De skal hvile fra sitt besvær, for deres gjerninger følger dem» (Åp 14,13).

Så hjelpe da Gud oss alle, så vi her må holde sabbaten rett ved å bruke hans rene ord flittig, og der hjemme i himmelens tempel få del i den evige sabbaten, ved Jesus Kristus. Amen!

Attende søndag etter treenighets-søndag

Matt 22,34–46

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Hele Den hellige skrift, både Det gamle og Det nye testamente, ja, hver eneste bok i den, inneholder to hovedlærdommer: læren om loven og læren om evangeliet.

Derfor må de to alltid stå sammen. Der den ene mangler, mangler også den andre; der den ene går under, går også den andre under. Der den ene ikke blir rett erkjent, blir heller ikke den andre rett erkjent; der den ene ikke er ren, men forfalsket, er heller ikke den andre ren, men forfalsket. Og likesom evangeliet ikke når sitt mål uten loven, når heller ikke loven sitt mål uten evangeliet.

Men selv om disse to lærdommene hører like uatskillelig sammen som fjell og dal, som lys og skygge, er de på samme tid like strengt skilt fra hverandre. De er forskjellige som natt og dag, som jord og himmel – ja, som menneskeverk og Guds verk, som å ta og å gi, som død og liv, som vrede og nåde, som fordømmelse og salighet.

På erkjennelsen av denne forskjellen hviler alt det en sann kristen tror og håper. Den som ennå ikke har erkjent den, kan derfor ikke være en kristen. Hans tro, hans håp og hele livet hans hviler da fremdeles på en usikker, vaklende og bevende grunn. Men en usikker tro, et usikkert håp og en usikker gjerning er slett ingen kristen tro, intet kristent håp og ingen kristen gjerning.

Enda mindre kan en predikant være en rett lærer uten å skjelne rett mellom lov og evangelium. Derfor krever apostelen Paulus uttrykkelig av hver prest at han også skal «dele sannhetens ord rett» (2 Tim 2,15). Det er også grunnen til at feilen hos alle sektene i kristenheten alltid først og fremst ligger i at de ikke kjenner den rette forskjellen mellom lov og evangelium. Fra denne kilden flyter alle deres villfarelser.

Noen, som katolikkene, gjør evangeliet til en lov. Andre, som rasjonalistene, fornufts- og dydspredikantene, gjør omvendt loven til et evangelium. Og alle svermere og alle vrangtroende, så vel som alle dobbelttroende og unionistiske

religionsblandere, blander – for å si det mildt – stadig de to lærdommene sammen på den farligste måte.

Vi kan derfor ikke takke Gud nok for at forskjellen mellom loven og evangeliet igjen er blitt brakt klart og tydelig fram i lyset ved Luthers reformasjonsverk.

Med dette har vår evangelisk-lutherske kirke den rette nøkkelen til alle bøkene i Den hellige skrift. Den har den rette ledestjernen gjennom alle lærdommene i Guds åpenbaring, det rette lyset over alle Guds hemmeligheter og rådslutninger, hvor dunkle de enn er, og den rette prøvesteinen for ren og falsk lære. Og fordi lov og evangelium blir rett skilt fra hverandre i vår kirke, kan også hver og en lett få klart for seg hva som er den rette veien til salighet, og bli viss på den.

Den rette innsikten vi har fått i forskjellen mellom loven og evangeliet, er derfor en så stor skatt at alt gull og sølv i hele verden må regnes for ingenting mot den. Bare for denne skattens skyld burde hver lutheraner elske sin kirke slik de troende i den gamle pakt elsket sitt Jerusalem, og si med dem om sin kirke: «Glemmer jeg deg, Jerusalem, så la min høyre hånd glemme meg! Må min tunge henge fast ved min gane om jeg ikke kommer deg i hu, om jeg ikke setter Jerusalem høyere enn min største glede!» (Sal 137,5–6)

Men når jeg sier, mine kjære, at vår lutherske kirke eier denne skatten, mener jeg først og fremst at skatten finnes i vår kirkes herlige bekjennelsesskrifter. Jeg mener ikke at alle som kaller seg lutheranere, virkelig kjenner og eier den.

Å nei, dessverre er det mange som bærer dette navnet og har hørt den rene lutherske forkynnelsen i årevis, men som likevel er helt uklare på forskjellen mellom loven og evangeliet. Til dem hører først og fremst de som ennå søker sin frelse ikke bare i evangeliet, men også i loven. Og jeg er redd det fremdeles finnes slike sjeler også blant oss. Siden dagens evangelium gir meg grunn til det, vil jeg nå vise dere hvor tåpelig de handler.

> Men da fariseerne hørte at han hadde stoppet munnen på saddukeerne, samlet de seg om ham. Og en av dem, en lovlærd, fristet ham og sa: Mester! Hvilket bud er det største i loven? Han sa til ham: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. På disse to budene hviler hele loven og profetene.
>
> Men mens fariseerne var samlet, spurte Jesus dem: Hva mener dere om Messias? Hvem er han sønn av? De sier til ham: Av David. Han sier til dem: Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre? Han sier jo: Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! Når nå David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn? Og ingen var i stand til å svare ham et ord. Heller ikke våget noen å spørre ham mer fra den dagen.

På grunnlag av denne rike, herlige teksten vil jeg nå vise dere:

Hvor tåpelig det er å søke sin frelse i loven og ikke i evangeliet om Kristus alene. Det er nemlig tåpelig fordi frelsen for det første søkes helt forgjeves i loven, men for det andre finnes helt sikkert i evangeliet om Kristus.

Trofaste Gud og Far! Tusen ganger har du vitnet om og vist med gjerning at du ikke vil at noen skal gå fortapt, men at alle skal bli hjulpet, komme til sannhets erkjennelse og bli salige.

Men se, de aller fleste går sorgløst sin vei. De bryr seg ikke om hvordan det skal gå deres udødelige sjel i evigheten, og jager ikke etter annet enn rikdom og dette livets lyster. Og akk, selv de som bekymrer seg for sin salighet, søker den for det meste der den ikke er å finne. Derfor må du ennå i dag klage: «For to onde ting har mitt folk gjort: Meg har de forlatt, kilden med det levende vann, og de har hogd seg ut brønner, sprukne brønner som ikke holder vann» (Jer 2,13).

Å, Herre Gud, bevar oss for begge deler! Ta all sorgløshet bort fra oss, og vekk oss opp, så vi spør med alvor: «Herre, hva skal vi gjøre for å bli frelst?» Men hjelp oss da også, så det ikke skal hete om oss: «De vender om, men ikke rett» (Hos 7,16).[1]

Opplys og styr oss heller ved din Hellige Ånd, så vår sjel, som søker frelse, også søker den der den alene er å finne. Og når vi har funnet den, så la oss holde fast ved den til vi endelig kommer dit hvor den ikke kan tas fra oss igjen. Velsign ditt ord i alle våre hjerter, også i denne stund, så det kan skje, for Jesu Kristi skyld, din enbårne Sønn, vår eneste Herre og Frelser. Amen.

I. Frelsen søkes helt forgjeves i loven

Teksten vår begynner med disse ordene: «Men da fariseerne hørte at han hadde stoppet munnen på saddukeerne, samlet de seg om ham. Og en av dem, en lovlærd, fristet ham og sa: Mester! Hvilket bud er det største i loven?»

Litt før hadde saddukeerne, som ikke trodde på noen oppstandelse, nemlig lagt fram et spørsmål for Kristus om nettopp oppstandelsen. De trodde han ikke ville kunne svare på det. Men Kristus hadde bevist oppstandelsen så klart for dem ut fra Mosebøkene at de var blitt til spott og spe for alle.

Fariseerne var saddukeernes fiender, og nå gledet de seg ikke bare over dette. De bestemte seg også for å vise hvordan en skulle gå fram for å overvinne Kristus – både for å gjøre saddukeerne til skamme og for selv å vinne desto større anseelse. For de tenkte: Hvis Kristus, som så lett hadde slått saddukeerne av marken, måtte tie når de spurte ham, ville de komme til å stå høyt hos folket.

Hva gjør de så? De samler seg og blir til sist enige om å legge fram for Kristus et spørsmål de regnet for uløselig, siden de selv aldri hadde kunnet bli enige om det: spørsmålet om hvilket bud som var det fremste i loven. Noen av dem mente at det kanskje var budet om sabbaten, andre budet om ofrene, atter andre budet om omskjærelsen. Men mot hvert av disse svarene kunne det reises innvendinger fra Skriften, og derfor holdt de det for en gåte uten svar.

For å være helt sikre i sin sak velger de så ut en skriftlærd fra sin egen krets, en de trodde kunne gjendrive med Skriften hva Kristus enn svarte.

Da alt er lagt vel til rette, trer den utvalgte skriftlærde til sist fram på kampplassen, går bort til Kristus og sier: «Mester! Hvilket bud er det største i loven?» Han mener: Du lar deg kalle mester – vel, så bevis nå at du er mester, og svar oss på dette spørsmålet som ingen lærd til nå har kunnet svare på. Uten tvil var

[1] NB: «De vender seg, men ikke mot det høye.»

alle, både fariseerne og folket som stod omkring, svært spente på hva Kristus ville svare på det de mente var det vanskeligste spørsmålet av alle.

Og hva svarer Kristus? Uten å betenke seg et eneste øyeblikk sier han: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv. På disse to budene hviler hele loven og profetene.»

Folket og fariseerne hørte svaret med forbauselse. Ingen kunne si noe mot det. Forgjeves så alle på den skriftlærde som hadde våget å gå i kamp mot Kristus. Også han tidde. Like godt som alle de andre som var til stede, kjente han straks i sin samvittighet at den tilsynelatende uløselige gåten virkelig var løst med dette. For siden kjærligheten til Gud og nesten rommer summen av alle bud, både på den første og den andre tavlen, må budet om denne kjærligheten nødvendigvis være det største, høyeste og fremste av alle.

Men, mine kjære, vi tar mye feil om vi tror at Kristus med dette svaret bare ville gjøre fariseerne til skamme. Nei, han som var kommet for å søke og frelse det som var fortapt (Luk 19,10), hadde også her en nådig hensikt: Han ville vise dem, til deres egen frelse, hvor tåpelig det var å søke frelsen i loven, der den jo aldri er å finne.

For slik er det virkelig, mine kjære. Om det å oppfylle loven bare besto i at et menneske gjorde den og den plikten, øvde den og den dyden, gjorde den og den gjerningen, lot være den og den synden og forsaket det og det han hadde lyst til – slik fariseerne mente, og slik utallige såkalte kristne fremdeles mener – da kunne nok mangt et menneske oppfylle loven og virkelig finne frelse ved den.

Men slik er det slett ikke. Det fremste og største budet i loven, lovens egentlige sum og sanne mening, dens kjerne og stjerne, er tvert imot dette: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand, og din neste som deg selv.» Der denne kjærligheten mangler, kan et menneske gjøre og la være hva han vil i tanker, fakter, ord og gjerninger; han har likevel slett ikke oppfylt loven. Tvert imot har han med det fremste og største budet overtrådt alle budene uten unntak.

Men om hvilket menneske kan det sies at han for det første elsker Gud av hele sitt hjerte, av hele sin sjel og av all sin forstand? Hjertet betyr her menneskets vilje, sjelen hans begjær og forstanden hans tanke. Derfor elsker bare den Gud av hele sitt hjerte som har gjort Guds vilje til sin egen. Bare den elsker ham av hele sin sjel som har begjæret sitt vendt mot Gud alene, og bare den av all sin forstand som uavlatelig har tankene rettet mot Herren.

Den som tror han elsker Gud, men ikke elsker ham av hjertet – det vil si uten at viljen er med – er en hykler. Den som nok elsker Gud av hjertet, men med et delt hjerte og ikke av hele sitt hjerte, halter til begge sider (1 Kong 18,21) og elsker derfor slett ikke Gud. For Gud kan og vil bare ta hele menneskets hjerte i eie.

Når noen tror de elsker Gud, men elsker ham uten sjelen – det vil si uten at det indre begjæret er med – da er kjærligheten deres kald, og derfor like lite kjærlighet som kald ild er ild. Elsker noen nok Gud med sjelen, men ikke av hele sin sjel, er kjærligheten lunken. Men de lunkne vil Gud spy ut av sin munn (Åp 3,16), for Gud kan og vil bare elskes inderlig, med alt begjær.

Den som tror han elsker Gud, men ikke elsker ham med forstanden – det vil si uten at tanken er med – har ennå ikke lært Gud å kjenne. Den som nok elsker ham med forstanden, men ikke av all sin forstand, erkjenner ennå ikke Gud som det høyeste gode. Da holder han ennå ikke i sannhet Gud for Gud; han tror han elsker Gud, men elsker bare Guds gaver, bare skapningen.

Nei, bare den elsker Gud «av hele sitt hjerte, av hele sin sjel og av all sin forstand» som har behag i alt som behager Gud, og mishag i alt som mishager Gud. Han elsker alt godt fordi Gud elsker det, og hater alt ondt fordi Gud hater det. Når han elsker en av Guds gaver og skapninger, elsker han den bare for Guds skyld, og egentlig elsker han altså bare Gud i den.

Han har sin høyeste glede i Gud og lengter derfor alltid etter fellesskap og samvær med Gud. Han finner ikke glede i noe annet enn i Gud, men er glad og fornøyd med Gud selv i ulykke. Og når han for Guds skyld, eller i alle fall etter Guds rådslutning, rammes av tap eller lidelse, regner han det ikke som tap, men som vinning, ikke som lidelse, men som ren glede.

Kort sagt: Bare den elsker Gud «av hele sitt hjerte, av hele sin sjel og av all sin forstand» som ikke har annet i sitt indre enn kjærlighet til Gud. Han elsker ikke noe mer eller like høyt som Gud. Hans kjærlighet til Gud tar heller aldri slutt, ja, den blir aldri brutt og aldri borte, og i alle sine tanker, ord og gjerninger er han alltid fylt og styrt av kjærlighet til Gud.

Men loven krever ikke bare at vi skal elske Gud over alle ting, men også vår neste som oss selv. Om hvilket menneske kan så dette sies? Det kan vi bedømme rett når vi tenker over hvordan hver og en elsker seg selv. Mennesket elsker seg selv ikke bare tilsynelatende, men oppriktig, ikke kaldt eller lunkent, men inderlig, ikke bare nå og da, men stadig – ikke bare når han er from, men også når han er ugudelig. Derfor søker han aldri sin egen skade, men alltid sitt eget gagn, selv med den største møye og fare.

Derfor elsker bare den sin neste som seg selv som har et slikt sinnelag mot hvert menneske – enten det er fiende eller venn, ugudelig eller from – som om det var ham selv. Altså bare den som elsker hvert menneske like oppriktig, like inderlig, like stadig og like uten forskjell som han elsker seg selv.

Han verger nesten mot skade og søker hans gagn like ivrig som om det gjaldt ham selv. Ja, bare den elsker sin neste som seg selv som, med apostelens ord, ikke søker sitt eget, men nestens (1 Kor 13,5; 10,24). Bare den som i hele sitt liv og i alt han gjør, har som mål å tjene nesten, og som ikke bare er villig til selv å lide skade til nestens gagn, men om nødvendig også til å gi sitt liv for ham.

Si nå selv, mine kjære: Hvor er de menneskene som elsker Gud og sin neste på denne måten? Det er sant at vi lever i en tid som mer enn noen annen vil være kjærlighetens tidsalder. Folk snakker stadig om kjærligheten som hovedsaken, og det er dannet utallige offentlige og hemmelige selskaper som alle gir seg ut for bare å ville utbre kjærlighetens religion og bare øve kjærlighetens gjerninger. Men sammenligner vi den kjærligheten som Guds lov krever, med den kjærligheten folk nå roser seg av, vil vi snart se at det som i dag kalles kjærlighet, ikke er annet enn den mest utspekulerte og egennyttige selviskhet.

Nettopp fordi kjærligheten er død ut i verden, og fordi ingen lenger av egen drift vil ta seg av nesten, har en opprettet selskaper som skal tvinge fram hyklerske kjærlighetsgjerninger ved å stille større fordeler i utsikt for den som gjør dem. Hva er så de mange såkalte tiltakene for veldedige formål – der til og med baller, fester, teaterforestillinger, lotterier og slikt hører med – hva er de annet enn håndgripelige bevis på at det ikke lenger finnes noen fri kjærlighet i verden, men at bare selviskhet og egennytte rår?

Men, mine kjære, kan da i alle fall de sanne kristne si at de virkelig elsker Gud av hele sitt hjerte, av hele sin sjel og av all sin forstand, og sin neste som seg selv? Det finnes riktignok svermere, særlig i Amerika, som påstår om seg selv at de har nådd denne fullkomne kjærligheten. Men hva er dette annet enn ufattelig forblindelse, annet enn åpenbart vanvidd og galskap i hjertet?

Det er sant at flammen av sann kjærlighet til Gud og nesten, ja, også til fiendene, er tent på ny i hjertet til alle sanne kristne. For der denne himmelske ilden slett ikke brenner ennå, er hele den foregitte kristendommen ikke annet enn løgn og selvbedrag.

Men hvor er de kristne som kan si at det ikke bor annet i dem enn kjærlighet til Gud, og at hele deres liv ikke er annet enn en glad tjeneste for nesten? Hvor er de kristne som kan si at drivkraften bak alle deres tanker, fakter, ord og gjerninger ikke er annet enn kjærlighet til Gud og til nesten? Hvor er de kristne som kan si at de aldri har vært og heller ikke nå er likegyldige overfor Gud og sin neste, ja, til og med fulle av motvilje mot dem?

Akk, når et menneske prøver seg selv etter kjærlighetens lov – om det så er den helligste kristne – må hver og en med David bøye sine knær, kaste seg i støvet og sukke: «Gå ikke i rette med meg, din tjener! For ingen som lever, er rettferdig for ditt åsyn» (Sal 143,2). «Jeg kan ikke svare deg ett til tusen» (Job 9,3).

Men, mine kjære, når Gud skal dømme mennesket etter loven, må han dømme etter den kjærligheten mennesket har. For bare kjærligheten er lovens oppfyllelse (Rom 13,10). Om det altså ikke fantes noen annen guddommelig lære enn loven, måtte alle nå etter syndefallet være evig fordømt og fortapt. Og derfor er det nettopp så tåpelig, ja, så vanvittig å søke sin frelse i loven.

II. Frelsen finnes helt sikkert i evangeliet om Kristus

Men lykkelige er vi, for det finnes enda en lære! Det er en lære der det stakkars mennesket virkelig finner det han forgjeves søker i loven – Gud være evig lov og pris for det! Og denne læren er ingen annen enn evangeliets lære om Jesus Kristus. Om den vil jeg nå for det andre si noen ord.

Evangeliet vårt forteller videre: «Men mens fariseerne var samlet, spurte Jesus dem: Hva mener dere om Messias? Hvem er han sønn av? De sier til ham: Av David. Han sier til dem: Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre? Han sier jo: Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter! Når nå David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn? Og ingen var i stand til å svare ham et ord. Heller ikke våget noen å spørre ham mer fra den dagen.»

Hva var vel grunnen, mine kjære, til at Kristus – etter at han hadde svart på fariseernes spørsmål om loven – nå la fram for dem dette spørsmålet: «Hva mener dere om Messias? Hvem er han sønn av?» Kristus hadde ingen annen grunn til det enn denne: Han ville overbevise de blinde fariseerne om at den frelsen de forgjeves søkte i loven, kunne en derimot finne visst og sikkert i evangeliet om Kristus.

Fariseerne hadde nemlig også en helt gal forestilling om den Kristus som profetene hadde lovt. De mente at han skulle være et rent og bart menneske, og at han bare skulle opprette et herlig, verdslig rike der jødefolket skulle herske over alle jordens nasjoner.

Nå viser Kristus fariseerne: Etter deres egen innrømmelse var den lovte Kristus Davids sønn, men David kalte ham sin Herre før Kristus var født. Derfor kunne han ikke være et rent og bart menneske, men måtte være Guds evige Sønn selv. Av dette skulle fariseerne til sist selv trekke den slutningen at heller ikke Kristi rike kunne være et menneskelig, jordisk og timelig rike. Det måtte være et guddommelig, himmelsk og evig rike, og bare i det var frelse og salighet å finne.

Og slik er det, mine kjære: Likesom vår kjærlighet til Gud og til nesten er lovens sum, slik er Kristi kjærlighet til oss evangeliets sum.

La et menneske aldri så lenge ha måttet slå øynene skamfullt ned ved spørsmålet: «Har du holdt loven?» – bare han med glede og av hele sitt hjerte kan svare på spørsmålet «Hva mener du om Kristus? Hvem er han sønn av?»: «Han er Herren, og derfor er han også min Herre, som har gjenløst meg, fortapte og fordømte menneske, kjøpt og vunnet meg fra alle synder, fra døden og fra djevelens makt, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige, dyrebare blod og med sin uskyldige lidelse og død, for at jeg skal være hans egen og leve under ham i hans rike og tjene ham i evig rettferdighet, uskyldighet og salighet, likesom han er oppstått fra døden, lever og regjerer i evighet. Det er visselig sant.»

Å, den som av hjertet kan kalle Kristus sin Herre, ham kan ingenting ta frelsen fra, selv om han verken har oppfylt loven eller kan oppfylle den. En fattig tjener behøver ikke være redd for sin store gjeld og sine mange fiender når han har en god, rik og allmektig herre som elsker ham, og som vil betale for ham og beskytte ham.

Slik behøver heller ikke noe menneske være redd for sine synder, for døden, dommen og helvete når han i troen har tatt Kristus til sin Herre. For Kristus vil ikke bare betale all hans syndeskyld, men har for lengst betalt den. Og han vil ikke bare overvinne disse fiendene av sjelen hans, men har for lengst overvunnet dem.

Å, mine kjære, vær da ikke så tåpelige at dere søker frelsen i loven! Lær heller å erkjenne at vi alle allerede er fordømt ved loven. For vi har ikke elsket Gud over alle ting og ikke vår neste som oss selv, og vi makter det heller ikke. Flykt derfor i all hast fra loven som fra det brennende Sodoma, og søk tilflukt i Kristi evangeliums stille Soar (1 Mos 19,22).

Dit kalte Kristus selv de forherdede fariseerne; dit kaller han også oss i dag. Der finner dere det som deres skyldtyngde sjel søker: tilgivelse, rettferdighet og

fred og glede i Den Hellige Ånd (Rom 14,17). Der får dere av nåde det som loven med trusler krever av dere.

Og – det herligste av alt – den som av hjertet søker frelsen i evangeliet, får også et nytt hjerte ved det. Det begynner å gløde i kjærlighet til Gud og nesten. For den som har fått mye tilgitt, elsker også mye (Luk 7,47), og allerede her får han førstegrøden av det evige livs høst.

Og når han dør, dør også hver rest av synden med ham, og han våkner der hinsides, fullkommen etter Guds bilde. For når han der står ansikt til ansikt med Gud, skinner den evige, treenige guddomssolen gjennom hele hans vesen, så alt syndens mørke forsvinner for alltid i strålene fra den.

Til det hjelpe oss alle Jesus Kristus, Guds og Davids Sønn, høylovet i evighet. Amen.

Nittende søndag etter treenighets-søndag

Matt 9,1–8

Gud gi dere alle mye nåde og fred ved kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede tilhørere i ham som er vår trofaste Frelser!

Den kristne tro og kirke er tilgivelsens tro og tilgivelsens kirke. I begge er syndenes forlatelse midtpunktet som alt dreier seg om. I alle andre religioner er hovedsaken at menneskene får veiledning til et fromt og dydig liv. Men i det riket Kristus har grunnlagt, er syndenes forlatelse hovedsaken. For å vinne den for alle mennesker ble han, Guds Sønn, menneske og døde på korset. Det var selve hensikten og målet med hele hans store gjerning på jorden.

Og etter at Kristus ved sitt liv, sin lidelse og sin død hadde vunnet forlatelse for alle menneskers synder, har alt han siden har gjort, ordnet og innstiftet, ikke noe annet mål enn dette: å føre alle mennesker til troen på den forlatelsen han har vunnet for dem, og å tilby, rekke fram og besegle den for dem.

For det første har Kristus latt sitt evangelium bli skrevet ned og innstiftet det hellige prekenembetet. Slik skulle syndenes forlatelse i hans navn forkynnes blant alle folk og til alle tider, helt til dagenes ende. Den som av hjertet tror denne nådeforkynnelsen, som gjelder alle mennesker, har fått sine synder forlatt – så visst som Guds ord ikke er løgn, men evig sannhet.

For etter evangeliet krever ikke Gud at vi selv skal utslette syndene våre eller fortjene forlatelsen ved noen gjerning eller lidelse. Gud vil ha æren alene for at vår sjel blir frelst og salig. Derfor vil han gi oss alt fritt, uten vår fortjeneste og verdighet, av bare nåde og barmhjertighet.

Men Kristus vet hvor vanskelig det er for en synder som erkjenner hvor stor en synder han er, å tro fast at han likevel er Guds barn og tatt opp i hans nåderike.

Derfor har Kristus for det andre føyd den hellige dåpen til sitt ord, som seglet til et brev. Han har nemlig ikke bare gitt befalingen: «Gå ut i all verden» og «gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn» (Mark 16,15; Matt 28,19). Han har også knyttet et løfte til befalingen og prydet den med det: «Den som tror og blir døpt, skal bli frelst» (Mark 16,16).

Dåpen skal altså være et synlig pant som Kristus vil gi alle mennesker på at også de har del i den forlatelsen han har vunnet.

Derfor kan hver døpt, når han tror det, si: «Selv om Kristus ville fordømme meg, så kan han ikke. For han har sluttet en nådepakt med meg, og til stadfestelse har han gitt meg et pant på min salighet, nemlig den hellige dåpen. Den er de første håndpengene han har gitt meg. Den kan jeg påberope meg allerede her, i all anfektelse og all tvil, og en gang også for hans trone. Jeg kan si: Jeg er jo døpt, Jesus! Hvis jeg ville tvile på at mine synder er meg forlatt, måtte jeg gjøre deg selv til en løgner. Med din dåp har du gitt meg din nåde i pant. Derfor frikjenner du meg nå også helt sikkert og gjør meg salig.»

Men, mine kjære, Kristus har heller ikke latt det bli med den hellige dåpen. For at troen vår alltid skal kunne hente et nytt pant på syndenes forlatelse, har han i tillegg innstiftet sin hellige nattverd. Heller ikke dette hellige sakramentet har noe annet formål enn å gi troen vår en ny støtte, så den kan stå fast mot all vakling og usikkerhet.

Den som har gått til den hellige nattverd, kan nemlig si: «Hvordan skulle jeg våge å tvile på at jeg har del i Kristi forsoning for verden, og at mine synder er meg forlatt? Kristus har jo selv gitt meg del i det legemet som han ofret til Gud på korset for den syndige verden. Og han har jo selv gitt meg å drikke det blodet som rant på Golgata til forlatelse for alle synder! Hva mer kunne Kristus gjøre for å overbevise meg om at også jeg hører til dem han har benådet?» Her må all tvil vike.

Men, mine kjære, Kristus har ikke bare sørget for det aller nødvendigste, så hans forløste kan tro at syndene deres er forlatt. Han har formelig overøst dem med pant på sin nåde. På dette punktet har han gjort uendelig mye mer enn et menneskehjerte noen gang kan be om eller forstå (Ef 3,20). Han har vist at han ikke bare har miskunn, men at han, som Skriften sier, er rik på miskunn (Ef 2,4). Kristus har nemlig i tillegg gitt sin kirke makt til å si til hver enkelt synder i hans navn: «Vær frimodig! Dine synder er deg forlatt!»

Og Kristus har lovt at en slik absolusjon, gitt her på jorden i hans navn, også skal gjelde for ham i himmelen, og at han en gang skal stadfeste den på den ytterste dag. I dagens evangelium gir Kristus selv en lam mann absolusjon. Derfor vil jeg nå tale litt mer til dere om den særlige trøsten som ligger i den private avløsningen eller absolusjonen.

> Han gikk da om bord i båten og satte over sjøen og kom til sin egen by. Og se, de bar til ham en mann som var lam og lå på en båre. Da Jesus så deres tro, sa han til den lamme: Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!
> Og se, noen av de skriftlærde sa ved seg selv: Denne spotter Gud! Men Jesus så hva de tenkte, og sa: Hvorfor har dere onde tanker i hjertet? Hva er lettest, å si: Dine synder er deg forlatt – eller å si: Stå opp og gå? Men for at dere skal vite at Menneskesønnen har makt på jorden til å forlate synder – og nå taler han til den lamme: Stå opp, ta sengen din og gå hjem til ditt hus.
> Og han reiste seg opp og gikk hjem til sitt hus. Men da folket så det, ble de grepet av frykt, og de priste Gud som hadde gitt mennesker så stor en makt.

Mine kjære, som dere alt har hørt, finner vi i dette evangeliet det viktige eksempelet på en privat absolusjon. Det blir nemlig fortalt hvordan Kristus i sin tid ikke bare forkynte nåde for de botferdige generelt, men også tilsa en enkelt person, en lam mann, forlatelse for alle hans synder. Derfor vil jeg nå tale til dere

om den særlige trøsten som ligger i den private avløsningen:

1. om det virkelig ligger noen særlig trøst i den, og

2. hvordan det da kan ha seg at denne trøsten blir miskjent på så mange måter.

Herre Jesus Kristus, du har ikke bare vunnet forlatelse for alle våre synder, men du hungrer og tørster også etter å gi oss del i den, og derfor rekker du oss mange midler til det. Vekk oss ved din nådes Ånd, så også vi selv hungrer og tørster etter den og ivrig søker og bruker de nådemidlene som står åpne for oss. Bevar oss for lunkenhet og lede overfor dine åndelige, himmelske goder, så vi ikke setter dem og vår sjels salighet over styr. Du må gjøre det, for kjøtt og blod rikker seg ikke av flekken. Derfor bønnhør oss, vi ber deg, og velsign oss nå ved forkynnelsen av ditt ord, for tid og evighet. Amen. Amen.

I. At det virkelig ligger en særlig trøst i den private avløsningen

Mine kjære, legger vi sammen det teksten vår forteller og det Markus og Lukas forteller om denne hendelsen, får vi vite dette: Gadarenerne hadde bedt Jesus om aldri mer å komme i nærheten av dem. Da satte han over til den andre bredden av Gennesaretsjøen og kom igjen til byen Kapernaum. Der hadde han kort tid før på underfullt vis helbredet høvedsmannens tjener, Peters svigermor og andre.

Knapt var det blitt kjent at Kristus var i byen igjen, før en stor mengde folk samlet seg om ham. Snart strømmet det til så mange at det ikke lenger var plass, ikke en gang utenfor huset, for alle som ville høre ordet hans.

Mens de nå lyttet til ham, kom fire menn til syne. De bar en lam mann som lå på en båre, og de ville søke hjelp for ham hos Kristus. Men inngangene til huset der Kristus var, var så fulle av mennesker at det var umulig å komme fram til ham den veien med den stakkars syke.

Likevel kunne ikke denne hindringen skremme bort bærerne og den syke. De trodde fast at Kristus sikkert ville hjelpe, bare de kom fram til ham. Hva gjør de så? Raskt bærer de byrden sin opp på det flate taket, fra en side der det var mulig å komme til. De bryter opp taket og firer båren ned ovenfra, midt blant de forsamlede, rett ned foran Kristi føtter.

Og hva gjør Kristus? Da han ser troen som var tent i hjertene deres, vender han seg straks til den lamme og sier: «Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» Av disse ordene forstår vi at Kristus ikke bare må ha sett den lammes tro. Han må også ha merket at mannen framfor alt trengte trøst mot syndene sine, og at synden bekymret ham mer enn sykdommen.

Men hva lærer Kristus oss ved at han rett ut tilsa denne dypt bedrøvede synderen forlatelse for syndene hans, mens han ellers bare forkynte sin nåde for

syndere generelt? Lukas forteller for eksempel i kapittel 15 at mange tollere og syndere kom til ham. Da sa han ikke til hver enkelt: «Dine synder er deg forlatt.» Han fortalte dem de herlige lignelsene om den tapte mynten, den tapte sauen og den bortkomne sønnen, og la til: «På samme måte blir det glede blant Guds engler over én synder som omvender seg» (Luk 15,10).

Og da Kristus ville trøste overtolleren Sakkeus, sa han bare: «Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,10). Hvorfor gjorde ikke Kristus det på samme måte med den lamme? Hvorfor lot han det ikke bli med den alminnelige forkynnelsen om at hver botferdig kan få forlatelse?

Grunnen er ikke vanskelig å finne. Den lamme var så redd på grunn av syndene sine at de bekymret ham mer enn selv den tunge sykdommen. Derfor trengte han også en særlig trøst.

At vi ikke tar feil i denne slutningen, ser vi blant annet også av hvordan Kristus gikk fram med den store synderinnen. Hun nærmet seg Jesus med sønderknust hjerte, gråt bitterlig, vætet føttene hans med sine hete tårer og tørket dem med håret sitt. Da lot heller ikke Kristus det bli med å si generelt til denne hardt anfektede sjelen at det er nåde for alle synder. Han vendte seg til henne særskilt og sa: «Dine synder er deg forlatt» (Luk 7,48).

Av dette ser dere, mine kjære, at det ligger en ganske særlig trøst for oss syndere i den private avløsningen. Riktignok er ikke den private absolusjonen det eneste middelet Gud bruker når han tilsier synderen forlatelse. Det gjør han allerede ved den alminnelige forkynnelsen av evangeliet, ved at han gir oss den hellige dåpen, og ved at han gir oss sin Sønns legeme og blod å spise og drikke i den hellige nattverd.

Og det er sant: Den som i troen holder fast ved disse tre vitnesbyrdene om Guds nåde mot alle botferdige syndere, har fått sine synder forlatt. Allerede ved dem kan han også komme til en glad visshet om det.

Men hvilken kristen kjenner ikke dette av egen erfaring? Den som holder Guds ord for sannhet, tviler riktignok ikke på at Gud vil være nådig mot alle syndere når de tror. Likevel våkner det svært ofte tvil i hjertet hans om han står slik til at han også for egen del tør trøste seg med det alminnelige nådeløftet.

Hvilken sann kristen har ikke ofte opplevd dette: Han leste om de store synderne David, Manasse, Peter og andre, som fikk forlatelse, og da sa det i hjertet hans: «Ja, var du en David, en Peter, og var også din bot så grundig som deres, da ville du nok også tro.»

Hvilken sann kristen har ikke lest eller hørt at Gud ikke vil noen synders død, at han vil forbarme seg over alle, at han har elsket hele verden og gitt sin Sønn for den – og så tenkt: «Ja, Gud vil nok gjøre meg salig, men har ikke jeg selv stengt meg ute fra den alminnelige nåden ved syndene mine?»

Hvilken kristen har ikke hørt noen skildre rikdommen i Guds barmhjertighet, Kristi vennlighet, hans hyrdetroskap mot de fortapte sauene og hans brennende lengsel etter å frelse selv de største syndere? Det har nok rørt ham til mange tårer. Men tvil på tvil har stormet inn på ham, og han har likevel sukket: «Å, om jeg kunne tro at Gud har en like stor lengsel etter å frelse meg!»

Våkner ikke selv hos den mest erfarne kristne denne tanken og dette ønsket: «Å, om Kristus selv ville komme også til meg og rope til meg særskilt, som til den lamme: Bare ikke tvil – dine synder er deg forlatt!»?

Er det da ikke en stor trøst at Kristus har sagt til apostlene, og med det til hele sin kirke: «Dersom dere forlater noen deres synder, da er de forlatt» (Joh 20,23), og: «Sannelig sier jeg dere: … alt dere løser på jorden, skal være løst i himmelen» (Matt 18,18)?

Når en kristen tar imot den private absolusjonen, som bygger på disse ordene, blir han ikke da løftet over all tvil? Må han ikke da si at når forlatelsen blir tilsagt ham i Kristi navn, er det like godt som om Kristus selv kom ned fra himmelen og tilsa ham den med egen munn?

Må han ikke først gjøre Kristus selv til en løgner hvis han heller ikke da vil tro at også hans synder er ham forlatt? Hvilken tryggere trøst kan gis enn denne: «Deg, deg er din synd forlatt», når Kristus har erklært at et slikt utsagn skal gjelde også i himmelen?

La oss ta en lignelse. Borgerne i en by har gjort opprør mot kongen sin. Til slutt er de blitt overvunnet og har måttet flykte. Først blir de alle dømt til døden. Men senere sender kongen ut et skriv der han lover alle full benådning. I tillit til en slik alminnelig benådning vil kanskje de fleste vende tilbake uten frykt.

Men la oss tenke oss at det blant opprørerne var noen som hadde vært hovedmenn for opprøret, og som kanskje i tillegg hadde begått flere mord. Vil ikke tanken lett våkne i hjertene deres: «Kanskje vi ikke er med blant dem som er benådet?» Ville det ikke være særlig beroligende for dem om de fikk et eget benådningsbrev, skrevet ut nettopp til dem, som forsikret dem om at også de var frikjent? Uten tvil.

Se, slik er det også en særlig trøst for en kristen som er bekymret for syndene sine, når han ikke bare hører ordet: «Alle troende syndere kan være trøstige», men også: «Vær trøstig også du – deg, ja også deg er dine synder forlatt.»

Les bekjennelsene til erfarne kristne, så skal dere finne dette stadfestet av dem alle. Luther skriver for eksempel i en av prekenene han holdt mot svermeren Karlstadt, da Karlstadt ville avskaffe også privatskriftemålet: «Vår Gud er ikke så gjerrig at han bare skulle ha gitt oss én absolusjon og bare ett trøsteord til styrke og trøst for samvittigheten. Når vi nå må ha mye trøst, siden vi skal stride mot djevelen, døden og helvete og holde stand, så må vi ikke gi slipp på noe våpen. Vi må la rustningen vår bli hel og den trøsten Gud har gitt oss, bli urørt.»

«For», legger Luther til, «dere vet ennå ikke hvilken møye og hvilket arbeid det koster å stride med djevelen. … Jeg ville for lengst ha vært overvunnet og drept av djevelen hvis ikke dette skriftemålet hadde holdt meg oppe.»

Videre skriver Luther i skriftet der han advarer mot Zwinglis lære og lærere: «Selv om verden tusen og atter tusen ganger var min, ville jeg heller miste alt enn la selv den minste del av dette skriftemålet komme ut av kirken. … Men fordi svermerne er sorgløse og ikke kjenner til bekymring og anfektelse, forakter de lett denne medisinen og trøsten.»

Men slike vitnesbyrd finner vi ikke bare i de private skriftene til våre beste teologer. Hele den lutherske kirke er enig med dem i sine offentlige bekjennelsesskrifter, de symbolske bøkene. I 11. artikkel i Den augsburgske bekjennelse heter det for eksempel: «Om skriftemålet lærer de at man skal beholde den private avløsningen i menighetene og ikke la den falle bort.»

Videre heter det i 12. artikkel i Apologien: «Også vi beholder skriftemålet, særlig for absolusjonens skyld. Den er Guds ord, som nøkkelmakten bruker når den frikjenner oss fra syndene. Derfor ville det være ugudelig å fjerne absolusjonen fra kirken på denne måten. De som forakter absolusjonen, vet ikke hva syndenes forlatelse er, eller hva nøkkelmakten er.»

Endelig heter det i tredje del av De schmalkaldiske artikler: «Absolusjonen eller nøklenes kraft er også en hjelp og trøst mot synden og den onde samvittigheten, innstiftet av Kristus i evangeliet. Derfor må kirken for all del ikke la skriftemålet eller avløsningen gå av bruk i kirken, særlig for de svake samvittighetenes skyld, og dessuten for unge, uerfarne folks skyld, så de kan bli overhørt og undervist i den kristne lære.»

Se, mine kjære, slik taler hele den lutherske kirke. Har vi da ikke god grunn til å spørre hvordan det kan ha seg at trøsten i den private absolusjonen blir miskjent på så mange måter? Det vil jeg nå for det andre svare kort på.

II. Hvordan det kan ha seg at denne trøsten blir miskjent på så mange måter

Det ville være svært urettferdig, mine kjære, å skjære alle motstandere av det private skriftemålet og den private absolusjonen over én kam. De strenge ordene som blant andre Luther bruker mot dem som i hans tid ikke ville vite av det, kan slett ikke brukes om alle som i vår tid har noe mot det. Den gangen var det private skriftemålet i bruk, og man ville avskaffe det. Nå er det nesten gått av bruk, og man vil innføre det igjen. Det er jo en annen sak.

Den første grunnen til at mange i vår tid, selv oppriktige lutheranere, har en viss skyhet overfor privatskriftemål og absolusjon, er at de dels ser det som noe nytt å innføre dem, dels som en tilbakevending til pavelige ordninger.

Men denne grunnen holder ikke stikk. Som vi har sett av vitnesbyrdene fra vår lutherske kirke, er denne ordningen slett ikke noe nytt. Privatskriftemålet var i bruk lenge før pavedømmet kom opp. Helt fram til forrige århundre fantes det uten unntak i alle lutherske menigheter i alle land. Bare noen åpenbare svermere har forkastet det. Først da rasjonalistene – det vil si den nye tids fornuftspredikanter – tok overhånd i den lutherske kirke, ble privatskriftemålet avskaffet og det alminnelige skriftemålet innført i stedet.

En annen grunn til at så mange nå ivrer mot privatskriftemålet, er at de ikke lenger av hjertet tror at den kristne kirke har makt til å forlate synder på jorden. Mange er nå blitt som fariseerne.

Når de hører at et menneske forlater synder, tenker de i sitt hjerte: «Denne spotter Gud!» (Matt 9,3) For «hvem kan forlate synder uten Gud alene?» (Luk 5,21) Men slike folk tror enten slett ikke Guds ord, eller de tenker

ikke over at det er to forskjellige ting å forlate synd i sitt eget navn og å gjøre det i Guds navn.

I sitt eget navn kunne riktignok bare Kristus gi absolusjonen, for bare til ham hadde Gud sagt: «Sett deg ved min høyre hånd» (Sal 110,1). Men i Guds og Kristi navn kan også kirkens tjenere forlate og fastholde synder, for Kristus har selv befalt dem det.

Derfor sier Paulus: «Så er vi da sendebud i Kristi sted, som om Gud selv formaner ved oss. Vi ber i Kristi sted: La dere forlike med Gud!» (2 Kor 5,20) Og den samme apostelen skriver også et annet sted til korinterne: «Om jeg tilgir noen noe, så tilgir jeg det for deres skyld, i Kristi sted» (2 Kor 2,10). (*Utgiverens merknad: Etter den tyske bibeloversettelsen.*)[1] Hvilket annet bevis trenger vi da?

En tredje grunn til at mange miskjenner den særlige trøsten i den private absolusjonen, er sikkert også at de ikke føler syndene sine levende. De sier nemlig: «Jeg trenger det ikke. Jeg kan trøste meg godt nok med den alminnelige absolusjonen.»

Men skulle virkelig en sann kristen aldri, slik som en Luther, bli så nedtrykt av syndene sine at han av hjertet gjerne ville høre røsten: «Også deg er dine synder forlatt»? Eller skulle det nå virkelig bare finnes sterke kristne, slike som man forgjeves lette etter i reformasjonens tid? Er det ikke nettopp nå sterk tro det mangler mest på?

Å, derfor burde hver den som nøyer seg med så lite trøst, prøve seg selv grundig. Kommer denne nøysomheten virkelig av at troen hans er sterk? Eller kommer den kanskje snarere av at han lett kan se bort fra syndene sine? Det er jo ikke noe under at lettsindige kristne ikke ønsker noen privat absolusjon. Sårene deres svir ikke, derfor kjenner de heller ikke noe særlig behov for den lindrende balsamen.

Men sett at en kristen virkelig var så sterk at han ikke trengte den særlige forsikringen om at syndene hans er forlatt. Skulle han ikke da likevel bruke den av og til for deres skyld som trenger den, så hans eksempel kunne lokke også dem til å skynde seg til denne nådekilden?

En fjerde grunn til at mange ikke vil bruke privatskriftemålet, er vel av og til at det heller ikke var fast ordning i kirken i den første tiden. Den gangen fikk for det meste bare grove syndere privat absolusjon, når de vendte botferdige tilbake. «Står det da ikke hver kristen fritt», sier man, «om han vil følge den menneskelige ordningen i den lutherske kirke, at man skal søke privat absolusjon hver gang før man går til den hellige nattverd?» Og det er sant: Dette hører virkelig med til den kristne friheten.

Derfor skal og kan ingen kristen tvinges til det. Men om det man har lov til, også er til gagn, er et annet spørsmål. Og nettopp dette er mitt spørsmål til deg, kjære kristne!

Den femte grunnen, endelig, til at så mange i våre dager har noe mot den private absolusjonen, er at de mener at den alltid må ha et utførlig skriftemål av syndene foran seg. «Hva?» sier de. «Skal jeg åpenbare mitt hjertes hemmeligheter for en mann som jeg kanskje slett ikke har tiltro til, verken når det gjelder

[1] NB: «For det jeg har tilgitt – om jeg har hatt noe å tilgi – det har jeg tilgitt for deres skyld, for Kristi åsyn».

erfaring eller redelighet? Måtte jeg ikke være redd for at en uredelig skriftefar kunne misbruke det jeg bekjenner?»

Svaret er at det slett ikke kreves noen særskilt syndsbekjennelse før den særskilte absolusjonen. Gir ikke Kristus også den lamme absolusjon uten en slik bekjennelse? Var det ikke nok for Kristus at mannen kom til ham som en fattig synder med et troende hjerte?

Se, slik vil heller ikke en rettroende Kristi tjener kreve en syndsbekjennelse som går inn i enkeltheter. Det er også forbudt med klare ord i vår kirkes bekjennelsesskrifter. I 25. artikkel i Den augsburgske bekjennelse heter det nemlig: «Men om skriftemålet lærer de at det ikke er nødvendig å regne opp overtredelsene, og at samvittighetene heller ikke skal tynges med bekymring for å regne opp alle overtredelser, siden det er umulig å regne dem alle opp.»

Så har jeg da, mine kjære, vist dere den store trøsten som ligger i den fulle bruken av nøkkelmakten. Jeg har videre vist dere at de innvendingene man vanligvis kommer med mot den, egentlig er tomme og ubegrunnede. Derfor roper jeg til dere: «Prøv alt, hold fast på det gode» (1 Tess 5,21). Tenk så over det jeg har sagt dere, i Herrens frykt.

Men tenk også over dette: Mange har nettopp øynene rettet mot oss, for vi har ord på oss for å jage etter dette målet med større alvor enn andre: å bli en sann luthersk menighet. Derfor er ansvaret vårt stort. Kanskje tusener vil rette seg etter oss. Og de av fedrenes gamle, velsignelsesrike ordninger som vi nå lar falle, vil barna våre enda mindre ta opp igjen.

Jeg har gjort det embetet mitt pålegger meg. Jeg ville ha blitt en forræder mot vår kirke om jeg ikke hadde hevet røsten også i dette spørsmålet. Gjør nå også dere det Gud krever av dere. Hans Hellige Ånd lede meg og dere i all sannhet til salighet ved Jesus Kristus. Amen.

Tjuende søndag etter treenighets-søndag

Matt 22,1–14

Nåde og fred bli dere alle til del i rikt mål gjennom kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Hjertelig elskede tilhørere i ham som er vår dyrebare Frelser!

Ifølge Den hellige skrift finnes det mennesker som Gud har skapt forgjeves, ja, som det hadde vært bedre for om de aldri var født. For det finnes mennesker som går evig fortapt. Når de har levd en kort tid på jorden og dør, kommer de straks til et sted der det ikke er lys, ikke ro og ikke glede – bare ugjennomtrengelig mørke og usigelig uro, angst, smerte, kval og pine. Det stedet er helvetes fengsel.

Og fra dette fengselet er det ingen redning. Saligheten er da tapt for evig. En uoverstigelig kløft skiller dem for alltid fra de utvalgtes boliger. Aldri mer går det opp et glimt av håp for dem; fortvilelse og jammer uten mål og grense er deres evig uforanderlige lodd.

For en fryktelig tanke! Utallige har blitt så forferdet over den at de frekt har fornektet at fordømmelsen er evig. Men hva hjelper det at vi fornekter den? Gud har åpenbart den klart og tydelig for oss i sitt hellige ord.

Slik skriver David i Salme 49 om de fordømte: «Som en saueflokk føres de ned i dødsriket, og døden er deres hyrde … Deres skikkelse blir ødelagt av dødsriket, de er borte fra sin bolig» (Sal 49,15). Slik slutter Jesaja sine profetier: «Deres orm skal ikke dø, og deres ild skal ikke slokkes» (Jes 66,24).

Og Johannes, som allerede så helvete i et syn, skriver i Åpenbaringen kapittel 14: «Røken av deres pine stiger opp i all evighet. De har ikke hvile dag eller natt» (Åp 14,11). Ja, selv Jesus Kristus, som var kommet for å frelse alle mennesker, sier om sin forræder: «Det hadde vært godt for det mennesket om han aldri var født» (Matt 26,24).

Mine kjære, det er forferdelig å tenke at det finnes mennesker som går evig fortapt. Men langt mer forferdelig er det at Guds ord vitner om at ikke bare få, men mange, ja, det store flertallet, de fleste mennesker, vil gå evig fortapt. «Mange er kalt, men få er utvalgt», roper Kristus til oss i dagens evangelium.

Et annet sted sier han: «Gå inn gjennom den trange porten! For vid er den porten, og bred er den veien som fører til fortapelsen, og mange er de som går

inn gjennom den. For trang er den porten, og smal er den veien som fører til livet, og få er de som finner den» (Matt 7,13–14).

Hvem kan tenke på dette uten å skjelve og beve? Ville det ikke være fryktelig nok om det fantes bare ett menneske som en gang for alle skulle stenges ute fra all salighet? Om det for evig skulle støtes ut av himmelen og ned i helvete, for å vansmekte i all evighet i en ildsjø av kval og pine? Jo, ved denne tanken må vi rope ut:

O mer enn grufulle evighet,
der ingen lindring finnes!
O ild som aldri kan slokkes!
O bitt av grusom ormetann!
O evig, evig, evig nød,
du må vel kalles den evige død!
For døden, som en gruer for,
ville der være det man ønsket mest.
Men den som drepes, dør likevel ikke –
han ønsker seg døden og får nei!

Men hva skal vi si når vi hører at ikke bare ett menneske, ikke bare noen, men mange, de fleste, ja, millioner av mennesker går evig – å, tenk etter: evig! – fortapt? Mine kjære, når vi tenker på det, kan vi ikke annet enn falle på våre skjelvende knær og rope til den hellige og nådige Gud: Herre, Herre! Barmhjertighet, barmhjertighet!

Men hvordan, mine kjære? Er det virkelig mulig at Gud lar så mange mennesker gå evig fortapt? Handler Gud virkelig rettferdig når han støter millioner av mennesker som han har skapt, bort fra seg for evig etter et kort liv? Når han for alltid trekker sin hånd tilbake fra dem og uten videre gir dem over til endeløs elendighet? Hvorfor, å, hvorfor, spør vi, skal det være mange som er kalt, men få som er utvalgt?

Kristus gir oss svaret på dette spørsmålet i dagens evangelium. Så la oss nå legge merke til det, til advarsel og vekkelse for oss alle.

> Jesus tok igjen til orde og talte til dem i lignelser. Han sa: Himlenes rike er å ligne med en konge som gjorde bryllup for sønnen sin. Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet. Men de ville ikke komme. Da sendte han andre tjenere ut, og sa: Si til de innbudte: Se, jeg har gjort i stand mitt måltid, oksene og gjøfeet er slaktet, og alt er ferdig. Kom til bryllupet! Men de brydde seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel. Men andre la hånd på tjenerne hans, de mishandlet dem og slo dem i hjel. Da ble kongen harm, han sendte ut sine krigshærer og drepte disse morderne og satte ild på byen deres.
>
> Så sa han til tjenerne sine: Bryllupsfesten er jo ferdig, men de innbudte var den ikke verd. Gå derfor ut til veikryssene, og be inn til bryllupet alle som dere treffer på. Så gikk da disse tjenerne ut på veiene og fikk sammen alle dem de fant, både onde og gode, og bryllupshuset ble fullt av gjester.
>
> Men da kongen gikk inn for å se gjestene, så han der en mann som ikke hadde bryllupsklær på. Han sier til ham: Venn, hvordan er du kommet inn her uten

> bryllupsklær? Men han tidde. Da sa kongen til tjenerne: Bind hender og føtter på ham og kast ham ut i mørket utenfor! Der skal de gråte og skjære tenner. For mange er kalt, men få er utvalgt.

Vi kan ikke være i tvil om hva som er hovedtanken og grunnsannheten i lignelsen om kongesønnens bryllup i evangeliet vi har lest. Kristus sier selv til slutt hva summen av det hele er: «For mange er kalt, men få er utvalgt.» Derfor spør vi nå:

Hvorfor er mange kalt, men få utvalgt?

Herren gir oss selv et dobbelt svar på dette spørsmålet. For det første: Alle er riktignok kalt, men de fleste avslår kallet helt. For det andre: Mange følger riktignok kallet i det ytre, men få gjør det av hjertet.

Herre Jesus, du har åpenbart for oss at mange er kalt, men få utvalgt. Det har du ikke gjort for at vi skal fortvile over din nåde, men for at vi ikke skal forsømme den i vår kjødelige sorgløshet. Så forbarm deg da over oss alle, du synderes Frelser! Gi at det alvorsordet vi nå skal høre, ikke lyder forgjeves for ørene våre, men trenger ned i hjertets dyp. Gi at vi ikke bare er blant de kalte her, men en gang også blant de utvalgte! Bønnhør oss. Amen.

I. Alle er kalt, men de fleste avslår kallet

Gud skapte i sin tid mennesket hellig og rettferdig, og han ga det også all den kraft det trengte for å forbli hellig og rettferdig. Men siden falt mennesket fra Gud. Det overtrådte Guds lov bevisst og satte seg frekt opp mot Guds hellige vilje. Hadde Gud etter dette ikke gjort noe som helst for likevel å frelse det mennesket som var falt fra ham, kunne ingen skapning ha anklaget ham for urettferdighet. Han kunne uten videre ha dømt alle mennesker til evig fangenskap på pinens sted, som rettferdig straff for frafallet deres.

Men Gud er ikke bare hellig og rettferdig; han er også barmhjertig og nådig. Derfor gjorde han ikke slik. Tvert imot øste han ut hele sin barmhjertighets rikdom for likevel å hjelpe den frafalne menneskeslekten og føre den fram til den saligheten den fra evighet av var tiltenkt og bestemt til. Dette antyder Kristus helt i begynnelsen av lignelsen vår, der han innleder den med ordene: «Himlenes rike er å ligne med en konge som gjorde bryllup for sønnen sin.»

Med dette minner Kristus først og fremst om den store barmhjertighetsgjerningen Gud har gjort for å frelse alle mennesker. Han gjorde bryllup for sin enbårne Sønn ved å la ham bli menneske. Slik viet han ham til den falne menneskenaturen som hans brud, for at mennesket igjen kunne bli forsonet og forent med sin Gud.

Nå er det riktignok slik: Hadde Gud holdt bryllupet da Sønnen hans tok kjøtt og blod på seg, uten også å la menneskene bli innbudt til det, hva hjelp hadde de da hatt av dette høyeste under av Guds kjærlighet? Det ville ha skjedd forgjeves. Men hvordan fortsetter Kristus lignelsen sin? Han sier: «Han sendte tjenerne sine ut for å kalle de innbudte til bryllupet.»

Og slik er det, mine kjære: Alle mennesker er innbudt av Gud. Knapt var mennesket falt før Gud alt innbød det til sin Sønns bryllup og sa: «Vær frimodig, kvinnens ætt skal knuse slangens hode.» Og for at denne innbydelsen kunne nå

alle mennesker i den første verden, lot Gud de første menneskene og slektene etter dem som oftest leve i nesten tusen år. Slik kunne de fortelle sine barn og barnebarn hvilken herlig forløsning fra synd og nød Herren hadde lovet dem, de falne – og det gjorde de også.

Men den nådige Gud lot det ikke bli med denne første, allmenne innbydelsen. Da menneskene senere levde stadig kortere, valgte han seg ut Abraham, Isak og Jakob og hele Israels folk som stammet fra dem, med hele skarer av hellige profeter. Han innbød ikke bare dette folket selv, men førte det også på underlige veier rundt i hele verden. Slik skulle det innby alle folk til det lovede bryllupet der verden skulle forløses.

Ja, da Guds Sønn endelig var trådt fram i verden og virkelig hadde fullbyrdet sin forening med den menneskelige naturen, da, heter det i teksten vår, sendte kongenes Konge igjen «andre tjenere ut, og sa: Si til de innbudte: Se, jeg har gjort i stand mitt måltid, oksene og gjøfeet er slaktet, og alt er ferdig. Kom til bryllupet!» Disse andre tjenerne var Johannes døperen, de sytti disiplene og de tolv apostlene.

Alle ropte de med én munn: Kom hit, alle dere syndere! Guds Sønn er blitt menneske. Han har holdt bryllup med deres natur. Med dette har han vunnet dere et nytt slektskap med Gud, og slik tilgivelse og nåde hos ham, forløsning fra død og helvete, rettferdighet, liv, himmel og salighet. Han har gjort alt i stand for dere. Kom, å, kom til bryllupet!

Men hva har skjedd? Er menneskene kommet? Har de latt alt annet ligge og kommet med glede og jubel, med takk, lov og tilbedelse til Guds Sønns bryllup? Nei! Om utfallet av den første innbydelsen sier Herren: «Men de ville ikke komme.» Og om den andre: «Men de brydde seg ikke om det og gikk sin vei, en til sin åker, og en til sin handel. Men andre la hånd på tjenerne hans, de mishandlet dem og slo dem i hjel.»

Og slik er det. Hele hedningenes historie før Kristus ligger i de korte ordene: «Men de ville ikke komme.» Og hele jødefolkets historie ligger i disse ordene: «Men de brydde seg ikke om det … Men andre la hånd på tjenerne hans (som innbød dem), de mishandlet dem og slo dem i hjel.»

Hva er så det første svaret Kristus gir oss på spørsmålet om hvorfor mange er kalt, men få utvalgt? Det er dette: Alle er riktignok kalt, men de fleste avslår kallet helt.

Si nå selv: Må vi ikke tie helt still ved dette svaret? Eller vil vi, eller kan vi, virkelig fortsatt anklage Gud for urettferdighet når vi hører dette? Å, tenk etter! Mennesket faller fra Gud i synd og fiendskap mot ham, og slik styrter det seg selv inn i Guds rettferdighets sverd, i død og fordømmelse.

Men for å kunne forbli rettferdig og likevel frelse mennesket gjør Gud dette usigelige under av sin barmhjertighet: Han lar sin egen enbårne Sønn bli menneske, lide og dø. Og så lar han innby alle som er blitt hans fiender, til å komme og ta plass ved nådens og salighetens bryllupsbord. Og menneskene? De kommer ikke. De forakter alt sammen. De vender frelsens sendebud ryggen. Ja, i uhørt og ubegripelig ondskap griper de dem, håner dem og slår dem i hjel!

Hva kan, hva skal, hva må Gud nå gjøre med slike mennesker? Skal han binde hender og føtter på de gjenstridige, slepe dem til sitt nådebord og himmelbord og med makt få dem til å se og smake hans godhet? Skal Gud selv rive i stykker sin hellige lov, som han har gitt for alle fornuftige skapninger, og kaste den under menneskenes føtter, så de kan trå den ned og vanære den i all evighet? Skal Gud slutte å være rettferdig, altså slutte å være Gud, for at mennesket kan bli i synden og likevel bli salig?

Ja, skal Gud gjøre seg selv til gjenstand for menneskenes evige spott og hån, så de i all evighet kan more seg over hans svakhet? Skal Gud åpne sin himmel for dem som vil forbli hans fiender, så de der også kan fortsette å kjempe mot ham? Skal de også få besudle denne rene, aller helligste helligdommen, der hans majestet åpenbarer seg, og gjøre den, slik som jorden, til en skueplass for synd og ondskap?

Nei! Gud står rettferdiggjort, ikke bare som en som handler rettferdig, men også som en nådig, vennlig og barmhjertig Gud – selv om millioner går fortapt. For å redde alle falne har han ofret det høyeste og kostbareste han hadde, sin enbårne Sønn. Og allerede før Kristus kalte han to ganger alle mennesker til å ta imot den saligheten som var gjort i stand.

Men de har ikke hørt. Han har innbudt dem, men de er ikke kommet. Han har rakt dem forsoningens hånd, men de har vist den fra seg. Han har igjen vendt sitt forsonte ansikt mot dem, men de har frekt slått ham i ansiktet og snudd seg bort fra ham.

Derfor skal en gang selv helvete tie når himlene priser Guds evige barmhjertighet. Da skal det felle dommen over seg selv og hyle høyt: «Du er rettferdig, Herre, og rettvise er dine dommer» (Sal 119,137). Det er ikke du som har fordømt oss; vi har fordømt oss selv.

Så sier jeg da til dere som i hemmelighet bærer nag til Gud når dere hører at bare få er utvalgt og at de fleste mennesker går fortapt: Hold inne! Fall heller ned i ydmykhet og tilbe ham som vil frelse alle mennesker, og som bare fordømmer dem som ikke selv ville bli frelst, men selv ville bli fordømt.

Og skulle det her blant oss være et menneske som ikke en gang vil ta imot innbydelsen til nådens bryllup, som vil bli i sin vantro og ikke vil vite noe av forsoningen ved Kristus, så skal han vite: Håpet hans om at Gud likevel ikke vil fordømme ham evig, er formastelig. Den som ikke tror, blir ikke først dømt av Gud; han er allerede dømt (Joh 3,18).

Over den som ikke tror, blir ikke Guds vrede først tent; den har for lengst vært tent over ham og blir bare over ham (Joh 3,36). For den som ikke tror, bygger ikke Gud først et helvete. Han velger selv helvete, som bare var bygd for Satan og englene hans (Matt 25,41). Han fordømmer seg selv.

II. Mange følger kallet i det ytre, men få av hjertet

Men, mine kjære, av teksten vår ser vi at selv mange av dem som tar imot innbydelsen, ikke er utvalgt. Da melder også dette spørsmålet seg: Hvorfor går disse fortapt? Det skal jeg nå for det andre svare på.

I den andre delen av lignelsen sier Herren dette: Nesten ingen hadde tatt imot de to første innbydelsene til bryllupet. Da ble kongen riktignok harm, og han sendte sine hærer mot dem som til og med hadde drept tjenerne hans. Han drepte disse morderne og satte ild på byen deres – noe som, som dere vet, en gang gikk i oppfyllelse på det jødiske folket. Men likevel sendte kongen enda en gang ut de tjenerne han hadde igjen, og nå ut på landeveiene. Der skulle de innby hver eneste en de traff på, til bryllupet.

På denne nye innbydelsen kom det utallig mange, onde og gode, og alle bordene ble fulle. Men til slutt så kongen over gjestene sine. Så snart han fant en blant dem som ikke hadde bryllupsklær på, lot han ham straks binde på hender og føtter og kaste ut i mørket utenfor, der de gråter og skjærer tenner.

Hva denne andre delen av lignelsen betyr, er klart. Herren vil si: I den gamle pakts tid var det bare få som fulgte kallet til Guds kirke. Men når apostlene hadde gått ut i all verden, skulle millioner av hedninger i løpet av kort tid følge evangeliets kall. De skulle la seg innlemme i den kristne kirke, høre Guds ord, bruke de hellige sakramentene og slik i det ytre opptre som kristne.

Og slik har det da også virkelig gått. I den gamle pakts tid var det få som kom til bryllupet, det vil si sluttet seg til Guds kirke og holdt seg til den. Men i den nye pakts tid er det blitt umåtelig mange som har fulgt bryllupskallet og ved den hellige dåpen gått inn gjennom portene til den kristne kirke.

Men hvorfor sier da Herren at selv mange av disse gjestene som kom, ikke skulle bli utvalgt? Fordi mange av dem skulle bli funnet uten bryllupsklær. Det kan ikke være noen tvil om hvilke kristne Herren mener med dette. Andre steder i Den hellige skrift viser det helt klart.

Slik skriver for eksempel den hellige apostelen Paulus til de kristne i Galatia: «Dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus» (Gal 3,27). Og til de kristne i Efesos skriver han: «Ikle dere det nye menneske, som er skapt etter Gud i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,24).

Det er altså to slags klesdrakt hver kristen skal være prydet med. For det første Jesu Kristi fullkomne rettferdighet, som en ikles ved den sanne tro. For det andre det nye menneskets drakt, som en får ved den daglige helliggjørelsen. Om den som ikke bærer denne drakten, sier Kristus at han en gang skal kastes ut i mørket utenfor, der de gråter og skjærer tenner – det vil si fra kirkens bryllupssal til det evige mørkets boliger, i helvetes avgrunn.

Riktignok er dette en forferdelig sannhet. Det er over all måte tungt å høre at mange av dem som her lot seg døpe og kalte seg kristne, en gang skal gå evig fortapt – ja, kanskje de fleste av dem. Det gjelder mange som hadde fellesskap med de kristne, som flittig leste og hørte Guds ord sammen med dem, og som ba og sang med dem.

Kanskje ble de holdt for kristne av nesten alle, og kanskje kalte de kristne dem sine kjære brødre. De tok imot Guds Sønns legeme og blod i nattverden sammen med de kristne. Hjertet vårt innvender: Hva? Er det ikke nok for Gud å fordømme evig alle som åpenlyst forakter hans ord og hans nåde? Må han fordømme evig selv dem som har tatt imot innbydelsen hans og kommet til hans Sønns bryllup?

Men, mine kjære, jeg spør dere: Kan vi anklage Gud fordi han lar noen gå fortapt som riktignok kommer til nådebryllupet hans, men som verken bærer den sanne troens eller helliggjørelsens bryllupsklær? De kommer i stedet i sin egen rettferdighets urene drakt. Kan vi anklage Gud når han lar dem gå fortapt som riktignok med munnen bekjenner at de er urene, fortapte syndere, og at de derfor tror på Kristus, sin Frelser? Men i hjertet regner de seg likevel ikke som onde.

Derfor tror de aldri for alvor på Kristus som alle synderes Frelser, men stoler på det ene eller andre gode som de mener å ha. Slik gir de ikke Gud og hans Sønn alene æren for at han frelser dem. Kan vi anklage Gud når han lar dem gå fortapt som riktignok i det ytre opptrer som kristne, men i hjertet forblir som de var? De elsker verden, lar fremdeles synden herske over seg, har den kjær og forblir slik Guds fiender.

For tenk etter: Den som riktignok i det ytre følger Guds ord, hører det, godkjenner det og roser det, men innvendig forblir som han er, er et langt mer skammelig og ugudelig menneske enn den som slett ikke kommer – kanskje fordi han ikke holder Guds ord for Guds ord.

En slik kristen av navnet gjør ikke bare den samme synden som de åpenlyst vantro; han legger hykleriets synd til. Han er ingen kristen og vil likevel se ut som en kristen. Han er ingen troende og vil likevel gjelde for en troende. Med munnen bekjenner han Guds ord som sannhet, men i gjerningene handler han som om det var løgn. Han kaller seg en etterfølger av Jesus Kristus og bærer navnet kristen etter ham, men han vanærer dette navnet med et liv som er viet til synden.

Hva skal Gud nå gjøre med slike kristne av navnet? Med sitt ukristelige vesen har de her ført skam over Guds ord og kirke. Derfor må Gud i det hinsidige skille dem ut fra sin kirke, så hele verden kan se at de under Kristi navn i virkeligheten var Kristi aller usleste fiender.

De har gitt seg ut for å tro på soningsofferet som er brakt også for dem, men i hjertet har de foraktet det. Slik står de da fram uten forsoner for den evige rettferdighets domstol – og derfor kan dommen deres heller ikke bli noe annet enn fordømmelse.

Så har vi da hørt hvorfor mange riktignok er kalt, men få utvalgt. Hva skal vi nå gjøre? Skal vi kanskje synke stadig dypere ned i avgrunnen av Guds uransakelige råd og dommer? Skal vi kanskje stille stadig flere av de spørsmålene om dette som trenger seg på oss? Langt derifra! En gang spurte også et nysgjerrig menneske Herren Jesus: «Herre, er det få som blir frelst?»

Svarte han ham kanskje på alle spørsmålene hans? Løste han kanskje all hans tvil? Slett ikke! Han ropte heller til ham: «Strid for å komme inn gjennom den trange døren! For mange, sier jeg dere, skal søke å komme inn og ikke være i stand til det» (Luk 13,23–24). Dette skal også være sagt til oss.

Siden vi vet at mange er kalt, men få utvalgt, så la oss ikke gruble over hvordan og hvorfor. La oss bare med frykt og beven arbeide for at vi selv kan bli frelst, så vi ikke skal bli funnet blant de mange som går fortapt, men blant de få som når målet.

Gud støter ingen bort som ikke selv trassig støter Gud og hans nåde fra seg. Nå, i nådens tid, vil Gud forbarme seg selv over den største synder. La oss derfor søke Herren så lenge det heter i dag, mens han er å finne, og kalle på ham den stund han er nær (Jes 55,6). Det er ennå tid til omvendelse! Å ja –

Følg da kallet, lytt til røsten
som roper til deg: Å, kom!
Glem alt som ligger bak deg!
Skynd deg da til den helligdom
der din synd straks tas bort,
der du med glede finner skatten
som Jesus Kristus kjøpte deg,
og som hans Ånd døpte deg til.
Amen.

Tjueførste søndag etter treenighetssøndag

Joh 4,46–54

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Mange tar anstøt av læren om at mennesket blir rettferdig og salig for Gud ved troen alene. En hovedårsak til det er uten tvil at de gjør seg en falsk forestilling om troen og om det den virker. En slik falsk forestilling er blant annet at mennesket etter Den hellige skrift skal bli salig *på grunn av* sin tro. Så tenker de: «Hva? Skulle et menneske være bedre for Gud bare fordi han tror alt som står i Bibelen? Skulle troen være mer fortjenstfull for Gud enn kjærligheten, saktmodigheten, ydmykheten, kyskheten, sannferdigheten og de andre kristne dydene?»

Og det er sant, mine kjære: Lærte Den hellige skrift at mennesket blir salig på grunn av sin tro – eller, som er det samme, at troen er årsaken til hans salighet – da hadde vi god grunn til å undres. For det er soleklart at når ingen dyd kan fortjene himmelen, så kan heller ikke troens dyd fortjene den.

Men dette anstøtet hviler på en åpenbar misforståelse. Om du leser gjennom hele Den hellige skrift, finner du ikke ett eneste sted som lærer at et menneske blir salig på grunn av sin tro, eller at troen er den fortjenstfulle årsaken til saligheten. Nei, hele Skriften, både Det gamle og Det nye testamente, lærer ikke at mennesket blir salig *på grunn av* troen, men *ved* troen. Den vitner nok om at saligheten er troens mål og ende, men ingen steder om at troen er årsak til saligheten.

Hele Skriften sier tvert imot at mennesket slett ikke kan nå saligheten ved noen gjerning, noen dyd, noen fortjeneste eller noe eget verd. Kristus alene har gjort denne gjerningen, Kristus alene har fortjent alt, Kristus alene har gjort i stand bryllupet til det evige, salige liv. Derfor kan mennesket bare av nåde bli rettferdiggjort for Gud og bli salig.

Men skal alt dette bli mennesket til del av nåde, må han selvsagt ta imot det hvis han vil nyte det og ha gagn av det. Han må ta det, gripe det og slik gjøre det til sitt eget – og det vil med ett ord si: Han må tro det.

Etter Den hellige skrift er troen altså ikke noe annet enn hånden som mennesket griper frelsen med, den frelsen Kristus har vunnet. Den er karet han samler nådens goder i, nøkkelen han lukker opp med til de himmelske skattene som ligger gjemt for ham. Derfor fortjener mennesket like lite himmelen ved troen sin som en tigger fortjener gaven ved å rekke ut hånden og ta imot den.

Av dette ser dere: Bare den som allerede tar anstøt av at mennesket skal få alt av Gud uten egen fortjeneste og eget verd, av bare nåde og barmhjertighet, kan ta anstøt av at troen etter den kristne læren gjør rettferdig og salig.

For å bli salig ved troen vil egentlig ikke si noe annet enn å bli salig av nåde, uten fortjeneste. Og å gå fortapt på grunn av sin vantro vil egentlig ikke si noe annet enn å gå fortapt fordi en ikke har tatt imot den saligheten som ble tilbudt og rakt fram for ingenting.

Troen gjør ikke salig fordi den skulle være en så god gjerning som Gud har behag i, men bare fordi den tar imot saligheten som blir gitt i gave. Et viktig bevis for dette er at etter Den hellige skrift blir troen aldri fullkommen, heller ikke hos de sanne troende; den beholder alltid visse mangler og skrøpeligheter. Av dette er det åpenbart at en kristen ikke så mye må bygge saligheten sin på troen sin, men snarere på Kristus. Kristus er årsaken til at han blir salig, og ham bærer han i troens hånd.

Ja, den som stoler på sin tro og tenker å fortjene noe med den, har sannelig ennå ikke kommet til den sanne tro. Med all sin tilsynelatende tro er han like selvrettferdig for Gud som den åpenbart ugudelige som vil bli salig ved sin dyd og sine gode gjerninger.

Derfor er det svært viktig å lære å kjenne de manglene og skrøpelighetene troen lider av, selv hos de sanne troende. Dagens evangelium stiller fram et lærerikt eksempel på dette.

> Og i Kapernaum var det en kongelig embetsmann som hadde en sønn som var syk. Da han fikk høre at Jesus var kommet fra Judea til Galilea, gikk han av sted til ham og ba ham om å komme ned og helbrede sønnen hans, for han var døden nær. Jesus sa da til ham: Dersom dere ikke ser tegn og under, vil dere ikke tro. Kongens mann sier til ham: Herre, kom ned før barnet mitt dør! Jesus sier til ham: Gå hjem, din sønn lever! Mannen trodde det ordet Jesus sa til ham, og gikk.
>
> Allerede mens han var på hjemveien, kom hans tjenere ham i møte og fortalte at gutten hans levde. Han spurte dem da om den timen da det var blitt bedre med ham. De sa til ham: I går ved den sjuende time forlot feberen ham. Faren skjønte da at det var ved den samme timen da Jesus sa til ham: Din sønn lever! Og han trodde, han selv og hele hans hus. Dette andre tegnet gjorde Jesus da han var kommet fra Judea til Galilea.

I dette evangeliet, mine kjære, møter vi en mann som viser at et menneske kan stå i den sanne tro og likevel ha mange slags rester av vantro igjen i hjertet. La meg derfor nå tale til dere om de manglene og skrøpelighetene som troen ofte lider av, også hos de sanne troende.

Jeg viser dere for det første hva disse manglene og skrøpelighetene består i, og for det andre hvordan de troende skal la seg befri fra dem.

I. Hva manglene og skrøpelighetene består i

Kongens mann – det vil si den kongelige embetsmannen fra Kapernaum som dagens evangelium forteller om – stod uten tvil, mine kjære, i en levende tro på Kristus. Ellers hadde han sikkert ikke vendt seg til Kristus og bedt om hjelp da sønnen hans var dødssyk og etter alt å dømme allerede oppgitt av legene.

Det er lett å vise hvordan han kunne komme til en slik tro. Han bodde i Kapernaum i Galilea. Den byen hadde Frelseren valgt til sitt andre hjem mens han virket offentlig, og dit pleide han å vende tilbake fra alle reisene sine i de tre siste årene. Her har embetsmannen nok ofte hørt om Kristi lære, om hans guddommelige makt til å gjøre under og om hvor villig han alltid var til å hjelpe.

Slik ble han fylt av en levende tillit til Jesus. Da så sønnen ble dødssyk, og faren fikk vite at Jesus nettopp var kommet fra Judea til byen Kana i Galilea, la han i vei for å oppsøke Kristus der.

Dette viser med sikkerhet at det allerede ulmet en gnist av levende tro på Kristus i embetsmannens hjerte. Men like åpenbart er det at troen hans ennå led av mange slags mangler og skrøpeligheter.

Det finner vi tre vitnesbyrd om i teksten vår. For det første blir det fortalt at embetsmannen uttrykkelig ba Kristus om «å komme ned og helbrede sønnen hans». Han mente altså at Kristus nødvendigvis måtte gå med fra Kana til hans by Kapernaum, selv vise seg ved sykesengen, legge hånden på den syke, si visse ord og så videre. Han syntes ennå det var umulig at Kristus også kunne hjelpe på lang avstand, mange mil borte, bare ved sin vilje og sitt ord.

For det andre blir det fortalt at Kristus straks ropte til ham: «Dersom dere ikke ser tegn og under, vil dere ikke tro.» Av dette går det fram at embetsmannen ikke var særlig fast i troen. Han trodde nok at Kristus var Messias, men i hjertet bar han på en hemmelig betingelse: Først ville han se om Kristus også ville gjøre det underet han ba om. «Gjør han det,» tenkte han, «da skal du heller ikke la noe dra deg bort fra troen på ham. Men gjør han det ikke, da vet du sannelig ikke hva du skal tro om ham.»

Men det blir fortalt enda én ting som gjør det klart for oss hvor ufullkommen troen hans ennå var. For da Herren ikke straks ga et bestemt svar, men nølte litt, ropte den engstelige faren urolig: «Herre, kom ned før barnet mitt dør!» Han tenkte altså at om barnet døde i mellomtiden, da var det nok også ute med Kristi hjelp. Troen hans hadde ennå ikke nådd så høyt at han var overbevist om at Kristus også kunne vekke opp fra de døde.

Av alt dette ser vi tydelig at troen hans ennå var svært ufullkommen og hadde ikke så få mangler og skrøpeligheter. Framfor alt besto de i at han ikke uten videre ville holde seg til Kristi ord. Først ville han erfare Kristi kjærlige hjelp sikkert og håndgripelig; han ville ha noe synlig og så å si håndfast for troen sin.

Men de manglene embetsmannens tro hadde den gang, finner vi den dag i dag hos mange kristne. Han krevde at Kristus skulle komme til huset hans før han kunne tro fast. På samme måte vil mange kristne bare tro at Gud er dem nådig når han straks oppfyller bønnen deres, når han lar det gå dem vel og velsigner dem legemlig – med helse, med jordisk lykke, med framgang i det de tar seg til, med trivsel i kallet og så videre.

Men når Gud går helt andre veier med dem, når han synes å skjule seg for dem og kjempe mot dem, når mange av bønnene deres ikke ser ut til å bli hørt, når han hjemsøker dem med sykdom, fattigdom og uhell i alt de gjør og lar alle slags ulykker bryte inn over dem – da står de ikke fast. Da mister de all tillit til at de er i nåden; da tror de at Gud er vred på dem, og at det ikke er noe håp for dem.

Embetsmannen ville heller ikke tro helt fast før han selv hadde sett tegn og under. Slik vil også mange kristne i dag først se og så tro. De bygger vissheten om at de er i nåden, på den glade følelsen og den søte fornemmelsen av Guds vennlighet som de har i hjertet.

Men når de ikke lenger smaker Guds godhet, er staven de støttet seg på, knekt. Da mener de enten at de aldri har eid Frelseren, eller at de har mistet ham fra hjertet igjen. Kort sagt: Gjør ikke Gud synlige og håndfaste nådetegn og under i hjertet deres, og ser de ikke straks hvor mye Guds ord har utrettet i dem, så vil de ikke tro.

Embetsmannen ville nok til sist tro at Kristus kunne helbrede den dødssyke sønnen hans, men ikke at han kunne vekke ham opp igjen om han døde. Slik har også mange kristne nok god tillit til Guds nåde, bistand, hjelp og redning så lenge det etter deres mening ennå ikke står helt ille til, og de selv ser en utvei og vet råd.

De har en glad tillit til at Gud ikke vil forlate eller forsømme dem, så lenge de har gode venner som vil og kan hjelpe dem, eller så lenge de selv ennå har noen midler. Men når alle utsikter svinner, er den store tilliten deres plutselig borte.

De tror at syndene deres er tilgitt når de merker at Gud har gitt dem et nytt hjerte, og at synden er brakt til taushet i dem. Men når de kjenner syndens makt i seg, når de med skrekk ser at de fremdeles er arme, elendige og uverdige syndere, da våger de ikke å tro at syndene deres er tilgitt. De mener at så sikkert som de ennå ser og føler syndene sine, så sikkert er syndene ennå ikke dekket over for Guds øyne.

Så lenge de er friske, sier de av og til at de gjerne vil forlate verden og gjerne dø, ja, at de lengter etter den ytterste dag – og det mener de oppriktig. Men når døden virkelig banker på hos dem, og evigheten med dommen åpner seg for øynene deres, da er lysten til å dø for det meste raskt borte. Da strekker de troens våpen for døden og dens redsler.

Dette er store mangler og skrøpeligheter, mine kjære, som troen ofte lider av, også hos sanne troende, særlig i begynnelsen. Store mangler, sier jeg. For troen har jo bare med usynlige og kommende ting å gjøre. Derfor skal den ikke ville se, gripe, merke og føle. Den er, som det står i Hebreerbrevet kapittel 11, «full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser» (Hebr 11,1).

Den sanne tro er en levende tillit til Guds ord og løfte. Derfor må den ikke spørre etter noe annet enn: Hva står skrevet? Og på det må den stole, selv om alt den ser, føler og erfarer, sier Ordet imot. Selv om det ene Guds ord synes å si det andre imot, må den ikke la noen av dem bli tatt fra seg.

Kort sagt: Midt i sin forlatthet må den sanne tro tro at Guds nåde er nær; midt i følelsen av synden må den tro at den er rettferdiggjort; midt i følelsen av Guds

vrede må den tro at den er i nåden; midt i dødens svelg må den tro på det evige liv.

En slik tro viste Abraham. Med glede forlot han vennene og landet sitt og dro til et land han ikke kjente, men som Herren hadde lovet å vise ham. Ja, da Gud – stikk imot det løftet han hadde gitt ham – krevde at han skulle ofre sin eneste, elskede sønn, var han rede også til det.

Han trodde, som Paulus skriver, «mot håp med håp» (Rom 4,18), og trøstet seg med at Gud nok også kunne vekke opp fra de døde (Hebr 11,19). Når et menneskes tro ikke kommer så langt, står den ennå ikke i sin rette blomstring og frukt.

II. Hvordan de troende skal la seg befri fra dem

Men, mine dyrebare, om embetsmannen blir det ikke bare fortalt hvilke mangler og skrøpeligheter troen hans hadde, men også hvordan han ble befridd fra dem. La oss derfor nå for det andre lære av eksemplet hans hvordan også en kristen må la seg befri fra manglene og skrøpelighetene ved troen sin.

Det første vi ser når beretningen fortsetter, er den kjærligheten Kristus viser når han søker å føre embetsmannen inn på den rette veien. Kristus godtar riktignok ikke skrøpelighetene hans; snarere refser han dem. Men han forkaster heller ikke den ufullkomne troen hans. Han vil bare rense gullet for slagget.

Og hva gjør Herren først og fremst for å få dette til? Så snart embetsmannen var blitt grepet av stor angst fordi Herren nølte, ropte Jesus dette ordet til ham: «Gå hjem, din sønn lever!» Og se, ordet trengte inn i embetsmannens hjerte og viste der sin herlige guddommelige kraft. For knapt hadde Kristus sagt det før det skjedde som evangelisten forteller videre: «Mannen trodde det ordet Jesus sa til ham, og gikk.»

Straks var all tvil borte hos embetsmannen. Han var nå så sikker på at han ville finne sønnen frisk, at ikke hele verden kunne ha fått ham fra det. Hver gang hjertet hans ville anfekte ham, tenkte han: «Nei, nei! Det denne mannen sier, er sant. På det kan en stole; det holder han sannelig. Det er umulig at denne mannen skulle vise seg å være en løgner.»

Men selv om embetsmannen allerede var så fast i troen, ventet det ham likevel en enda større styrking. Klokken sju – det vil si klokken ett midt på dagen etter vår tidsregning – hadde Herren sagt til ham at sønnen hans levde. Da han neste dag hadde tilbakelagt den lange reisen og kom i nærheten av Kapernaum, se, da kom tjenerne hans ham allerede i møte med det glade budskapet: «Barnet ditt lever!» Og da han spurte om timen da det var blitt bedre med ham, fikk han til svar: «I går ved den sjuende time forlot feberen ham.»

Med glede skjønte han nå at underet – at sønnen ble helbredet med ett – hadde skjedd i Kapernaum i det øyeblikket da Kristus, langt borte i byen Kana, hadde sagt til ham: «Din sønn lever!»

Derfor heter det nå også: «Og han trodde, han selv og hele hans hus.» Den lille gnisten av tro som han hadde reist til Kana med, var altså på reisen blitt til en stor ild. Da han kom hjem og så troen sin herlig bekreftet, brøt den til slutt ut i klare flammer. Nå forkynte han også Kristus for huset sitt og hvilte ikke før han hadde ført alle sine til Herren.

Se, slik kan den dag i dag enhver som er nybegynner i kristendommen, bli mer og mer befridd for manglene og skrøpelighetene ved troen sin. Det første og mest nødvendige er at en kristen flittig hører og grunner på Guds ord, særlig evangeliet med dets herlige løfter, og at han bruker det på seg selv og lar det trenge inn i hjertet.

Dessverre er det mange som nok gjerne hører det søte evangeliet, gleder seg over det og roser det, men som aldri av hjertet tar det til seg som et ord Gud har latt si til dem. Den som hører evangeliet på den måten, kan høre det i tusen år og holde det for sant – likevel blir han enten alltid svak og skrøpelig i troen, eller han faller til og med tilbake i vantro og fortviler helt om frelsen sin.

Den som vil bli sterkere i troen, må frimodig ta til seg de løftene Gud har gitt alle botferdige syndere. Han må trøste seg med dem, bygge og støtte seg på dem som på en urokkelig klippe. Leser han at Gud har elsket hele verden, må han ta det til seg og si: «Vel, da har Gud også elsket meg, også meg.»

Leser han at Kristus har gitt seg selv til en løsepenge for alle, må han ta det til seg og si: «Vel, da har han også gitt seg selv for meg, til løsepenge for meg.» Leser han at Kristus er alle menneskers Frelser, Forsoner, Forbeder, Mellommann og den som gjør salig, må han ta det til seg og si: «Vel, da er Kristus også min Frelser, også min Forsoner, også min Forbeder, også min Mellommann, også den som gjør meg salig.»

Men en kristen må ikke tenke: «Hvordan tør jeg tro dette, når jeg er så syndig, eller i alle fall ikke føler annet i meg enn samvittighetens anklage? Jeg må først vente til det er blitt annerledes med meg.» Nei! Embetsmannen ventet ikke til han kunne se Kristi ord oppfylt, men var straks fast overbevist om at Kristus sannelig ville la ordet sitt gå i oppfyllelse.

Slik må heller ikke en kristen i dag vente et øyeblikk med å holde seg til evangeliet når han hører det. Han må gi Gud æren og si: «Sant nok har jeg, en arm synder, ikke fortjent nåde og salighet, men bare vrede og straff. Men evangeliet er Guds og Kristi ord, som ikke kan lyve. Derfor vil jeg ikke la min uverdighet få meg til å gjøre det til løgn. Jeg vil tro det til den timen kommer da jeg skal skue det jeg har trodd, og nyte det jeg har håpet.»

Men, mine dyrebare, embetsmannen trodde ikke bare Kristi ord og gikk sin vei; siden ga han også akt på hvordan Kristus bekreftet og oppfylte ordet sitt. Slik må også nybegynnere i kristendommen og alle som er svake i troen, ikke bare holde fast ved evangeliets ord til tross for sitt redde hjerte og hele verden. De må dernest også gi akt på alt det Kristus gjør for å bekrefte ordet sitt for dem.

Når en arm synder har begynt å klamre seg til Kristi ord, merker han nemlig ofte i lang tid ingen forandring hos seg selv. I begynnelsen kan det da se ut for ham som om Kristi ord var uten trøst og uten kraft.

Men blir han likevel trofast ved det, vil han til slutt erfare at alt lys, alt liv, all kraft og all trøst virkelig ligger gjemt i Kristi ord. Han vil se at alt skjer slik Ordet lover: Det gir ro i sjelen, fred i samvittigheten, trøst i nød og død, og styrke og kraft til seierrik kamp mot verden, synden og Satan.

Disse erfaringene må den kristne legge merke til. Da blir han stadig vissere, sterkere, tryggere, gladere og frimodigere i troen. Og som embetsmannen kan

heller ikke han la være å fortelle andre hvor store ting Herren har gjort for sjelen hans. Også han vil søke å føre mange til Kristus, først og fremst sine egne. Han vil vokse i troen, bli fast i den inntil enden og til sist nå troens mål, som er sjelenes frelse (1 Pet 1,9).

Så har dere da hørt, mine kjære, hva de manglene og skrøpelighetene består i som troen ofte lider av, selv hos de sanne troende. Men dere har også hørt hvordan den troende skal la seg befri fra dem.

For det første dere som ikke har forstått noe av alt dette, dere som alt dette er fremmede og ukjente ting for, dere som ennå ikke har kjent noe til svak tro og tenker at dere fra ungdommen av har vært faste i troen og aldri har latt dere gjøre vaklende og svake – tro meg: Dere vet ennå slett ikke hva tro er.

Dere står ennå slett ikke i troen. For det er den levende troens art at den blir anfektet, at den snart er sterk, snart svak. Men der troen bare er innbilt, der mener en at en alltid er sterk.

Dere som til nå har vandret i denne innbilningen, gå i dere selv! Be Gud først om at han lar dere innse at dere ennå slett ikke har noen sann tro. Og når dere har innsett det, så be ham igjen om at han ved Den Hellige Ånd vil virke troen i dere. For med rette sier vår Luther: «Be Gud om den rette tro, ellers blir du nok i all evighet uten tro.»

Men dere som nok føler at troen deres er svak og ufullkommen: Ta da embetsmannens eksempel til mønster og følg etter ham. Så skal også dere, som han, bli sterkere.

Og til sist dere som ved Guds nåde er sterke i troen: Ta embetsmannen til mønster slik han var da han var blitt sterk. Bli troens forkynnere i husene deres, blant slektningene, vennene og naboene deres og blant alle som Herren fører dere sammen med.

Å, vel dere om dere som glødende kull også tenner andre som er sluknet! For så sier Guds ord: «Mine brødre! Dersom noen iblant dere har fart vill fra sannheten, og en omvender ham, så skal han vite at den som omvender en synder fra hans villfarne vei, han frelser en sjel fra døden, og skjuler en mengde av synder» (Jak 5,19–20). Amen.

Tjueandre søndag etter treenighetssøndag

Matt 18,23–35

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Elskede tilhørere i ham som er vår Frelser!

Hvordan et menneske lever her, godt eller ondt, får stor og alvorlig betydning for hvordan det går ham i denne verden. Men det får også – og først og fremst – betydning for hvordan det går ham i den kommende verden. Det finnes en Gud som hater synden og en dag skal straffe den.

Det finnes en domstol der alle som har levd her i verden, en gang må stå fram og få sin evige dom. Det finnes et helvete, det vil si et sted for pine, der synderne, skilt fra de salige, skal lide straffen for syndene sine. Alt dette er den hellige Skrifts klare lære.

Allerede i den sjuende salmen heter det: «Gud er en rettferdig dommer, og en Gud som er vred hver dag. Dersom han ikke omvender seg, da kvesser han sitt sverd, da spenner han sin bue og sikter den inn. Han gjør selv i stand det drepende våpenet, sine piler gjør han brennende» (Sal 7,12–14). I Hebreerbrevet heter det videre: «Det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom» (Hebr 9,27).

Og Paulus skriver til korinterne: «For vi må alle åpenbares for Kristi domstol, for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt» (2 Kor 5,10).

Til sist sier Kristus ikke bare: «Frykt heller for ham som kan ødelegge både sjel og legeme i helvete!» (Matt 10,28). Han forteller oss også om den rike mannen: «Og da han slo sine øyne opp i helvete, der han var i pine, … ropte han og sa: … For jeg lider svær pine i denne ilden» (Luk 16,23–24).[1]

Dette er altså klart og tydelig åpenbart i Det gamle og Det nye testamentes guddommelige bøker. Ja, allerede av naturen bærer hvert menneske i hjertet en bevissthet om at det en gang kommer et regnskap og en straff for synden.

Likevel har mange i vår tid sunket så dypt at de også fornekter og spotter dette. De fornekter altså ikke bare Guds klare ord, men også vitnesbyrdet fra sin egen naturlige samvittighet, som taler i dem også. De kaster ikke bare av seg det kristne, men også det menneskelige. Dette mer enn hedenske mørket – for

[1] NB: «i dødsriket».

selv hedningene har trodd på en straff for synden etter døden – dette mer enn hedenske mørket, sier jeg, blir nå forkynt som opplysning.

Uten blygsel skriver man nå i offentlige blader: «Etter døden kommer det ingen dom. Den ytterste dag er et påfunn av prestene for å skremme pøbelen. Helvete er en drøm.» Ja, slik preker man nå til og med fra mange kristne prekestoler. Det har oppstått hele kirkelige partier som har denne bekjennelsen: «Alle mennesker blir salige. Den som dør, går gjennom døden som gjennom en trang port, inn i den evige gledes boliger.»

Det kan ikke forundre oss, mine kjære, at det i våre dager er kommet så langt at det til og med står fram spottere som fornekter alt. Allerede for atten hundre år siden forutsa de hellige Guds menn dette om den siste tid. Fra apostlenes tid, med dens rene tro, har det derfor måttet gå nedover, helt ned til dette siste, laveste og skitneste bunnfallet av vantro og spott.

Slik profeterer blant andre Peter: «Dette skal dere først og fremst vite, at i de siste dager skal det komme spottere med spott, som farer fram etter sine egne lyster og sier: Hvor er det blitt av løftet om hans gjenkomst? For fra den tid fedrene sovnet inn, forblir alt slik det har vært fra skapningens begynnelse» (2 Pet 3,3–4).

Peter forutsier altså her at det i de siste dager skal stå fram spottere som hånlig skal rope: «Har det ikke alltid hett at den ytterste dag snart skulle komme? Hvor blir den da av? Nei, bare vær ved godt mot! Det kommer ingen ytterste dom. La oss ete og drikke og være glade, for etter døden er alt forbi.»

Denne pesten, den ytterste vantro, har i våre dager smittet og forgiftet hele kristne folkeslag på en forferdelig måte. Like ødeleggende virker nå enda en annen villfarelse, som også de som vil være kristne, holder fast ved. Den går ut på at synden nok en gang skal bli straffet, men at mennesket også etter døden kan sone den.

Også i den andre verden, på et såkalt mellomsted, skal mennesket kunne forbedre seg. Slik skal det, selv om det her er dødd i syndene sine, likevel til slutt kunne bli salig. Om dette vil jeg tale til dere i dag: hvor fullstendig grunnløst dette håpet er – at et menneske etter døden fortsatt skulle kunne gjøre noe for sin frelse.

> Derfor er himlenes rike å ligne med en konge som ville gjøre opp regnskapet med tjenerne sine. Da han begynte med oppgjøret, ble det ført fram for ham en som skyldte ti tusen talenter. Men da han ikke hadde noe å betale med, bød hans herre at han skulle selges, han og hans kone og barn og alt han eide, og gjelden betales. Tjeneren kastet seg da ned for ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen! Herren hadde da inderlig medynk med denne tjeneren, han løslot ham og etterga ham gjelden.
> Men da tjeneren kom ut, møtte han en av medtjenerne sine som skyldte ham hundre denarer. Han grep fatt i ham, tok strupetak på ham og sa: Betal det du skylder! Medtjeneren falt da ned for ham, bønnfalt ham og sa: Ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg! Men han ville ikke. Tvert imot, han gikk av sted og fikk kastet ham i fengsel, der skulle han sitte til han hadde betalt det han skyldte.

> Men da medtjenerne hans så det som hendte, ble de svært bedrøvet, og de gikk og fortalte sin herre alt som var skjedd. Da kalte hans herre ham for seg og sa til ham: Du onde tjener! Hele gjelden din etterga jeg deg, fordi du ba meg. Burde da ikke også du vise barmhjertighet mot medtjeneren din, slik jeg viste barmhjertighet mot deg? Og hans herre ble vred, og overga ham til dem som piner, inntil han betalte alt han skyldte. Slik skal også min himmelske Far gjøre mot dere, om ikke hver og en av hjertet tilgir sin bror.

I den lignelsen vi nå har hørt fra Kristi munn, bruker han til slutt disse ordene: «Og hans herre … overga ham til dem som piner, inntil han betalte alt han skyldte.» Mange har allerede tolket disse ordene som om et menneske i den andre verden fortsatt kunne betale sin syndeskyld, og slik til slutt likevel bli salig, selv om det var dødd i syndene sine.

Men det er slett ikke det Kristus vil si med disse ordene; han vil snarere si det motsatte. La oss bare se nærmere på dem. For å gi dere anledning til det, taler jeg nå til dere om hvor fullstendig grunnløst håpet er at man etter sin død fortsatt skulle kunne gjøre noe for sin frelse.

For det første vil jeg vise dere hvor fullstendig grunnløst dette håpet er. For det andre vil jeg vise hva denne håpløse utsikten i evigheten kaller oss til.

I. Hvor grunnløst håpet er

Mine kjære, det finnes ingen lære det naturlige mennesket heller vil høre enn denne: at han også etter døden fortsatt skulle kunne gjøre noe for sin sjels frelse. Riktignok smigrer det seg gjerne og stadig med håpet om at Gud en gang skal ta ham til nåde. Men så lenge et menneske ennå ikke er født på ny ved Den Hellige Ånd, har det ikke mot til å tro dette av hjertet, det vil si virkelig fast og visst. Av naturen kommer ikke mennesket lenger enn til vaklende håp og antakelser, til et usikkert «kanskje» og «sannsynligvis».

Midt i denne uvissheten passer det ham utmerket å høre at det jo er tid også etter døden: Der borte kan man ta igjen det som ennå mangler i frelsen, og det man har forsømt her.

Derfor er dette håpet så kjært for mange mennesker at de trøster seg med det selv når de blir lært at de kanskje i hundrevis av år skal sone syndene sine i den forferdelige pinen i en såkalt skjærsild – bare de samtidig blir lovet at de til slutt skal bli tatt opp i den evige gledes sted.

Men selv om så mange mennesker, særlig i den romerske kirke, søker ro for samvittigheten i dette håpet, er det likevel helt grunnløst. For hva bygger man det på?

En viktig grunn mener man å finne i at Kristus i evangeliet vårt sier at herren overga den ubarmhjertige tjeneren sin til dem som piner, «inntil han betalte alt han skyldte». «Hva?» sier man.

«Viser ikke ordene 'inntil han betalte' tydelig at han skulle bli fri når denne tiden var gått, når han altså hadde fått betalt gjelden sin? Ser man ikke klart av ordet 'inntil' at den ubarmhjertige tjenerens pine ikke skulle vare evig, men ha en ende og en grense? Gir ikke Kristus med dette helt åpenbart dem som dør i syndene sine, håp om at de også i den andre verden fortsatt skulle kunne skaffe seg frelsen?»

Hva skal vi nå si til dette?

For å gå trygt og sikkert fram her, må vi svare på to spørsmål: for det første om disse ordene av Kristus nødvendigvis må ha denne meningen, og for det andre om de overhodet kan ha denne meningen.

Måtte disse ordene nødvendigvis ha denne meningen, kunne vi naturligvis ikke på noen måte vike av fra den. Det Kristi ord nødvendigvis betyr, står fast, enten det synes oss selvmotsigende eller ikke. Men at Kristi ord «inntil han betalte» ikke nødvendigvis betyr «bare inntil den tid», går uimotsigelig fram av andre steder i den hellige Skrift. For ordet «inntil» blir ikke sjelden brukt om ting som ikke bare varer til den fastsatte tiden, men aldri tar slutt.

Gud Fader sier jo for eksempel i den 110. salmen til sin evige Sønn: «Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!» (Sal 110,1). Men hvem vil påstå at Guds Sønn ikke lenger skal sitte ved Guds høyre hånd når alle hans fiender er overvunnet? Sier ikke tvert imot den 45. salmen og Hebreerbrevet om Kristus: «Din trone, Gud, står fast for evig og alltid» (Sal 45,7; Hebr 1,8)?

Videre heter det i 2. Samuelsbok, kapittel 6: «Men Mikal, Sauls datter, ble barnløs til sin dødsdag» (2 Sam 6,23). Men hvem vil være så tåpelig å tro at dette skal antyde at Mikal riktignok ikke fødte noe barn før sin død, men vel etter den?

Se, allerede disse to eksemplene viser at Guds ord iblant sier at noe skjer inntil en viss tid, uten at det med dette skal nektes at det varer evig. Så langt er altså dette sikkert: Selv om det heter om den ubarmhjertige tjeneren at han skulle bli pint «inntil han betalte», er det ikke med dette nødvendigvis sagt at det virkelig en gang skulle komme en tid da han kunne betale og slik bli fri igjen.

Men, mine kjære, denne meningen ligger ikke nødvendigvis i Kristi ord – og ikke bare det: Den kan umulig være den rette. Eller kan Guds ord motsi seg selv? Sier ikke Guds ord tydelig at Kristus alene har båret og sonet menneskenes synder, og at han alene kunne bære og sone dem?

Sier ikke Guds ord at mennesket ikke blir salig ved sine gjerninger, men av nåde alene, ved troen på Kristus? Sier ikke Kristus allerede hos profeten: «Pressekaret har jeg tråkket, jeg alene, og av folkene var det ingen med meg» (Jes 63,3)? Roper ikke døperen Johannes til oss mens han peker på Kristus: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» (Joh 1,29)?

Sier ikke Kristus: «Jeg er veien og sannheten og livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh 14,6)? Vitner ikke Peter: «Og det er ikke frelse i noen annen. For det finnes ikke noe annet navn under himmelen, gitt blant mennesker, som vi kan bli frelst ved» (Apg 4,12)?

Hvis man nå forklarer ordene i teksten vår, «inntil han betalte alt han skyldte», som om et menneske etter døden fortsatt selv kunne betale og sone sin syndeskyld – motsier man ikke da rett ut Skriftens tydelige vitnesbyrd om at Kristus alene har båret alle menneskers synder, og at man bare ved ham kan bli salig?

Påstår man ikke da at det finnes mennesker som ikke har Kristus og hans bitre lidelse og død å takke for sin frelse, men seg selv og den pinen de har utstått

i evigheten? Blir ikke hele evangeliet tilintetgjort på denne måten? Blir ikke Kristus spottet, og blir det ikke erklært at hans fyllestgjørelse og forløsning ikke er fullkommen? Blir ikke de som døde ufrelst, gjort til sine egne frelsere? Blir ikke kristendommens hovedlære veltet: at syndene blir tilgitt av nåde alene, for Kristi skyld?

Bort derfor med en slik forvrengning av Kristi ord, som fornekter og vanærer ham og hans dyrebare forløsning! Nei, når Kristus sier om visse mennesker at de ikke skal komme ut av helvete før de har betalt til siste øre (Matt 5,26), vil han tvert imot vise hvor streng den guddommelige rettferdighet er. Han vil vitne om at de er ugjenkallelig fortapt, fordi de ikke kan betale i all evighet.

Med dette vil han vekke oss til å ta imot hans betaling for syndene våre her; ellers skal betalingen en gang kreves av oss selv, til vår forferdelse. Han vil oppmuntre oss til å sukke med den gamle sangen:

All synd har du tatt bort,
ellers var vi fortapt.
Forbarm deg over oss, Jesus!

Men, mine kjære, det finnes andre som riktignok ikke tror at et menneske skulle kunne sone syndene sine der borte. De erkjenner nok at Kristus alene kan frelse. Men de holder fast ved den falske meningen at man fortsatt skulle kunne komme til tro der borte, og slik til slutt likevel bli salig ved Kristus, selv om man døde i vantro. Men nettopp mot denne villfarelsen taler dagens evangelium på det mest avgjørende.

For Kristus sier at da den ubarmhjertige tjeneren hadde foraktet den første nåden, ble det krevd at han skulle betale. Med det viser han oss at nåden er slutt i evigheten. Den som ikke her lytter til evangeliets søte røst: «La deg forlike med Gud!», skal der borte høre Guds forferdelige røst: «Betal meg det du skylder meg!» Den som forakter nåden her, skal der borte bli behandlet med all den strenghet som ligger i Guds rettferdighet.

Dette lærer ikke bare Kristus oss i dagens evangelium; det vitner hele den hellige Skrift om på svært mange steder. Allerede Jesaja sier: «Søk Herren mens han er å finne, kall på ham den stund han er nær!» (Jes 55,6). Det kommer altså en tid da Gud ikke lenger er å finne, og da han for evig er fjernt fra mennesket.

Videre vitner Salomo i Forkynneren: «Som treet faller, slik blir det liggende, enten det er mot sør eller mot nord» (Fork 11,3). Det betyr ikke noe annet enn dette: Slik mennesket dør, slik forblir det. Har det Guds nåde i døden, har det den evig. Ligger det under Guds vrede når det dør, ligger det under den uten ende.

Det samme sier Kristus med ordene: «Natten kommer» – nemlig dødens natt – «da ingen kan arbeide» (Joh 9,4). Derfor legger Paulus til: «La oss derfor, mens vi har tid, gjøre det gode» (Gal 6,10). For: «Se, nå er nådens tid, se, nå er frelsens dag!» (2 Kor 6,2). (*Utgiverens merknad: Etter den tyske bibeloversettelsen av Gal 6,10.*)

Men hvorfor regner jeg opp disse enkelte skriftstedene for dere? Hele Bibelen, alle apostlenes og profetenes prekener, er jo ikke noe annet enn oppfordringer til verden om å omvende seg og tro på Kristus i dette livet, fordi

tiden til å søke Kristus vil være forbi der borte. De oppfordrer til å søke frelse og salighet i all hast, fordi døden venter, og med den helvete og fordømmelse. Hele Skriften bygger på den læren at mennesket her har nådetiden og der borte får gjengjeldelsen – enten evig død eller evig liv.

Den som her, lik de uforstandige jomfruene, var uten den sanne troens olje, prøver ifølge Skriftens vitnesbyrd forgjeves å kjøpe den oljen han mangler etter døden. Da er det for sent. Han banker forgjeves på der borte; nådens dør er da lukket for ham for evig. Forgjeves ber de fordømte der borte om bare en dråpe guddommelig lindring; også den blir nektet dem. Gud har festet et svelg som ingen kan komme over, mellom dem og de salige (Luk 16,26). Kort sagt: Fra helvete er det ingen forløsning.

Av dette ser vi altså hvor grunnløst håpet er at man etter sin død fortsatt skulle kunne gjøre noe for sin frelse. Den som bygger sin frelse på dette håpet, skal en dag oppdage at han er sørgelig bedratt. Han skal få erfare at Kristus alene kunne bære og utslette synden hans.

Derfor må han bøte for den der borte, men skal likevel aldri i all evighet få gjort opp for den. Han må betale, men skal likevel aldri kunne bli løst fra gjelden. Han skal få erfare at hans evige lodd lå skjult i det timelige livet, som en kjerne i sitt skall. Og han skal erfare at da han sløste bort og kastet fra seg det timelige livet, sløste han med det også bort og kastet fra seg det evige.

II. Hva den håpløse utsikten i evigheten kaller oss til

Hva kaller så denne utsikten i evigheten oss til, når den på dette punktet er så håpløs? Det vil jeg nå for det andre vise dere.

Mine kjære, selv om det virkelig hadde vært grunn til å håpe at man fortsatt kunne få Guds nåde en gang senere, ville det likevel være ytterst tåpelig og ugudelig å vente et eneste øyeblikk med å søke og ta imot dette høyeste gode et menneske kan eie.

Vil noen som i dag kunne bli lykkelig i det timelige, heller bli værende lenger i ulykken sin og først søke og ta imot lykken i morgen, om noen år eller i det siste øyeblikket det ennå er mulig? Sikkert ingen. I det timelige er enhver så klok at han følger regelen «jo før, jo heller» når det gjelder å nå et gode. Den som ikke fulgte den, ville alle se på som en stor dåre.

Hvor tåpelig er det da ikke å la det komme an på den siste muligheten i det åndelige, når det gjelder ens egen frelse! Å ville bli liggende i ro under Guds vrede her og først der borte spørre etter hans nåde! Å ville bli værende her, tynget av synden og den onde samvittigheten, og først der borte bli fri fra det! Å leve her som et helvetes barn og først der borte ville bli et himmelens barn! Å, for en dårskap! Å, for en blindhet!

Men det stakkars mennesket er allerede så vant til syndens elendighet at det ikke lenger bryr seg om den. Ja, synden er blitt dets kjæledegge, som det steller og pleier, og som det bare nødig vil skilles fra. Akk, mennesket er blitt en så bitter fiende av Gud at det vil vente med å søke ham så lenge det på noen måte er mulig.

Selv om man fortsatt kunne vende seg til Gud i evigheten, ville det være ytterst tåpelig å vente til da. Men nå er det uendelig mye mer tåpelig, ja, rent vanvidd, når et menneske ikke vil sørge for sin sjels frelse og søke Guds nåde her – for med døden er nådetiden slutt for evig.

Det første som denne fullstendig håpløse utsikten i evigheten kaller til, er derfor dette: at hver den som ennå ikke er i nåde hos Gud, i all hast søker hans nåde. Tenk på det, kjære tilhører: Den ubarmhjertige tjeneren, som ifølge Kristus i teksten vår skyldte sin herre den umulige summen av ti tusen talenter, er mennesket.

Også du skylder Gud så mye ved de utallige syndene du har gjort mot hvert av de hellige ti bud i tanker, fakter, ord og gjerninger. Også med deg har Gud holdt regnskap så ofte – så ofte som han har latt sitt ord forkynne for deg, og så ofte som du i samvittigheten er blitt overbevist om at du er en synder. Også over deg er dommen for lenge siden falt, slik som over den ubarmhjertige tjeneren.

Men har du også allerede kastet deg ned for din Gud og konge og ropt til ham om tålmodighet og nåde? Har du allerede ærlig bekjent hele din syndeskyld for Gud? Har du allerede innrømmet for ham at hele ditt hjerte er fordervet og hele ditt liv fortapt?

Er du så endelig kommet til tro på at Gud har hatt medynk også med deg, og at han for Kristi skyld også har ettergitt deg hele den store gjelden din? Og faller du fortsatt slik ned for Gud hver dag, bekjenner synden din for ham med et sønderknust hjerte og ber om hans nåde?

Eller har du kanskje ment at du hittil ikke har hatt tid til dette? Regnet du kanskje andre ting for viktigere og mer nødvendige? Har du først måttet få orden på dine timelige regnskaper, eller nyte verden, eller til og med bli rik, eller først tjene en viss yndlingssynd en tid? Har du derfor gang på gang utsatt å søke Guds nåde for alvor, så du fortsatt er uviss om hvordan det står til med regnskapet ditt?

Akk, kjære tilhører, hva venter du på? Tenker du ikke på hvilken forferdelig fare du er i? Kan ikke døden en dag plutselig overraske deg, like så vel som den har overrasket så mange andre? Hvordan skal det da gå med din sjel? Da er nådetiden din slutt for alltid. Har du vært bundet på jorden, skal du også være bundet i himmelen. Er syndene dine blitt holdt fast på jorden, skal de også bli holdt fast der borte. Der borte skal ikke angeren din og de hete tårene dine bevege Guds hjerte.

For der borte bryter gjengjeldelsens og rettferdighetens dag fram. Akk, hvordan skal du ikke da rope ve over deg selv! Her kunne du så lett finne nåde; du trengte bare å sukke etter den. Men der borte kan du rope om nåde i all evighet og likevel bare få høre den forferdelige røsten: «Betal meg det du skylder meg!»

Kjære tilhører, om ingenting kan få deg til å se alt annet som bisak og fremfor alt sørge for din sjel og søke Guds nåde, så skulle i alle fall dette få deg til det: Bare den korte tiden i denne verden er gitt deg. Og har du ikke søkt og funnet nåde i den, må du for evig bli uten nåde.

Men, mine kjære, denne håpløse utsikten i evigheten kaller ikke bare dem som ennå er uten tro, til å søke Guds nåde. Den er også en virkelig inntrengende

preken for dem som allerede har funnet nåden: Den kaller dem til å våke over seg selv, så de ikke mister skatten sin igjen.

Også dette viser Herren Kristus oss i lignelsen vår. Den ubarmhjertige tjeneren hadde fått gjelden sin ettergitt da han ydmykt ba sin herre om tålmodighet. Men da han glemte den barmhjertigheten han hadde fått, og viste seg ubarmhjertig mot medtjeneren sin, tok herren nådeløftet sitt tilbake. Han ble igjen vred på ham og kastet ham i evig fengsel.

For en advarsel for dere, dere benådede kristne! Like lett som Gud har latt seg bevege til å tilgi dere alle syndene deres, like lett kan hans nåde vende seg bort fra dere igjen og bli forvandlet til vrede når dere faller tilbake i de syndene som var tilgitt dere.

Dere kan ha vært rettskafne kristne i lang tid. Men lar dere de tilgitte syndene herske over dere igjen, skal ingen av de rettferdige gjerningene dere har gjort, bli husket, slik det står hos profeten Esekiel (Esek 18,24). Da fører Gud igjen gjelden opp på dere. Og dør dere i en slik tilstand, er sjelen deres fortapt og kronen deres tapt.

Akk, du falne kristne, når du utsetter omvendelsen din, så trøst deg ikke med at du jo alltid kan omvende deg igjen i tide. Det er nok sant: Så lenge du fortsatt lever i nådetiden, står også nådens dør åpen for deg.

Men nå blir du innbudt til omvendelse, og du vil ikke stå opp og komme. Hvem har da forsikret deg om at døden ikke en dag plutselig kan overraske deg og uventet rive deg bort til Guds domstol midt i syndene dine?

Når du nå sier med den rike mannen: «Sjel! … Slå deg til ro – et, drikk, vær glad!» – hvem går da god for at du ikke også må høre den røsten han hørte: «Du dåre! I denne natt kreves din sjel av deg» (Luk 12,19–20)? Tenker du da ikke på at de falne der borte ikke kan reise seg igjen, at de ubotferdige ikke kan omvende seg, og at de dømte ikke kan bli benådet?

Akk, mine dyrebare, måtte det derfor ikke være noen blant oss som vil spøke med Guds nåde! Måtte hver og en vandre med frykt i denne verden og til slutt gå inn med glede i den andre verden! Måtte hver og en i tide beskikke sitt hus ved sann bot, og så vandre i nåden helt til enden, i ivrig bønn, tro årvåkenhet og alvorlig kamp! Måtte han til sist dø salig i nåden og gjennom døden gå inn til en evighet som er herlig over all beskrivelse! Det hjelpe oss Jesus Kristus! Amen!

Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag

Matt 22,15–22

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred gjennom kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

I ham, vår trofaste Frelser, hjertelig elskede tilhørere!

Kristendommen er en tro for alle tider og for alle mennesker. Derfor er den slik at en kan leve den ut – altså være en kristen og bli salig – i alle land, under alle slags statsformer, i enhver stand, i ethvert kall, i enhver alder og under alle forhold.

Ingen kan si at han er stilt slik at han må gjøre noe ukristelig. Kristi rike er ikke et rike av denne verden. Det er et usynlig, himmelsk rike i menneskenes hjerter og sjeler. Det velter ikke noe jordisk rike, men det kan heller ikke bli veltet av noe jordisk rike. Kristus kan styre sine kristne like godt i et monarki som i en fristat.

Men selv om dette er sant, kan ingen nekte for at det i vår tid er en stor velgjerning for oss å få bo i denne store, herlige fristaten og ikke i et av Tysklands monarkier. For selv om vi også i vårt gamle fedreland kunne være kristne og bli salige like godt, har vi her visse kirkelige fordeler som vi må regne som en dyrebar gave fra vår Gud.

Dessverre hører en nå knapt om en eneste monark i hele verden som gir de kristne full frihet til å dyrke Gud etter hans rene ord. I nesten alle fyrstestater tvinger myndighetene falske lærere og falske bøker på de kristne i kirker og skoler. De får befaling om å ordne den offentlige gudstjenesten og barnas undervisning, ikke etter Guds rene ord, men etter det deres menneskelige overordnede mener.

Eller de blir pålagt å gå sammen med slike som forvrenger og forfalsker Guds ord i mange viktige trosartikler, også i kirke og gudstjeneste – stikk i strid med det. (*Utgiverens merknad: Dette sikter til den foreningen av lutheranere og reformerte i den såkalte evangeliske, unerte kirke som de prøyssiske fyrstene i dette århundret prøvde å få i stand, ofte med makt. Når forfatteren klager over hvordan fyrstene forholder seg til kirken, må en for øvrig huske at han er tysker og selv utvandret til Amerika av samvittighetsgrunner. Ellers viser vi til innledningen i denne utgaven og til Walthers levnetsløp, som er tatt med der.*)

Derfor sukker mange tusen kristne i andre land under dette forferdelige samvittighetstvanget. De lengter etter å bli fri fra det tunge kirkelige åket. De ønsker seg hyrder etter Guds hjerte, som kan føre dem på det rene ordets beitemark, og lærere som tidlig kan gi barna deres evangeliets uforfalskede melk. Men forgjeves!

Å, hvor godt har ikke vi det, vi som har funnet et nytt hjem her! Her kan vi bruke nådemidlene rent og rikelig, uten forstyrrelse og hindring, og her kan vi ordne kirke og skole helt etter Guds ord. Å, hvor godt har ikke vi det, vi som her ikke er henvist til lærere som forkynner en trøsteløs menneskelære i stedet for Guds råd til vår frelse!

Å, hvor godt har ikke vi det, vi som ikke trenger å overlate barna våre til menn som allerede forgifter de unge hjertene deres med vantroens pest! Her er de kristne stilt slik at de bare mangler Guds ord når de selv ikke vil ha det – når de forakter det og frivillig overgir seg enten til vantro folk som tjener sin egen buk, eller til gjerningshellige svermere. Her er vi frie; det store valget ligger i vår egen hånd.

Men hvor herlig friheten her enn er, og hvor store fordeler den enn kan gi sanne og ivrige kristne, så misbruker de fleste den like ofte og like uforsvarlig – til sin egen undergang.

Ikke så få bytter lettsindig og forherdet bort troen sin sammen med fedrelandet. Den store mengden mener at her er de fri for all underdanighet under Gud, fri for religion, fri for kirke og gudstjeneste, fri for lydighet mot foreldre og øvrighet – ja, fri for all tukt og orden. Det de søker her, er en frihet som ikke er annet enn frekkhet og den skammeligste trelldom under lidenskapene – en slavetjeneste under synden.

Riktignok blir ingen her tvunget til å spille hykler. Den som forakter Gud og hans ord i hjertet, kan her også gjøre det med tungen og i gjerning uten å bli straffet. Den som ikke vil bøye seg under Guds nådesepter, kan her uhindret stenge seg ute fra Guds nåderike også i det ytre. I den forstand kan han være fri for Gud – fri for hans nåde og fri for hans frelse.

Men Gud er og blir likevel konge også her, tross alt dette. Hans trone er bygd også over denne fristaten. Hans allmektige hånd når også over verdenshavet, helt til jordens ytterste grenser. Ingen skapning kan utvandre fra hans maktrike. Hans hellige lover gjelder også her, og den som bryter dem, rammes også her av truslene hans.

Også her gjelder det ordet som Kristus en gang sa, slik vi hører i dagens evangelium: «Gi keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er.» Om dette vil jeg nå tale til dere.

> Da gikk fariseerne bort og rådslo om hvordan de kunne fange ham i ord. De sendte disiplene sine til ham sammen med herodianerne, og lot dem si: Mester, vi vet at du er sannferdig, og du lærer Guds vei i sannhet. Du bryr deg ikke om hva noen sier, for du gjør ikke forskjell på folk. Si oss hva du mener: Er det tillatt å gi keiseren skatt, eller er det ikke?
> Men Jesus merket deres ondskap og sa: Hvorfor frister dere meg, dere hyklere? Vis meg mynten som skatten betales med! De rakte ham en denar. Og han sier

til dem: Hvem har sitt bilde og sin påskrift her? De sier til ham: Keiseren. Da sier han til dem: Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er! Da de hørte dette, undret de seg, og de forlot ham og gikk bort.

La oss nå, mine tilhørere, stanse ved det viktigste ordet Kristus sier i evangeliet vi har lest, og tenke over at Kristi befaling «Gi keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er» har sin uforanderlige gyldighet også i vårt nye fedreland. Vi ser på to ting: For det første befalingen «Gi keiseren det som keiserens er», og for det andre befalingen «Gi Gud det som Guds er».

Herre, vår hersker, du som blir tilbedt av alle troner, herredømmer og makter i himmelen! Du har ordnet det slik at engel skal tjene erkeengel og menneske tjene menneske, og ved ditt evige ord har du stadfestet denne hellige ordningen din i himmelen og på jorden. Hjelp oss så vi ikke setter oss opp mot deg, men tjener deg i ydmykhet og underordner oss dem som står i ditt sted på jorden, til ære for ditt navn og til vår frelse. Velsign nå ditt hellige ord ved din nåde og sannhet, så det kan skje. Amen.

I. «Gi keiseren det som keiserens er»

Mine tilhørere, Kristi befaling «Gi keiseren det som keiserens er» ser ikke ut til å stå i Bibelen for oss her. Vi lever jo i en fristat, der ingen keiser, konge eller fyrste har noen som helst makt over statens borgere og undersåtter. Men det ser bare slik ut. Når vi tolker ordet rett, vil vi se at det gjelder både oss og alle mennesker i verden.

Det er med dette ordet som med det sjette bud: «Du skal ikke bryte ekteskapet.» Etter ordlyden kan det se ut som om dette budet ikke angår en stor del av menneskene, nemlig de ugifte.

Men av Luthers utmerkede forklaring – «Vi skal frykte og elske Gud, så vi lever et rent og ærbart liv i ord og gjerning» – ser vi tydelig at det sjette bud er gitt til alle mennesker, enten de er gift eller ikke. Slik angår også Kristi bud «Gi keiseren det som keiserens er» alle mennesker, enten de har slått seg ned under en keiser eller i en fri republikk.

Vi må nemlig merke oss dette: Jødene hadde den falske troen at når Messias kom, ville han ikke bare fri dem fra den romerske keiserens åk. Han skulle gjøre alle jøder til herrer over verden og legge alle andre folkeslag på jorden under dem. Da skulle hver og en være herre, og all underordning skulle være slutt blant jødene.

Men Jesus sto fram i Judea og sa at han var Messias. Likevel vandret han så fattig, så ringe og så lite mektig, og han gjorde ikke det minste for å fri jødene fra romernes politiske trykk.

Derfor tok mange anstøt av ham og ville ikke godta Jesus som den rette Messias. Særlig gjaldt det fariseerne. Som vi hører i evangeliet vårt, la de en gang dette spørsmålet fram for Kristus for å friste ham: «Er det tillatt å gi keiseren skatt, eller er det ikke?»

De tenkte: Sier Jesus nei, kan vi anklage ham for opprør hos de romerske myndighetene. Sier han ja, kan vi bevise for folket vårt at han umulig kan være den rette, lovede Messias. «Men Jesus merket deres ondskap og sa: Hvorfor

frister dere meg, dere hyklere? Vis meg mynten som skatten betales med! De rakte ham en denar. Og han sier til dem: Hvem har sitt bilde og sin påskrift her? De sier til ham: Keiseren. Da sier han til dem: Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!»

Med dette ville Kristus si: Har dere keiserens skattemynt i landet deres, så viser dere jo at dere er keiserens undersåtter, og at han er den øvrigheten som hersker over dere. Gi derfor også keiseren det som keiserens er. Styrer han landet deres, så gi ham de skattene, den lydigheten og den æren han har krav på.

Tenker vi nå over hva som fikk Kristus til å si «Gi keiseren det som keiserens er», og i hvilken sammenheng ordene står, ser vi tydelig at han ikke bare ville innskjerpe lydighet mot en enerådende fyrste. Han ville uttale den allmenne sannheten at han som Messias ikke var kommet for å oppheve Guds ordninger blant menneskene. De som trodde på ham, var derfor slett ikke fritatt for å lyde enhver som etter Guds ordning i hans maktrike hadde rett til å befale over dem.

Etter dette er det klart at Kristi befaling «Gi keiseren det som keiserens er» har sin uforanderlige gyldighet også i vårt nye fedreland. For Guds ordninger gjelder også i denne fristaten; heller ikke her er vi alle hverandres likemenn.

For det første finnes det også her øvrighet i land og by, som overalt ellers. Uten den kan jo ingen stat bestå. Uten den ville eiendommen vår være uten vern, vi ville ikke kunne sove trygt om natten, og vi ville ikke være sikre på livet et eneste øyeblikk. Ja, da ville fristaten vår være uten frihet, eller friheten ville ikke være annet enn det farligste og mest ødeleggende onde i landet. Derfor roper Kristus til oss også i vår frie republikk: «Gi da keiseren det som keiserens er!»

Øvrigheten vår her er riktignok innsatt etter hele folkets høyeste vilje, og den står til ansvar overfor folket. Likevel er den Guds innstiftelse og Guds tjener. Gud selv har lagt sverdet til vern og gjengjeldelse og rettferdighetens vektskål i hånden på den. Derfor skal lovene dens være hellige og ukrenkelige for oss, befalingene dens skal for oss være Guds befalinger, og ordningene dens Guds ordninger. Med glede skal vi betale de skattene den legger på oss.

Slik blir ikke bare denne velgjørende innstiftelsen holdt oppe, men også Guds hellige vilje oppfylt. Ja, med glede skal vi være rede til å ofre til og med livet når øvrigheten kaller oss ut i felten mot landets fiender for å verne det felles beste.

Heller ikke her er det en liten synd å trosse og bryte befalingene fra den rettmessige regjeringen vi selv har satt over oss. Det er heller ingen liten synd å snyte den for toll og skatter eller å bryte forordningene dens i noen som helst handel og virksomhet – forordninger som Gud har stadfestet. Vil vi være kristne, må vi derfor også her handle med god samvittighet etter Kristi ord: «Gi da keiseren det som keiserens er.» Det vil si: Gi øvrigheten, hvem den så er, det den har krav på.

Eller som den hellige apostel sier i Rom 13: «Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg. For det er ikke øvrighet uten av Gud, men de som finnes, er innsatt av Gud. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot. Men de som står imot, skal få sin dom. … Den bærer jo ikke sverdet for ingenting. For den er Guds tjener, en hevner til straff over den som

gjør det onde. … Gi alle det dere skylder dem: skatt til dem som har krav på skatt, toll til dem som har rett til toll, frykt til dem som skal fryktes, ære til dem som bør æres.»

Men ikke bare by og land – også hvert hus og hver familie har sitt overhode, som Gud selv har satt inn. Guds ord stadfester tydelig foreldrenes myndighet når det sier: «Dere barn: Vær lydige mot deres foreldre, i Herren! For dette er rett. Hedre din far og din mor! Det er det første av budene som det er knyttet løfte til – for at det må gå deg godt, og du må leve lenge i landet» (Ef 6,1–3).

Guds ord stadfester videre tydelig husfarens og husmorens myndighet når det sier: «Dere tjenere: Vær lydige mot deres jordiske herrer, med respekt og aktelse av et oppriktig hjerte, som mot Kristus selv. Vær ikke øyentjenere som bare vil gjøre mennesker til lags, men som Kristi tjenere» (Ef 6,5–6).

Endelig stadfester Guds ord tydelig mannens myndighet over kvinnen når det sier: «Dere hustruer: Underordne dere under deres egne menn som under Herren. For mannen er kvinnens hode, likesom også Kristus er menighetens hode – han som er sitt legemes frelser. Men likesom menigheten underordner seg under Kristus, så skal også hustruene underordne seg under sine menn i alle ting» (Ef 5,22–24). Av dette ser vi at Kristi ord «Gi keiseren det som keiserens er» skal stå skrevet over dørene i alle hus og alle familiers stuer.

Å, legg nå merke til dette, dere sønner og døtre! Dere bor riktignok her i en fristat. Her gir menneskene dere stor frihet, og særlig når dere er blitt myndige, fritar de dere også for lydighet mot far og mor.

Men Guds ord lyder annerledes. Vil dere være Guds barn og ha hans nåde, må dere fortsette å være lydige, takknemlige og ydmyke barn til dere dør. La dere ikke rive med av den store flokken av barn som ikke holder foreldrene sine hellige, som ikke spør etter deres befalinger og råd, og som forlater far og mor og ikke tjener dem i alderdommen, slik foreldrene tjente dem i ungdommen. Slike barn er usalige; de er ikke i Guds nåderike.

Ja, alle deres veier er og blir forbannet i tid og evighet, hvis de ikke vender om i ydmykhet og bot og søker nåde hos sine jordiske foreldre og sin himmelske Far.

Tenk også på dette, dere sønner og døtre: Foreldrene deres er kanskje svake. Kanskje lar de det gå ustraffet at dere ikke ærer dem som Guds hellige stedfortredere, og ikke lyder og tjener dem i barnlig ydmykhet. Men at foreldrene deres er så ettergivende, vil ikke være noen unnskyldning for dere når dagen kommer. Det er Gud dere forakter i dem.

Derfor er det også Gud som vil kreve sin ære og hevne det forferdelig at dere har foraktet det hellige båndet han har knyttet. Hedre derfor far og mor, for dette er det første bud som det er knyttet løfte til: for at det må gå deg godt, og du må leve lenge i landet.

Men legg også merke til dette, dere tjenere og tjenestepiker: Hvem dere enn tjener, så tjener dere ikke bare mennesker, men Kristus selv. Frelseren deres lar seg tjene av dere gjennom husfaren og husmoren deres. Tro meg derfor: Tjener dere dem bare for pengenes skyld, er hele tjenesten deres syndig, forkastelig og fordømmelig for Gud, hvor tung den enn er. Akk, altfor mange unge folk viser at de ikke tjener for Guds skyld.

For når det er stor nød i et hus og tungt arbeid, men ikke høy lønn, finner den hardt prøvde husfaren verken tjener eller tjenestepike. Og er det bare noe lite i huset som ikke behager dem – er husfaren og husmoren bare litt sære – så forlater de dem troløst og bryr seg ikke om det er til gagn eller skade for husbonden.

Å, dere som tjener slik, hvor langt er dere ikke ennå fra den sanne kristendom! Dere har allerede fått lønnen deres her. Sannelig, hvis dere ikke omvender dere og i tjenesten deres lærer å se bare til Kristus og for hans skyld villig og ydmykt bære også tunge byrder, da skal Gud en gang rope til dere: «Jeg kjenner dere ikke», dere utro tjenere, dere pengegriske piker, «vik bort fra meg» for evig, «dere som gjorde mot loven!»

Men legg endelig også merke til dette, dere hustruer! Ved Herrens alter har dere lovet ektefellen deres å elske ham av hjertet, å gi omsorgsfullt akt på hans ønsker og vink og å være en medhjelp for ham, en som ikke skal gjøre livet tungt for ham, men lett.

Men dere har også lovet å være ham underdanige som deres overhode etter Guds hellige ordning, og å ære og frykte ham som Guds bilde og ære. Kom ikke for Gud med den unnskyldningen at mannen deres er så svak, så godslig og ettergivende at han lar dere herske over ham – med list, smiger eller overtalelseskunst, eller til og med med vrede og krangel. Selv mannen deres kan ikke kaste fra seg det septeret Gud har gitt ham i hånden, for mannens myndighet er Guds ordning.

Spott og skam derfor over en hustru som forstår å sette sin vilje igjennom og bryte sin manns vilje! Hun vender opp ned på Guds hellige ordning. Hun blir en skamplett blant de kristne kvinnene og noe de hellige englene forakter. En gang skal hun gjøre tungt regnskap for ham som innstiftet den ordningen hun så frekt snudde på hodet. Den som har ører, han høre!

II. «Gi Gud det som Guds er»

Nå har vi sett hvordan Kristi ord «Gi keiseren det som keiserens er» gjelder oss også i dette frie landet. La oss så for det andre tenke over hvordan Kristi andre ord, «Gi Gud det som Guds er», fremdeles har full gyldighet den dag i dag.

Kristus hadde svært viktige grunner til å føye de siste ordene til de første. For ikke så få vil nok gi hver det som hans er, men de tenker ikke på gjelden de står i til Gud, den Høyeste.

Mange mener at når de er ærbare borgere, lydige barn og gode husfolk, mangler de ikke noe av det en kan kreve av dem. Da er de gode kristne og sikre på å bli salige. Det er heller ikke få som lar seg holde borte fra å tjene Gud på grunn av de forholdene de står i overfor mennesker. De holder seg til grunnsetningen: Herretjeneste går foran gudstjeneste.

Alt dette motsier Kristus med ordene han føyde til: «og Gud det som Guds er». Disse viktige ordene lærer oss at det skal mer til for å være en kristen enn at et menneske bare lever ærbart for verden og står uten lyte i menneskers øyne. De sier oss at vil vi en gang komme til Gud, må vi gi Gud alt det som hører ham til.

Men hva hører Gud til? Alt det vi er og har, tilhører Gud. Han eier legemet vårt og sjelen vår, hjertet vårt, livet vårt, kreftene våre, gleden vår og æren vår – kort sagt alt. For han er alle tings Skaper og alle tings Herre, den kilden som alt strømmer ut fra, og som alt igjen må strømme tilbake til.

Hvem skulle nå kunne tro at den Høyeste har mindre rett over oss og færre krav på oss i et såkalt fritt land enn andre steder? Sannelig ingen. Så la meg da spørre dere, kjære tilhørere: Har dere allerede gitt Gud det som Guds er?

Hvem lever dere for? Lever dere ikke lenger for dere selv, men for deres Gud alene? Er det virkelig deres oppriktige mening å bruke hver time av livet til Guds ære? Tror dere virkelig at dere egentlig ikke har annet å gjøre i denne verden enn å ære Gud i alt? Er dette målet dere jager mot? Er det dette all omsorgen deres gjelder? Er dette punktet der alle ønskene, all lengselen og alt dere strever etter, møtes?

Tenk over det: Av naturen lever hvert menneske for seg selv. Av naturen bærer hvert menneske et visst fiendskap mot Gud i hjertet. Av naturen søker nemlig hvert menneske sin ro og sitt hjertes tilfredshet i verden, i dens goder, gleder og æresposter.

Men når mennesket ved Guds ord og Den Hellige Ånds opplysning i sannhet lærer å kjenne Kristus og hans nåde og frelse, da skjer det en stor forandring med ham. Da går han helt ut av seg selv og kjenner Gud som sitt høyeste gode. Og han søker stadig større salighet i å bli helt forent med Gud og gi seg til ham som et offer.

Hvem blant oss har allerede erfart denne forandringen i hjertet? Hvem blant oss henger ikke lenger med hjertet ved denne verdens gleder og goder, så han uten å lyve kan si med Asaf: «Hvem har jeg ellers i himmelen? Når jeg bare har deg, begjærer jeg ikke noe på jorden» (Sal 73,25)?

Hvem av oss sier i hjertet når han blir rost og æret: «Ikke oss, Herre, ikke oss, men ditt navn gi du ære» (Sal 115,1)? Å, la ingen stole på at han gir hver det som hans er, når han ennå ikke gir Gud hele sitt hjerte og alt sammen med det! For Kristus sier ikke bare: «Gi keiseren det som keiserens er», men også: «og Gud det som Guds er».

Her sier kanskje noen: Jeg ville nok gjerne tjene Gud av hele mitt hjerte, men jeg står i en slik tjeneste at jeg bare har med ugudelige å gjøre. Og jeg må arbeide så uavbrutt hele dagen at jeg får tenkt lite på Gud og frelsen. En annen sier kanskje: Jeg ville gjerne være en ivrig kristen, men jeg har foreldre, en hustru eller en mann som elsker verden, og som jeg må gi etter for og gjøre til lags i mange ting.

Dere som unnskylder dere slik, hør hva Kristus sier et annet sted, til forklaring av teksten vår: «La de døde begrave sine døde» (Matt 8,22). «Om noen kommer til meg, og ikke hater sin far og mor og kone og sine barn og brødre og søstre, ja, også sitt eget liv, da kan han ikke være min disippel» (Luk 14,26). «Den som elsker far eller mor mer enn meg, er meg ikke verd. Den som elsker sønn eller datter mer enn meg, er meg ikke verd» (Matt 10,37).

Se, mine kjære, det må komme til et brudd. Vil vi en gang komme til Gud, må vi allerede her forlate alt, gå ut fra verden og fra oss selv og gi oss helt til Gud.

Å, den som hittil enten slett ikke har brydd seg om Gud eller ennå har delt hjertet sitt mellom ham og en eller annen skapning, han må nå endelig rive seg løs! Ellers kommer han likevel ikke til ro, og en gang heller ikke til Gud. Med all sin ytre kristendom vil han til slutt se at han er blitt bedratt.

Men den som allerede hviler i Gud ved troen, er allerede her salig i Gud. Han har allerede her den freden som denne verden ikke kan gi, en fred som overgår all forstand. Hjertet hans er fullt av trøst og håp. Og til sist, i døden, åpner Gud for ham den evige fredens boliger og lar ham gå inn til fullkommen herlighet og salighet fra evighet til evighet. Amen.

Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag

Matt 9,18–26

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Jesus Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Ingen lære i Den hellige skrift vekker mer motstand i verden enn denne: at mennesket blir rettferdig og salig for Gud ene og alene ved troen, og at enhver som ikke tror, av den grunn skal bli fordømt.

Folk tenker: Hvilken verdi kan det gi et menneske eller ta fra ham om han tror eller ikke tror noen hemmelighetsfulle læresetninger som strider mot fornuften? Hvorfor skulle Gud en gang bry seg om hva et menneske har trodd? Hos Gud vil spørsmålet heller være: Hvordan har du levd?

Gud er jo i alle fall en rettferdig Gud som ikke gjør forskjell på folk. Derfor er det utenkelig at han skulle ta et dårlig menneske inn i himmelen fordi det har trodd alt som står i Bibelen, og at han på den andre siden skulle støte et dydig og edelt menneske bort for evig fordi det ikke har kunnet tro alt.

I alle religioner, sier folk, roper en til mennesket: Tro, så blir du salig! Den jødiske rabbien krever tro på sin Talmud, brahminen på sin Veda, muhammedaneren på sin Koran, den hedenske avgudspresten på sine hellige sagn og den kristne på sin Bibel. Og blant de kristne finnes det igjen utallige partier, og hvert av dem sier: Tro det vi tror, så blir du salig.

Hvem skal da avgjøre hvilken tro som er den rette? Den beste veien ut av denne labyrinten er åpenbart denne: Enhver får tro hva han vil; alt kommer an på hvordan en lever. Fører et menneske et godt liv, kan han være og tro hva han vil – enten han er jøde eller muselmann, hedning eller kristen, bibeltroende eller fornufttroende, gudsdyrker eller ateist – han blir likevel salig. (*Utgiverens merknad: Veda er brahmadyrkernes «hellige skrift».*)

Derfor bør hver og en alltid bli i den religionen han er født i, sier de. De forskjellige trosbekjennelsene og religionene er bare forskjellige former for den ene sanne gudstjenesten, bare forskjellige veier som alle fører til himmelen.

I himmelen skal en en gang se hvor tåpelig det har vært å strides om hvilken tro som er den rette, og å forakte og forkaste noen som helst tro.

Der vil Gud rope til hedningen, jøden, muhammedaneren og den kristne: Dere er alle mine barn; dere har bare gitt meg forskjellige navn. Den kristne kalte meg Kristus, jøden Jehova, hinduen Brahma, muhammedaneren Allah, indianeren «den store ånd». Én kalte meg naturen eller solen, månen og stjernene, en annen fornuften. Dere har alle æret meg. Forson dere derfor endelig, rekk hverandre broderhånden; her er det ingen strid lenger. Da vil alle til slutt, mener de, synge i kor: «Vi tror alle på én Gud.»

Denne troen har nå tatt flere hjerter i besittelse enn en skulle tro. Det er vantroen i all sin nakenhet. For den som tror at all slags tro er like god, regner ingen tro i verden for sann. Han regner all tro som dårskap og innbilning, og tror altså i grunnen ingenting. – Hvem skulle trodd, mine kjære, at det noen gang ville komme så langt i kristenheten?

Men så langt måtte det komme, slik Den hellige skrift selv har sagt på forhånd. For den sier om den siste tid: «De tok ikke imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten» (2 Tess 2,10–12). Og: «Denne verdens gud har forblindet de vantros sinn, så de ikke ser lyset fra evangeliet om Kristi herlighet, han som er Guds bilde» (2 Kor 4,4).

Når så mange i dag står så sterkt imot læren om at troen på Kristus gjør salig, er altså hovedårsaken denne: De er så forblindet at de aldri har lært å kjenne hva den sanne kristne tro egentlig er. For hvis kristentroen ikke var annet enn en død overbevisning om at visse hemmelighetsfulle læresetninger er sanne, og et menneske kunne ha den og likevel være ugudelig og bli i syndene sine, da kunne en nok komme på den tanken at det var likegyldig om en hadde den kristne eller den jødiske, den hedenske eller den tyrkiske tro.

Men, mine kjære, den sanne tro som Den hellige skrift lover saligheten, er noe helt annet. Denne troen har så stor kraft at den forvandler det mennesket som bærer den i hjertet, og gjør ham til et helt nytt menneske som sannelig fører et gudfryktig liv. Ja, det som ingenting i verden kan virke i et menneske, det virker troen. Og denne store kraften i den sanne tro skal vi nå lære av dagens evangelium.

> Mens han talte dette til dem, se, da kom en synagogeforstander og falt ned for ham og sa: Min datter er nettopp død, men kom og legg din hånd på henne, så vil hun leve. Jesus sto opp og fulgte ham, og disiplene gikk med.
>
> Og se, en kvinne som hadde lidd av blødninger i tolv år, kom bakfra og rørte ved minnedusken på kappen hans. For hun sa ved seg selv: Om jeg bare får røre ved kappen hans, så blir jeg helbredet. Men Jesus vendte seg om, og da han så henne, sa han: Vær frimodig, datter! Din tro har frelst deg. Og kvinnen ble frisk fra samme stund.
>
> Og da Jesus kom til synagogeforstanderens hus og så fløytespillerne og den larmende hopen, sa han: Gå bort! Piken er ikke død, hun sover. Men de bare lo av ham. Men da folkehopen var drevet ut, gikk han inn og tok piken ved hånden, og hun reiste seg opp. Og ryktet om dette spredte seg over hele landet der omkring.

I evangeliet som er lest, mine kjære, blir troens kraft stilt fram for oss i to eksempler: først i en kvinne som ble helbredet ved sin tro, og så i en mann som het Jaïrus, og som ved sin tro fikk beholde sin datter i live, enda hun allerede var død. La meg derfor nå tale til dere om den sanne tros store kraft: 1. hvilken stor kraft den sanne tro har, og 2. hvorfor troen har denne store kraften.

O Herre Jesus, du som byr hele verden å tro på ditt evangelium og lover å gjøre alle syndere salige ved det – la også oss få erfare troens store, salige kraft. Ta bort fra vårt hjerte alt som kunne stanse eller hindre dette nådeverket i oss. Og der du allerede har begynt det, la det bli stadig større, sterkere og mektigere, så hele verden med undring kan se troens guddommelige seierskraft, og slik også bli lokket og dratt til å tro på deg. Herre, vi tror fast at du vil velsigne oss slik. Deg være lov og pris i evighet. Amen.

I. Hvilken stor kraft den sanne tro har

Det er en svært vanlig mening, mine kjære, at ingenting i verden er lettere enn å tro, og at troen alene ikke kan hjelpe noe menneske. Den blir først god og nyttig, mener man, når mennesket i tillegg gjør gode gjerninger.

Men den som tenker slik, vet ennå ikke hva det vil si å tro, selv om han kanskje innbiller seg at han lenge har stått i troen. Å si «jeg tror» med munnen er nok lett, og en slik munntro har sannelig ingen nyttig kraft og virkning. Ja, den gjør heller mennesket kraftløst og falskt trygt og styrter ham bare enda dypere i synd og fordervelse.

Men hvilken stor og underfull kraft hjertets sanne tro har, det ser vi blant annet av dagens evangelium. Der blir det for det første fortalt om en kvinne som i tolv år hadde lidd av blødninger. Ifølge Markus hadde hun lidd mye under mange leger og brukt opp alt hun eide, uten å finne helbredelse eller så mye som lindring. Ja, til tross for alle legemidlene var det bare blitt verre med henne (Mark 5,26).

Da denne kvinnen hørte at Kristus var kommet til byen hennes, trodde hun fast at denne mannen, som allerede hadde hjulpet så mange, sikkert også ville hjelpe henne. Hun tviler så lite at hun tenker: Får jeg bare røre ved kanten av kappen hans, så blir jeg frisk.

Og hva gjør hun? Kristus er akkurat da omgitt av en stor, tett folkemengde, men hun trenger seg gjennom og rører med skjelvende hånd ved kanten av kappen hans. Og hva skjer? I samme øyeblikk er hun frisk, og Kristus gir henne attpå til den uttrykkelige forsikringen: «Vær frimodig, datter! Din tro har frelst deg.»

Den samme troens kraft ser vi også hos synagogeforstanderen Jaïrus. Markus har skrevet ned begge hendelsene mer utførlig enn Matteus. Han forteller at da Jaïrus først gikk til Kristus, var datteren ennå ikke død, men lå i dødskampen. Derfor ba han Kristus skynde seg og komme og legge hånden på den døende piken; da ville hun bli frisk (Mark 5,23).

Men underveis ble Kristus oppholdt av kvinnen. Straks etter kom det bud fra Jaïrus' hus om at piken var død, og at de derfor ikke skulle umake Mesteren lenger. Men Kristus sier til Jaïrus: «Frykt ikke, bare tro, så skal hun bli

frelst» (Luk 8,50). Så står Jaïrus fast ved det han har bestemt seg for, og hva skjer? Kristus går inn, tar piken ved hånden og sier: «Talita kumi!» – det betyr: «Pike, jeg sier deg: Stå opp!» (Mark 5,41). Og se, piken blir levende, står opp og går omkring.

Se her, mine kjære, hva troen formår, hvilke underfulle virkninger den har, og hvilken makeløs kraft den viser! For begge undrene – kvinnens helbredelse og oppvekkelsen av synagogeforstanderens datter – tilskriver Kristus uttrykkelig troen hos de to.

Nå vil dere kanskje si: Slikt skjedde en gang, men hvor finner en i vår tid en så kraftig tro?

Til det svarer jeg: Når troen i dag ikke lenger viser denne kraften til å helbrede og vekke opp fra de døde, er det ikke fordi den har mistet denne kraften. Det er fordi enhver tro som ikke skal være overtro, må ha et bestemt guddommelig løfte å holde seg til. De troende i våre dager har ikke lenger løfte om at Gud vil helbrede dem for enhver sykdom, og at han vil vekke opp alle deres døde alt før den ytterste dag. Derfor kan ikke troen nå vise sin kraft i slike ting heller.

Men tenk ikke at troens kraft derfor er mindre nå enn på Kristi tid. Nei, den har fremdeles den samme kraften. Ja, de undrene den sanne tro ennå gjør i våre dager, er usigelig større enn alle de helbredelser og oppvekkelser fra de døde som evangeliehistorien forteller om.

La oss først se på mennesket uten tro, i dets naturlige avmakt. Tenk over dette: Så lenge et menneske ennå ikke står i troen på Kristus, kan han for det første ikke være til behag for Gud, og langt mindre være viss på at han er det.

For så lenge en ennå ikke vet om en har syndenes forlatelse – og det kan ingen vite uten Guds åpenbaring – blir samvittigheten urolig. Den gjør ham stadig bekymret for at Gud er vred på ham for syndenes skyld, og at han må og vil straffe ham. I tillegg vitner også Guds ord tydelig: «Uten tro er det umulig å være til behag for Gud» (Hebr 11,6).

Tenk videre over dette: Så lenge et menneske ennå ikke står i troen, fatter han nok gode forsetter, ja, ofte det ene forsettet etter det andre om å legge av den og den synden og bli bedre. Men det blir bare med forsettene; han gjennomfører dem ikke. Uten tro, bare med naturlige krefter, kan mennesket aldri overvinne synden, og særlig ikke sine kjæresynder. Han kan aldri fornekte verden med dens lyster, goder og ære, og aldri ofre alle gode dager i denne verden for Guds skyld.

Kort sagt: Så lenge et menneske ennå ikke står i troen, vil han aldri komme så langt at han lever for Gud alene og tar like gjerne imot fattigdom som rikdom, skam som ære og ulykke som lykke av Guds hånd.

Så lenge et menneske ennå ikke står i troen, har han høye tanker om verdens herlighet, visdom og makt, og han er ennå redd for verden. Selv en liten nød som rammer ham, kan gjøre ham motløs og lei av livet, ja, få ham til å knurre mot Gud, om ikke med munnen, så i hjertet.

Men hvem kan beskrive alle de herlige, underfulle virkningene som den sanne tro har i et menneske når den begynner å slå rot i hjertet hans! Så snart et menneske begynner å tro, blir Guds tidligere vrede mot ham forvandlet til nåde

og velbehag. Gud i himmelen tilgir ham alle hans synder og erklærer ham for rettferdig, for sitt barn og for en arving til det evige liv.

Og straks befaler han englene sine å følge en slik troende på alle hans veier fra nå av og verne og bevare ham mot all ulykke. Når han sover, skal de leire seg rundt ham som en himmelsk vakt, og når han skal dø, skal de føre sjelen hans i triumf til de himmelske boliger.

Ved troen blir altså mennesket så sterkt at han, som Jakob, selv i kamp med Gud får overtaket og overvinner Gud (1 Mos 32,28). Han har makt til å åpne Guds hjerte for seg, til å lukke helvetes og fordømmelsens porter og åpne himmelens og salighetens porter for seg. Han har makt til å samle de himmelske hærskarer om seg, så de gir ham trygt følge gjennom verden og en gang inn til den himmelske by.

Men troen viser ikke denne herlige kraften uten at den troende merker noe av den. Tvert imot viser den seg, som det står i Hebreerbrevet, som «full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser» (Hebr 11,1). Troen gjør den som har den, guddommelig viss på at han står i nåde hos Gud. Den fyller ham nemlig med Guds fred og gir ham Den Hellige Ånd i hjertet, som pant og innsegl på at han er rettferdiggjort og skal bli salig.

Slik skriver også Paulus: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus» (Rom 5,1). Og et annet sted: «I ham» – nemlig i Kristus – «har også dere, da dere kom til troen, fått til innsegl Den Hellige Ånd, som var lovt, han som er pantet på vår arv, inntil eiendomsfolkets forløsning» (Ef 1,13–14).

Men, mine kjære, nettopp av dette følger enda en virkning av troen: Den skaper et nytt hjerte i mennesket. Den renser ikke bare hjertet for den naturlige kjærligheten til synden og planter i det et oppriktig hat og en avsky mot alt som mishager Gud, og som han har forbudt i sitt ord. Den gir også mennesket kraft til å kjempe alvorlig mot alle synder, til å elske Gud over alle ting som det høyeste gode, og til å finne sin største glede i Gud og i nådefellesskapet med ham.

Den som står i den sanne tro, er en fiende også av sine kjæresynder og står i daglig kamp og strid med dem. Han kan overvinne alt hat mot sine bitreste fiender og dem som har krenket ham. Ja, han kan elske dem av hjertet, helt glemme krenkelsene og gjøre dem alt godt av et velvillig hjerte.

Han kan klare seg uten alt det jordiske som det naturlige mennesket søker sin lykke og sin eneste glede i, og likevel være lykkelig. For Kristi skyld tåler han med glede at folk røver fra ham alle hans timelige goder. For Guds ords skyld bytter han med glede kongens septer mot tiggerstaven og bryr seg ikke om at han blir aktet for ingenting i verden; ja, han er redd for å bli rost og æret. Han er død fra verden. Han gir gjerne avkall på gode dager, timelig velvære og legemlig ro, bare han vet at han står i nåde hos Gud.

Han jager ikke etter å bli rik. Og faller rikdom til ham ved Guds velsignelse, som i søvne, uten at han har jaget etter eller ønsket den, så henger han ikke hjertet ved den. Han søker heller å bruke den til å gjøre godt, tørke de fattiges tårer og fremme utbredelsen av Guds rike.

Troen gjør et menneske så viss i sin sak at han ikke bryr seg om at alle de vise og hellige i denne verden sier ham imot og kaller troen hans dårskap, bedrageri og selvbedrag. Og troen gjør ham så modig at han ikke er redd for hele verden, selv om den larmer og raser mot ham med spott, trusler og forfølgelse. Han er villig til å dø for sin tro til Guds ære, om det trengs.

Med troen i hjertet forlater misjonæren venner og fedreland og alt som er ham kjært og dyrebart i denne verden. Han går ut blant ville horder og ofrer gjerne livets gleder for den gleden å frelse udødelige sjeler og føre dem til sin Frelser. Å, hvilken stor, himmelsk kraft har ikke den foraktede troen!

Vil dere ha eksempler på denne store, beundringsverdige kraften i troen, så gå til Skriften og til den kristne kirkes historie. Der vil dere finne utallige.

Hvilken makt og visshet virket ikke troen hos Noah da han bygde arken, mens hele verden spottet ham som en narr! Hvilken styrke viste ikke troen hos Abraham da han på Guds befaling var villig til å ofre sin eneste sønn, han som løftet hvilte på! Hvilket troens verk uten like var det ikke da de tolv ulærde apostlene gikk ut i all verden for å omvende alle folkeslag til troen på sin korsfestede Herre og Mester!

Hvilken kraft viste ikke troen hos de hellige martyrene! For evangeliets skyld la de med glede hodet under bøddeløksen, steg med glede opp på det brennende bålet, ga med glede legemet og alle lemmene sine til de mest utspekulerte pinsler, sprang med glede ut i kokende olje og lot seg med glede kaste for de glupske dyrene som føde!

Vil dere ha enda flere eksempler på troens kraft, så les det 11. kapitlet i Hebreerbrevet. Der står det til slutt: «Andre igjen måtte tåle hån og hudstrykning, ja, lenker og fengsel. De ble steinet, gjennomsaget, fristet. De døde for sverd. De flakket omkring i saueskinn og geiteskinn, de led nød, hadde trengsel og fikk hard medfart. Verden var dem ikke verd. De streifet omkring i ødemarker og fjelltrakter, og holdt til i grotter og jordhuler» (Hebr 11,36–38).

Se her, mine kjære, den sanne tros store, underfulle kraft! Hva? Skulle dere etter dette ennå kunne mene at en ugudelig kan ha en slik tro? Langt derifra! En hykler kan nok si: «Jeg tror!» Men han vil aldri bevise det i gjerning. For like lite som brann og lys lar seg skille fra ilden, like lite kan et gudfryktig sinn og et hellig liv skilles fra troen.

Vil dere da, når dere hører om denne kraften i troen, ennå si: Det er helt likegyldig om en har troen eller ikke; hva kan troen hjelpe? Visselig ikke! For vantroen er like forskjellig fra troen som syndens trell er fra den som hersker over synden.

Men hvor får troen denne store, herlige kraften fra, spør dere? La meg nå for det andre også vise dere det.

II. Hvorfor troen har denne store kraften

Også det ser vi blant annet tydelig av de eksemplene som dagens evangelium stiller fram for oss. For det første: Hvorfor hadde Jaïrus' tro så stor kraft at den ga hans lille datter livet tilbake? Kraften lå uten tvil i at troen grep Kristi ord: «Frykt ikke, bare tro, så skal hun bli frelst.» Og til det ordet holdt Jaïrus seg.

Derfor var det umulig at det han trodde, ikke skulle skje. For Kristus kan umulig bryte sitt ord og umulig bli en løgner.

Og hvorfor hadde så den blødende kvinnens tro den underfulle kraften at hun i samme øyeblikk ble helbredet for en plage hun hadde hatt i så mange år? Kraften i troen hennes lå uten tvil i at hun, da hun grep kanten av kappen hans, med troen grep Kristus selv og hans løfte om å hjelpe alle elendige som ville ta sin tilflukt til ham. Da kunne det ikke gå annerledes enn at det gikk ut en guddommelig, legende kraft fra ham, slik kvinnen trodde om ham. For Kristus var Guds allmektige Sønn og ville bli kjent og regnet som det.

Her har vi, mine kjære, de sanne grunnene til at troen på Kristus har så stor kraft. Det kommer ikke av at troen er en så stor gjerning at Gud måtte lønne den på en så herlig måte. Det kommer heller ikke av at en ved sin tro skulle kunne skaffe seg noen fortjeneste hos Gud, og bare for troens skyld bli bedre og mer verdig enn andre mennesker. Nei, den som tror på Kristus, er i seg selv en like uverdig synder som det mest ugudelige verdensmennesket og den mest vantro spotter.

Men grunnen til at troen på Kristus gjør så store forandringer i himmelen og på jorden, er denne: Troen griper og tilegner seg Kristi ord, og med dette klesplagget hans griper den Kristus selv. Derfor forvandler den Guds vrede til nåde, derfor redder den synderen fra helvete og åpner himmelen for ham, derfor gjør den rettferdig og salig for Gud, derfor skaper den et nytt hjerte i mennesket og fyller det med Den Hellige Ånd, med hans trøst, hans glede, hans fred, hans kraft og hans visshet.

Troens lys og kraft tilhører egentlig ikke troen selv; det er Kristi eget lys og kraft. En lykt er mørk i seg selv og lyser først når et lys blir tent i den. Slik er også menneskets tro i seg selv noe mørkt. Men fordi den griper Kristus, verdens lys, lyser troen så guddommelig lyst og klart. Derfor står det i Salme 18: «Ja, du lar min lampe skinne! Herren min Gud lyser opp mitt mørke» (Sal 18,29).

Videre er jorden i seg selv kald og ufruktbar, og den blir først varm og fruktbar ved at den vender seg mot solen. Slik er også en troende i seg selv kald i kjærligheten og ufruktbar på gode gjerninger. Men fordi han vender seg til Kristus, nådens sol, og lar ham skinne på seg, blir han ved Kristus brennende i kjærlighet og fruktbar i all god gjerning. Derfor står det i siste kapittel hos profeten Hosea: «Jeg er som en grønn sypress, din frukt kommer fra meg» (Hos 14,9).

Slik blir også det naturlige mennesket i hele Den hellige skrift framstilt som en øde åker som bare bærer ugress, og Guds ord blir kalt såkornet som det nye livet først spirer fram av som en fruktbar plante. Det er nemlig troen som tar imot Ordets såkorn. Derfor kaller også Kristus seg selv vintreet og sine troende druene. For det er troen som binder og forener et menneske med Kristus, slik en drue er forent med vintreet.

Undre dere altså ikke over at troen gjør så store ting. Det er ikke troen selv som gjør dem, men Kristus, som blir grepet ved troen.

Her får dere alle deres dom, dere som riktignok gir dere ut for å ha troen, men som verken kan overvinne dere selv og synden som bor i dere, eller verden

med dens smigrende, søte lokkemidler. Dere har ikke merket noen forandring ved troen deres, men er de samme som før. Hver eneste dag er dere fremdeles overvunne slaver av lidenskapene deres og tilbedere av verden, av dens lyster eller dens blendende rikdom.

Dere tenker nok at dere har tro i fullt mål, og at det bare er helliggjørelsen dere mangler. Men det er omvendt: Dere mangler fremfor alt den sanne tro. Troen deres er en tom innbilning.

Hva? Vil dere slepe dere fram med en innbilt tro helt til dere dør, og så til sist fortvile uten trøst i deres siste time, eller først få øynene opp i evigheten?

Å, lær da å forstå rett Kristi ord i evangeliet vårt: «Din tro har frelst deg!» For si meg: Hvilke sykdommer i sjelen har troen deres allerede helbredet dere for? Hvilke synder har dere allerede overvunnet ved den? Fra hvilke åndelige dødslenker har den allerede frelst dere? Og hvor er kjennetegnene på det åndelige livet den har vakt i dere? – Å, lukk ikke lenger øynene for den mangelen på sann tro som dere ennå lider av! Gå til Kristus som fattige, tomme syndere uten tro, og be ham om selv å virke den sanne tro i dere. Så skal også dere snart med glede få erfare dens underfulle kraft.

Men dere som daglig griper Kristus i hans ords klesplagg, kanskje med en svak og skjelvende troens hånd – stå fast i troen! Skriv dypt i hjertet det ordet Kristus sa til Jaïrus: «Frykt ikke, bare tro!» La det være morgenstjernen deres i all livets anfektelse og trengsel. Og fest til sist øyet på det som på kveldsstjernen, når det en gang i dødsstunden blir mørkt rundt dere og i dere, og helvetes redsel kanskje vil overfalle dere.

La bare verden le av dere for troens skyld så lenge den vil, slik de lo av Jaïrus i evangeliet vårt. Kristus vil holde sitt ord også mot dere. Han vil også redde dere ut av dødens gap, og i det hinsidige la dere skue med evig fryd det dere her trodde på, om enn med tårer. Ham, troens opphavsmann og fullender, være pris og ære i all evighet. Amen.

Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag

Matt 24,15–28

Nåde, barmhjertighet og fred fra Gud, vår Far, og fra Herren Kristus, Farens Sønn, være med dere alle i sannhet og kjærlighet! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

«Kristus blir i alle fall forkynt», sier den hellige apostelen Paulus i Filipperbrevet 1,18. Disse ordene hører en svært ofte i dag. Men hvordan blir de vanligvis forstått? Folk tror at de sier omtrent dette: La gjerne en predikant fare vill på mange andre punkter i den kristne læren – bare han i prekenene sine bekjenner at Kristus er Guds Sønn og døde for menneskene, så er det nok.

Derfor blir en kristen i våre dager møtt med dette apostelordet hver gang han strider alvorlig for den rene læren på alle punkter, refser og forkaster all falsk lære og ikke vil ha noe broderlig fellesskap i troen eller kirkelig fellesskap med vranglærere og vrangtroende kirker og menigheter.

Da sier man til ham: «Har du ikke lest hva Paulus skriver til filipperne? Roper han ikke der til de kristne: ‹Kristus blir i alle fall forkynt›? Se, Paulus var ikke en så trangsynt mann som du. Han var fornøyd når en lærer bare forkynte Kristus; det kalte han hovedsaken. Alt annet regnet han som bilærdommer, der de kristne kan ha ulike meninger. Med den som bare forkynte Kristus, hadde han fellesskap, og han kalte ham sin bror, selv om de ellers var uenige i andre trosartikler.»

Mange lar seg nå narre av denne utleggingen av Paulus' ord, også velmenende mennesker. De mener virkelig at de står på grunnen i Guds ord når de ikke holder strengt fast ved den rene læren, men gir etter på dette punktet. Derfor tar de del i den ytre unionen eller foreningen som man nå har fått i stand mellom de forskjellige kirkesamfunnene, uten at disse først er blitt enige i alle trosartikler.

Men, mine kjære, selv om det kan se ut som en her følger den hellige apostelens ord, er det likevel bare skinn.

La oss se på ordene i sammenhengen. Like før skriver den hellige apostelen: «Noen er det nok som forkynner Kristus på grunn av misunnelse og stridslyst, men andre gjør det av god vilje. Disse gjør det av kjærlighet … De andre forkynner Kristus av ærgjerrighet, ikke med rent sinn.» Så legger apostelen til: «Hva

så? Kristus blir i alle fall forkynt … Over dette gleder jeg meg. Ja, jeg vil også fortsatt glede meg. Jeg vet jo at dette skal bli til frelse for meg» (Fil 1,15–19).

Hva vil så Paulus si med disse ordene? At det kanskje er likegyldig om en forkynner Kristus rent, eller om en forkynner ham med vranglære? Langt derifra! Nei, som vi tydelig ser av hele sammenhengen, vil Paulus snarere bare si dette: Det finnes folk som forkynner Kristus rett og rent og i en helt ren hensikt, nemlig av kjærlighet. Men det finnes også noen som riktignok forkynner Kristus rett og rent, men i en helt uren hensikt, nemlig av hat og bitterhet.

«Men hva så?» sier apostelen. Predikantens onde hensikt gjør likevel ikke den gode prekenen om Kristus ond eller kraftløs. Predikanten selv er nok forkastelig, men bekjennelsen hans av Kristus er ikke forkastelig av den grunn. Den er og blir en Guds kraft til frelse for alle som tror på den. Derfor: «Kristus blir i alle fall forkynt.» Hvor sørgelig det enn er for den som gjør det i uren hensikt, gleder jeg meg likevel over de sjelene som på den måten blir ført til frelse.

At det var dette Paulus ville si, og ikke at det er likegyldig om Kristus blir forkynt med vranglære, ser vi også uten tvil av andre ord av den samme apostelen. Han skriver blant annet til galaterne, som hadde fått Kristus forkynt, men blandet med mye falsk lære: «En liten surdeig syrer hele deigen» (Gal 5,9). «Dere er skilt fra Kristus, dere som vil bli rettferdiggjort ved loven, dere er falt ut av nåden» (Gal 5,4).

Her ser dere tydelig, mine kjære: Det er ikke nok at Kristus blir forkynt. Han må også forkynnes rett og rent. For det finnes også en falsk Kristus. Og har det noen gang vært en tid da det ble talt mye om Kristus, men likevel for det meste ble forkynt en falsk Kristus, så er det nå i denne siste, mørke tiden. At det skulle komme så langt, forutsier Kristus selv i dagens evangelium. La meg derfor nå stille vår tids falske Kristus fram for øynene deres, som en advarsel.

> Når dere da ser ødeleggelsens styggedom, som profeten Daniel har talt om, stå på det hellige sted – forstå det, enhver som leser! – da må de som er i Judea, flykte opp i fjellene. Den som er på taket, må ikke gå ned for å ta med seg noe i huset. Og den som er ute på marken, må ikke vende hjem for å hente kappen sin. Stakkars dem som er med barn og dem som gir die i de dager. Men be om at dere slipper å flykte om vinteren eller på sabbaten. For da skal det bli en trengsel så stor som det ikke har vært fra verdens begynnelse til nå, og heller ikke mer skal bli! Og dersom ikke de dagene ble forkortet, da ville ikke noe kjød bli frelst! Men for de utvalgtes skyld skal de dagene bli forkortet.
>
> Om noen da sier til dere: Se, her er Messias, eller der, så tro det ikke! For falske messiaser og falske profeter skal stå fram og gjøre store tegn og under, for å føre også de utvalgte vill, om det var mulig. Se, jeg har sagt dere det på forhånd. Om de altså sier til dere: Se, han er ute i ørkenen! – så gå ikke dit ut. Eller: Han er i rommene der inne! – så tro det ikke. For som lynet går ut fra øst og skinner like til vest, slik skal Menneskesønnens komme være. Der hvor åtselet er, der skal gribbene samles.

I evangeliet vi har lest, forutsier Kristus to ting: tunge legemlige trengsler og store åndelige farer. Det er først og fremst de to siste versene i teksten vår som handler om de åndelige farene. Der vitner Kristus om at det en gang skal komme

en tid da folk overalt vil rope: «Se, her er Kristus, eller der! Han er i ørkenen, han er i rommene der inne!»

Men for å advare oss mot å tro slike forsikringer, legger Kristus til: «For falske kristuser og falske profeter skal stå fram og gjøre store tegn og under, for å føre også de utvalgte vill, om det var mulig.»[1]

Kristus forutsier altså blant annet tydelig at det også skal stå fram mange falske kristuser etter at han har forlatt verden. La meg derfor i dag bli stående ved dette og legge fram for dere:

Den falske Kristus, og det er for det første de vantros, for det andre de vrangtroendes og for det tredje de rettroendes falske Kristus.

Herre Jesus Kristus, i ditt hellige ord tilbyr du deg å være alle menneskers frelser. Du har også trofast advart oss mot å la oss narre av noen falsk Kristus som menneskeånden skaper seg selv, og slik la oss rive bort fra deg. Å, forbarm deg da over oss alle, du som jo har elsket oss alle fra evighet og har gjenløst oss med ditt blod! Hjelp oss så vi blir deg tro i denne siste forførelsens tid, og om vi farer vill, la oss alltid snart finne tilbake til deg. Fullfør den gjerningen du har begynt i oss, og la oss en gang nå fram til det evige livs krone. Bønnhør oss for din frie nådes skyld. Amen.

I. De vantros falske Kristus

Det fantes en gang en tid, mine kjære, da det nesten var helt stille om Kristus i kristenheten. Det var tiden før reformasjonen. Maria og de såkalte helgenene hadde da så godt som fortrengt Kristus og tatt hans plass. Folk ble lært at de heller skulle be til Maria og de avdøde helgenene enn til Kristus, og at de i all nød heller skulle søke tilflukt hos dem. Det var som om Kristus bare var en streng dommer, mens hans menneskelige mor og helgenene, som jo var mennesker, var mer barmhjertige og lettere å bevege enn han.

Luther bekjenner om seg selv: «Under pavedømmet flyktet jeg for Kristus og skalv for hans navn. Kristus var bare bøddelen, men helgenene var våre mellommenn.» (*Luthers verker, Erlangen-utgaven, bind 47, s.* 23.)

På prekestolen ble Kristus som regel nevnt svært lite. Til vanlig underholdt predikantene tilhørerne med de underligste, ja, de dummeste og mest smakløse helgenlegender. Tausheten om Kristus gikk så langt at en mange steder leide skuespillertrupper, særlig i påsketiden, for at folk i det minste skulle få et levende minne om ham. De skulle framstille Herrens hellige lidelses- og oppstandelseshistorie på teatret.

En slik taushet om Kristus finner en ikke lenger i kristenheten i vår tid. Ingen kan nekte for at det nå forkynnes om Kristus overalt. «Se, her er Kristus, eller der!» – slik lyder det nå fra alle prekestoler, fra munnen til mange tusen og atter tusen predikanter.

Det finnes ikke et eneste parti i kristenheten, hva det enn bygger på, som ikke påkaller Kristus og setter ham øverst som opphavet til og hjemmelen for sin lære. Noen få taler nå riktignok hånlig om Kristus, men alle moralske mennesker ser med avsky på dem som usedelige og skitne gudsfornektere. Ser

[1] NB: «Se, her er Messias» og «falske messiaser» (Matt 24,23–24).

en bort fra dem, sier nesten alle som priser noe som en høyere moralsk sannhet, at spiren til den allerede ligger skjult i Kristi lære. Alle er fulle av lovtaler over Kristus.

Slik sett virker det gjerne som om det står langt bedre til med den kristne kirken enn i tiden før reformasjonen. Ja, den ser ut til å være i en virkelig blomstrende tilstand. Derfor kunne en tro at den som regner vår tid for de siste, mørke og grufulle tider, farer sterkt vill.

Men, mine kjære, skinnet bedrar! Nettopp dette ropet som lyder fra alle kanter: «Her er Kristus! Her er Kristus!», gjør vår tid så farlig og grufull og viser at verdens siste, onde dager nærmer seg. For det er for det meste en falsk Kristus som nå blir forkynt og priset. Med et blendverk av Kristus vil en narre selv de utvalgte og føre dem vill.

Vokt dere derfor, og først og fremst for de vantros falske Kristus! Det finnes nemlig nå mange predikanter og lekfolk, lærde og ulærde – særlig i vårt ulykkelige tyske folk – som ikke lenger tror at Bibelen er Guds ord, og at troen på Kristus er den eneste veien til frelse.

De mener at de med sin egen antatte dyd og sine innbilte gode gjerninger allerede har gjort Gud så mye skyldig at han av ren rettferdighet må ta dem opp i himmelen etter døden – eller, som de sier, i en bedre verden – og lønne dem der i evighet. De vil ikke være syndere som trenger en frelser for syndere. For dem er ordet om korset snarere en dårskap og et anstøt.

Men selv om de så åpenbart forkaster Kristus og hans evangelium, roser de likevel Kristus høyt. De kaller ham den viseste og den frommeste, den eneste mesteren, som rager langt over alle menneskelige lærere til alle tider. De framstiller ham som det høyeste mønster og forbilde på et virkelig dydig menneske, som en må følge etter. Ja, de innrømmer nok også at en i en viss forstand kan kalle Kristus Guds Sønn, for han må visst ha stått i et særlig nært forhold til guddommen.

Også her i vårt nye fedreland og i denne byen finnes det predikanter som forkynner Kristus på denne måten. Tusener lar seg allerede narre fordi de ofte hører Kristi navn lyde i prekenene. Slik blir de snytt for sin sjels frelse, for Gud, himmel og salighet.

Å, la dere ikke narre! Vit dette: Der en forkynner Kristus bare som et menneske og ikke som den sanne Gud, den himmelske Far fullkommen lik i vesen, i makt og i herlighet, der forkynner en en falsk Kristus. Det samme gjelder der en bare framstiller Kristus som en lærer i visdom og dyd og som et forbilde, og ikke som Guds Lam, som bar verdens synder, ikke som han som døde på korset for dem og slik har forsonet verden med Gud.

Og den som tar imot de vantros Kristus, har mistet den sanne. Han setter sin lit til et drømmebilde, til noe som bare finnes i vantro dårers innbilning.

For Kristus sier selv: «Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,30). «Den som har sett meg, har sett Faderen» (Joh 14,9). «Alle skal ære Sønnen slik som de ærer Faderen» (Joh 5,23).

Videre sier han: «Jeg er det levende brødet som er kommet ned fra himmelen … Og det brødet som jeg vil gi, er mitt kjød, som jeg vil gi for verdens

liv» (Joh 6,51). «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, har evig liv. Og jeg skal reise ham opp på den siste dag» (Joh 6,54). Og nettopp i måltidet han innstiftet til minne om seg, sier han: «Dette er mitt legeme, som blir gitt for dere» (Luk 22,19). «Dette er mitt blod, den nye pakts blod, som utgytes for mange til syndenes forlatelse» (Matt 26,28).

II. De vrangtroendes falske Kristus

Men, mine kjære, de vantros falske Kristus er lett å kjenne igjen for den som ikke vil fare vill med vilje. Det er vanskeligere å skille den sanne Kristus fra de vrangtroendes falske Kristus. Om dette vil jeg nå for det andre tale til dere.

Det finnes partier i kristenheten som klart og tydelig lærer at Kristus er Guds sanne Sønn og synderes eneste frelser og forsoner, og som likevel fører utallige sjeler bort fra frelsens eneste grunn. De bekjenner med stor bestemthet at Kristus er den sanne Gud og det evige liv, og at han har ofret seg på korset for hele verdens syndeskyld. Uerfarne mennesker som hører dette, tror de kan sverge på at disse virkelig forkynner den sanne Kristus. Og likevel er det bare altfor sikkert at også deres Kristus er falsk, og det av to grunner.

Den første grunnen er at den sanne Kristus bare gir seg til oss gjennom Ordet og de hellige sakramentene. Kristus sier: «Dere gransker Skriftene, fordi dere mener at dere har evig liv i dem – og disse er det som vitner om meg» (Joh 5,39).

Videre sier Paulus: «Så kommer da troen av forkynnelsen som en hører, og forkynnelsen som en hører, kommer ved Kristi ord» (Rom 10,17). Og Peter sier: «Desto fastere har vi det profetiske ord, som dere gjør vel i å akte på. Det er som en lampe som lyser på et mørkt sted, inntil dagen lyser fram og morgenstjernen» – det vil si Kristus – «går opp i deres hjerter» (2 Pet 1,19).

Men hva gjør sektene? De ringeakter Ordet. De kaller det en død bokstav, stiller det opp mot Ånden og sier: «Ikke Ordet, ikke bokstaven – Ånden, Ånden må gjøre det!» Hva slags Kristus må det da være, den de ikke har tatt imot gjennom Ordet? En falsk Kristus.

Skriften sier også: «Han er den som er kommet med vann og med blod, Jesus Kristus – ikke bare med vannet, men med vannet og med blodet … For det er tre som vitner i himmelen: Faderen, Ordet og Den Hellige Ånd, og disse tre er ett» (1 Joh 5,6–7).[2]

Derfor sier også Paulus: «For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus» (Gal 3,27). Og: «Velsignelsens beger som vi velsigner, er det ikke samfunn med Kristi blod? Brødet som vi bryter, er det ikke samfunn med Kristi legeme?» (1 Kor 10,16).

Men hva gjør de vrangtroende, sektene, i våre dager? De ringeakter de hellige sakramentene, dåpen og nattverden, ja, regner dem så godt som for ingenting. De erklærer at troen på dem er et bedrag som kjødelige hjerter farer med. Hva slags Kristus må det da være, han de kommer i samfunn med uten sakramentene Kristus har innstiftet, ja, i strid med dem? En falsk Kristus.

[2] NB har ikke tillegget om de tre i himmelen: «For de er tre som vitner: Ånden og vannet og blodet, og disse tre samstemmer» (1 Joh 5,7–8).

Den andre grunnen til at de vrangtroendes eller sektenes Kristus er falsk, er denne: Mennesket kan bare ta imot den sanne Kristus ved troen. Kristus sier: «Salige er de som ikke ser, og likevel tror» (Joh 20,29).

Paulus skriver også til efeserne: «For av nåde er dere frelst, ved tro. Og dette er ikke av dere selv, det er Guds gave. Det er ikke av gjerninger, for at ikke noen skal rose seg» (Ef 2,8–9). Og et annet sted: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det liv jeg nå lever i kjødet, det lever jeg i troen på Guds Sønn» (Gal 2,20).

Og den samme apostelen skriver: «Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet» (Rom 4,5). «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn» (Rom 9,16).

Men hva gjør de vrangtroende eller sektene? De lærer at mennesket må vinne nåden ved å løpe og jage, arbeide og kjempe. De foreskriver en bestemt grad av bot som en først må erfare. De lærer at en ikke får trøste seg med Kristus før en kjenner visse merkbare inntrykk av hans nåde i hjertet, og bare så lenge en kjenner dem. Den kampen som Guds ord krever av dem som allerede har fått nåde, krever de av dem som ennå ikke har fått den – de skal først kjempe seg til nåden.

Kort sagt: De lærer ikke at mennesket bare kan ta imot Kristus ved den enfoldige troen på ordet om Kristus og hans nåde. Det de gjør, det de erfarer, det de merker og føler – på det bygger de, og det kaller de da «å ha Kristus». Hva slags Kristus må det altså være, den de griper? En falsk Kristus.

Slike skinn-kristuser ble allerede forkynt her og der på apostlenes tid. Derfor skriver Paulus: «For disse er falske apostler, svikefulle arbeidere, som skaper seg om til Kristi apostler. Og det er ikke noe å undre seg over, for Satan selv skaper seg jo om til en lysets engel!» (2 Kor 11,13–14). La derfor enhver som vil la seg advare, være advart i denne siste, onde tiden!

III. De rettroendes falske Kristus

Men, mine kjære, hvem skulle tro at det også kunne finnes en falsk Kristus blant de rettroende? Og likevel er det slik. Om dette vil jeg til slutt, for det tredje, si noe.

Rettroende kaller vi den som i det ytre holder seg til den rettroende kirken, er overbevist om at den rene læren er riktig, slutter seg til den og bekjenner den med munnen for menneskene. En slik rettroende godtar derfor naturligvis også læren om at Kristus er Guds Sønn og synderes frelser, at Guds ord og de hellige sakramentene er de eneste nådemidlene, og at mennesket blir frelst av nåde alene ved troen.

Lever han ellers et hederlig liv i det ytre, regner folk ham vanligvis også som rettroende. Det siste en skulle vente, er at også en slik i det skjulte kunne bære en falsk Kristus i hjertet.

Men akk, hos hvor mange er det ikke slik! Det er nemlig stor forskjell på å være overbevist om noe i forstanden og å bære det i hjertet. Det er stor forskjell

på å holde noe for sant av hjertet og virkelig også å leve etter det. En kan kjenne en vei og holde den for den rette, ja, vise andre den, og likevel ikke gå den selv.

Det finnes to slags rettroende som ennå bærer en falsk Kristus i hjertet. For det første er det mange som nok vet at Kristus tar imot alle syndere, også de største, bare de kommer til ham og lengter etter hans nåde. De bekjenner også dette og priser Kristi nåde for andre som er bekymret for sin frelse.

Men når de selv blir plaget og anfektet av syndene sine og den onde samvittigheten, når det en gang blir dem riktig klart hvor dypt fordervet hjertet deres er, hvor forkastelig hele livet deres er, hvor fattige, nakne og bare de er – da tenker de alltid: «Du kan ikke gå til Kristus. Deg tar han ikke imot. Deg vil han bli vred på. Deg vil han vise bort.»

Hvordan ser da slike kristne Kristus for seg? Åpenbart ikke annerledes enn som en vred dommer som ikke vil forbarme seg over syndere, men bare over de fromme og verdige. Men er ikke dette en falsk Kristus? Gir ikke Den hellige skrift oss et helt annet bilde av ham? Jo!

Den sier at Gud ikke sendte ham til verden for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham (Joh 3,17). Den kaller ham en nådig venn av syndere og sier: «Jesus tar imot syndere» (Luk 15,2). «Det er et troverdig ord, fullt verdt å motta: Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere» (1 Tim 1,15). Og Kristus sier selv: «Jeg er en lege, ikke for de friske og sterke, men for de syke» (Matt 9,12). «Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» (Luk 19,10).

Dere som til nå har båret et så falskt bilde av Kristus i hjertet, som om han var en Moses, en streng dommer over bekymrede syndere, ja, ikke bare en fiende av synden, men også av synderne – å, slipp slike tanker om ham! Slett ut denne falske Kristus av hjertet deres! Se ham ikke for dere på noen annen måte enn slik han alltid har åpenbart seg: som en vennlig, nådig, barmhjertig og tilgivende frelser for alle som er trette og tynget av byrder og nærmer seg ham.

Derfor skriver Luther svært sant i Kirkepostillen: «Det skal stor kunst og forstand til for å rive den falske Kristus ut av hjertet og lære å se ham rett for seg. For en må legge merke til at djevelen maler en falsk Kristus, ja, kler seg selv ut i hans skikkelse … Om djevelen så fører fram alle ordene som står i Bibelen, for å skremme hjertet – driver han det for langt og gir ikke trøst etterpå, så er det sannelig djevelen, selv om du ser Kristi skikkelse så tydelig som han hang på korset … For selv om Kristus begynner med å skremme, har han likevel sannelig trøst med seg.»

Men, mine kjære, det finnes enda en annen gruppe såkalte rettroende. De mener tvert imot at Kristus er til for at en rolig kan fortsette å synde. De gjør Kristus til en tjener for synden. Derfor har også disse en falsk Kristus i hjertet.

For det er sant at Kristus vil dekke over synden vår, men han vil også ta den bort. Han vil kle oss i sin rettferdighet, men han vil også få skikkelse i oss. Han vil være vår yppersteprest, som forsoner oss med Gud og ber for oss, men han vil også være vår konge, som hersker over oss og i oss.

Han har lidt og dødd for oss for å gjøre fyllest for syndene våre. Men han er også stått opp og fart opp til himmelen for å leve i oss, og for at vi skal vandre i et nytt liv med ham og bli ført med ham inn i det himmelske.

Derfor står det i Johannes' første brev: «Hver den som blir i ham, synder ikke» – nemlig ikke med vilje – «Hver den som synder, har ikke sett ham eller kjent ham … Til dette ble Guds Sønn åpenbart, for at han skulle gjøre ende på djevelens gjerninger» (1 Joh 3,6.8). Og Paulus sier: «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17).

Slik skriver også Luther i sitt herlige skrift «Om konsilene og kirkene» fra 1539, da mange begynte å misbruke evangeliet om troen og nåden: «Kristus har ikke bare fortjent nåden for oss, men også Den Hellige Ånds gave, så vi ikke bare skulle ha syndenes forlatelse, men også holde opp med å synde. Den som nå ikke holder opp med å synde, men blir i det gamle onde vesenet, han må ha fått en annen Kristus av antinomistene», det vil si lovfiendene. «Den rette Kristus er ikke der, om så alle englene bare ropte ‹Kristus! Kristus!›, og han må bli fordømt med sin nye Kristus.» (*Luthers verker, Walch-utgaven* XVI, 2742.)

Dere som derfor til nå har satt deres lit til en Kristus som lar dere bli i syndene deres og komme inn i himmelen uten bot og omvendelse, uten helliggjørelse og selvfornektelse – vit dette: En slik Kristus finnes ikke! Deres Kristus er en falsk Kristus. Han kommer ikke til å frelse dere fra død, fordømmelse og dom, men vil svikte dere i den største nøden.

Vil dere ha den rette Kristus, så vend dere til den Kristus som Gud har gitt dere, ikke bare til visdom og rettferdighet, men også til helliggjørelse og forløsning (1 Kor 1,30). Hos ham er det frelse. Han hjelper her i tiden og i evigheten mot synd, nød og død. Ham være pris og ære i evighet! Amen.

Marias renselsesdag

Luk 2,22–32

Gud gi dere alle rikelig nåde og fred ved kunnskapen om Gud og om Jesus Kristus, vår Herre! Amen. (*Utgiverens merknad: Marias renselsesdag* («*Kyndelsmesse*», 2. *februar*), *Marias budskapsdag* (25. *mars*), *sankthansdag* (24. *juni*) *og Marias besøkelsesdag* (2. *juli*) *var helligdager også i den norske kirke helt til* 1770. *Da ble de alle avskaffet, men den gamle teksten fra Marias budskapsdag ble lagt til femte søndag i fasten*.)

I vår dyrebare Frelser hjertelig elskede tilhørere!

Det er en sannhet som står fast i Guds ord, og som er overmåte dyrebar og full av trøst: Gud tar til enhver tid imot et menneske når det gjør bot, også i dødsstunden.

Den står fast i Guds ord, sier jeg. For det første gjelder jo nådeløftene der alle, og de er uten vilkår. Herren sier for eksempel uten noen innskrenkning: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28). Og et annet sted: «Alle de som Faderen gir meg, kommer til meg. Og den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37).

Her ser vi at Kristus innbyr alle som strever og har tungt å bære, til å komme til ham, og han setter ingen tidsfrist. Alle vil han styrke, alle vil han gi hvile, og ingen vil han støte ut. Altså er også den innbudt som først vender seg til ham i dødsstunden; heller ikke han blir støtt ut.

Dessuten framstiller Den hellige skrift hele menneskets levetid som en nådetid. «I dag», heter det for eksempel i Hebreerbrevet – og slik skal det altså alltid hete – «i dag, om dere hører hans røst, da forherd ikke deres hjerter … men forman hverandre hver dag, så lenge det heter i dag» (Hebr 3,7–8.13).

I Klagesangene leser vi videre: «Herrens miskunn er det at det ikke er forbi med oss. Hans barmhjertighet har ennå ikke tatt slutt. Den er ny hver morgen, din trofasthet er stor» (Klag 3,22–23). Og endelig skriver Salomo i Forkynneren: «Det er håp for dem som lever» (Fork 9,4).

Her ser vi: Så lenge det ennå heter «i dag» for et menneske, står frelsens porter åpne for ham. Hver ny morgen når den jordiske solen står opp over ham, lyser også solen fra Guds godhet over ham på ny. Så lenge et menneske ennå hører til blant de levende, brenner også en stjerne av salighetshåp for ham på nådens himmel – kort sagt: så lenge er det ennå redning for hans sjel.

Selv til en døende kan vi derfor rope: «Søk Herren mens han er å finne, kall på ham den stund han er nær!» (Jes 55,6). «Ennå er Gud å nå, ennå står himmelen åpen, ennå hører du hans ord om kjærlig forlik, ennå er nåden stor – nå heter det i dag!»

Men dette ser vi endelig også av Skriftens uttrykkelige forsikringer. Særlig viktig er her lignelsen om arbeiderne i vingården, som vi hører i evangeliet på septuagesimasøndag (Matt 20,1–16). For hva skal det bety at mange blir leid så sent som i den ellevte time og får nyte husbondens godhet? Ikke noe annet enn at et menneske kan finne nåde også i den siste timen av livet.

Men Skriften lærer oss ikke bare dette; den gir oss også et eksempel på det. Der ser vi at det virkelig har vært syndere som først søkte nåde ved evighetens port, og som likevel fant den. Eksempelet er røveren som endte på korset for forbrytelsene sine. Først der får han øynene opp for hvor farlig det står til med ham. Men han innrømmer at han fortjener fordømmelse, han søker nåde, og derfor vender han seg til Frelseren som er korsfestet ved siden av ham. Og se! Frelseren svarer ham: «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i Paradis!» (Luk 23,43).

Det er altså ingen tvil. Gud har sagt: «For jeg har ikke behag i at noen skal dø, sier Herren Herren. Så omvend dere da, så skal dere leve!» (Esek 18,32). Og denne Gud rekker ut sine barmhjertige armer mot oss også når vi kjemper med døden.

Å, hvor dyrebar, hvor viktig og hvor trøsterik er ikke denne sannheten! Hvor mange måtte ikke ha fortvilt uten redning i sin siste nød og gått fortapt hvis ikke Guds ord også hadde denne trøsten! For hvor mange kommer ikke til erkjennelse først når himmel og jord forlater dem, når verden lukker seg bak dem og evigheten åpner seg for dem med alle sine redsler!

Men, mine dyrebare, denne sannheten er ikke gitt til trøst for dem som er friske. Den er ikke gitt for at et friskt menneske skal skyve omvendelsen opp til sin siste time.

«Nei, si ikke: Jeg kan godt vente,
jeg vil leve slik jeg har lyst;
Gud lukker ikke nådens dør for meg med en gang –
med det trøster min sjel seg.
Nei, hør etter mens han kaller,
kom snart, nå når han vil kalle deg!
Den som drømmer bort dagen i dag,
kan snart forsømme nådens tid,
og døren blir lukket for evig;
kom, nå vil han omvende deg!»

Ingen av oss må her la seg føre vill av sitt forvendte og fordervede hjerte. Derfor vil jeg nå vise dere hvilke fordeler de som har tjent Herren mens de levde, har i døden.

> Og da deres renselsesdager etter Moseloven var til ende, tok de ham med opp til Jerusalem for å fremstille ham for Herren, slik det står skrevet i Herrens lov: Alt av mannkjønn som åpner mors liv, skal kalles hellig for Herren. Og

de skulle gi det offeret som Herrens lov foreskriver, et par turtelduer eller to dueunger.
Og se, det var en mann i Jerusalem som hette Simeon, en rettferdig og gudfryktig mann. Han ventet på Israels trøst, og Den Hellige Ånd var over ham. Det var åpenbart for ham av Den Hellige Ånd at han ikke skulle se døden før han hadde sett Herrens Messias. Han kom til templet, drevet av Ånden. Da foreldrene kom inn med barnet Jesus for å gjøre med ham som skikken var etter loven, tok Simeon ham i armene sine og lovet Gud, og sa:
Herre, nå kan du la din tjener fare herfra i fred, etter ditt ord, for mine øyne har sett din frelse, som du har beredt for alle folks åsyn, et lys til åpenbaring for hedningene, og en herlighet for ditt folk Israel.

I dag skal vi fremfor alt rette blikket mot den gamle Simeon, mine kjære. Av hans eksempel vil vi lære hvilke fordeler de som har tjent Herren mens de levde, har i døden. For det første er de trygge for faren for å dø usalig. For det andre har de overvunnet døden og dens bitterhet allerede før de dør. Og endelig, for det tredje, går de gjennom døden inn til en høy og uutsigelig salighet.

Herre Jesus Kristus, ved din død på korset og ved din herlige oppstandelse og himmelfart har du gjort synd og død til intet. Du har brakt uskyld og evig liv fram i lyset og åpnet himmelens porter for oss. Og du vil at vi allerede her skal dø med deg og stå opp med deg og vandre i et nytt liv, ja, i himmelen.

Men vi må klage og bekjenne for deg: Vårt fordervede hjerte ønsker nok at du en gang i dødstimen skal ta oss inn i ditt himmelske rike, når sjelen vår ikke vet noe råd, noen hjelp eller noen tilflukt. Her i livet vil vi likevel fremdeles holde oss til verden og henge hjertet ved dens gleder, goder og herligheter.

Å, så ber vi deg da: Fri oss fra dette jordiske, kjødelige sinnet! Vekk oss alle opp fra døden til livet, og sett oss allerede her med deg inn i ditt himmelske vesen, så din himmel ikke skal være lukket for oss i døden. Bønnhør oss for din egen skyld! Amen.

I. De er trygge for faren for å dø usalig

Det er sant, mine kjære, at Gud til enhver tid tar imot et menneske når det omvender seg. Likevel kan ikke et menneske gjøre noe mer uforstandig enn å skyve omvendelsen opp til sitt siste sykeleie med dette som begrunnelse. Da ser jeg helt bort fra hvor grovt et slikt menneske synder mot den hellige og nådige Gud ved å forakte nåden hans. For tenk etter: Hvilken fare for å dø usalig og gå evig fortapt utsetter han seg ikke for!

For det første vet jo ikke noe menneske hvordan og når han skal dø, om han blir liggende syk, og om han i sine siste dager og timer vil finne tid og anledning til å omvende seg. Hvor mange har ikke skjøvet omvendelsen opp i godt håp og så til slutt omkommet brått og plutselig uten å kunne sende så mye som et sukk opp til Gud!

Slik omkom de atten som tårnet i Siloa falt over og drepte (Luk 13,4). Slik døde også den forherdede farao og hele hæren hans like brått i Rødehavet, uten omvendelse (2 Mos 14,28). Det samme gjorde Korahs opprørske flokk, som jorden slukte (4 Mos 16,31–33), og Jobs barn som holdt drikkelag og festet, og som ble

begravet levende da huset styrtet sammen (Job 1,18–19). Slik gikk det også med Eli, den utro faren, som plutselig falt av stolen og brakk nakken (1 Sam 4,18).

Er det ikke da en dårskap å skyve omvendelsen opp? Hvem kan gå god for at ikke enhver av oss en dag kan bli overrumplet av døden på et øyeblikk, midt i syndene sine?

Det kan riktignok ikke nektes at de fleste mennesker ikke blir revet bort så helt plutselig. Hos de fleste banker døden på døren en tid i forveien, i det minste noen dager eller timer, før den kaller dem bort fra denne verden. Men tenk etter: I disse siste øyeblikkene er Gud nok ennå rede til å ta mennesket til nåde når det omvender seg. Men hvem vet om han da vil være beredt og i stand til å gjøre bot?

Ja, hvis bot ikke var noe annet enn at en i dødsangsten lar sjelesørgeren komme, sier fram noen bots- og skriftebønner, lar seg gi avløsning og dessuten tar imot den hellige nattverd, da kunne det kanskje gå an. For det gjør jo mange.

Men bot er noe helt annet. Den er en hjertelig og smertefull erkjennelse av hvor dypt en har krenket Gud. Den er en angrende og oppriktig avsky for synden og en bortvending fra den, og hjertets inderlige, troende tilflukt til Kristus og hans nåde – en lengsel etter ham som etter det høyeste gode. For den botferdige er Guds nåde kjærere enn livet, kjærere enn himmel og jord. Det er et stort verk som ikke noe menneske kan frambringe i seg selv. Bare Guds Hellige Ånd kan virke det hos dem som ikke står ham imot.

Hvis det i friske dager alltid har falt et menneske så tungt å trenge seg gjennom botens trange port, og han hele tiden har stått imot, da er hjertet hans som regel enda mye hardere, mer lukket og forherdet når den siste sykdommen endelig nærmer seg med sine smerter, angster og kamper. Derfor finner nåden ofte ikke rom hos ham. Da heter det nok, som profeten sier: «Herre, i nøden søkte de deg, de sendte opp stille bønner da din tukt kom over dem» (Jes 26,16).

Men akk, det er sannheten: Mange flere enn en skulle tro gjør i dødens nød en falsk skinnbot av bare frykt for helvete, uten at hjertet blir forandret. De omvender seg da, men ikke på rett måte, og er som en sviktende bue (Hos 7,16). Det ser en tydelig av at de fleste som kommer på bena igjen etter en slik hastig bot med døden for øye, snart vender tilbake til det gamle livet.

Den gamle salmen sier det svært treffende:

«Akk, tenk ikke: Det har ingen nød,
jeg vil gjøre bot
når sykdom varsler om min død;
Gud vil nok bønnhøre meg.
Hvem vet om du får en sykdom,
om du ikke brått går bort fra tiden?
Hvordan går det deg da, du arme!

Dessuten: Den som trygg og sorgløs
synder fritt på Guds nåde,
blir til sist styrtet ned
i helvetes ve og nød.
Be derfor daglig før du dør,

så du kan unngå Satans klør
når Gud skal dømme verden.»

Å, hvor uforstandig er det derfor ikke å skyve omvendelsen opp til syke- og dødsleiet!

Hvor godt det derimot går den i døden som allerede i livet har tjent Herren! Den gamle Simeon er et eksempel på det. Om ham heter det: «… en rettferdig og gudfryktig mann. Han ventet på Israels trøst, og Den Hellige Ånd var over ham. Det var åpenbart for ham av Den Hellige Ånd at han ikke skulle se døden før han hadde sett Herrens Messias.»

Hvor trygg var han ikke da for faren for å dø usalig! Hvor frimodig kunne han ikke gå framtiden i møte! Hvor ubekymret kunne han ikke være for det som ennå skulle møte ham! Han visste jo at han ikke skulle se døden før han hadde sett Frelserens yndige ansikt og hentet styrke fra det til den siste kampen.

Dette særlige og uttrykkelige løftet hadde riktignok bare Simeon, Herrens gamle, trofaste tjener. Men når det gjelder tryggheten mot en usalig død, er alle Herrens trofaste tjenere og tjenerinner lik ham.

Den som ikke har skjøvet omvendelsen opp, men tidlig har søkt Herren og vandret på hans veier, er bare opptatt av hvordan han kan være tro mot sin Herre. Han bekymrer seg ikke for når og hvordan døden skal ramme ham. Han er jo beredt hvert øyeblikk. Han har ordnet sitt hus, lendene hans er omgjordet, hjertet hans brenner (Luk 12,35–36). Fra time til time venter han bare på at hans Herre skal bryte opp fra bryllupet.

Han tenker: Skulle jeg dø for morderhender, vel, da vil jeg som den blødende Stefanus se himmelen åpen også i dødsstunden, og Jesus vil ta imot min ånd (Apg 7,56.59). Skulle et lyn knuse den skrøpelige hytten som er mitt legeme, vel, da vil jeg fare til himmelen i ildvognen som Elia (2 Kong 2,11).

Eller skulle jeg først gå bort etter et langt og smertefullt sykeleie, vel, da vil de hellige englene til slutt bære også min sjel i Abrahams fang, slik som de bar Lasarus' sjel (Luk 16,22). «Hvor godt det blir å sovne inn i Jesu armer som et barn i fanget, og varme seg ved hans nådes bryst med et sinn som er fritt for sorg!»

II. De har overvunnet døden og dens bitterhet allerede før de dør

Men den som har tjent Herren i livet, har enda flere fordeler i døden. Han er ikke bare trygg for faren for å dø usalig. For det andre har han også overvunnet døden og dens bitterhet allerede før han dør. Derfor er hans død en bortgang i salig fred.

Bli med meg bort til dødsleiet til dem som ikke tenkte på sin død og sin sjels salighet i friske dager, men som tjente seg selv og verden i stedet for Herren. Med forferdelse hører de alle beskjeden: Det finnes ikke lenger noen hjelp og noe håp om helbredelse for dem – de må dø. Med angst og gru kjenner de hvordan døden nærmer seg og faller over dem som en uovervinnelig kjempe.

Akk, nå skal de forlate verden og dens gleder, goder og herligheter, som var deres himmel på jorden. Nå skal de for alltid forlate sine kjære, som hele hjertet deres hang ved. De skal til og med skilles fra legemet sitt og la det bli senket ned

i gravens grufulle kammer – det legemet som var det eneste de hittil hadde hatt omsorg for, mens de glemte sjelen.

Endelig skal de stå fram for den Allerhelligstes domstol. Der skal alle deres tanker, ord og gjerninger veies på gullvekten til en rettferdighet som ikke lar seg bestikke. De skal gjøre regnskap for hver dag og hver time av sin nådetid, «for at enhver kan få igjen det som er skjedd ved legemet, etter det han gjorde, enten godt eller ondt» (2 Kor 5,10).

Se, hvor bitter døden smaker for dem alle! I dem alle tennes nå fortvilelsens fryktelige brann. Den ene jamrer høyt og forbanner livet han har levd i synd. Den andre skjelver og feller i det skjulte tårer av frykt, angst og sorg. En tredje overgir seg stum og hard til den skjebnen han ikke kan unngå.

Riktignok finnes det alltid noen som kommer til omvendelse i sine siste timer. Men akk, hvilke timer er det ikke for dem! Syndene fra hele livet deres våkner nå og faller over dem som helvetes furier. Bak seg ser de verden synke bort, og foran seg ser de avgrunnen som vil sluke dem. Med hvilken hjerteskjærende stemme roper de ikke: «Jeg er fortapt! Jeg har syndet for grovt og for lenge! Akk, jeg kjenner allerede i hjertet mitt det helvetet som er gjort klart for meg! Akk Gud, akk Gud, vil du ikke forbarme deg over meg? Er det da ingen nåde for meg?»

Slik kan det ofte gå i dager og netter. De blir trette av å sukke, de væter sykeleiet sitt med tårer, og skikkelsen deres tæres bort av sorg. De kjemper med fortvilelsen, inntil de endelig ved Guds barmhjertighet lærer å flykte til Kristus som fortapte og fordømte syndere. De lærer å klamre seg til hans kors, hans blod, død og fortjeneste, og blir så i døden revet ut av ilden som en brann (Sak 3,2).

Sammenlign nå dette med dødsleiet til dem som trofast har tjent Herren i livet. Hvordan ser vi da den gamle, fromme Simeon? Ser vi også ham blekne og bli forferdet ved beskjeden om at han snart skal dø?

Å nei! Ved denne beskjeden begynner de matte øynene hans å lyse av glede, og det alvorlige ansiktet hans klarner opp. Mens han tar Frelseren i armene sine, begynner han med ungdommelig veltalenhet å love Gud, og han synger sin svanesang: «Herre, nå kan du la din tjener fare herfra i fred, etter ditt ord, for mine øyne har sett din frelse, … et lys til åpenbaring for hedningene, og en herlighet for ditt folk Israel.»

Se, slik dør den som allerede i friske dager, og kanskje allerede fra ungdommen av, har tjent Herren. Dødens skrekk og brodd har han allerede kjent i sin omvendelse, og han har overvunnet den ved Kristi blod. Derfor kommer døden nå til ham avvæpnet og berøvet sin redsel, som et budskap om fred.

En slik gammel tjener for Herren sørger ikke over at han i døden helt må skilles fra verden. Han har jo forlatt den for lengst. Lenge har han lengtet bort fra denne fremmede, onde verden og ønsket å være hjemme hos Herren.

Han sørger heller ikke over at han må forlate sine kjære. Hvor trofast og inderlig han enn har elsket dem, elsker han likevel alltid Frelseren sin enda mer.

Og om han så etterlater en sørgende enke og gråtende farløse, er han likevel ved godt mot. Han har jo selv så ofte erfart i livet sitt hvordan Herren ikke forla-

ter sine. Derfor sier han til dem som Jakob: «Se, jeg dør. Men Gud skal være med dere» (1 Mos 48,21). Bare bli tro i troen, kjærligheten, tålmodigheten og håpet, så skal vi se hverandre igjen der hinsides og glede oss evig med en uutsigelig glede!

Han sørger heller ikke over at han skal legge av sitt legemes hytte og overgi den til støvet og som føde for markene. Han har jo så ofte lengtet etter gravens ro. Med legemet legger han bare av en byrde som ofte har tynget ham, og han sier med Job: «Jeg vet at min gjenløser lever … og jeg skal ut fra mitt kjød skue Gud» (Job 19,25–26).

Endelig blir han heller ikke skremt når han ser tilbake på livet som er gått, og fram mot dommen og evigheten. Selv om han minnes mange synder fra fortiden, sier han likevel: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,33–34).

«Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus», de som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden (Rom 8,1).[1]

«Synd og død og alle piler
som Satan kan skyte,
ligger knust der du hvilte,
i gravens mørke land.
Der begravde du dem og gav
meg en sikker trøstestav:
at jeg ved din oppstandelses ære
skal bære seierspalmer.»

Og når en slik tjener for Herren ser fram mot evigheten, finner han heller ikke der noe forferdelig. Allerede i livet har han fått visshet om sitt kall og sin utvelgelse (2 Pet 1,10). Derfor står han nå også uten engstelig forventning foran dødens port. Han vet jo at han ikke kommer for dommen (Joh 5,24).

Like sikkert som han her ikke har skammet seg over Jesus, men har bekjent ham for verden som sin Frelser, like sikkert vet han at Frelseren hinsides heller ikke vil skamme seg over ham. Han vil bekjenne ham som sin for Gud og alle englene (Luk 12,8). Derfor er hans død ingen død; den er en salig, fredfull bortgang til den evige fredens boliger.

Full av lengsel ser han fram mot sitt siste åndedrag. Han rekker ut troens armer og sukker: «Kom snart! Amen, ja kom, Herre Jesus!» (Åp 22,20). Og slik slumrer han mildt og stille over i den fullkomne gledens land.

III. De går gjennom døden inn til en høy og uutsigelig salighet

Men, mine dyrebare, la oss i dag gå enda et skritt lenger enn selve evangeliet vårt fører oss. La oss også kaste et blikk inn i evigheten selv. For også der vil vi se hvor store fordeler den som har tjent Herren i livet, har framfor dem som først omvendte seg til ham i sine siste dager og timer.

[1] NB har ikke med det siste leddet i Rom 8,1; jf. Rom 8,4: «vi som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden».

Det er sant, mine kjære: Saligheten er en gave av Guds nåde og barmhjertighet alene. Ingen kan fortjene den, ingen er den verd. Manasse, som en gang ble grå i syndens tjeneste og først omvendte seg som gammel mann, er like salig som Henok, som etter et langt, alltid hellig og gudfryktig liv ble tatt levende opp til himmelen.

Røveren levde et liv fullt av forbrytelser og skjendige gjerninger og søkte først nåde på korset som misgjerningene hans hadde brakt ham til. Nå er han i den samme himmelen som Paulus, som har arbeidet mer enn alle apostlene (1 Kor 15,10). Maria Magdalena, den store synderinnen, skuer nå Gud ansikt til ansikt like vel som Maria, den hellige jomfru, Herrens mor, den velsignede blant kvinner.

Men så visst som dette er sant, må vi likevel ikke tro at de saliges salighet og herlighet er lik. Nei, likesom det finnes trinn i fordømmelsen, finnes det også trinn i saligheten. På den dagen skal det gå Sodoma lettere enn Kapernaum, som forkastet Kristus tross hans herlige gjerninger (Matt 11,23–24). Og de uomvendte hedningene skal lide mindre straff og skam enn de kristne som har forblitt uomvendte. På samme måte vil også den ene salige overgå den andre i herlighet.

Dette sier den hellige apostelen tydelig med disse ordene: «Én glans har solen, en annen månen, og en annen stjernene – stjerne skiller seg fra stjerne i glans. Slik er det også med de dødes oppstandelse» (1 Kor 15,41–42). Derfor har Kristus også lovt de kjære apostlene, som måtte lide og forlate så mye for hans skyld, den største herligheten i himmelen: å sitte på tolv troner rundt Guds trone (Matt 19,28).

Ja, allerede i Det gamle testamente er denne forskjellen i saligheten åpenbart. Daniel sier blant annet: «Da skal de forstandige skinne som himmelhvelvingen skinner, og de som har ført mange til rettferdighet, skal skinne som stjernene, evig og alltid» (Dan 12,3).

Spør dere hvorfor det er slik? Det er fordi Gud i sin uendelige kjærlighet og av bare nåde vil lønne alle gode gjerninger usigelig rikt, selv om vi ikke fortjener noe ved dem. Slik sier Herren for eksempel: «Gi, så skal det bli gitt dere! Et godt mål, stappet, ristet og overfylt, skal bli gitt dere i fanget!» (Luk 6,38).

Videre sier han: «Ja, salige er dere når de spotter og forfølger dere og lyver allslags ondt på dere for min skyld. Gled og fryd dere, for stor er den lønn dere har i himmelen» (Matt 5,11–12). Og videre: «Men du, når du ber, da gå inn i lønnkammeret ditt og lukk din dør, og be til din Far som er i lønndom. Og din Far, som ser i det skjulte, skal lønne deg i det åpenbare» (Matt 6,6).

Et annet sted heter det: «Og hver den som har forlatt hus eller brødre eller søstre eller far eller mor eller barn eller åkrer for mitt navns skyld, skal få hundrefoll igjen, og arve evig liv!» (Matt 19,29). Og endelig: «Den som tar imot en profet fordi han er profet, skal få en profets lønn. Og den som tar imot en rettferdig fordi han er rettferdig, skal få en rettferdig manns lønn. Og den som gir én av disse små om så bare et beger kaldt vann fordi han er en disippel, sannelig sier jeg dere: Han skal ikke miste sin lønn!» (Matt 10,41–42).

Se, mine kjære, det er ikke forgjeves når noen i tide, fra ungdommen av, tjener Herren og i gode gjerninger søker etter det evige liv. Et slikt menneske har allerede her en salighet som gjør all verdens lyst til bitter galle.

Men hvilken høst skal han ikke først finne der hinsides! Hvor skal han ikke undre seg over den skatten av nådelønn som er lagt opp for ham, også for hans minste gjerninger! Hvor forbauset skal han ikke bli når han fra den evige kjærlighets hånd får et evig gode, en evig glede mer – for hver gave han delte ut med et enfoldig hjerte, for hvert strev, hvert arbeid og hver bekymring han tok på seg for Guds rikes skyld, for hver spott han bar for Kristi skyld, for hver bønn han sendte opp til Gud i det stille, og for hvert jordisk gode han her sa nei til for Kristi skyld!

Hvilken forskjell vil det ikke være der mellom ivrige og late kristne, mellom dem som tjente Herren fra barneårene av, og dem som først sent vendte seg til ham! Og hvor usigelig viktig vil ikke selv den minste forskjell være der, hvor alt er evig!

Riktignok vil de som står på et lavere trinn, ikke misunne dem som er herligere enn de selv er. Men i all evighet vil martyrene og de utrettelige arbeiderne som var tro i alle ting, skinne og stråle herligere. Da skal det bli åpenbart at det er sant som den hellige apostelen skriver: «Den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt, og den som sår rikelig, skal høste med rik velsignelse» (2 Kor 9,6).

Derfor, dere kjære kristne som tjener Herren – og særlig dere, hjertelig elskede barn, som allerede nå har Guds ord kjært av hjertet og gjerne ber, og dere, dyrebare unge gutter og jenter, som ikke vil ofre den kjære Frelser alderdommens visne høstblader, men allerede nå ungdommens duftende vårblomster: Å, bli ikke trette! Arbeidet deres er sannelig ikke forgjeves (1 Kor 15,58)! Men dere som ennå slett ikke tjener Herren, eller bare lunkent og lat: Opp, opp! Tenk på den store herligheten som Gud har tiltenkt dere, tenk på dette:

Å dvele i verdens lyst
kan ikke hjelpe noe;
akk, dere dyrekjøpte sjeler,
akk, ta fatt på saken!
Det er kort tid igjen her;
den som vil nå målet,
kan ikke lenger stå ledig
i nådens dager.

I det søte himmerike
er kronen alt bestemt
for dem som strider lovlig
og har tent sin lampe,
som regner det for ære
å være Jesus tro;
de skal være hos ham
i evig fryd og ro.

Amen! I Jesu navn, amen!

Marias budskapsdag

Luk 1,26–38. (*Utgiverens merknad: Se merknaden ved forrige preken.*)

Gud, du evige, levende, hemmelighetsfulle Gud! Ingen engel ved din trone kan utgrunne hemmelighetene i ditt ord, ditt vesen og din vilje, i dine rådslutninger og gjerninger. Full av ærefrykt lengter han bare etter å kaste et blikk inn i dem og så love og prise deg som den tre ganger hellige. Hvordan skulle da vi mennesker, vi arme småormer i støvet, kunne gjennomskue deg? Hvordan skulle sløve, kjødelige øyne, som syndens forhatte natt har formørket med sin skygge, kunne tåle å se ditt klare lys?

Å, hjelp oss da, så vi i barnlig tro kan gripe din nådes salige hemmeligheter, som vår forblindede fornuft ikke kan se eller fatte, og så vi kan erfare deres himmelske kraft i våre sjeler. Gi at vi en gang, hjemme i lyset fra ditt ansikt, med jubel kan se og i all evighet nyte det vi her i livets mørke har trodd under strid. Bønnhør oss for din guddommelige herlighets skyld. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

De vantro i vår tid fører ofte fram en innvending mot at kristendommen er sann og av Gud: Den inneholder alle slags uforklarlige hemmeligheter som et opplyst, klarsynt menneske slett ikke kan godta.

Et eksempel er hemmeligheten at Gud er blitt menneske i Kristus, så han på en ubegripelig måte er Gud og menneske i én person. Et annet er hemmeligheten at Gud er blitt forsonet med oss mennesker ved sin Sønns lidelse, død og blod, og at troen alene på denne forsoningen nå gjør rettferdig og salig for Gud. Andre er hemmeligheten at alle menneskelegemer som har gått i forråtnelse, en gang skal stå opp igjen, og hemmeligheten at Kristus er til stede med sitt legeme og blod i den hellige nattverd, og at nattverdgjestene tar imot begge deler – og mer av samme slag.

Mange vil ikke godta den kristne tro som åpenbart av Gud på grunn av disse og andre hemmeligheter. Men hvor mange de enn er, er anstøtet de tar av disse hemmelighetene, like tåpelig og ufornuftig.

For det første kan ikke engang den mest vantro nekte for at naturen selv, hele den synlige verden, er full av de mest uforklarlige hemmeligheter. Verden er til. Enten et menneske mener at den har vært til fra evighet, eller at Gud skapte den av intet for noen tusen år siden, er og blir begge deler en hemmelighet som intet menneske kan begripe.

Videre ser vi hvordan små, usynlige frøkorn på en underfull måte vokser opp til stengler og strå med fulle aks, ja, til store trær med greiner, blader, blomster og tusenfoldig frukt. For en ubegripelig hemmelighet! Vi ser også hvordan magneten ved en usynlig kraft trekker til seg legemer som er langt borte, og hvordan den elektriske gnisten på få øyeblikk løper tusener av mil fra land til land, langs en tråd som mennesker har lagt for den.

Alle ser derfor og tror at alt dette skjer; men hvem kan forklare det? Slik er det med alle ting i naturen. Alle ser, vet og tror at de har visse krefter; men hvem kan i de synlige tingene påvise grunnen til disse usynlige kreftene? Ingen! «Inn i naturens indre trenger ingen skapt ånd!» sier en av de største naturforskerne, og det er helt sant.

Ja, selv det mest fornuftsstolte menneske må innrømme at ikke bare hele naturen rundt ham, men også hans eget jeg er en hemmelighet for ham. Han kan ikke forklare hvordan han selv ble til, ikke sammenhengen mellom hans legeme og hans sjel, og ikke hvordan noen av sansene hans virker. Han må tro at alt han iakttar, også er mulig, fordi det er der – og det tror han uten tvil. Men hvordan det er mulig, går over hans tanke og forstand.

I hele naturen ser mennesket seg altså omgitt av bare uforklarlige hemmeligheter, ja, også i seg selv finner det bare hemmeligheter, og dem må det tro. Er det ikke da tåpelig, sier jeg, å forkaste den kristne tro bare fordi også den forkynner uforklarlige hemmeligheter?

Og mer enn det, mine kjære! Døm selv: Når Gud på en særlig måte har åpenbart seg for menneskene, kan det da være annerledes enn at denne åpenbaringen inneholder hemmeligheter? Hvorfor skulle en åpenbaring være nødvendig hvis den bare gjorde oss kjent med ting som vi selv kunne finne med vår fornuft? Hva slags Gud måtte det være som åpenbarte seg for menneskene og bare fortalte dem lettfattelige ting om seg selv, ting de kunne ha funnet ut på egen hånd?

En slik Gud måtte være ringere enn det hemmelighetsfulle mennesket selv. En slik Gud kunne umulig være noen sann Gud, umulig være himmelens og jordens store, allmektige og allvise Skaper.

Uforklarlige hemmeligheter i en religion beviser altså langt fra at den ikke kan være åpenbart av Gud og må være falsk. Tvert imot: Hvis en religion ikke inneholdt noen uforklarlige hemmeligheter, ville det være et sikkert kjennetegn på at den ikke kunne være åpenbart av Gud.

Men, vil de vantro si, inneholder ikke nesten alle religioner uforklarlige hemmeligheter? Er de så alle åpenbart av Gud selv?

Jeg svarer: Riktignok inneholder alle religioner uforklarlige ting. Men de såkalte hemmelighetene i alle andre religioner bærer de tydeligste merker på at de bare er funnet på av mennesker; de bærer bedragets og løgnens kjennetegn. Den kristne tros hemmeligheter bærer derimot de mest ugjendrivelige kjennetegn på at de er åpenbart av Gud selv; de bærer sannhetens og guddommelighetens stempel. For hemmelighetene i alle andre religioner er tåpelige, smakløse og forkastelige, men den kristne tros hemmeligheter er herlige, salige og troverdige. Dagens festevangelium oppfordrer meg til å stille dette fram for dere.

> Men i den sjette måneden ble engelen Gabriel sendt av Gud til en by i Galilea som heter Nasaret, til en jomfru som var forlovet med en mann som hette Josef, av Davids ætt. Og jomfruens navn var Maria. Engelen kom inn til henne og sa: Vær hilset, du som har fått nåde! Herren er med deg, velsignet er du blant kvinner! Men hun ble forferdet over hans ord og grunnet på hva slags hilsen dette kunne være.
> Og engelen sa til henne: Frykt ikke, Maria! For du har funnet nåde hos Gud. Se, du skal bli med barn og føde en sønn, og du skal gi ham navnet Jesus. Han skal være stor og kalles Den Høyestes Sønn. Gud Herren skal gi ham hans far Davids trone, og han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og det skal ikke være ende på hans kongedømme.
> Men Maria sa til engelen: Hvordan skal dette gå til da jeg ikke vet av mann? Engelen svarte og sa til henne: Den Hellige Ånd skal komme over deg, og Den Høyestes kraft skal overskygge deg. Derfor skal også det hellige som blir født, kalles Guds Sønn. Og se, Elisabet, din slektning, har også unnfanget en sønn i sin høye alder. Hun som ble kalt ufruktbar, er nå alt i sjette måned. For ingenting er umulig for Gud.
> Da sa Maria: Se, jeg er Herrens tjenerinne. Det skje meg etter ditt ord! – Og engelen forlot henne.

I evangeliet vi har lest, blir den største av alle hemmeligheter i den kristne tro forkynt for den hellige jomfru Maria: hemmeligheten at Gud blir menneske. Det blir også forkynt at hun var den velsignede blant kvinner som Gud hadde utsett til å fullføre denne hemmelighetsfulle rådslutningen sin.

Hva gjør så Maria? Hun tenker over dette under av guddommelig visdom, hellighet og kjærlighet og utbryter, ikke full av tvil, men full av undring: «Hvordan skal dette gå til?» Og da det himmelske sendebudet viser henne til at «ingenting er umulig for Gud», sier hun i ydmyk tro og overgivelse: «Se, jeg er Herrens tjenerinne. Det skje meg etter ditt ord!» Hun forsto altså levende at denne hemmeligheten riktignok var ubegripelig, men også salig, hellig og troverdig.

Ut fra dette vil jeg i dag vise dere hvorfor den kristne tros hemmeligheter er så troverdige. Det er de nemlig av to grunner: for det første fordi de alle er Gud så verdige, og for det andre fordi ingen av dem er umulig for Gud.

I. Hemmelighetene er Gud verdige

Det ville uten tvil krenke Guds verdighet sterkt, mine kjære, om vi trodde at han hadde åpenbart hemmeligheter som var uten hensikt og kanskje bare tjente til å tilfredsstille menneskers nysgjerrighet. Like ille ville det være å tro at de inneholdt noe barnslig, latterlig eller smakløst, eller at de endog ga påskudd til synd og last. Gud er et vist, allkjærlig og hellig vesen. Derfor må de hemmelighetene han åpenbarer for menneskene, nødvendigvis være slik at de tjener en vis og rett hensikt, stemmer med Guds kjærlighet og visdom og fremmer menneskenes sanne vel og med det Guds ære.

Ut fra dette kan vi nå prøve de hemmelighetene som andre religioner enn den kristne gir seg ut for å ha. Selv om vi bare gjør det overfladisk, blir det straks klart at de ikke kan være annet enn tomme, bedragerske og ugudelige oppspinn.

Grekerne og romerne var ellers så dannet, men det er kjent hvor tåpelig gudelæren deres var, og samtidig for det meste høyst usedelig. De skammet seg ikke over å tillegge sine øverste guder ekteskapsbrudd og utukt, og ut fra dette forklarte de hvordan andre guder var blitt til.

Den berømte romerske taleren Cicero var en tid augur, det vil si en prest som på en hemmelighetsfull måte skulle utforske gudenes vilje og så kunngjøre den. Han sier at når han møtte en av sine embetsbrødre på gaten, måtte han ta seg sammen for ikke å røpe seg ved å le.

De såkalte hemmelighetene hos de andre hedningene er ikke bedre: egypterne, hinduene i Østindia, kineserne og japanerne, Amerikas indianere og til og med de senere jødene og muhammedanerne. Muhammedanerne påstår for eksempel at en del av månen en gang falt ned på kappen til Muhammed, religionsstifteren deres, men at han slynget den tilbake til himmelen; videre at Muhammeds grav svever i luften, og mer av samme slag. Se, slik er de såkalte hemmelighetene i hedningenes religion.

Den kristne tros hemmeligheter er derimot av en helt annen art! De bærer for enhver et umiskjennelig preg av at de kommer fra himmelen, fra Gud. De er tvers igjennom verdige for Gud.

I hele Den hellige skrift finnes det ingen hemmelighet som bare tjener til å tilfredsstille menneskers nysgjerrighet, ingen hemmelighet som inneholder noe barnslig og latterlig, og langt mindre noe som gir påskudd til synd. Alle bibelske eller kristne hemmeligheter er snarere slik at de må bli åpenbart av hensyn til menneskets sanne vel. De er rettet mot synden og tjener til å åpenbare Guds herlighet.

La oss bare se på den hemmeligheten som står i dagens evangelium, og som er den største, mest underfulle og mest ubegripelige av alle hemmeligheter i den kristne tro. Evangeliet forteller hvordan en engel fra himmelen forkynte for en jomfru som het Maria, at hun skulle bli mor til en sønn. Det skulle skje ved at Den Hellige Ånd kom over henne og Den Høyestes kraft overskygget henne. Denne sønnen skulle samtidig være Den Høyestes Sønn og derfor kalles «Guds Sønn».

Det er sant: Denne hemmeligheten overgår uendelig langt alle menneskers, ja, alle englers og erkeenglers forstand og tanker. Tenker et menneske bare litt over denne hemmelighetens dybde og høyde, bredde og lengde, er det som om han med ubeskyttet øye skulle se inn i den flammende middagssolen; jo lenger en ser på den slik, desto mørkere synes den. Men er hemmeligheten at Gud ble menneske, derfor uverdig for Gud, mine kjære? Sannelig ikke! Den har snarere alle kjennetegn på en stor hemmelighet som er Gud verdig.

For det første er den verdig Guds visdom. Guds visdom gjør ikke noe unyttig eller forgjeves, men har store og viktige mål med alt den gjør. Alle mennesker er nemlig syndige skapninger, og intet menneske kan med fornuften påvise sikkert hvordan og ved hvilket middel en syndig skapning kan bli Gud til behag, rettferdig for ham og salig. Det må hvert menneske innrømme. Da er ingenting mer nødvendig for alle mennesker enn at Gud selv åpenbarer for dem måten og midlet til å bli forsonet med Gud og en gang bli salige.

Og dette midlet er åpenbart i gudsfryktens store hemmelighet: «Gud åpenbart i kjød» (1 Tim 3,16). Den hellige skrift lærer nettopp at Gud er blitt menneske for å gjøre de syndige, falne menneskene til behag for Gud og salige igjen. Hva kunne derfor stemme bedre med Guds visdom enn denne hemmeligheten? Gud skapte verden til evig liv, men den har falt fra ham. Denne hemmeligheten åpenbarer jo et middel som fører den tilbake til sitt første og opprinnelige mål, det evige liv.

Men er det kanskje likevel uverdig for Gud å frelse det falne mennesket på den måten denne hemmeligheten viser? Også på dette må jeg svare: Sannelig ikke! For tenk etter: Det ville snarere vært uverdig for Gud om han – slik de fleste mennesker mener – ikke la noen vekt på menneskenes synder, men så gjennom fingrene med dem som en svak menneskelig far og likevel gjorde menneskene salige og tok dem opp i sitt evige fellesskap. Det ville verken vise sann kjærlighet eller sann hellighet.

Men nå er Gud selv blitt menneske for å utslette menneskenes synder ved sin lidelse og død, og utslette dem slik at alle som tror det, kan bli salige. Med det er Guds hellighet og samtidig hans kjærlighet åpenbart i en storhet som intet menneske, ja, ingen engel kunne ha utforsket, tenkt seg, visst om eller så mye som ant hvis Gud ikke var blitt menneske.

For hvor stor og ukrenkelig må ikke Guds hellighet og rettferdighet være, når han ikke kunne tilgi menneskene før det var gjort fullkommen fyllest for alle menneskers synder, og alle straffene som var fastsatt for dem, var sonet! Og hvor stor, hvor ubegripelig stor må ikke Guds kjærlighet være! Ingen skapning kunne bære og sone straffene for menneskets synder i dets sted. Derfor har han latt sin enbårne Sønn selv bli menneske, lagt alle menneskers synder på ham og overgitt ham i vanære til pine, ja, til den bitre, kvalfulle døden på korset!

Det er sant at Gud allerede har åpenbart sin hellighet og rettferdighet ved at han har gitt loven med dens strenge krav og harde trusler. Han har også åpenbart den ved at han har styrtet de falne menneskene i nød, elendighet og død og latt de forferdelige straffedommene komme: vannflommen over hele jorden, undergangen for Sodoma og Gomorra ved en ildregn fra himmelen og romernes fryktelige ødeleggelse av Jerusalem.

Men hva betyr alt dette når vi hører at Gud ikke kunne ha frelst en eneste synder hvis ikke hans kjære Sønn selv hadde båret straffen for alles synder?

Det er videre sant at Gud allerede har åpenbart sin kjærlighet ved at han har skapt menneskene og gitt dem hele jorden med dens fylde av goder og gleder. Til denne dag har han også holdt menneskeslekten oppe, enda den har falt fra ham, og han har forsørget den rikelig og styrt den herlig. Men hva betyr dette mot at Gud selv er blitt menneske, for at han som menneske skulle forsone alle mennesker med seg selv ved sitt liv, sin lidelse og sitt blod?

Se, i lyset av hemmeligheten at Gud ble menneske, viser han seg som et vesen med ubegripelig visdom, den høyeste hellighet og evig, bunnløs kjærlighet. Denne hemmeligheten forherliger Gud i så høy grad at den gir alle engler og erkeengler og alle mennesker som blir salige, uuttømmelig grunn til å tilbe Gud, elske ham, takke ham, love og prise ham i evighet som den allvise,

allerhelligste og allkjærligste. Kort sagt: Hemmeligheten at Gud ble menneske, åpenbarer først Gud fullt ut som den sanne Gud, som det høyeste gode, som det vesen som mest av alt er verdt å prise og elske.

Hvilken hemmelighet kunne da være mer verdig for Gud? Og slik er alle de hemmelighetene som Den hellige skrift, Det gamle og Det nye testamente, inneholder: hemmeligheten om den høyhellige treenighet, hemmeligheten om at Kristus er til stede i den hellige nattverd, hemmeligheten om at de døde alle skal stå opp på den ytterste dag, og hemmeligheten i hvert under Gud har gjort gjennom sine profeter og apostler.

Har så et menneske grunn til å forkaste den kristne tro på grunn av de ubegripelige hemmelighetene den inneholder? Nei, de er snarere det herligste bevis for at den kristne tro er en åpenbaring fra den store Gud selv. Bare den som ikke kjenner denne troen, eller som vil forbli en fiende, kan forkaste den i vantro – den som ikke vil bøye seg for Gud, som ikke vil gi slipp på de syndene Gud vil utslette ved å bli menneske; med ett ord: den som ikke vil omvende seg.

II. Ingen av hemmelighetene er umulig for Gud

Men, mine kjære, mange vantro sier at de ikke kan tro på den kristne tros hemmeligheter fordi de er helt umulige. La meg derfor nå for det andre vise dere at ingen av den kristne tros hemmeligheter er umulig.

Den enkle grunnen til denne påstanden gir sendebudet selv. Etter at han hadde forkynt Kristi underfulle fødsel, føyde han ifølge evangeliet vårt til: «For ingenting er umulig for Gud.» Og mer trenger vi heller ikke for å bevise det. For er ingenting umulig for Gud, så er heller ingen av de hemmelighetene som blir forkynt oss i Den hellige skrift, umulig for Gud.

Eller hvor er det mennesket som vil våge å si at noe er umulig også for Gud? Eller at det som er umulig for mennesker, eller synes umulig for dem, også er umulig for Gud? For hva er mer umulig og ubegripelig for vår fornuft enn å kalle fram noe av intet? Hva kan da være umulig for ham som allerede har skapt alt av intet? Det er ingen tvil: Den som nekter at Gud er allmektig, nekter samtidig at det finnes en Gud. For å være Gud og å være den Allmektige er ett og det samme.

Riktignok finnes det i disse siste dagene våre mennesker som dristig og frekt åpner munnen og roper høyt: «Det er ingen Gud!» (Sal 14,1) – fordi de ikke kan begripe Gud. Disse menneskene overgår så å si Satan selv i gudløshet og ondskap. For at det finnes en Gud, nekter ikke engang Satan, slik også Jakob skriver: «Du tror at Gud er én. Du gjør vel! Også de onde åndene tror det – og skjelver» (Jak 2,19).

Men, mine kjære, å nekte at det finnes en allmektig Gud, er ikke bare en grufull ondskap, verre enn djevelens. Hvor kloke gudsfornekterne enn innbiller seg å være, er det også en stor dårskap, ja, et sant vanvidd, en åpenbar galskap.

For hva gjør en ateist eller gudsfornekter? Han vil ikke tro på noen Gud fordi han ikke kan begripe ham. Men når han ikke vil tro på Gud som har skapt verden, tror han noe som er langt mer utrolig: at den store verden, som er så vist innrettet, er blitt til ved et tilfelle; eller at den forgjengelige verden, som alltid forandrer seg, er evig; eller at hele den døde verdensklumpen selv er Gud!

Men hva kan være mer ubegripelig, uforklarlig, underlig og hemmelighetsfullt – og samtidig mer tåpelig og smakløst – enn disse ateistiske trosartiklene? Se, kristendommens salige hemmeligheter vil ateisten ikke tro; men de latterlige og ufornuftige falske hemmelighetene i sin vantro, dem tror han!

Men, sier noen, finnes det ikke ting som den allmektige Gud ikke kan, selv etter de kristnes tro? For eksempel å synde, å gjøre det gjorte ugjort, eller å få to ganger to til ikke å bli fire, og lignende?

Men la dere ikke lure av slik tale, mine kjære. For å synde, gjøre det gjorte ugjort og lignende er ikke makt; det ville være avmakt og løgn. At Gud ikke kan dette, er snarere et bevis på hans fullkommenhet enn på hans ufullkommenhet. Det viser at han makter alt, bare ikke å holde opp å være den fullkomne, allerhelligste Gud.

Så er og blir da det evig sant som Guds sendebud sier til Maria i evangeliet vårt: «For ingenting er umulig for Gud.» Da er heller ingen av de høye, salige hemmelighetene som vår hellige, kristne tro holder fram for oss, umulig.

La dere derfor ikke rokke i troen, mine kjære, av den usle praten til folk som vil være kloke. I disse siste tider er verden blitt full av spottere – helt slik Skriften har sagt det på forhånd. Innvendingene de vantro reiser mot troen, kan nok ofte ved første blikk virke nesten umulige å gjendrive. Men ser man litt nærmere på de vantros våpen og på den kristne tro de retter dem mot, oppdager man at det er halmstrå. Med dem vil de fekte mot en himmelsk borg som er bygd på den evige klippen: Guds visdom, hellighet, kjærlighet og allmakt.

Vær bare frimodige! Så lenge det har vært en frafallen verden til, har den kjempet mot de åpenbarte hemmelighetene i vår allerhelligste tro med all sin visdom og kløkt, list og makt. Men har den klart å slukke åpenbaringens sol? Nei! Den lyser ennå i dag like klart som for tusener av år siden. Derfor – jeg sier det igjen – vær bare frimodige! Også i framtiden skal Guds hemmeligheter seire over verdens usle kløkt. Ja, himmel og jord skal forgå, men Jesu ord skal ikke forgå.

La oss bare sørge for at vi kan beholde klenodiet, den åpenbarte sannheten, så vi kan leve i troen ved den og en gang dø salig. Men for at det kan skje, la oss be Herren holde oss fast i sin sannhet inntil enden. Da skal ingenting, ingenting, heller ikke i denne siste, onde tid, ta fra oss vår krone. For:

Vår egen makt er ingenting verd,
vi er snart fortapt;
men for oss strider med Herrens sverd
han som Gud selv har utvalgt.
Spør du hva han heter?
Han heter Jesus Kristus,
hærskarenes herlige Herre.
Det finnes ingen annen Gud;
han skal beholde marken.

Amen.

Johannes døperens dag

Luk 1,57–80. (*Utgiverens merknad: Se merknaden ved Marias renselsesdag.*)

Nåde og fred bli dere alle til del i rikt mål gjennom kunnskapen om Gud og Jesus Kristus, vår Herre! Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus!

De kristne i apostlenes tid og kort etter hadde en sjelden iver etter gudsfrykt. Det ser vi blant annet av hvor høyt de aktet dem som hadde utmerket seg ved sterk tro, ved hellig vandel og særlig ved stor standhaftighet i bekjennelsen, også under de grusomste forfølgelser. De regnet det som en ære å få tjene slike standhaftige bekjennere de siste dagene de levde. Selv om den første kirken var streng mot dem som hadde falt fra, fikk de lett komme tilbake til menigheten når slike trofaste Kristi vitner ba for dem.

De skrev omhyggelig ned martyrenes siste ord og hva som skjedde da de døde. Etter døden samlet de knoklene eller asken deres og begravde dem med kristen ære. Ja, det skjedde ikke sjelden at de kom sammen hvert år på dødsdagen og leste opp for forsamlingen hvordan martyrene hadde levd. Slik feiret de minnet om det hellige livet og den oppbyggelige døden deres.

Men da kirken senere forfalt, ble alt forvrengt og misbrukt. Slik gikk det dessverre også med den prisverdige ærbødigheten for dem som framfor andre hadde vært trofaste mot Kristus. Etter hvert gikk de så langt at de tilba de døde helgenene. De viste dem åpenlyst guddommelig ære, bygde kirker for dem, kalte kirkene opp etter dem og påkalte dem om forbønn og mellomkomst hos Gud.

Nesten hvert land, ja, hver by og hver landsby valgte seg en såkalt skytshelgen. Til hans ære holdt de fester der de ofte knelte rundt bildet hans, sang til ham og prøvde å trygle seg til velsignelse og hjelp fra ham. Dette kan vi ikke kalle annet enn avgudsdyrkelse og en forferdelig fornektelse av Gud og Jesus Kristus. For Kristus er den eneste hjelper og frelser, og ham alene tilkommer æren.

Da Gud vakte opp Luther til å reformere kirken, var de fleste som kalte seg kristne, sunket ned i dette ukristelige uvesenet. Derfor vitnet han høyt mot den avguderiske dyrkelsen av helgenene. I vår kirkes bekjennelsesskrifter har både Den augsburgske bekjennelse og De schmalkaldiske artikler egne kapitler der disse misbrukene blir refset og forkastet.

Men kanskje kommer vi til å tenke på, mine tilhørere, at vi også i den lutherske kirke fremdeles holder fester som bare bærer navn etter hellige mennesker. Det gjelder apostlenes dager, Maria-festene og – som vi særlig minnes i dag – Johannes døperens fest. Kunne vi ikke da tro at vår kirke fremdeles mener – om ikke i læren, så i praksis – at vi kan gi disse menneskene guddommelig dyrkelse?

Slett ikke, mine tilhørere! Når vår kirke har beholdt disse festdagene, er det ikke gjort for å holde gudstjeneste til ære for helgenene. Det er gjort for at vi på disse dagene skal bli minnet om disse herlige forbildene på sanne kristne. Ved minnet om deres liv og død skal vi bli vakt til å følge etter dem og bli desto mer oppmuntret til å love og tjene Gud.

Når vi på slike dager hører hvor langt for eksempel en Paulus, en Maria eller en Johannes døperen kom ved Guds nåde i tro, kjærlighet, ydmykhet, tålmodighet, håp og standhaftighet, er det Gud vi priser, og det er til ham vi skal dras.

Vi ville derfor ta mye feil om vi trodde at vi minnes Johannes døperen i dag for å forherlige ham. Nei, mine dyrebare, også i dag skal ikke Johannes, men Kristus forkynnes. Ikke i Johannes' navn, men i Jesu navn skal frelse og salighet forkynnes. Vi skal ikke bli vist til Johannes' fødsel og død, men til Kristi fødsel og død.

Ser vi døperen levende for oss, som om han stod her, vil vi finne at hele hans opptreden ikke er annet enn en innbydelse til Kristus. Den er en inntrengende oppfordring til å tro på Guds Sønn og ta imot nåde over nåde av hans fylde. La derfor dette lede vår andakt på festen i dag.

Tekst: Luk 1,57–80.

> Tiden var nå kommet da Elisabet skulle føde, og hun fødte en sønn. Og da hennes naboer og slektninger fikk høre at Herren hadde vist sin store miskunnhet mot henne, gledet de seg sammen med henne.
> På den åttende dagen skjedde det så at de kom for å omskjære barnet, og de ville kalle ham Sakarja etter faren. Men da tok hans mor til orde og sa: Nei, han skal hete Johannes! De sa til henne: Det er da ingen i slekten din som har det navnet. De gjorde så tegn til hans far for å få vite hva han ville at barnet skulle hete. Han ba da om en tavle, og skrev disse ordene: Johannes er navnet hans. Og de undret seg alle. Men i det samme ble hans munn åpnet og hans tunge løst, og han talte og lovet Gud.
> Og det kom frykt over alle som bodde der omkring, og i hele fjellandet i Judea talte de med hverandre om alt dette som hadde hendt. Alle som hørte om det, la seg det på hjertet, og de sa: Hva skal det da bli av dette barnet? For Herrens hånd var med ham.
> Og hans far, Sakarja, ble fylt av Den Hellige Ånd, han talte profetisk og sa: Lovet være Herren, Israels Gud, fordi han så til sitt folk og forløste det! Han oppreiste for oss et frelsens horn i sin tjener Davids hus, slik han fra gammel tid av har talt ved sine hellige profeters munn – en frelse fra våre fiender og fra alle deres hånd som hater oss, for å gjøre miskunn mot våre fedre og komme sin hellige pakt i hu, det løftet han ga Abraham, vår far, med ed, om å fri oss fra våre fienders hånd og gi oss å tjene ham uten frykt i hellighet og rettferd for hans åsyn alle vårt livs dager.

> Og du, barn, skal kalles Den Høyestes profet. For du skal gå fram for Herrens åsyn for å rydde hans veier, for å lære hans folk frelse å kjenne ved at deres synder blir forlatt, på grunn av vår Guds inderlige miskunnhet, som lot soloppgang fra det høye gjeste oss, for å lyse for dem som sitter i mørke og dødsskygge, for å styre våre føtter inn på fredens vei.

Det vi nå har lest, mine tilhørere, forteller om Johannes døperens fødsel. Men ser vi litt nøyere på alt det som blir fortalt, finner vi at det egentlig er Kristus – frelsens horn, lyset fra det høye – som alle ordene og all gleden gjelder.[1] Se derfor nå sammen med meg på

Johannes døperens sendelse som en inntrengende oppfordring til å tro på Jesus Kristus.

Vi skal finne denne oppfordringen for det første i de særlige omstendighetene ved Johannes' fødsel, og for det andre i den evangeliske prekenen som hans far Sakarja holdt ved denne anledningen, drevet av Den Hellige Ånd.

Herre Jesus Kristus, du er den første og den siste, Alfa og Omega. Om deg vitner alle profetene, og alt det Gud åpenbarer og ordner, har som mål at vi skal føres til deg. La derfor ditt navn bli stort blant oss også i dag, og la det gå opp i hjertene våre som den klare morgenstjernen. Amen.

I. Omstendighetene ved Johannes' fødsel

Omstendighetene ved Johannes' fødsel, mine tilhørere, har noe helt særegent og enestående ved seg. Gud har ikke latt noe annet menneskes fødsel bli skrevet ned slik som Johannes døperens. Jeg vil særlig gjøre dere oppmerksom på disse punktene.

For det første ble den forutsagt hele åtte hundre år i forveien. Både den første og den siste profetboken i Det gamle testamente taler om den. Allerede Jesaja profeterer om Johannes og sier: «Hør, det er en som roper: Rydd i ørkenen vei for Herren!» Og Malaki sier: «Se, jeg sender min budbærer, han skal rydde vei foran meg. Brått skal han komme til sitt tempel, Herren som dere søker, paktens engel som dere inderlig lengter etter.»

Da tiden så nærmet seg for at Johannes skulle fødes som Kristi forløper, forkynte engelen Gabriel det for faren hans, Sakarja. Det var den samme engelen som seks måneder senere forkynte for Maria at Guds Sønn skulle fødes. Her åpenbarer Gud under på under. Elisabet, en gammel kvinne, skulle på underfull måte bli hans mor. En dag da presten Sakarja gjorde tjeneste og skulle bære fram røkelsesofferet i templet, viste Gabriel seg for ham ved høyre side av alteret og lovte ham en sønn i alderdommen.

Sakarja kunne ikke tro det og sa: «Hvordan skal jeg vite dette? Jeg er jo gammel, og min kone er kommet langt opp i årene.» Da svarte engelen: «Jeg er Gabriel, som står for Guds åsyn. Jeg er sendt for å tale til deg og bringe deg dette gledesbudet. Se, du skal bli stum og ikke kunne tale før den dagen når dette skjer, fordi du ikke trodde mine ord.» Og det gikk slik engelen hadde truet. Da Sakarja kom ut av templet, stod folkemengden samlet utenfor, men han kunne ikke tale til dem, for Gud hadde bundet tungen hans.

[1] NB: «soloppgang fra det høye».

Men Gud viste stadig tydeligere at det skulle være noe helt særskilt ved Johannes døperens sendelse. Gud selv hadde gjennom engelen befalt hvilket navn han skulle få, slik det også var da Kristi fødsel ble forkynt. Men ikke bare det: Johannes ble også fylt av Den Hellige Ånd mens han ennå var i mors liv, da jomfru Maria, Frelserens mor, besøkte Elisabet.

Da Johannes endelig hadde sett verdens lys, kom naboer og slektninger og gledet seg med den lykkelige moren. De visste ikke hva Gud hadde befalt, og på omskjærelsesdagen ville de kalle den nyfødte Sakarja etter faren. Men Gud hadde åpenbart sin vilje for Elisabet, og hun sa: «Nei, han skal hete Johannes!» Gjestene undret seg og sa: «Det er da ingen i slekten din som har det navnet.»

Nå vendte de seg til faren og gjorde tegn til ham for å få vite hva han ville at barnet skulle hete. Den stumme Sakarja tok en liten tavle og skrev – og i samme øyeblikk sa han med løst tunge: «Johannes er navnet hans.» Naboene hørte det forbløffet, og alle lovet Gud, for her var Guds usynlige hånd ikke til å ta feil av. Snart ble den underfulle beretningen om Johannes' fødsel fortalt over hele Judea.

Men, kjære venner, alt dette skjedde ikke for å forherlige Johannes, men bare for å forherlige Kristus, som han skulle forkynne og åpenbare. Tjeneren ble æret bare for at vi av det skal forstå hvor uendelig mye større herlighet hans Herre har. Forløperen fikk denne utmerkelsen bare for at vi skulle se hvor usigelig mye høyere han som skulle komme, var.

Allerede Jesaja måtte forkynne at Johannes skulle stå fram; av det skal vi kjenne at Jesu Kristi sendelse var besluttet fra evighet av. Gabriel måtte forkynne Johannes' fødsel; av det skal vi kjenne at alle de himmelske hærskarer så mye mer må tjene Kristus.

Johannes ble fylt av Den Hellige Ånd og Åndens glede mens han ennå var i mors liv; av det skal vi kjenne at Kristus så mye mer ble salvet med Den Hellige Ånd uten mål da han ble unnfanget. En gammel kvinne måtte på underfull måte bli Johannes' mor; av det skal vi kjenne at vi med rette tror at Kristus ble født av en jomfru, ved at Den Hellige Ånd overskygget henne.

Sakarja måtte bli stum som straff da han ikke ville tro på Johannes' fødsel; av det skal vi kjenne at Gud en gang vil legge evig taushet og stumhet på dem som ikke vil tro på Guds Sønns hellige, underfulle og saliggjørende fødsel. Kristi forløper måtte etter Guds befaling hete Johannes, det vil si «den benådede»; av det skal vi kjenne at Jesus i sannhet er det navnet hans sier: en frelser, en som bringer nåde.

Så snart Sakarja vendte tilbake til troen på Guds løfter, ble han befridd fra straffen og fylt av Den Hellige Ånd; av det skal vi kjenne at troen på Kristus visker ut all skyld og straff og smykker hjertene våre med Den Hellige Ånds gaver. Ved Johannes' fødsel kom hele omegnen i hellig bevegelse; av det skal vi kjenne at dette bare var daggryet, morgenrøden. Ved Kristi fødsel skulle hele verden settes i hellig bevegelse, og alle menneskers hjerter skulle fylles med glede, undring og lovprisning av Gud.

Å, hvor mye Gud har gjort for å anbefale oss sin kjære Sønn, enda før han var født! Hvor har ikke Gud strevd for å forberede oss på vår Frelsers herlige

komme! Hvor omsorgsfull har ikke Gud vært for at vi ikke skulle ta feil av ham som var full av nåde, men likevel skulle komme til oss i en tjeners skikkelse!

Først måtte alle profetene forutsi Kristus. Men ikke nok med det: Da han trådte fram i verden, måtte en herold gå foran ham. Han ropte ikke lenger: «Brått skal han komme til sitt tempel», men: «Se der Guds lam, som bærer bort verdens synd!» Å, hvor gjerne må ikke Gud ønske å gi oss alle sin Sønn, når han har gjort så mye for å opphøye ham for all verden!

Johannes' fødsel ble ikke bare forkynt for den tiden. Det skrevne ordet er vår Gabriel, Guds engel, som fremdeles i dag bringer oss dette glade budskapet. I Guds ord leser vi beretningen om døperens underfulle fødsel. Det er for at det også i våre hjerter skal komme hellig bevegelse, undring og lovprisning av Gud, og for at hjertene våre skal gjøre seg rede og åpne dørene sine for herlighetens konge når han drar inn.

La derfor ingen blant oss overhøre den inntrengende oppfordringen til å tro på Kristus i dag, på festen til minne om vår Herres profet. La denne Johannes-festen bli for dere, som for Elisabets naboer og venner, en velsignet inngangsfest til julen. Gå i dag i tankene fra Hebron til Betlehem, og la Johannes-barnet som nettopp er født, føre dere til det saliggjørende Jesusbarnet i krybben. Å, la det også bli sagt om dere som teksten vår vitner: «Alle som hørte om det, la seg det på hjertet.»

II. Sakarjas evangeliske preken

Men denne inntrengende oppfordringen til å tro på Kristus finner vi ikke bare i de særegne omstendighetene ved Johannes' fødsel. Vi finner den også, for det andre, i den evangeliske prekenen som hans far Sakarja holdt ved denne anledningen, drevet av Den Hellige Ånd. Den har to deler. Den første er en lovprisning av Gud for at Jesus Kristus er sendt til verden. Den andre viser at Johannes ikke hadde noe annet kall enn å forkynne Kristus og rydde vei for ham.

Den gamle Sakarja må ha vært overmåte glad for å være far til et slikt barn. Likevel ser vi at han nesten helt glemmer det. Det første han taler om i lovsangen sin, er Kristus og hans herlige nåderike, den dyrebare nådepakten som skulle opprettes nå som Johannes trådte fram som Kristi forløper. Av dette ser vi at det er Kristus og hans nåderike det skal forkynnes om på Johannes døperens dag. Det er dette dere, mine tilhørere, skal se på i dag, og det er ved dette dere skal vekkes til tro på Kristus og styrkes i denne troen.

Sakarja roper ikke bare til sine naboer og slektninger, men også til oss, fremdeles i dag: «Lovet være Herren, Israels Gud, fordi han har besøkt og forløst sitt folk!»[2] Slik lar Gud selv forkynne for oss i dag at han har besøkt og forløst oss.

Som en lege besøker den syke, og som en rik besøker den fattige, slik har den himmelske lege besøkt oss som er syke på sjelen, og himmelens rike Herre oss fattige syndere. Og han besøker oss ennå i dag ved sitt kjære ord og sakrament, ved forkynnelsen av evangeliet, ved dåpen og nattverden. Ved dem forkynner han oss sin nåde, gir oss den og setter sitt segl på den.

[2] NB: «fordi han så til sitt folk og forløste det».

Slik banker han ennå i dag på hjertets dør. Å, lukk den bare opp for ham! Vis den himmelske lege sykdommen i sjelen deres, så helbreder han dere. Bekjenn deres fattigdom for ham, så gjør han dere rike for evig. «Han har forløst oss», sier Sakarja. Så tro da at han har forløst dere alle! Prøv ikke selv å forløse dere fra syndene og fra Guds unåde. Ta imot den forløsningen som er gitt, så er den deres eiendom.

Videre sier Sakarja: «Han oppreiste for oss et frelsens horn i sin tjener Davids hus.» Hør det, kjære venner: Kristus er deres frelses horn! Hornet betyr makt og kraft. Er dere altså svake, vil Kristus være deres horn, deres styrke.

Så sier han: «… en frelse fra våre fiender og fra alle deres hånd som hater oss.» Her taler han ikke om våre legemlige, men om våre åndelige fiender: synden, døden, Satan og helvete. Disse fiendene har vi alle, og uten Kristus har vi ingen kraft til å overvinne dem. Uten Kristus hersker synden over oss, døden skremmer oss, Satan holder oss fast i sitt rike, og til sist sluker helvete oss.

Men Kristus har overvunnet alle disse mektige fiendene av vår sjel. Går vi derfor ved troen inn i Kristi rike, som en gang kom nær med Johannes, kan ikke synden skade oss, ikke døden drepe oss, ikke Satan holde oss fanget og ikke helvete skremme oss. Vår tro er den seier som overvinner verden, synden, helvete og alle våre fiender.

Når disse fiendene anfekter deg, du kristne – og det gjør de jo daglig – så kjemp ikke mot dem i din egen kraft. Grip Kristus, så ligger de alle i støvet! Kanskje må du tåle anfektelsene deres så lenge du vandrer her i kjødet. Kanskje kjenner du synden i deg hver dag, og kanskje blir du aldri helt kvitt frykten for død og helvete. Men hold fast ved ham som har seiret for deg, så har også du allerede seiret med ham og ved ham.

Sakarja fortsetter: «Lovet være Herren … for å gjøre miskunn mot våre fedre og komme sin hellige pakt i hu, det løftet han ga Abraham, vår far, med ed.» Med disse ordene beskriver han enda nærmere det riket som hans sønn Johannes skulle forkynne var kommet nær. Miskunn, sier han, skulle grunnlegge det, og miskunn skulle styre det.

Salig er du derfor, du kristne, som ved dåpen er tatt opp i Kristi rike! Å, bli i dette riket ved troen! Da er det ikke den strenge rettferdigheten, men bare nåde og miskunn som rår over alle dine synder, gjerninger og ord. Da er du ikke i lovens pakt, men i den nådepakten Gud i gammel tid sluttet med fedrene. Da holder Gud også overfor deg den eden han en gang sverget Abraham: at i hans ætt, det vil si i Jesus Kristus, skal alle jordens slekter velsignes, også du.

Men Sakarja legger til: «… om å fri oss fra våre fienders hånd og gi oss å tjene ham uten frykt i hellighet og rettferd for hans åsyn alle vårt livs dager.» Med dette sier han oss at alle som vil være og bli i Kristi nåderike, også skal tjene ham i en hellighet som behager ham. En kristen skal altså daglig søke mer og mer å rense seg fra synden. Han skal vandre for Guds åsyn, ikke synde mot sin samvittighet og jage etter helliggjørelse.

Men hvor svake er vi ikke, kjære venner! Hvor lett skjer ikke et fall! Hvor lett har ikke kjøtt og blod forført oss til synd! Hva skal vi da gjøre når vi er falt? Må vi da forlate Kristi nåderike? Er det ingen hjelp mer for oss?

Å jo, kjære kristne, det sier Sakarja oss. Ved siden av helligheten i vårt liv setter han Jesu Kristi rettferdighet. Faller og snubler vi i tjenesten for Gud, skal vi straks erkjenne vår synd, holde opp med den og gripe Kristi rettferdighet. Den dekker da vår uhellighet, gjør oss rettferdige for Gud igjen og gir oss en glad samvittighet på ny.

Å, for en sant evangelisk preken Gud har latt forkynne for oss ved Johannes døperens fødsel! Den er ikke annet enn en innbydelse til å tro på Kristus. Jeg har bare kunnet antyde dette for dere, kjære brødre. Les selv Sakarjas vakre lovsang i hjemmene deres i dag. Og når dere tenker over ordene i den i tro, la dem alle bli kraftige lokkerop til Kristus, deres frelses horn.

Etter at Sakarja har øst ut sitt hjerte i glede over Kristus og hans nåderike som nå skulle komme, vender han seg først nå til sin nyfødte sønn Johannes og sier: «Og du, barn, skal kalles Den Høyestes profet. For du skal gå fram for Herrens åsyn for å rydde hans veier, for å lære hans folk frelse å kjenne ved at deres synder blir forlatt.» Disse ordene beskriver Johannes døperens embete.

Han skal kalles Den Høyestes profet. Også Johannes hører altså til dem det blir sagt om: «Ham gir alle profetene det vitnesbyrd at hver den som tror på ham, får syndenes forlatelse ved hans navn.»

Men Johannes var enda mer enn alle profetene. De pekte alle bare på Kristus på lang avstand. Men Johannes var kalt til å gå foran ham som drar inn, som den første tjener i nådens rike. Som brudgommens nærmeste venn skulle han innby gjestene til det himmelske bryllupet og peke med fingeren på Kristus, som allerede stod midt iblant folket uten at de kjente ham.

Johannes var utvalgt til å lære menneskene frelse å kjenne ved at deres synder blir forlatt, på grunn av vår Guds inderlige miskunnhet. Ved den har lyset fra det høye, rettferdighetens sol, besøkt oss. Han var ikke utvalgt til å forkynne en ny lov. Han skulle snarere overbevise alle mennesker om at de ikke kan holde loven, men ligger i synder og sitter i dødens mørke og skygge, og at Kristus alene er veien til fred.

Trofast og redelig forvaltet Johannes dette embetet. Hans strenge og harde liv vakte stor oppsikt. Han bodde i ødemarken, var kledd i en kappe av kamelhår og hadde et lærbelte om livet, og maten hans var gresshopper og vill honning. Hele det jødiske folket ble opptatt av ham, og folk trodde at han var Messias. Han kunne lett ha skaffet seg ære som Messias.

Men han pekte ikke på seg selv, men på Kristus, og sa: «Jeg er ikke Messias. Etter meg kommer en mann som er kommet foran meg, fordi han var før meg – han som jeg ikke er verdig til å løse skoremmen for. For av hans fylde har vi alle fått, og det nåde over nåde. For loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus.»

Vil vi derfor, kjære tilhørere, nå målet med denne minnefesten for døperen, må vi se bort fra ham og bare se hen til Kristus.

Er det kanskje noen blant oss som til nå har latt noe holde ham borte fra å ta imot Kristus? Kanskje har han ennå søkt frelsen i sine gjerninger, eller synden hans har virket for stor og fordervelsen for dyp. Måtte da Johannes i dag ved Ordet bli Kristi forløper også hos ham! La ham ikke lenger bli holdt borte fra

Kristus, og la ham ikke vente en time, ja, ikke et øyeblikk lenger med å ta imot ham.

Sitter vi i dødens mørke og skygge, vil Kristus som lyset fra det høye bringe lys og liv i våre mørke og døde hjerter. Og om vi er aldri så elendige – hvor skal vi da gå, hvor skal vi finne hjelp og redning? Ingen andre steder enn hos ham som Johannes stiller fram for hele verden.

Eller er det kanskje noen blant oss som riktignok alt har tatt imot Kristus, men som nå vil gi slipp på tilliten til Kristus fordi han er falt i synd igjen? Kanskje mener han at nå kan han ikke lenger trøste seg ved Kristus. La ham da tenke på dette: Den første gangen var det bare Kristus som kunne gi ham ro da han var i angst for synden. Slik finnes det heller ikke nå noen annen vei til fred for ham enn å gripe Kristi dyrebare soning.

Tenk tilbake, elskede bror, på den tiden da du første gang vendte deg til Kristus. Tok han ikke da vennlig imot deg? Ga han deg ikke til sist visshet, glede, kraft og liv? Gå denne veien på ny! Ennå står nådens kilde åpen.

Å, Herre Gud, du som av stor kjærlighet en gang sendte Johannes for at han skulle rydde vei for din kjære Sønn inn til syndernes hjerter: Rydd også hos oss bort alle hindringer som vil stenge Kristus ute fra hjertene våre. Løft du opp de dype dalene hos bøyde og motløse syndere. Og det som synes seg selv høyt, sorgløst og rettferdig, det må du ydmyke. Gjør hyklernes krokete veier rette. Ja, gjør det med oss for Jesu Kristi skyld! Amen.

Marias besøkelsesdag

Luk 1,39–56. (*Utgiverens merknad: Se merknaden til Marias renselsesdag.*)

Herre Jesus! I ditt hellige ord har du åpnet et fristed for oss i all nød. Der skal vi finne lys når villfarelsens mørke har kommet over oss; der skal vi finne trøst når syndene våre gjør oss redde og piner oss; der skal vi finne fred når det er strid og uro overalt omkring oss.

Å, så lukk opp for oss også i denne stund det stille fristedet i ditt himmelske ord! La oss der finne det som vårt fattige, mørke, bedrøvede og urolige hjerte lengter etter, og som vi forgjeves søker i denne verden. Gjør denne dagen til en sann besøkelsesdag for oss: Besøk oss, og la oss kjenne din nådige nærhet og din Ånds milde pust mens ditt ord lyder. Da skal også vi opphøye deg med Maria, og vår munn skal alltid være full av din pris, her i tiden og der i evigheten. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Det gamle og Det nye testamente skiller seg fra hverandre blant annet på denne måten: Det gamle testamente tegner fullstendige bilder av livet til de troende, mens Det nye testamente bare gir oss enkelte trekk fra de helliges liv, og det svært sjelden.

Derfor er Det gamle testamente, ved siden av Det nye, en overmåte dyrebar skatt som heller ikke de kristne kan klare seg uten. Der lærer vi ikke bare hva et sant Guds barn skal tro, håpe, gjøre, tåle og erfare. Der blir det også stilt fram for oss en mengde hellige personer, og hos dem kan vi så å si med egne øyne se denne læren satt ut i livet: hvordan rettskafne Guds barn var, hvordan de levde, og hva som hendte dem.

Der får vi vite hva de tenkte, følte og sa i de mest ulike livskår, og hvordan de opptrådte i dem. Der ser vi ikke bare deres herlige gjerninger i tro og kjærlighet, men også deres synder, skrøpeligheter og svakheter.

Slik ser vi at sanne Guds barn riktignok alltid har hatt et rettskaffent hjerte og fryktet Gud oppriktig, men at de likevel har vært og forblitt fattige syndere, akkurat som de kristne i dag. Også de har båret den gamle Adam med seg helt til døden. Derfor har kjødet også hos dem begjært mot Ånden og Ånden mot kjødet, og denne striden tok ikke slutt før de ble forløst fra dette dødens legeme.

Videre ser vi der hvordan de som holdt seg til Gud, alltid måtte bekjenne: «Få og onde har mine leveårs dager vært; jeg blir plaget hele dagen, og min synd står alltid for meg» (1 Mos 47,9; Sal 73,14; 51,5).

Men samtidig ser vi hvordan de troende, også de største troshelter, på ingen måte var ufølsomme for nøden i dette fattige livet. De kjente den smertelig og bar den som en tung byrde, ofte med stor motløshet. Likevel kastet de ikke bort sin tillit, men seiret til slutt over alt ved tro og tålmodighet. Og vi ser hvordan Gud aldri forlot dem: Han la riktignok byrden på dem, men hjalp dem også å bære den; han førte dem riktignok underlig, men førte likevel alltid alt herlig fram til målet.

I Det gamle testamente ser vi Guds barn ikke bare i det offentlige liv, men også i hjemmet og familien, i alle samfunnslag, i krig og i fred, i staten og i kirken, i gode og i onde dager, i ære og i vanære, i høy og i lav stilling – som herskere og som undersåtter, som ektemenn og hustruer, som foreldre og som barn, som frie og som slaver, som rike og som fattige.

Selv når de taler aller mest fortrolig med Gud, kan vi se dem og lytte til dem. Særlig er det Salmene som åpner alle hjertets folder for oss. De viser hvordan de troende bar alle sine saker fram for Gud: hvordan de la kirkens og statens nød fram for ham, ropte til ham i sin egen nød, takket ham inderlig når de hadde fått hjelp og redning, og lovet og priste ham høyt for alle hans gjerninger, råd og dommer.

Kort sagt: Det finnes ingen stilling og intet livskår vi kan komme i, uten at vi i Det gamle testamente finner et forbilde for hvordan vi skal forholde oss – snart et eksempel som vekker, snart et som trøster, snart et som advarer.

De som setter Det gamle testamente lavere enn Det nye og nesten regner det som overflødig for de kristne, farer derfor sterkt vill. Det gamle testamente er langt fra blitt avløst av Det nye og gjort unødvendig. Tvert imot: Alle formaningene i Det nye testamente om å granske Skriftene og akte på Ordet som på et lys som skinner på et mørkt sted, inntil det evige livs dag bryter fram – alle disse nytestamentlige formaningene, sier jeg, sikter til Det gamle testamente (Joh 5,39; 2 Pet 1,19). Derfor burde ingen dag gå uten at vi også fører sjelen vår ut på denne grønne engen, ved siden av Det nye testamente.

Men, mine kjære, selv om Det gamle testamente skiller seg så sterkt fra Det nye ved at det er fullt av bilder fra Guds barns liv, mangler ikke slike bilder helt i Det nye – i hvert fall ikke enkelte trekk, som jeg alt har sagt. Nettopp evangeliet for høytidsdagen vår i dag inneholder et overmåte yndig stykke fra det daglige livet til troende i den nye pakt.

> Men Maria brøt opp i de dager og skyndte seg til fjellbygdene, til en by i Juda.
> Hun kom inn i Sakarjas hus og hilste på Elisabet.
> Og det skjedde at da Elisabet hørte Marias hilsen, da sprang barnet i hennes liv.
> Elisabet ble fylt med Den Hellige Ånd. Hun ropte med høy røst og sa: Velsignet er du blant kvinner, og velsignet er frukten av ditt morsliv! Hvordan kan dette hende meg at min Herres mor kommer til meg? For se, da lyden av din hilsen nådde mitt øre, sprang barnet i mitt liv av fryd! Salig er hun som trodde! For fullbyrdet skal det bli som er sagt henne av Herren.
> Og Maria sa: Min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud, min Frelser, fordi han har sett til sin tjenerinnes ringhet. For se, fra nå av skal alle slekter prise meg salig, fordi han har gjort store ting mot meg, han, den

> mektige, og hellig er hans navn. Hans miskunn er fra slekt til slekt over dem som frykter ham.
> Han gjorde storverk med sin arm, han spredte dem som var overmodige i sitt hjertes tanker. Han støtte mektige ned av deres troner og opphøyet de små. Hungrende mettet han med gode gaver, men rikfolk sendte han tomhendte bort. Han tok seg av Israel, sin tjener, for å komme i hu sin miskunn – slik han hadde talt til våre fedre – mot Abraham og hans ætt, til evig tid.
> Og Maria ble hos henne omkring tre måneder. Så vendte hun hjem til sitt hus.

I dette herlige evangeliet får vi kaste et blikk inn i det daglige livet blant de første troende i den nye pakt. Særlig blir vi her stilt overfor et forbilde på rett kristen omgang. På dette grunnlaget vil jeg derfor tale til dere om den yndige og velsignede omgangen som troende kristne har med hverandre. Jeg viser dere tre ting: for det første hva omgangen deres bygger på, for det andre hva som gjør den så yndig, og for det tredje hva velsignelsen ved den består i.

I. Hva omgangen bygger på

Hvorfor søkte Maria og Elisabet hverandres selskap? Hvorfor gikk Maria i slik hast – det vil si så raskt og frimodig – til fots den over hundre mil lange og besværlige veien fra Nasaret i Galilea til byen Hebron i Judea, over et høyt fjell? Hvorfor ble hun tre måneder hos Elisabet, og hvorfor tok Elisabet imot henne i huset sitt med så stor glede? (*Utgiverens merknad: Amerikanske mil, se forordet.*)

De var riktignok i slekt, men det kan ikke ha vært grunnen, for i Nasaret hadde Maria enda nærmere slektninger. Enda mindre kan lik alder og stand ha vært grunnen. Maria var en helt ung pike, mens Elisabet var den høyt bedagede hustruen til gamle Sakarja. Maria var en fattig, ubetydelig pike, Elisabet den ansette hustruen til en høyt aktet prest. At to mennesker som var så ulike i det ytre, oppsøkte hverandre og hadde så fortrolig omgang, må ha hatt en annen grunn. Og den er ikke vanskelig å finne.

For det første trodde de begge uten tvil av hjertet. De hørte til de svært få som den gang fremdeles ventet på Israels trøst. Hvor hjertelig begge trodde, ser vi blant annet av Elisabets utrop da Maria trådte inn i huset hennes: «Salig er hun som trodde!»

Dessuten hadde de begge gjort nøyaktig de samme erfaringene av nåde. Elisabet var en gammel kvinne, men ved et under av Gud bar hun Kristi forløper under sitt hjerte. Maria var en helt ung pike, men hun bar Frelseren selv fordi Den Hellige Ånd hadde overskygget henne. Den samme engelen, Gabriel, hadde forkynt begge deler på forhånd. Derfor var de begge Guds høyt benådede barn og redskaper. Da kunne det heller ikke være annerledes enn at de elsket hverandre inderlig.

Den samme troen, de samme erfaringene av nåde og den samme gjensidige kjærligheten var altså den egentlige grunnen til at de søkte hverandre. Og dette er også den tredobbelte grunnen til all kristen omgang.

For uansett hvor store forskjeller det ellers kan være også mellom sanne kristne – i alder og kjønn, i stand og kall, i verdslig dannelse eller kristen innsikt, i temperament, gaver og tilbøyeligheter – så er de alle først og fremst like når det gjelder den troen som frelser. Ingen kristen har en bedre tro som

gjør ham mer rettferdig og frelst enn den andre. Alle sanne kristne har jo ved den samme troen den samme syndenes forlatelse, den samme nådige Gud og Far i himmelen, den samme fullkomne rettferdighet og det samme visse håp om det evige liv.

Dessuten har alle sanne kristne i hovedsaken gjort de samme erfaringene i sitt hjerte. Hver og en har erfart hvordan en fattig synder har det når Den Hellige Ånd viser ham hans utallige synder, og det våkner anger og forferdelse i sjelen hans og sukk etter nåde. Hver og en har erfart hvor søtt evangeliet om frelse av nåde smaker når et menneske først har fått en levende følelse av sin elendighet og sukker etter trøst. Hver og en har erfart den store hemmeligheten: gjenfødelsen ved Den Hellige Ånd i sin sjel. For hver sann kristen er et Guds barn, født på ny av nåde.

Søsken av kjøtt og blod, barn av én og samme jordiske far, elsker hverandre allerede av naturen. Like lite kan de kristne la være å elske hverandre, for de er åndelige søsken, barn av én og samme himmelske Far.

Ja, naturlige søsken kan til og med fornekte den søskenkjærligheten som er plantet i dem av naturen; de kan miste den og bli hverandres fiender. Men for åndelige søsken er dette helt umulig. Så lenge et menneske forblir et gjenfødt Guds barn eller en sann kristen, så lenge forblir han også i kjærligheten til alle andre Guds barn, til alle andre sanne kristne.

For slik vitner Guds ord for oss: «Den som sier at han er i lyset, og som hater sin bror, han er ennå i mørket» (1 Joh 2,9). «Den som ikke elsker, blir i døden» (1 Joh 3,14). «Hver den som elsker ham som har født ham, elsker også den som er født av ham» (1 Joh 5,1). (*Utgiverens merknad: Etter den tyske bibeloversettelsen.*)[1]

Når alle sanne kristne nå bærer den samme troen i sjelen, har gjort de samme erfaringene av nåde i hjertet og er fylt av den samme gjensidige kjærligheten, kan de slett ikke annet: De må søke hverandres selskap.

Så snart de tre tusen var kommet til troen ved Peters preken på den første kristne pinsefesten, heter det om dem: «Hver dag kom de trofast og med ett sinn sammen» (Apg 2,46). Kristne blir ikke ført sammen av egennytte. De har en naturlig drift til å oppsøke hverandre, tale med hverandre, åpne og utøse hjertet for hverandre, holde sammen og danne fellesskap overalt.

Uansett hvor en sann kristen møter et menneske og blir kjent med det som en sann kristen, tennes det straks en hjertelig dragning mellom dem. Det er som om de var gamle kjenninger. De kjenner at de hører sammen, og de føler seg dratt mot hverandre. Snart blir de mer fortrolige med hverandre enn med far, mor og søsken – dersom disse ikke er kristne – og de søker hverandres selskap.

Den som ikke kjenner noen indre trang til dette, men heller vil vandre helt alene gjennom verden, har visselig ennå ikke nådd fram til den troen og de erfaringene av nåde som de kristnes omgang med hverandre bygger på, og han har ennå ikke kjærligheten til brødrene i hjertet. Kort sagt: Han er fremdeles et verdens barn. Den som håper en gang å være sammen med de kristne i himmelen i all evighet, vil uten tvil søke selskapet deres alt her.

[1] NB: «Hver den som elsker Faderen, elsker også den som er født av ham.»

II. Hva som gjør omgangen så yndig

Nå har vi lært å kjenne grunnen til at de kristne søker hverandre. La oss så for det andre gjøre oss klart hva som gjør denne omgangen så yndig.

Ser vi bare litt nærmere på det bildet evangeliet vårt tegner av Maria og Elisabet sammen, må vi rope ut: For noen salige timer, dager, uker og måneder disse troende sjelene må ha hatt sammen! Her finner vi ikke spor av den mistroen som spør om den unge Marias besøk kanskje var ubeleilig for den bedagede Elisabet. Tvert imot møter de hverandre med den hjerteligste tillit, så Maria blir tre måneder som gjest hos Elisabet uten den minste bekymring for å være til bry.

Men vi finner heller ikke spor av at den ene ville heve seg over den andre, eller av noen som helst hensynsløs oppførsel. Tvert imot kappes begge om å vise hverandre ærbødighet. Som Herrens mor var Maria høyere benådet av Gud enn Elisabet, som bare skulle bli mor til hans tjener og forløper. Likevel hilser Maria henne med den største ærbødighet når hun kommer inn i huset.

Og så snart Elisabet får se Marias ansikt, bryter hun ut i de store ordene til henne: «Velsignet er du blant kvinner, og velsignet er frukten av ditt morsliv! Hvordan kan dette hende meg at min Herres mor kommer til meg?» Elisabet kunne lett ha pukket på sin rett som eldre, nærmest som en mor, overfor den unge piken. I stedet ydmyker hun seg så dypt for henne og erklærer seg helt uverdig til så høyt besøk: Maria, som bar Herren under sitt hjerte, kommer til henne!

Så begynte de å fortelle hverandre om det som var skjedd, og etter tur love og prise Gud. Ikke et tomt ord hører vi; hele Marias lovsang er satt sammen av steder fra profetene. Det egentlige emnet for hele samtalen deres er altså Guds ord, og framfor alt løftet om Messias, som nå alt hadde begynt å gå i oppfyllelse. Hvor fort må ikke de tre månedene ha gått for dem, og hvor rike, søte og yndige må de ikke ha vært!

Men slik er alltid den omgangen troende kristne har med hverandre, mine kjære. Og spør dere hva som gjør den så yndig, svarer jeg: det samme som gjorde omgangen mellom Maria og Elisabet så yndig.

Riktignok har også verdens barn sin fornøyelse av å være sammen, men de får aldri den rette, uforstyrrede og sanne gleden. Verdens barn tror ikke hverandre og kan ikke tro hverandre. Uansett hvor mye de forsikrer hverandre om kjærlighet og vennskap, er det alltid frykt på begge sider for at det står annerledes til i hjertet enn munnen sier. Derfor trenger mistroen seg som en ond ånd inn i alle deres selskaper.

Dessuten kan ikke verdens barn la være å søke sin egen ære, å skyve andre til side og seg selv fram, og de regner det som en bagatell om de også krenker og fornærmer en annen. Og endelig: Hva er emnet for all deres samtale? Om det ikke alltid er syndige ting, er det likevel alltid bare timelige og forgjengelige ting. Slike ting kan aldri mette den sultne sjelen og aldri gi det urolige hjertet sann fred og sann glede.

Men hvor helt annerledes er det ikke med den omgangen sanne kristne har med hverandre! For det første tror de hverandre. De vet av egen erfaring: Slik en sann kristen taler, slik mener han det også. Ingen frykter at den andre skal

forstille seg og bedra ham. Er den ene vennlig, vet den andre at vennligheten kommer fra hjertet.

Irettesetter den ene den andre, vet den som blir irettesatt, at den andre bare gjør det av kjærlighet og omsorg for sjelen hans. Forsynder den ene seg mot den andre i omgangen, vet den andre at det ikke skjer av ondskap, men av svakhet. Da er forsyndelsen tilgitt like fort som den er erkjent. Kommer det kanskje til en kort uenighet mellom kristne, fører den derfor alltid til en desto mer inderlig enighet og en desto renere kjærlighet.

Videre møter sanne kristne også hverandre med ærbødighet. Ingen vil heve seg over den andre og sette ham til side, langt mindre krenke og fornærme ham. Tvert imot er hver sann kristen engstelig opptatt av å unngå alt i miner, fakter, ord og handlinger som kunne påføre den andre smerte og sorg. Hver og en gleder seg bare når han kan glede den andre.

Hver og en regner seg selv for en større synder enn den andre. Derfor holder han det alltid for en ære når selv den ringeste kristne besøker ham. For han vet at også den ringeste kristne åndelig bærer Herren Kristus i seg, slik Maria bar ham legemlig under sitt hjerte, og at det derfor alltid er Kristus selv som besøker ham i den kristne.

Men det som framfor alt kjennetegner de kristnes omgang med hverandre, er dette: De forteller hverandre hva som skjer i hjertet deres ved Guds nåde, og hva Herren har gjort mot sjelen deres. Når de taler sammen, er det ikke bare om jordiske ting, men framfor alt om Guds ord, om gudelige og åndelige ting, om Guds kirke og rike – kort sagt om det som angår sjelenes frelse. Og sammen lover og priser de Gud for alt godt og stort han har gjort mot dem og mot andre.

Hvor søt og yndig dette gjør de kristnes omgang med hverandre, kan slett ikke sies med ord. Vil du vite det, kjære tilhører, må du bli en kristen og selv erfare og kjenne det. Hver gang de kristne får nyte denne omgangen, har de det som vandrere som har gått gjennom en sandørken i glødende solhete, og som endelig kan slå seg ned på en grønn gressflekk ved en frisk kilde og slukke tørsten og styrke seg.

Blir en sann kristen innbudt til et stort og prektig gjestebud eller en fest blant denne verdens barn, tar han bare imot innbydelsen som et offer av kjærlighet. Eller i det minste finner han langt mindre glede der enn når han kan sitte sammen med kristne over tørt brød og vann og tale med dem om det hjertet hans er fullt av.

Ja, hva sier jeg? En gang skal fellesskapet med alle de hellige og utvalgte, ved siden av å skue Gud, gi den kristne en evig salighet i himmelen. Slik er de kristnes fellesskap alt her en forsmak på saligheten, en sann himmel på jorden.

III. Hva velsignelsen ved omgangen består i

Men, mine kjære, den omgangen kristne har med hverandre på jorden, er ikke bare noe svært yndig; den er også noe overmåte velsignet. La oss derfor for det tredje se på hva velsignelsen ved den består i.

Velsignelsen som sprang ut av omgangen mellom Maria og Elisabet, var tydelig nok dobbel. For det første kom de selv videre i troen og i all gudsfrykt.

For det andre bar samværet frukt i en inderlig lovsang til Gud som ennå i dag lyder i Den hellige skrift, og som har tent og fremdeles tenner millioner til å love og prise Gud på samme måte.

For vi hører at da Maria hadde hilst Elisabet – noe som visselig skjedde med hellige ord og av fullt hjerte – da ble også «Elisabet fylt med Den Hellige Ånd». Og da Elisabet nå svarte på Marias hilsen med ord fulle av ånd og liv, slo andaktens ild ut i klar flamme hos Maria.

Den første nytestamentlige sangen, det såkalte Magnificat, sangen «Min sjel opphøyer Herren, og min ånd fryder seg i Gud, min Frelser», strømmet fra hennes hjertes dyp over leppene hennes som en elv som lenge hadde vært stengt inne. (*Utgiverens merknad: Magnificat er det første ordet i den latinske oversettelsen av Marias lovsang, og etter det er hele lovsangen vanligvis oppkalt i kirken.*)

Sangen fylte huset til presten Sakarja – han som var blitt stum fordi han ikke trodde – med høy lov og pris til Gud og syndernes Frelser. Hvor styrket i troen, hvor langt kommet i kunnskapen om Guds råd til menneskenes forløsning, og hvor brennende i kjærligheten må ikke disse hellige kvinnene ha vært da de skiltes igjen etter tre måneder!

Men vi må ikke tro at en slik velsignelse nok kunne følge når så hellige personer som Maria og Elisabet var sammen, mens vi fattige, svake og skrøpelige kristne slett ikke kunne vente noe lignende når vi kommer sammen. Å nei! Også Maria og Elisabet var i seg selv fattige syndere. Også de var det de var, av nåde alene. Derfor kaller til og med Maria, Guds Sønns mor, sin egen Sønn for sin Frelser i Magnificat, og hun priser ham fordi «han har sett til sin tjenerinnes ringhet».

Derfor er det ingen tvil: Også når fattige, svake kristne kommer sammen, ligger det en stor og herlig velsignelse i det. Da disiplene, som nesten helt hadde falt fra, kom sammen etter at Kristus var korsfestet, se, da trådte Kristus, den oppstandne, fram midt iblant dem og ga dem sin fred. Bare Tomas gikk glipp av denne velsignelsen, fordi han hadde holdt seg borte fra de andre og skilt seg ut.

Da de så var samlet med ett sinn på den første kristne pinsefesten, hundre og tjue i tallet, se, da kom Den Hellige Ånd over dem. Han fylte dem og ga dem tunger av ild, så de forkynte Guds store gjerninger. Og da de som ble omvendt denne dagen, kom trofast sammen hver dag, heter det: «Herren la hver dag dem som ble frelst, til menigheten» (Apg 2,47).

Det kan jo heller ikke være annerledes. Kristus har gitt dette herlige løftet: «Hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem» (Matt 18,20). Dette løftet blir aldri uoppfylt. Hver gang kristne er samlet i hans navn, kommer Herren midt iblant dem og velsigner dem.

Det er med kristne som med kull. Selv glødende kull slukner når de ligger alene. Men legger man flere kull i en haug, og bare ett gløder, skal det ikke mer enn det minste trekk til før snart alle gløder, til den klare flammen til slutt bryter fram.

Blir kristne alene, mister de altfor lett tro, kjærlighet og håp. Men slutter de seg flittig sammen, og det er bare én glødende kristen blant dem, blir også de andre lett tent når han gir uttrykk for sin tro og kjærlighet.

Den som har gått seg vill, får bedre lys; den motløse blir oppmuntret; og den som holdt på å falle tilbake til verden, blir skamfull og vender om til den første kjærligheten. For da er Den Hellige Ånd den himmelske vinden som blåser på de forsamlede kristne som på kull, så den hellige ilden griper alle og driver dem til slutt til å bryte ut i et inderlig Magnificat sammen med Maria.

Vel, mine kjære, la oss da ikke vakle i troen på den herlighet og velsignelse som ligger i omgangen med kristne. La oss bruke denne store nåden mens vi ennå kan nyte den.

Det er riktignok sant: Jo mer velsignet omgangen med kristne er, desto mer fiendtlig er Satan mot den. Han setter alt inn for å hindre denne velsignelsen, og til det bruker han vårt eget onde kjød og blod.

Men la oss ikke unne Satan seieren. La oss heller passe desto bedre på at vi kommer sammen i Jesu navn når vi møtes, og omgås hverandre som kristne, slik Maria og Elisabet gjorde. Da skal også vi alltid få rik velsignelse av det. Vi skal kjenne Herrens nærhet og hans Ånds pust, og vi skal selv bli forfrisket og alltid gå fra hverandre mens vi lover og priser Gud – inntil vi endelig er sammen for evig i et fullkomment salig fellesskap og lovsynger ham med alle engler og utvalgte fra evighet til evighet. Amen.

Mikkelsmesse

Matt 18,1–11. (*Utgiverens merknad: Se noten ved Marias renselsesdag.*)

Store, uendelige Gud! Ved deg er alt skapt, både det synlige og det usynlige, både de som bor på jorden, og de som bor i himmelen. Før noen av oss var til, jublet allerede morgenstjernene sammen, og alle Guds barn ropte av fryd. Du er Herren Sebaot, Herren over de himmelske hærskarer. Også englene er dine henders verk, og tusen ganger tusen av dem står omkring din trone. De tjener deg, tilber deg og bøyer seg dypt mens de synger sitt tre ganger hellig for deg.

Du store Gud, se, vi er samlet her for å erkjenne din herlighet og godhet, som du også har åpenbart ved at du skapte dine hellige engler. Og vi er samlet for å takke deg fordi du sender disse tjenerne dine ut for å tjene også oss.

Å, rens du selv våre hjerter til denne vår takkefest, så vi i dag i ånden kan blande oss blant skarene av dem som tjener ved din trone. Og kom i dag til oss med dine hellige engler, vær midt iblant oss og velsign oss i tid og evighet. Amen.

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

De som i vår tid vil være opplyste, forkaster mange av læresetningene i Den hellige skrift. Blant dem er også den læren som denne festdagen er satt av til å betrakte, nemlig læren om de hellige engler. Det er ikke vanskelig å gjette hvorfor så mange heller ikke lenger vil tro på den. Grunnen er ikke at læren om englene strider mot grunnsetningene til en dannet fornuft, men at disse menneskene bærer på et dypt rotfestet fiendskap mot Guds ord.

Gud kan ha skapt enda en verden ved siden av vår nåværende – en verden som ligger utenfor vår begrensede synskrets og er befolket av høyere vesener enn mennesket. Det strider så lite mot menneskets fornuft at den snarere selv må finne det svært sannsynlig.

Selv om øyet vårt er væpnet med de beste kikkerter, når det ikke engang fram til grensene for den synlige verden. Alle stjernekyndige sier at det kanskje finnes millioner på millioner av stjerner som intet dødelig øye ennå har sett, og som i uberegnelig avstand flyter sammen i ett lyshav. Er det da ikke høyst ufornuftig å ville trekke en grense for Guds skaperkraft enda lenger ute i rommet, og altså nekte for at det på et høyere trinn i skaperverket kan finnes åndelige vesener som står over menneskene, slik englene blir beskrevet?

Dessuten er alle jordens folk som hadde så mye dannelse at de også rettet tankene mot usynlige ting, enige om at det finnes vesener som riktignok ikke

kunne måle seg med gudene deres i makt, men som sto på et høyere trinn enn menneskene. Overalt finner vi spor av troen på skytsånder som vernet en families arne eller et enkelt menneskes liv.

Riktignok stemmer slike forestillinger dårlig med det Den hellige skrift i sannhet lærer om englene. Likevel viser den alminnelige og samstemte troen på en eller annen åndeverden hos alle dannede folkeslag at nettopp den mest dannede fornuft vil se den bibelske læren om englene som høyst rimelig og troverdig.

Det er sant at det i vår tid finnes mange saddukeere som sier: «Det jeg ikke ser, tror jeg ikke. Nå har jeg ennå ikke sett noen engel, og derfor tror jeg heller ikke at slike ånder finnes.»

Men noen mer ufornuftig setning enn denne kan det sannelig ikke finnes. For da måtte man heller ikke lenger tro at det finnes en Gud, ja, ikke at vi har en sjel, ja, ikke engang at det finnes vind, for alt dette kan vi ikke se. Ja, et slikt menneske, som i egne øyne er så opplyst, måtte da heller ikke tro at jorden var større enn de få fjellene og dalene han tilfeldigvis har besøkt.

Men ville ikke det være barnslig? Jo, i jordiske ting ville man skamme seg over å komme med slike grunnsetninger. Men Guds ord hater man så sterkt at man ikke skammer seg over å stille opp selv de mest latterlige påstander mot det.

Blant innvendingene mot læren om englene fra dem som nå en gang ikke tror Guds ord, ser vel denne mest holdbar ut: «Vi er på jorden. Hvorfor skal vi bekymre oss om vesenene i en annen verden? Enten det finnes engler eller ikke, hva angår det oss? Kan det ikke være oss helt likegyldig? Hvorfor skal vi bruke tiden vår på spekulasjoner over ting som slett ikke hører med til vårt nåværende liv? Ja, gir ikke denne læren grobunn for sverming og bedrag? Finnes det ikke tusen historier om åndeåpenbaringer som er funnet opp bare for å spre overtro og narre den godtroende mengden, så man lettere kunne misbruke den til sine egne selviske formål?»

Dette misbruket av læren om åndeverdenen kan ikke nektes. Likevel gjelder her det gamle ordtaket: Misbruk opphever ikke rett bruk. Troen på at englene finnes, slik Den hellige skrift lærer, er ingen tom, unyttig eller rent ut skadelig spekulasjon. Den har tvert imot den viktigste og mest gagnlige innflytelse på hele vår kristendom. Med Guds nådige hjelp vil jeg nå vende deres andakt mot dette.

> I samme stund kom disiplene til Jesus og sa: Hvem er den største i himlenes rike? Han kalte da et lite barn til seg og stilte det midt iblant dem, og sa: Sannelig sier jeg dere: Uten at dere omvender dere og blir som barn, kommer dere slett ikke inn i himlenes rike. Den som gjør seg liten som dette barnet, han er den største i himlenes rike. Og den som tar imot ett slikt lite barn for mitt navns skyld, tar imot meg.
>
> Men den som forfører én av disse små som tror på meg, for ham var det bedre om en kvernstein ble hengt om halsen på ham og han ble senket i havets dyp.
>
> Ve verden for forførelser! For forførelser må komme, men ve det mennesket som forførelsen kommer ved!

> Om din hånd eller din fot frister deg til fall, da hogg den av og kast den fra deg! Det er bedre for deg å gå halt eller vanfør inn til livet, enn å ha begge hender eller begge føtter og bli kastet i den evige ild. Og om ditt øye frister deg til fall, da riv det ut og kast det fra deg! Det er bedre for deg å gå enøyd inn til livet, enn å ha begge øyne og bli kastet i helvetes ild.
> Se til at dere ikke forakter én av disse små! For jeg sier dere at deres engler i himmelen ser alltid min himmelske Fars åsyn. For Menneskesønnen er kommet for å frelse det som var fortapt.

Hele dette evangeliet er en alvorlig advarsel mot å forføre selv det minste barn. Som en viktig grunn til advarselen sier Kristus: «Deres engler i himmelen ser alltid min himmelske Fars åsyn.» Det er vel først og fremst disse ordene som har gjort at dette evangeliet er lagt til denne festdagen.

La meg nå på dette grunnlaget tale til dere om den viktige og gagnlige innflytelse som troen på at englene finnes, har på hele vår kristendom. For det første fremmer denne troen kunnskapen om Gud og hans herlighet. For det andre styrker den tilliten til at Gud hjelper oss i alt som møter oss i livet. Og for det tredje skjerper den vår iver etter å tjene Gud i rettskaffen rettferdighet og hellighet.

I.

Bibelen, mine tilhørere, er den eneste sikre kilden vi kan øse av når vi vil ha rett kunnskap om at englene finnes, og om hvordan de er og hva de gjør. Og Bibelen taler ikke om dem bare på noen få dunkle steder, som også kunne forstås annerledes, slik at det fortsatt kunne være tvil om dette.

Nei, om englene hører vi i Den hellige skrift fra den første til den siste boken. Hele verdens historie, fra begynnelsen og helt til de nytestamentlige åpenbaringene ble beseglet, følges stadig av englenes historie. Derfor kan den som tror Guds ord, umulig tvile på at det finnes engler.

Hvor mye vi skulle få vite om englene, har Gud målt ut etter sin store visdom. Vi er svært tilbøyelige til å ville avdekke det Gud vil holde tilslørt. I hjertet vårt er det en sykelig tørst etter å vite alle hemmelighetene i den andre verden og gruble over dem.

Men Gud har ikke latt sitt ord skrive ned for å tilfredsstille vår nysgjerrighet og gi den næring. Riktignok har han ikke lukket alt for oss, for da ville vi tvile fullstendig på at det finnes en annen verden. Men han har heller ikke åpenbart oss mer enn akkurat det vi trenger til vår frelse.

For den som av hjertet tror det Den hellige skrift forteller om englene, vil denne troen ha den viktigste og mest gagnlige innflytelse på hele hans kristendom. Først og fremst vil den sterkt fremme kunnskapen om Gud og hans herlighet hos ham.

Den hellige skrift sier oss at mennesket riktignok er en herlig skapning som står høyt over alle andre skapninger på jorden, men at det likevel er lite og ringt sammenlignet med en engel. Den sier oss at denne verden riktignok er stor og vidunderlig, med himmelhvelvingen som er spent ut over oss, men at den likevel bare er en liten forgård til en langt større og herligere verden. Hvor stor

må vi da ikke synes han er, han som har skapt disse englene og deres himmelske boliger – og hvor verdig all tilbedelse!

Ser vi bare på mennesket – hvor kunstferdig Gud har formet legemet, hvilke herlige krefter og evner han har utrustet sjelen med, og hvor store ting mennesker allerede har utrettet –, må vi allerede rope ut: For en Gud må det ikke være, han som av intet har kalt fram utallige millioner mennesker, som alle, fra den laveste til den høyeste og mektigste, må tilbe ham som sin Gud og Herre!

Kaster vi et blikk opp til solen, månen og den talløse stjernehæren, og tenker vi på hvor store de er, på de umåtelige rommene der alle disse himmellegemene beveger seg, og på den uforanderlige ordenen som de nå i snart seks tusen år har fulgt i sine veldige baner, da må vår ånd allerede stanse i dyp ærefrykt. Vi kan ikke fatte storheten og visdommen hos ham som skapte disse store skapningene, ga dem løpet deres og har styrt og opprettholdt dem til denne dag.

Men Den hellige skrift sier oss: Det vi ser, er ikke det største Gud har skapt. Noe usigelig herligere ligger skjult bak forhenget for denne verden. Ikke mennesket, men englene er de første i rekken av skapte vesener. Deres vilje er hellig. Deres forstand er opplyst av høy, himmelsk visdom, og mot den er innsikten til den viseste mann i denne verden bare et barns kunnskap.

Deres makt er så stor at menneskenes største hærer må skjelve for én eneste engels sverd. Én eneste engel slo i hjel hundre og åttifem tusen assyrere på én natt. Én eneste engel er så sterk at han kan sette et hav i bevegelse og ryste jorden. De er så raske at de på et øyeblikk kan fare gjennom hele verden. Og av slike vise, mektige og sterke himmelske ånder finnes det en mengde som intet menneskelig tall kan uttrykke.

Stjernene er ikke boligene deres. Skriften sier uttrykkelig at de på den ytterste dag skal falle ned fra himmelen og forgå. Stjernene hører altså til vår forgjengelige verden.

Men de hellige engler står, som teksten vår sier, for den himmelske Fars åsyn. De er i en verden som ikke blir opplyst av noen synlig sol, men der Gud selv lyser som sol for alle ånder og åpenbarer sin usigelige herlighet. De er rede til å utføre hans befalinger på et vink fra ham. I dypeste ærefrykt tilber de ham som sin Skaper, Herre og Gud, og lovsynger ham for hans trone i evige, himmelske harmonier.

Å, hvor stor og herlig må ikke den Gud være som har den veldige, synlige verdensbygningen bare som et telt for vandringsmenn, bare som en hytte han snart river ned igjen – en Gud som over den har bygd enda et evig hus, og herligheten i det kan vår sjels øye bare se som i et speil!

Å, hvor stor og herlig må ikke den Gud være som har skapt både det synlige og det usynlige, både mennesket og engelen! For ham er det mektigste menneske bare en liten orm i støvet. Foran ham dekker selv kjerubene og serafene sitt ansikt og roper mens de slår på harpene sine: «Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud! All jorden er full av hans herlighet.»

Å, hvor kjærlig må ikke den Gud være som har fylt himmel og jord med vesener som skal kjenne og merke hans herlighet og være salige i den for evig! Hvor vis må ikke den Gud være som har forent den usynlige verden med den

synlige slik at alle de millioner av høyst ulike skapninger til slutt må tjene det ene store målet han hadde med skaperverket!

Dette står altså fast: Tror vi det Den hellige skrift forteller oss om engleverdenen, da blir Gud først virkelig stor og herlig for oss. Da må vi bøye oss stadig dypere i støvet, fulle av ydmyk undring over ham som tusen ganger tusen himmelske ånder lovpriser med jubel for hans trone.

II.

Men denne troen fremmer ikke bare kunnskapen om Gud og hans herlighet. For det andre styrker den også vår tillit til at Gud hjelper oss i alt som møter oss i livet.

Den hellige skrift lærer oss nemlig ikke bare at det finnes en annen verden. Den lærer også at den usynlige, himmelske verden står i den inderligste forbindelse med den jordiske, slik den synlige himmelen omslutter jorden og på underfullt vis gir den lys, varme og fruktbarhet.

Den hellige skrift lærer oss at Gud har bestemt englene til å være hans redskaper når han styrer verden. De høyeste og mektigste på jorden, fyrstene og myndighetene, er jo tjenere for flere mennesker enn den ringeste tjener er. Slik har Gud også bestemt sine høyeste skapninger, de hellige engler, til å være tjenere for menneskene. Gud vil at det skal være det skjønneste fellesskap mellom de skapningene hans som er skapt til å kjenne ham. Derfor skal englenes visdom tjene vår kortsynthet og deres makt vår hjelpeløshet.

Derfor står det skrevet: «Herrens engel slår leir rundt omkring dem som frykter ham, og han frir dem ut» (Sal 34,8). «For han skal gi sine engler befaling om deg, at de skal bevare deg på alle dine veier. De skal bære deg på hendene, så du ikke skal støte din fot på noen stein. På løve og hoggorm skal du trå, du skal tråkke ned unge løver og slanger» (Sal 91,11–13). «Er de ikke alle tjenende ånder, som sendes ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse?» (Hebr 1,14).

Særlig lærer teksten vår oss at Gud har betrodd englene våre kjære, svake barn, som så sårt trenger tilsyn. Riktignok finner vi ikke noe sted i Den hellige skrift som klart sier at hvert menneske har sin egen skytsengel som følger ham gjennom livet. Men vi leser at den gudfryktige er omgitt av hele skarer av engler, at mange engler tar hvert land og hver by under sitt vern, og at de i krig – til straff eller til hjelp – stiller seg på den siden som etter Guds vilje skal vinne seieren.

Og alt dette lærer Den hellige skrift ikke bare om englene; den gir oss også de herligste eksempler på det. Engler førte Lot fra Sodoma til Soar. Engler fulgte Elieser og Jakob på reisene deres. Engler var satt til å verne Israels folk der de lå i leir. Engler hadde satt vern rundt Jobs hus. Engler holdt løvens gap igjen, så den ikke slukte Daniel. Engler vernet de tre trofaste vitnene i ildovnen. En engel åpnet fengselet for Peter og Johannes. En engel slo de kristnes fiende Herodes.

Særlig skjønn er historien om profeten Elisja. Kongen i Syria hadde sendt ut hester og vogner og en stor hær for å omringe byen Dotan, der Elisja var, og ta ham til fange. I tillit til at englene vernet ham, gikk Elisja frimodig ut av byen sammen med tjeneren sin. Tjeneren så de fiendtlige krigerne med forferdelse

og ville ikke gå lenger. Da ba Elisja Gud om å åpne tjenerens sjeleøyne, og se, da så tjeneren at fjellet var fullt av gloende hester og vogner rundt omkring Elisja.

Den tjenesten vi her hører om, gjør englene uten opphold helt til verdens ende. Når vi da tror dette av hjertet, må ikke denne troen sterkt styrke vår tillit til at Gud hjelper oss i alt som møter oss i livet?

Hvor redde kunne vi ikke ofte bli når vi tenker på alle farene våre hjelpeløse barn stadig er utsatt for? Hvem kan vokte og bevare dem godt nok, de uerfarne, de nysgjerrige, de svake? Men vi trenger slett ikke å gi oss over til engstelige bekymringer når vi tror at de hellige engler svever omkring dem, bevarer dem, verner dem og redder dem. De gjør det der vår egen svakhet ikke rekker fram.

Og hvor mange farer er ikke vi selv utsatt for, farer vi ikke kan unngå i vårt kall! Men vi kan gå frimodig dit kallet vårt sender oss, når vi tror det Skriften sier oss om de hellige engler. De er Guds hender, som leder oss uten opphold. De er våre stadige, usynlige følgesvenner. De tar imot oss når vi kommer til denne verden, og følger oss gjennom den. De lar oss aldri være alene.

De er hos oss i nattens stillhet, så vi trygt kan legge oss til å sove. De lukker døren etter oss og slår leir som en væpnet hær om sengen og huset vårt. De er med oss når veien går over fjell, gjennom kløfter og uhyggelige skoger og over verdenshavets brusende bølger. De verner oss mot avgrunner og villspor og hindrer det bunnløse dyp i å sluke vårt lille skip.

En kristen kan riktignok ofte se ut til å være helt forlatt. Men når menneskelige venner og hjelpere viker fra hans side, kommer hans usynlige venner, englene, ham desto nærmere. De er hans himmelske følge, som omgir ham som en ildmur, bedre enn tusen væpnede livvakter omgir en konge.

Hvor glad, hvor lett og hvor rolig kan derfor ikke den kristne med denne troen vandre gjennom denne verden, selv om den ikke er annet enn en stor morder- og røverhule!

Ja, selv i dødsstunden gir den bibelske troen på at englene finnes og tjener oss, de viktigste grunner til trøst og ro. Slik englene styrket Frelseren da han kjempet med døden i Getsemane hage, slik kan også de kristne, etter det Skriften sier, vente at englene hjelper dem i den siste kampen. De samler seg om dødsleiet deres. Og når sjelen forlater sitt dødelige hylster, bærer de den gjennom de onde ånders rekker oppe i luften til den himmelske Fars salige boliger.

Å, hvilken Guds kjærlighet ser vi ikke åpenbart i læren om englene! Ikke nok med at Gud har skapt oss; ikke nok med at jorden er full av hans gode gaver; ikke nok med at Gud har lovet å sørge for oss. Han forsikrer oss i tillegg uttrykkelig om at de tjenerne som står omkring hans trone, også skal tjene oss – fra vi kommer inn i denne verden, til vi der hjemme i evig fellesskap med dem skal glede oss for hans åsyn.

III.

Men, mine dyrebare, for det tredje og siste skjerper troen på at englene finnes, også vår iver etter å tjene Gud i rettskaffen rettferdighet og hellighet.

Om de hellige engler hører vi at de uten opphold tjener Gud. De er rene, hellige, kyske og ydmyke ånder, som hater synden og elsker Guds vilje over alt.

Å kjenne Gud og hans herlighet er deres høyeste lyst. Derfor lengter de også, som apostelen sier, etter å skue inn i evangeliets hemmeligheter. De søker sin største glede og salighet i å utføre Guds befalinger. Hver gang Gud pålegger dem noe, gjør de det i hast og takker ham fordi han holder dem verdige til å være hans tjenere.

Når Frelseren i teksten vår sier: «Deres engler ser alltid min himmelske Fars åsyn», betyr det: De fjerner seg aldri fra Gud, de faller aldri fra ham, de skuer alltid Gud og blir i hans salige fellesskap. De retter seg i alt etter Gud og søker aldri sin egen ære, men bare å herliggjøre Gud uten opphold. Deres mat og drikke, deres eneste glede, det de alltid lengter etter og er opptatt av, er å love og prise Gud.

Derfor er også alt Gud pålegger dem, stort og viktig for dem. Med glede skynder de seg ned til jorden for å våke over et barn eller for å bære sjelen til en elendig Lasarus i Abrahams fang.

Når vi nå virkelig tror dette som Den hellige skrift forteller oss om de hellige engler, må ikke det skjerpe vår iver etter også å tjene Gud på en rettskaffen måte? Hvordan?

Menneske, du hører dette om de høye englene – og du, som er jord og aske, skulle ville nekte Gud din tjeneste? Se, de som har himmelske fyrstedømmer, legger seg ydmykt ved Guds føtter og regner det som den aller høyeste ære at Gud bruker dem som voktere for de ringeste skapninger. Og du, menneske, du hvis liv er en røk, du som bor i støvet, du synder, skulle ikke ville ydmyke deg for den store Gud? Du skulle ville være stolt og hovmodig og sette deg opp mot Gud, mot hans ord og hans vilje?

De hellige engler regner all himmelens herlighet for intet mot Guds vilje. På et vink fra ham farer de ned til jorden, og de holder det stedet for sin himmel der de kan herliggjøre Gud og lyde ham. Og du, arme dødelige, skulle ville gjøre jordens tomme ting og skygger, gull og sølv som rusten fortærer, til dine avguder, henge hjertet ditt ved dem og sette dem høyere enn Guds vilje?

Sannelig, den som har en levende tro på det Skriften sier om englene, vil skamme seg stadig mer over at hjertet hans er så fordervet, og over at han ikke kan elske, love, tjene og herliggjøre Gud slik han ønsker. Han vil hver dag be Gud om å gi ham sin Hellige Ånd, så han bedre og bedre kan lære å kjenne Guds vilje og oppfylle den. Han vil lengte etter snart å bli tatt bort fra dette syndens land til himmelen – etter snart å bli helt forløst fra sin fordervelse ved en salig død og tatt opp i de hellige englers selskap.

Du altså, menneske, som ennå tjener synden, som ennå ikke har noen hjertelig lengsel etter å leve helt for Gud og gi deg helt til ham, som ennå bryter Guds bud med vitende og vilje, og som bare tjener Gud av tvang, med halvt hjerte og av frykt for helvete – i ditt hjerte er læren om englene ennå ikke blitt levende. Du er ennå ingen venn av englene. Så lenge du er slik, kan du heller ikke trøste deg med at de verner deg.

Du lever i mørkets gjerninger – hvordan kan da lysets engler følge deg? Du trakter ikke etter himmelen, men etter jorden og dens goder – hvordan kan da himmelens engler være dine følgesvenner? Du har ennå Gud til fiende –

hvordan kan da Guds tjenere og sendebud være deg vennlig stemt? Du lever ennå i urenhetens synder – hvordan kan da disse hellige, rene og kyske åndene sveve omkring deg? De flykter fra deg og er bekymret for deg fordi du vandrer på dødens vei. De ville gjerne være dine venner, men så lenge du ennå ikke er Guds venn, må de hate ditt vennskap.

Den blant oss som vet med seg selv at han ennå ikke har begynt å følge etter de hellige engler og tjene Gud alene, og som vet at han ennå er fanget i kjærligheten til synden – å, måtte han i dag la seg bevege til å forlate syndens tjeneste! Det er glede i himmelen blant alle englene over én synder som omvender seg. Så gi da englene denne gleden i dag, dere syndere!

Fall ned for Gud, bekjenn, klag og gråt for ham over deres elendighet, og gå med alle deres synder til Jesus Kristus, som har båret og sonet deres synder. Grip hans dyre fortjeneste i deres angst for synden, så vil Gud ta imot dere. Han vil tilgi dere alle deres synder og forvandle hjertet deres, og da vil dere med englene kunne love Gud og tjene ham med glede.

Å, forakt ikke mine formaninger! Tjen Gud her sammen med englene, så skal dere allerede her ha alle englene til venner og hele skarer av dem til vern, og der hjemme skal dere bli usigelig salige sammen med dem.

Men dere som allerede i fullt alvor ber hver dag: «Fader vår, du som er i himmelen, skje din vilje – som i himmelen av dine hellige engler, så også av oss på jorden», å, fortsett her nede, ved Kristi nåde, med å ta etter englene! Da skal dere også en gang der hjemme som oppstandelsens barn være lik englene. Med dem skal dere stå for Guds trone, love ham og skue ham ansikt til ansikt i evig glede og salig lys. Amen.

Reformasjonsfesten

2 *Tess* 2,1–12

Gud! Så er den her igjen, denne dagen i året som du fra evighet hadde valgt ut for en gang å gjøre den til en usigelig velsignet dag for millioner. For på denne dagen skulle du endelig bønnhøre barna dine, som i tusen år hadde sukket under Antikrists tyranni og forførelse, og mektig og herlig fri dem ut av det. Å, du som alltid er en uuttømmelig kilde til velsignelse, gjør da denne utvalgte dagen også i dag til en velsignelsens dag!

Se, i dag minnes vi dine store gjerninger: Å, la det styrke vår så svake tro! I dag minnes vi fedrenes troskap og standhaftighet inntil døden: Å, la det tenne en mektig iver i oss for at vi også nå skal holde fast ved ditt ord! I dag minnes vi de utallige velgjerningene som du en gang øste ut over din kirke, og som du har latt også oss arve, enda vi verken har fortjent det eller er verdige til det: Å, la våre hjerter bli fulle av takk og vår tunge full av lovprisning, i dag og alltid, og en gang der oppe foran din trone fra evighet til evighet! Amen.

> Vi ber dere, brødre, når det gjelder vår Herre Jesu Kristi komme og vår samling hos ham: La dere ikke så snart drive fra vett og sans! La dere ikke skremme, verken ved noen ånd eller ved noe ord eller ved noe brev som sies å komme fra oss, og som går ut på at Herrens dag alt er her.
>
> La ingen bedra dere på noe vis! For først må frafallet komme, og lovløshetens menneske åpenbares, fortapelsens sønn. Han er den som står imot og som opphøyer seg over alt som blir kalt gud eller helligdom, så han setter seg i Guds tempel og gir seg ut for å være Gud. Minnes dere ikke at jeg sa dere dette da jeg ennå var hos dere?
>
> Og nå vet dere hva det er, det som holder igjen, slik at han først skal åpenbares når tiden for dette er inne. For lovløshetens hemmelighet er alt virksom, bare at den som nå holder igjen, må bli tatt bort. Da skal den lovløse åpenbares, han som Herren Jesus skal ødelegge med sin munns ånde, og tilintetgjøre når hans gjenkomst åpenbares i herlighet.
>
> Den lovløse kommer etter Satans virksomhet med all løgnens makt og tegn og under. Det skjer med all urettferdighetens forførelse blant dem som går fortapt, fordi de ikke tok imot kjærlighet til sannheten, så de kunne bli frelst. Derfor sender Gud dem kraftig villfarelse, så de tror løgnen, for at de skal bli dømt, alle de som ikke har trodd sannheten, men hadde sitt behag i urettferdigheten.

Elskede brødre i troen og i festen, i Herren!

Finnes det én dag i året da vi som lutheranere mer enn andre har grunn til å holde en stor gledesfest for hele verden, så er det i dag, den 31. oktober.

Om noen gang, så burde alle lutheranske hjem i dag være fulle av glede og jubel fra morgen til kveld. Om noen gang, så burde ingen lutheraner i dag la noe som helst holde ham borte fra Herrens hus. Alle, unge og gamle, rike og fattige, burde komme dit for å love og prise Gud sammen med høy røst. (*Utgiverens merknad: Vår norsk-lutherske kirke har dessverre ikke, slik som den tyske, noen egen kirkefest for reformasjonens begynnelse allehelgensaften 31. oktober 1517. Også allehelgensdag, som tidligere var en egen festdag – se vår note ved Marias renselsesdag – og da reformasjonens velsignelse blir minnet blant annet i den allehelgensbønnen som biskop Resen skrev, er siden 1770 lagt til første søndag etter 1. november. Med dette er preget av minnedag for reformasjonen visket ut enda mer.*)

For hva skjedde en gang på denne dagen? I dag for 353 år siden, den 31. oktober 1517, slo dr. Martin Luther, predikant og professor i Wittenberg i Sachsen, offentlig opp 95 setninger mot pavens avlat på døren til slottskirken der. (*Utgiverens merknad: I 1877 altså 360.*) Dette ser nok ut til å ha vært en ubetydelig hendelse, slett ikke verdt en årlig minnefest. Men alle Guds store gjerninger begynner smått og uanselig i menneskers øyne, og slik gikk det også her.

Hammerslagene da Luther slo de 95 setningene sine opp på kirkedøren, var etter Guds rådslutning – uten at Luther selv ante det – intet mindre enn klokkeslag. De forkynte for verden at en ny og bedre tid for Guds rike på jorden brøt fram.

Med disse hammerslagene begynte plutselig gruset å vike til side – gruset som Kristi kirke hadde ligget som begravet under i nesten tusen år. Nå reiste kirken seg igjen mot himmelen og lyste som en by på et høyt fjell. Med de hammerslagene begynte de tette skyene som i århundrer hadde skjult evangeliet om Kristus for de kristne, plutselig å spre seg. Nå steg evangeliet igjen opp over den forbausede og glade kristenheten og strålte klart som solen.

Med de hammerslagene begynte plutselig alle profetene og apostlene å stige opp av gravene igjen i skriftene sine. Kildene til den fulle evangeliske trøsten hadde så lenge vært tilstoppet for de kristne; nå begynte de å åpne seg igjen. Dørene til alle forrådskamrene med Guds nåde hadde så lenge vært lukket for dem; nå begynte de å åpne seg igjen i det rene Ordet og det uforfalskede sakramentet.

Med de hammerslagene begynte endelig Antikrists trone å vakle – den tronen han med list, bedrag og blodig vold hadde reist i Guds tempel. Og de sterkeste søylene i hans nesten tusenårige byggverk begynte å styrte sammen og synke i støvet.

Å, velsignede dag! Siden den første kristne pinsedag har ingen mer velsignet dag her på jorden grydd over kristenheten. Siden apostlenes dager har ingen dag blitt fulgt av en tid med herligere nådebesøk. Store var de velgjerningene som kirken i den gamle pakt høytidelig mintes når den feiret redningen fra trelldommen i Egypt og fra fangenskapet i Babylon. Men enda større er de velgjerningene som kirken i den nye pakt minnes i dag: velgjerningene ved den

sanne reformasjonen. Og framfor alt er det oss lutheranere som nyter disse velgjerningene i hele sin fylde.

Vær derfor hilset, dyrebare brødre og søstre, ja, vær hilset og velsignet i Herrens navn, dere som i dag er samlet her i hans helligdom for å minnes Guds store gjerninger høytidelig i fedrenes dager!

Men hvilken velgjerning skal jeg i dag framfor alle andre stille fram for dere, for å tenne festgleden deres og blåse den opp til en klar Herrens flamme? I dag ser vi Antikrist i Rom igjen løfte hodet høyt, lysten på sin gamle makt. (*Utgiverens merknad: Særlig i Nord-Amerika har pavekirken gått sterkt fram de senere år. Siden 1840 har katolikkene blitt sytti ganger flere der i landet, mens folketallet er blitt seks ganger større. På ikke mer enn fem år skal tallet på romerske kirker ha vokst fra ca. 3800 til ca. 6900.*) Derfor skal vi i dag, på grunnlag av teksten vi har lest, betrakte dette på festen vår:

At Antikrist er styrtet, slik det var profetert, er en av de store velgjerningene ved den lutherske reformasjonen av kirken.

Jeg viser dere to ting: For det første hvordan Antikrist er blitt styrtet ved reformasjonen, og for det andre den store velgjerningen som med dette er blitt oss og hele kristenheten til del.

I. Hvordan Antikrist er blitt styrtet ved reformasjonen

Mine kjære, i en tidligere reformasjonspreken har jeg bevist for dere av Guds ord – og framfor alt nettopp av teksten vi har lest – at paven i Rom og ingen annen er den Antikrist eller Kristi motstander som Skriften har forutsagt. La meg derfor i dag bare tale til dere om hans fall.

I teksten vår har den hellige apostelen Paulus åpenbart for tessalonikerne at en Antikrist, en Kristi motstander, skulle sette seg på en trone midt i Guds tempel, det vil si i den kristne kirke. Han skulle opphøye seg over alt som blir kalt gud eller gudstjeneste, og opptre som en gud. Deretter profeterer apostelen videre om ham: «Han som Herren skal ødelegge med sin munns ånde.»

Av dette ser vi at Antikrists fryktelige voldsherredømme ikke skulle vare for alltid. Det skulle snarere komme en tid da han skulle bli drept eller styrtet. Det skulle ikke skje på legemlig vis, ved legemlig makt, men åndelig, ved Kristi «munns ånde», det vil si ved Kristi ord. Om dette ordet sier jo Kristus selv: «De ordene jeg har talt til dere, er ånd og er liv» (Joh 6,63).

Da melder spørsmålet seg: Når ble Antikrist drept eller styrtet ved Kristi munns ånde? Ikke på noen annen tid enn ved den lutherske reformasjonen av kirken, som vi minnes i dag.

Går vi tilbake i kirkens historie, finner vi nok at mange kristne tidlig la merke til og høylytt klaget over at de romerske biskopene på antikristelig vis opphøyde seg over alle de andre biskopene, ja, over hele kristenheten. Men de ble slett ikke styrtet av dette; tvert imot steg de fra århundre til århundre stadig høyere i makt og anseelse.

Ennå omkring år 600 skrev Gregor, kalt den store – en romersk biskop som tross alt var mer velsinnet – en advarsel i et brev til keiser Mauritius: «Jeg sier uten å nøle: Hver den som kaller seg den allmenne prest eller krever å bli kalt

det, er i sin selvforgudelse Antikrists forløper, fordi han i sitt hovmod setter seg over de andre.» (*Bok 6, brev 30.*)

Men hva skjedde? Allerede en av de nærmeste romerske biskopene etter ham, Bonifatius III, tok med glede imot tittelen «allmenn biskop» fra Fokas, som hadde myrdet seg til keisertronen. Fra da av beholdt de romerske biskopene ikke bare denne tittelen; til slutt slo de også uttrykkelig fast i kirkeretten sin at de for Gud og med rette var hele kristenhetens allmenne paver.

Ja, de brukte denne avguderiske, tilranede verdigheten til å føre stadig grusommere vranglære inn i kirken fra århundre til århundre, og til å forfølge alle som vitnet mot dem, med bannbuller, ja, med ild og sverd. Derfor har det heller ikke i noe senere århundre manglet menn som høylytt forkynte at Rom var det åndelige Babel, og den romerske pavestolen Antikrists egen trone.

Til forskjellige tider har keisere, konger, fyrster, historieskrivere, teologer og til og med mange biskoper og munker hevdet dette muntlig og skriftlig. Det gjorde også hele kirkelige grupper som av den grunn skilte seg fra den romerske kirke, slik som valdenserne, hussittene og de bøhmiske brødre.

Da noen engelske teologer kom til Praha i Böhmen på den hellige martyren Hus' tid, lot de blant annet male et stort bilde og stille det ut offentlig. På den ene siden viste det den ydmyke Frelseren i hans jordiske fattigdom med tornekronen som den sanne Kristus. På den andre siden viste det den hovmodige paven i hans verdslige prakt med den tredobbelte kronen som den sanne Antikrist. Også Hus selv bekjente uten frykt i skriftene sine at paven var den Antikrist som var forutsagt.

Men hva ble følgen? Allerede før reformasjonen måtte mange andre dyrebare Guds menn, slik som Hus, lide den blodige martyrdøden for dette vitnesbyrdet. Den romerske Antikrist ble slett ikke styrtet ved vitnesbyrdet deres; tvert imot ble han likevel stadig mektigere.

Til slutt måtte selv verdens mektigste herskere frykte og skjelve for ham. De romerske biskopene hadde jo lagt hele jorden for føttene sine. De kunne til og med avsette og innsette keisere og konger, ta og gi bort store riker og driste seg til å påstå at de bar begge sverd, det åndelige og det verdslige, og at keiseren bare hadde keiserdømmet som len fra dem.

Men Paulus' forutsigelse om at Herren skal ødelegge Antikrist «med sin munns ånde», måtte gå i oppfyllelse. Og den har gått i oppfyllelse ved den lutherske reformasjonen av kirken.

Riktignok var det i begynnelsen svært vanskelig nettopp for vår Luther, med hans så engstelige samvittighet, å gjennomskue hemmeligheten i pavens ondskap. Da han den gang – i dag for 353 år siden – slo opp de 95 setningene mot den avskyelige avlaten, mente han ennå, som han selv skriver, at pave Leo bare ville rose og beskytte ham for det. (*Se Luthers verker, Walch-utgaven, bd.* XIV, XV, XXI, X, XVI.)

Da han så fikk påbud «i kirkens navn» om å tie, ble han grepet av stor angst. Han skriver selv: «Da jeg hørte kirkens navn, ble jeg forferdet.» Hvordan? tenkte han. Skulle det være mulig at kirken selv ville forby meg å vitne om sannheten?

Og nettopp fordi befalingen kom fra Rom, var den så mye vanskeligere å forklare for ham. For ennå kunne han ikke tro at paven selv var Antikrist. Tvert imot skrev han så sent som i 1518 til teologen Link i Nürnberg at etter hans dom hersket «den sanne Antikrist» ikke i paven i Rom, men ved hoffet i Rom.

Ennå i september 1520 – altså kort før paven utstedte bannbullen mot ham – hadde Luther så god en mening om paven selv at han i et brev til pave Leo X kalte ham «sauen blant ulvene» og «Daniel blant løvene».

Men hva skjedde? Knapt hadde Luther skrevet dette før pavens bannbulle selv kom ham i hende. Alt det Luther til nå levende hadde erkjent ved Den Hellige Ånd og lært muntlig og skriftlig som evangeliets evige sannhet, ble i bullen forbannet og fordømt som ugudelig kjetteri. Og ikke bare han selv, men alle som delte tro og bekjennelse med ham, eller bare ville gi ham husly, ble lagt i bann. De ble truet med å miste gods, frihet, embete, ja, livet.

Nå falt det som skjell fra øynene på Luther. Nå var det plutselig soleklart for ham at paven selv og ingen annen var den sanne Antikrist som var forutsagt, Kristi motstander. Men han ble slett ikke redd for pavens trusler. Tvert imot skrev han i oktober 1520 til Spalatin: «Jeg er nå mye roligere, etter at jeg vet sikkert at paven åpenbart er funnet å være Antikrist og Satans trone.»

To måneder senere, i begynnelsen av desember samme år, gav Luther ut sitt mektige skrift «Mot Antikrists bulle». Han sluttet det med disse ordene: «Vil ikke paven tilbakekalle og fordømme denne bullen, så skal ingen tvile på at paven er Guds fiende, Kristi forfølger, kristenhetens ødelegger og den rette Antikrist.»

Hva gjorde så Luther da paven ikke tilbakekalte? Fra da av og helt til sin død skrev Luther ikke et eneste skrift og holdt ikke en eneste preken uten at den inneholdt et vitnesbyrd mot det antikristelige pavedømmet. Samtidig gikk han løs på den såkalte «hellige far» så skånselløst og dristig som ingen dødelig noen gang før hadde våget. Ubønnhørlig rev han løgnmasken av den falske helligheten hans og viste ham for hele verden i hans sanne skikkelse, i all hans avskyelighet. Som Elia den gang brukte han til og med den bitreste spott som våpen.

Nå satte paven i sin vrede alle jordens store i bevegelse mot Luther. Derfor truet man ham fra alle kanter med bann, fredløshet i riket, fengsel, ild og sverd. Men han, en forsvarsløs munk, bare lo av slike trusler fra dødelige, syndige mennesker og ble desto frimodigere og djervere.

Luther har talt så sterkt mot pavedømmet at mange mener han har gått for langt. Men de aner ikke hvilke våpen som trengtes for å styrte en makt som pavens. Derfor kunne han heller ikke holde måte, selv om vennene hans ofte formante ham til det. Selv den milde Melanchthon sa at Gud nok hadde visst at sykdommen i den tiden satt så dypt at den trengte en så skarp lege. Og Luther selv sa: «Det er ikke vår gjerning som nå går for seg i verden. Det er en annen mann som driver hjulet.»

Han visste og kjente at Gud hadde opplyst, vakt opp og utvalgt ham til å ta opp den veldige kampen mot Kristi og kristenhetens mektigste, listigste, grusomste

og farligste fiende. Ved Den Hellige Ånd var han også viss på at han skulle føre denne kampen til seier og virkelig ødelegge Antikrist ved Kristi munns ånde.

Derfor skrev han blant annet i 1530 til de katolske geistlige som var samlet på riksdagen i Augsburg: «Vårt høyeste ønske og ydmykeste bønn er at dere vil gi Gud æren, gå i dere selv, gjøre bot og bedre dere. Hvis ikke, så ta dere i vare: Lever jeg, er jeg deres pest; dør jeg, er jeg deres død. For Gud har hisset meg på dere; jeg må, som Hosea sier, være en bjørn og en løve for dere på veien til Assur. Dere skal ikke få noen ro for mitt navn før dere bedrer dere eller går til grunne.»

Ja, da riksdagen var slutt, kom det på biskopenes tilskyndelse ut et keiserlig edikt som dryppet av blod. Det var til fordel for paven og rettet mot den rene evangeliske lære og dem som bekjente den.

Da skrev Luther: «Jeg, dr. Martinus, er kalt og tvunget til å bli doktor, uten egen lyst, av ren lydighet. Da har jeg måttet ta imot doktorembetet og sverge og love å preke og lære min aller kjæreste hellige Skrift trofast og rent. For en slik lære er pavedømmet kommet i veien for meg og har villet hindre meg i det. Derfor er det også gått det slik som enhver kan se, og det skal gå det enda verre; de skal ikke kunne stå seg mot meg. Jeg vil i Guds navn og kall gå på løvene og ormene og trå den unge løven og dragen under fot (Sal 91,13). Det skal begynne mens jeg er i live, og fullføres etter min død. Sankt Johannes Hus har spådd noe om meg, da han skriver fra fengselet sitt i Böhmen: ‹Nå vil de steke en gås (for Hus betyr gås), men om hundre år skal de høre en svane synge – den skal de la være ustekt.› Slik skal det bli, om Gud vil.»

Slik fortsatte Luther sitt uforferdede vitnesbyrd mot pavedømmet helt til han døde, med tordenord fra en guddommelig vrede. Det siste skriftet hans, «Mot pavedømmet i Rom, stiftet av djevelen», ble hans svanesang. Som reformasjonens siste uværsstorm for det over pavedømmet.

Men, mine brødre, hvor nødvendig det enn var å avsløre pavedømmets avskyeligheter så skånselløst for at det skulle bli styrtet, så ville dette alene likevel ikke ha felt det. Framfor alt falt det fordi evangeliet om Guds frie nåde i Kristus ble forkynt.

Det fryktelige ved pavemakten var jo ikke den ytre makten paven hadde. Han kunne legemlig ødelegge alle som vitnet mot ham, dømme dem ved inkvisisjonsdomstolene sine, pine dem med den mest utsøkte grusomhet og la de verdslige herskerne som var ham hengivne, fullbyrde dødsdommen over dem. Men denne makten til å pine og drepe de kristne delte den romerske Antikrist med alle mektige fiender av de kristne. Om dem sier Herren til sine kristne: «Frykt ikke for dem som dreper legemet, men ikke kan drepe sjelen» (Matt 10,28).

Det fryktelige ved den romerske Antikrists makt var noe helt annet: Det var hans makt i de kristnes samvittighet. Der hadde han satt seg på tronen. Fra denne tronen kunne ingen menneskelig klokskap, veltalenhet eller makt støte ham ned – intet konsilvedtak, intet sverd og ingen edikter fra alle keisere, konger og fyrster. Det måtte skje «ikke med hender», som Daniel skriver (Dan 2,34). Det kunne bare skje av Herren «med pust fra sine lepper», som Jesaja skriver

(Jes 11,4), eller «med sin munns ånde», som Paulus skriver i teksten vår – det vil si ved evangeliet. Og slik har det da også skjedd.

«For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger» (Rom 3,28). Dette ordet av Paulus var det lyset som var gått opp for Luther, og bare i det lyset hadde han gjennomskuet den antikristelige ondskapens hemmelighet. Dette var perlen han hadde funnet, klenodiet han bar i hjertet og ledestjernen som ledet ham. Det var kjernen og stjernen i alle prekenene og skriftene hans, og innskriften på banneret som han kjempet under – han og hele Guds hær, som flokket seg om ham. Derfor var dette også framfor alt det våpenet Luther gav Antikrist banesåret med: Kristi munns ånde, som ødela ham.

Antikrist kunne først tre fram uten å sky seg da frafallet i kristenheten som teksten vår forutsier, var kommet, og evangeliets sol nesten helt var gått ned. På samme måte var det også slutt på Antikrists herredømme i kristenheten da evangeliets lys igjen ble tent og satt på kirkens lysestake. Der det jordiske lyset trenger inn, må det jordiske mørket vike. Slik måtte også det åndelige mørket i Antikrists usle gjerningslære vike der evangeliets åndelige lys gikk opp. Der Kristus står, må Antikrist falle.

Slik har det da skjedd det som Johannes' åpenbaring forutsa om tre engler som flyr midt over himmelen (Åp 14,6–11). Den første var Luther, som liksom i flukten fylte hele den kristne kirke, dette himmelriket på jorden, med det evige evangeliet. Den andre engelen var den store skaren av rene lærere som etter Luthers død holdt fast ved dette evige evangeliet. Da reformasjonens seierrike slag var utkjempet, sang de i skriftene sine den triumfsangen som lød gjennom hele den kristne verden: «Falt, falt er Babylon, den store by!»

Men den tredje engelen er endelig den foraktede lille flokken av dem som bekjenner Luthers gamle lære, og som ennå er blitt igjen i våre dager, i denne frafallets og tilbakefallets tid. Denne flokken har nå kallet til å rope ve gjennom hele kristenheten over dem som igjen tilber dyret og tar dets bilde og merket med dets navn på pannen og hånden – og den gjør det.

II. Den store velgjerningen ved Antikrists fall

Vel, la meg derfor nå for det andre vise, til styrke og oppvekkelse for oss, hvilken stor velgjerning som er blitt oss og hele kristenheten til del ved at Antikrist falt for tre og et halvt hundre år siden.

Kanskje vil mange allerede her innvende: Hvordan? Skulle Antikrist virkelig være styrtet ved den lutherske reformasjonen av kirken? Har han ikke også etter Luther hatt stor makt og beholdt den til denne dag? Finnes det ikke fremdeles millioner av kristne som villig underkaster seg paven? Har han ikke fremdeles en nesten utallig hær av biskoper, prester, munker og nonner som i blind lydighet bare venter på et vink fra ham?

Har ikke nettopp pavekirken de mest prangende kirkene og de mest blomstrende anstaltene for å utdanne ungdommen? Til dem betror til og med mange såkalte protestanter barna sine, av lettsindighet eller uvitenhet. Er ikke blant annet vår egen by, St. Louis, rett for øynene våre en stor skueplass for pavekir-

kens framgang, rikdom og innflytelse? Og har ikke endelig den nåværende paven våget å forkynne for hele verden, ved et stort og pompøst konsil, at hans ufeilbarhet er en ny trosartikkel? Hvordan? Kan man da påstå at Antikrist er blitt styrtet ved Luther?

Mine kjære, disse kjensgjerningene ser nok ut til å motbevise det, men det er ikke slik. Han er styrtet likevel! Eller si selv: Er ikke Satans makt fremdeles stor i verden? Ja, er ikke riket hans fremdeles større enn Kristi rike? Men har Kristus derfor kanskje ikke virkelig styrtet ham, fordi så mange fremdeles frivillig tjener Satan, den overvunne? Erfarer ikke snarere alle som tror på evangeliet om Kristus, Satans overvinner, at Satan virkelig er overvunnet, så de kan le av og spotte all hans makt?

Se, slik er det også med Antikrist. Riktignok er det fremdeles millioner som tjener også ham. Men hvorfor? Ikke fordi han ennå ikke er styrtet, men fordi de gjør det av fri vilje og med fritt forsett, i en forferdelig blindhet som knapt kan forklares. Men alle som tror på evangeliet som Luther har avslørt og styrtet ham ved, erfarer at han i gjerning og sannhet er støtt ned fra tronen sin, slik som Satan.

Før reformasjonen, da evangeliets sol var gått ned, lå utallige mennesker som bundet i den romerske Antikrists lenker, og ingen kunne løse dem. Nå kan man derimot igjen rope ut som Paulus i apostlenes tid: «Har de da ikke fått høre? Jo visst! Over hele jorden har deres røst nådd ut, og deres ord til jorderikes ender» (Rom 10,18). Nå er hele kristenhetens Antikrist avslørt og styrtet, så han, akkurat som Satan, ikke lenger kan fange dem som ikke forkaster det evangeliet som er gitt på ny, eller herske over samvittigheten deres.

Men dette, mine brødre, er en velgjerning så stor at ingen tunge kan uttale den. Det er sant: Lettsindige sjeler, som ikke mener det alvorlig med sin salighet, vandret også under Antikrist i sorgløshet og tvilte aldri på den.

Men hvem kan beskrive elendigheten til de sjelene under pavedømmet som i alvor spurte og fremdeles spør: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?» (Apg 16,30). Svaret på dette var og er i pavedømmet ikke: «Tro på Herren Jesus!» Svaret er: Du må fortjene deg Guds nåde ved gode gjerninger. For syndene du har gjort etter dåpen, må du selv gjøre bot ved hjertets fullkomne anger, ved munnens fullstendige skriftemål og ved tilstrekkelig fyllestgjørelse i gjerning.

Du må uavlatelig be til Gud og alle helgener; du må faste, du må våke, du må kjøpe avlat, du må høre messe, du må dra på valfart. Og vil du være enda sikrere, må du også i det ytre forlate verden og gå i kloster. Der må du avlegge det tredobbelte løftet om fattigdom, ugift stand og lydighet mot dine foresatte, og holde det til din død.

Slik lød og lyder fremdeles svaret i pavedømmet på spørsmålet: «Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?» Og når en sjel hadde slitt seg trett på alt dette, ropte pavedømmet attpåtil til slutt til den: «Men med alt dette kan verken du eller noe annet menneske være viss på Guds nåde og sin salighet. Det er tvert imot nødvendig og nyttig å bli i tvil om det. Og når du er gått bort, venter i alle fall skjærsildens helveteskvaler på deg – nemlig dersom du ikke er et helvetes barn. Dem må du gjennomgå en tid før du kan gå inn i himmelen!»

Det aller forferdeligste ved dette var og er at den kristne under pavedømmet ble forbudt å granske den hellige Skrift. Man lærte ham at Skriften var uklar og derfor en farlig bok, og at ingen kunne forstå og utlegge den unntatt kirken, det vil si paven. Men begynte sjeler under pavedømmet å tvile på om kirkens lære var riktig, og våget de å si ut denne tvilen, skremte man dem med «den hellige kirkes» forbannelse og bann som frafalne kjettersjeler.

Hva var og er derfor nettopp de edleste sjelenes lodd under pavedømmet? Dersom de ikke gjennomskuet ondskapens hemmelighet, måtte de – og må de fremdeles – slik Luther den gang i klosteret, til slutt oppgi håpet etter tusen forgjeves sjelekamper og fortvile om Guds nåde og sin salighet. Og dersom ikke Gud reddet dem som ved et under, eller som brander ut av ilden, måtte de og må de fare uten trøst ned i den evige fordømmelses avgrunn.

Å, hvilken velgjerning er det derfor ikke å være fridd ut av denne åndelige morderhulen! Antikrists fall ved Kristi munns ånde er intet mindre enn at paradisets port, som var lukket for de arme synderne, er låst opp på ny ved det salige evangeliet om Guds frie nåde i Kristus. La paven bare fortsette å peke på sin falske gjerningsvei til saligheten – vi lutheranere stemmer i med Luthers seierssang og svarer ham: «For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger.» Og vi tråkker hans usle gjerningslære under føttene som Antikrists løgn.

La ham derfor bare lyse oss i bann på ny hver skjærtorsdag – vi blir ikke redde. I evangeliets lys erkjenner vi at bannstrålene hans er maktesløse, og vi bare ler av dem som av et tomt gjøglespill. La ham bare fortsette å forbanne oss som kjettere – i evangeliets lys erkjenner vi at forbannelsene hans er kraftløse og bare rammer ham selv. Ja, vi vet: Forbanner han, så velsigner Gud.

La ham bare fordømme det å lese den hellige Skrift, som om den var en uklar bok, og heller prise tradisjonene sine – i evangeliets lys erkjenner vi at Guds ord er et nådebrev skrevet til alle syndere. Uten å bry oss om pavens forbud lar vi oss derfor styrke av det himmelske lyset. I det erkjenner og fordømmer vi ham som Antikrist og forkaster tradisjonene hans som et vev av løgn og falskhet.

La ham bare fortsatt forby den kristne å drikke av forsoningens kalk i nådemåltidet – uten å bekymre oss om forbudet hans drikker vi av den forlatelse for våre synder og styrke for troen vår til det evige liv. I evangeliets lys erkjenner vi også av dette forbudet at han er en kirkeraner som myrder sjeler. La ham bare fortsatt kalle seg Kristi stattholder – i evangeliets lys erkjenner vi ham som Kristi arvefiende og Satans førstefødte.

La ham bare kalle pavetronen sin Sankt Peters ufeilbare stol – i evangeliets lys erkjenner vi den som stolen til Satan, løgnens far. La ham bare prise kirken sin som alle troendes gamle mor, den eneste som gjør salig, og kalle oss tilbake til fanget hennes – i evangeliets lys erkjenner vi den som Antikrists nye kirke, som det store Babylon og mor til alt åndelig hor og all forførelse.

La ham bare rose prestene han har vigslet og salvet, som mellommenn mellom Gud og mennesker – i evangeliets lys erkjenner og vet vi at den nye pakts sanne prester er de troende, som er salvet med Den Hellige Ånd i dåpen. Men pavens prester er Antikrists drabanter, merket med dyrets merke på panne og

hånd. La ham bare fortsatt rose messeofferet sitt som Kristi daglige forsoningsoffer for levende og døde – i evangeliets lys erkjenner vi messeofferet som den styggeste av alle styggedommer. Ved det blir Kristi fullkomne offer på korset fornektet, og Kristus blir korsfestet på ny.

La ham bare lokke oss med den andaktsfulle glansen, høytideligheten og prakten i sin såkalte gudstjeneste. Prestene hans holder den med hemmelighetsfulle fakter, i praktfulle kirker ved gullskinnende altere og i strålende messeklær. Men i evangeliets lys erkjenner og vet vi at hele denne skingudstjenesten, med påkallelsen av helgener og tilbedelsen av Maria og hostien, ikke er annet enn fordømmelig avgudsdyrkelse og hedensk avgudstjeneste.

Å, salige, salige er derfor alle som ikke lukker øynene for evangeliets lys, som er gått opp igjen ved reformasjonen! De er frie! De kan synge med Luther:

Gud være lovet, som ikke lot
oss bli fanget i deres snarer!
Som fuglen når snaren går i stykker,
slik er vi sloppet unna.
For snaren brast, og vi er fri;
Herren Gud stod oss bi,
han som rår over alt.

Å, mine kjære, la da også oss i dag, på denne vår frihets- og seiersfest, glede oss og takke Herren for at han ved reformasjonens verk så herlig har fridd samvittigheten vår ut av Antikrists snarer! Akk, la oss ikke, som mange frafalne lutheranere i vår tid, i skammelig utakknemlighet kaste bort det klenodiet vi har fått ved at Antikrist er blitt avslørt!

La oss heller aldri glemme: De rettroende kristnes verste fiende er ikke sektene som farer vill i troen, men pavedømmet, som forbanner læren om troens rettferdighet. La oss aldri glemme: Selv den mest fordervede sekt erkjenner likevel at Guds ord er dens dommer. Bare den ryggesløse paven, som har satt seg som en gud i Guds tempel, bare han vil ikke la seg dømme av Guds skrevne ord. Bare han drister seg til å hente nye trosartikler fram fra sitt hjertes skrin som kirkens ufeilbare overhode. Og han befaler de kristne å tro dem uten å prøve dem, hvis de ikke vil miste sin salighet.

Selv om vi derfor skal vokte oss for enhver villfarelse, også sektenes, skal vi framfor alt vokte oss for pavedømmets styggedom. For er sektene vrangtroende, så er pavedømmet antikristelig. Sektene kommer og går, men etter Skriftens forutsigelser vil og må pavedømmet derimot forbli seg selv likt til verdens ende. Denne fienden blir kirken aldri kvitt; den er kirkens arvefiende. Riktignok har Luther i åndelig forstand styrtet paven ved Kristi munns ånde, men han har ikke gjort ende på ham. Det skal først Kristus gjøre, som Paulus skriver i teksten vår, når han kommer synlig igjen til dom på den ytterste dag.

Mine brødre, la så tusener, ja, millioner fremdeles bli venner av den styrtede Antikrist og av den overvunne Satan – hos oss skal det i dag og alltid hete: Kristi venn og Antikrists fiende! Vel oss om vi er tro i dette!

Det kommer en dag da Gud på en forferdelig måte skal hevne blodet av alle sjelene som Antikrist og hans medhjelpere har myrdet. Da skal alle som har til-

bedt dyret og tatt imot bildet og merket med dets navn på pannen eller hånden, bli kastet sammen med dyret i sjøen som brenner med ild og svovel, og røken av deres pine stiger opp i all evighet.

Men alle som i troen er blitt Kristus tro, og som har holdt panne og hånd ubesmittet av Antikrists styggedommer, skal da synge salighetens triumfsang: Herre, du er rettferdig, og dine dommer er rettferdige! Din nåde er stor og din barmhjertighet usigelig. Lovet være ditt herlige navn alltid og evig! Amen.

Kirkevigselsdag

Luk 19,1–10

Vår Herre og Frelser Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den Hellige Ånds samfunn være med dere alle. Amen. (*Utgiverens merknad: Kirkevigselsdagen er den årlige festen der en minnes at en kirke ble innviet. Se utgiverens forord.*)

Elskede brødre og søstre i Kristus Jesus!

Sammenligner vi de fattiges og de rikes kår etter Den hellige skrift, må vi si at de fattige har et stort fortrinn framfor de rike.

For det første er det etter Skriften nettopp de fattige som Gud tar seg særlig av, allerede når det gjelder det timelige. I sitt ord kaller Gud seg jo de fattiges vern, de farløses far og enkenes forsvarer (Sal 68,6; 146,9), og det sier han ikke om de rike. Han har også gitt mange lover som skal sørge for de fattige. Han har uttalt harde trusler mot alle som undertrykker dem, og han har sagt at det som blir gitt til de fattige, er lånt til Herren, og at han vil gjengjelde det rikelig (Ordsp 19,17). Alt dette gjelder ikke de rike.

Men også når det gjelder det åndelige, må vi etter Skriften prise dem som er fattige i legemlig forstand, salige framfor de jordisk rike. Når Gud har villet utføre noe stort i sitt nåderike, har han aldri valgt de rike, men alltid de fattige, og aktet dem framfor andre verdige til å være hans redskaper.

Da Gud i den gamle pakts tid ville løfte sitt folk høyt, var det ingen kongesønn, ingen ætling av en fornem og rik slekt, men David, den fattige gjetergutten, som han gjorde til den mektigste kongen over Israel. Da Gud senere lot sin enbårne Sønn bli menneske, var det ikke hustruen til en rik og mektig fyrste, men Maria, den fattige piken, den fattige håndverkeren Josefs foraktede forlovede, som han utvalgte til å bli den høyt benådede mor til Den aller helligste.

Og da de himmelske hærskarene til sist skulle forkynne for jorden den viktigste hendelsen av alle, at verdens Frelser var født, var det ikke de store og rike i Jerusalem og Judea, men de fattige, enfoldige gjeterne ved Betlehem som fikk høre det himmelske budskapet først.

Og enda mer: Når Skriften taler om hvem evangeliet framfor alle skal bringes til, heter det: «Evangeliet forkynnes for fattige» (Luk 7,22). Og når de hellige apostlene taler om dem som Gud framfor alle har utvalgt til frelse, sier de: «Har ikke Gud utvalgt dem som er fattige i denne verden, til å være rike i troen?» (Jak 2,5)

Men hva sier Skriften om de jordisk rike? Allerede godene deres har stygge navn. Snart kalles de «rikdommens bedrag» (Mark 4,19), snart «den urettferdige mammon» (Luk 16,9), snart sammenlignes de med tornene som kveler den gode sæden, Guds ord (Luk 8,14). Derfor heter det om dem som ønsker å bli rike: «De faller i fristelser og snarer og mange slags dumme og skadelige lyster, som senker menneskene ned i undergang og fortapelse» (1 Tim 6,9).

«En rik» og «en ugudelig» betyr ofte det samme i Den hellige skrift. Slik sier også Jesaja om Kristus: «Han er begravet som en ugudelig og død som en rik» (Jes 53,9), det vil si som en svært ugudelig. (*Utgiverens merknad: Etter den tyske bibeloversettelsen, som ellers gjengir det vanskelige stedet Jes 53,9 med en helt annen mening enn vår norske oversettelse.*)[1]

Derfor taler Guds ord svært alvorlig om de rikes frelse. Blant annet heter det: «Ve dere som er rike, for dere har alt fått deres trøst. Ve dere som nå er mette, for dere skal hungre! Ve dere som nå ler, for dere skal sørge og gråte!» (Luk 6,24–25). Og: «Og nå, dere rike! Gråt og klag over all den ulykke som kommer over dere! Rikdommen deres er råtnet, og klærne deres er blitt møllspiste. Deres gull og sølv er rustet bort, og rusten på det skal bli et vitnesbyrd mot dere, og den skal fortære deres kjød som ild» (Jak 5,1–3).

Men vi må ikke tro at Guds ord bare taler så alvorlig om rike som er åpenbart ugudelige. Nei, Kristus sier rett ut: «Hvor vanskelig det vil være for dem som har rikdommer å komme inn i Guds rike! Det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye, enn for en rik å komme inn i Guds rike» (Mark 10,23; Matt 19,24). Sannelig, ord som kunne få enhver rik til å bli forferdet i hjertet!

For si selv: Kan de som jager etter å bli rike, samtidig ha omsorg for sin sjel? Umulig! De kan nok gi inntrykk av at også frelsen ligger dem på hjertet. Men i grunnen gjør de ikke annet enn å skaffe seg stadig flere hindringer for frelsen og gjøre veien til himmelen stadig vanskeligere for seg selv.

Hva da? Skulle det kanskje være umulig i seg selv å være jordisk rik og likevel bli himmelsk rik her og salig hisset? Langt derifra! Da Herren en gang hadde sagt hvor vanskelig det er for en rik å bli frelst, ropte nok også de kjære disiplene forskrekket: «Hvem kan da bli frelst?» Men hva svarte Herren? Han sa: «For mennesker er dette umulig, men for Gud er alt mulig» (Matt 19,25–26).

Av dette ser vi: Blir et menneske rikt ved Guds velsignelse, uten at han selv engstelig har søkt og jaget etter det, da kan han ved Guds nåde godt samtidig være rik på himmelske goder. Ja, ikke engang den ugudelige rike er utelukket fra Guds nåde på grunn av rikdommen sin. Omvender han seg til Gud av hjertet, kan også han fortsatt være jordisk rik og likevel bli salig.

Denne trøsterike sannheten møter vi i evangeliet vi skal betrakte i dag.

> Og Jesus kom inn i Jeriko og var på vei gjennom byen. Og se, der var en mann som hette Sakkeus. Han var overtoller og en rik mann. Han søkte å få se Jesus, hvem han var. Men han kunne ikke komme til for folkemengden, for han var liten av vekst. Han løp da i forveien og klatret opp i et morbærtre for å se ham, for veien hans gikk der forbi.

[1] NB: «De ga ham hans grav blant ugudelige, men hos en rik var han i sin død.»

> Da Jesus kom til stedet, så han opp og sa til ham: Sakkeus, skynd deg og kom ned! For i dag må jeg bli i ditt hus. Han skyndte seg da og steg ned, og tok imot ham med glede. Men da de så det, knurret de alle og sa: Han gikk inn som gjest hos en syndig mann!
> Men Sakkeus sto fram og sa til Herren: Se, Herre! Halvdelen av det jeg eier, gir jeg til de fattige. Og har jeg presset penger av noen, skal jeg gi det firedobbelt igjen. Jesus sa til ham: I dag er frelse blitt dette huset til del, siden også han er en Abrahams sønn. For Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt.

Mine kjære, evangeliet som er lest, ble etter alt å dømme fastsatt for kirkevigselsdagen i en tid da den rene erkjennelsen nesten var helt borte. For hvor herlig det enn er i seg selv, sier det ikke et ord om kirkevigselen, som det er valgt ut for. (*Utgiverens merknad: Se forordene til denne utgaven av Walthers postille.*) Det ser ut til at en har villet finne en hentydning til den i ordene: «I dag er frelse blitt dette huset til del.» Men med disse ordene taler ikke Frelseren om et hus av stein, men om familien til Sakkeus.

Den rette kirkevigselen holder vi jo hver gang Kristus ved sitt ord drar inn i hjertenes templer. La meg derfor styre unna tvungne utlegninger og anvendelser og også i dag holde meg til det evangeliet vårt egentlig sier. Ut fra det vil jeg stille fram for dere:

En ugudelig jordisk rik som likevel ble himmelsk rik og evig salig.

Vi skal se på to ting: for det første hvordan det gikk til at selv en slik mann likevel ble himmelsk rik og evig salig, og for det andre hvor forvandlet vi finner ham etter at han også har fått den himmelske rikdommen.

Herre Gud, de jordiske godene har du i din visdom delt ulikt ut. Den ene har du gjort rik, den andre fattig, og intet menneske kan rokke ved denne ordningen som du har behag i. Men på åndelige og himmelske goder vil du, barmhjertige Gud, ikke la noen forbli fattig. Med dem vil du gjøre hver og en rik, ja, overmåte rik.

Hjelp oss da å overlate all omsorg for de jordiske godene til deg alene, men dag og natt jage alvorlig etter de himmelske. Også i denne stunden vil du igjen vise oss veien til dine himmelske skatter. Derfor ber vi deg: Gi oss din Hellige Ånd, så vi alle kan gå denne veien og slik bli himmelsk rike her og evig salige hisset. Bønnhør oss for din rike nådes skyld. Amen.

I. Hvordan selv en slik mann ble himmelsk rik og evig salig

Mine kjære, var det noen jordisk rik som umulig kunne forbli rik og likevel nå fram til den himmelske rikdommen og bli salig, så var det sannelig Sakkeus. For hva hører vi om ham i evangeliet vårt? Ikke bare at han var rik, men mye annet som viser at tilstanden hans var svært betenkelig, ja, helt håpløs.

For det første hører vi at han bodde i byen Jeriko. Men som kjent var Jeriko en by som Josva hadde lyst forbannelse over i Herrens navn (Jos 6,26), og den hadde flere ganger gått forferdelig i oppfyllelse. Allerede fordi han var borger i

en by som Gud hadde lagt under sin forbannelse, hadde derfor Sakkeus mindre utsikt enn noen annen i Judea til å få del i Guds evige velsignelse.

Men vi hører videre at Sakkeus også var toller. Det er kjent hva slags folk tollerne var. De hadde forpaktet tollavgiftene som romerne hadde pålagt jødene, og de brukte embetet sitt på alle måter til å berike seg på bekostning av sine trosfeller. De krevde ikke bare inn den høye tollen som var fastsatt, ubarmhjertig og med vold, like mye fra fattige som fra rike. De pleide også å kreve mer enn romerne hadde bestemt, for selv å tjene på det. Derfor roper døperen Johannes særskilt til dem i sin botspreken: «Krev ikke inn mer enn det dere har fått pålegg om!» (Luk 3,13)

Tollerne var kjent som hardhjertede ågerkarer, fulle av løgn og svik. De viste ikke engang barmhjertighet mot fattige, enker og farløse. For å få tollen sin tok de pant i det de fattige eide, røvet fra dem selv det nødvendigste og jaget dem følelsesløst fra gård og grunn. Derfor lå de utallige tårene og sukkene fra undertrykte fattige, enker og farløse tungt på sjelen til tollerne og anklaget dem for Gud.

Et slikt menneske var også Sakkeus. Ja, som teksten vår uttrykkelig sier, var han «overtoller». Han drev altså ikke bare bedrageri selv, men beriket seg også med umettelig gjerrighet på alt bedrageriet til dem som sto under ham.

Hvor skammelig han hadde levd til nå, kan vi blant annet se av at hele folket «knurret» da Herren tok inn i huset hans, og sa at han «gikk inn som gjest hos en syndig mann». Dette er desto mer bemerkelsesverdig fordi det blir fortalt like før at hele folket nettopp hadde prist Gud da de så hvordan Herren forbarmet seg over en blind tigger, ga ham synet igjen og trøstet ham (Luk 18,35–43). Hvorfor priste ikke hele folket Kristi kjærlighet også her? Uten tvil fordi Sakkeus med ågeren, bedrageriene, ubarmhjertigheten og den avskyelige gjerrigheten sin hadde gjort seg forhatt i hele byen.

Hvem skulle vel ha trodd at selv en slik synder, som var blitt en vederstyggelighet for Gud og mennesker, likevel kunne komme til nåde? Hvem skulle ha trodd at han med all sin jordiske rikdom likevel kunne nå fram til den himmelske rikdommen og bli salig? Og likevel er det slik. Evangeliet vårt stiller det fram for oss, så alle mennesker i alle kommende tider kan undre seg over det.

Men hvordan gikk det til? Også det forteller evangeliet oss. Særlig én ting skildrer det tydelig og grundig. Det heter nemlig om Sakkeus: «Han søkte å få se Jesus, hvem han var. Men han kunne ikke komme til for folkemengden, for han var liten av vekst. Han løp da i forveien og klatret opp i et morbærtre for å se ham, for veien hans gikk der forbi.»

I hjertet til Sakkeus var det altså vokst fram en lengsel etter å se Jesus. Denne lengselen var blitt så sterk og brennende at han klatret opp i et høyt tre ved veien der han hadde hørt at Kristus skulle komme forbi. Han var jo liten av vekst og kunne ikke se ham for folket som fulgte med ham.

Hvordan skal vi nå forklare denne brennende lengselen etter å se Jesus? Bare nysgjerrighet kan det umulig ha vært. For som vi vet, var Sakkeus både rik og fornem. Av bare nysgjerrighet ville han aldri ha klatret opp i et tre og utsatt seg for mengdens latter og spott, som sikkert rammet ham. Vi kan ikke tro annet

enn at Den Hellige Ånd hadde virket dette sterke begjæret etter å se Jesus i hjertet til denne store synderen, og at det var forent med en skjult lengsel etter Jesu nåde og hjelp.

Hele jødenes land var jo fylt av ryktet om Kristi mektige gjerninger og om hans store kjærlighet og vennlighet mot syndere. Derfor hadde nok også Sakkeus hørt om det mange ganger, og det hadde rørt hjertet hans.

Budskapet om at Jesus ikke fordømte selv store syndere, men viste dem veien til frelse, kan ha vakt denne tanken hos ham: «Hva da? Kanskje også du ennå kunne bli frelst? Med all din jordiske rikdom er du jo likevel fattig og elendig.» Derfor kan han ofte ha tenkt: «Å, om også du en gang kunne få se denne Jesus og med egne øyne overbevise deg om at han virkelig er så vennlig og god, også mot store syndere! Kanskje denne mannen kunne hjelpe også deg ut av syndene dine! Å, om det var slik, da skulle du gjerne gi opp ditt syndige levebrød!»

At vi ikke tar feil når vi går ut fra dette, ser vi tydelig av det som skjer da Kristus kommer til stedet der Sakkeus venter lengselsfullt på ham. Han roper til ham: «Sakkeus, skynd deg og kom ned! For i dag må jeg bli i ditt hus.» Da skynder Sakkeus seg ned og tar imot ham «med glede».

Bare det fattige folket holdt seg til Jesus, mens de rike og fornemme blant jødene foraktet ham. Hadde det bare vært en forbigående nysgjerrighet som drev den rike og fornemme mannen til å se denne Jesus, ville han da ha tatt ham inn i huset sitt – som sikkert var prektig – så raskt og med så stor glede? Slett ikke! Med dette viste han at det han hadde hørt om Jesus, hadde tent en gnist av levende tro på ham i sjelen hans, og at Jesu nåde nå var kjærere for ham enn alle hans skatter og all hans ære hos mennesker.

Legger vi så til det Sakkeus straks sa til Jesus da han kom inn i huset hans, og at Kristus selv sier til ham: «I dag er frelse blitt dette huset til del, siden også han er en Abrahams sønn. For Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt» – legger vi, sier jeg, dette til, da forsvinner all tvil. Da er det klart som solen: Sakkeus' lengsel etter å se Jesus var samtidig en lengsel etter å bli frelst av ham fra syndene og elendigheten sin. Kort sagt: Det var en sann troens lengsel.

Se, slik gikk det til at selv en ugudelig jordisk rik, selv en Sakkeus, til slutt fikk den himmelske rikdommen og ble salig. Han hørte om Kristi nåde mot syndere, og dette budskapet grep hjertet hans så dypt at han fikk en inderlig lengsel etter å se denne Jesus og bli frelst av ham fra syndene sine. Da gjorde Jesus mer enn Sakkeus hadde bedt om. Han lot ham ikke bare få se seg, men inviterte seg selv som gjest hos ham, gikk inn i huset hans og forsikret ham om frelse og salighet, enda folket knurret.

Se av dette hvor stor Kristi kjærlighet til syndere er, og hvor stor den nåden er som han har vunnet for oss mennesker. Intet menneske er utelukket fra denne nåden – verken den fattige eller den rike, verken den høye eller den lave, verken mannen eller kvinnen, verken barnet eller oldingen, verken den mest ugudelige eller den mest ærbare, verken den enfoldige eller den lærde. Hans nåde er en brønn så dyp at alle syndere kan øse av den uten at den blir tom.

La en synder ha falt så dypt at selv verden støter ham fra seg som et utskudd blant menneskene – Kristus støter ham likevel ikke bort; han tar imot ham. La en synder ha levd i så skjendige laster og begått så vanærende forbrytelser at ethvert ærbart menneske skammer seg over ham – Kristus skammer seg likevel ikke over ham. Han regner det tvert imot som sin største glede og ære når han kan benåde selv en så skjendig synder og forvandle ham til et hellig Guds menneske.

La det ha kommet så langt med en synder at alle mennesker gir ham opp, at ingen vet råd eller hjelp for ham, at alle stenger frelsens dør for ham og har oppgitt håpet om at han kan bli frelst – Kristus gir ingen synder opp. Nettopp for å søke det som var fortapt, er han kommet til verden. Og jo mer håpløst det står til med et menneske, desto villigere viser han på ham hvor stor kjærligheten hans er, og hvor mektig den nåden er som han har vunnet. Slik heter det i salmen:

Jesus tar imot syndere
som kjenner syndens dødelige piler,
og som i sjelens smerte
ikke finner trøst, hjelp eller hvile,
som verden selv er blitt for trang for,
som ikke lenger har seg selv kjær,
som Moses vil drepe helt
og helvete vil legge øde.
De ser at denne fristaden står åpen:
At han tar imot syndere.

Ja, så snart det kommer så langt med et menneske at han, lik tolleren Sakkeus, lærer å se sin elendighet og tenker: «Å, om også jeg ennå kunne bli hjulpet!» og så lengter etter Kristus og hans nåde, da er han allerede hjulpet, selv om han var den største og mest avskyelige av alle syndere. Den dagen en slik synder slipper alt annet og bare begjærer å se Jesus i troen, da er «frelse blitt dette huset til del. For Menneskesønnen er kommet for å søke og frelse det som var fortapt».

II. Hvilken forvandlet tilstand vi finner ham i

Men, mine dyrebare, i evangeliet vårt hører vi også hvilken forvandlet tilstand den jordisk rike Sakkeus nå var i, etter at han også hadde fått den himmelske rikdommen. La meg derfor nå for det andre tale til dere om det.

Det er sant: Sakkeus er et usigelig trøsterikt eksempel for alle syndere, og særlig for de jordisk rike som gjerne også ville bli evig rike og salige. Men hvor stor denne trøsten enn er for dem som mener det ærlig og oppriktig, så ligger det lite trøst i den for dem som vil misbruke den. For da Kristus i sin nåde hadde tatt inn hos Sakkeus, heter det: «Men Sakkeus sto fram og sa til Herren: Se, Herre! Halvdelen av det jeg eier, gir jeg til de fattige. Og har jeg presset penger av noen, skal jeg gi det firedobbelt igjen.»

Av dette ser vi: Kristus tok riktignok imot Sakkeus slik han var, av fri nåde, før han kunne vise fram noe godt, og til tross for alle hans store, avskyelige synder. For han er en Frelser som «rettferdiggjør den ugudelige» (Rom 4,5).

Men så snart Sakkeus av hjertet hadde søkt og i sannhet funnet Kristi nåde, ble han ikke lenger den han hadde vært. Han ble ikke værende i sin gamle kjærlighet til penger. Han ble ikke værende i sin gamle hardhjertethet, i sin skjendige gjerrighet og åger eller i sitt svikefulle levebrød. Nei, fra det øyeblikket skjedde det en bemerkelsesverdig, overveldende forandring med ham.

Straks bestemte han seg for å gi halvparten av alt han eide, til de fattige. Det var ingen liten ting. For når han uttrykkelig kalles «rik», hadde han uten tvil en formue på mange tusen.

Han nøyde seg altså ikke med å vise takknemlighet for nåden han hadde fått, ved å ofre bare en liten del av formuen. Nei, hele halvparten, altså tusener av gull- og sølvmyntene sine, ga han nå bort. Han så seg selv som en gammel skyldner til de fattige og betalte dem, så å si, hele den skyldige kapitalen på én gang. Og det underligste er at han gjorde alt dette frivillig, uten at Herren hadde krevd det av ham.

Av dette ser vi at det nå var forbi med tollerens kjærlighet til det jordiske og med hans gamle mangel på kjærlighet. Så snart han hadde smakt hvor søt Kristi nåde er, var hjertet hans også revet løs fra det jordiske. Pengekjærligheten, som til da hadde hersket over ham, var drevet ut, og kjærligheten til hans fattige neste var utøst i hjertet hans. Nå så han ikke lenger seg selv som eier av det han hadde, men bare som en forvalter av det. Og hans fattige neste så han som den han skulle bruke godset sitt til å hjelpe.

Han kunne si med Asaf: «Hvem har jeg ellers i himmelen? Når jeg bare har deg, begjærer jeg ikke noe på jorden» (Sal 73,25). Og om han hadde mistet alt han eide i denne verden, kunne han nå uten hykleri ha ropt ut av hjertet med Job: «Herren ga, og Herren tok, Herrens navn være lovet!» (Job 1,21)

Men Sakkeus sa nå også at han ville gi det firedobbelt igjen hvis han hadde bedratt noen. Av dette ser vi: Så snart han fikk kjenne Kristi nåde, var det også forbi med syndens herredømme, også med herredømmet til hans skjøtesynd. Han hadde fått en øm samvittighet. Han ville heller bli tigger enn beholde så mye som én skilling av andres gods blant sitt eget.

Derfor ga han dem han hadde bedratt, firedobbelt tilbake av det han urettmessig hadde skrapt til seg fra dem, uten at noen hadde pålagt ham det. Uten tvil kom han da til å tenke på Moseloven, som sa at den som hadde stjålet et får, måtte gi fire får tilbake (2 Mos 22,1).

Hvilken herlig forandring ser vi ikke skje med Sakkeus så snart han var blitt rik på himmelske goder! Hvor må han ikke nå ha strålt som et herlig lys i Jeriko! Hvor forbløffet må ikke byens innbyggere ha blitt da de så at denne mannen, som før bare jaget etter det timelige, nå bare satte pris på det åndelige, det himmelske og det evige!

Hvor forbløffet må de ikke ha blitt da de så at denne mannen, som først hadde vært så gjerrig og hardhjertet, nå viste et så medlidende hjerte og en så mild hånd mot alle fattige, ja, ble en venn, en tilflukt og en far for alle fattige, enker og farløse i byen! Hvor forbløffet må de ikke ha blitt da de så at denne mannen, som først hadde vært så samvittighetsløs og svikefull, nå ble så engstelig samvittig-

hetsfull at han heller ville lide den største skade selv enn gjøre noe menneske urett, og at han nå alltid så mer på nestens beste enn på sitt eget!

Men, mine dyrebare, det er ikke nok at også vi beundrer hvordan denne rikmannen ble omvendt. Det er ikke nok at vi med undring ser hvordan det under her virkelig ble mulig ved Guds nåde at en kamel gikk gjennom et nåløye – at en rik mann – og det en som før hadde vært en ugudelig jordisk rik – også ble himmelsk rik og gikk inn i Guds rike.

Beundringen er ikke nok. Vi må heller prøve oss selv og se om dette underet allerede har skjedd også med oss. Vi må ikke tro at vi kan komme inn i Guds rike på noen annen vei. Nei, veien til himmelen er den samme for alle mennesker, for fattige og rike, for dem som levde for tusener av år siden, og for oss som lever den dag i dag.

Derfor skal hver og en spørre seg selv: Er du en gang, lik Sakkeus, blitt vakt opp til å søke Jesus, og har du da virkelig funnet og smakt hans nåde? Sier du: «Nei!» – å, så skynd deg, skynd deg! For bare den som har Kristus, har funnet den kostbare skatten. Sier du: «Ja!» – vel deg!

Men spør deg da selv: Har det siden den gang også skjedd en slik forandring med deg som med Sakkeus? Hang kanskje også du før med hjertet ved det jordiske, og er sinnet ditt nå vendt mot det himmelske? Var du kanskje også før lettsindig med denne eller den synden, og skjelver du nå for enhver synd?

Er du nå villig til å ofre med glede av det du eier, for brødrene dine? Gjør du nå også samvittighetsfullt godt igjen det du før urettmessig har skrapt til deg? Stråler du nå også som et lys for folk? Ser verden nå også ditt gudfryktige liv og blir forbløffet over at Guds nåde så underfullt kan forvandle et menneske?

Dere som må rødme ved slike spørsmål: Vit at håpet deres om å stå i nåde hos Gud bare er et selvbedrag. Vend dere derfor ennå i dag til Kristus, og be ham holde kirkevigsel i hjertene deres. Da trenger dere ikke tvile på at bønnen deres blir hørt.

Da Kristus så lengselen etter seg i hjertet til Sakkeus, sa han straks til ham: «Sakkeus, skynd deg og kom ned! For i dag må jeg bli i ditt hus.» Så kan dere være visse på at Kristus også leser i hjertene deres lengselen etter hans frelse, og at han er like villig til å ta inn der i dag og bo der i all evighet med all sin nåde. For han forandrer seg ikke. Også den dag i dag, på herlighetens trone, er han Menneskesønnen, som er kommet «for å søke og frelse det som var fortapt».

Men dere som har funnet deres egen livshistorie i historien om Sakkeus: Lov Kristus fordi han lot frelse bli også deres hus til del. La aldri hjertenes templer, som han har innviet, bli vanhelliget igjen. La Kristus være deres høyeste gode og hans nåde deres rikdom. Da er dere rike selv midt i fattigdom. Og slik Kristus her har tatt inn hos dere, skal også dere en gang hisset ta inn hos ham og bo i hans hus evig og alltid. Amen.

Bots- og bededag

Esek 22,28–30. Den årlige alminnelige bots- og bededagen, 1861.

O Guds Lam, uskyldig,
slaktet for oss på korset!
Du var lydig mot din Far,
enda du ble foraktet.
All synd har du tatt bort,
ellers var vi fortapt.
Forbarm deg over oss, Jesus!
Amen.

Medskyldige og medforløste brødre og søstre i Kristus Jesus!

Det er en prisverdig ordning vår kjære øvrighet har gitt: I dag kan hele folket i dette landet holde en bots-, bede- og fastedag. Som én mann kan det tre fram for den store Gud og erkjenne den tuktende hånden til herrenes Herre i borgerkrigen som har brutt ut. Med dyp sønderknusthet kan folket bekjenne de syndene som har gjort at det har fortjent et så tungt tuktens ris, og inderlig be Gud om nåde og barmhjertighet. Og deretter kan det som et botferdig folk, forsonet med Gud, rope til ham om at freden snart må bli gjenopprettet, og om ny velsignelse for hele fedrelandet.

Med dette ber vår kjære øvrighet om at hele folket i Nord-Amerikas forente stater offentlig skal gi Gud i himmelen æren. Det skal erkjenne ham som sin Gud og Herre og se sin synd som den sanne årsaken til krigsnøden vi nå er i. Og det skal søke og vente frelse og hjelp bare i sann bot og omvendelse til Gud.

Dersom vår kjære øvrighet selv mener dette alvorlig, går den med dette i fotsporene til kongen i Ninive og hans stormenn. Også de lot i sin tid rope ut og påby en alminnelig bots-, bede- og fastedag for sitt folk: «De skal vende om, hver fra sin onde vei og fra den urett som henger ved deres hender. Hvem vet? Gud kunne da vende om og angre det. Han kunne vende om fra sin brennende vrede, så vi ikke går til grunne.»

Samtidig går vår kjære øvrighet i fotsporene til David, Hiskia, Josjia, Esra og Nehemja og alle våre gamle, gudfryktige lutherske fyrster og konger. Også de la seg i støvet med hele sitt folk når Guds vrede hjemsøkte dem, og i alvorlig bot søkte de nåde og hjelp hos Gud Herren alene. Å, om nå hele det amerikanske folket kunne samles i skarer med øvrigheten i spissen! Og om en Jona eller en

Jesaja eller en Jeremia eller en Daniel kunne stå fram midt i det og løfte sin røst som en basun og forkynne vårt folk dets synd og overtredelse!

Men, mine kjære, en slik forsamling av hele vårt folk er ikke mulig. Likevel vil vi høre Gud Herrens stemme i vår øvrighets stemme når den kaller oss til bot, og villig og ydmykt følge oppfordringen.

Dere har bedt meg som deres prest å føre ordet i morgengudstjenesten for hele menigheten vår i dag. Med dette har dere selv krevd av meg at jeg i Herrens navn og med usminkede ord skal legge fram for dere den delen dere har i den felles skylden i vårt nye fedreland. Og selv om det ikke hadde vært deres mening – noe jeg for øvrig slett ikke vil dra i tvil – så er dette noe vår øvrighet, som Gud har innsatt, anbefaler oss. Ja, Gud Herren selv krever det av meg.

Ve meg om jeg i dag ville fare med smiger! Ve meg om jeg av frykt for å miste deres gunst eller pådra meg deres vrede ville tie om så mye som én av våre synder, eller pynte på den på noen måte, lik en av dem som «stryker over med kalk» (Esek 13,11)!

Da ville Guds forbannelse ramme meg som en stum hund. Alt blodet til de medborgerne som ennå skal falle, ja, blodet av sjelene til dere som hører meg, ville bli krevd av meg, og en dag ville jeg få en hyklers og leiekarls lønn. Om dere så var fornøyd med meg nå, ville dere likevel stå fram mot meg på den ytterste dag og anklage meg for Guds forferdelige domstol som deres sjelers morder.

Når jeg med frykt og beven tenker på dette, vil jeg – uten menneskefrykt og uten å smigre noen – stille fram for dere ikke bare vårt lands synder, men framfor alt våre egne synder, vår menighets synder. Jeg gjør det nok med den dypeste følelse av min egen store medskyld og uverdighet, men i full frimodighet.

Og, mine brødre, har jeg noen gang bedt dere om det, så ber jeg dere framfor alt i dag: Bli ikke sinte når jeg sier dere den bitre sannheten, naken som den er! Gjør det ikke for min skyld, men for landets store nød, for deres frelses skyld, for Gud Faders skyld, han som er deres Skaper, for Gud Sønns skyld, han som er deres Frelser, for Gud Den Hellige Ånds skyld, han som er deres Trøster. Ta heller imot Ordet med saktmodighet – om noen gang, så særlig i dag.

Se helt bort fra meg og min stakkars person. Tenk ikke på ham som taler, men bare på det som blir talt. Glem helt at det er et menneske, en fattig medsynder, som står her foran dere. Tenk bare på den hellige Gud: Det er i hans navn jeg står her, og det er hans embete og hans ord jeg forvalter blant dere.

Å, vil dere gjøre det, da blir denne dagen ikke bare en riktig botsdag, men også en dag med velsignelse og frelse for dere og barna deres, for denne byen og hele vårt ulykkelige fedreland. Og himmelens engler skal holde gledesfest over en hel menighet som gjør bot.

Men hva hjelper all min formaning hvis Gud ikke tar hjertene deres i sin hånd? Hva hjelper all min formaning hvis Kristus ikke gir oss omvendelse? Det er jo ham alene Gud har opphøyet ved sin høyre hånd til høvding og frelser, for å gi Israel omvendelse og syndenes forlatelse. Å, la oss da falle på kne før jeg begynner å tale til dere, og først be Gud om hans nåde til det! La oss først synge salmen «O Guds Lam uskyldig».

Tekst: Esek 22,28–30.

> Dets profeter stryker over med kalk for dem. De skuer tomhet og spår dem løgn og sier: Så sier Herren Herren – enda Herren ikke har talt. Folket i landet gjør voldsverk og raner og røver. Den elendige og fattige undertrykker de, og mot den fremmede gjør de voldsverk uten lov og rett. Jeg lette blant dem etter en mann som ville mure opp en mur og stille seg i gapet for mitt åsyn til vern for landet, så jeg ikke skulle ødelegge det. Men jeg fant ingen.

Jeg vil nå stille fram for dere den delen vi har i den felles syndeskylden i vårt nye fedreland. Den består i to ting: For det første at vi ikke har murt opp en mur og stilt oss i gapet, og for det andre at vi også på mange måter har gjort oss delaktige i vårt folks alminnelige synder.

I. Vi har ikke murt opp en mur og stilt oss i gapet

Mine kjære, tanken på at også vi har skyld i den forferdelige ulykken som nå har rammet landet vårt, er fryktelig. Den overvelder oss og trykker oss til jorden. Men akk, den er bare altfor sann!

Se på de tusener som alt har falt på slagmarken, og enkene og de farløse som gråter over dem. Se på alle byene og landsbyene som alt er blitt rykende branntomter, og på alle soldatene som kommer hjem som krøplinger. Se på alle markene som før blomstret og bar frukt, men nå er nedtrampet og ødelagt. Se på all ruinen i handel og næringsliv som fulgte så snart etter, og på alle de tusener på tusener av familier som har mistet sin lykke. Alt dette er talende vitner også om vår store skyld. Herrens ord i teksten vår forkynner dette klart og tydelig for oss.

Da profeten Esekiel forkynte, var det også kommet en fryktelig ulykke over Israel. Kaldeerne hadde gjort Jerusalem, kongens hovedstad, til en askehaug, og folket var ført i fangenskap til Babylon – kongen og hans undersåtter, rike og fattige, gamle og unge, menn og kvinner. Og likevel fantes det også den gangen en sann kirke midt i det dypt sunkne Israel. Også da fantes det en troende sæd, en rest av Guds barn. Men frikjenner kanskje Herren dem for medskyld i den forferdelige ulykken som rammet alle?

Nei, langt ifra! I teksten vår regner han først opp folkets avskyelige synder i alminnelighet. Til slutt sier han: «Jeg lette blant dem etter en mann som ville mure opp en mur og stille seg i gapet for mitt åsyn til vern for landet, så jeg ikke skulle ødelegge det. Men jeg fant ingen.» Med dette anklager Gud selv åpenbart nettopp sin kirke, sine troende. Ja, han gjør dem framfor alle ansvarlige for at hans straffedommer bryter inn over landet.

Han sier til dem at han har sett seg om etter dem: Ville de ikke mure opp en mur? Ville de ikke holde hans løftede sverd tilbake med alvorlig bot og inderlig bønn, og slik få ham til å utsette den straffen som truet, enda en gang? Men se, ingen av hans barn stilte seg i gapet. Derfor trengte hans vrede inn i landet som en strøm ingen kunne stanse.

Tro nå ikke, mine kjære, at det bare var slik på det babylonske fangenskapets tid. Nei, hver gang en alminnelig ulykke bryter ut i et land der kristne bor – krig, dyrtid og hungersnød, pest, store oversvømmelser, store jordskjelv og lignende – er det nok alltid Guds straff over de avskyelige syndene som går i svang i landet. Men Gud gjør framfor alle de troende ansvarlige for at ulykken ikke ble

avverget. For dem er det gitt mye, og derfor krever han også mye av dem. Og det er jo bare de som kan be og mure opp en mur.

Derfor har Gud selv alltid lett i landet før slike straffedommer kommer: Var det noen som muret opp en mur og stilte seg i gapet til vern for landet, så han ikke skulle ødelegge det? Men se, han fant ingen. For vår Gud er en Gud som ikke har lyst til å plage og bedrøve menneskene. Han er riktignok hellig og rettferdig, og han er ikke en Gud som har behag i ugudelig vesen. Men midt i sin vrede kommer han sin barmhjertighet i hu.

Før han straffer, ser han seg derfor om etter sjeler som trer fram for ham i Jesu navn. De holder Jesu blod, død, fyllestgjørelse og forsoning fram mot ham som et skjold, i fast, urokkelig tro og tillit. Da vil han la dette overvinne sin rettferdighet og hellighet, og han vil være langmodig og skåne.

Slik har Gud selv forklart at han ville ha skånet Sodoma tross de syndene som ropte til himmelen, om det bare hadde vært ti der som i sann tro hadde murt opp en mur om byen, slik Abraham gjorde.

På samme måte skånet Gud i sin tid virkelig det utakknemlige Tyskland og holdt en religionskrig borte fra landet så lenge Luther levde. For hver gang Gud ble opptent til hevn over Tysklands utakknemlighet og ville sende ut sine hevnende hærer, kastet Luther seg ned for Guds føtter med varme bønner, sukk og tårer. (*Forfatterens merknad: Slik skriver nemlig Luther blant annet om* 1 Mos 25,7–10: «*Det er en stor trøst at han (Jesaja) sier at den rettferdige blir rykket bort fra ulykken. Slik skal også vi dø i fred før ulykken bryter løs over Tyskland*» (I, 2633). *Et annet sted skriver han:* «*Papistene raser som gale og vettløse mot oss. De vil forfekte sin lære med lange spyd og med makt, ettersom de ikke kan hamle opp med oss med pennen og sannheten. Jeg har med stort alvor bedt Gud, og ber ham fremdeles daglig, om at han vil hindre deres planer og ikke la noen krig komme over Tyskland så lenge jeg lever. Og jeg er viss på at Gud sannelig hører denne bønnen min, og jeg vet at det ikke blir krig i Tyskland så lenge jeg lever. Når jeg nå dør, hviler og sover, så be dere også!*» (IX, 1461 *f.*).)

Også Kristus lærer oss dette tydelig når han sier om sine troende: «Dere er jordens salt», og: «Dere er verdens lys.» Så lenge saltet ikke har mistet smaken, men har beholdt sin sanne kraft og egenart, hindrer det kjøttet i å råtne og bli ødelagt. På samme måte kan de kristne – når de gjør sin plikt – hindre at folket de er strødd ut iblant som salt, råtner og går til grunne.

Og verdens lys, solen, hindrer at verden blir dekket av grufullt mørke. På samme måte kan de kristne hindre at natten med Guds dommer bryter inn over verden – bare de lar sitt lys skinne rett, og bare lyset ikke begynner å brenne svakt eller til og med slukner.

De kristne er føttene, støttene og søylene som folkene står på. Hver gang et folk synker sammen under byrden av sine synder, har de kristne vaklet – folkets føtter, støtter og søyler. De kristne er demningen mot vannene fra Guds vrede. Hver gang disse vannene til slutt oversvømmer verden, har de kristne gitt etter – verdens demninger.

Det er nok sant at Gud noen ganger i sin dom ugjenkallelig har besluttet virkelig å ødelegge et folk som er modent for ødeleggelse. Da sier han om et land,

som det heter et annet sted hos vår profet: «Selv om disse tre mennene, Noah, Daniel og Job, var der i landet, skulle likevel landet bli helt øde.»

Men da fører Gud først sine egne, de som ville mure opp en mur, bort i sikkerhet. Derfor sa Gud også til Lot: «Skynd deg, flykt dit! For jeg kan ikke gjøre noe før du er kommet dit.» Og derfor måtte også de kristne i Jerusalem i sin tid først være brakt i sikkerhet til Pella før byen kunne bli lagt øde.

Hvor ligger da skylden for at dette landet er blitt en stor slagmark, enda vi kristne bor i det? Jorden her er farget rød av blodet til tusener på tusener, og den farges fremdeles. Hvor ligger skylden for at nøden og jammeren stadig vokser og stiger dag for dag som en vannflom? Skal vi kanskje bare skjelle ut dem som har begynt krigen, slik Israel i sin tid skjelte på de røverske kaldeerne? Skal vi fremdeles ikke erkjenne at alle sverd som nå er dratt, og alle flammer som nå fortærer landets velsignelse, er sverd og flammer fra Guds vrede?

Skal vi fremdeles, som de vantro, se på mennesker og slik glemme Gud, han som fullbyrder sine dommer ved mennesker og til og med kaller en Nebukadnesar sin tjener? Skal vi fremdeles ikke tro det profeten Amos skriver: «Skjer det vel en ulykke i en by uten at Herren har gjort det?»

Eller skal vi kanskje si med de selvrettferdige fariseerne: Gud, vi takker deg fordi vi ikke er som de andre – røvere, urettferdige, horkarer – eller som denne tolleren? Skal vi kanskje ta vann som den hykleriske Pilatus, vaske hendene for øynene på våre medborgere og si: «Vi er uskyldige i blodet fra denne borgerkrigen»?

Langt derifra! Vi må snarere si med Job: «Om jeg vasket meg med snø og renset hendene mine med lut, likevel skulle du dyppe meg i en grøft, så mine egne klær ville få avsky for meg.»

Ja, det rette sinnelaget nå er det David hadde. Da Sjimi forbannet ham, sa han: «Herren har sagt til ham: Bann David!» Og da pesten etter hans hovmodige folketelling rev bort tusener av folket hans, sa han til Herren: «Se, det er jeg som har syndet! Det er jeg som har gjort ille. Men denne min hjord, hva har den gjort? La din hånd komme over meg og over min fars hus!»

For si meg – jeg spør dere for den levende Guds åsyn: Hvem gjelder nå ordet i teksten vår: «Jeg lette blant dem etter en mann som ville mure opp en mur og stille seg i gapet for mitt åsyn til vern for landet, så jeg ikke skulle ødelegge det. Men jeg fant ingen»?

Hvem gjelder dette ordet nå? Det gjelder oss, oss kristne! Vi kristne har ikke murt opp en mur, vi kristne har ikke stilt oss i gapet. Derfor er ulykken kommet som et uvær og jammeren som en stormvind. Å, om Gud ville gi oss sann bot for det!

II. Vi har del i vårt folks alminnelige synder

Men, mine kjære, den delen vi har i den felles skylden i vårt nye fedreland, består ikke bare i en unnlatelsessynd. Den består også i at vi selv på mange måter har tatt del i vårt folks alminnelige synder. Dette er det andre jeg nå vil tale til dere om.

Krigen er alltid en straffedom fra Gud, også for dem som har retten på sin side. Det nekter bare de som ikke tror Guds ord, for Guds ord vitner klart og tydelig om dette mange steder. Også krigen kaldeerne i sin tid førte mot det jødiske folket og landet, var fra angripernes side en urettferdig erobringskrig. Likevel framstiller profeten Esekiel den i teksten vår som en straff over Israels synder, og syndene regner han opp med disse ordene:

«Dets profeter stryker over med kalk for dem. De skuer tomhet og spår dem løgn og sier: Så sier Herren Herren – enda Herren ikke har talt. Folket i landet gjør voldsverk og raner og røver. Den elendige og fattige undertrykker de, og mot den fremmede gjør de voldsverk uten lov og rett.» Profeten nevner altså her to slags synder som de sanne årsakene til straffedommen som hadde rammet Israel: for det første synder i lære og tro, og for det andre synder i liv og ferd.

Begge slags synder er da uten tvil også årsaken til den jammeren som nå er kommet over vårt nye fedreland.

Først syndene i lære og tro: Det ligger bare altfor klart i dagen at falske profeter forkynner et forfalsket evangelium fra tusenvis av amerikanske prekestoler. Under skinn av en særlig hellighet fører de sjelene bort fra Kristus. Intet land på jorden er jo så fullt av svermeriske sekter som vårt nye fedreland. Det Jeremia sier om tilstanden i Judas land før kaldeerne ødela det, gjelder derfor i enda høyere grad Amerika: «Så mange som dine byer er, så mange er dine guder, Juda!»

Og akk, ved siden av vrangtroen løfter også vantroen slangehodet sitt stadig frekkere. Forakten for Guds ord som tomt prestespinn vokser her dag for dag på en skremmende måte. Her går ikke bare tallløse mennesker udøpt omkring uten å bry seg om tro, kirke, gudstjeneste, sjel og frelse, enda de vil regnes blant de kristne. Men i dette landet, som skal være kristent, hører og leser man også daglig spott og hån mot vår hellige kristne tro, så grov at man knapt finner maken blant tyrkerne.

Ja, til og med ateisme – det vil si å fornekte Gud – tar mer og mer overhånd, og det samme gjør fornektelsen av kjødets oppstandelse og sjelens udødelighet, av dommen, helvete og himmelen. Tidligere våget de få gudsfornekterne bare å sprøyte ut helvetesgiften sin i lastens skjulte huler. Men nå er ateistenes tall Legion. Under lovens beskyttelse slår de seg sammen i foreninger, og i uhørt frekkhet fornekter og spotter de offentlig, i tale og skrift, sin egen Skaper, den allmektige Gud i himmelen.

Som treet er, så er også frukten; som kilden, så bekken; som troen, så livet. For å begynne med ungdommen: Den vokser opp uten tukt i sin medfødte ondskap, enten i skoler uten Gud eller helt uten skole og undervisning. Lydighet og ærbødighet – hos barn mot foreldre, hos elever mot lærere, hos tjenestefolk mot husbondsfolk, hos undersåtter mot øvrigheten – har nesten overalt opphørt. I stedet er frekkhet og tøylesløshet, opprør, stahet og hån mot all øvrighet som Gud har innsatt, blitt dagens orden.

På den andre siden er øvrighetspersonene ofte like dypt fordervet. Ved list og bestikkelser kommer de inn i embetene sine, og når det er skjedd, bruker de embetet til å plyndre folkets kasser og gjør domstolene til urettferdighetens

seter. Dessuten driver man avgudsdyrkelse med landets forfatning og frihet. I stedet for å love og takke Gud for disse godene som ufortjente gaver fra ham, gjør man dem til en avgud og tilber den i et hovmod uten like.

Mammonsdyrkelse, bedrageri, svindel og åger tærer som en kreftskade på hele samfunnslegemet. Banning, forbannelser og falske eder egger hver dag og hver time Guds hellighet og rettferdighet til å straffe hardt. Utsugingen av den fattige arbeideren og det uskyldige blodet som er utøst ved tallløse ustraffede mord, roper høyt fra jorden til himmelen om hevn.

Men hvor skulle jeg stanse om jeg skulle nevne bare en tidel av syndene som har oversvømmet alt som et hav? Og hva har skjedd? Alle disse syndene og styggedommene har trukket seg sammen over landet vårt som svarte uværsskyer. Nettopp nå lader de seg ut i en blodig borgerkrig som slår ned som et tordenslag og ødelegger alt.

Å, om jeg nå kunne si at i det minste vi som kristen menighet lyste som byen på et høyt fjell og var rene for alle disse syndene som går i svang overalt! Men akk, også vi har – Gud bedre oss! – en stor og forferdelig del i dem.

Det Herren roper til menigheten i Sardes: «Du har noen få navn i Sardes som ikke har sølt til klærne sine», gjelder nok også oss.

Menigheten vår er riktignok vokst i ytre medlemstall de siste årene, men sannelig ikke i gudfryktig alvor og iver – der er den gått sterkt, sterkt tilbake. Vi er blitt flere, men kirkene våre er nettopp nå blitt tommere. Selv iveren etter å høre Guds ord, det første og mest uunnværlige i kristendommen, er altså svunnet. Og når dette er blitt refset, har mange til og med hånlig avvist refsen som lovtrelldom, som et falskt, uevangelisk tvangsvelde.

Omsorgen for menighetens vel og interessen for Guds rikes sak har avtatt så mye hos oss at vi flere ganger ikke har kunnet holde menighetsmøte, fordi ikke engang den nødvendige fjerdedelen av medlemmene møtte opp. Når det gjelder misjonsånden, iveren for å føre også andre til sannheten, har vi for lenge siden latt sektene seile oss langt akterut.

Spor av en øm samvittighet som lett blir såret – det vil si omsorg for ikke å bli fanget av synden på den ene eller andre måten – finner vi stadig sjeldnere blant oss. Ikke få går tvert imot sorgløst og trygt omkring i den faste overbevisning at de er kristne, fordi de sier med munnen: «Jeg tror.» Og de innbiller seg stolt at de i alle tilfeller, hvor vanskelige de enn er, nok vet hva som er rett og hva som er galt.

Den broderlige samtalen om Guds ord og om det en kristen erfarer, er i høy grad forstummet blant oss. I stedet er det kommet prat om denne verdens ting, eller narrestreker og baktalelse.

Men jo mer likegyldigheten overfor det himmelske har fanget oss, desto ivrigere er vi blitt etter det jordiske. Vi spekulerer, vi kaster oss ut i gjeld, vi driver åger – i det minste i det skjulte. Vi søker å bli rike og bruker til det alle slags tvilsomme knep, akkurat som verden. Vi søker nok Guds rike, men ikke først. Først søker vi verdens goder; vi halter til begge sider og vil tjene Gud og mammon på samme tid.

Den skarpe grenselinjen som Guds ord trekker mellom verden og Guds barn, er mange steder hos oss nesten helt visket ut. Derfor hater verden oss heller ikke lenger, for vi er blitt dens venner og skammer oss over å bekjenne for den.

Men verden elsker sitt eget, og den merker godt at vi har rykket nærmere og igjen er blitt mer i slekt med den. Den merker at et verdens barn ofte er kjærere og dyrere for oss enn en bror, og at vi derfor heller ofrer en bror enn et vennlig verdens barn. Og verden ser jo også hvor lik den vi er: Forfengelighet og verdslighet har tatt bolig blant oss, og vi skammer oss over den ydmyke Jesus.

Og akk, ellers er i det minste ungdommen framtidens håp – men hva skal jeg si om vår ungdom? Den viser tydelig at den har tenkt å gjøre den gammeldagse Kristi kirke om til en moderne verdens kirke når de grå hodene er gått i graven. For et skråsikkert, kjepphøyt, lettferdig, trassig, uærbødig, ja frekt vesen som råder blant ungdommen vår! For en forfengelighet, for en verdslighet, for en oppblåsthet!

Og foreldrene? De ser rolig på. Kanskje gleder de seg til og med over den rollen barna deres spiller i verden. Eller de lar det bli med saft- og kraftløse påminnelser, eller i høyden med noen hemmelige sukk. Men de bruker ikke foreldremyndigheten sin med alvor. Og tross hele denne sørgelige tilstanden vil man bare høre det søte, liflige og trøsterike evangeliet. Man hater lovprekener, blir i hemmelighet fiendtlig mot dem som refser oss, og venter bare på en beleilig anledning til å hevne seg på den brysomme refseren under et godt påskudd.

Også når det gjelder oss selv, ville ingen dag, langt mindre en time, strekke til om jeg skulle beskrive alle sårene og verkebyllene som dekker legemet til menigheten vår.

Og gid vi prester og lærere og menighetsforstandere kunne si at i det minste vi var helt rene for blodet av deres sjeler! Men også vi må i dag bekjenne med David: «Herre, du er rettferdig, men vi må skamme oss.» Og så må vi til slutt si med Jesaja: «Hvert hode er sykt, og hvert hjerte er svakt. Fra fotsåle til hode er ingenting helt. Her er bare sår, skrammer og åpne sår. De er ikke klemt ut og ikke forbundet og ikke oppbløtt med olje.»

Hva skal vi så gjøre? Skal vi kanskje i ulykksalig blindhet gjøre oss selv rettferdige og bare skjelle på andre, fordi vi har den rene lære? Da ville Gud si til oss ved Paulus: «Derfor er du uten unnskyldning, du menneske, hvem du så er som dømmer. For idet du dømmer en annen, fordømmer du deg selv. Du som dømmer, gjør jo selv det samme.»

Ja, Herren ville si til oss i sin vrede: «Ve dere lovkyndige! For dere har tatt kunnskapens nøkkel. Selv har dere ikke gått inn, og dem som var i ferd med å gå inn, har dere hindret.»

Å, et slikt sinn være langt fra oss! La oss heller prise Herren fordi han har lagt det slik til rette at den alminnelige nøden i vårt dyrebare fedreland nå har måttet minne oss om vårt frafall og vår sørgelige tilstand, og for en gangs skyld stille det riktig levende for øynene våre. La oss ikke holde for ørene og forherde hjertet mot den stemmen som i denne borgerkrigen lyder i ørene og hjertet vårt: «Gjør bot!»

La oss gi Gud rett når han i dag roper til oss: «Du menighet, som jeg framfor millioner har øst tusenfoldig nåde over, hva har du gjort? Også din utroskap, også dine synder har styrtet ditt nye fedreland i ulykke. Du har navn av at du lever, men du er død. Våkn opp, du som sover! Stå opp fra de døde, og Kristus skal lyse for deg. Gjør bot! Gjør bot! Hvis ikke, kommer jeg snart over deg og vil flytte din lysestake bort fra sitt sted – hvis du ikke gjør bot.»

Akk, la oss lytte til denne røsten fra den gode hyrde, som nå søker oss! La oss skamme oss, sønderrive hjertene våre, gråte og klage, kaste oss på ansiktet i støvet og si: «Vi vil bære din vrede, Herre, for vi har syndet mot deg.»

Men, mine brødre, om vi så gråt en hel sjø av tårer i vår syndenød, ville det ikke utslette så mye som én av våre synder, langt mindre hele vår store syndeskyld. Ja, om vi bare ville senke oss ned i anger og sorg over dem, ville vi falle enda dypere. Opp derfor, alle dere som er bedrøvet og forferdet over deres blodrøde synder! Opp, løft hodet, og vit at det ennå finnes nåde og hjelp for vår synd!

Gå til Golgata! Se der Guds Lam, som bærer verdens synd, ofre seg også for dere på korsets alter! Se der dets blod, forsoningens blod, renne fra dets tusen sår! Om så våre synder skriker til Gud om hevn – det blodet roper høyere til Gud om nåde og forsoning. La oss alle gripe dette i troen! Da skal syndene våre fortæres som agner i ilden, og sjelen vår fylles med kraft til et nytt liv. Da skal vår bønn for vårt blødende fedreland bli hørt, og menigheten vår igjen bli en velsignelse for by og land.

Å, la oss da straks begynne med en slik bønn! La oss i sann bot kaste oss ned på kne og stemme i med hele kirken, slik den alltid har ropt til Herren i fellesskap i all sin nød: Kyrie eleison, Gud Fader, forbarm deg! Christe eleison, Kristus, forbarm deg! Kyrie eleison, Herre Hellige Ånd, forbarm deg! Osv. Amen. (*Utgiverens merknad: Litaniet, Den norske synodes salmebok nr.* 244, *Landstads salmebok nr.* 33, *Hauges salmebok nr.* 212.)

Om C. F. W. Walther

1811–1887

Carl Ferdinand Wilhelm Walther (1811–1887) ble født 25. oktober 1811 i Langenchursdorf i Sachsen, der faren var prest. Under teologistudiet i Leipzig kom han i en dyp åndelig krise. Han søkte fred ved å gjøre seg verdig gjennom bot og selvfornektelse, men fant den først da han lærte å skille mellom lov og evangelium og ta imot Guds nåde i Kristus som en gave. Den erfaringen preget resten av livet hans.

Han ble prest i Bräunsdorf, men den rasjonalistiske statskirken gjorde det vanskelig å forkynne den lutherske læren. I 1838–39 utvandret han derfor sammen med en stor gruppe saksiske lutheranere til Missouri i Amerika. Etter tunge år i begynnelsen ble han prest for Trinitatis-menigheten i St. Louis i 1841. Han grunnla bladet «Der Lutheraner», og i 1847 var han med på å stifte den tyske evangelisk-lutherske synoden av Missouri, Ohio og andre stater – Missourisynoden. Han var dens første president og ble senere professor og rektor ved Concordia-seminaret i St. Louis.

Walther ble den fremste lutherske teologen i Amerika på 1800-tallet. Han kjempet for Skriftens autoritet og den lutherske bekjennelsen, for rettferdiggjørelsen av nåde alene og for det rette skillet mellom lov og evangelium. Den norske synoden i Amerika sto ham nær, og mange norske prester ble utdannet hos ham i St. Louis; flere av bøkene hans kom derfor ut på dansk-norsk.

Han døde 7. mai 1887 i St. Louis. «Lov og evangelium» er aftenforelesningene han holdt for studentene sine i 1884–85, et av de mest leste lutherske sjelesørgerverkene.

Ordforklaringer

Jehova – Jehova er en gjengivelse av Guds eget navn i Det gamle testamente, som på hebraisk skrives med de fire konsonantene JHVH (יהוה). Navnet betyr «Han som er», slik Gud selv forklarte det for Moses: «Jeg er den jeg er» (2 Mos 3,14). Navnet sier ikke bare at Gud er til, men også hvem han er for sitt folk: den uforanderlige, som er trofast mot sine løfter. Det vanlige ordet for Gud, Elohim (אֱלֹהִים), peker på ham som Skaperen og den Allmektige, og patriarkene kjente ham som El Sjaddai, den Allmektige. Men under paktsnavnet Jehova ble han kjent da han oppfylte løftene og førte Israel ut av Egypt (2 Mos 6,2–3). Dette navnet klinger også med i ordene om «han som er og som var og som kommer» (Åp 1,4; 1,8). Av ærefrykt sluttet jødene å uttale gudsnavnet og leste i stedet Adonai, «Herre». Derfor gjengir norske bibler JHVH med «Herren». Formen «Jehova» er en blanding av konsonantene i JHVH og vokaltegnene fra Adonai. Vokalene i Adonai er a–o–a (i-en til slutt er konsonanten j, ikke en vokal). Vokaltegnene ble satt under bokstavene JHVH for å minne leseren om å si Adonai. Den første vokalen i Adonai er en svært kort a, fordi den står under en strupelyd (alef). Under J, som ikke er en strupelyd, blir den samme halvvokalen til en enda kortere e: J-e-H-o-V-a-H. Senere ble dette lest rett fram som ett ord, og siden den siste H-en er stum, ble det «Jehovah», på norsk «Jehova».

Josefus – Flavius Josefus (ca. 37–100 e.Kr.) var en jødisk historieskriver av prestelig slekt i Jerusalem. Under opprøret mot Roma (66–70 e.Kr.) ledet han de jødiske styrkene i Galilea, men ble tatt til fange. Han kom senere i tjeneste hos keiser Vespasian og skrev resten av livet i Roma. To av verkene hans er særlig viktige: «Den jødiske krig», om opprøret og Jerusalems ødeleggelse i år 70, og «Jødiske oldtidshistorier», om jødenes historie fra skapelsen til hans egen tid. Fortolkerne viser til dem med de latinske forkortelsene «Bell.» (Bellum Judaicum) og «Ant.» (Antiquitates). Josefus er den viktigste kilden utenom Bibelen til jødisk historie på Jesu og apostlenes tid. Han nevner blant andre Herodes-slekten, Pilatus, Johannes døperen og Jakob, «bror av Jesus, som ble kalt Kristus». Han skrev som jøde for et romersk publikum, og det han forteller, må derfor leses med et visst forbehold.